

PARTIZANAI

APIE

PASAULI,
POLITIKĄ
IR
SAVE

APRILIS PARTIZANAI

PASAULI,
POLITIKĄ
IR SAVE

1944-1956 M.
PARTIZANŲ
SPAUDOS
PUBLIKACIJOS

Sudarė
NIJOLĖ
GAŠKAITĖ -
ŽEMAITIENĖ

LIETUVOS
GYVENTOJŲ
GENOCIDO IR
REZISTENCIJOS
TYRIMO
CENTRAS

VILNIUS 1998

Skiriama
Lietuvos
laisvės kovos
sąjūdžio
50-mečiui

UDK 002:943.45.083
Pa 295

ISBN 9886-757-19-3

© Pratarmė, sudarymas.
Nijolė Gaškaitė-Zemaitienė
© Meninis apipavidalinimas. Alfonsas Žvilius, 1998

Pratarmė

Ne kiekviena priespaudą patyrusi tauta gali pasigirti tokia gausia pogrindžio spauda, kokia buvo leidžiama okupacijų metais Lietuvoje. Nors ir vėlai prabudusi lietuvių tautinė savimonė, be žodinės kūrybos - folkloro, turėjo dar vieną patikimą ir veiksmingą raiškos būdą - laisvąją pogrindžio spaudą. Galbūt kaip tik carinio spaudos draudimo sunkmetis lėmė tai, kad ir žiauriausioms XX amžiaus vidurio okupacijoms Lietuva priešinosi ne tik ginklu, bet ir rašytiniu žodžiu.

Kitas laikas, kitos politinės sąlygos lėmė ir kiek kitokį nei carinės priespaudos metais (kai laikraščiai buvo spausdinami ne Lietuvoje) leidybos pobūdį. Nacių okupacijos metais išsikristalizavo miestų pogrindžio laikraščių leidybos tradicijos. Buvo įkurtos gana stiprios pogrindžio spaustuvės, leidusios laikraščius kelių tūkstančių egzempliorių tiražu. Istoriko Arūno Bubnio duomenimis, vokiečių okupacijos metais ėjo 21 pogrindžio laikraštis, kuriuose aktyviai bendradarbiavo įvairių pasaulėžjūrinių pakraipų Lietuvos inteligentija¹. Per pirmąją sovietinę okupaciją itin populiarius tapo operatyvesnis nei spauda visuomenės informavimo būdas - tiesioginis kreipimasis į visuomenę viešai klijuojamais arba slapta į pašto dėžutes ar kišenes dedamais atsišaukimais.

Taigi natūralu, kad prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai vėl atgijo tvirtas tradicijas Lietuvoje turintis laisvas spausdintas žodis.

Šio laikotarpio spaudos leidyba, laikraščių tematika ir interesų ratas, partizanų kūryba, taip pat pogrindžio žurnalistų likimai dar nedaug tyrinėti. Pirmuosius duomenis apie partizanų spaudą surinko ir paskelbė istorikai Algis Kašėta ir Dalia Kuodytė². Jų sudarytame partizanų leidinių sąraše - 12 pavadinimai (dabar šį sąrašą būtų galima papildyti 8-10 leidinių). Be minėtų istorikų, partizanų spaudą trumpai yra apžvelgęs prof. Vytautas Kubilius 1993 m. birželio 12 d. įvykusioje konferencijoje, skirtoje genocido problemoms³. Partizano poeto Broniaus Krivicko kūrybą nagrinėjo Rita Tūtlytė⁴, o 1993 m. Virginių Gasiliūnas parengė ir išsamiu įvadu palydėjo šio poeto raštų pirmąjį

¹ Arūnas Bubnys, *Lietuvių antinacinė rezistencija 1941-1944 m.*, Vilnius, 1991, p. 32-33.

² Nijolė Gaškaitė, Dalia Kuodytė, Algis Kašėta, Bonifacas Ulevičius, *Lietuvos partizanai 1944-1953 m.*, Kaunas, 1996, p. 43-80; Algis Kašėta, Dalia Kuodytė, „Partizanų periodinė spauda“, *Laisvės kovų archyvas* (toliau - *LKA*), Kaunas, 1994, Nr. 12, p. 75-99.

³ Vytautas Kubilius, „Paspriešinimo literatūra pogrindyje“, *Lietuvos žmonių genocidas nacių ir sovietų okupacijoje*, Vilnius-Kaunas, 1994, p. 51-62.

⁴ Rita Tūtlytė, „Kad be galo jaustum globą švelnią...“, *Naujasis židinys*, 1995, Nr. 3, p. 222.

tomą⁵. 1990 m. Vytautas Ledas ir Henrikas Rimkus sudarė *Džukijos partizanų dainų rinktinę*⁶, o 1992 m. rašytojas Leonas Gudaitis - *Vakarų Lietuvos partizanų eilėraščių ir dainų rinkinį*, kurio komentaruose pateikė žinių apie partizanų spaudų ir jos leidėjus⁷.

Partizanų memuaristiką (Adolfo Ramanausko ir Juozo Lukšos knygas) yra nagrinėjęs Vidmantas Tūtliš⁸.

1995-1996 m. knygų serijoje „Nenugalėtoji Lietuva“ buvo išleisti du tomai Lietuvos partizanų spaudoje publikuotų straipsnių ir dokumentų⁹. Iki šiol tai yra išsamiausias tokio pobūdžio leidinys, deja, stokojantis atitinkamų komentarų ir paaiškinimų. Rinkinio trūkumu galima laikyti ir nepakankamą medžiagos sisteminimą: greta partizanų laikraščių publikacijų (komentarų, probleminių straipsnių, publicistikos, grožinės kūrybos) pateikiami autentiški partizanų junginių dokumentai (nutarimai, instrukcijos, deklaracijos, suvažiavimų protokolai ir kt.). Be to, į rinkinį pakliuvo ir kai kurie išėivijoje atsidūrusių Lietuvos veikėjų bei JAV Kongreso narių pasisakymai, VLIK'o atsišaukimai ir kiti dokumentai: nors ir publikuoti partizanų spaudoje, tai nėra pačių partizanų tekstai.

Nepateikus paaiškinimų, deramai nesusisteminus įvairiarūšės medžiagos, sutrumpinus tekstus, tačiau to nenurodžius, rinkiniai tapo sunkiai skaitomi, nuobodūs, juose užtušiuotos pagrindinės partizanų spaudos teminės kryptys, nuo skaitytojų „paslėpti“ originalesni tekstai ir mintys, partizanų būties problemos atrodo blankios.

Šiek tiek partizanų spaudos straipsnių yra publikuota „Lietuvos kovų ir kančių istorijos“ serijoje išleistame partizanų dokumentų rinkinyje¹⁰, kituose leidiniuose.

Šioje knygoje pateikiamos partizanų spaudos publikacijos iš 1944-1956 m. Lietuvos pogrindyje leistų leidinių. Maždaug 80 procentų tekstų nepriklausomybę atgavusioje Lietuvoje publikuojami pirmą kartą. Rinkinį sudaro probleminiai straipsniai, įvykių komentarai, egzistenciniai apmąstymai ir kitokia publicistika. Neįtraukta partizanų beletristika (nors vieną kitą tekstą galima priskirti ir beletristikai, ir publicistikai) ir poezija - ši kūryba galėtų sudaryti atskirą leidinį. Tekstų atrankos kriterijai gana laisvi: vengta tik pasikartojančių, perdė-

⁵ Broniaus Krivicko raštai, sud. Virginijus Gasiliūnas, t. 1, Vilnius, 1993.

⁶ *Sušaudytos dainos*, sud. Vytautas Ledas ir Henrikas Rimkus, Vilnius, 1990.

⁷ Leonas Gudaitis, „Pastabos“, *Kovos keliu žengiant*, Vilnius, 1991, p. 276-288.

⁸ Vidmantas Tūtliš, „Tragiškų įvykių sukuryje parašytų memuarų savitumai“, *Genocidas ir rezistencija*, 1997, Nr. 1, p. 82-97.

⁹ *Nenugalėtoji Lietuva*, sud. Algimantas Liekis, t. 3: *Lietuvos partizanų spauda (1944-1949)*, Vilnius, 1995; *ibid.*, t. 4: *Lietuvos partizanų spauda (1950-1956)*, Vilnius, 1996.

¹⁰ *Laisvės kovos 1944-1953 metais*, sud. Dalia Kuodytė ir Algis Kašėta, Kaunas, 1996.

tai didaktiškų, neoriginalių minčių. Leidinyje nėra ir sausos tarptautinių įvykių kronikos, kuri partizanų spaudos skiltyse užėmė daug vietos. Kartu siekta parodyti kuo platesnį temų, žanrų, problemų spektrą - atskleisti įvairiapusę partizaninio karo panoramą. Be to, į rinkinį įtraukti atsišaukimai bei kreipimaisi.

Straipsniai sugrupuoti pagal juose nagrinėtas temas, nors dėl kai kurių jų tekstų įvairiapusiškumo toks skirstymas gana sąlyginis. Daugumoje straipsnių persipina keletas to meto aktualiausių temų ir idėjų.

Kiekvienos temos dokumentai išdėstyti chronologiškai (išskyrus skyrių „Tradicijos“, kuriame straipsniai sugrupuoti pagal kalendorines, religines ir tautines šventes, pradedant Motinos, kurią partizanai be galo gerbė, diena ir baigiant Velykomis - Prisikėlimu, kuriuo jie nepaliovė tikėję).

Suskirsčius temomis ne tik bus palengvinta skaitytojams rasti juos dominančią publikaciją, bet ir savaime atsiskleis partizaninio karo aktualijos, išryškės partizanams rūpėjusios problemos ir būdai, kuriais šias problemas tikėtasi išspręsti. Tokia rinkinio struktūra turi tik vieną trūkumą: neleidžia matyti atskirų leidinių visumos ir palyginti įvairių partizanų junginių spaudos leidinių skirtumų bei panašumų. Tačiau ir leidinio tikslas - ne atlikti lyginamąją analizę, o bandyti atsekti ano laikotarpio Lietuvos politinės-visuomeninės minties vingius, atspindėjusius po žeme leidžiamas, nepriklausomas, necenzūruojamas, laisvos spaudos puslapiuose.

Nors ir apsiribojus problemineis straipsniais, knygoje neišvengta žanrų bei stiliaus įvairovės, kurią lėmė spaudos bendradarbių erudicija, kvalifikacija, gabumai bei polinkiai. Tekstai nevienodi ir intelektualumo požiūriu, tačiau tai kaip tik ir atskleidžia partizanų spaudos savitumą: tarp autorių buvo ne tik inteligentų, bet ir paprastų kaimo artojų, nelengvai rasdavusių žodžių savo mintims ir jausmams išreikšti.

Kiekvienas dokumentas - straipsnis ar atsišaukimas - apibūdintas redakcine antrašte, po kuria pateikiamas autentiškas dokumento pavadinimas. Daugumos dokumentų parašymo data ir vieta nenurodoma: datą sąlyginai galima nustatyti iš laikraščio, kuriame dokumentas buvo publikuotas, išleidimo datos, o adresų partizanų redakcijos neturėjo. Dokumento legendoje nurodytas spaudos leidinys, kuriame dokumentas buvo publikuotas (atsišaukimams šios nuorodos nėra), leidinio priklausomybė, išleidimo data ir archyvas, kuriame šiuo metu tas leidinys yra (pažymimas archyvo pavadinimas, fondas, aprašas, bylos numeris). Jei publikuojamas dokumentas paimtas iš asmeninio archyvo, nurodomas archyvo savininkas. Legendoje taip pat nurodytas dokumento originalumas ir pagaminimo būdas, neskirstant mašinraštinio teksto pagal spausdinimo techniką (rotaprintu, rašomąja mašinėle ar tipografu). Išverstų iš užsienio kalbos dokumentų (tokių tėra keletas) nurodyta originalo kalba.

Tekstai redaguoti labai atsargiai: sunorminta rašyba ir skyryba, suvienodintas asmenvardžių rašymas, tačiau, kad išliktų autentiškas stilius, netaisyta leksika, žodžių rašymas didžiosiomis ar mažosiomis raidėmis. Tekstuose pasitaikantys trumpiniai iššifruoti laužtiniuose skliaustuose.

Kad suvoktume partizanų spaudos aktualumą tuometiniame visuomenės gyvenime, turime panagrinėti pasipriešinimo formos pasirinkimo priežastis esant konkrečioms istorinėms situacijoms.

Nacių okupacijos metais dominavo nesmurtinis pasipriešinimas, kurio svarbiausia dalis kaip tik ir buvo laisvoji miestų pagrindžio spauda - visuomenę informuojantis ir jos elgesį sąlygojantis veiksnys. Per antrąją sovietinę okupaciją pagrindžio spauda ėgijo kiek kitokią prasmę. Nuo pat pirmų okupacijos dienų prasidėjęs nuožmus NKVD kariuomenės, čekistų ir sovietinių aktyvistų teroras vertė rinktis vienintelį kiek veiksmingesnį pasipriešinimo būdą - ginkluotą kovą. Spauda tapo šios kovos papildytoja. Dėl totalinio sekimo laikraščių leidyba iš miestų (kaip buvo nacių okupacijos laikais) persikėlė į kaimus ir miškus. Jos leidėjais tapo nelegaliai gyvenę asmenys, todėl ilginiui imta stokoti intelektualinių pajėgų. Pagrindinis partizanų gretų papildytojas buvo jaunimas - gimnazistai ir kaimo jaunuoliai. Miestų inteligentai, bandę bendradarbiauti partizanų spaudoje, būdavo greitai susekami ir suimami. Siaurėjant spaudos bendradarbių ratui, jos funkcijos plėtėsi.

Pirmieji partizanų laikraščiai informavo gyventojus apie padėtį fronte, galimybę atkurti Lietuvos nepriklausomybę ir patarinėjo, kaip laikytis naujųjų okupantų atžvilgiu. Sovietų valdžiai uždraudus naudotis radijo imtuvais, o okupaciniams laikraščiams skleidžiant melą ir propagandą, partizanų spauda tapo vieninteliu informacijos šaltiniu. Tačiau ilginiui jai teko imtis vykdyti ir kitas, svarbesnes funkcijas: ne tik informuoti visuomenę, bet ir priešintis nutautinančios, nudvasinančios sovietinės literatūros ir žiniasklaidos srautui. 1945-1946 m. okupacinei valdžiai iš bibliotekų išėmus ir sunaikinus nepriklausomybės metų knygas, partizanų leidiniai liko vieninteliais tautinės kultūros puoselėtojai, lietuviškojo mentaliteto ir tradicijų saugotojai. Tai nulėmė ir partizanų kūrybos žanrinę įvairovę. Net atsišaukimai, tokie populiarūs Lietuvoje nuo pat pirmosios sovietinės okupacijos pradžios, iš deklaratyvaus, trumpo kreipimosi virto ilgais problemineis straipsniais - laiškais. Be spaudos leidinių, partizanų štabai ėmė leisti poezijos ir dainų antologijas, maldynus, paplito viešai nepublikuota, bet po autorių žūties kovos draugams likusi memuaristika, dienoraščiai, romanai, dvasiniai testamentai ir kita grožinė kūryba.

1944 m. sovietų-nacių fronto linijai kirtus Lietuvą, pasirodė pagrindžio laikraščiai tęsė dar vokiečiųmečiu prasidėjusią leidybą, o jų bendradarbiais tapo antinacinio pagrindžio dalyviai. Antai Utenoje Lietuvių fronto (LF) padalinys „Kęstutis“ jau nuo 1943 m. leido laikraštį „Laisvės keliais“, kurio redakcijoje

dirbo vėliau įvairius Aukštaitijos partizanų leidinius redagavęs Bronius Kazickas-Saulius. Jurbarkė mokytojavęs Petras Paulaitis, bendradarbiavęs Lietuvių fronto laikraštyje „Į laisvę“, sovietinės okupacijos metais tapo Jungtinės Kęstučio apygardos leidinio „Laisvės varpas“ redaktoriumi. Lietuvos laisvės armijos (LLA) centrinio štabo biuletenyje „Karinės ir politinės žinios“ bendradarbiavęs Algimantas Zaskevičius, 1945 m. atsidūręs Raseinių apskrityje, kuriamos Žaibo apygardos vadovybės nurodymu leido biuletenį „Karinė ir politinė apžvalga“.

Nors šiame etape svarbiausi pagrindžio spaudos uždaviniai buvo informuoti visuomenę apie sparčiai besikeičiančius politinius procesus, tačiau, be informacinių biuletenių, dažna pagrindžio organizacija leido alternatyvius probleminius-analitinius spaudos leidinius. LLA laikraštyje „Laisvės karžygys“ buvo tiksliai nusakytas tokio leidinio paskirtis: „Per 20 nepriklausomo gyvenimo metų lietuviai karys, ypač karininkas, nebuvo pakankamai parengtas ginti Tėvynę Lietuvą“¹¹. Todėl spauda privalėjo ne vien informuoti, bet ir ugdyti tautinę bei valstybinę savimonę.

Be stiprių pagrindžio organizacijų, tokių kaip LLA, leidinių, ėjo ir iki šiol nenustatytų pagrindžio organizacijų spauda. Pavyzdžiui, yra išlikęs Lietuvos demokratų sąjungos (LDS) laikraštis „Tėvynė“ (žr. 117 dokumentą), kuriame nurodyti aktualiausi okupuotos tautos uždaviniai: išsaugoti žmones, kultūrines ir materialines vertybes ir kovoti dėl nepriklausomos valstybės atkūrimo. Yra žinoma, kad 1945 m. rugsėjo mėn. Lietuvos išlaisvinimo komitetas (LIK) bandė organizuoti Darbininkų demokratų bei Ūkininkų demokratų sąjungas ir leisti du šių sąjungų laikraščius¹². Nustatyti, ar LIK'o pirmininkas Liudvikas Butkevičius buvo susijęs su „Tėvynė“ leidusių LDS - ateities istorikų uždaviny.

1945-1946 m., formuojantis stambesniems partizanų junginiams (rinkinėms ir apygardoms), buvo pradėta leisti daugelis partizanų laikraščių, atsirado naujų rašytinės kūrybos žanrų. Kai kurie junginiai (pavyzdžiui, Dzūkų grupė) jau pačioje organizavimosi pradžioje įsakė padaliniams rašyti operacijų ir veiksmų dienoraštį, kurio tikslas - „<...> palikti teisingą kovų dėl laisvės vaizdą, kaip medžiagą istorijai, ir pagelbėti vėliau suprasti tuos tyliuosius, mažai kam žinomus didvyrius“¹³. Tokio dienoraščio klasikinis pavyzdys - paties šio įsakymo kūrėjo ir Dzūkijos partizanų organizatoriaus plk. Itn. Juozo Vitkaus-Kazimieraičio 1945 m. gegužės 29-1946 m. sausio 6 d. rašytas Dzūkų grupės štabo veiksmų dienoraštis¹⁴. Trumpų partizanų junginių veiklos dienoraščių gausu išlikusiuose partizanų

¹¹ Straipsnis iš *Laisvės karžygio*, 1944 12 05, Nr. 3, *Laisvės kovos 1944–1953 metais*, p. 65-67.

¹² LIK'o 1945 09 21 posėdžio Skardupiuose protokolai, *LKA*, 1991, Nr. 2, p. 6.

¹³ Dzūkų grupės štabo 1945 05 07 įsakymas, *Laisvės kovos 1944-1953 metais*, p. 81-83.

¹⁴ Dzūkų grupės štabo veiksmų dienoraštis, *LKA*, 1996, Nr. 9, p. 9-55.

archyvuose. Paskatinti inteligentų, kurių partizaninio karo pradžioje štabuose buvo nemažai, tokius, o kartu ir asmeninius, dienoraščius rašė daugybė net nelabai raštingų kaimo jaunuolių. Aplinkybės suformavo specifinius partizanų rašytinio palikimo žanrus ir pavertė partizanų spaudą ne vien informavimo šaltiniu ar visuomenės dvasinės kultūros ugdytoja, bet ir istorijos metraštininke.

Visų partizanų apygardų štabų pirmųjų posėdžių protokoluose kaip vienas aktualiausių uždavinių įrašytas laikraščio sukūrimas. Štai Tauro apygardos 1945 m. liepos 23-24 d. įvykusio štabo posėdžio protokolo ištrauka: „<...> štabo gautą Savanorių-kūrėjų organą „Laisvės žvalgas“ Nr. 1 nutarta perspausdinti iki 100 egz. ir išplatinti jį po tolimiausių mūsų apygardos užkampius“¹⁵. Tapęs Tauro apygardos organu, „Laisvės žvalgas“ ėjo kas dešimt dienų, o jo tiražas nuo mašinraštinų 100 egzempliorių išaugo iki rotatorių mi spausdinamų 1200 egzempliorių. Norint sustiprinti apygardos spaudos leidinį, buvo atsisakyta silpnėsių leidinių (nustota leisti Geležinio Vilko rinktinės laikraštį „Kovos keliu“). „Laisvės žvalgas“ ėjo iki 1952 m. pabaigos, ne-nutrūkstamai vykdydamas savo dar 1945 m. suformuluotą užduotį: informuoti visuomenę, „<...> už kokias idėjas kovojama prieš bolševizmą“¹⁶.

Panašus ir produktyviausio partizanų laikraščio - Kėstučio apygardos leidinio „Laisvės varpas“ likimas. 1946 m. rugsėjo 25 d. tapęs Jungtinės Kėstučio apygardos leidiniu, „Laisvės varpas“ ėjo 450 egzempliorių tiražu. Žemesnieji apygardos padaliniai, neturėję pajėgų savarankiškų laikraštėlių leidybai, buvo įgalioti savo padalinyje pasidauginti centrinę apygardos laikraštį. Į apygardos štabo Informacinį skyrių paskirtas mokytojas P. Paulaitis išplėtė „Laisvės varpą“ žanriniu pobūdžiu - jis rekomendavo spausdinti ne vien tarptautinių įvykių apžvalgas ir vietos įvykių komentarus, bet ir poeziją bei prozą. Tam turėjo įtakos ne tik tai, kad laikraščio redaktorius buvo kūrybinga asmenybė, ne tik partizanų vadovybės supratimas, kad kovoje su žiauriu ideologizuotu priešu būtina taikyti visas pasipriešinimo formas, bet ir visuomenėje pribrendęs laisvosios spaudos ir literatūros poreikis. „Gyventojai yra gerai nusiteikę ir į visas bolševikų pastangas ir darbus žiūri kaip į paskutinį jų siautėjimą. Daugumoje susidariusi stipri nuomonė, kad iki ateinančių metų bolševikai turi būti sunaikinti. Visuomenė ypatingai dabar domisi slaptąja spauda, kurios, deja, beveik negauna, o jei gauna, tai poros mėnesių senumo“, - rašė Kėdainių apskrities Organizacinio sektoriaus (OS) narys¹⁷.

¹⁵ Tauro apygardos štabo 1945 07 23-24 posėdžio protokolas, *Laisvės kovos 1944-1953 metais*, p. 87-88.

¹⁶ LK'o 1945 09 18 posėdžio protokolas, *LKA*, Nr. 2, p. 5.

¹⁷ P. Lukšio rajono Šerkšno grandies 1947 m. spalio mėn. žinios, Lietuvos ypatingasis archyvas (toliau - LYA), f. K-5, ap. 1, b. 61, l. 3-4.

1946-1947 m. visų partizanų apygardų štabuose jau buvo įkurti informacijos (kitur - spaudos ir informacijos arba informacijos ir propagandos) skyriai, kuriems numatytos šios funkcijos: „<...> spauda ir gyvu žodžiu informuoti lietuvių visuomenę apie esamą vidaus ir užsienio politiką, stiprinti dvasinį lietuvių atsparumą prieš naudojamą bolševikų komunistų smurtą ir ugdyti prieš mūsų tautos prispaudėją rusišką komunizmą-bolševizmą ir kitus lietuvių tautos priešus kuo didžiausią atsparumą“¹⁸. 1947 m. visos partizanų apygardos (išskyrus Vyčio, kur laikraštis ėjo nereguliariai) turėjo periodinį savo spaudos leidinį, o kai kuriose jų laikraštėlius leido ir rinktinių štabai. Spaudos leidybos intensyvumą liudija KGB archyvuose išlikęs Jungtinės Kęstučio apygardos (JKA) vado Jono Žemaičio ir tuo metu redagavusio „Laisvės varpą“ Tauragėje legaliai gyvenusio plk. Itn. Dominyko Steponaičio tarpusavio susirašinėjimas. D. Steponaitis jau nuo 1942 m. bendradarbiavo Lietuvių fronto laikraštyje „Į laisvę“¹⁹. 1947-1948 m. daugumos „Laisvės varpo“ vedamųjų, tarptautinių apžvalgų ir politinių komentarų autorius - D. Steponaitis. Laikraščio leidyba buvo taip organizuota: du kartus per mėnesį ryšininkas veždavo JKA štabe surinktą medžiagą eiliniam „Laisvės varpo“ numeriui į Tauragę D. Steponaičiui, o šis pagal sudarytą grafiką suredaguotus, taip pat savo parašytus straipsnius per ryšininką perduodavo partizanų spaustuvei. Nuo 1947 m. rudens laikraštis buvo spausdinamas tipografu (kai kurie padaliniai jį pasidaugindavo vietose rašomąja mašinėle) Raseinių aps. Ariogalos vlsč. Pagausančio k. ūkininko Zenono Jokimo troboje įrengtame bunkeryje. Laikraščio spausdinimą organizavo Vaidoto rinktinės vadas Juozas Čeponis, jo tiražas išaugo iki 1500 egzempliorių. 1948 m. sausio 16 d. slėptuvę išdavus ir J. Čeponiui su pagalbininkais susisprogdinus, laikraščio leidyba nesustojo: po mėnesio, Vasario 16-osios proga, buvo išleistas mašinėle spausdintas eilinis numeris. Toliau „Laisvės varpas“ ėjo tik kartą per mėnesį, sumažėjo ir jo tiražas. 1951 m. vasarą Kęstučio apygardos Butageidžio rinktinės vadui Vladiui Gudavičiui pavyko iš Kauno „Spindulio“ spaustuvės gauti 5 tūkstančius spaustuvinio šrifto raidžių. „Laisvės varpas“ vėl buvo dauginamas tipografu. Nors emgėbistai 1953 m. sausio 17 d. Kelmės r. Pužukų k. vėl sunaikino Vakarų Lietuvos srities partizanų spaustuvę (žuvo laikraščio „Vyčių keliu“ leidėjai Antanas Bakšys, Aleksas Jurkūnas ir Elena Gendrolytė), tačiau likę gyvi Kęstučio apygardos štabo pareigūnai Povilas Morkūnas ir Jonas Vilčinskas balandžio 10 d. vėl išleido eilinį, 176-ąjį rašomąja mašinėle spausdintą „Laisvės varpo“ numerį. Taigi „Laisvės varpas“ tapo daugiausia numerių iš-

¹⁸ Tauro apygardos veikimo statutas, *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 110-116.

¹⁹ Juozo Rauduvės 1948 12 17 tardymo protokolas, LYA, f. K-1, ap. 45, b. 265, l. 111-113.

leidusiu partizanų periodiniu laikraščiu. Ne ką atsiliko ir Žemaičių apygardos leidinys „Laisvės balsas“, kurio išėjo 166 numeriai. Kiti partizanų padaliniai teįstengė išleisti po keliasdešimt (o kai kurie - vos 3-4) laikraščio numerių.

1948 m. susikūrė realiai veikiantys partizanų sričių stabai. Dėl organizacinių pertvarkymų Jungtinėje Kęstučio apygardoje buvo įkurta dar viena apygarda - Prisikėlimo. Jos štabe dirbo jauni, energingi partizanai poetai Petras Bartkus, Vytautas Šniuolis, Bronius Liesys. 1948 m. birželio 1 d. išėjo pirmasis apygardos leidinio, pavadinto „Prisikėlimo ugnis“, numeris, kurį buvo numatyta leisti du kartus per mėnesį (1948 m. išėjo 9 numeriai). Buvęs mokytojas, Prisikėlimo apygardos vadas Leonardas Grigonis rašė: „Kad pakelti „Prisikėlimo ugnies“ turinio kokybę, yra būtina surasti ir pritraukti tam darbui rimtų bendradarbių“²⁰. Buvo nurodyta tematika, rekomenduotas medžiagos klasifikavimas: vedamieji aktualiais to momento klausimais, bolševikinę valdžią ir komunistų partiją diskredituojanti medžiaga, užsienio įvykių politinės apžvalgos, vidaus ir užsienio žinios, beletrizuoti straipsneliai, anekdotai, karikatūros ir t. t. Maironio rinktinė pradėjo rinkti partizanų dainas ir eilėraščius antologijai. Metodinę pagalbą šiame darbe teikė Prisikėlimo apygardos štabas: „Gaunamoji iš Jūsų dainų rinkiniui medžiaga, kaip matosi, yra pergrupuojama ir taisoma. Kai kurios taisomos dainos susilpnėja savo stiliumi, ritmo bei rimo atžvilgiais, taigi nuo šiol prašau dainas siųsti netaisytas, t. y. tikrus dainų originalų nuorašus, nes dainų nuorašai turi likti kaip archyvinė medžiaga. Po kiekviena daina dėkite dainos autoriaus slaptavardį arba dainą užrašiusio asmens slaptavardį, prie jo pažymėdami: „Užrašė...““²¹. Smulkesni padaliniai - rinktinės ir tėvūnijos - bandė leisti savo spaudos leidinius. Štabų pareigūnams kartais tekdavo šį procesą net pristabdyti: „Dėl „Kova dėl laisvės“ - džiugu, kad yra gerų norų įnešti į LLKS ką kas sugebame, bet peržvelgus nuosekliai leidinio turinį randama trūkumų, jaučiamas minčių palaidumas. Kadangi mūsų LLKS leidiniai išleisti lieka ne tik šiandieną vertingi, bet bus vertinga medžiaga pokariniai, todėl visų leidinių dalis egzempliorių padedama ir išliks archyvuose ir todėl tenka visus leidžiamus leidinius stropiai peržiūrėti. To pasėkoj Jūsų leidinys „Kova dėl laisvės“ visuomenės tarpe neplatiriamas“²². Redaktoriams tekdavo nelengva užduotis - neatstumti, neižėisti autorių ir pasiekti, kad savamokslių žurnalistų kūryba būtų reikiamo lygio. „Dauguma Jūsų paskutiniuoju laiku atsiųstųjų eilėraščių

²⁰ Laikinai einančio Prisikėlimo apygardos vado pareigas Leonardo Grigonio-Užpalio 1948 08 01 raštas, *ibid.*, f. K-5, ap. 1, b. 143, l. 44.

²¹ Prisikėlimo apygardos štabo Informacinio skyriaus viršininko Vytauto Šniuolio-Svajūno 1948 12 raštas Nr. 139, *ibid.*, l. 10-11.

²² Maironio rinktinės vado Juozo Paliūno laiškas Mindaugo tėvūnijos Nemuno būrio vadui Viktorui Bakanauskui-Vytautui, *ibid.*, f. K-1, ap. 1, b. 23, l. 332-334.

bei dainelių, skirtų „Klovos] K[eliu] Ž[engiant]“ rinkineliui, yra tarybinių rašytojų kopijos. Jos mūsų „Kovos keliu žengiant“ rinkineliui netinkamos. Jų negalime dėti vien dėl to, kad tai yra svetimų minčių skolinys, o be to, jų autoriai, už graši pardavę savo sąžinę okupantui, yra tiek nusikaltę prieš tautą ir LLKS, kad jų mintys neturi būti ne tik propaguojamos, nors ir su kai kuriais pakeitimais, bet visiškai užkasamos ir naikinamos kaip bjauri, išgamų tautai užtraukta gėda. Tikime, kad Jūsų laki fantazija atras minčių ir žodžių savistoviam šių dienų aktualiųjų įvykių bei kovų už laisvę atvaizdavimui. Temų, kaippo turinčiam meno gyslelę asmeniui, Jums, tikime, netrūks. Visa tai turėjo būti paaškinama iš anksto, kiekvienam pradedančiam rašyti šioje dvasioje, tačiau dėl kai kurių techninių sunkumų tai atlikti nebuvo galima“, - rašė „Kovos keliu žengiant“ rinkinio redaktorius vienam iš autorių²³.

Pagrindžio sąlygomis 1948 m. 50 egzempliorių tiražu išėjo du minėtojo rinkinio tomai, o 1949 m. - ir trečiasis, iš viso juose buvo 319 eilėraščių ir dainų. 1950 m. Prisikėlimo apygardos vado P. Morkūno iniciatyva leidinys buvo išleistas pakartotinai. „„Kovos keliu žengiant“ pasirodymas sveikintinas. Tai vertingas indėlis į mūsų vedamos kovos Sąjūdžio populiarinimą ir istorinį archyvą“, - rašė apygardos štabo pareigūnas²⁴. Rinkinio sudarytojai pažymėjo: „Vertinti rinkinio literatūriniu požiūriu netenka, nes pagaliau ir jo tikslas ne literatūrinis. Tačiau „Kovos keliu žengiant“, kaip dabartinės epochos tautos laisvės sąjūdžio dvasios reiškėjo, vertė didžiulė. Ateities poetai nebegalės skųstis: „Aš norėčiau prikelti bent vieną senelį / Iš kapų milžinų/ Ir išgirsti nors vieną, bet gyvą žodelį/ Iš senovės laikų“. „Kovos keliu žengiant“ bus jiems tuo „gyvu žodeliu“, iš kurio jie galės pasisemti medžiagos savo kūrybai“²⁵.

Taigi, be periodinių laikraščių, partizanų štabai leido ir neperiodinius eilėraščių, dainų rinkinius bei maldynus. Prozos kūrinių atskirais leidiniais išleista nebuvo, nors romanų ištraukas ir noveles partizanų laikraščiai spausdino.

1949 m. vasario mėn. realiai įgyvendinus partizanų junginių centralizaciją ir susikūrus Lietuvos laisvės kovos sąjūdžiui (LLKS) buvo priimti visai Lietuvai bendri partizanų veiklą reglamentuojantys dokumentai. Pagrindis keitė kovos strategiją ir taktiką. LLKS statute kartu su kariniais uždaviniais buvo nurodyta būtinybė rūpintis dvasiniu ugdymu: „Sąjūdis <...> auklėja bei stiprina sąjūdžio narių, dalyvių ir visuomenės Tėvynės meilę; <...> ugdo lietuvių tautišką susipratimą, nepriklausomybės troškimą, valstybiškumą, kultūrą, dorovę, darbštumą

²³ Kovos keliu žengiant redakcijos 1949 04 02 laiškas, *ibid.*, 1. 286.

²⁴ Prisikėlimo apygardos štabo Informacinio skyriaus viršininko Vytauto Šniuolio-Svajūno 1948 08 20 laiškas Povilui Morkūnui, *ibid.*, 1. 315.

²⁵ *Prie rymančio Rūpintojėlio*, 1949 04, Nr. 2, *ibid.*, f. K-5, ap. 1, b. 182, 1. 35-62.

ma, vieningumą, iniciatyvą ir narsumą; <...> per spaudą (laikraščius, atsišaukimus ir kitus leidinius) ir gyvu žodžiu informuoja visuomenę apie esamą vidaus ir tarptautinę karinę ir politinę padėtį, orientuoja ją svarbiausiais klausimais²⁶.

LLKS tarybos prezidiumas 1949 m. vasario 25 d. priėmė konkretų spaudai skirtą nutarimą, kuriame nurodyta sričių ir apygardų štabams leisti savo laikraščius, rūpintis žemesnių padalinių leidybos ir spaudos leidinių platinimo reikalais bei kūrybiškai bendradarbiauti keičiantis straipsniais, informacinėmis žiniomis, ieškant spaudos bendradarbių, dalijantis turimomis dauginimo priemonėmis²⁷. Vyriausiosios vadovybės spaudos leidiniu tapo plačiąjai visuomenei skirtas laikraštis „Prie rymančio Rūpintojėlio“, o pareigūnams (iki tėvūnijos vado teisų imtinai) numatyta leisti diskusinio-informacinio pobūdžio LLKS tarybos biuletėnį.

LLKS Visuomeninės dalies (VD) viršininkas Juozas Šibaila 1949 m. kovo mėn. parengė partizanų dvasinio parengimo nuostatų projektą, kuriame buvo nubrėžtos pagrindinės laisvosios spaudos programinės nuostatos ir temos: atskleisti okupacinės valdžios vykdomus nusikaltimus, ugdyti tautos meilę Tėvynei, rūpintis jos sąmoningumo, kultūros ir dorovės kėlimu, kovoti su ydomis, informuoti visuomenę apie vidaus ir užsienio politiką, auklėti tautą demokratiniam žmonijos gyvenimui²⁸. Buvo įkurti du LLKS Visuomeninės dalies skyriai: Tautinis ir Politinis. Tautinio skyriaus viršininku tapo B. Liesys-Naktis, o Politinio (nuo 1949 m. spalio 14 d.) – J. Lukša-Skirmantas. VD viršininkas J. Šibaila-Merainis ne tik pats leido vyriausiosios vadovybės leidinius, bet ir teikė metodinę pagalbą žemesnių padalinių spaudos darbuotojams. Buvo sudarytas detalus sąrašas temų, kurias reikėjo nušviesti kasmet vyriausiajai vadovybei teikiamose sričių VD viršininkų ataskaitose. Šios ataskaitos arba jų fragmentai dažnai buvo publikuojami įvairiuose spaudos leidiniuose. Jose turėjo būti analizuojama laisvės kovotojų ir visuomenės socialinė-psichologinė būklė („Moralinis stovis, nuotaikos, pasireiškiančios neigiamos ir teigiamos įtakos, sąmoningumas, ydos ir trūkumai“), Sąjūdį ir epochą apibūdinanti, „bolševikų valdžią diskredituojanti, tarybinės santvarkos tikrąjį veidą atidengianti medžiaga“²⁹. Dėl tokių nurodymų išliko puikūs analitiniai Dainavos apygardos vado Liongino Baliukevičiaus-Dzūko, šios apygardos Visuomeninės dalies viršininko Mykolo Babrausko-Vaišvil-

²⁶ LLKS statutas, *Laisvės kovos 1944-1953 metais*, p. 322-343.

²⁷ LLKS tarybos prezidiumo 1949 02 25 nutarimas, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 232.

²⁸ Dvasinio parengimo programos projektas, *Laisvės kovos 1944-1953 metais*, p. 380-383.

²⁹ LLKS VD veiklos žinios, tarnybinė instrukcija, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 12, l. 209.

ko, *Vakarų Lietuvos srities vado Vaclovo Ivanausko-Gintauto, Rytų Lietuvos srities Visuomeninės dalies viršininko B. Krivicko-Vilniaus straipsniai* (žr. 125, 152, 153, 154, 160 dokumentus).

LLKS susikūrimas davė postūmį suaktyvėti partizanų spaudos leidybai. Pirmą, reikšmės turėjo partizanų taktikos pasikeitimas - maksimalus kovinių akcijų apribojimas ir visuomeninės veiklos išplėtimas, t. y. perėjimas, kiek įmanoma, prie nesmurtinio pasipriešinimo. Antra, imta centralizuotai rūpintis spaudos leidyba ir platinimu. Stipresni leidiniai buvo siunčiami aukštesniems štabams ir paskleidžiami kituose regionuose. Silpnesni partizanų padaliniai pasidaugindavo juos vietose arba savo leidiniuose panaudodavo aktualesnius straipsnius. „Savarankiškai išleistų leidinių ir pasidaugintos spaudos privalomųjų egzempliorių skaičių G[ražinos, t. y. Prisikėlimo] Š[tabui] padvigubinkite, nes įsikūrus sričiai mes savo ruožtu privalome ir jiems pasiūsti. Tuo reikalu bus greitai laiku duotas oficialus patvarkymas“, - rašė Prisikėlimo apygardos štabo pareigūnas rinktinės vadovybei³⁰.

Buvo keičiamasi ir spausdinimo priemonėmis: „Matricų per mus iš Jūsų pagėdauja įsigyti iš visų pusių. <...> Būtų gera, jei galėtumėt, žinoma, kiek leidžia lėšos, sudaryti jų atsargas, nes, atrodo, ateityje pareikalavimas bus“³¹. „Labai skubus matricų gavimo reikalas, - antrino vyriausiosios vadovybės narys L. Grigonis. - Galimai greičiau prašau jų prisiūsti mums, jų rezervuokite 250 vnt., Mažrimui [P. Bartkui - N. G.-Ž.J - 50 vnt. Jei galite, jų atsargas dar padidinkite“³².

Kiek reikėjo pastangų, norint pagrindžio sąlygomis išleisti laikraštį, galima suprasti iš partizanų štabų susirašinėjimo. „<...> su „Kores“ matricomis Deklaracijos išleidome 1100 egz. Ir visai sveikas matricas numetime, - rašė Maironio rinktinės vadas Prisikėlimo apygardos vadui. - Iš Jūsų prisiūtų matricų mato si, kad bloga rašoma mašinėlė. Pažvelgus į Jūsų išrašytą matricą atrodo ne išrašymas, bet išakėjimas, - vienur per daug iškirsta, kitur nedakirsta. <...> Be to, parašysiu, kaip buvo su Jūsų atsiųstomis matricomis. Pirmiausia pradėjome gaminti pirmą puslapį su prisikeliančiu Kristumi, sekėsi pusėtinai. <...> Sugrįžęs savo bendradarbius radau labai išsinervinusius. Jau buvo pradėję gaminti antrąjį puslapį, kuris sugadino gana daug popierio. Labai blogaiėjo, jei palyginus prie mūsų darbo. Perleidus per rotatorių atrodė ne spauda, bet kažkokie šifruoti žemėlapiai ar kita kas panašaus“³³. Problemų kildavo dėl visko: matricų, rotato-

³⁰ Vytauto Šniuolio-Svajūno 1948 08 20 laiškas Maironio rinktinės vadui, *ibid.*, f. K-5, ap. 1, b. 23, l. 315.

³¹ *Ibid.*

³² Leonardo Grigonio-Užpalio 1949 01 28 laiškas Maironio rinktinės vadui, *ibid.*, l. 183.

³³ Maironio rinktinės vado Povilo Morkūno 1949 m. laiškas Prisikėlimo apygardos vadui Leonardui Grigonui, *ibid.*, f. K-1, ap. 1, b. 23, l. 199.

rių, spaudos dažų, radijo aparatų. „Atrodo, kad su jais [spaudos dažais - N. G.-Ž.] ateityje bus striukai. Kiek teiravomės iš savo šaltinių, neįmanoma daugiau gauti. Spaustuvių darbininkams yra pranešta, kad jei pas kurį rastų nors nuo batų tepalo dėžutę spaudos tepalo, tam gresia 25 metai. MVD tepalų smarkiai kontroliuoja³⁴, - rašė partizanai. „Spauda vis negali reguliariai išeiti.

Šį kartą sutrukdė priešą ranka, konfiskuodama pakelyje į mus radijo. <...> Įdomu, kaip skaitytojai žiūri ir vertina tuos numerius, kurie išėjo be užsienio žinių? Prašau bendrai pasisakyti, ko, Jūsų ir bendradarbių bei Jūsų spauda aprūpinamos visuomenės nuomone, „Prisikėlimo Ugniai“ trūksta ir kas skaitytojui būtų įdomu“, - teiravosi „Prisikėlimo ugnies“ redaktorius V. Šniuolis³⁵.

Tokia pat situacija buvo visoje Lietuvoje: „Matricas labai taupėme, nes jų turėjome visai mažai“, - prisiminė vėliau A. Ramanauskas³⁶. „Svarbiausia, neturiu tinkamo padėjėjo, o taip pat jokių priemonių: nei rašomosios mašinėlės, nei popieriaus, nei padoraus radijo aparato - vienu žodžiu, nieko, - guodėsi L. Baliukevičius-Dzūkas. - Rašomoji mašinėlė kainuoja virš 8000 rb. Didelis pinigas, ir jo mes neturime³⁷. Viskas kainavo - spausdinimo popierius, dažai, spaustuvinis šriftas, kurį iš spaustuvių išnešdavo darbininkai, anaipol ne visada skatinami patriotinio nusiteikimo. Spausdinimo priemonių paieškos dažnai sudarydavo pretekstą MGB provokacijoms. Taip 1949 m. su Prisikėlimo apygardos partizanais užmezgė ryšį MGB agentas Sovkinas - Kaune gyvenantis Vyšniauskas. „Rašoma mašinėlė mums būtų labai pravartu“, - rašė jam Maironio rinktinės vadas Juozas Paliūnas-Rytas. Tačiau buvo atsargus: „Kadangi aš Jūsų nepažįstu, todėl imsiuos tam tikro atsargumo su Tamsta³⁸. Kartais spausdinimo priemonės tekdavo įsigyti rizikuojant gyvybe: „Be to, Mikas išplėš iš sanatorijos rotatorių ir rašomąją mašinėlę, bet prieš tai mes jam turim nusiūsti porą pistolečių „geresniam jo planų realizavimui““, - rašė L. Baliukevičius apie M. Babrausko rengiamą akciją³⁹.

Dažnai laikraščio medžiaga būdavo surenkama ir redaguojama vienoje vietoje, o spausdinama - kitoje (taip daryta 1947-1948 m. Jungtinėje Kęstučio, 1949 m. - Prisikėlimo apygardoje ir kt.). Taip išsklaidžius laikraščio leidybos darbą, jei pražūdavo viena slėptuvė, būdavo lengviau atgaivinti laikraštį, jo

³⁴ Ibid.

³⁵ Vytauto Šniuolio-Svajūno 1949 07 12 laiškas Povilui Morkūnui-Rimantui, *ibid.*, f. K-5, ap. 1, b. 23, l. 307.

³⁶ Adolfas Ramanauskas-Vanagas, *Daugel krito sūnų...*, Vilnius, 1991, p. 148.

³⁷ Partizano Dzūko dienoraštis, *LKA*, 1993, Nr. 6, p. 82.

³⁸ Maironio rinktinės vado Juozo Paliūno-Ryto 1949 11 18 laiškas Vyšniauskui-Nemunui, *LYA*, f. K-1, ap. 45, b. 867, l. 194-10.

³⁹ Partizano Dzūko dienoraštis, *LKA*, Nr. 6, p. 14.

leidimas nenutrūkdamas. Tačiau ilgainiui, mažėjant spaudos darbininkų, redaktorius ne tik redaguodavo leidinį ir rašydavo jam straipsnius, bet dažnai ir pats daugindavo tiražą.

Ne mažiau svarbu buvo spaudos platinimas. „Antras dalykas, tai išeksperimentavimas. Per P[risikėlimo] A[pygardą] visą laiką šlubuoja ryšys, tad geriau, kad išeksperimentavimas būtų atliekamas per Jus“, - rašė „Prisikėlimo ugnį“ spausdinęs Maironio rinktinės vadas⁴⁰. Kad būtų lengviau spaudą išskirstyti, numatyta steigti mažesnius spaudos pasidauginimo poskyrius, nes „<...> didesnių paketų pergabenimas tolimesniems org[anizaciniams] vienetams ilgai užtruktų ir yra surištas naudojant r[y]š[is]ininkus su nemažais pavojais“⁴¹. Įrengus tokius poskyrius, „<...> vietovę žinotų vienas vadovybės pareigūnas ir 2-3 vad[ovybės] pagalbiniai pareigūnai, kurie atžygiuodami atsineštų spaudai paruoštą medžiagą ir dalyvautų jos dauginime“, - kūrė leidybos planus štabų pareigūnai⁴². Vėlesniais partizaninio karo metais tokių tarpinių spaudos dauginimo punktų neliko: būdavo įrengiama kiek galint geresnė spaustuvė ir išspausdinamas maksimalus laikraščio tiražas. Viena iš paskutinių stipriausių partizanų spaustuvių, sunaikinta 1953 m. sausio 17 d. Kelmės r. Pužukų k., laikraštį „Vyčių keliu“ leido net 5000 egzempliorių tiražu. Paskutiniai partizanų laikraščiai - Žemaičių apygardos Dariaus rajono partizanų Petro Oželio ir Felikso Urbono 1959 m. leistas „Knygnešių keliu“ ir buvusios Prisikėlimo apygardos Juozapavičiaus tėvūnijos partizanų Stepono Erstikio ir Kosto Liuberskio 1952-1957 m. leistas „Partizanų šūvių aidas“ buvo spausdinami rašomąja mašinėle keliasdešimties egzempliorių tiražu.

Iki 1949 m. balandžio mėn., kada LLKS tarybos sprendimu buvo išformuotas Organizacinis sektorius (OS), ryšininkai po keletą laikraščio egzempliorių nugarbandavo valsčių, seniūnijų, apylinkių OS nariams, o šie juos išplatindavo tarp gyventojų. Spaudą platindavo ir pas ūkininkus užėinantys patys partizanai. Spaudos platinimo reikalu buvo išleista keletas instrukcijų, kurios partizanus įpareigojo patiems gyventojams paskaityti ir paaiškinti sudėtingesnius straipsnius, nes „<...> aklai, neorganizuotai spaudą į žmones paleisti netinka. Tai būtų ne platinimas, o numetimas“⁴³. Privalomi egzemplioriai buvo dedami į archyvą. LLKS Visuomeninės dalies viršininkas, puikiai suprasdamas, kad spauda reikalinga ne tik patriotams, bet ir lojaliai okupacinės valdžios atžvilgiu nusiteiku-

⁴⁰ Maironio rinktinės vado Povilo Morkūno 1949 m. laiškas Prisikėlimo apygardos vadui Leonardui Grigoniui, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 23, l. 199.

⁴¹ Prisikėlimo apygardos štabo nario Vytauto Šniuolio-Svajūno 1949 07 12 laiškas Maironio rinktinės vadui Povilui Morkūnui, ibid., l. 307.

⁴² Ibid.

⁴³ Nurodymai laisvajai spaudai platinti, ibid., f. K-I, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 13.

siems žmonėms, pasiūlė originalų jos platinimo būdų: siųsti jiems spaudą paštu. 1950 m. Pietų Lietuvos srities vadas A. Ramanauskas su Dainavos apygardos vadu L. Baliukevičiumi pradėjo leisti rusų kareiviams skirtą laikraštį rusų kalba „Svobodnoje slovo“ („Laisvas žodis“), kuriame aiškino partizanų kovos tikslus.

Bėgant metams partizanų spauda vis sunkiau pasiekdavo visuomenę, vis opesnę buvo leidėjų ir platintojų problema: „Mano buvęs S[tabo] V[iršininkas] padaugino vieną seriją leidinio „Mano gimtinė“, tai viename lape padarė 30 klaidų, o kada išleido „Prie rymančio Rūpintojėlio“, tai tame egzemplioriuje, kurį pasiliko sau, padarė jau žymiai mažiau klaidų“, - džiaugėsi Maironio rinktinės vadas Vytautas Sankauskas-Daukantas⁴⁴.

Ne mažiau rūpesčio kėlė ir išsilavinusių autorių stoka. Per visą partizaninį karą štabų pareigūnai nesiliovė ieškoję inteligentų, galinčių bendradarbiauti po-
grindžio spaudoje. Tos paieškos ne kartą baigėsi tragiškai. 1948 m. į Dainavos apygardos štabą pakviestas poetas MGB agentas Kostas Kubilinskas 1949 m. kovo 7 d. sunaikino apygardos ir Kazimieraičio rinktinės štabus. 1952 m. Prisi-
kėlimo apygardos vadui J. Paliūnui MGB „pakišo“ agentą Sąžiningą - Vytautą Remeiką. „Tu man reikalingas kaip dešinė ranka leidžiant partizanų laikraštį, be to, tu vietoje teiksi medicinos pagalbą“ - rašė jam, kviesdamas į štabą, J. Paliū-
nas⁴⁵. Dėl šios provokacijos buvo suimtas J. Paliūno padėjėjas Leonas Juška-
Kariūnas, kuris išdavė J. Paliūno bunkerį Dotnavos r. Padotnavio k., taip pat Prisi-
kėlimo apygardos spaustuve Šeduvos r., Devynduonių k., Ipolito Tvarijono sodybos bunkeryje.

Laikraščių lygį lėmė leidėjų kvalifikacija. Kur štabuose buvo išsilavinusių humanitarų, ten ir laikraščiai buvo turiningesni, straipsniai - problematiškesni, beletristika - įtaigesnė, poezija - tobulesnė. Tačiau ir skaitytojai buvo įvairūs: dažnas kaimo žmogus sunkiai suvokdavo painesnius išvedžiojimus.

Nuo 1949 m. partizanai pradėjo leisti spaudą įvairiems adresatams: plačiajai visuomenei, laisvės kovotojams, štabų pareigūnams. Atsišaukimai ir kreipimaisi visada būdavo diferencijuojami pagal adresatų priklausomybę konkrečiai socia-
linei grupei: jaunimui, mokytojams, sribams ir t. t. 1949 m. sausio 16 d. Pri-
sikėlimo apygarda, be visuomenei skirto laikraščio „Prisikėlimo ugnis“, išleido neperiodinį biuletinį, kurio paskirtį apibūdino taip: „<...> vieša organizacijos narių tribūna mūsų tikslams ir pirmaeiliams uždaviniams geriau pažinti ir įsisąmoninti, jų siekimo ir vykdymo būdams ir priemonėms nušviesti, juos iš-
nagrinėti, kad galima būtų rasti tobulesnių ir sėkmingesnių partizanų veiklos

⁴⁴ Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės vado Vytauto Sankausko-Daukanto 1952 04 23 laiškas LLKS VD viršininkui Juozui Šibailai, *ibid.*, ap. 44, b. 683, l. 215-2.

⁴⁵ Agento Sąžiningo 1952 07 01 agentūrinis pranešimas, *ibid.*, b. 867, l. 276-282.

formų⁴⁶. 1949 m. pradžioje J. Žemaičio iniciatyva pradėto leisti tarnybiniam naudojimui leidinio - LLKS tarybos biuletenio tikslas ir buvo „<...> sudaryti nors minimalias galimybes visiems L [iki 1949 m. vasario 10 d. - Bendras demokratinis pasipriešinimo sąjūdis (BDPS), vėliau - Lietuvos laisvės kovos sąjūdis (LLKS) - N. G.-Ž.] Tarybos nariams būti painformuotiems apie L vadovybės narių mintis bei nusistatymą aktualiais sąjūdžiui klausimais ir išreikšti savo bei patirti kitų tarybos narių nuomones tais klausimais. Tikima, kad tuo būdu galimai nuodugniau išnagrinėjus svarbesnius didelio skubotumo bei slap-tumo nereikalaujančius klausimus, L Taryba galės padaryti kiek galint tiksles-nius, daugumos sąmoningą nuomonę atitinkančius nutarimus“⁴⁷. Čia pat buvo pažymėta, kad „savo aiškos nuomonės nepareiškimas rodytų nesirūpinimą Są-jūdžio reikalais, o nekritiškas sekimas kitų pareikštąja - savos neturėjimą“⁴⁸.

LLKS susikūrimas ir vyriausiosios partizanų vadovybės nutarimas leisti du skirtingiems adresatams skirtus laikraščius - „Prie rymančio Rūpintojėlio“ ir LLKS tarybos biuletenį - paskatino ir žemesnius padalinius leisti įvairesnę spau-dą. Pietų Lietuvos sritis, be savo oficiozo „Partizanas“, ėjusio daugiau nei 1000 egzempliorių tiražu, pradėjo 50 egzempliorių tiražu leisti LLKS tarybos prezidiumo I sekcijos (bazavosi Pietų Lietuvos srityje) leidinį „LB biuletenis“. Be šių srities štabo laikraščių, dar ėjo stiprūs Dainavos ir Tauro apygardų leidiniai „Laisvės varpas“ ir „Laisvės žvalgas“ bei keletas smulkesnių padalinių leidinių. Rytų Lietuvoje spaudos darbo suaktyvėjimas siejamas su poeto B. Krivicko (re-dagavusio „Laisvės kovą“, o vėliau ir „Aukštaičių kovą“) vardu bei J. Šibailos arvykimu 1952 m. gegužės mėn. į Aukštaitiją. Tapęs LLKS tarybos prezidiumo III sekcijos vadovu, J. Šibaila rekomendavo leisti ne tik srities leidinį „Laisvės kova“, bet ir atgaivinti visuomenei skirtą laikraštį „Aukštaičių kova“, kurio leidyba buvo nutrūkusi po redaktoriaus B. Kazicko žūties (1950 m. balandžio mėn.). Be to, buvo pradėtas leisti vadovybių pareigūnams skirtas leidinys (pa-našus į kitur vadinamus biuletenius) „Aukštaitis“ (redaktorius Povilas Žilys-Audrūnas). Kiekviena srities apygarda turėjo savo laikraštį: Vytauto - „Laisvės šauklys“, Algimanto - „Partizaninė kova“ ir Vyčio - „Lietuva brangi“. Vakaru Lietuvoje, skirtingai nei kitose srityse, periodinio laikraščio srities štabas netu-rėjo, tačiau apygardos leido itin stiprius leidinius, o Prisikėlimo ir Kęstučio apygardos, be „Prisikėlimo ugnies“ ir „Laisvės varpo“, išleido pareigūnams

⁴⁶ Prisikėlimo apygardos neperiodinis biuletenis, 1949 01 16, Nr. 1, *ibid.*, b. 105, l. 19-26.

⁴⁷ Jono Žemaičio 1949 01 25 raštas tarybos nariams, *ibid.*, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 289.

⁴⁸ *Ibid.*

skirtus neperiodinius biuletenius, analogiškus vyriausiosios vadovybės leidžiamam LLKS tarybos biuleteniui. Žemaičių apygarda, be stipraus „Laisvės balso“ (nuo 1951 m. pradžios spausdinto tipografu) bei Šatrijos rinktinės leidinio „Kovojantis lietuvis“, 1949 m. lapkričio mėn. pradėjo leisti literatūros almanachą „Malda girioje“. Be to, Žemaičių apygarda išleido ir neperiodinių leidinių (maldų, eilėraščių rinkinių). Įtakos turėjo tai, kad į štabo propagandos skyrių 1949 m. liepos mėn. atėjo kunigas Vaclovas Stirbys. 1950 m. jį suėmus, apygardos literatūrinės tradicijas tęsė buvusi Užvenčio mokyklos mokinė Monika Alūzaitė (1952 m. gruodžio 23 d. bunkerį apsupus, ji bandė nusišauti, tačiau sužeista buvo suimta) ir Medingėnų mokytoja poetė Irena Petkutė (apsupta bunkeryje 1953 m. rugpjūčio 29 d. nusišovė).

1949 m. Priskėlimo apygardos pradėtas leidinių diferencijavimas pagal adresatų poreikius nenutrūko iki partizaninio karo pabaigos. Vienas paskutinių pavyzdžių – Vakarų Lietuvos srities vado A. Bakšio įkurtoji Vyčių sąjunga, kuri, be plačiam visuomenei ir laisvės kovotojams skirto 5000 egzempliorių tiražu leisto laikraščio „Vyčių keliu“, išleido ir aukštesniems pareigūnams skirtą leidinį „Laisvės aidai“.

Tokią diferencijavimą skatino pats gyvenimas, nes partizanai stengėsi neatsitukti nuo visų visuomenės sluoksnių. Mažai išsilavinusiam kaimo žmogui kai kurių probleminių straipsnių turinys buvo sunkiai suprantamas. L. Baliukevičius, paskaitęs senyvam partizanui „Laisvės varpą“, su nuoskauda konstatavo, kad straipsnis išpūdžio nesukėlė. Tuo tarpu inteligentų nejaudino deklaratyvūs mažai išsilavinusių autorių kūrinėliai. L. Baliukevičius 1949 m. kovo 5 d. rašė apie apsisprendimą leisti inteligentijai skirtą biuletinį, kuriame „<...> turėjo būti paliestas ir kai kurių mūsų inteligentų abejingumas, pasyvumas, pataikavimas ir pernelyg didelė raudonojo stabo baimė. Turėjo būti pirmą kartą sviesta kruvinoji tiesa apie tai, kas dedasi mūsų organizacijos sąmonėje, sieloje, partizanų-veteranų širdyse“⁴⁹. Kartu didėjo pačių partizanų vadų diskusijų poreikis, nes užsitęsusi kovai kilo daug klausimų, o sprendimų kiekvieno padalinio vadui dėl susisiekimo sunkumų dažnai tekdamo ieškoti vienam.

Ryšį tarp autorių ir skaitytojų buvus gyvą liudija LLKS tarybos biuletenio puslapiuose užsimezgusi diskusija Lietuvos sienų klausimu, požiūrio į žydus gvildinimas ir kitos polemikos. Jų galima aptikti ir kituose leidiniuose. Pavyzdžiui, Vyčių sąjungos vadovybių leidinyje „Laisvės aidai“ yra įdėta skaitytojo nuomonė apie kovos su smurtu tikslus bei formas. Skaitytojas Rainis pageidavo, kad kalbant apie laisvės kovą būtų „<...> parašyta, kokia forma konkrečiai pa-

⁴⁹ Partizano Dzūko dienoraštis, *LKA*, Nr. 6, p. 14.

sireikš iškovotoji laisvė⁶⁰. Toliau plėtodamas mintį, skaitytojas pagrindė būtinybę šioje kovoje griebtis visų pasipriešinimo būdų, nes „<...> geriausieji rezultatai pasiekiami, kai panaudojama visos priemonės: ir ginklai, ir kantrybė, ir pasiryžimas, ir drausmė bei dorovė, ir fizinės bei dvasinės jėgos, kai visa tai derinama su vietos ir laiko sąlygomis“⁶¹. Nors daug ryžto ir kantrybės reikėjo turėti laisvosios spaudos leidėjams, bet ne mažiau to reikėjo ir tiems paprastiems ūkininkams, kurie leisdavo sodyboje įsirengti bunkerį. Žinomos dešimtys pavardžių tų tyliųjų pagalbinių, kurie, bunkerį suradus, 25 metams iškeliaudavo į konclagerius, dažniausiai – kartu su visais šeimos nariais. Partizanai jiems atsilyginti galėjo tik pagarba ir dėkingumu. „Prisikėlimo apygardos vado 1952 04 15 įsakymu Nr. 2 sl[aptas] už gerą iniciatyvą spaudos dauginime, pagalbiniame darbe, rimties išlaikymą kratos metu bei uolumą sudarant geras darbo sąlygas Laisvės kovos pareigūnams Sesė apdovanota Laisvės kovos kryžiaus medaliu 2-ros rūšies“, – rašė J. Paliūnas Elenai Tvarijonaitei-Žibuoklei, kurios namuose Šeduvos r. Devynduonių k. įrengtame bunkeryje 1951–1952 m. žiemą buvo spausdinamas laikraštis „Prie rymančio Rūpintojėlio“ (o vėliau ir „Prisikėlimo ugnis“)⁶². Kartu su tėvais E. Tvarijonaitė buvo suimta 1952 m. spalio 29 d. Partizanų pagarbą tokioms šeimoms rodo sveikinimas Motinos dienos proga Viktorijai Tvarijonienei-Motutei (žr. 190 dokumentą).

Legaliai gyvenusių partizanų spaudos bendradarbių laukė areštas, o leidusiųjų spaudą partizanų bunkeriuose – beveik vien žūtis. Retėjant partizanų greitoms, vis aktualesnė darėsi autorių problema. „Būtų gerai, kad Audrūnas [Mykolas Babrauskas – N. G-Ž.] stotų į mūsų eiles, nes inteligentas mums atstoja dešimtį partizanų, jei jis į bendrą darbą įdeda dalį savo sielos, – rašė L. Baliukevičius. – Mūsų sąjūdis gali laikytis tol, kol jame yra pakankamai inteligentiškos pajėgos; jai išsekus, sąjūdis žlugs“⁶³.

Dažniausiai partizanai prašydavo laisvoje spaudoje bendradarbiauti kaimo mokytojus. „Tuomet aš, keliaudamas Žemaitijon per Tauro apygardos partizanų veikimo rajonus, užėjau pas vieną inteligentą-rašytoją, – rašė apie susitikimą su Skriaudžiuose gyvenusiu dramaturgu Vincu Adomėnu A. Ramanauskas. – Jis mielu noru pasižadėjo ateityje bendradarbiauti mūsų spaudoje ir padėti parinkti Vakarams ruošiamos medžiagos“⁶⁴. V. Adomėnas, pasirinkęs A. Uosio slapyvar-

⁶⁰ *Laisvės aidai* (Vyčių sąjungos Aukuro apygardos vadovybės organas), 1952 11, Nr. 1, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 96–108.

⁶¹ Ibid.

⁶² Prisikėlimo apygardos 1952 04 15 raštas Nr. 154, ibid., baudž. b. 26514/3, t. 2, l. 550 (vokas).

⁶³ Partizano Dzūko dienoraštis, *LKA*, Nr. 6, p. 67.

⁶⁴ Adolfas Ramanauskas-Vanagas, *Daugel krito sūnų...*, p. 248.

dį, Pietų Lietuvos partizanų laikraščiuose bendradarbiavo iki 1952 m. lapkričio 27 d., kai buvo suimtas ir nuteistas 25 metus kalėti.

Kitas mokytojas, Pietų Lietuvos srities partizanų spaudoje bendradarbiavęs nuo 1950 m., buvo Juozas Karlavičius (literatūriniai slapyvardžiai Gardinas, Pilkalnis). Iki 1949 m. jis mokytojavo Jiezno r. (Butrimonyse), Prienų r. (Birštone), kur susipažino su partizanų ryšininkais. Nuo 1949 m. gyveno Kaune, iš kur perduodavo savo straipsnius partizanams. J. Karlavičiui sekti buvo pasitelkti kvalifikuoti MGB agentai - vėliau išdavęs A. Ramanauskų Urbonas (agentas Žinomas) ir Jonas Deksnys (agentas Petrauskas), Vytautas Jakštas (agentas Vilnius) ir keletas „tamsoje“ (t. y. jiems to nesuvokiant) naudotų inteligentų⁵⁵. Surinkus reikiamus įkalčius (provokatoriui J. Deksnui organizuojant pogrindžio „centrą“ - Lietuvos išlaisvinimo tarybą), 1952 m. rugsėjo 17 d. J. Karlavičius buvo suimtas ir nuteistas 25 metus kalėti⁵⁶.

Į MGB akiratį pakliuvo ir Tauragėje gyvenęs bei 1947-1948 m. redagavęs Jungtinės Kėstučio apygardos leidinį „Laisvės varpas“ D. Steponaitis-Taurius. MGB užverbuotas, jis tapo agentu Petroniu. Nors D. Steponaitis kaip įmanydamas stengėsi išvengti Judo pareigų, tačiau pogrindžiui jis buvo prarastas. Šiuo reikalu J. Žemaitis A. Ramanauskui rašė: „LLKS T[arybos] B[iuletenyje] Nr. 3 straipsnis „Politiniais klausimais“ priklauso Jums žinomo Tauriaus plunksnai. Šio dalyko nebeslepiu todėl, kad ir pats autorius, ir šio dokumento rankraštis pateko į priešo rankas. Vis tik man gaila, ir net labai gaila, kad dėl J[ūros srities] vadovybės iniciatyvos stokos Sąjūdis neteko tokios pajėgos“⁵⁷.

Kiekvieno gabaus autoriaus netektis ar išitraukimas į pogrindžio spaudos leidybą iš karto atsiliepėdavo jos turiniui. Antai 1948 m. rugpjūčio 1 d. L. Baliukevičių paskyrus Dainavos apygardos štabo Spaudos ir informacijos skyriaus viršininku, į štabą atėjus poetui Benediktui Labėnui-Kariūnui, spaudoje ėmus bendradarbiauti L. Baliukevičiaus broliui studentui Kostui-Rainiui ir perejus į pogrindį mokytojui M. Babrauskui-Vaišvilkiui, 1949-1950 m. ypač suaktyvėjo Pietų Lietuvos spaudos leidybos darbas. K. Baliukevičius 1949 m. liepos mėn. buvo paskirtas Pietų Lietuvos srities štabo Visuomeninės dalies viršininku, kartu redagavo srities laikraštį „Partizanas“. Žuvo 1951 m. vasario 16 d.

„Partizano“ bendradarbiu tapo ir į Lietuvą grįžęs J. Lukša-Skirmantas, kuris, 1950-1951 m. žiemą praleidęs Dainavos apygardos teritorijoje ir A. Rama-

⁵⁵ LYA, f. K-1, ap. 45, b. 770, l. 21, 92-98.

⁵⁶ Juozo Karlavičiaus nuosprendis, *ibid.*, b. 773, l. 207-214.

⁵⁷ Jono Žemaičio 1951 08 01 laiškas Adolfui Ramanauskui, *ibid.*, b. 156, d. 3, l. 51-53.

nauskui atitrūkus nuo LLKS vadovybės nematydamas platesnės veiklos galimybių, iškeliavo į srities štabą (žr. prieš žūtį rašytą J. Lukšos straipsnį „Vienybėje galybė“, 163 dokumentas).

Kęstučio apygardos laikraštį 1946–1947 m. redagavo didelę pagrindinės veiklos patirtį turėjęs, Italijos universitete filosofijos mokslų fakultetą baigęs mokytojas P. Paulaitis. Pats savo kelią į pasipriešinimą taip aprašė: „1941 m., kai prasidėjo II-rasis pasaulinis karas ir Lietuvą iš naujo okupavo, dabar jau vokiečių kariuomenė, aš dalyvavau nelegalaus laikraščio „Į laisvę“ leidime, kuriame buvo demaskuojami vokiečių valdžios ir vadovybės veiksmai, taikių gyventojų žudymas, tyčiojimas iš karo belaisvių ir susidorojimas su komjaunuoliais. Pagaliau gestapas užtiko mano pėdsakus: aš buvau areštuotas, bet etapuojant į koncentracijos stovyklą man pavyko pabėgti ir iki pat suėmimo, t. y. iki 1947 m. pradžios, gyventi nelegaliai, nors visi vokiečių okupacijos metai buvo atiduoti mano kovai už Lietuvos nepriklausomybę. Pasibaigus karui Lietuvoje, vėl buvo įvesta sovietinė valdžia. Daugumai lietuvių, kaip ir man, nauja ideologija ir nauja tvarka buvo svetima, reiškia, ir nepriimtina, todėl pirmaisiais metais Lietuvoje visur kūrėsi partizanų, kovojančių su nauja okupacija, būriai. Buvo paliestas tautos patriotizmo jausmas, budo atsakomybė prieš Tėvynę ir jos ateitį. Tokioje būsenoje, tiesą sakant, atsidūriau ir aš, todėl kaip vokiečių, taip ir sovietinės okupacijos metais toliau redagavau nelegalų pagrindžio žurnalą. Aptikusi jį pas ką nors iš lietuvių, nauja valdžia atimdavo žmogui laisvę“⁵⁸.

P. Paulaitis buvo nuteistas ir 25 metams išsiųstas į koncentracijos lagerius. Grįžęs į Lietuvą, 1956 m. buvo suimtas antrą kartą ir gulage iš viso praleido 34 metus.

Tačiau dauguma spaudos leidėjų ir autorių žuvo. Šiuo metu nustatyti straipsnių autorystę nėra lengva, nes tik labai maža dalis autorių pasirašydavo literatūriniu slapyvardžiu. Daugumos publikacijų autorius nenurodomas, tačiau dažnai jį galima nustatyti iš stiliaus, iš partizanų susirašinėjimo, iš štabuose tuo metu dirbusių pareigūnų pavardžių ir kvalifikacijos. Pavyzdžiui, savita, beletrizuotai filosofinė publicistika išsiskyrė LLKS Visuomeninės dalies viršininkas buvęs mokytojas J. Šibaila. Jo nuomonė dažnai nesutapdavo su kitų pagrindžio pareigūnų nuomone. J. Šibaila nepritarė LLKS tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaracijos nuostatai, jog atkūrus Lietuvos nepriklausomybę galios 1922 m. Konstitucija, nes būgštavo, kad tuomet bus nutrauktas valstybės tęstinumas. Jei kiltų karas tarp Rytų ir Vakarų, jis nurodė būtinybę ypač globoti žydų tautybės asmenis, taip sukeldamas kontroversišką diskusiją apie tautų lygiateisiškumą, į kurią „Aukštaityje“ įsitraukė ir B. Krivickas (žr. 255 dokumentą).

⁵⁸ Petro Paulaičio 1967 01 15 pareiškimas SSRS Aukščiausiosios Tarybos prezidiumui, *ibid.*, b. 440, l. 31.

Sąjūdžio ideologiją J. Šibaila apibūdino savita fraze: nebūti kitų likimo kalviu. Jis turėjo mintyje tai, kad niekas kitas, tik pati tauta gali spręsti savo egzistencijos klausimus. Laisvės kovos prasmę jis matė platesniame nei išsivadavimas iš sovietinės okupacijos kontekste: „Mūsų uždavinys didesnis nei knygnešiu; savanoriams kūrėjams reikėjo vesti lietuvių tautą į nepriklausomybės sostą, o partizanams tenka padėti rusams, kad jie atgimtų žmonėmis“⁵⁹.

Su dideliu pasišventimu J. Šibaila leido vyriausiosios vadovybės leidinį „Prie rymančio Rūpintojėlio“, kartais pats susitapatindamas su Rūpintojėlio, besąlygiška meile mylinčio visus žmones, įvaizdžiu. 1949 m. kovo mėn. išleistame 1-ajame numeryje, be redakcinės skilties – kreipimosi į kovos brolius (iš stiliaus ir jį galima priskirti J. Šibailai), išspausdintas didelis eseistinis J. Šibailos straipsnis „LLKS prasmė“. Jame atsiskleidžia ne tik laisvės kovos sąjūdžio, bet ir paties autoriaus pasaulėžiūros nuostatos, išryškintos (kaip ir dažname J. Šibailos straipsnyje) atskirų pastraipų pavadinimuose. Šie pavadinimai į klausimą „Kokia LLKS prasmė?“ atsako: savas gyvenimas; nebūti žmoniškai tuo, kuo mums yra komunisto nužemintieji; gyventi visuotiniu žmonijos gyvenimu. Tokiu pat stiliumi parašytas ir „Prie rymančio Rūpintojėlio“ 2-ajame numeryje įdėtas J. Šibailos straipsnis „LLKS tikslas“, kurio išryškintos vietos taip atskleidžia straipsnio pavadinimo turinį: laisva, nepriklausoma, demokratinė Lietuvos Respublika.

Nors J. Šibaila savo straipsniuose kėlė egzistencinius partizanų būties klausimus, tačiau dėl įmantraus stiliaus jį kritikavo racionalaus, analitinio proto L. Baliukevičius: „Pasirodė ir pirmas „Prie Rymančio Rūpintojėlio“ numeris. Truputį silpnokas. Vedamasis per daug filosofinis, sunkaus stiliaus ir reikia gerai išsiskaityti, kad suprastum, ką Merainis nori pasakyti. Žemesniems vadams bus sunku susigaudyti“⁶⁰.

Pirmuose „Prie rymančio Rūpintojėlio“ numeriuose sudėti ne vien J. Šibailos, bet ir kitų tuo metu Prisikėlimo apygardos teritorijoje besitelkusių gabių autorių rašiniai. Tai B. Liesio (literatūrinis slapyvardis Ėglis), P. Bartkaus (literatūrinis slapyvardis Alkupėnas), V. Šniuolio (literatūrinis slapyvardis Vytenis) ir kitų kūryba. Šiame laikraštelyje-žurnale daug poezijos, kurioje apibendrintai atsispindėjo tuometiniai įvykiai. Pavyzdžiui, kaip tik tuo metu buvo suimtos vyriausiosios vadovybės ryšių igaliotinės Eleonora Grigalavičiūtė ir Rožė Jankevičiūtė, tad šiai temai skirti Ėglio ir Alkupėno eilėraščiai „Suimtai ryšininkei“, „Sesei“. Ir nors 1949 m. rugsėjo mėn. išleistame „Prie rymančio

⁵⁹ Juozo Šibailos 1952 06 10 laiškas Didžiosios Kovos apygardos partizanams, *ibid.*, b. 397, l. 490-492.

⁶⁰ Partizano Dzūkio dienoraštis, *LKA*, Nr. 6, p. 80.

Rūpintojėlio 4-ajame numeryje dar yra Ėglio ir Vytenio rašinių, jų pačių tarp gyvųjų jau nebuvo: 1949 m. rugpjūčio 13 d. B. Liesys, V. Šniuolis ir P. Bartkus žuvo. Tarsi nujausdamas žūtį, B. Liesys liepos 1 d. rašė: „Tik kam apraudį mus be laiko?! Ar mes jau taip likome nuskriausti?! Ar mes jau tokie vargšai?! Tiesa, netekome namų, tačiau kur neužeiname, ten dabar mūsų namai; netekome šeimos, motinos, brolio, bet kiekvieno lietuvio motina dabar ir mūsų motina, o kiekvienas taurus lietuvis – mūsų tikras brolis; netekome turto, ką turėjome, bet visa Lietuva mūsų turtu paliko; netekome sveikatos ir gautų žaizdų randai mūsų kūną puošia, bet užtat įgijome nemirštamą garbę; netekome pagaliau gyvybių, bet tautai amžinatvę laimėjome; kapuos, sakai, dabar mums vietos nėra, bet juk visas kraštas dabar mūsų kapai! Argi ne daugiau laimėjome kaip netekome?“⁶¹

1950–1951 m. „Prie rymančio *Rūpintojėlio*“ leistas beveik vien J. Šibailos pastangomis; jis – ir autorius, ir redaktorius, ir spaustuvininkas. 1952 m., J. Šibailai persikėlus į Rytų Lietuvą, žurnalo 21-ajame numeryje pasirodė poeto B. Krivicko – Rytų Lietuvos srities Visuomeninės dalies viršininko – publikacijos (literatūriniai slapyvardžiai Reikvytis, Karingis, K. Rivašas, M. Būtvydis, Meldas, R. Kovas, Ringailis ir kt.). Deja, bendradarbiavimas buvo trumpas, nes tų pačių metų rugsėjo 21 d. srities vado Jono Kimšto išduotas Troškūnų r. Raguvos miške B. Krivickas kartu su Vyčio apygardos Visuomeninės dalies viršininku Mykolu Blinkievičiumi-Nemunu žuvo. J. Šibaila, žiemojęs Ramygalos r. Davydų k. drauge su P. Žiliu-Audrūnu, 1953 m. vasario mėn. išėjusiame „Prie rymančio *Rūpintojėlio*“ numeryje dar spėjo išspausdinti B. Krivicko atminimui skirtą straipsnį, kuriame rašė: „Žodžio menininką varžo visuomeninis-organizacinis darbas. Juo jis nesiskustų ir lengva širdimi atiduotų pareigą Tėvynei, bet, taip gausiai Dievulio apdovanotas meniškuoju žodžiu, jaučia pareigą tuo žodžiu įamžinti amžiams šią kovą. Atvykęs kaip karo žurnalistas, – žinoma, ne laikraštiniam reportažui, – kaip brolis susigyvena su broliais, menininko akimi stebi aplinką. Ausyse skamba rimai, sušvyti idėjos naujam eilėraščių rinkiniui. Siame rinkinyje numatyta susumuoti šios dienos temas“⁶².

Bunkerį išdavęs, 1953 m. vasario 11 d. abiejų laikraščių – „Prie rymančio *Rūpintojėlio*“ ir „Aukštaitis“ – redaktoriai, LLKS tarybos prezidiumo III sekcijos vadovas J. Šibaila ir jo pavaduotojas P. Žilys, žuvo. Mažiau kaip prieš mėnesį buvo žuvęs ir LLKS tarybos prezidiumo II sekcijos vadovas, laikraščių „Vyčių keliu“ ir „Laisvės aidai“ redaktorius A. Bakšys. 1953 m. birželio 19 d.

⁶¹ Prie rymančio *Rūpintojėlio*, 1949 09, Nr. 4, Genocido aukų muziejaus fondas (toliau – GAMF).

⁶² „Partizanas kapitonas Gintaras-Vilnius“, Broniaus Krivicko raštai, t. 1, p. 31.

žuvo ir ilgametis spaudos darbuotojas Kęstučio apygardos vadas P. Morkūnas. Tų pačių metų rugpjūčio 29 d. apsupta nusišovė Žemaičių apygardos laikraščio „Laisvės balsas“ redaktorė I. Petkutė. Tie „karo žurnalistai“, kaip juos gražiai pavadino J. Šibaila, išėjo į nebūtį nespėję parašyti savo vaizduotėje regėtų kūrinių, bet jų išleisti laikraščiai ir žurnalai pergyveno juos ir kartais susilaukė ne mažiau dramatiško likimo. Buvusiame KGB archyve yra išlikęs ir nebaigtas spausdinti I. Petkutės (literatūrinis slapyvardis Neringa) „Laisvės balso“ puslapis (žr. 168 dokumentų). 1953 m. rugpjūčio 23 d. žuvo Žemaičių apygardos vadas Vladas Montvydas ir jo adjutantas Bronius Alūza. I. Petkutė, sužinojusi apie vado žuvimą, rašė, kad jie kartu su partizanavusiu vokiečiu liko vieni ir „gal visų užmiršti slėptuvėje“⁶³. Bet jų neužmiršo čekistai: po šešių dienų Gečo sodybą (Varnių r., Putvinskių k.), kurioje buvo bunkeris, apsupo kariuomenė.

Dauguma partizanų laikraščių išliko žemėje paslėptuose partizanų archyvuose, juos išsaugojo gyventojai arba sunaikintuose bunkeriuose surinko rezistentai. Tačiau nemažai jų yra ir partizaninio karo bei vėlesnio laikotarpio rezistentų baudžiamosiose bylose. Partizanų kūrybą rinko, saugojo ir slėpė ne vienas jaunuolis, kuris už tai buvo nuteistas. Ant dažno leidinėlio yra dramatiškas užrašas: „Rasta pas mane kratos metu“ arba „Gauta iš slapto informatoriaus“. Ypač daug Žemaitijos partizanų spaudos buvo paimta suėmus Liudviką Simutį, kuris buvo nuteistas 25 metus kalėti (1990 m. kovo 11 d. jis tapo Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataru). Ant kiekvieno laikraščio čekistai privertė jo motiną užrašyti: „Rasta mano sūnaus Liudo portfelyje.“

1953 m. balandžio 10 d. išleistą „Laisvės varpą“ 176-ąjį numerį Kęstučio apygardos štabo viršininkas atnešė į bunkerį pasiligojusiam LLKS tarybos prezidento pirmininkui J. Žemaičiui. Jame buvo daug vilčių teikianti informacija (žr. 35 dokumentą) apie Amerikos lietuvių tarybos delegacijos, lydimos JAV Kongreso nario Charleso J. Kersteno, apsilankymą kovo 26 d. pas JAV prezidentą Dwightą D. Eisenhowerį. Tuomet buvo pasiūlyta įsteigti Lietuvos ir kitų Baltijos valstybių inkorporavimo į Sovietų Sąjungą tyrimo komisiją.

1997 m. spalio 29 d. Lietuvoje įvyko knygos „Baltijos valstybių užgrobimo byla (JAV Kongreso Ch. J. Kersteno komiteto dokumentai, 1953-1954 metai)“ pristatymas. Knygos leidybą mėcenavo Antanas ir Marija Rudžiai (A. Rudis kartu su kongreso nariu Ch. J. Kerstenu 1953 m. rengė šio komiteto steigimo rezoliuciją). M. ir A. Rudžiams per knygos pristatymą buvo įteiktas 176-asis „Laisvės varpo“ numeris - kaip tiltas, sujungiantis 1953 ir 1997 metus ir suartinantis tuos, kurie abiejose Atlanto pusėse kovojo dėl Lietuvos laisvės.

⁶³ Rasa Paulavičienė, „Keturi portretai“, *Lietuvaitė: Konferencijos „Moteris ir rezistencija Lietuvoje“ medžiaga*, 1998, p. 57.

Kuo gyveno Lietuvos partizanai 1944-1953 m.? Daugiausia vietos jų laikraščiuose užėmė tarptautinių įvykių apžvalgos. Ar jose atsispindėjo mitas apie Amerikos pažadus „tuoj tuoj ateiti ir išvaduoti“? Sužeistas Prisikėlimo apygardos Kunigaikščio Želgaičio rinktinės vadas Pranas Muningis prieš nusišaudamas (dėl rankos gangrenos) laiške rašė: „Tegul bus prakeikta amerikoniškoji demokratija, padedanti naikinti taikingas tautas!“⁶⁴

Ar tokie kaltinimai JAV buvo pagrįsti? Iš kur kilo toks tikėjimas tarptautinės bendrijos pagalba, ta viltis, kad nugalėję fašistinę Vokietiją Vakariai atgręž ginklus prieš Sovietų Sąjungą?

1945 m. rugpjūčio 5 d. analizuodamas tarptautinius įvykius plk. Itn. J. Vitkus-Kazimieraitis (žr. 1 dokumentą), nemėgindamas spėlioti, kokie geopolitiniai veiksniai leistų išspręsti „mūsų krašto likimo klausimą“, atsargiai užsiminė, kad „neišmintinga būtų nuo lietuvių visuomenės slėpti tikrąją, nors laikinai ir sunkią, mūsų padėtį ir maitinti ją drąsinančiomis, bet klaidingomis informacijomis“. Išsivadavimo viltį jis labiau siejo ne su konkrečiais įvykiais, bet su „tautos tikėjimu ir gyvybiniu instinktu“, taip pat su „pasaulinės istorijos dėsniais ir demokratinių valstybių interesais“. Kai kurie kiti autoriai partizanų spaudoje rašė, kad istorijoje yra buvę išsivadavimo karų, trukusių 30 ir daugiau metų. Dzūkų rinktinės, kuriai vadovavo kpt. Dominykas Jėčys-Ažuolis, laikraštis „Už tėvų žemę“ samprotavo radikaliau: Anglija ir Amerika slaptai rengiasi karui su bolševikais ir bolševizmo galas yra artimiausių mėnesių reikalas.

Šios viltys ypač sustiprėjo po to, kai buvo panaudota atominė bomba, kapituliuo Japonija ir JAV prezidentas Harry's Trumanas 1945 m. spalio 27 d. pasakė garsiąją kalbą, kurioje nedviprasmiškai pareiškė, kad „kiekviena tauta pati pasirinks valdymo formą ir išsirinks vyriausybę be jokios svetimos jėgos spaudimo ar prievartos“ (žr. 4 dokumentą). Savo doktriną, išdėstytą 12 punktų, H. Trumanas pakartojo ir 1950 m. gruodžio 15 d. kalboje. Kad šis pareiškimas partizanų vadovybei padarė stiprų įspūdį, patvirtina jo paminėjimas LLKS tarybos 1949 m. vasario 16 d. politinėje deklaracijoje greta tokių tarptautinės teisės aktų kaip Atlanto chartija ir Visuotinė žmogaus teisių deklaracija.

Tikėjimą tarptautine teise ir moralia politika stiprino kiekvienas įvykis, atstovėjęs konfrontaciją tarp laisvojo pasaulio ir Sovietų Sąjungos: Anglijos ministro pirmininko Winstono Churchillio 1946 m. kovo 5 d. kalba, kurioje jis pavarėjo „šaltojo karo“ sąvoką, įtampa Persijos įlankoje ir Balkanuose, Marschallo planas, vidaus karas tarp komunistinės ir vyriausybės armijų Kinijoje ir kt. Mažiau dėmesio sulaukdavo įvykiai, kuriuose buvo galima išvėgti aiškų Vakarų nuolaidžiavimą (pavyzdžiui, keturių didžiųjų valstybių užsienio reikalų ministrų 1946 m. kovo 10 d. konferencija, nulėmusi Karaliaučiaus kraš-

⁶⁴ Simonas Norbutas, „Išdavimas“, *Partizanų kovos Šiaulių krašte*, Šiauliai, 1996, p. 27.

to likimą). Dažnai išsilaisvinimo viltį pakurstydavo užsienio žurnalistų komentarai. Būta ir objektyvių veiksmių (prie tokių galima priskirti Joachimo von Ribbentropo ir Viačeslavo Molotovo 1939 m. rugpjūčio 23 d. slaptojų protokolų paskelbimą JAV departamente 1948 m. sausio 21 d. arba Siaurės Atlanto pakto susikūrimą).

Todėl nestebina tai, kad maždaug nuo 1948 m. Jungtinės Kęstučio apygardos spaudos leidinio apžvalgininkas (greičiausiai D. Steponaitis, kurio kandidatūrą J. Žemaitis siūlė į Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio prezidento pirmininko postą) „anglosaksų“ nuolaidas sovietams traktavo kaip gudrų manevrą, leidžiantį „atominės bombos paunksmėje“ išlošti laiko ir sukaupti jėgų bei „politiškai subrandinti visuomenę“ kovai su bolševizmu (žr. 9 dokumentą). Buvo pripažinta, kad tarptautinės konferencijos, į kurias 1945-1946 m. buvo dėta tiek vilčių, negalėjo duoti realių rezultatų. Pasidžiaugta, kad jų laikas jau praėjęs ir išsikristalizavo aiški Rytų-Vakarų priešprieša, taip pat paaiškėjo, kad taikiai priversti Sovietų Sąjungos pasitraukti iš okupuotų kraštų neįmanoma.

Du ryškesni 1948 m. politiniai įvykiai - tai Berlyno blokada ir Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO) priimta Visuotinė žmogaus teisių deklaracija. Pirmasis įvykis dar labiau padidino įtampą, tačiau ginkluoto konflikto nesukėlė. Antrasis įvykis kaip tik ir pabrėžė tautų bendrijos siekį globalines problemas spręsti vadovaujantis tarptautine teise. Todėl sutinkant 1949-ųjų Naujuosius metus „Prisikėlimo ugnies“ apžvalgininkas išsivadavimo viltį susiejo ne su konkrečiais politiniais įvykiais, o tik su bendru JAV suinteresuotumu „senutės Europos likimu“ (žr. 11 dokumentą).

Atsirado ir „socialistinio lagerio“ destruktijos požymių. Iš tokių paminėtina Sovietų Sąjungos ir Jugoslavijos (J. Stalino ir Josifo Broz Tito) konfrontacija, „nacionalinio komunizmo“ sąvokos atsiradimas ir kt. Todėl sutinkant 1950-uosius metus „Prie rymančio Rūpintojėlio“ apžvalgininkas (iš stiliaus ir minčių atrodo, kad straipsnio autorius - J. Šibaila) bolševizmo sunaikinimą susiejo ne vien su Vakarų demokratiniu pasauliu: „Rusiškąjį bolševizmą tegali sunaikinti tik tas, kam jis yra gyvenimas - rusas“ (žr. 14 dokumentą).

Optimizmą žadino dar 1946 m. W. Churchillio iškelta Jungtinių Europos valstybių idėja bei 1949 m. diskusijos apie Europos valstybių susijungimą į vieną politinį ir ūkinį vienetą, turintį jungtines Europos valstybių karo pajėgas. Atsižvelgiant į tai buvo svarbu pasaulyje įtvirtinti Lietuvos okupacijos nepripažinimo faktą, siekti, kad ir paverptos Rytų Europos valstybės toliau būtų laikomos Europos bendruomenės narėmis. Nesunku išžvelgti ryšį tarp pasaulyje vykusių procesų ir be galo atkaklių partizanų vadovybės pastangų centralizuoti pasipriešinimo judėjimą, išlaikyti organizuotas karines pogrindžio struktūras ir Lie-

tuvos valstybės gynybos pajėgų statusų. Kaip tik 1949 m. pavyko sujungti visus Lietuvoje veikiančius partizanų junginius į vieningą organizaciją - Lietuvos laisvės kovos sąjūdį ir paskelbti jo politinę deklaraciją.

1950 m. birželio mėn. prasidėjęs karas Korėjoje vėl sukėlė ginkluoto Vakarų-Rytų konflikto viltį. JAV prezidentas H. Trumanas 1950 m. gruodžio 15 d. aiškiai pasakė, kad Sovietų Sąjunga privedė pasaulį prie visuotinio karo ribos. Šios valstybės agresyvūs ekspansiniai planai ir tarptautinės teisės normų nepaisymas vertė manyti, kad Sovietų Sąjunga, norėdama „atstatyti savo Korėjoje prarastą prestižą“, gali pati pradėti karo veiksmus Europoje (žr. 19 dokumentą).

1951 m. pradžioje LLKS tarybos prezidiumas konstatavo, kad „Vakarų demokratijų ir Sovietų Sąjungos konfliktas tegali būti išspręstas tik karu“ (žr. 127 dokumentą). Analizuodamas laisvojo pasaulio pranašumą bolševikinės sistemos atžvilgiu, „Laisvės kovos“ apžvalgininkas (tikėtina, kad tai - B. Krivickas) 1952 m. rašė: „Karas neišvengiamas, o kieno pusėje bus pergalė - daugiau negu aišku“ (žr. 25 dokumentą).

Šiandienos (o ir ano meto Vakarų pasaulio, ką tik išgyvenusio Antrojo pasaulinio karo baisumus) žmogui gali keistai atrodyti toks partizanų optimizmas kalbant apie karą. Tačiau nereikia pamiršti, kad tuo metu Lietuvoje karas dar nebuvo pasibaigęs. Priešingai, tik naujo globalinio konflikto liepsna galėjo užgesinti šį lokalinį jau kelerius metus rusenusį gaisro židinį. L. Baliukevičius-Dzūkas rašė: „Gali karas nešti didžiausius niokojimus - jis vis tiek nebaisus būtų. Koks bebūtų tas ateities karas, ką jis beatneštų su savimi - ar nelaimės, ar skurdą - nesvarbu; svarbu, kad tik ateitų laisvė“ (žr. 154 dokumentą).

Be to, klostėsi nuomonė, kad karas gali kilti nepriklausomai nuo visuomenės požiūrio į jį. Vakarai „<...> žiūri į sovietus įtardami, kad jie gali bandyti netikėtai užgriūti Europą su savo laukinėm gaujom“, - rašė B. Krivickas (žr. 30 dokumentą).

Taigi maždaug nuo 1950 m. partizanų spaudoje ryškėjo požiūris, kad „artimiausio meto taikos ar karo raktas yra sovietų rankose“ (žr. 29 dokumentą).

Nors 1953 m. Vasario 16-osios proga „New York Times“ apžvalgininkas rašė, kad JAV prezidentas D. Eisenhoweris aiškiai pasakė pasukęs į pavergtų tautų išlaisvinimą, tačiau metams slenkant ir prognozėms nepasitvirtinant karo viltys blėso.

Lenkijos ir Vengrijos 1956 m. įvykiai smarkiai sukrėtė bepradedančių pamiršti partizanų kovas Lietuvos visuomenę. Ta proga vieno iš paskutinių partizanų laikraščių - „Partizanų šūvių aidas“ - komentatorius galimybę išlaisvinti susiejo tik su pačių pavergtų tautų laisvės siekiu ir rusų tautos pabudimu demokratiniam gyvenimui (žr. 36 dokumentą). Taigi vėl buvo grįžta prie pirmąsias 1945 m. prognozės, kai išsivadavimą bandyta susieti su grįžtančių iš karo rusų

frontininkų nusivylimu sovietine sistema (deja, kai kada tais atskilusiais Raudonosios armijos daliniais ir dezertyrais dėdavosi provokatorių grupės).

Taigi partizanų nuomonė apie išsivadavimo būdus visiškai priklausė nuo tarptautinių įvykių. Šių įvykių raida ne tik partizanus, bet ir žymiausius pasaulio politologus „maitino“ greito Sovietų Sąjungos žlugimo iliuzijomis. Partizanų spaudos straipsniuose galima išžvelgti tokią išsivadavimo būdų kaitą: 1945-1946 m. tikėtasi Lietuvos nepriklausomybę atkurti per taikos konferencijas ir tarptautinius susitarimus, 1947-1949 m. - per ginkluotą konfliktą, kurį gali pradėti Vakariai, 1950-1953 m. - per ginkluotą konfliktą, kurį gali pradėti Sovietų Sąjunga. Po 1953 m. išlikę pavieniai partizanai, taip pat vėlesnių laikų pasipriešinimo dalyviai Lietuvos išsilaisvinimą jau siejo vien su visos Sovietų Sąjungos sunykimo kontekstu ir filosofine nuostata, kad visos tironijos kada nors žlunga. Visgi 1956 m. partizanų prognozė, kad Sovietų Sąjunga suirs iš vidaus, pasitvirtino. Netikslūs buvo tik partizanų numatyti terminai: nebuvo atsižvelgta į tai, kad geopolitinių procesų trukmė dažnai pranoksta vienos kartos gyvenimą. Bet kartais trumpus terminus partizanų vadai skelbė vien dėl to, kad iš savo vargstančių tautiečių nenorėjo atimti paskutinės vilties. Dėl savo asmeninio likimo per daug nesielvartavo; daugumai pagrindžio spaudos leidėjų svarbesnė buvo tiesa, kad morali politika vis tiek pagaliau nugalės. „Pasaulis <...> iš mūsų nelaimių mokosi, jis per mūsų nelaimes bręsta didžiajam savo uždaviniui - bolševizmo tironijos nubaudimui ir laisvės bei taikos grąžinimui visoms tautoms“ (žr. 34 dokumentą).

Istorija kiek pakoregavo partizanų teiginius. Pasitvirtino tiesa, kad pavergtos tautos laisvę gali susigrąžinti tik pačios, tačiau teiginys, kad bolševizmo tironija bus nubauta, taip ir liko tiesiog teiginys. Tam pasaulis dar nėra pribrėdęs.

Antroji partizanų spaudos tema (po tarptautinių įvykių komentarų) - komunistinės sistemos nežmoniškumo atskleidimas. Daug straipsnių buvo skirta kasdienėms aktualijoms. Atsiskleidė plati okupuotos Lietuvos gyvenimo panorama: vyrų mobilizacija ir gaudynės, žudymai ir suimtųjų kankinimai, J. Bartašiūno skelbtos legalizacijos klasta, gyventojų trėmimai, rinkimų parodija, nepakeliamos duoklės ir „raudonųjų gurguolių“ bei padėkos laišku J. Stalinui cinizmas, nesibaigiančios kratos ir žmonių verbavimas, bažnyčių uždarymas ir kryžių daužymas, penkmečio planų absurdiškumas, elgetų iš Rusijos antplūdis, miestuose įsisiautėję plėšikai, išniekinti partizanų kūnai, parada bei „darbo žmonių“ demonstracijos per sovietines šventes ir kt. Laisvoje Lietuvoje brendusią, krikščioniškas tradicijas puoselėjusią kartą stebino ne tiek okupanto veiksmų brutalumas, kiek veidmainiška juos lydinti propaganda. Galėdami palyginti su netolima praeitimi, partizanai konstatavo, kad bolševikai pranoko nacius. „Jie elgiasi

su lietuviais panašiai, kaip anuomet vokiečiai su žydais, tik daug nedoriau, nes naciai (tikriausiai - nacionalbolševikai) bent jau netaušė apie žydų-vokiečių brolybę" (žr. 50 dokumentą).

Sugretinti komunizmą ir nacizmą paakino tai, kad JTO Generalinėje Asamblėjoje buvo svarstomas genocido apibrėžimas. Jungtinės Kęstučio apygardos laikraščio „Laisvės varpas“ komentatorius (tikėtina, kad tai - D. Steponaitis) pastebėjo Sovietų Sąjungos pastangas susieti genocido nusikaltimus tik su nacizmu, išbraukiant iš genocido sąvokos politinių grupių naikinimą (žr. 60 dokumentą). Tuo tarpu Sovietų Sąjunga vykdė nesibaigiantį politinį genocidą. Sovietai, demagogiškai priekaištavę naciams dėl žmonijos skirstymo į aukštesnes ir žemesnes rases, antžmogius ir minią, rusų tautai nė kiek nesivarždami priskyrė „vyresniojo brolio“ vaidmenį. „Vyresniojo brolio“ tema „Partizane“ šmaikštavo mokytojas J. Karlaavičius (žr. 76 dokumentą).

Tarptautinės teisės pažeidimas buvo ir priverstinė mobilizacija į Raudonąją armiją. „Kokia gali būti kalba apie mobilizaciją <...>, kuomet mes esame smurtu okupuotas ir pavergtas kraštas?“ - piktinosi partizanai (žr. 48 dokumentą).

Tarptautinės teisės požiūriu partizanai vertino ir okupacinės valdžios rinkimus. Nors balsuoti žmonės buvo verčiami pasitelkus kariuomenės įgulas, o į kandidatų sąrašą įrašomas tik vienas kandidatas (koks nors SSRS CK narys), buvo pavojus, kad Sovietų Sąjunga patį rinkimų faktą gali pateikti pasauliui kaip lietuvių valios pareiškimą, savotišką plebiscitą. Todėl partizanai ragino boikotuoti rinkimus. Tačiau veikiai buvo suprasta, kad gyventojų dalyvavimas ar nedalyvavimas juose jokios įtakos rinkimų rezultatams neturi: balsavusiųjų skaičius visada būdavo nurodomas beveik šimtaprocentinis. Kitaip sakant, demokratinėse šalyse galiojo dėsnis „slapti rinkimai, atvirai balsai skaičiuojami“, o komunistiniuose kraštuose viskas vyko atvirkščiai: „laisvai balsuojama, slapta balsai skaičiuojami“ (žr. 19 dokumentą).

Nors tikruosius planus okupacinė valdžia visada pridengdavo demagoginiais šūkiais, partizanai labai tiksliai apibūdino ir kolektyvizacijos esmę: padaryti ūkininką priklausomą nuo valdžios; padaryti jo gyvenimą permatomą šnipams ir sovietiniams aktyvistams; greičiau jį ideologiškai apdoroti.

Veidmainiškumo skraiste Sovietų Sąjunga dangstėsi ir tarptautinėje arenoje. 1951 m. rudenį Paryžiuje, JTO Generalinėje Asamblėjoje svarstant nusiginklavimo problemas, „<...> vienas užkietėjusių Kremliaus budelių, senas čekistas <...> Vyšinskis vaidino komedianto vaidmenį, įeidamas į posėdžių salę su baltu balandžiu“ (žr. 202 dokumentą). „Partizano“ apžvalgininkas pažymėjo, kad tuo tarpu Korėjoje komunistinė kariuomenė buvo ką tik išžudžiusi tūkstančius karo belaisvių.

Nors komunistinį režimą partizanai pavadino rusiškuoju imperializmu, tačiau, be ekspansinių „pasaulinės revoliucijos“ planų, jame išvelgė ir nužmogi-

nančią esmę, asmenybės demoralizavimą, kuris yra „ne atsitiktinis reiškinys, o planingo ir ilgo auklėjimo“ rezultatas (žr. 70 dokumentą), nes „demoralizuota tauta nebegali išsivaduoti iš vergijos“ (žr. 53 dokumentą).

Iš kasdienybės konteksto išsirutuliojo nuodugnesni apibendrinimai. Jungtinės Kęstučio apygardos laikraščio apžvalgininkas (tikėtina, kad tai - tuo metu „Laisvės varpą“ redagavęs mokytojas P. Paulaitis) žvelgė į komunistinę sistemą kaip į racionalių, pragmatišką žmogaus, nutraukusio sąlytį su Kūrėju - kaip su pačia Taisykle, Gerove ir Tiesa, „socialinių-ekonominių veiksmų išdavą“ (žr. 47 dokumentą). Jis nutiesė istorinę giją nuo Prancūzų revoliucijos iki rusiškojo komunizmo-bolševizmo, sugebėjusio apgaulingais šūkais patraukti tamsią „daugiamilijoninę pavergtųjų“ minią. „Karas yra baisus, bet, palyginus su žiauria bolševikų vergija, jis dar išganingas“, - teigė autorius apgailestaudamas, kad partizanai niekuo negali palengvinti tautiečių naštos - jie tik gali priminti, jog „nusivylimas, susvyravimas, abejingumas ir aklas atsidavimas likimui, taigi apatija, kiekvienam kūrybiniam darbui <...> yra reiškiniai, žalingesni už pačią priespaudą“.

Pasipriešinimo prasmę šis autorius matė platesniame negu išsivadavimas iš okupacinės valdžios kontekste: „Mes kovojame ne vien tik už savo krašto laisvę ir tik už mūsų gerbūvį, bet mūsų kova siekia ir visos žmonijos gerovę; mes kovojame su bedievybe, su pačia žiauriausia žmonijos tironija, kuri gresia visam kultūringam ir krikščioniškam pasauliui.“ Tragiškas Rytprūsių likimas parodė, kad bolševizmas - tai „sataniškumo reiškinys“, o šios skaudžios patirties pozityvi reikšmė buvo išvelgta galbūt tik tokia, jog jis atsiskleidė pasauliui, kad „bolševizmo jau nebereikia studijuoti“, jis jau tapo viso krikščioniškosios kultūros pasaulio problema (žr. 50 dokumentą).

Panašiai mąstė ir „Laisvės balso“ apžvalgininkas (tuo metu „Laisvės balso“ redakcijoje dirbo kun. V. Stirbys; galima spėti jį ir buvus straipsnio autorių), kuris (žr. 74 dokumentą) rašė: „Tai bus Kryžiaus karas, kuriame svarbiausią vaidmenį vaidins Katalikų Bažnyčia, nes dabar pasaulis stovi tarp dviejų priešų: komunizmo, kuris pavergė tautas smurtu, ir demokratijos, kuri eina krikščionybės pagrindu.“

Per amžinai pasaulyje vykstančios gėrio ir blogio kovos apmąstymą buvo grįžtama prie individo, jo atsakomybės Dievui ir savo sąžinei. „Pragaras ir dangus nėra kokios tai atsietos sferos už visatos ribų, bet du skirtingi pasauliai, telpą mūsų mažoje širdyje“, - rašė Kalėdų proga Pietų Lietuvos srities leidinio „Partizanas“ autorius (žr. 200 dokumentą). Pažymėjęs, kad „žmonija susipainiojus, surizgo jos broliai <...>, be galo toli nukrypo nuo savo vienintelio tikrojo kelio - meilės artimui“, autorius padarė išvadą, kad „atgimimo kelią mes kiekvienas turime pradėti nuo savęs“.

Šiandienos žmogų gali dominti, kaip su „artimo meile“ susieti partizanų skelbtus ir vykdytus mirties nuosprendžius nusikaltusiems asmenims. Partizanų spaudoje, o ypač atsišaukimuose, nevengta kolaboravimo temos. Nors partizanai nuolat skelbė, kad jie pirmiausia kovoja su savais išdavikais, visgi, suprasdami, kaip totalitarinė sistema sugeba nužmoginti pavienį asmenį, visada stengėsi grąžinti jį Lietuvai. Šimtai atsišaukimų, išpėjimų, kreipimųsi išplatinta viešai ar nusiųsta sovietų valdžios pareigūnams raginant juos atsisakyti „brol-žudiško“ vaidmens. Ypač daug atsišaukimų skirta sribams, į kurių gretas pradžioje pakliuvo nemažai jaunuolių, vengusių mobilizacijos į Raudonąją armiją ir dar nenučiuokusių apie tikrąjį sribų vaidmenį okupacinėje represinėje sistemoje. Kartais į tokius nesusipratėlius partizanai kreipdavosi net meiliai, pavadindami juos „broliais lietuviais sribukais“ (žr. Lietuvos išsivadavimo komiteto atsišaukimą, 103 dokumentą). Dėl tokio humaniško požiūrio visoje Lietuvoje būta atvejų, kai pavieniui ar grupėmis, gavę okupanto išduotus ginklus, sribai pereinę partizanų pusėn.

Tačiau partizanų požiūris į sąmoningus kolaborantus ir nepaisančius išpėjimų komunistų partijos aktyvistus jau kitoks. Nors LLKS raginimas „atgimti tautai ir, išnaudojant savo padėtį, visas jėgas ar net turimą ginklų reikiamu momentu nukreipti prieš okupantą“ (žr. 121 dokumentą), galiojo, tačiau to nenorintiesiems buvo grasinama nauju Niurnbergu ir Dangaus kerštu. „Tie, kurie eis ne „su tauta prieš okupantą“, o „su žiauriuoju okupantu prieš tautą“, tegali būti sunaikinti“ (žr. 109 dokumentą). 1949 m. viduryje Vakarų Lietuvos (Jūros) srities vadas V. Ivanauskas teigė, jog kolaboruoti skatina tai, kad šnipai ir aktyvūs komunistai nelikviduojami. Netikinčiuosius galimybė išsivaduoti, neturinčiuosius tvirtesnių moralinių pagrindų nuo šnipinėjimo dažnai sulaikydavo tik baismės baimė. „Kova su šnipais ir propaganda gyventojų tarpe“, - taip partizanų srities vadas nusakė partizanų uždavinius šiame pasipriešinimo etape (žr. 125 dokumentą). „Tariamu žmoniškumu ir gailesčiu vienam kitam niekšui pradžudoma šimtai ir tūkstančiai geriausių laisvės kovotojų ir jų bičiulių“, - rašė LLKS taryba kreipimesi į laisvės kovotojus (žr. 146 dokumentą).

Vis dėlto, krikščioniškai suprasdami, kad pats savaime žudymas niekada negali būti moralus, nors ir rašydami po keletą išpėjimų ir norėdami matyti nusikaltusiuosius pasitaisiusius, partizanai neišvengė žudymo. Gerai suvokdami šią problemą, partizanai tik siekė, kad žudant būtų vadovaujamasi ne akla neapykanta ir kerštu, o tik teisingumu. Jie aiškiai atskyrė gintį nuo agresijos, neapykantos griaujamąją galią - nuo pasipriešinimo blogiui. „Mes neužpuolėme nei rusų, nei mongolų, nei mūsų tautos išgamų, - rašė Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės laikraščio „Už tėvų žemę“ autorius. - Jokie įstatymai - nei Dievo, nei žmonių - negali saugoti ir nesaugo išgamų, kurie kankinimams ir

žudymui savo artimuosius išduoda". Nes „atsidavimas bolševizmui tai yra žudymas žmogaus kūno ir sielos. Kas negina savęs ir leidžiasi nekaltai piktadario nužudomas, tas aiškiai nusideda ir įsakymui „nežudyk“, nes ir savižudybės yra smerkiamos. Mūsų kova yra apsigynimo kova nuo pikto" (žr. 140 dokumentą).

Šioje kovoje išlikti neutraliam buvo neįmanoma, nes ir „mūsų Išganytojas tokio neutralumo nenumatė - tik dvi galimybės teliko: arba su nuodėme nuodėmėje, arba prieš ją". Todėl neatsitiktinai savo straipsnį autorius pradėjo sakiniu iš Evangelijos: „Niekas neturi didesnės meilės, kaip tas, kuris guldo savo gyvybę už savo prietelius" (Jono 15,12-13).

Komunistinei propagandai skleidžiant keršto ir neapykantos šūkius, labai krikščioniškai į šią problemą žiūrėjo J. Šibaila. „Keršto genamas žmogus kur nebėga, ten tik pragarą randa, - rašė jis. - Kad ir vien priešo atžvilgiu taikomas kerštas, vis tiek netrunka jis tapti žmogaus įpratimu-prigimimu" (žr. 224 dokumentą). Primindamas, jog mokydamas neapkęsti komunizmas išauklėjo taip, kad sūnus išduoda savo tėvą, J. Šibaila rašė: „Galėkime ir po penkerių metų nuovargio broliška atleisti tariamus ar tų penkerių metų kančios iššauktus palinkimus, paklydimus", nes tie, kurie „nebūtų galėję viltis iš mūsų atleidimo, būtų žuvę Lietuvai".

Ir visgi svarbiausia savo veiklos kryptimi partizanai laikė ne kolaborantų žudymą. „Spausdintas žodis buvo, yra ir bus pats tikriausias ginklas", - rašė Vyčio apygardos vadas Bronius Karbočius, atgaivinęs apygardos laikraščio leidybą⁶⁵.

Partizanų elgesį reguliavo gana daug norminių aktų ir įvairių instrukcijų. Šia tema buvo nemažai publikacijų ir partizanų spaudoje. Gvildendama moralės klausimus, partizanų spauda negalėjo apeiti visuomenėje ir tarp kovotojų plintančio girtavimo. Alkoholizmas dažnai būna žmogaus ar tautos gyvenimo krizių situacijų palydovas. Ne išimtis buvo ir Lietuvos okupacija, tuo labiau kad iš Rytų atėjęs okupantas turėjo senas pavergtų tautų nugirdymo tradicijas. Neviltis matant valdžios savivalę ir smurtą skatino bėgti į svaigalų sukurtą iliuzinį pasaulį.

Partizanų vadovybė ryžtingai kovojo su kovotojų ir visuomenės girtavimu. Apygardose buvo priimti nutarimai, įsakymai, draudžiantys gyventojams gaminti ir vartoti svaigalus, vaišinti jais partizanus. 1949 m. per partizanų vadų suvažiavimą vadovybė savo pavyzdžiu paskatino kovotojus nevartoti svaigalų, kol nesibaigs laisvės kova. Buvo išspausdinti blaivybės pasižadėjimai, kuriuos pasirašė daugelis kovotojų. Tačiau yda buvo gaji.

⁶⁵ Broniaus Karbočiaus 1952 01 15 raštas organizacinių vienetų vadams, LYA, f. K-1, ap. 45, b. 397, l. 533.

Šia tema spaudoje publikuota nemažai straipsnių. Vienuose buvo aiškinama girtavimo žala, kituose nurodinėjami visuomenės blaivinimo būdai, pirmenybę teikiant ne radikaliajam, t. y. draudimams, bet demokratiškesniam, apeliuojančiam į visuomenės sąžinę ir susipratimą.

Būta ir linksmesnių rašinių, su humoru kalbančių apie „garbingą poną Samagoną“, kuriam duoklę „be propagandistų, be šautuvų, be raudonųjų gurguolių“ (žr. 133 dokumentą) atiduoda net ir tie, kurie neseniai „įtūžime brogos kubilus daužė“, ar tos girtuoklių žmonos – „samagono kankinės“, kurios pačios svečius už stalo sodina ragindamos „nors vieną“ paragauti, visi – ir paprasti, ir mokyti „samagoniškos religijos maldininkai“.

Suprasdami, kad girtavimo tradicijas sąmoningai diegia okupantas, partizanai apgailestaudami pripažino turį ribotas kovos su alkoholizmu priemones: nėra radijo, spaudos, uždraustos kultūringos tautos tradicijos puoselėjusios visuomeninės organizacijos ir draugijos.

„Laisvės kovos“ autorius Traidenis (tai galėjo būti ir B. Krivickas) priminė, kad kultūringos tautos girtavimą laikė gėda, o laukinės jam jautė pagarbą. Kalbėdamas apie rusus, autorius sušunka: „Koks laukinis saiko nežinojimas gėrime!“ (žr. 136 dokumentą). Nors lietuvis priklausė Vakarų kultūrai ir dėl to visada buvo prieš tai, kas įžeidžia „viešąjį padorumą ir garbingumą“, tačiau „liūdno ir sunkios gyvenimo sąlygos“ skatino jį lengvai pasiduoti svetimųjų įtakai.

Daug tekstų skirta raginimams teikti tarpusavio pagalbą, ypač padėti nukentėjusiesiems nuo represijų. Laikraštyje „Už tėvų žemę“ išspausdintas labai humaniškas straipsnis (žr. 139 dokumentą), raginęs padėti kaimo varguomenei, ir ne vien dėl to, „kad mūsų nesantaikos ar skurdžios būklės priešas neišnaudotų“. Okupanto moralei buvo priešpriešinama krikščioniškoji moralė: „Lietuvis niekada neapsipras su bolševikų morale, kuri vien melu, apgaule ir beteisėšku vergiškumu paremta.“

Partizanų spaudos puslapiuose ne kartą buvo pabrėžta, kad lemiamą reikšmę išsivadavimo kovoje turi ne jėgos pranašumas, ne ginklai, ne karo strategijos išmanymas, o tik patriotizmas ir tautos dvasinis nusiteikimas. Moralinės tvirtybės pavyzdys – partizanų motinos, joms skirtas ne vienas rašinys. Knygoje pateikiama pora nenustatytų nežinomų autorių pasakojimų (žr. 147 ir 159 dokumentus). Pirmasis – apie Motiną, kuri, sužinojusi apie sūnaus žūtį, teištare: „Aš nežinau, kaip dalaiko tų motinų širdys, kurių vaikai svetimiems tarnauja“. Ant-rasis – apie nebylų Motinos palaiminimą ir pritirimą sūnaus žygiams.

Spaudoje nevengta analizuoti gyventojų pasyvumo apraiškų. Čia išvalgiausi buvo M. Babrauskas-Vaišvilka ir L. Baliukevičius-Dzūkai, tyrę miesto ir kaimo visuomenės moralinę būseną (žr. 153 ir 154 dokumentus). Miesto visuomenė dėl objektyvių priežasčių – ekonominės priklausomybės, bolševikinės propagan-

dos poveikio, didesnio kolonizavimo lygio ir kartu stipresnės rusiškos įtakos, taip pat ryšių su partizanais nebuvimo - greičiau tapo sovietinė. Partizanų spaudoje netrūko straipsnių apie inteligentų atsakomybę tautai ir priekaištų dėl jų prisi-taikymo: „Seniau savo rašytojais tauta didžiavosi. Bet kur jie dabar?“ - klausė straipsnio, išspausdinto „Laisvės balse“, autorius (pagal parašymo datą ir jame keliamas problemas autorystę būtų galima priskirti I. Petkutei; žr. 235 doku-mentą). Su nuoskauda „Už tėvų žemę“ (leido D. Jėčio vadovaujama Džukų rinktinė) autorius sušuko: „Daug yra sugebančių plunksną valdyti ir publicis-tų, ir beletristų, ir poetų eilėraštininkų, o mes trūkstame kad ir slaptomis užsi-kniaubę ką brangaus ir mūsų kančioms artimo paskaityti, širdį susopėtą bent valandėlei atgaivinti!“ (žr. 137 dokumentą).

Kaip ir visais laikais, kaimas, prisirišęs prie žemės, tradicijų ir nuoširdžiai religingas, „nepriklausomybės metais įgavęs tvirtą tautinį susipratimą“ (žr. 153 dokumentą), buvo ir liko lietuvių dvasinė tėvyne. Tik kaimo žmonių dėka L. Baliu-kevičius galėjo pasakyti: „Šiandien žodis „laisvė“ yra pats gražiausias“. Todėl partizanų spaudos uždavinys pirmiausia ir buvo neleisti partizanų kontroliuo-jamų vietovių paversti „dvasiniu kolchozu“ (žr. 162 dokumentą).

Ypač daug atsišaukimų, kreipimųsi ir straipsnių skirta jaunimui. Tai lėmė keletas veiksnių: partizanavo jauni žmonės, todėl jaunimo problemos jiems buvo artimos; tarp spaudos bendradarbių netrūko buvusių mokytojų; nuo jaunimo pri-klausė tautos ateitis. Tai žinojo ir okupantas. Jau 1940 m. okupacinė valdžia pa-didino mokytojų atlyginimus, tačiau ši „jaukinimo“ priemonė nebuvo veiksminga ir 1941 m. trėmimo taikiniu tapo mokytojai. Mokytojai privalėjo būti bolševikinės propagandos ruporais. Į kokią tragišką padėtį pateko patriotiškai nusitei-kę žmonės, matyti iš kaimo mokytojos laiško (žr. 171 dokumentą). Ne vienas mo-kytojas, privalėjęs bolševikiškai ideologizuoti savo dėstomą dalyką, nenorėdamas veidmainiauti, - o be to, dažnai ir MGB verbuojamas, - ėjo partizanauti (tarp jų A. Ramanauskas, A. Bakšys, B. Krivickas ir kt.). „Stribas, tautos išgama, ma-žesnis nusikaltėlis, nužudęs savo kaimyną, negu mokytojas, žudęs jaunąsias sie-las“, - rašė partizanų spauda (žr. 182 dokumentą). Mokytojas priverstas būti „bolševikų klapčiuku, <...> komunistinio supuvimo skleidėju tautoje“ (žr. 172 do-kumentą).

Okupantų propaganda buvo stipri. Jie „<...> visomis priemonėmis: spauda, radiju, kinu, teatrais - stengiasi išrauti iš jaunuolio širdies religinį jausmą, ar-timo meilės jausmą, užteršti jo sielą įvairiu šlamštu, šlykščiausiais vaizdais, žvė-riskomis žudynėmis, ugdomi gyvuliški jausmai“ (žr. 173 dokumentą). Atsverti šį demoralizuojantį srautą privalėjo partizanų spauda, kuri, pasak B. Krivicko, „<...> yra vienintelė, išskyrus užsienio propagandą, kuri galėtų kovoti su įtaka bolševikų, kurie, pasigrobę visas priemones ir išnaudodami visas galimybes,

stengiasi pirmiausia suluošinti tautos dvasią, suubaginti, įstumti į tikrą moralinį pakrikimą" (žr. 160 dokumentą).

1951 m. J. Karlaavičius pastebėjo, kad jaunimas, nematęs nepriklausomos Lietuvos gyvenimo, pradėjo pasiduoti komunistinių idėjų įtakai. „O įvairių gudriai paruoštų monų jaunimui privilioti okupantai turi daug“, - rašė jis (žr. 183 dokumentą).

Tą patį 1952 m. pastebėjo ir B. Krivickas: „<...> žmonėse vis mažiau duonos ir vis mažiau dvasios“, o komjaunuolių daugėja jau „<...> ne tik iš prievartos, bet ir iš pasqmoninio traukimo" (žr. 160 dokumentą). Išėitis - atkaklus darbas ugdant visuomenę ir save. Vyčių sąjungos kūrėjai (A. Bakšys-Germantas, A. Jurkūnas-Raganius), perėmę Lietuvos laisvės armijos programines nuostatas, jaunuolio idealu laikė „<...> dvasiškai ir fiziškai stiprias asmenybės, kurios mokėtų tarp savęs sugyventi ir kurti taip, kaip reikalauja tautos aukščiausi interesai bei krikščioniškosios dorovės principai" (žr. 165 dokumentą). „Mūsų tauta mažytė, jos fizinės jėgos nedidelės, bet dvasinė stiprybė gali būti begalinė“, - rašė „Partizano" autorius. „Bet tą atgimimo kelią mes kiekvienas turime pradėti nuo savęs. Okupacijos metu turime perlaužti savo būdą, sutramdyti artimo neapykantos aistrą ir kasdien, kiekvieną savo santykį su žmonėmis pagrįsti artimo meile" (žr. 200 dokumentą).

Egzistencinėje plotmėje būties prasmė jiems buvo savęs ugdymas. „Lietuvių literatūroje tokią šviesią asmenybę, grėsmės akivaizdoje auginančią save, sunku būtų rasti“, - apie poetą B. Krivicką rašė R. Tūtlytė⁶⁶. Toks pat buvo ir J. Šibailos credo: „<...> lavintis, ieškoti tiesos ir surasti Dievą" (žr. 250 dokumentą).

Tikėjimas buvo partizanų pasaulėžiūros kertinis akmuo. Tačiau santykiai su Bažnyčia kartais būdavo nevienareikšmiški. Bažnytinei bendruomenei buvo būdinga tai, kas buvo būdinga visai to meto visuomenei: bandymas išlikti ir kartu nepasiduoti okupacinės valdžios spaudimui. Greta kankinių - aukštųjų Bažnyčios hierarchų vyskupų Vincento Borisevičiaus, Pranciškaus Ramanausko, Teofilio Matulionio ar kunigų - partizanų kapelionų (Justinas Lelešius, Zigmas Neciunskas ir kt.) atsirado vienas kitas ir pasitarnavęs okupantui (Trakinskas, kuriam 1948 m. įvykdytas partizanų mirties nuosprendis, Antanas Valantinas, Aukštaitijoje apnuodijęs partizanus). Galima sakyti, kad ir partizanų laiškas Šventajam Tėvui Pijui XII, taip sunkiai išgabentas į Vakarų, nesulaukė tokios moralinės paramos, kokios partizanai tikėjosi.

Neigiamą atgarsį visuomenėje sukėlė ir Kauno arkivyskupijos kurijos prelato Sigito Jakūbausko paskelbtas okupacinės valdžios raginimas legalizuotis. Parti-

⁶⁶ Rita Tūtlytė, „Kad be galo jaustum globą švelnią...“, *Naujasis židinys*, 1995, Nr. 3, p. 222.

zanai į jį atsiliepė spaudos straipsniais (žr. 217 dokumentą). Vyčių sąjungos laikraštyje pasirodė probleminis straipsnis apie valstybės ir Bažnyčios santykius ateityje (žr. 220 dokumentą). Jame komentuojamas Vyčių sąjungos programos straipsnis, smerkiantis Bažnyčios kišimąsi į valstybės politinį gyvenimą. Šis sekuliarinės valstybės modelis konfrontavo su Lietuvių fronto bičiulių požiūriu, jog „skelbti sąžinės laisvę ir sykiu neleisti su savo pasaulėžiūra eiti į kultūrinį (mokykla) ir socialinį (socialiniai santykiai) gyvenimą“ yra nedemokratiška⁶⁷. Tarsi teisindamasis, straipsnio autorius aiškino tokios pozicijos laiką dėl to, kad praeityje kai kurie kunigai aktyviai dalyvavo partinėje (krikščionių demokratų) veikloje, pamiršę tikrąją Bažnyčios paskirtį – dvasinį ugdymą. Visgi Vyčių sąjungos centro valdyba besąlygiškai pripažino, jog „Bažnyčia bus aktyviausiu veiksmu palaikant ir ugdant tautoje krikščioniškosios moralės dėsnius“ (žr. 165 dokumentą). „Partizano“ laikraščio autorius, kalbėdamas apie okupuotos Lietuvos jaunimo auklėjimo problemas, taip pat pripažino, kad dvasinio ugdymo srityje „<...> labai daug gali padėti ir bažnyčia. Ji padėjo mums išsaugoti lietuvių būrį priešpaudos laikais, į ją turime kreiptis ir dabar“ (žr. 183 dokumentą).

Labai demokratiškas partizanų požiūris į kitataučius. Spauldoje dažniausiai minimi rusai, vokiečiai, lenkai ir žydai. J. Karliavičius pažymėjo, kad visi Lietuvos kaimynai „<...> vienodai agresingi: ir rusai, ir vokiečiai, ir lenkai“ (žr. 231 dokumentą). Kai kuriuose straipsniuose vartojami tokie epitetai, kuriais dažniausiai okupantus palydėdavo kaimo žmonės: burliokas, maskolius, bolševikinės bakterijos-žydiškėji enkavedistai, stepių utėlius, atėjūnas iš rytų, totorius, žydbernis ir pan. Dėl šių epithetų šiandieninis intelektualas galbūt pavadintų partizanus nacionalistais – tokia formuluotė randama ideologizuotose sovietinės teisėsaugos nuosprendžiuose.

Tačiau šie epitetai buvo skirti ne rusų tautai, o Lietuvą užplūdusiems represinių žinybų pareigūnams ir kolonistams. Tokie LLKS ideologai kaip J. Šibaila lietuvių išsilaisvinimo kovą traktavo ir kaip kovą dėl Rusijos demokratizavimo – kad rusas atgimtų žmogumi. Pirmuosiuose atsisaukimuose ir laiškuose okupacinės valdžios pareigūnams buvo pabrėžiama, kad Lietuvos partizanai nekariauja su rusų karo pajėgomis – antihitlerinės koalicijos dalyviais. Net ir vėliau, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, partizanai nejuto neapykantos eiliniams kareiviams, patekusiems į pasienio ir vidaus kariuomenės pulkus. Kaip tik jiems buvo skirtas L. Baliukevičiaus rusų kalba leistas laikraštis „Svobodnoje slovo“, kuriame stengiasi paaiškinti, kad pasipriešinimas kilo ne iš neapykantos rusų tautai, o iš poreikio ginti savo egzistenciją. Viltasi, kad ir rusų tauta pajus poreikį atsikratyti totalitarinio režimo. Bėgant metams ieškota glaudesnių sąly-

⁶⁷ Į pilnutinę demokratiją. Svarstymai apie valstybės pagrindus, Vilnius, 1992, p. 8.

čio taškų su rusų opozicija. Paieškas tik aštuntajame dešimtmetyje vainikavo bičiuliškas rusų disidentų ir „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ leidėjų bei Helsinkio grupės narių bendradarbiavimas.

Vis dėlto apie pokario metais į Lietuvą atvykusius rusus susidarė neigiama nuomonė: „Burliokas moka tik meluoti, vogt, plėšt, žudyti. Rusas buvo, tebėra ir liks bukaprotis ir nemokša“; „Rusas yra žemesnės kultūros. <...> Rusas lietuvių akyse - XX-ojo amžiaus karikatūra“ (žr. 186 dokumentą). Pavadinęs rusus „mūsų amžiaus barbarais“, J. Karliavičius savo nuomonę grindė rusų tautosakos, kurioje tiek daug žiaurumo, pasipūtimo ir paniekos žmogui, analize (žr. 232 dokumentą). Teroras užkariauose kraštuose kenkė tautų santykiams: „Jų „tautų brolybė“ - žiauriausia tautinė neapykanta: dar niekad lietuvis ir burliokas taip bjauriai vienas kito neapkentė, kaip dabar“ (žr. 50 dokumentą). J. Štibaila rašė, kad nors rusai diegė priešišką rusiškos krikščionybės kultūrą, lietuviai jiems keršto nejaučią. Tai patvirtinąs faktas, kad vokiečiams nepavyko suorganizuoti lietuviškų SS batalionų. Tačiau totalitarinis režimas padarė taip, kad žodžiai „rusiškas“ ir „sovietinis“ tapo sinonimais. Tai gana taikliai apibūdino J. Lukša: „Vienybės išnykimas rusų tautos tarpe padarė tai, kad ši tauta, priedurtajama Kremliaus kraugerių, pasidarė paklusnia bolševikinės Maskvos diriguojama triase <...>, kad milijonai rusų, turėdami išsilaisvinimo mintį, nesugeba susicementuoti pagrindyje organizuotam pasipriešinimui prieš komunistinį režimą“ (žr. 163 dokumentą).

„Prisikėlimo ugnies“ apžvalgininkas (sprendžiant iš straipsnio parašymo datos, tai galėtų būti jo redaktorius P. Bartkus), nors ir neįvardijo okupantų tautybės, tačiau pažymėjo imperinį okupacijos pobūdį: „Turime reikalą su civilizuotais, bet nekultūringais ir mažai žmoniškumo turinčiais okupantais, kurie turi gana aiškius mūsų tautos jėgų sunaikinimo, krašto nuskurdinimo ir kolonizacijos tikslus“ (žr. 260 dokumentą). Organišką ryšį tarp rusiškų ir komunistinių ekspansinių planų pastebėjo ir Prisikėlimo apygardos partizanų biuletenio apžvalgininkas (gali būti, kad tai tas pats autorius, žr. 261 dokumentą), rašęs: „Lietuvos ir artimesnių Rusijai kraštų atžvilgiu rusiškasis komunizmas turi dar ir kitą, slaptesnę tikslą, būtent: paruošti dirvą Rusų (ar Slavų) valstybės išsiplėtimui sovietinės santvarkos žlugimo atveju ir atėjus tautų apsisprendimo momentui. Kitaip tariant, stengiamasi Lietuvą (ir artimesniasias Rusijai valstybes) rusifikuoti.“

Rusiškojo despotizmo tradicijų, veidmainystės, pataikūniškumo suklestėjimą sovietinėje valstybėje vaizdžiai aprašė straipsnio apie Aleksejų Tolstojų (Jurijaus Jelagino knygos „Meno puošmenos“ pagrindu) autorius (žr. 234 dokumentą).

Apie vokiečių partizanų spaudoje rašytą mažiau. Užkariauta ir padalyta Vokietija pavojaus nebekėlė, o partizanų gretose kovojo net vienas kitas Lietu-

voje užsilikęs vokiečiai. J. Šibaila, pastebėjęs giluminį nacizmo ypatumą - „<...> žmonija Niurnberge teisė vokiškąjį prigimimą - kitų tautų gyvenimą tematant vokiečių tautai erdve“ (žr. 224 dokumentą), - pasidžiaugė, kad vis dėlto lietuviai nesusiejo savo likimo su nacių likimu.

Toks daug mažesnis dėmesys tautoms ir valstybėms, kurios nebėra potencialios agresorės, kaip tik ir įrodo, kad į šovinizmą peraugantis nacionalizmas nieko bendro neturėjo su lietuvišku tautiniu nusiteikimu. Tai gražiai atskleidė partizanų spaudoje kilusi diskusija apie lietuvių ir lenkų santykius. Polemiką pradėjo pasisakymai LLKS tarybos biuletenyje „Būsimųjų Lietuvos sienų klausimu“. Siame kontekste iškilo Vilniaus krašto ir santykių su lenkais problema.

Prisimindamas istoriją, J. Šibaila rašė, kad lenkai „dėjosi broliais, bet krikščionybę teikė kaip išmaldą“ (žr. 224 dokumentą), ir lietuviai, už tai atsidėkodami, turėjo savo broliškumą įrodyti sulenkėdami, tačiau lietuviai liko demokratais ir už Želigowskio klastą per Antrąjį pasaulinį karą neatsilygino piktu. Tęsdamas šią mintį, kitas autorius - J. Karlavičius aiškiai atskyrė lenkų tautą nuo lenkiškų imperialistų, kuriuos pavadino „lenkų tautos žiurkėmis“ (žr. 231 dokumentą), pabrėždamas, kad šių žodžių netaiko lenkų tautai. Jis, kaip ir J. Šibaila, pažymėjo, kad 1939 m. „Lietuva juos, savo priešus, priglaudė“. Bendri priešai suartino abi tautas, paskatino bendradarbiauti, ypač lietuviams partizanams ieškant kelių į laisvuosius Vakarus. Tačiau nebuvo pamirštos lenkų pretenzijos į Vilnių ir pažymėta, kad traukiantis bolševikams gali tekti susidurti ir su lenkais, kaip buvo 1919-1920 m. „Nepriklausomybės atgavimo metu mums ypatingai svarbu patiems tinkamai apsaugoti savo pietų ir pietų-rytų sienas“, - rašė LLKS tarybos narys (žr. 253 dokumentą). Beveik po pusės amžiaus ši priesaka - saugoti Lietuvos sienas - pakartojo anuometinio Lietuvos diplomatijos vadovo sūnus Stasys Lozoraitis.

Ypač įdomi diskusija partizanų vadovybių pareigūnams skirtuose laikraščiuose užsimezgė žydų klausimu. Pradžią davė J. Šibailos straipsnis LLKS tarybos biuletenio 3-iajame numeryje (išleistas 1950 m. lapkričio mėn.; deja, šis numeris iki šiol dar nerastas). Straipsnyje teigiama, kad kilus kariniam konfliktui tarp Rytų ir Vakarų lietuviams reikėtų ypač globoti žydus. Matyt, J. Šibaila baiminosi, kad Lietuvoje nepasikartotų holokaustas. Tokiai nuomonei turėjo įtakos ne tik perdėm krikščioniška, artimo meilės idėja pagrįsta J. Šibailos pasaulėžiūra, bet ir objektyvios geopolitinės aplinkybės: 1948 m. žydai atkūrė savo valstybę. Jų kovos dėl Izraelio nepriklausomybės savotiškai asocijavosi su lietuvių tautos kova su pavergėju. Be to, Sovietų Sąjungos draudimai žydams emigruoti (būta atvejų, kai emigristai išprovokuodavo žydų grupes, siūlydami lėktuvą kelionei į Izraelį; aišku, lėktuvus „nusileisdavo“ MGB kalėjime), t. y. bendro priešo atsiradimas, skatino solidarizuotis. Todėl natūralu, kad partizanų spau-

doje pasirodė straipsnių, reiškiančių simpatiją žydų tautai ir net keliančių jų pavyzdžiu lietuviams: „Tauta, griežtai laikydama tautines savybes, nors ir netektų teritorijos, nežus, neišnyks“ (žr. 186 dokumentą). Žydai nebebuvo tauta, pasyviai pasiduodanti likimui, o tai savotiškai žadino lietuvių patriotinį nusiteikimą ir skatino kovoti dėl Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo.

Minėtoje polemikoje J. Šibaila lietuviams taikė aukštesnius atsakomybės už savo valstybę kriterijus negu kitataučiams; kartu jis jiems išplėtė atleidumo už nusikaltimus diapazoną. „Jei pastarieji lt. y. žydai. - N. G.-Ž.J. nebuvo (ar buvo mažiau už savuosius) lojalūs savo krašto atžvilgiu, tai jų kaltė nepalyginamai menkesnė, kaip kad mūsų petrauskų ir kitų panašių“ (žr. 255 dokumentą). Šį požiūrį sukritikavo B. Krivickas: „Lojalumo mes privalome reikalauti lygiai iš visų mūsų krašte gyvenančių. Todėl dėl nelojalumo, kurį žydai iš tikrųjų masiškai parodė prieš mūsų tautą pirmosios bolševikinės okupacijos metu, visiškai nebūčiau linkęs jų teisinti“ (žr. 255 dokumentą). „Nesu antisemitas ir nenoriu tais žodžiais ko nors kurstyti prieš žydus, - toliau aiškino B. Krivickas. - Žinoma, galbūt reiktų jiems specialios apsaugos, jeigu jie specialiai būtų puolami. Bet kažin ar yra pagrindo to laukti? Vargu ar mūsų visuomenė puls smaugti žydus vien dėl to, kad jie žydai. To iš lietuvių pusės bent ligi šiol niekada nėra buvę“. Sudarius išskirtines sąlygas kai kurioms tautinėms grupėms, B. Krivicko nuomone, būtų pažeisti demokratijos principai, todėl „<...> mūsų atgimusioje valstybėje žydai turėtų būti traktuojami lygiai kaip ir kiti piliečiai“.

Tokia ir panaši polemika dažnai baigdavosi būsimos valstybės modelio svarstymais. „Mums ne vis vien, kaip tvarkysis laisvės sulaukus Lietuva, - rašė 1949 m. Prisikėlimo apygardos biuletenio autorius. - Mes trokštame sukurti naują, gražesnę, šaunesnę Lietuvą ant demokratinių pagrindų“ (žr. 261 dokumentą). Tai beveik žodis žodin susišaukė su Lietuvių fronto bičiulių 1954-1955 m. suformuluotais valstybės pagrindų metmenimis: „<...> auklėjimas demokratijai yra vienas iš pagrindinių visuomenės uždavinių“⁶⁸. Žemaičių apygardos laikraščio „Laisvės balsas“ autorius rašė: „Mes reikalausime sudaryti tokią vyriausybę, kuri duotų laisvą gyvenimą ne vien tam, kuris iš kažkad paveldėjęs ar svetimu prakaitu įgijęs valdo neužmirštamus mažai naudojamus dvarų plotus, bet tam vargo žmogeliui, kuris <...> šiandien lyg milžinas žengia partizanų eilėse, negailėdamas savo gyvybės nei skriaudžiamos šeimos likimo“ (žr. 163 dokumentą).

Švajojant apie laisvą Lietuvą, neišvengta buvusios valstybės trūkumų kritikos. Viena didžiausių ydų pripažinta socialinė nelygybė: „Mes nenorime ponų ir mužikų luomo ir ne už tai kovojame“, - atvirai sakė partizanai (žr. 158

⁶⁸ Į pilnutinę demokratiją. Svarstymai apie valstybės pagrindus, p. 58.

dokumentą). Iškilus pavojui tie, „<...> kurie turėjo minkštus fotelius ir tūkstančius banke, <...> pabėgo ieškoti laimės kitur“. Atkūrus nepriklausomybę reikės siekti „<...> pastatyti tokią vyriausybę, kuri mūsų daugiau neapviltų“. Pretenduojantiems į valdžią buvusiems turtuoliams ir karjeristams buvo siūloma nesidrovėti „pasakyti tiesiai į akis jų šlykščius praeities darbus“.

Antroji bene labiausiai kritikuota buvusios santvarkos yda - susiskaldymas ir partijų rietenos. Partizanai puikiai atminė nesenus laikus, kai partijos ir politinės grupuotės „viena kitą kritikavo, net šmeižė, kad tik kaip nors paėmus į savo rankas valdžios aparatą. <...> Pažadai egzistuodavo tol, kol būdavo išėdama valdžion, o vėliau būdavo daroma taip, kaip išeina: pirmoj vietoj valdančiosios partijos interesai, o paskiri tik visos tautos reikalai“ (žr. 165 dokumentą).

Didelę nuoskaudą partizanai jautė dėl nepasipriešinimo 1940 metų Lietuvos okupacijai. „Partizano“ apžvalgininkas rašė, kad „<...> nei buvusios vyriausybės, nei kariuomenės vadovybė nepermatė ateities galimumų ir neparuošė tautos pagrindinio veikimui“ (žr. 229 dokumentą). Konstatavus, jog tarpukario metais „ūkiniame gyvenime daug buvo pasiekta, nemažai ir dvasiniame, bet ne tiek, kiek reikėjo“, buvo pastebėta, kad labai greitai buvo pamirštos nepriklausomybės kovos, „pamirštos buvo todėl, kad mūsų sielą ir kūną buvo paveręs materializmas, turtų vaikymasis. <...> Jau buvo prieita prie to, kad 1926 m. gale padorus žmogus, kaip kad šiandien, dėl žydiškojo chuliganizmo negalėjo gatve pereiti“.

Ir nors LLKS tarybos deklaracijoje pažymėta, kad atkūrus Lietuvos nepriklausomybę valstybė tvarkysis 1922 m. Konstitucijos pagrindais, nors Žemaičių apygardos laikraščio autorius rašė, kad „mes jau matėme ir gerai atsimeiname, ką davė mūsų tautai diktatorius“ (žr. 158 dokumentą), visgi 1926 m. perversmą partizanai traktavo vienareikšmiškai: „1926 m. gruodžio 17-oji yra tuo mūsų tautos pagrindu, nuo kurio pradėta kova prieš komunizmą“ (žr. 226 dokumentą). Komunistinių gaivalų keliamos „demonstracijos, įvairūs sabotažo aktai privėlėjo pakirsti mūsų dvasinį pasitikėjimą dėl galėjimo savistoviai gyventi“.

Partizanų kovos strategija pirmiausia ir buvo siekiama atkurti „savistovų gyvenimą“, t. y. savo veiksmais kliudyti okupacinei valdžiai Lietuvos socialiniame-ekonominiame gyvenime daryti negrįžtamus pokyčius. Visos karinės ir agitacinės akcijos, nukreiptos prieš žemės ūkio, nuosavybės nacionalizavimą, prieš kolūkių kūrimą ir jų gyvenviečių statybą, prieš kolonistų atkėlimą, buvo vykdomos tam, kad kuo paprasčiau būtų atkurti sugriautus nepriklausomos Lietuvos ūkinius santykius. „Grąžinimas turto, kurį iš kur nors atėmė okupantai bei vietiniai svetimo turto grobstytojai, bus tvarkomas atitinkamais valstybės įstatymais“, - tikėjosi LLKS taryba (žr. 146 dokumentą).

Tarptautinėje plotmėje partizanai turėjo tikslą išlaikyti Lietuvai nepriklausomos valstybės statusą. Save partizanai laikė būsimos nepriklausomos Lietuvos

kariuomenės užuomazga. Lietuvos partizano partija vadinasi Lietuva, - rašė LLKS ideologas J. Šibaila. „LLKS tikslas <...> - Demokratinė Lietuvos Respublika" (žr. 250 dokumentą). Džukijos partizanai dar 1946 m. taip įsivaizdavo ateities valstybę: „Žodžio, spaudos, sąžinės ir organizacijoms laisvė" (žr. 248 dokumentą). Žemė- ją dirbantiems, dvarai - nepageidautini. „Lygių galimybių suteikimas visiems tautiečiams minimoje kūryboje", - tvirtino 1952 m. Vychių sąjungos kūrėjai (žr. 165 dokumentą). „Lietuvos saugumas ateity pirmiausia turės remtis kolektyvinio saugumo principu, už kurį kaip tik ir kovoja Jungtinės Tautos", - tikėjosi B. Krivickas (žr. 255 dokumentą). „<...> mūsų atstaitytos valstybės politika turėtų likti pastoviai ištikima savo tautiniams siekiams ir JTO principams." Tačiau lietuviška kultūra turėjo „kurtis, augti iš savo sveikų pagrindų į aukštesnį laipsnį, o ne iš kur nors eiti ar būti atvežama", nes buvo matyti, kad Vakarai, nors pasiekę didelių technikos laimėjimų, „dvasinės kultūros srity išgyveno tikrą puolimą".

Bet buvo dar vienas opus klausimas, kurio įstatymais sureguliuoti neįmanoma. „Sunku tikėti, - rašė J. Šibaila, - kad šiandieninis skausmas tautoje nepaliktų žaizdų. Dar sunkiau tikėti tuo, kad su komunistu bendravęs žmogus paliktų gyvenime nesužalotas" (žr. 250 dokumentą). Šią mintį pratęsė Vychių sąjungos kūrėjai: „Mes neturime užmiršti tai, jog komunizmo nugalėjimu laisvės kova nesibaigs: ginkluotą kovą pakeis dvasinė" (žr. 270 dokumentą).

Laisvoji spauda buvo ne vien diskusijų, kurių partizanai negalėjo rengti viešai, arena, bet ir savotiškas to laiko metraštis. Pogrindžio sąlygomis spausdinti tikslų vidaus žinių konspiracijos sumetimais buvo beveik neįmanoma. Tačiau publikuojamuose komentaruose, nuomonėse ir apžvalgose pasitaikė ir faktografinės medžiagos. Ji nėra tiksli. Tam įtakos turėjo ne tik visiems suprantami sunkumai, susiję su informacijos gavimu, bet iš dalies ir romantizuotas požiūris į istorijos faktus. Antai 1945 m. „Laisvės žvalge" (žr. 256 dokumentą) buvo rašoma, kad „Rusijoje vyksta jau ne partizaninis karas, bet tikra revoliucija". 1950 m. laikraštyje „Svobodnoje slovo" ši mintis išplečiama: „Patriotinis sukilimas už laisvę vyksta ne tik Lietuvoje, bet ir Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje ir Bulgarijoje, pastaruoju metu partizaninis judėjimas prasidėjo ir Ukrainoje" (žr. 227 dokumentą).

Netikslūs ir kai kurie skaičiai. Pavyzdžiui, rašoma, kad 1941 m. per birželio sukilimą žuvo 4 tūkstančiai kovotojų. Arba nurodoma, kad 1947 m. vasario 9 d. per okupacinės LSSR Aukščiausiosios Tarybos rinkimus į kaimus buvo sutraukta 100 tūkstančių MVD kareivių. Padidinti ir ištremtųjų skaičiai (pvz., nurodytas 1948 m. tremimo aukų skaičius - 60-80 tūkstančių gyventojų). Bet tai nėra esminiai dalykai. Dabarties istorikas šiuos duomenis galės rasti archyvuose ar tyrinėtojų darbuose, tačiau kai kuriose partizanų publikacijose yra faktų,

kurių jokiuose kituose šaltiniuose neįmanoma užtikti. Prie tokių galima priskirti J. Šibailos ataskaitų apie jo veiklą vyriausiojoje partizanų vadovybėje (žr. 131 dokumentą). Šiuo metu žinomi tik trys 1949 m. vasario mėn. partizanų vadų suvaždavimo aprašymai: LLKS tarybos 1949 m. vasario 11-17 d. posėdžio protokolas⁶⁹, A. Ramanausko pateiktas kelionės 1948-1949 m. žiemą į Vakarų Lietuvos sritį aprašymas⁷⁰ ir šis J. Šibailos straipsnis. Su dideliu jauduliu J. Šibaila aprašė dieną, kai aštuoni visų Lietuvos sričių atstovai pasirašė LLKS tarybos politinę deklaraciją. Kalbėdamas apie jo paskyrimą Visuomeninės veiklos vadovu, kukliai pripažino, kad šiam veiklos barui tarptautiniu mastu „turėjo vadovauti diplomatas“, o atsakyti už tautos dvasinę būseną - „bent aukštojo mokslo atstovas“. Save J. Šibaila vadino „tik lietuviško Rūpintojėlio sūnumi“. Okupacija juos pavertė kovotojais ir karo žurnalistais.

Posovietiniam homo faber gali kilti klausimas, kokia prasmė šiuos tekstus dabar spausdinti? Ar tik dėl to, kad surištume nutrūkusią anos nepriklausomos Lietuvos žurnalistikos giją su šių dienų žiniasklaida? Aišku, leidinio tikslas - supažindinti visuomenę su tuo laisvosios, necenzūruotos žurnalistikos, egzistavusios tik egzilyje ir požeminiuose bunkeriuose, klodu, kuris iki šiol buvo beveik nepažįstamas. Tačiau gal dar svarbiau parodyti, kad partizaninis karas nebuvo vien žudymas, kaip teigta per visus okupacijos dešimtmečius. Tokios gausios pogrindžio spaudos ir tiek partizaninio karo žurnalistų neturi jokia kita valstybė, ir atėjo laikas pastatyti juos į vieną garbingą gretą su knygnešiais bei „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ leidėjais. O svarbiausia šios knygos paskirtis - atskleisti laisvo žmogaus, nebijančio mirti ginant savo orumą, dvasinio pasaulio grožį.

Knyga skirta istorikams, politologams, kultūros tyrinėtojams - visiems, besidomintiems savo krašto praeitimi ir Lietuvos politine kultūra. Dabartiniams žiniasklaidos darbuotojams, kartais besistengiantiems įtikti žemiau nei vidutinės erudicijos skaitytojui, tai bus pozityvios žurnalistikos pavyzdys. O kartu ši knyga tebus kuklus pagarbos ir atminimo ženklas tiems tūkstančiams partizanų, kurie liko gulėti nežinomuose kapuose.

Nijolė Gaškaitė-Žemaitienė

⁶⁹ Laisvės kovos 1944-1953 metais, p. 297-307.

⁷⁰ Ibid., p. 292-296.

Tarptautiniai įvykiai ir Lietuva

1 *dokumentas*

**Dzūkų grupės vado Juozo Vitkaus-Kazimieraičio
1945 m. rugpjūčio 5 d. kreipimasis į partizanus**

Dzūkų Grupės Partizanams

Brangūs broliai, visi mes, demokratinės Lietuvos partizanai, žaliūkai, pravarđiuojami banditais, kartu su visa lietuvių tauta ilgus mėnesius kantriai laukėme, kada gi ateis mūsų visos tautos išlaisvinimo valandos. Tad daug kartų pasklisdavo tai iš vienur, tai iš kitur paleista žinia, kad va tai tą ar šitą dieną mūsų likimas bus išspręstas taip, kaip mūsų tauta trokšta, būtent: kad jau bolševikams įsakyta iki tos ar kitos dienos išsikraustyti, kad vėl galėsime vieni patys, be pašalinės priespaudos tvarkytis taip, kaip visos tautos didžioji dauguma pageidaua. Arba vėl - kad jau karas tarp bolševikų ir anglų-amerikiečių va tuoj prasidės, ir mes, kovodami kartu su parašiuotais nuleista sąjungininkų pagalba, bematant savo žiauriausius priešus išvargsime ir vėl laisvai gyvensime.

Paskutiniu laiku mūsų viltys buvo sudėtos į Potsdame susirinkusios Didžiosios Trijulės konferenciją. Deja, nors konferencija jau baigėsi, bet mums ji laukiamojo džiaugsmo neatnešė. Ir suprantama - toje konferencijoje reikėjo pirmoje eilėje išspręsti žymiai didesnes ir sunkesnes problemas, o kai kurias iš tų visuotinai didžiųjų problemų, kaip ir mūsų krašto likimo klausimas, vis dar teko atidėti kitam, vėlesniam laikui, kai bus susitvarkyta su pirmosiomis ir kai labiau subręs sekančiųjų problemų sprendimui reikalingos sąlygos. Ar dėl to mūsų išsivadavimo dienos taps beviltingai ilgam laikui nukeltos, ar mums būtų pagrindo nusiminti? Ne, visiškai ne. Kas pajėgia bent kiek giliau pažvelgti į pasaulinio masto vykstančias karines bei politines kovas ir suprasti tų kovų pagrindines priežastis bei dėsnius, nedvejodamas pasakys, kad mūsų nepriklausomybės klausimas gali būti visai netikėtai ir gana greit dieno tvarkėn pakliūti. Bet tam yra reikalinga, kad dar kai kurie įvykiai bei klausimai labiau subręstų. Pavyzdžiui, kad ir bolševikų noras greičiau iš anglų gauti vokiečių pasidavusio laivyno dalį galėtų pagreitinti mūsų nepriklausomybės grąžinimą taikingu keliu, arba greitesnė Japonų karo pabaiga galėtų greičiau privesti prie sąjungininkų išsiskyrimo ar

panašaus naujo, visų Europos tautų karo su bolševikais. Antrasis atvejis gali būti ir bus tas tikrasis kelias, kuris leis mums savo laisvę išsikovoti. Tai, tiesa, bus sunkesnis kelias ir daugiau mūsų aukų pareikalaus, nes be aukų joks laimėjimas nepasiekiamas.

Neišmintinga būtų nuo lietuvių visuomenės slėpti tikrąją, nors laikinai ir sunkiąją mūsų padėtį ir maitinti ją drąsinančiomis, bet klaidingomis informacijomis, po kurių neišsipildymo paprastai ateina žymiai pavojingesnio pobūdžio nusivylimas. Visiems mums svarbu žinoti visiškai teisingą padėtį, nes tik tada galima padaryti teisingi sprendimai, nes mes turime pasiruošti ateities kovoms, kaip mes geriau galėtume tiek patys save, tiek savo šeimas apsaugoti nuo galimų bolševikinių banditų siautėjimų.

Vieną tikrą, neabejotiną dalyką turime dar kartą patvirtinti ir ant jo visus mūsų veiksmus paremti - tai, kad lietuvių tauta tikrai bus laisva ir nepriklausoma. Tai mums rodo ne tik visos tautos tikėjimas ir gyvybinis instinktas, bet ir pasaulinės istorijos dėsniai bei demokratinių valstybių interesai. Dar daugiau, tie faktoriai rodo ir artimą bolševikinio režimo galą, ką įtikinamai rodo ir paskutinės nesėkmingos bolševikų pastangos Europos demokratines valstybes paversti bolševikinės prispaudos vergais, bei jų Raudonosios Armijos karių nepaprastai gilus priešbolševikinis nusiteikimas.

Išvadoje mes turime visiškai ramiai priimti visus laikinus nepasisekimus ar nusivylimus, kurie turi mums dar labiau įkvėpti lietuviškojo užsispyrimo mūsų šventoje kovoje pasitikint Apvaizdos gailestingumu ir teisingumu. Taip pat turime tik dar stipriau lietuvis lietuvi, brolis broli šelpiti ir ginti nuo visų bolševikinių budelių, ypač atkakliai toliau kovojant su savaisiais išdavikais, ir rūpestingiau bei drausmingiau pildyti partizanų vadovybės duotus nurodymus parengiant visą tautą lemiamai kovai.

Nors niekas šiandien autoritetingai negalėtų pasakyti, kiek ilgai dar mums teks vargti vargą, kol bus galima viešai, bendrai, visomis tautos jėgomis savo nepriklausomybę ir gerovę stiprinti, bet būkim tikri, kad tas laikas tikrai nebus ilgesnis, negu mes pajėgsime kovas iškentėti ir pergyventi. Prisiminkime tik lietuvių tautos atgimimo laikotarpio kovas ir išigilinkime į teisingus mūsų tautos himno žodžius, tai tuoj praeis visos abejonės ir atsigaivinsime dar energingiau dirbti, organizuotis ir kovoti.

L[ietuvos] P[artizanų] Dz[ūkų] Gr[upės] Vadovybė
1945 08 05

A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 66.

Naujo karo galimybės**Išsivadavimas artėja**

Sumušus Vokietiją, bolševizmo sunaikinimas tapo pačiu aktualiausiu klausimu. Visos pavergtosios tautos su didžiausiu nekantrumu laukia raudonojo žvėries sunaikinimo.

Dabartiniu metu bolševikinės vergovės priespaudoj dejuoja ne tik Rusija, bet ir gana žymi Europos dalis. Tačiau bolševikai turimomis ribomis nesitenkina. Penkiakampė žvaigždė simbolizuoja komunizmo išsiplėtimą visose penkiose pasaulio šalyse. Ir jeigu bolševizmui nebus padarytas galas dabar, tai praslinkus keliems metams penkiakampė su kūju ir pjautuvu iškils virš Londono ir Vašingtono. Dėl to bolševizmo sunaikinimas yra gyvybinis reikalas ne tik pavergtųjų tautų, bet taip pat ir viso pasaulio. Ir negali būti jokios abejonės, kad šitas reikalas pasaulio politikų galvose užima pačią svarbiausią vietą.

Bolševizmą pažįsta ne tik Rusija, bet beveik ir visa Europa. Netiesioginiai jį pažįsta ir Anglija su Amerika. Dėl to kova su raudonuoju slibinu diena iš dienos didėja. Ji vyksta ne tik pavergtose tautose, bet ir pačioje Rusijoje. Rusai, bado iškankinti, sužvėrėjo. Jie jau suprato, kad šito pragariško gyvenimo priežastimi yra bolševizmas. Dėl to nenuostabu, kad jie kiekvieną pasitaikiusį po ranka bolševiką likviduoja. Panaši kova vyksta ir mūsų krašte, Lenkijoje, Graikijoje, Rumunijoje ir kitose šalyse. Londonas ir Vašingtonas šitą kovą seka su visu atsidėjimu ir aplinkiniais keliais ją visomis jėgomis remia. Netrukus šita vidaus kova taps visuotinio pobūdžio ir išsivystys į formalų tautų karą su bolševizmu. Anglija su Amerika savo karinį pajėgumą ne mažina, bet vis didina; vyksta slaptas ruošimasis karui su bolševikais. Prie to dar prisidės turkų-bolševikų karas. Bolševikai neatsisako nuo savo pretenzijų į turkų valdomas Kaukazo sritis. Dėl to reikia manyti, kad artimiausioje ateityje bolševikai, savo laimėjimų apakinti, savo siekiams realizuoti pavartos prieš Turkiją jėgą. Tačiau nuo tos valandos prasidės ir bolševizmo galas, nes Turkija ne viena. Už jos pečių - Anglija ir Amerika, kurios yra suinteresuotos padaryti Turkiją kaip didžiausią barjerą prieš bolševizmą. Gi prasidėjus Sovietų S-gos su Turkija karui, atsistos ant kojų ir visos pavergtos tautos. Tuomet pajusime po savo kojomis tvirtą pagrindą ir mes, lietuviai.

Ar dar ilgai teks laukti bolševizmo galo? Reikia žinoti, kad raudonojo maro pašalinimas yra ne lengvas dalykas, bet labai kompliktuotas.

Jis susijęs su daugybe kitų sunkių uždavinių. O raudonasis žvėris, jausdamas savo artimą galą, darosi vis piktesnis ir žiauresnis. Dėl to kova su juo vedama taip, kad jam būtų paaukota kuo mažiausiai gyvybių. Be to, atsimerant šaltą ir lėtą amerikonių ir anglų politinio veikimo būdą, bus suprantama, kad bolševikinio žvėries likvidavimas nėra tik dienų klausimas. Tačiau, nežiūrint viso to, bolševizmo galas šuoliais artėja. Nėra abejonės, kad šiais metais raudonasis žvėris pakratys savo kojas. Yra rimto pagrindo manyti, kad tai įvyks artimiausiais mėnesiais.

Praėjusis didysis karas bolševizmą pagimdė. Gi šis karas, nėra jokios abejonės, jam atneš galą. Bolševizmo merdėjimo ženklai jau gana ryškūs. Tik nepasiduokime bolševikinės propagandos viliojimams ir gąsdinimams. Nenustokime vilties, o Aukščiausiojo padedami ištersime ir sulauksime išsivadavimo!

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1945 08 15, Nr. 6, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

3 *dokumentas*

Europa pasibaigus Antrajam pasauliniam karui

Europa politinių pasikeitimų išvakarėse

Ginklų karas pasibaigė. Vokietija sutriuškinta, Japonija kapituliavo. Atrodo, kad dabar turėtų prasidėti taikos laikotarpis, kurio metu visi trys didieji sąjungininkai - anglai, amerikonių ir rusai vieningai stengtųsi išgydyti tiek savo, tiek Europos karo žaizdas.

Tačiau taip nėra. Priešingai - dabar prasidėjo diplomatinis karas tarp pačių sąjungininkų, kuris gali labai greitai privesti prie ginkluoto susirėmimo, būtent anglų-amerikonių tikslai ir siekimai labai aštriai kertasi ir visai nesutampa su Sov. Sąjungos tikslais.

Jeigu karo metu visa tai buvo nutylima arba diplomatiškai užgniaužiama, tai dabar, kada karas pasibaigė, šito visai nėra reikalo slėpti.

Štai kokie yra tie priešingumai:

1. Anglai priešinasi Sov. Sąjungos siekimams subolševikinti Balkanus ir Vidurio Europą, nes tai gresia tiek pačių anglų saugumui, tiek jų prekybos ir ūkio politikai.

2. Amerikonių nuosekliai stengiasi įgyvendinti demokratijos principus Europoje, o žinodami, kad SSSR santvarka toli gražu nėra demokra-

tiška, aiškiai remia anglų politiką ir yra pasiruošę remti kad ir tuo atveju, jei reiktų prieš rusus kariauti.

Ir čia pagrindinė priežastis yra socialinis ir ekonominis klausimas, nes amerikoniai, kaip ir anglai, savo valstybine santvarka visai skiriasi nuo rusų ir yra pasiryžę net pačius rusus, geruoju ar bloguoju, priversti Sov. Sąjungoj įvesti demokratinę santvarką.

Rusai, tikriausiai - bolševikai, iš savo pusės gerai žino, kad bet koks, kad ir mažiausias, jų santvarkos pakeitimas neišvengiamai veda prie vidutinės revoliucijos, kuri prarytų visus iki šiol buvusius bolševikų valdžios pareigūnus, trumpiau sakant: 4 milijonai komunistų susilauktų tokio likimo, kokio susilaukė dabar naciai Vokietijoje.

Aišku, kad tokio likimo susilaukti jie nenori ir žūtbūt stengiasi savo rankose išlaikyti valdžią ir išsaugoti sveiką savo kailį.

Dėl to jie ieško paramos iš Vakarų Europos komunistų ir socialistų, neleisdžia nė nosies kišti į savo vidaus reikalus, o užimtuose kraštuose užgniaužia bet kokią demokratinę judėjimą, bijodami, kad jis nepersimetų ir neužkrėstų pačios Rusijos.

Tokie yra, trumpai kalbant, priešingumai tarp trijų didžiųjų sąjungininkų. Dabar kyla klausimas, kas ką nugalės - ar anglosaksų nuosaikioji demokratija, ar rusų bolševizmas. Atsakymas aiškus: bolševikai šią kovą jau pralaimėjo, ir štai dėl ko:

1. Sov. Sąjunga nepalyginamai silpnesnė tiek kariniu, tiek ūkiniu atžvilgiu už anglosaksus ir amerikonus.

2. Sov. Sąjungos elgesys užimtuose kraštuose yra toks žiaurus ir ne-nuoseklus, kad sukėlė aštrų partizaninį judėjimą Pabaltijo kraštuose, Lenkijoje, Jugoslavijoje, Rumunijoje, Vengrijoje, Bulgarijoje ir kitur. Aišku, kad tas partizaninis judėjimas remiasi anglais ir amerikonais.

3. Anglų-amerikonų elgesys Vakarų Europoje ir jų įtempta propaganda už demokratinę santvarką sukėlė vis labiau beaugantį ištisų tautų ir valstybių norą gyventi tikrai demokratiškai, tuo paveikdami net pačius rusus, ypač Raudonąją Armiją.

4. Pačios Sov. Sąjungos labai sunki maisto ir ūkinė padėtis pamažu veda valstybę prie bado. Dideli ir kruvini žmonių nuostoliai visai išardė normalų gyvenimą ir sukėlė didelį nepasitenkinimą pačioje Rusijoje, kuris pasireiškė labai aštriu partizaniniu judėjimu krašto viduje.

5. Partijos pareigūnų ir NKVD žiaurumas ir griežtumas, o iš kitos pusės - palaidumas, kyšių ėmimas, lėbavimas ir ištvirtavimas vis labiau ardo bet kokią normalų valstybės tvarkymo ir atstatymo darbą.

6. Neutrialiųjų valstybių laikysena Sov. Sąjungos atžvilgiu aiškiai priešinga, ypač Švedijos ir Turkijos.

7. Žiaurus ir palaidas Raudonosios Armijos elgesys Vokietijoje ir kitur dar priešingiau nustatė Vakarų Europos valstybes, net pačias kairiausias, pav., Prancūziją, Čekoslovakiją, o paskutiniu laiku - ir Jugoslaviją, prieš bolševikus.

Štai svarbiausios priežastys, kurios žingsnis po žingsnio veda Rusiją prie revoliucijos arba prie karo, kuris ne tik neišgelbės bolševikų, o tik geriau paruoš dirvą revoliucijai.

Sekančiame numeryje mes duosime ištisą eilę anglų ir amerikiečių spaudos pasisakymų, kurie patvirtins šiuos mūsų teigimus. Tiksliausiai šį mūsų teigimą patvirtina anglų socialistų laikraščio „Daily Herald“ žodžiai:

„Sovietų Sąjunga privalo atminti, kad tarp rusų demokratijos ir Vakarų Europos demokratijos yra dideli skirtumai rusų nenaudai, ir rusai privalo pakeisti viską tai, kas kliudo rusams tikrai demokratiškai gyventi, nes vis tiek, ar bolševikai norės, ar nenorės, jie bus priversti šį pakeitimą padaryti.“

Mes, maža tauta, matydami tokių nuoseklų ir neišvengiamą šito milžino byrėjimą, vis daugiau ir daugiau matome, kad visos mūsų partizaninės aukos nenuėjo veltui. *Telieka tik atkakliai laukti.*

Karinė ir politinė apžvalga (Žaibo apygardos leidinys), 1945 09 30-10 27, Lietuvos ypatingasis archyvas (toliau - LYA), f. K-1, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 6-7. Originalas, mašinraštis.

4 dokumentas

Tarptautinių įvykių apžvalga

X.27 d. Amerikoje įvyko didžiulė karo laivyno šventė. Šią dieną pirmą kartą buvo nuleistas į vandenį naujas, didelis, galingas lėktuvnešis, pavadintas mirusio prezidento Ruzvelto vardu. Šventėje karo laivų paradą priėmė pats prezidentas Trumenas ir ta proga pasakė kalbą. Šioje kalboje Trumenas pabrėžė, kad Amerika, vietoj demobilizavimo jūros ir oro kariuomenės, ją didina ir karo laivų bei lėktuvų skaičių padidins tiek, kad Amerika niekada nebus turėjusi tokio skaičiaus ir kad Amerika visame pasaulyje bus galingiausia tiek sausumoje, tiek jūroje, tiek ore. Priežastis to didelio ginklavimo nurodė šias:

1) Mūsų armija, mūsų jūros ir oro laivynas savo galinga jėga turi pareigą įgyvendinti visame pasaulyje taiką.

2) Mes turime turėti galingą karinę jėgą, kad galėtume tą taiką kuo ilgiausiai išlaikyti.

3) Mes turime draugauti ir draugausime su visomis tautomis, kurios myli taiką.

4) Neramų pasaulį mūsų karinė jėga turi sutvarkyti, nuraminti. Tai visų tautų laisvė ir mūsų pačių tautos laisvė bus apsaugojama šia galinga karine jėga. Tam aš pateikiau patvirtinti įstatymą dėl būtinos karo tarnybos.

Po to sekė garsioji Trumeno kalba apie Amerikos užsienio politikos tikslus. Tuos tikslus jie išreiškė 12-oje punktų.

1) Amerika nesiekia laimėti ar užgrobti kokią nors teritoriją.

2) Visoms tautoms bus grąžintas turėtas suverenitetas ir sava vyriausybė.

3) Amerika nepritaria ir neleis nė vienoje pasaulio dalyje jokių teritorinių pakeitimų svetimos valstybės naudai.

4) Kiekviena tauta pati pasirinktų valdymo formą ir išsirinktų vyriausybę be jokios svetimos jėgos spaudimo ar prievartos.

5) Visos tautos turi drauge dirbti ir visose turi būti demokratiškos vyriausybės ir laisvi rinkimai.

6) Amerika nepripažįsta ir niekuomet nepripažino tokių vyriausybių, kurios yra įvestos svetimos jėgos, svetimos valstybės.

7) Visos tautos nori turėti upių ir jūrų vandenių laisvą valdymo teisę.

8) Amerika su aliantais pripažins tik demokratiškas vyriausybes, patstatytas laisvų, demokratiškų rinkimų.

9) Ūkinis, ekonominis, socialinis bendradarbiavimas turi būti visų tautų.

10) Visose taiką mylinčiose tautose turi būti grąžintas suverenumas, religijos laisvė ir laisvė pačioms tautoms spręsti problemas.

11) Taikai pasaulyje išlaikyti yra reikalinga Saugumo Organizacija.

Pabaigoje kalbos Trumenas plačiai palietė atominę bombą ir pareiškė, kad „atominė bomba Hirosimoje ir Nagasakyje buvo parodyta tik kaip signalas, kad visos tautos turi gyventi taikoje, kad nuomonių skirtumai, kurie dabar yra tarp tautų, turi išnykti ir kad atominė bomba greičiau ir energingiau išspręstų tarptautines problemas“.

Šią politiką rytoj ar poryt įgyvendinti neįmanoma, tačiau greitu laiku bus įvykdyta tai, kas pasakyta. Kalbą Trumenas baigė, kaip ir visada, kreipimusi į Dievą, kad Jis padėtų taiką pasaulyje įgyvendinti ir kad apsaugotų pasaulį nuo baisaus sunaikinimo.

Nors vis dar tik žodžiai, o ne konkretūs rezultatai, tačiau jau aiškiai parodo, kad Trumenas dabar jau tikrai ir galutinai imsis greitai ir griežtai vykdyti Atlanto Chartos nutarimus ir įgyvendinti San Francisko Char-

tos statutą, kuris jau įsigaliojo. Trumenas savo kalboje visą laiką pabrėžė, kad jo paskelbtoji užsienio politika remiasi tik šiomis Chartomis, kurias jis įvykdys kuo tiksliausiai. Tad pagaliau Trumenas suprato ir įsitikino, kad ne konferencijos, ne gražūs žodžiai, bet tik galinga, stipri karinė jėga ir atominė bomba išspręs pasaulio problemas ir įgyvendins taiką, ką jis savo kalboje ir pasakė.

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1945 10 27, Nr. 15, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

5 dokumentas

Ateities prognozės

Bus karas ar ne?

Neseniai įvykusioje Londono konferencijoje nuo bolševikinės Maskvos buvo nuimta kaukė. Pasirodė, kad Maskvos politika perdėm yra veidmainiška ir žiauriai agresyvi. Konferencijos dalyviai įsitikino, jog Maskvos politika yra priešinga Atlanto Chartai ir Suvienytųjų Nacijų Statutui. Maskvos delegacijos pateikti reikalavimai davė suprasti, jog bolševizmas nori išsiplėsti visose penkiose pasaulio dalyse. Konferencijos dalyviai tikino, jog Maskvos politika esanti pavojinga viso pasaulio saugumui ir kaip su tokia dėl to turinti būti pradėta kova. Tokiu būdu paskutinioji Suvienytųjų Nacijų konferencija pagimdė naują frontą: Suvienytos Nacijos - iš vienos pusės ir Sovietų S-ga - iš antros.

Šią naują frontą dar labiau išryškino JAV ministeris Birnsas savo kalboje, pasakytoje vasario mėn. 28 d. Šioje kalboje ministeris aiškiai pažymėjo, jog JAV ideologija visiškai priešinga Sovietų S-gos ideologijai. JAV politika esanti nesuderinama su Sovietų S-gos politika. Dėl to, pabrėžė ministeris, nuo dabar visa JAV politika pakreipiama prieš Sovietų S-gą.

Dar griežčiau Sovietų S-gos atžvilgiu kovo 5 d. pasisakė buvęs Anglijos premjeras Čerčilis. Jis, nušvietęs pragaištingą bolševizmo propagandą ir terorą užimtuose kraštuose, reikalavo savo vyriausybę neatidėliojant pradėti kovą prieš raudonąją Maskvą.

Amerikos ir Anglijos spauda kasdien su vis didėjančia neapykanta skaičiuoja Sovietų S-gos „griekus“. O ką Maskva? Ar rodo nuolaidų? Anaip-tol ne. Maskva ne tik nerodo nuolaidų, bet priešingai - stato reikalavimus

Londonui ir Vašingtonu). Nedarant platesnių komentarų, išvada aiški: karas neišvengiamas. Jau matyti ir pirmieji karo reiškiniai. O jie štai kokie:

1. Amerikos ir Anglijos vyriausybės įteikė Maskvai notas, kuriose reikalaujama, kad bolševikai kuo greičiausiai apleistų Persijos teritoriją. Maskva į notą kol kas nieko neatsakė. Persijos ministeris pirmininkas šiuo reikalu lankėsi pas Staliną, tačiau atsilankymas jokių vaisių nedavė.

2. Amerikos vyriausybė įteikė Maskvai pakartotinę notą, kurioje reikalaujama, kad bolševikai kuo greičiausiai apleistų Mandžiūriją. Maskva kol kas ir į šią notą dar nieko neatsakė.

3. Maskva vėl pateikė reikalavimus Turkijai. Amerikos vyriausybė pareiškė, kad ji visuomet paremsianti Turkijos politiką.

Kur galėtų prasidėti karas? Atrodo, karas prasidės daugelyje frontų, kaip tai: Persijoje, Kinijoje, Turkijoje, Balkanuose ir drauge visuose bolševikų okupuotuose kraštuose.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 03 10, Nr. 4 (16), LYA, f. K-1, ap. 3, b. 748, l. 38. Originalas, mašinraštis.

6 dokumentas

Tarptautinė padėtis pasibaigus Antrajam pasauliniam karui

Niaukiasi Europos padangė

Taikos Konferencijoje prasidėjęs didysis Europos tautų ateities sprendimas įgyja vis rimtesnį ir griežtesnį pobūdį.

Kadangi sovietiškas „blokas“, nepaisydamas čia patirtojo lemiamo pralaimėjimo ir viską nusveriančios Konferencijos daugumos spaudimo, atkakliai tebesilaiko savo pirmąsios politikos trukdyti ir versti niekais visas Europos atstatymo ir teisingos taikos įgyvendinimo pastangas visiems žinomų bendrų tarptautinių susitarimų ir pasižadėjimų pagrindais, taikingais sprendžiamųjų klausimų galimumis vis daugiau ir daugiau nusiviliama. Todėl tarptautinių santykių įtempimas kas dieną didėja. Prieš sovietus auga visuotinis pyktis ir neapykanta. Nėra tos dienos, kad anglų, prancūzų, amerikiečių ir kitų šalių spauda ko nors neparašytų prieš Sovietų Sąjungą. Minėdami septintąsias pasaulinio pasaulinio karo pradžios metines, daugumas užsienio laikraščių pabrėžia, kad nusikračius nacionalsocializmo fanatizmu susidurta

su komunistiškuoju fanatizmu, kad agresingas Sovietų Sąjungos laikymasis privės prie naujos pasaulinės katastrofos. Daugelis laikraščių jau reikalauja iš savo vyriausybių ryžtingesnių veiksmų. O šis viešosios nuomonės spaudimas neliko be įtakos: Vakarų valstybių politika Sovietų Sąjungos atžvilgiu labai sukietėjo.

Akiplėšiški sovietų reikalavimai Turkijai, t. y. jos pretenzijos į Dardanelus, paraku kvepią įvykiai Irane, o ypač Balkanuose ir Trieste, šią ir taip jau nepaprastai įtemptą tarptautinę padėtį dar labiau paaštrino. Visa eilė griežtų notų, anglų-amerikiečių ultimatas Jugoslavijai, sovietų skundas dėl graikų ir anglų politikos Balkanuose ir diplomatinio santykių su Graikija nutraukimas, anglų ir sovietų kariuomenių koncentravimas Irano ir Turkijos pasieniuose, anglų ir amerikiečių karo laivyno telkimas ir manevrai Viduržemio jūroje yra pakankamai iškalbingi ženklai. Jau visi sovietų ir jų užgrobtųjų kraštų pasieniai iš abiejų pusių gausiai nustatinėti parako statinėmis ir betruksta tik kibirkštis, kad įvyktų anas didysis sprogitas, apie kurio neišvengiamumą kaskart vis daugiau ir atviriau rašoma viso pasaulio spaudoje ir kurio pavojaus jau nebegali nusišluoti nė bolševikų laikraščiai, besistengia tik girdaus juoko tesukeliančiais tvirtinimais įtikinti Sovietų Sąjungos turimomis „pirmenybėmis“, kurių dėka ji būsimąjį karą tikrai laimėsianti.

Kitą ne mažiau rimtą trečiojo pasaulinio karo pavojaus židinį sudaro po nepavykusių sutaikinimo derybų vėl išsiliepsnojęs dar negirdėto masto taip vadinamas vidaus karas Kinijoje, kurį jau atvirai remia ir sovietai (kinų komunistų kariuomenę), ir JAV (Vyriausybės armiją). Pastaruoju metu Sovietų Sąjungai ir Mongolijos „liaudies respublikai“ sudarius su Kinų raudonąja armija karinę sąjungą, Kinijoje visu galin-gumu sudundėję modernieji ginklai jau sprendžia ne tik kinų, bet ir kitų Azijos tautų likimą. Savaiame suprantama, kad pūstelėjus kiek didesniam vėjui šio karo gaisro liepsnos greitai gali persimesti ir už Azijos žemyno ribų.

Amerikiečių laikraščio „Daily Mirror“ rugpjūčio 17 d. Nr. žymus amerikiečių žurnalistas Pirsonas rašo, kad „Anglijos, Sovietų Sąjungos ir Amerikos kariniai štabai ruošia pozicijas karui, kuris, kai kurių manymu, prasidės artimiausiais mėnesiais ar net artimiausiomis savaitėmis“. Taigi galingai artėja ta didingoji valanda, kada Vakarai prakalbės tokia kalba, kurią jau supras Maskva! Tad ne veltui Molotovs iš Paryžiaus parsiskrido namo - yra daug kas pasikalbėti su „Tėvu“.

Laisvės varpas (Lietuvos partizanų (vėliau - Jungtinės Kęstučio apygardos) spaudos organas), 1946 09 03, Nr. 103, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 6. Nuorašas, mašinraštis.

Apie politinį Karaliaučiaus krašto priklausomybės sprendimą

Maskvos Konferencijai prasidėjus

Kovo mėn. 10 d. Maskvoje prasidėjo keturių Didžiųjų Valstybių Užs. Reik. Ministrų Konferencija taikos sutartims su Austrija ir Vokietija paruošti. Šių taikos sutarčių gaires jau nužymėjo įvykusi Londone Užs. Reik. Min. Pavaduotojų Konferencija. Maskvos Konferencija yra didelės tarptautinės reikšmės įvykis, kuris nulėmė ne tik didžiausio šio karo kaltininko - Vokietijos likimą, bet jis turės reikšmės ir Vokietijos kaimyninėms valstybėms. Dėl to Užs. Reik. Min. Pavaduotojų Konferencija nutarė pakviesti 18 vidutinių ir mažųjų valstybių atstovų dalyvauti šioje Konferencijoje. Aišku, kad Vokietijos klausimo sprendimas gyvai paliečia ir Lietuvą. Nors ši Konferencija savo darbų tvarkoje nenumačiusi tiesioginiai spręsti Lietuvos likimo, tačiau Vokietijos klausimo išsprendimas priartina galutinį Europos sutvarkymą, jų tarpe ir Pabaltijo valstybių.

Todėl Baltijos Komitetas, veikias Amerikoje, pasiuntė Popiežiui, Trumenui, Etliui ir Prancūzijos Prezidentui memorandumą, prašydamas, kad Maskvos Konferencijoje būtų iškeltas Pabaltijo valstybių klausimas. Šioje Konferencijoje mus liečia taip pat numatomas Vokietijos teritorijos ir ypač Rytų Prūsijos apkarpymas ir jos priskyrimas prie kaimyninių valstybių. Kaip žinoma, Sąjungininkų Kontrolės Komisija Berlyne paskelbė nutarimą likviduoti Rytų Prūsijos valstybę ir priskirti ją kaimynams. Jau Berlyno Konferencijoje 1945 m. buvo svarstomas Rusijos pasiūlymas perduoti jai Karaliaučiaus miestą ir greta esančią sritį. Tuo metu JAV Prezidentas ir Anglijos Min. Pirmininkas pareiškė, jog jie parems šį Konferencijos pasiūlymą būsimose taikos derybose. Nors toje Konferencijoje Lietuva tiesioginiai nebuvo minima, tačiau Lietuvos interesai aiškiai bus pareikšti Rytų Prūsijos, ypač vadinamos Prūsų Lietuvos, atžvilgiu. Šioje srityje Lietuvos interesai kyla iš geografinio artumo, ekonominių, istorinių bei kultūrinių ryšių. Nors Berlyno Konferencija principe pažadėjo palaikyti Rusijos pretenzijas į Karaliaučių ir artimas sritis, tačiau tai būtų neteisinga Nepriklausomos Lietuvos ateičiai, nes:

1) Rusijai būtų priskirta teritorija, kurioje niekad nėra gyvenę rusų. Žinoma, kad pirmieji šios srities gyventojai buvo prūsai, giminingi lietuvių tautai;

2) Karaliaučiaus sritis nėra nei geografiniu, nei ekonominiu atžvilgiu surišta su Rusija, tuo tarpu ryšiai tarp Didžiosios ir Prūsų Lietuvos yra visados buvę nuo amžių labai tamprūs. Čia dar taip neseniai buvo mūsų kultūros centras kovojant su germanizacija ir rusinimu.

Jeigu Rytų Prūsija atskiriama nuo Vokietijos, tai jokia valstybė, be Lietuvos, bet kokiu pagrindu neturi teisės į tą teritoriją, nežiūrint Rusijos pastangų reikalauti priskirti ją sau.

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1947 03 20, Nr. 6 (51), Genocido aukų muziejaus fondas (toliau - GAMF), inv. Nr. 54. Originalas, mašinraštis.

8 *dokumentas*

Pasaulio įvykių apžvalga

Tarptautinė padėtis

Viešoji politinė padėtis dinamiškai vystosi nuolat besitempiančių Rytų-Vakarų santykių ženkle. Radikalus posūkis pasaulinėje politikoje buvo užantspauduotas garsiąja prez. Trumeno kalba, kuri skaitoma tarptautiniu įvykiu nuo II pasaulinio karo pradžios. JAV istorijoje ši kalba dabar vadinama „Trumeno doktrina“, skaitoma svarbiausiu aktu nuo Monro doktrinos paskelbimo laikų. Tada Amerika paskelbė ginsianti Vakarų pusrutulį, o dabar pasakė - kovosianti visame pasaulyje prieš komunistinio totalizmo pastangas pavergti žmones ir tautas ir remsianti laisvų tautų pastangas išsilaisvinti.

Ši doktrina, be idėjinės savo pusės, jau davė praktiškų rezultatų. Į nepajudinamą Maršalo laikymąsi sudužo veidmainiškas Molotovo ir Vyšinskio suktumas Maskvos Konferencijoje. Didžiausia šių dienų pasaulio galybė - JAV peržengė savo interesų ribas ir užėmė pirmo laipsnio strateginius taškus Graikijoje ir Turkijoje. Trumeno doktrina - paremti laisvas tautas - skubiai planuojama išplėsti visoje bolševikų užgroboje Europos ir Azijos erdvėje, Prancūzijoje, Italijoje, Vokietijoje, Skandinavijoje, ir vyksta intensyvus politinis procesas pastatyti vidaus bolševikines jėgas už tautinių ir žmoniškų interesų ribų. JAV ir Pietų Amerikoje komunistai paskelbti tautos ir žmonijos priešais ir aklaish Maskvos bolševikinių nusikaltėlių agentais.

Pasaulio politikos dinamizmas nesiriboja aršia kova dėl pasaulio opinijos paruošimo paskutiniam laisvo pasaulio jėgos smūgiui barbariškai Maskvos niekšybei. JAV-se, Didž. Britanijoje geriausieji pasaulio mokslininkai ir žymieji strategai - Eizenhaueris, Montgomeris, adm. Nimitas ir

eilė kitų ruošia ginklus ir planus iš viso pasaulio kraštų apsuptajai Maskvos kriminalistų gaujai eliminuoti kaip vienintelei kliūčiai į laisvą tautų ramų gyvenimą.

JAV vyr. Štabo virš. arm. gen. Eizenhaueris neseniai pareiškė, jog karas gali suliepsnoti bet kada. Jie užtikrino Amerikos tautų ir visus laisvės draugus pasaulyje, kad visos priemonės yra paruoštos efektyviam veikimui. Žymieji Amerikos ir Anglijos kariniai žurnalai atvirai svarsto būsimo karo planus, vystymąsi ir datą.

Iš nevykusio JAV, Didž. Britanijos ir SSSR bendradarbiavimo karo ir pokariniu metu kilusių tarptautinių institucijų - Suvienytų Nacijų - niekur nebe[si]tikima teigiamų rezultatų. Tarptautinė diplomatinė kova ir tašymasis tegalima vertinti kaip paskutinę karui pasirengimo fazę, tuo tikslu užimti geresnes strategines pozicijas karinėms grumtynėms. Ta prasme gen. Maršalas - JAV už. reik. ministeris pareiškė, kad jis dabartinio savo posto neskaityt politiniu, bet grynai strateginiu. Suprantama, nes juk Maršalas yra turbūt didžiausias praeito karo strategas, pagal kurio planus buvo tuo pačiu metu sutriuškinta Vokietija ir Japonija.

Bevinas paskutinėje savo kalboje pareiškė, kad jei tik įvyks rugsėjo mėn. numatytoji SSSR, Anglijos, JAV ir Prancūzijos užsienio reik. ministrų konferencija, [ji] būsianti didžiausios reikšmės žmonijos istorijoj. Tuo Bevinas vykusiai paruošia viešąją britų opinią, kuri, nors karo gerokai išvarginta, bet puikiai mato savo tikrąjį priešą rusiškame lokyje, Stalino ūsais padabintame. Amerikos ir viso pasaulio opinijai nuolat parodomas atominės bombos baisumas.

Tačiau pasakyti tikslią karo datą yra sunku. Viena aišku: moralinis karas, paskutinė visų tikrųjų karų fazė, jau prasidėjo. Diplomatinės grumtynės vyks iki paskutinės šios trumpiausios taikos minutės.

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1947 06 07, Nr. 9 (54), GAMF, inv. Nr. 55. Nuorašas, mašinraštis.

9 *dokumentas*

Tarptautinė padėtis 1948 m. išvakarėse

I Naujuosius metus įžengus

Naujus metus pradedame kupini jau nebe vilčių, bet tvirto įsitikinimo, jog 1948 m. atneš Lietuvai tą laisvę, dėl kurios kelinti metai kovojame. Šiomet mūsų įsitikinimas paremtas ne spėliojimais, ne vien tikėjimu į

pergalę prieš pikta, ne ateities aiškiaregystėmis, būrimais ir žvaigždžių ar galimybių rikiavimu, bet faktų aiškinimu bei turimomis žiniomis. Trumpai - įžengiama į pačius sunkiausius ir kruvinausius, taigi baisiausius, metus. Tūkstančiais kris piktžodžiaujantieji, atgailojantieji ir, deja, teisingieji. Žmonijos jau toks likimas, jog kovoje tarp pikta ir gera būtinai turi kartotis Golgotos tragedija ar bent jau gimdyvės kančios. Kalėdų metu skardžiai skambėjo *glorija irt excelsis Deo*, bet nedrąsiai ir veik kimiai - *et iri terra pax*. To nebesistengė paneigti savo tradicinėse kalbose pasaulio didieji - Trumenas, Jurgis VI, Gandis, Popiežius ir t. t. (XII.24 ir 25). Visi nurodė į nepaprastai sunkią tarptautinę būklę ir aštrų bei betarpišką pavojų pasaulio taikai. Popiežius kvietė krikščionis pasitaisyti ir melstis, Gandis - susikaupti, budėti ir pasnikauti, t. y. didieji dvasiniai vadai taikos išlaikymą dabartinėmis apystovomis, atrodo, laikytų lyg stebuklu. Visiškai su tuo sutinkame, nes tai būtų priešinga visiems istorijos patyrimams, tačiau į Apvaizdos sritį mes kištis nedrįsime, bet įvykius gvildensime pasigaudami vien žmogaus logika. Į 1948 metus įžengiame visai kitokiomis apystovomis negu iš 1946 į 1947-uosius. Jei ir tuomet mokantieji politiškai galvoti numatė, jog iš visų tų konferencijų vis tiek nieko neišeis, bet vis dėlto pasaulio politikai ryškių apybraižų suteikti dar nebuvo lengva. Pasibaigus karui su Hitleriu, sugriuvo visas sąjungų pastatas, nukreiptas išimtinai prieš Vokietiją, ir nieko naujo dar nebuvo sukurta. Visiškai maišatingi buvo 1945 m. ir aiškėlesni - 1946. 1945 m. - painiaviška būklė. Kremlius, be jokių abejonių, būtų pasinaudojęs, išstumdamas anglosaksus iš žemyno, jei nebūtų įvykęs nelauktai greitas Japonijos pasidavimas, t. y. atominės bombos staigmena. Pastarasis įvykis tiek apstulbino Kremlį, jog leido atsikvėpti Vakarų Europai, anot Čerčilio, „atominės bombos paunksmėje“. Paikindami Kremlį nusileidimais, švelnumu, naivišku optimizmu ir neesminiais nesutarimais, anglosaksai nepaprastai gudriai išmanė vis dar jiems pavojingus 1946 metus. Tai buvo karinio, politinio ir ypač psichologinio pasirengimo metai. Rusai žaidimo esmės nesuprato ir visus reiškinius aiškino kaip anglosaksų silpnybės ženklą. To pasekmėje pridarė tiek politinių ir psichologinių klaidų, kad į 1947 m. anglosaksai įžengė tiek atsipeikėję, jog Trumenas rado galima viešai išeiti su savo garsiąja doktrina - priešbolševikinės kovos paskelbimu. Pagalbos teikimą Graikijai-Turkijai galima būtų apibūdinti kaip pirmąją didelį pasaulio viešosios nuomonės tyrimą. Jis parodė, jog politinis priešbolševikinis visuomenės brandinimas yra jau toli pažengęs, tačiau betarpiškiems veiksams dar nepakankamas. Tada

Trumeno doktrina buvo genialiai įvilktą į Maršalo plano rūbus. Pastarasis Amerikos manevras sulaukė visiško pasisekimo - Europos politinis šiukšlynas liko išvalytas ir priešbolševikinis blokas pasidarė, galima sakyti, automatiškai. Lygia greta Amerikos žemyno valstybės susijungė į dar nebūto karinio masto sąjungą (Rio de Žaneiro konferencija). SNO Generalinės Asamblėjos paskutinė sesija, keliolikai delegacijų tuo tarpu laikantis neutraliai, išsikristalizavo į pastovų 40 valstybių bloką prieš bolševikinį šešetuką. Griūnant paskutinei „didžiųjų“ konferencijai Londone, sugriuvo ir kvadriumviratas „ketvertukas“, praktiškai palaidodamas visas karo pabaigos sutartis ir netikrovišką sąjungą. 1947 metai yra galutinio išsiskyrimo metai. Nėra jokių abejonių, 1948-ieji bus galutiniai sprendimo metai. Taip pareiškė ne kas menkesnis [neįskaitomi žodžiai] sveikinime (XII 31). Krizė yra pasiekusi aukščiausio laipsnio. BBC radijo komentatorius Lindlis Freizeris dabar prieš rusus kalba lygiai tokiu tonu, kaip karo metu prieš vokiečius. Karo gaisras jau čia pat. Nebėra klausimo, ar jis iškils, bet - ar begalima jį užgesinti. Ir tai jau būtų stebuklas.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 01 08, Nr. 129, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 89. Nuorašas, mašinraštis.

10 *dokumentas*

Tarptautinės padėties analizė

Bolševizmo padėtis

Kremliaus valdovai, padėję tiek pastangų dėl išsigalėjimo Vakaruose, dabar visiškai neteko vilties. Gerai žinoma, kai partorgai ir kiti bolševikiniai „klapčiukai“ mitinguose šaukė, kad Vakarai negalės kariauti, nes komunistai susprogdins iš vidaus kiekvieną valstybę. Vakarai puikiai suprato bolševikų siekimus, numatė viską ir pradėjo pagrindinį komunistų valymą. Vakaruose visur metodingai komunistai išstumiami iš vyriausybių ar atsakingesnių vietų. Jungtinėse Amerikos valstybėse, pagal paskutinius Maršalo davinius, [neįskaitomas skaičius] procentai gyventojų griežtai pasisakė prieš komunistų partiją. Anglijoje komunistų padėtis dar liūdnescnė, nes per paskutinius mėnesius kompartija nustojo daugiau kaip pusės partijos narių. Dėl to Maskva užsirsūstino ir net nepakvietė Anglijos komunistų dalyvauti kominterno

įkurtuvėse. Prancūzijoje, kur bolševikai dėjo didžiausias pastangas, komunistai visiškai sužlugdyti. Po nepasisekimo Prancūzijoje bolševikai visas pajėgas metė į Graikiją, kur dabartiniu metu vyksta gana svarūs įvykiai. Bet tas pats likimas jų laukia visur.

Paskutiniuoju metu prasidėjo smarki bolševikų kariuomenės koncentracija Vokietijos okupuotoje zonoje. Anglai ir amerikiečiai atsakė taip pat kariuomenės koncentravimu.

Jau 1947 metų birželio mėn. buvo visiškai pasiruošta Vokietijos atstatymui ir buvo laukiama tik žlugimo keturių ministrų konferencijos, kad būtų galima pradėti šis atstatymas. Vokietija bus per kelis mėnesius atstatyta. Tai yra pats nemaloniausias įvykis bolševikams, nes vokiečiai vėl pirmieji žengs į Maskvą.

Pačios Rusijos padėtis yra tragiška ekonominiu atžvilgiu. Išgarsintoji piniginė reforma dar labiau išryškino vidujinį Rusijos krachą. Gi „paleckinės“ Rytų Europos vyriausybės be perstojo maldauja paramos, nes Lenkijoje ir kitur gyventojų, ypač darbininkų, nuotaikos darosi vis nepalankesnės sovietams. Bet argi ubagas atiduos terbą ir lazda, jeigu ir jam pačiam tai yra reikalinga?

Kariniu atžvilgiu Rusija dar blogiau stovi. Jeigu ji ruošėsi 24 metus karui ir jau 1942 metais pats Stalinas pripažino, kad nėra ką duoti kariuomenei ir paprašė paramos pas anglosaksus, tai per dvejus metus ir dar esant sunaikintai (žinant rusų tvarką) pasiruošti tikrai negalėjo. Juk ne veltui žymus rusų rašytojas A. Tolstojus pasakė: „Strana naša bogata, poriadka vovse niet“.

Rusija vis labiau apsupama tankiu bazių tinklu. Anglų ir amerikiečių kariuomenės yra Špicbergene, Grenlandijoje, Aliaskoje, Kinijoje, Tolimuosiuose Rytuose ir kitur. Iš šių bazių bus galima bombarduoti kiekvieną Rusijos vietą. Ir Sibiro taigose esantieji fabrikai bus griaujami taip, kaip ir pati Maskva. Kaip matome, Rusijos padėtis yra gana liūdna, ir bolševikų vadai mato aiškiai, kad jau nebeteks švęsti 31 revoliucijos metinių.

Jei Vakarai nepradeda karo, tai vien dėl to, kad jie nori pilnai pasiruošti, ir antroji priežastis, kad Sąjunga Nacijų Organizacija ir po karo bus išlaikyta visame stiprume, todėl niekas nenori likti pasaulinio gaisro sukėlimo kaltininku. Todėl kaip tik einama prie to, kad karą skelbtų pati Suv. Nacijų Organizacija arba Rusija pradėtų.

Laisvės ryšys (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1948 01 08, Nr. 17, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Požiūrio į komunizmą pasikeitimas pasaulyje

I 1949-uosius metus žengiant

Raudonojo tirono replėse vaitojančios Rytų Europos tautos, jų skaičiuje ir mūsų Tėvynė Lietuva, XX amžiuje negirdėto teroro ir žudynių sąlygose sulaukę Naujųjų 1949-ųjų metų, ilgesingai žvelgia pro geležinę uždangą į Vakarus, kur, pasibaigus karo audroms, gyvenimas grįžta į normalias vėžes, kur žmonės nepažįsta Sibiro šaltųjų kapinynų, klaikių kalėjimo rūsių nė nuolatinės baimės dėl kiekvienos išauštančios dienos ar sužvėrėjusių sadistų taip mėgiamų naktų tikrumo. Mums visa tai atrodo tolimesnis ir nepasiekiamas. Devyneri rudosios ir raudonosios vergijos metai baigia iš atminties išstumti laisvo, nepriklausomo ir ramaus gyvenimo prisiminimus. Pabodo beklausant diplomatų rietenų begalinėje asamblėjų ir konferencijų grandinėje. Kai kas pradeda nustoti vilties... Tačiau, peržvelgę ketverius pokarinius diplomatinių kovų metus, galime prieiti [prie] išvados, kad pasaulį užlieti raudonąja lavina siekiančiam tironui ateina neišvengiamas galas ir kad jo pradžios ilgai laukti nebeteks.

JAV dalyvavimas abiejuose pasauliniuose karuose (1914-18 ir 1939-45), nors Amerikos žemynui tiesioginis pavojus ir negrėsė, aiškiai rodo, kad JAV yra suinteresuota žmonijai, kultūrai ir civilizacijai davusios, tačiau nuolat neramumuose paskendusios senutės Europos likimu. Abiejuose karuose Vokietija siekė užkariauti Europą, o vėliau ir pasaulį, abu kartu JAV stojo prieš.

Po besąlyginės Vokietijos kapituliacijos pagrindinės Vakarų sąjungininkių pajėgos paliko kontinentą, grįžo į namus ir demobilizavosi, palikdamos pokario Europos sutvarkymą išspręsti diplomatams. Jie tikėjosi su bolševizmu susitarti. Tokia nuomonė vyravo JAV tautos daugumoje (buvo skaičiuojama 60 TSRS simpatikų). Tuo tarpu raudonasis tironas, nors ir pritildęs pasaulinės revoliucijos bei pasaulio užkariavimo propagandą, nesnaudė. Lyg tigras įtraukęs nagus, tyliai vaikščiojo geležinės uždangos pasienyje, baigdamas suryti užgrobtąsias šalis (Lenkiją, Vengriją, Rumuniją, Čekoslovakiją ir t. t.). Negana to, per besąlygiškai Krekliui atsidavusias komunistų partijas pradėjo brautis toliau į vakarus, negailėdamas aukso nuolatinių streikų kėlimui Prancūzijoje, komunistinių gaujų rėmimui Graikijoje ir t. t. Tuo tarpu pasauliniai melavimo ir tarptautinių sutarčių laužymo meisteriai - tarybiniai diplomatai Molotovo ir Vyšinskio lūpomis norėjo likusią žmonijos dalį užliūliuoti tuščiais pažadais iš SNO ir įvairių kitų konferencijų tribūnų. Tačiau po kongreso rinkimo JAV politika padarė griežtą posūkį, išstodama prieš tarptautinį komunizmą. Prasidė-

jusi kova komunistų išstūmimu iš visų valstybinių tarnybų Amerikoje persimetė pagalbos Graikijai ir Turkijai pavidale ir Europon. Maršalo planas, prieš kurį bolševikai taip smarkiai kovoja, įgalino Vakarų Europos valstybes išstumti komunistų partijas iš vyriausybių sudėties, o vėliau sukurti Vakarų Uniją. Paskutiniu metu didžiausioj komunizmo tvirtovėj - Prancūzijoje gen. de Golis ruošiasi paimti valdžią į savo rankas.

Tačiau Kremliaus valdovai surado naują areną. Tai puslaukinė kiniečių tauta. Ir tai sujudino pasaulį, nes geltonai raudonasis bolševizmas grėstų ne tik Europai, bet tiesiogiai ir Amerikos kontinentui. Visa tai neabejotinai privers JAV įsikišti, t. y. užbėgti įvykiams už akių. Tą rodo apsiginklavimui skiriamos milžiniškos sumos ir į galą einančios Vakarų Unijos ir JAV derybos karinės sąjungos, nukreiptos prieš TSRS, sukūrimui.

Juk ne viena mūsų tėvynė kenčia komunistinę tironiją. Nesame našlaičių tauta. Su mumis išsilaisvinimo momento laukia lenkai, bulgarai, rumunai, vengrai, čekai, - 100 milijonų laisvės ištroškusių širdžių. Ir jis tikrai ateis, nes pasaulis jau pažino ir pasiryžo sutrupinti tautų kalėjimu tapusią bolševikinę pabaisą.

Brangūs tautiečiai. Nenustokime vilties. Kad ir sunku laukti, kad ir daug aukų pareikalauja kiekvienas vergijos mėnuo, tęskime kovą iki pergalės. Su didesniu pasiryžimu ir susiklausymu ženkime į naujuosius 1949-uosius metus. Remkime kuo galėdami Laisvės Kovos Sąjūdį, klausykime jo nurodymų, ir vieną dieną baigsime kovas, vargus, ašaras, išsivadavę iš karo audrų parblokšto kruvinojo bolševizmo vergijos. Nepamirškime tremtinių, kalinių ir visų į vargą patekusių tautiečių. Šelpkime juos kuo galėdami. Neleiskime jiems badu išmirti. Juk ir taip nepaprastai daug aukų atplėšė ši sunki kova nuo mūsų neskaitlingos tautos kamieno. Ir nė vienas nesame tikras, kad paramos nebūsime reikalingi, nes bolševikai kiekvieną lietuvį laiko savo priešu.

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 12 31, Nr. 9, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

12 *dokumentas*

Berlyno blokados padariniai Sovietų Sąjungai

Tarptautinė apžvalga

Beveik prieš metus Tarybų Rusija užblokavo Berlyną, nutraukdama bet kokią susisiekimą žemės ir vandens keliais tarp Vakarų Vokietijos zonų ir Berlyno vakarinių sektorių. Jos tikslas buvo išstumti Vakarų valstybes iš

Berlyno ir atimti iš jų teises į Berlyno valdymą, ir tuo pakelti prestižą pasaulinėje opinijoje, o ypačiai Vakarų Vokietijos nekurių partijų tarpe, kurių tuo metu politinė kryptis buvo linkusi Tarybų Sąjungos pusėn. Be to, šiuo spaudimu priversti Vakarų valstybes atstatant rytinę Vokietiją vesti pasitarimus sau palankia linkme.

Vakarų valstybėms buvo pastatytas labai sunkus uždavinys: Berlyno vakarinių sektorių 2,5 mln. gyventojų aprūpinimas. Bet savo galingos aviacijos dėka sėkmingai šį uždavinį atliko, o Vokietijos tarybinei zonai uždėjo kontrblokadą importuojamoms žaliavoms ir prekėms iš Vak. Vokietijos. Ir be T[arybų] Rusijos sėkmingai kūrė Vak. Vokietijos federalinę valstybę. Ko T[arybų] Rusija visiškai nesitikėjo. Ir T[arybų] Rusija ne tik kad nepasiekė savo tikslų, bet, laikydama Berlyną blokadoje, iššaukė ne vien Vokietijos gyventojų tarpe, bet ir viso pasaulio pasipiktinimą. Be to, apart gautų didelių nuostolių, dar iššaukė prieš save stiprių karinių blokų sudarymą.

Pagaliau T[arybų] Rusija, matydama Berlyno blokados pragaištingus padarinius, š. m. sausio mėn. 31 d. Saugumo Taryboje per savo atstovą Maliką užmezgė susitarimus su JAV atstovu Džesupu dėl Berlyno blokados nuėmimo. Šių dviejų atstovų pasitarimai išsivystė į keturių did. valstybių - T[arybų] Rusijos, JAV, Anglijos ir Prancūzijos - pasitarimus, kur gegužės mėn. 4 d. buvo pilnai susitarta dėl blokados visiško nuėmimo. Be to, tenka pastebėti, kad trys valstybės laike pasitarimų T[arybų] Rusijos atstovą Maliką įspėjo, kad federalinės Vak. Vokietijos sukurtoji demokratinė konstitucija nebus atšaukta. Malikas ir su tuo sutiko. Taigi Berlyno blokada, kuri užtruko virš vienuolikos mėn., š. m. gegužės mėn. 12 d. 00 val. 01 min. tapo panaikinta ir susisiekimas Vakarų Vokietijos su Berlyno vak. sektoriais atstatytas toks, koks buvo 1948 m. balandžio mėnesyje.

Išvadoje, žlugus Berlyno blokada, sumažėjo T[arybų] Rusijos prestižas ir įtaka kitoms valstybėms. [Tai] Iššaukė Vakarų Vokietijos komunistų atšalimą nuo Tarybų Rusijos. Jos diplomatija gavo skaudų smūgį.

Po Berlyno blokados nuėmimo seka keturių did. valstybių užs. reik. ministrų konferencija, kuri pagal Berlyno blokadai nuimti susitarimą turi įvykti gegužės mėn. 23 d. Paryžiuje. Joje bus sprendžiama Berlyno ir visos Vokietijos problema.

Šiai konferencijai Vakarų valstybės ruošiasi su didžiausiu atsidėjimu. JAV valstybės departamentas parengė dienotvarkę, kurios svarbiausiu klausimu bus taikos sutartis su Vokietija ir jos suvienijimas prisilaikant sukurtos Vak. Vokietijai konstitucijos. Gegužės mėn. 12 d. į Paryžių atvyko Anglijos ir JAV ekspertų delegacijos ir susijungs su Prancūzijos ekspr. delegacija konferencijos reikalų aptarimui, o trims dienoms prieš konferenciją atvyksta jų valstybių užs. reik. ministrai ir galutinai tarp

savęs susitars visais Vokietijos klausimais, kad laike konferencijos liktų tik tartis su T[arybų] Rusija.

Kuo baigsis 4 ministrų konferencija - sunku pasakyti. Daleiskime, Vokietijos problema bus išspręsta, tuomet prieitų eilė išspręsti Pabaltijo kraštų problemą, bet jeigu Vokietijos problemą nepasiseks išspręsti taikiu būdu, tuomet kaip Vokietijos, taip ir Pabaltijo kraštų problemos bus sprendžiamos kartu - karu.

Paskutinioji išvada yra tikresnė. Atrodo, kad pasitarimai yra ne daugiau kaip tik laiko užtęsimas: vieniems - apsiginkluoti, kitiems - išlošti nekurių patogumų.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1949 05 15, Nr. 64, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

13 *dokumentas*

Išsivadavimo tikimybė

„Kažin, ar mes čia ko sulauksim, ar ne?..“

Toks arba į jį panašūs klausimai kyla šiandien visiems tiems lietuviams, kurie, pavargę nuo bolševikinės okupacijos naštos, šiandien raudonajam terorui dar padidėjus, pradeda bėgti ir į ateitį žvelgti su nepasitikėjimu. Ribų nežinas teroras, nuolatinis gyvenimas nežinioje, baiminantis [dėl] savo, savo šeimos bei artimųjų likimo, ausis kurtinanti bolševikinė propaganda, skleidžianti į visas puses melą, ir stoka teisingų žinių apie tikrąją padėtį - visa tai buvo priežastys, padėjusios atsirasti kai kurių lietuvių tarpe nusivylimu dvelkiančioms nuotaikoms. Šios priežastys privedė prie to, kad neretas lietuvis pametė orientaciją bei pasitikėjimą savimi ir, susipainiojęs įvykiuose, pradėjo abejoti net pačios tautos ateitimi. Bet ar turime bent kokį pagrindą nusivilti ir abejoti? Jokių būdu ne! Kad šiandien nėra ko nusiminti, abejoti ir beviltiškai nuleidus rankas blaškytis, tai akivaizdžiai rodo ne tik kovojančios Lietuvos klausimas Vakarų pasaulio politiniuose sluoksniuose, bet ir pati tarptautinė padėtis.

Kai 1918 m. lietuviams teko daug sunkumų patirti, kol pasaulis oficialiai pripažino Lietuvos Nepriklausomybę, tai šiandien Lietuvos nepriklausomumo klausimas pasaulyje jokių abejonių nekelia. Lietuvos tariamo „įjungimo“ į T[arybų] Rusiją niekas nepripažįsta. Pasauliui, lygiai kaip ir mums, visiems tėvynėje esantiems, žinoma viena tiesa, būtent,

kad Lietuva, ir ne tik ji, bet visa eilė Rytų Europos valstybių, buvo niek-
 šišku smurtu ir klastingai T[arybų] Rusijos pagrobta, iš anksto susitarus
 su hitlerine Vokietija. Tai daugelį kartų pabrėždavo savo kalbose Trume-
 nas, Maršalas, Ačesonas, Vandenbergas, Kenslis, Mėjus, Čerčilis, Diuji ir
 kt. - žymiausi JAV ir Anglijos valstybių vyrai. Štai Niujorko gubernato-
 riaus T. Diuji, buvusio kandidato į JAV prezidento postą, Vasario
 16-osios šventės proga padarytas pareiškimas. Lietuvos Respublika buvo
 viena iš karo aukų, suplanuotos Hitlerio ir Stalino agresijos, kuri buvo
 išdėstyta Ribentropo-Molotovo 1939 m. pakte. Lietuvos suverenitetas,
 vidinė (sąžinės) laisvė ir gerbūvis, sukurtas jos piliečių rūpestingo darbš-
 tumo, buvo sugriautas, ir kraštas sunaikintas trijų viena po kitos sekan-
 čių ginkluotų okupacijų. Šiandien vietoj to, kad jai būtų grąžinta laisvė,
 lietuvių tauta yra dar sunkioje užkariautojų priespaudoje. Šis laisvę my-
 linčių žmonių tragiškas būvis visą pasaulį liūdina nuteikia. Vasario 16-
 osios Trisdešimtųjų Nepriklausomybės Paskelbimo Metinių proga Niu-
 jorko gyventojai, kurie palaiko kultūrinius ir ekonominius santykius su
 Lietuva jau [nuo] XVII a. vidurio ir dar susiriša su daugeliu amerikie-
 čiams lojalių Lietuvos ainių, - išreiškia jiems simpatiją ir stiprią viltį dėl
 lietuvių tautos išsivadavimo. Žymus JAV laikraštis „Evening Herald“,
 primindamas pasauliui tragišką lietuvių tautos dabartinę būklę, ta pačia
 proga rašo: „Pirmadienis pažymi trisdešimtąsias Lietuvos Nepriklausom-
 ybės Metines. Bet, nelaimei, ši šventė nebus linksma ištikimiams ir tei-
 singiems lietuviams. Viešpataujant terorui ir priespaudai, šiandien nelai-
 mingame krašte lietuviai gali tik melstis, kad netolimoje ateityje nepri-
 klausomybė būtų grąžinta Lietuvai. Kartu taiką mylintieji žmonės tikisi,
 kad šios maldos bus išklaustos ir [neįskaitomas žodis] armijos bei poli-
 cinės jėgos žlugs. Jei yra šioje žemėje tvirta taika, tai Lietuvai, Latvijai,
 Estijai ir kt. kraštams, esantiems po Stalino priespauda, turi būti grąžintas
 jų politinis suverenitetas ir vidinė (sąžinės) laisvė. Hitlerio-Stalino sava-
 valiaivimas išvežė 80 000 lietuvių į Vakarų Europos kraštus kaip [neįskai-
 tomas žodis] tremtinius ir daugiau kaip 200 000 kitų buvo ištremta į
 Rusiją, kuriems nebuvo suteikta jokia žmogiška pagalba. Prispausti ir
 pavergti Lietuvos žmonės verti teisingumo ir pasigailėjimo... Argi nenu-
 ostabu, kad pasaulyje nebus džiaugsmo Pirmadienį?“

Daugelyje JAV valstijų Lietuvos Nepriklausomybės šventė buvo
 švenčiama ypatingai iškilingai. Tai matyti iš įdėto „New York Ti-
 mes“ laikraštyje Ilinojaus valstijos gubernatoriaus sekančio pareiškimo:
 „Trisdešimtosios Lietuvos Nepriklausomybės Paskelbimo Metinės įvyks
 vasario mėn. 16 d., kadangi jos sukelia malonius prisiminimus ir

širdyse tūkstančių amerikiečių apie Lietuvos valstybės susikūrusią ateitį - tai užsitarnauja formalaus ir viešo pripažinimo. Todėl aš, H. Green, Illinois valstijos gubernatorius, skelbiu Pirmadienį, vasario mėn. 16 d., Lietuvos Respublikos Diena visoje Illinois valstijoje, leidžiu šia proga švęsti visoms suinteresuotoms grupėms, organizacijoms ir pavieniams asmenims."

Dar labiau Lietuvos nepripažinimo T[arybų] Rusijai klausimą užsienio politiniuose sluoksniuose išryškina ta aplinkybė, kad užsienyje veikia Lietuvos atstovybės, k. a. Londone, Vašingtone, Vatikane, Montevidejuje. Jokių tarybinių Lietuvos „atstovybių ir atstovų“ užsienis nepripažįsta ir dėl to jų nėra. Pažymėtina, jog mūsų užsienyje esančios atstovybės naudojasi nepriklausomos valstybės atstovybės padėtimi. Lietuvos diplomatinei kovai vadovauja Lozoraitis, Žadeikis, Girdvainis, Girdeikis ir eilė kitų, t. y. tie asmenys, kurie Lietuvai atstovavo nepriklausomybės metu. Šie atstovai perteikia įvairių valstybių vyriausybėms, Suvienytųjų Tautų Organizacijai, įvairių konferencijų delegatams memorandumus ir informacijas apie bolševikų vykdomą lietuvių tautos naikinimą, turtų [neįskaitomas žodis] išvežimus, gyventojų persekiojimus, rusų kolonizavimą Lietuvoje, lietuvių tautos didvyriškumą kovoje su bolševikiniu okupantu ir t. t. Apie Pabaltijo valstybių diplomatinę atstovų veiklą plačiai rašo užsienio spauda. Didžiausią atgarsį pasaulyje sukėlė Pov. Žadeikio, dr. A. Bilmanio, Johaneso Kaivo (Lietuvos, Latvijos ir Estijos diplomatiniai atstovai) įteiktas Gen. Asamblėjai 34 puslapių dokumentas, kaltinąs T[arybų] Rusiją siaubingu Pabaltijo gyventojų naikinimu - genocidu. JAV laikraštis „New York Times“ rašo, jog su šiuo dokumentu, kuriame yra išdėstyta šimtų tūkstančių žmonių ištrėmimai, masinės egzekucijos ir kiti žvėriškumai, buvo supažindinti visi Gen. Asamblėjoje dalyvavę užsienio valstybių delegatai. Pabaltijyje liejamas kraujas neliko nepastebėtas, ir už jį Kremlius atsakys - atsakys taip, kaip Niurnberge naciai.

Kas vyksta šiuo metu Lietuvoje - pasaulis didele dalimi žino, kad Lietuvos būklė yra nušviečiama kiekvienoje didesnėje konferencijoje. Galima pažymėti, jog Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas Vakarų valstybėms bei įvairių konferencijų delegatams yra teikęs apie 250 dokumentų, liečiančių pavergtos Lietuvos klausimą ir žiaurų tautos likimą. Apie partizanų štabų teikiamas žinias užsieniui talpina ne tik užsienyje leidžiami lietuviški, bet ir tų pačių užsienio valstybių laikraščiai. Negirdėtiems pasaulyje didžiausiems bolševikinių žvėriškumų pavyzdžiams patvirtinti jie deda partizanų išniekintų gatvėse lavonų nuotraukas, spausdina ištremtųjų, nužudytųjų ir kalėjimuose kalinamų lietuvių sąrašus ir

t. t. Niekas kitas Lietuvos vardo pasaulyje taip neiškėlė, kaip kova ir lietuvių tautos laikysena.

Bet tai, kaip yra sakoma, tik viena medalio pusė.

Politinis dangus nėra toks giedras, kaip nekurie abejojantys tikino. Priešingai, jis suniuręs, ir jame jau rodosi pirmieji audros požymiai. Šiandien nėra tų gausių ir nuobodžių konferencijų su T[arybų] Rusija. Vakarai jau pasuko kitu keliu. Net tie diplomatai, kurie kitados tikėjosi taikiu būdu išspręsti Rytų ir Vakarų pasaulių bendradarbiavimo problemą, supranta, kad jie naiviai klydo. „Dar Teherano konferencijoje, - pabrėžė autoritetingas Londono radijo politinis apžvalgininkas, - buvo padaryta didžiausia klaida, darant prielaidą, jog T[arybų] Rusija bendradarbiaus būsimoje pasaulio tautų organizacijoje“.

Šiuo metu ir patys aklieji praregėjo, ir dabar svarstoma ne kaip išspręsti bendradarbiavimo su T[arybų] Rusija klausimą, bet kaip greičiau sukurti karinį Š[iaurės] Atlanto Paklą. Tam tikslui pasiskirstoma, kokia valstybė kurioje karinėje srityje turi didinti savo pajėgumą. Vakarai, pamokyti Hitlerio, nenori tos pačios klaidos pakartoti su Stalinu. Kad Vakarų viršūnės konkrečiai su visomis smulkmenomis išdirba pasaulio strategijos prieš T[arybų] Rusiją planą, kurio tikslas - iš visų pasaulio šalių ir visomis ginklų rūšimis smogti T[arybų] Rusijai taip, kad ji jau pačių pirmųjų puolimų metu būtų sugniuždyta. Šio milžiniško plano apimtyje vykstančiam ginklavimuisi, kurio priešakyje stovi JAV, išleidžiamos milijardinės sumos. Jau pats Europos Tarybos sukūrimo faktas rodo, kad diplomatai galvoja apie tokią pasaulinę tautų bendruomenę, kurioje neturėtų būti vietos pavienių valstybių tarpusavio priešiškumui ir kivirčiui, nešusiems pasauliui iki šiol tik beprasmiškus karus ir nelaimės. Kol yra T[arybų] Rusija, rasti kelią į šią gražią ateitį negalima. Tam tikslui - dar vienas karas, ir jau paskutinis.

Kremlius artėjančią audrą mato. Jis taip pat ruošiasi - paskubomis, nervingai. Apie 5 milijonai kareivių stovi nuolatinėje parengtyje. Didele kariuomenės daliniai koncentruojami visoje Rytų Europoje. Nežiūrint šio pasirengimo, Kremlius savo jėgomis nepasitiki. Jis, kaip skęstantis, bando nors už šiaudo griebtis, rengdamas vadinamuosius „taikos šalininkų“ kongresus ir konferencijas. Tuo būdu žaisdamas taiką mylinčių žmonių jausmais, Kremlius tiki, kad jeigu jis ir sudarys karo kilimo priežastį, bent karo metu bus jo pusėje. Deja, milijonų žmonių kraujuje ir ašarose išmirkusi raudona „taikos“ vėliava šalininkų sutiks tik užsienio komunistų tarpe“. T[arybų] Rusija kalba šiandien apie „taiką“, burdama šalininkus prieš „fašistinę bestiją“, bet kodėl ji nemini, kad 1939 m. su ta pačia fašistine bestija sudarė sąjungą, užgrobdamos

dalį Suomijos, Lietuvą, Latviją, Estiją, Lenkiją ir t. t.? Ar galima sieti tai su pavergimo, persekiojimo ir žudymo politika?" - klausia Londono politinis apžvalgininkas. Praėjo tie laikai, kada pasakom ir šmėklo-mis tikėjo. Politikoje laimima faktais, bet ne Maskvos vadinamoje „tai-kos šalininkų“ konferencijoje komunistinio režimo ramstytojų Tichono-vo, [neįskaitomas žodis] ar „mūsiškio“ Venclovos neįtikėtinomis graž-bylystėmis apie įtakingus Kremliaus ketinimus. O tie faktai - tai mi-lijonų žmonių be laiko užgesusios gyvybės, milijonai dingusių be ži-nios, milijonai kankinių kalėjimuose, milijonai žmonių be jokių teisių ir daugelio tautų sugriautas gyvenimas. Tie faktai atmerkė akis ir Vaka-rams. Siaubingas Rusijos bei Rytų Europos tautų likimas ir grobuoniš-ka Kremliaus politika traukia juos skubėti paskutiniajam žmonijos iš-laisvinimo žygiui. Ir mums, belaisviams, neilgai teks laukti jo pradžios.

Tokiai padėčiai esant argi verta šiandien mums, nuėjusiems garbin-gą šešerių metų pasipriešinimo kelią ir davusiems tokią didelį kraujo įnašą į bendrą viso pasaulio ruošiamą kovą bolševizmui sunaikinti, dar abejoti: „Kažin, ar čia mes ko sulauksim, ar ne...“

Visų pirma valios, drąsos, ištvermės ir kantrybės! Atminkime, jog kenčiame ne vieni, bet šimtai milijonų tokių pačių žmonių kaip mes. Nenusiminkime ir neabejokime, „ar kas bus, ar ne“, jeigu netolimoje ateityje prasidėtų naujas okupanto teroro antplūdis. Jausdamas savo galią, jis visa darys, kad savo menkutes pozicijas Lietuvoje sustiprintų, kol dar karo nėra. Ateina neilgas, bet sunkus bandymo laikotarpis, kuris parodys, kas ir kiek vertas Nepriklausomos Lietuvos. Nuleidę rankas, dejuodami savo būklės nepagerinsim, o žalą padarysim didelę jau vien dėl to, kad kitus silpnesnės valios lietuvius užkrėsime tokia pat liguista nuotaika, paskatindami juos pasiduoti okupantui. O oku-pantui būtų didžiausias laimėjimas, jeigu mes šiandien imtume ir pa-siduotume pildydami visas jo užgaidas.

Šiandien pagrindinis ginklas, kurio priešas labiausiai bijo, glūdi ti-kėjime šviesesne tautos ateitimi, mūsų sąmoningume, mūsų vieningu-me, mūsų nepalenkiamoje valioje priešintis svetimiesiems atėjūnams. Šis ginklas neleidžia pavergti priešui mūsų dvasios ir padeda pasi-ruošti lemiamai kovai. Jis išlaikė mūsų tautą gyvą baudžiavos ir cari-nės priespaudos laikais, juo iškovojome mes laisvę 1918 m., jis padės mums iškovoti ir dabar, tik išlaikykime šį ginklą.

Laisvės varpas (Dainavos apygardos organas), 1949 09 10, Nr. 7 (31), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Sutrumpintai publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 438-442.

1945-1949 m. tarptautinių įvykių apžvalga

Amžių knygos lapą verčiant

1949 m. pavasarį, sugrįžęs iš Paryžiuje vykusios užs. reik. min. tarybos-konferencijos, Vyšinskis spaudos atstovams pareiškė, kad, padarius atitinkamų nuolaidų iš abiejų pusių - kapitalizmo ir komunizmo, tarp šių dviejų valstybinių sistemų bus galimas taikus bendradarbiavimas. Iš šitų politikos išvedžiojimų išeina, kad jeigu nebūtų nuolaidų, tai tada tarp komunizmo ir kapitalizmo teliktų galimas tik netaikus bendradarbiavimas - karas. Kad galima būtų kalbėti apie nuolaidas visumoje, pirmiausia padarykime į jas įvadą. Molotovas TSRS vyriausybės vardu iš pasaulinio karo kito reikalavo: Jugoslavijai - Triesto, Persijai - Kavano vyriausybės, o iš jo - Azerbaidžanui autonomijos; iš Jugoslavijos pradėjus Graikijos namų karą, demokratinio pasaulio nesikišimo į Balkanų reikalą; Suomijai primetus Pokalos vyriausybę, šios valstybės karinės sąjungos su TSRS.

Žinoma, kad dėl visų šitų reikalavimų TSRS vyriausybė ne tik nusi-leido, bet ir tai, kad TSRS reikalavimų patenkinimas baigėsi tuo, kad draugas - Kavanas, Pokala, Titas - apgauna draugą - Staliną. Ir šitie apgavi-mai eina iki to, kad tarp draugų palieka neišvengiami karai. Tada: argi įma-nomas tarp tautų taikus bendradarbiavimas, jeigu demokratija komuniz-mui darytų nuolaidas? Argi komunizmo draugai tarp savęs nekariautų?

* * *

Po įvado žvelkime į visumą, prieš tai prisiminę 1941 [m.] pas mus siautėjusius bolševikinius metus. Išdidūs politrukai tada kliedėjo, kad kapitalizmo priešingumuose paskendęs pasaulis negalėjo išvengti antro pasaulinio karo, kad šiame kare neišvengs ir savo galutinio nusilpimo. Politrukai tada tvirtino, kad tas nusilpimas iš anksto Stalino numatytas, kad tai įgalins TSRS padiktuoti žmonijai komunistinį likimą, iškelti virš Berlyno, Londono, o paskui - ir virš Niujorko raudoną vėliavą.

Pergalės prieš nacistinę Vokietiją proga paslėpdamas Stalinas savo dievą - patrankas tuo bolševizmui pranešė, kad pribrendo laikas virš pasaulio sostinių iškelti raudonoji vėliava. Nuo įsakymo prabilti savo dievui - pradėti pasaulinę revoliuciją Staliną sulaikė atomo bombos ne-bepaslaptis.

Šito akivaizdoje Stalinas prieš demokratiją padarė pirmą nuolaidą - 1945 m. rudenį Molotovas išvyko į užs. reik. min. tarybos konferenciją, į Londoną. Tik šioje konferencijoje Molotovo laikymasis rodė, kad su žmonija ir komunizmas supranta, jog atomo bomba žmonijai gyvenimo lemti negali, - tuo laiku atomo bomba tegalėjo sugriauti Kremlį, kuo bolševizmą būtų perkėlus į pogrindį, kad amžiams jis vadovautų tautų „išsivadavimo“ kovoms į tą gyvenimą, kuriuo gyvendama Rusija - pasak bolševizmo - išgelbėjo save ir žmoniją nuo vergavimo nacizmui, - dėl to Molotovo nesukalbamumas konferenciją pavertė nieku.

Po šios konferencijos paslaptingas Stalino dingimas tesuprantamas taip, kad vienuoje jis ryžosi perkratyti tuos savo planus, kurie jį - pasaulinį komunizmą - privedė prie prarajos: įsakius prabilti savo dievui - tuo Krekliui ir sau sulaukti atomo bombos; leisti į demokratinį bendradarbiavimą su Čerčilio vietininkais - lieka kas ir tikėti, kad komunistinė valstybė gali laikytis ir kapitalistinio pasaulio apsupta.

Atsilygindamas už Stalino nuolaidą, nuolaidą Stalinui padarė Trumenas - 1945 m. pabaigoje atvyko į Krymą su Stalinu asmeniškai pasitarti. Po šito Stalinas padarė antrą nuolaidą - TSRS vyriausybė sutiko dalyvauti SNO darbuose.

Šitos nuolaidos sąlygą Stalinas parodė 1946 m. pradžioje, paskelbdamas savo pokarinį penkmetį. Šito plano paskelbimas rodė, kad Kremlius įtikintas, jog palikus Amerikos žemyną JAV problema, Europa su jos valdomis telieka rusiškasis klausimas. Tais metais Dardanelų TSRS ir reikalavo kaip teisingo rusiškojo klausimo išsprendimo: Afrikoje buvusių Italijos kolonijų ar jų dalies, kaip pav[yzdžio] naujai demokratijai prasiplėsti tarp Afrikos tautų.

Savo plano pasisėkimą Stalinas rėmė didžiojo karo pokario protu. Jis pilnai tikėjo, kad JAV atsisakys nuo savo izoliacinės politikos kurso, kad ir po šio karo JAV nusigręš nuo persenusios Europos negalavimų. Šito akivaizdoje plano pasisėkimą turėjo garantuoti rusiškoji duona, kurią iš savo kolchozinių Stalinas garantavosi kalnus.

Už šią duoną TSRS vyriausybė tikėjosi gauti iš Europos tų pramonei įrengimų, kurių dėka TSRS savo pramonės suklestėjimu per penkmetį turėjo pralenkti JAV. Kremlius rusiškosios duonos pagalba vylėsi diriguoti pokariu badaujančios Europos streikus, sabotažą, revoliucijas - ūkį Europos „prisijungimo“ prie TSRS.

Antra Krekliui atomo bomba buvo 1945 m. paskelbtas Europos atstatymo - Maršalo planas. Kad Krekliui jis buvo staigmena, parodo galėjimas Lenkijos ir Čekoslovakijos vyriausybių prie šio plano prisidėti. Krem-

liū šitas planas pritraukė tuo, kad į Europos gyvenimą įsijungdamos JAV rusiškąją duoną Europai padarė visiškai nebereikalingą. Pramonei įren-gimų, kuriuos Stalinas užplanavo TSRS šaliai, Maršalo planu sumoderni-nama Europos pramonė pradėjo trūkti. Maršalo planas, pertvarkydamas Europos gyvenimą JAV pav[yzdžiu], ne tik nūdienį Stalino planą pavertė tikru nieku, bet ir ateity Europoje komunizmui plėstis terodė tokias są-lygas, kurios tam reikalui yra JAV šalyje.

Prieš šią Europos amerikonizaciją Kremlius atsakė kominformo su-darymu. Nors tai yra JAV gąsdinimas, bet į kominformo sudėtį neįjun-gus Anglijos kompartijos, tuo rusiškasis klausimas JAV intereso labui - atsisakė ir nuo Anglijos. Kad tuo pačiu TSRS atsisako ir nuo Europos valdų, daugiau TSRS nereikalavo Dardanelų ir Afrikoj kolonijų.

Po šios nuolaidos 1947 m. spalinių švenčių išvakarėse per Maskvos ra-diją TSRS vyriausybės vardu Molotovas pasauliui pranešė, kad atomo bom-ba nebe paslaptis. Kad kam neatrodytų, jog čia turima galvoje medžiaginė atomo bomba, per tą patį radiją 1948 m., tų pat švenčių išvakarėse, Mo-lotovas paaiškino žmonijai, kad 1917 m. Rusijoje tebuvo 240 000 komunis-tų, kad komunistinio ryžto dėka Rusijoje egzistuoja komunistinė valstybė.

Po pastarosios Molotovo kalbos sekęs Stalino atviras laiškas Trume-nui dėl asmeninio susitikimo reikalo paaiškino TSRS atomo bombos pa-slaptį. Tai reiškia: jeigu JAV neparems rusiškojo klausimo išsprendimo, ku-rio siekia TSRS diplomatija, tai tą klausimą pasiims spręsti Kremlius - bol-ševizmas.

Atsisakius Trumenui derėtis su Stalinu dėl pasaulio pasidalinimo į kapitalistinį - JAV problema ir komunistinį - rusiškasis klausimas, pra-džioje 1949 m. Kremlius taip sankcionavo Molotovo pareiškimą: bolševi-kinio ryžtu pasuko laimėti Kinijos bolševizmui neišsenkamos jėgos iš tarptautinio bendradarbiavimo; atšaukdamas TSRS diplomata Molotovą, į jo vietą paskyrė bolševiką žodžio ir veiksmo prasme - Vyšinskį.

Maždaug po pusmečio Kremlius patsai parodė ir bolševikinio ryžto pasekmes: 1949 m. spalinių švenčių išvakarėse vietoj TSRS diplomato per Maskvos radiją prakalbėjo VKP(b) CK Staliną pavaduojąs Gen. sekreto-rius Malenkovas. Įdomu tai, kad jis ir už diplomata Molotovą su nuolai-domis prieš demokratiją toliau nužengė, - bolševikiniai Malenkovas grasė ir koliojosi tik apsidraudęs šiuo tvirtinimu: „niekuomet per visą savo is-toriją mūsų tėvynė neturėjo taip teisingų ir gerai sutvarkytų valstybės sienų“. Čia kalbama apie tėvynę, kuri yra TSRS valstybė, dėl to 1949 m. parodė, kad bolševizmas jau atsisako ir nuo Italijos su Prancūzija - pra-dėjus kominformą griauti Titui, jį pribaigia Stalinas.

Iš čia panašu, kad žmonijai į tėvus kilęs Stalinas aru, į senatvę tiek jau nusileido, kad laimingas jaustųsi ir tada, jeigu Trumenas iš jo neatimtų to, ką jis prigyvenęs. Kadangi šitos nuolaidos nėra tėviškosios meilės ženklas, užtat pažvelkime ir [i] tas nuolaidas, kurios į šitą nusižeminimą komunistinę valstybę atvedė.

Pirma iš tokių nuolaidų turėtų būti 1934 09 18 TSRS priėmimas nariu į Tautų Sąjungą. TSRS diplomatija tą laikė didžiu savo nuopelnu, bet dėl šio nuopelno įdomus toksai klausimas: jeigu būtų buvusi nuolaida tada, jeigu Tautų Sąjunga būtų įstojusi nariu į lygiateisių, pilnai suverenių tautų šeimą TSRS (ir - Tautų Sąjunga būtų gavusi TSRS sąjungoje vieną balsą), kaip vieną balsą tegavo TSRS Tautų Sąjungoje? Dėl šito žygio TSRS diplomatija gali triumfuoti nebent tuo, kad rusiškasis bolševizmas atkeršijo visoms TSRS sudarančioms tautoms už jų nelojalumą Kremliaus politbiurui tuo, kad žmonijos akyse visas jas laikė nieko nereišikiančiomis didžiosios Rusijos provincijomis.

Kai 1939⁴¹ [m.] už agresiją prieš Suomiją TSRS iš Tautų Sąjungos buvo pašalinta, tarybinė politikė Afanajeva dėl šito - Tautų Sąjunga - brošiūroj su nusistebėjimu taria: „Nei vienas agresorius nebuvo pašalintas iš Tautų Sąjungos.“

Stebėtis dėl šito tenka nebe tuo, kaip demokratinė diplomatija sugebėjo taip sumaniai priversti TSRS vyriausybę, kad ji su tokiu neapdairumu parodytų prieš žmoniją Kremliaus vulgarumą ir cinizmą tarptautinės teisės atžvilgiu. Juk prieš puldama Suomiją TSRS galėjo bent išstoti iš Tautų Sąjungos. Juk tarptautinės teisės atžvilgiu TSRS agresijos aktas prieš Suomiją galėtų būti lygus tam veiksmui, jeigu LTSR užpultų RTFSR. Ką gi pastaruoju atveju turėtų veikti aukščiausioji taryba?

Iš čia kiekvienam aišku, kad demokratinė diplomatija, naudodamasi TSRS diplomatijos žioplumu, besiremiančios vien brutalia jėga, TSRS priėmimą į Tautų Sąjungą ir iš jos TSRS pašalinimą taip sutvarkė, kad visa žmonija pamatytų, jog esant gyvam Tautų agresoriui - TSRS - Kremliuje, yra neišvengiami ir tariamai agresoriai, būtinai agresoriui sunaikinti.

Nuolaida galima laikyti TSRS priėmimą demokratijos bendrininke kojoje prieš nacizmą. Tik kalbant apie šią nuolaidą tenka prisiminti žmonijos gyvenime išplatinęs pasakymas, kad Anglija visus karus laimi sveltimomis aukomis. Tikrumoje čia ne angliškoji gudrybė, o demokratijos.

Anglijai šitą gudrybę begalima primesti nebent dėl to, kad ji - pati didžiausia demokratinė valstybė, kartu - ištikimiausias Europoje demokratinio gyvenimo saugas.

Kadangi Antrojo pasaulinio karo troško ir jį parengė komunistinė valstybė, dėl to demokratija ir paėmė TSRS komunistinę valstybę - sau tal-kininku, kad nugalėjus nacizmą ši valstybė tvirtintų: nuostoliai, kuriuos padarė karas mūsų liaudies ūkiui, nežino sau lygių pavyzdžių visoje žmonijos visumos istorijoje:

„Tai mūsų nuostoliai karo rezultate buvo milžiniški, mūsų aukos - nesuskaitomos" („Pravda", 1949 06 01).

Palyginkime šitą „Pravdos" tvirtinimą su tais politrukų išvedžiojimai-
mais, kuriais jie prieš karą atsidžiaugti negalėjo. Juk tai paties Stalino prisipažinimas, kad Genijaus planus Čerčilis padarė ir genialiais nuostoliais, kokių žmonijos istorija dar nėra mačiusi. Argi šitas „Pravdos" tvirtinimas - ne pasityčiojimas iš komunizmo diplomatijos, kuri šaukia, kad JAV - demokratija - ir karo atveju lobsta? Argi tai ne prisipažinimas, kad lietuviai teisingai tvirtina, jog kvailą ir bažnyčioje muša?

Be genialių nuostolių, karo dėka TSRS ir vėl priversta dalyvauti Tautų Sąjungos veikloje - SNO vardu. Vien Lietuvos, Latvijos, Estijos Tautų nedalyvavimas SNO veikloje kalba už tai, kad TSRS diplomatija ne veltui veto teise priversta švaistytis. Beveik visi SNO svarstomi klausimai TSRS vyriausybę - kad ir netiesiogiai - klausia: o kaipgi iš gyvenimo išnyko Tautų Sąjungos nariai Lietuva, Latvija, Estija? TSRS, sutikdama būti SNO nariu, tėra Rusija, kuri privalo šią Sąjungą sudarančias respublikas parengti SNO nariais. Šios trys tautos prieš demokratiją nekariavo, iš Tautų Sąjungos nepašalintos, dėl to jų SNO nebuvimas terodo, kad TSRS į šią organizaciją tepriimta vien tik tam, kad iš jos ji būtų ir pašalinta.

To maža! Dalyvaujanti SNO veikloje TSRS vyr. įgaliotinį samdinį advokatą Vyšinskį demokratijos pastangų dėka TSRS vyriausybė turėjo jį paskelbti savo atstovu. Taigi ir tik tam, kad TSRS pašalinus iš SNO Kremlius negalėtų skųstis, jog tai - tik netikusio advokato dėka; Vyšinskį paskyrus TSRS užs. reik. min., už visą veiklą palieka atsakinga TSRS vyriausybė.

TSRS diplomatija prieš kelerius metus triumfavo dėl demokratijos nuolaidumo Balkanų klausimu, o šiandien pasaulį jau stebina liaudies demokratijos teismai. Teismai pradedami komunistinės propagandos triukšmingumu, bolševikiniu cinizmu koneveikiant prieš pasaulį tarybinę diplomatiją ir patį Staliną.

Šiuose teismuose dokumentais įrodoma, kad Antrojo pasaulinio karo laiku Tito buvo [neįskaitomas žodis] draugas - rusiško klausimo pikčiausias išdavikas. Raikas ir Kostovas nuteisti už valstybės išdavimą Titui. Patsai Stalinas, tituluodamas Titą maršalu, jam patikėjo šias paslaptis:

prie Jugoslavijos federatyvinės respublikos prijungimo visų Balkanų respublikų; Balkanų respublikų karinės Sąjungos sudarymas prisijungiant prie TSRS ginklo brolystės; Kominformo su centru Jugoslavijoje sudarymą; iš Jugoslavijos Graikijos namų karo pradėjimą; iš Graikijos vaikų grobimą ir jų Jugoslavijoje apgyvendinimą - šitų vaikų Jugoslavijoje užfiksavus kino filmuose, patsai Vyšinskis tuos filmus demonstravo SNO asamblėjoje. Ir čia aišku, kad išduodamas kitos demokratijos jam patikėtas paslaptis, kartu išdavė ir tas, kurias Stalino įgaliojimu jis gavo iš Raiko ir Kostovo. Aišku, kad nūdieni liaudies demokratijos šalyse teismai Stalino garbę bolševizmo užvaldytose šalyse gali išgelbėti, bet laisvos žmonijos akyse visa tai atrodo, kad Stalinas tėra aferistas, gebąs už savo kaltes sušaudyti savo artimuosius.

Ne tiek žmogaus protą stebina Raiko ir Kostovo teismai, kiek Čerčilio - demokratinės diplomatijos išvalgumas. Juk jeigu rusiškasis bolševizmas būtų ir po šio karo paliktas senose sienose, jie vėl dešimtmečius būtų galėję laukti žmonijos bolševikinio komunizmo. Leidus jam prasiplėsti pačioje jam jautriausioje vietoje, ne vien tai įgalino parengti Kremlui trečią atomo bombą - Atlanto pakta, bet ir patį komunizmą perskyrė į bolševikinį ir pasaulinį.

Čia jau demokratių nuolaidų suma: atomo bombai dabar sudaužius Kremlį, bolševikinis komunizmas ne tautų išvaduotoju paliekamas, bet tikru tarpusavyje besiriejančiu žvėrynu.

Kai šito akivaizdoje Vyšinskis dar gali kalbėti apie nuolaidas, jo duondavys Malenkovas 1949 11 06 žmoniją pastato prieš šią problemą: „Negalima užtikrinti europinės ir, vadinasi, ir tarptautinės taikos, jeigu nebus teisingai išspręstas Vokietijos klausimas“.

Iš šito Malenkovo pareiškimo aiškėja, kad Kremlius tik dabar tepamaitė tai, ką demokratinė diplomatija išsprendė Antrojo pasaulinio karo eigose metu. Kad tarptautinės taikos atžvilgiu svarbus teisingas Vokietijos klausimo išsprendimas, kad šitą teisingą išsprendimą ir pati Vokietija suprastų, tam ši nacija yra padalinta. Vokietija tik tada supras karo pavojų žmogaus gyvenimui, kai pati patirs tuos karo padarinius, kuriuos jos vaikai įvairių karų atvejais palieka kituose kraštuose. Šitas padalinimas Vokietijoje lemia pirmąsias būsimojo karo dienas. Neteks abejoti tuo, kad tos dienos ir šią tautą atgrasins nuo karų geismo.

Tik ne vien Vokietijoje parengtas kelias į žmogaus gyvenimą, - ryškus tam pavyzdys ir Kinija. Šitas milžinas žmogaus gyvenimui tik tada tiks, kai patsai savo rankomis per savo žemę perneš karo pragarą. Regime, kad tai sąžiningiausiai jis ir atlieka.

Jeigu kas kiti norėtų Kiniją atversti žmogaus gyvenimui, tas labai greitai galėtų virsti Kinijos skausmu; būdinga šiam atvejui Lin Šau Ci pernai meto birželio mėn. „Tiesoj“ spausdinta kalba. Šita kalba taikoma kovojančiam kinų komunizmui, bolševikiniu brutalumu puolant Tita. Tai sako, kad kinų komunizmas, žengdamas į pergalę, jau klausia, už stalininį ar už titinį-kinišką komunizmą kovojama? O kas gi bus su Kinijos komunizmu tada, kai Kremlį atomo bomba nupūs? Ar ir Kinija tada sieks pasaulio užvaldymo, kaip to šiandien siekia Rusija? O gal kiniška komunistinė valstybė galės laikytis ir kapitalistinio pasaulio apsuptyje? Darant galutinę išvadą apie Vyšinskio klaidėjimus - apie nuolaidas, žmogui tenka nulenkti galvą prieš tą demokratijos diplomatijos meną, kuriuo naudodamasis Čerčilis sugundė Staliną panaikinti kominterną. Šito dėka atsirado ir Titas, kuris ir bolševizmą aprubežiavo „didžiosios“ Rusijos idėja. Komunizmo - titiniu žmogaus apsisprendimu, tautų bendruomenė, tai yra Tautų Sąjungos organizacija, šiandien vadinasi SNO.

Šitai supratęs ir Vyšinskis, 1949 m. pasibaigus SNO Gen. Asamblėjai, spaudos atstovams pareiškė, kad jis negali būti patenkintas SNO darbais. Jeigu politikas nepatenkintas darbais, kuriuose savo darbais aktyviai patsai dalyvauja, tai arba jis ne politikas, arba tas sutvėrimas, kuris pamatė, kad patsai prisidėjo prie tų darbų, kurie jau kartuves pastatė.

Šiam atvejui būtinas 1949 m. užs. reik. min. taryboje šitas Bevino pareiškimas: „Aš tikiuosi, kad kai bus sušauktas sekantis užs. reik. min. tarybos posėdis, mes galėsime pradėti darbą kitoje, palankesnėje atmosferoje, kada mes žengsime keliu, pasitikėdami vienas kitu.“

Tada amžių knygos atverčiant 1950 metų lapą, ant jo iškyla: *Pasitikėjimas*.

Tik šitam pasitikėjimui garantuoti praplėsta ir nūdienė Rusija. Rusišką bolševizmą tegali sunaikinti tik tas, kam jis yra gyvenimas - rusas. Jeigu rusas savo plačia dvasia, viską pernešančių gyvenimu bolševizmą, kaip savo dalį, perkeltų į rusiškąs beribes, jis paliktų rusiškoji jėga, kurios jokia žmogaus jėga sunaikinti neįstengtų.

Baisi žmogaus gyvenimui ir ta rusiškoji jėga, kuri MGB nagano pagalba graso žmonijai, kuri atitolusi nuo Rusijos sienų. Tik bolševikinė tautų okupacija, SNO vyšinskinė veikla, žmonijos gyvenimo drumstimas streikais, namų karais visoje pilnumoje pateisina ant Rusijos atomo bombos panaudojimą. Tai rusiškai jėgai - nutolusiai nuo savo tėvynės ribų - neša gyvuliškos panikos padarinius.

Demokratijai gražinus šitą jėgą žmogaus gyvenimui, ji žmogaus gyvenimui gražins ne vien Rusiją, bet amžiams iš žmonijos gyvenimo ir komunizmą išraus.

Saugodami žmogaus gyvenimą savoje Tėvynėje, mes drąsūs žvelgiame į 1950 metus. Kančia ir ištvermė už laisvą gyvenimą savoje Tėvynėje amžiams Lietuvai garantuoja *Nepriklausomybę*.

*Valkšna**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1950 01, Nr. 1 (7), GAMF, inv. Nr. 134. Originalas, mašinraštis.

15 *dokumentas*

Lietuvos nepriklausomybė tarptautinių įvykių šviesoje

I Lietuvos nepriklausomybę

Demokratinė tiesa, po Didžiojo karo palikusi tautų apsisprendimo teisę, 1918 m. vasario mėn. 16 d. Lietuvos Tarybai paskelbus Lietuvos Nepriklausomybę, suteikė kiekvienam lietuviui laisvę savo nepriklausomybėje naudotis ir ją ginti. Po karo prieš poniškąją Lenkiją, siekusią Lietuvoje gražinti baudžiavos laikus, nugalėjus Tarybinę Rusiją, bolševikų pavers-tą bepročių namais ir besiveržusių mūsų gyvenimą žmogui katonga padaryti, visos pasaulio tautos pripažino Lietuvą Nepriklausoma valstybe, tuo garantuodamos lietuviui nepriklausomą gyvenimą.

šiandien šaudydamas lietuvių bolševizmas šaukia, kad Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimas - tuo ir pripažinimas - buvo neteisėtas, dėl to lietuviai beteisiai kovoje ir prieš jį. Kai tai bolševizmas skelbė, iki jo valstybė nebuvo mums pripažinusi Nepriklausomybės, gal ir buvo bent kiek teisingas, bet nūdienė jo elgsena terodo, kad jis patsai savo prasikaltimo laipsnį įrodo tuo teroru, kurio pagalba pas mus savo galybę rado.

Kad bolševizmas tik teroras ir tēra, apie tai liudija patys bolševizmo vadai šiais oficialiais pareiškimais:

- Mes esame organizuoti teroru... pasigailėjimo pas mus nėra. - Džeržinskis.

* Iš stiliaus galima spėti, kad autorius - Juozas Šibaila.

- Nuo revoliucijos pradžios ir net pirm jos mes buvome teroristai ir mes pasiliksimė jais. - Zinovjevas.

- Temiršta rusų tautos 90 procentų, kad tik pasiliktu 10 procentų pasaulinės revoliucijos momentui. - Leninas.

Kodėl vien terora bolševizmas laiko savo išganymu, parodo šitas Lenino tvirtinimas:

- Mes pražūsime, jeigu artimiausiu laiku nekyla revoliucija kitose pasaulio šalyse.

Jau vien šitie pasisakymai rodo, kad ne kokia teise vadovaudamasis bolševizmas mums draudžia laisvai apsispręsti, tik kad mūsų laisvą valią jis stengiasi suparaližuoti vien jam įprasto teroro pagalba. Kovojuame ne dėl žaisliuko, ne dėl vienos ar kitos dienos gyvenimo, mūsų kova - dėl amžino lietuvių Lietuvoje gyvenimo, dėl to nebokime pažvelgti į tai, ką mūsų kova prieš bolševizmą žada mūsų gyvenimui, ką gali nešti tam gyvenimui mūsų nusilenkimas prieš bolševikinį terorą.

Septintąkart sutinkame Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo metines siautėjant po mūsų šalį bolševikiniam terorui. Pirmu kart šią šventę sutikome pasyvūs priešintis bolševizmui, telaukdami jo netikėto iš mūsų gyvenimo išnykimo, kaip nelauktai jisai pas mus atsirado. Šitą galimybę - netikėtą bolševizmo išnykimą - rodė ir 1921 m. liepos mėn. 13 d. šitas „Pravdos“ samprotavimas: „Gali būti, kad mes išeisim (iš valdžios), bet neišeisim neišrovę praeities su visomis šaknimis. Tie, kurie po mūsų ateis, statysis griuvėsiuose, kapuose.“

Už tai, kad 1940-41 m. pasyviai laikėmės bolševizmui mūsų gyvenimą verčiant griuvėsiais, mus baudė areštais, kalėjimu, darbo stovyklomis, iki 1941 m. ryžosi 700 000 lietuvių ištremti į Sibirą. Klaikus tremtinių likimas likusius lietuvius Tėvynėje turėjo nuteikti bolševikiniai - aktyviai prisidedant prie patiemis sau kapų parengimo.

Šeštus metus Vasario 16-ąją sutinkame kovodami prieš bolševizmą. Tai ne vien mūsų tautos protestas prieš mūsų tautai Nepriklausomybės paniekinimą iš bolševizmo pusės, tai kartu atsisakymas padėti bolševizmui siekiant tų pergalių, apie kurių atsiekimą Ukrainoje bolševikinis laikraštis „Golos Pravdy“ rašė: „Reikia skubiai nuvalyti gatves nuo lavonų, nes šunys, paragavę žmogienos, darosi pavojingi.“

Bausdamas už šitą kovą, bolševizmas, be naudotų 1940-41 m. bausmių kartojimo, kritusių prieš jį kovoje lietuvių lavonus šlykščiausiai išniekina, iš Lietuvos gyventojų teroro pagalba sudaro tikrų brolžudžių irtribitelių gaujas. Bet vien tai, kad bolševizmas, vien savo jėgomis įstengęs didžią Rusiją paversti bepročių namu, o mažos Lietuvos ir lietuviškų

bolševikų pagalba negali katorgos kraštu padaryti, rodo ne vien mūsų kovos būtinumą - norint mums žmonėmis išsilaikyti, bet ir tai, kad pildosi Lenino pranašystė: artimiausiu laiku nekilus revoliucijai kitose šalyse, bolševizmas žūsta.

Šitos bolševikinės negalės tenka priežasties ieškoti tame, kad ir patys bolševizmo gyvenimo vykdytojai jau regi, jog jie savais darbais jų valdomuose kraštuose ir dalyvaudami tarptautiniame bendradarbiavime parengė žmoniją karui, kuris reikš išvadavimą tautų iš TSRS beprotnamio, kuris už šio beprotnamio sukūrimą įteisins pakarti bolševizmo gyvenimo vykdytojus.

Tai tvirtina ir 1949 11 06 Malenkovo kalba. Jis graso žmonijai bolševizmo valdomais ar jo įtakoj esamais 800 milijonų gyventojų ir tuo pat metu šaukia, kad taikos kongresai išgelbės bolševizmą nuo karo.

Ne vienas Leninas bolševizmo vienintelį išganyką teregi pasaulinė revoliucijoj. 1931 m. Stalinas taip pranašavo apie antro pasaulinio karo padarinius bolševizmui: „Mes esame atsilikę nuo priešakinių šalių 50-100-tu metų. Mes turime prabėgti šitą tarpą per dešimt metų. Arba mes tai padarysim, arba mus sumindžios.“

Praslinkus po šios kalbos dešimčiai metų pasirodė, kad Stalinas nemelavo - bolševizmą nuo laikino žuvimo išgelbėjo demokratija, kad amžiams jį pražudytų. Šitai pražūčiai parengti yra mūsų kova, šitą pražūtį ir patsai bolševizmas regėdamas guodžiasi, kad yra ir tokių uostų, kur darbininkai atsisako iškrauti iš JAV į Europą vežamas karui prieš bolševizmą medžiagas.

Bolševizmą bijotis karo pirmiausia verčia jo prigimtis - revoliucijos troškimas. Vadovaudamasis jisai Lenino priesakais kaip rusų, taip ir kitų jo pavergtų tautų 90 procentų marinamos gali siekti vienam ar kitam pasaulio krašte revoliucijos, bet tada galimam karo atvejui bepasilieka 10 procentų tarybinių piliečių. Neišvengiami bolševizmo šalyj sugriovimai - galimam išėjimui iš valdžios, apie ilgesnio karo vedimą bolševizmui ir svajoti neleidžia. Tai liudija ne vien neturėjimas kuo vesti karo prieš Vokietiją, bet ir 1939-40 m. žiemos karas prieš Suomiją, neseniai pasibaigęs namų karo bandymas Graikijoje.

Šiandien tą karo baimę bolševizmui didina ir Malenkovo minėti 800 milijonų gyventojų. Šitas skaičius terodo nenormalų bolševizmo jėgų išplėtimą, panašų į Antram pasauliniam kare praskiedusį ir pagaliau pražudžiusi Hitlerio jėgas. Jeigu Hitleris plėsdamasis galėjo pasitikėti vieningai tautos įsisavintu troškimu vokiškai atnaujinti Europą, tai bolševizmui prasiplėtimas teatidaro jo kūne nepagydomas žaizdas, iš kurių pirmoji yra Vokietija.

Išsiveržęs bolševizmas į Vokietiją nudvasėjusioms savo armijoms rado tikrų stebuklų grobti ir griauti. Jeigu demokratija ir neleis vokiečių tautai atsimokėti bolševizmui kerštu už jų gyvenimo ir dukrų gyvulišką išniekinimą, tai nūdienu rodo, kad vokiečiams sunaikinti bolševizmą padės visa žmonija.

Antra iš tų žaizdų yra Balkanai, Vengrija, Čekoslovakija ir Lenkija. Vien vokiškosios okupacijos patirtis gundė tų kraštų gyventojus laukti bolševizmo kaip išvadautojo, tik kai šitas išvadavimas paliko jų pavergimu bolševizmui, šiandien ten jau ir komunistus reikia teisti ir šaudyti, dimitrovams, kolarovams „nelauktai“ mirus garbinti. Tai negalimos paslėpti priemonės, kurios tuos kraštus prieš neišvengiamą karą turi nuolankius bolševizmui padaryti.

Tito atskilimas, Raiko ir Kostovo bylos visų šalių proletarams parodė, kad jie tėra rankos, kurios turi praskinti kelią į jų šalių valdovus tiems 10 procentų rusų, kurie savomis rankomis 90 procentų savų tautiečių išžudė. Šita byla nekomunistams sako, kad tie jų tėvynainiai, kurie rodo ištikimybę Stalinui, tėra ta jėga, kuri pasiryžus ir savo tautos ne mažiau [kaip] 90 procentų pasmerkti pražūčiai.

Kad šitas bolševizmo pavojus gyvai nagrinėjamas demokratiniam pasauliui, prasitaria ir tarybinė spauda. Ji tai laiko masių sąmonės nuodijimu. Dėl šito „nuodijimo“ - žmonijos parengimo karui prieš bolševizmą dar 1946 m. rugpjūčio mėn. 28 d. „Tiesa“ rašė, kad JAV spauda apie bolševizmą taip kalba: „Maskva, visai ne Maskva, o Mešechas, minimas 120 psalmėje. Magogas, apie kurį kalba pranašas Ezichijėlis, ne kas kitas, kaip Tarybų Rusija.

Reikalinga sunaikinti komunistinę Magogo šalį.“

Aišku, nūdienė Balkanų ir kitų bolševizmo pavergtų šalių padėtis, atitinkamai iškeliama į viešumą demokratinio pasaulio, jau ir be psalmių įtikina žmogų, kad bolševizmas tik sunaikinimo tevertas.

Už šitas žaizdas ne mažesnė bolševizmo kūne žaizda ir Kinija, kai po karo prieš nacizmą JAV išėjo su Maršalo planu atstatyti Europos gyvenimą ir tuo Europą parengti karui prieš bolševizmą, bolševizmas jo galimas sankaupas būsimam karui prieš demokratiją turėjo mesti į Kiniją - komunizmui pergalės siekiant.

Bolševizmas kitaip elgtis negalėjo, nes priešingu atveju ir kinų milijonai galėjo atitekti demokratijai. Tik kiek Europa JAV pagalba stiprėjo, tiek Kinija bolševizmo sankaupos dėka savo gyvenimą griovė. Šito dėka šiandien komunistinė kinų valdžia ne tiek gali pergalėmis didžiūotis, kurioms rimtai graso JAV remiama Čang Kai Ši jėga, kiek priversta rūpintis iš kur nors gauti pagalbą, kad užvaldytą šalį išgelbėtų iš bado - iš chaoso.

Šitos padėties akivaizdoje titinė išdavystė Kinijoje pasidaro neišvengiama: negalėdamas kiniškasis komunizmas materialinės pagalbos tikėtis iš bolševizmo - TSRS, jos ir prieš savo norą priverstas prašyti iš JAV; kad šito neįvyktų, atsakingas kinų komunistų vietas turi užimti bolševikai (rusai). Bet tuo atveju ir valdžią laimėjęs kiniškasis komunizmas negali jaustis nugalėtoju, o telieka bolševizmo nugalėtu, tetinkančiu žudyti tuos savo tautiečius, kurie gražumu nenori mirti iš bado.

Bolševizmo visagalybės atžvilgiu įsidėmėtinas 1949 11 06 Malenkovo kalbos susumavimas - užbaigimas. Jo klausiusioms masėms jis pasiūlė šaukti „ura“ tik spalio revoliucijos vėliavai, kompartijai ir taikai. Palyginus tai su ankstyvesnėmis šios bolševizmui šventės proga sakytomis kalbomis tai reiškia, kad Kremliaus politbiuras jau įtikintas, jog ne TSRS galybė, ne Stalino genijus, bet tik karo išvengimas gali išgelbėti bolševizmą pasaulinės revoliucijos vėliavai nešti. Iš masių - iš salės surežisuotas Stalinui „ura“ - tai įprastinis bolševizmo propagandinis triukas, kad Stalino šlovei masėse jokie karai negresia.

TSRS galybę galiausiai parodė 1950 01 12 Aukš. Tar. Prez. įsakas, kuriuo TSRS šalyje įteisinama mirties bausmė. Žinant tai, kad šios šalies rimties ir tvarkos darotojai ginkluoti ne guminėmis lazdomis, bet žmogui mirtį nešančiais moderniais ginklais, tenka žiūrėti į tai, kam šis įsakymas taikomas. Kadangi Tėvynės išdavikais ir šnipais tegali būti tik tie, kurie prie Tėvynės paslapčių prieina, kenkėjais ir diversantais - partijos planų vykdytojai, dėl to ir šitas įsakas tetaikomas tik teisėtiems TSRS piliečiams - bolševikams.

Šitą įsaką TSRS vadovams padiktavo realus gyvenimas. Tik po karo prieš nacistinę Vokietiją, kada į pasaulio užvaldymą bolševizmas ėjo iškėlęs galvą, to laiko bolševiko moralės žvilgsniu bolševikui užsitarauti 25 m. kalėjimo tegalėjo reikšti to bolševiko beprotybę. Šiandien, akivaizdoje Atlanto pakto ir prieš jį kompartijos skilimo, „nacionalinių“ respublikų bolševikui, norinčiam save išsaugoti gyvenimui, vienintelis kelias palieka titinis. Kad išvengus bolševizmo priešlaikinio subyrėjimo, bolševikų sudrausminimui mirties bausmės ir prireikė.

Šeštąkart VASARIO 16-ąją žvelgdami į mūsų tautos kovą prieš bolševizmą, mes drąsūs tvirtinti, kad žymia dalimi prisidėjom privedimui mūsų priešo prie padėties, kai vien šautuvo pagalba ir aukščiausiųjų savo gretų vienybę jisai tegali palaikyti. Akivaizdoje mūsų siekimo - *Lietuvos Nepriklausomybės*, Atlanto pakto - Lietuvai Nepriklausomybę garantuojančio, nulenkdami galvas vien prieš mūsų aukas, kurios sudė-

tos bolševizmo irimui pasiekti, lietuviais kovotojais žengiame į galutinį bolševizmo sunaikinimą, - aišku, kiek yra Lietuvos Nepriklausomybės priešas, į sunaikinimą lietuviško bolševizmo.

Kam iš lietuvių laisvę lietuviškai apsispręsti gali paraližuoti bolševikinis teroras, tam kovojančios tautos už Lietuvos Nepriklausomybę valia turi padėti savo laisvę gerbti.

Brangindami lietuvių laisvę, ženkime į *Lietuvos Nepriklausomybę!*

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1950 02 01, Nr. 1 (14), LYA, f. K-5, ap. 1, b. 139, l. 59-62. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 19-24.

16 *dokumentas*

Išsilaisvinimo galimybės

Kam abejojame?

Nors įprasta tvarka, tačiau visų su pakilusia nuotaika laukiamas ateina gamtą iš miego budinąs pavasaris.

Nerasime nė vieno žmogaus, kuris nors kiek paabejotų, kad pavasaris neateis. Visi tikri, kad jis diena anksčiau ar vėliau visame savo žalumynų jūros gražume pasirodys - ateis.

Žmogus dvasiniai palūžta tik tada, kada pas jį nustoja rusenti vilties kibirkštėlė. Lieka viskam abejingas, nepasitiki savimi, nustoja realaus protavimo, apsvarstymo ir vyriškumo - energijos. Toks žmogus - dvasios invalidas!

Kaip žmogaus kūnas sudarytas iš ląstelių, taip iš žmonių sudarytos tautos. Lygiai, kaip nuo ląstelių kokybės priklauso individo egzistencija, taip nuo žmonių - tautos kultūra.

Žūsta ir be pėdsakų išnyksta ta tauta, kurios gyventojai yra ištižę, - dvasioje smukę, nepasitiki savimi ir savaisiais, nerodo savo iniciatyvos, o laukia kažko... kas ateitų, padarytų. Tai vergiška! Toks žmogus ne tik kad nepadaeda tautos egzistenciją kelti, bet priešingai - jis, būdamas savanaudis, drebedamas dėl savo kailio, į bendrą tautos reikalą nekreipdamas dėmesio, tautą pražudo.

Nesvarbu tautos didumas bei jos turtingumas, svarbu vyriškumas - energija, patvarumas. Tik energingų ir patvarių žmonių tauta įveikia tokias kliūtis, sunkumus, kas atrodo neįveikiama. Būkime tokie ir mes!

Ilgai užsitęsusi antroji bolševikų okupacija yra ypatingai didelis ir sunkus bandymas mūsų tautai. Kaip šį bandymą įveiksime, tas nulems mūsų tautai ir tolimesnę jos egzistenciją. Todėl ne ištyžkime, o būkime patvarūs, energingi, verti mūsų tautos žadintojų - basanavičių, kudirkų ir kt. vardo!

Praėjusiais metais tarp kovo mėnesio 25-28 d. buvo lietuvių trėmimas į Sibirą. Šiandien, sulaukus tų dienų, eina gandas paskui gandą, jog vėl bus trėmimas. Ir štai atsiranda tokių asmenų, kad krauna turtą į maišus ir... važiuosim... jau kad veža...

Ar tai ne ištižimas? Ar tai ne niekinimas savanorių krauju ir partizanų atpirktos Laisvės? Ar tai ne vedimas tautos į prarają?

Tautietai, prasiblaivyk! Vyk šalin tą abejingumą, o pažvelk, kas darosi *pasaulyje!*

1) Nuo š. m. kovo mėn. 1 d. į Europą iš JAV plaukia laivas paskui laivą, lėktuvas paskui lėktuvą su ginklais, 2) JAV prez. Trumenas davė sutikimą - įsakymą gaminti atominis ginklus, jų tarpe ir Vadarodnąją bombą, 3) Vak. valstybių dažni jungtiniai manevrai; tai jūroj, tai žemyne, tai Arktikoj - kam visa tai? 4) Tankus generolų pasitarimas ir lankymasis po svetimas valstybes, 5) Š. Atlanto, Ramiojo vandenyno, Viduržemio jūros blokai ir standartinis Vak. valstybių armijų apginklavimas, 6) Azijos tautų rėmimas kovoje prieš komunizmą ir 7) III. 28 Čerčilio pasakyta raginanti kalba, - nelaukime nei mėnesį, nei dienos, nei valandos, o imkimės priemonių prieš SSSR, kol ji dar neturi atominių ginklų, kad nepavėluotume, tada bus sunkiau...

Čia paminėti faktai rodo, kad bolševizmo-komunizmo viešpatavimui dienos *suskaitytos!*

Kaip esame tikri, kad pavasaris ateis, taip būkim tikri, kad ir viso pasaulio pabaisa bolševizmas *žlugs!*

Todėl ne abejokime, o būkime tikri, jog mūsų tautos išsilaisvinimo valanda jau arti.

Būkime budrūs, budėkime, nesiduokime lengvai ištremiami iš savo Tėvynės tada, kada jai ypatingai būsime reikalingi.

Daugiau pasitikėjimo savimi - ir visus sunkumus įveiksime!

(R)*

Partizaninė kova (Algimanto apygardos organas), 1950 03 30, Nr. 3 (27), GAMF, inv. Nr. 83. Originalas, mašinraštis.

* Autorius nenustatytas.

Vasario 16-osios minėjimas užsienyje**Vasario 16-osios atgarsiai JAV**

Vasario 16-ajai, Lietuvos Nepriklausomybės šventei, laisvųjų pasaulio tautų buvo skiriamas didelis dėmesys. Ši mums taip brangi šventė užsienyje, ypač JAV, buvo atšvęsta taip, kaip mes ją Lietuvoje šventėme būdami laisvi. „Amerikos Balsas“ vasario 17 d. perdavė dviejų žymiausių lietuvių tautos politinių veikėjų ir vieno partizano, kovojančios Lietuvos atstovo, atsišaukimus, kurie buvo paskelbti visuose JAV laikraščiuose. Čia dedame pažodžiui „Amerikos Balso“ pranešimą, skirtą praėjusiai Lietuvos Nepriklausomybės Paskelbimo šventei paminėti.

„Ketvirtadienį, Vasario 16-ją, JAV spauda atžymėjo 32-sias Lietuvos Nepriklausomybės Paskelbimo metines po pirmojo Pasaulinio Karo. Ryšium su šiomis metinėmis JAV paskelbė buvusio Lietuvos prezidento *Griniaus* ir Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto pirmininko *Krupavičiaus* atsišaukimus į lietuvių tautą. Grinius savo atsišaukime į lietuvių tautą pabrėžia, jog šimtai tūkstančių niekuo nekaltų lietuvių sovietų valdžios yra tremiami į Sibiro koncentracinius lagerius. „Lietuviai, - sako Grinius savo atsišaukime, - esantieji laisvėje, neužmiršta savo brolių lietuvių, esančių po komunistų jungu, ir nuolat kelia savo balsą prieš persekiojimus, kuriuose šiuo metu randasi Lietuvos piliečiai. Lietuviai, gyvenantieji laisvuose demokratiniuose kraštuose, nenustoja reikalauti tarptautinių organų, kad ištirtų nusikaltimus, kuriuos vykdo sovietų valdžia prieš Lietuvos piliečius. Jie protestuoja prieš masinį lietuvių tautos naikinimą. Šiomis mums sunkiomis dienomis, - sako Grinius savo atsišaukimo pabaigoje, - mes turime daryti viską, kad dar labiau sustiprintume mūsų meilę Tėvynei visų lietuvių vienybėje.“

Krupavičius savo atsišaukime sako: „Tragiški paskutiniųjų metų įvykiai perskyrė beveik neįveikiamomis pertvaromis Lietuvos piliečius laisvėje ir tuos, kurie yra vergijoje.“ Krupavičius toliau sako: „Lietuviai, esą demokratiniuose kraštuose, žino apie žiaurius persekiojimus jų brolių Lietuvoje ir žino apie vykstantį vietinių gyventojų pasipriešinimą. Jie taip pat žino apie tai, kaip tyčia naikinamos materialinės ir kultūrinės vertybės, kaubtos lietuvių tautos ilgų šimtmečių laikotarpyje. Lietuvių tautos, pažymėjo Krupavičius, neužmiršt laisvoms pasaulio tautoms! Ir daugelis Vakarų valstybių, jų tarpe JAV, skaito Lietuvą nepriklausoma valstybe ir pripažįsta jos diplomatinis atstovus.“

Lietuvių sluoksniai, esantieji JAV, gavo iš įžymaus laisvės kovotojo už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę *Jono Skirmanto*, esančio dabar Vakarų Vokietijoje, kreipimąsi, kuriuo jis ragina lietuvius neužmiršti prieš juos visus stovinčio bendro uždavinio. „Likimas išblaškė mus, lietuvius, po visą pasaulį, - sako savo kreipimesi Skirmantas, - bet vis dėlto tikime, kad laisvės diena mums ateis!"

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1950 06 01, Nr. 4 (156), LYA, f. K-1, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 72. Originalas, mašinraštis.

18 *dokumentas*

Sovietų Sąjungos „taikos“ propaganda

Komunistų kampanija už „taiką“

Jau virš trijų mėnesių, kai komunistai visame pasaulyje vykdo taip vadinamą kampaniją už taiką. Savo klastingoms agresinėms užmačioms užmaskuoti Kremlius griebėsi šėtoniškai gudraus manevro, bandydamas spekuliuoti taikos idealu, kurio žmonija amžiais siekė ir dėl kurio amžiais kovojo. Kokia gi iš tikrųjų šios kampanijos eiga, ir ne tiek pačioje Sov. Sąjungoje ir jos satelininėse valstybėse, kiek laisvame nuo komunizmo priespaudos pasaulyje?

Rugpjūčio 10 d. taip vad. Pasaulinio taikos šalininkų kongreso Nuolatinis komitetas pranešė, kad visame pasaulyje per 5 mėn. Stokholmo atsišaukimą (geriau tikėtų jį vadinti Maskvos atsišaukimu) pasirašė 273 milijonai žmonių. Šio milijoninio skaičiaus pagalba Kremlius bando įrodyti, „kokį platų atgarsį sutiko Stokholmo atsišaukimas visose pasaulio šalyse“ („Tiesa“, Nr. 190). Taip, parašų skaičius milžiniškas, tačiau šiuo atveju ne skaičius esmė. Svarbu tai, ar vien ta 273 milijonų žmonių masė iš tikrųjų gera valia padėjo savo parašus? Turint galvoje, kad beveik visi parašai yra surinkti komunistinėse šalyse, tie 273 milijonai virsta bereikšmiu skaičiumi. Ir iš esmės niekas nepasikeis, jei netrukus išgarsime, jog dar iš 273 milijonų kiniečių buvo pareikalauta pritarti šiam klastingam Kremliaus manevrui.

Atrodytų, jog toks kilnus reikalas, kaip atominio ginklo uždraudimas, turėtų rasti didelį pritarimą Vakarų gyventojų tarpe. Deja, tose šalyse, kur žmogui leidžiama laisvai galvoti ir pasisakyti, tenka palyginti nežymus surinktų parašų procentas. Tai rodo, kad jau ir Vakarų gyventojų

didžioji masė suprato, koks yra „taikos“ tikras bolševikų propagandos tikslas, ir atominę bombą laiko reikalinga ir net būtina priemone komunizmui sutriuškinti. Galima įsivaizduoti, koks yra „taikos“ šalininkų judėjimo „populiarumas“ Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur iš bendro 140 milijonų gyventojų skaičiaus Stokholmo atsišaukimą pasirašė vos 500 tūkstančių gyventojų.

Kai Šiaurės Korėjos komunistai, iki dantų apginkluoti Sov. Sąjungos įvairiausio tipo ginklais ir Kremliaus įsakymais ir vadovaujami, pradėjo agresinius karo veiksmus prieš demokratinę Pietų Korėją, tūkstančiams bolševikinės „taikos“ šalininkų Vakaruose atsivėrė akys. Tūkstančiai žmonių viešai pradėjo atšaukinėti savo parašus, nes negalėjo suprasti, kaip galima suderinti taikos ir karo sąvokas, kaip galima viena ranka brukti Stokholmo atsišaukimą, o kita ranka diriguoti agresijai Korėjoje... Daug Vakarų žymių veikėjų, kurie buvo pasirašę Stokholmo atsišaukimą, viešai per radiją ir spaudą pasmerkė komunistinę agresiją Korėjoj. Vien tik Švedijos sostinėje Stokholme dešimtys tūkstančių gyventojų protestuodami atšaukė savo parašus.

Visai neseniai pasaulį nustebino žinia, kad buvęs JAV viceprezidentas, JAV progresyvinės partijos lyderis, kandidatas į JAV prezidentus 1948 m. rinkimuose Henris Volesas išstojo iš progresyvinės partijos, pasmerkdamas Kremliaus poziciją Korėjos klausimu ir pritardamas JAV politikai. Tik apgalvokime, kokią sąmyšį sukėlė komunistų tarpe toks Voleso pasielgimas pačiame kampanijos už „taiką“ įkarštyje. Juk tiek daug vilčių Kremlius dėjo į Volesą ir į jo progresyvinę partiją, juk dar neseniai nebuvo tos dienos, kad komunistinėje spaudoje nebūtų minimas Voleso vardas. Ir štai tas Maskvos išgarbintasis Volesas pagaliau praregėjo ir viešai pasmerkė tikruosius „taikos“ šalininkus ir Kremliaus planus.

Kaip ir visos bolševikų propagandinės kampanijos, taip ir kampanija už „taiką“ neišvengia kuriozų ir absurdo, tai, pvz., neseniai buvo paskelbta, kad Rytų Vokietijoje iš bendro 18 milijonų gyventojų skaičiaus Stokholmo atsišaukimą pasirašė 17 milijonų gyventojų. Tokiu būdu išeiina, kad atsišaukimą pasirašė visi Sovietų zonos gyventojai, išskyrus kūdikius iki 3 metų amžiaus. Ar gali būti didesnis absurdas?

Komunistai šaukia, kad Amerikoje asmenys, renkantieji parašus po Stokholmo atsišaukimu, sodinami į kalėjimus dėl valkatavimo. Kaip ten bebūtų, nenustebtų tai išgirdęs lietuvis ūkininkas, kuriam dar ilgai stovės kampanijos už „taiką“ vaisiai. Kaipgi kitaip, jei ne ginkluotais valkatomis pavadinti tas nudriskusias stribus ir „aktyvų“ gaujas, kurios kampanijos metu užplūdo visą kraštą ir terorizuodamos vertė žmones rašyti

už tokį kilnų reikalą - taiką. Deja, lietuviai, žinodami, kuo kvepia toji „taika“, kaip išmanydami boikotavo „taikos“ kampaniją. Ir daugelyje vietų valkatos sribai, turėdami puikią praktiką, nė nebandė vaikytis gyventojų, bet patys tai kaire, tai dešine ranka, kaip tik mokėjo, išmargino Stokholmo atsišaukimus įvairiausiais parašais ir tuo pademonstravo „tikrąją“ lietuvių tautos valią.

Ir ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse už geležinės uždangos išdrįstama priešintis rusiškajam naganui, kai šis atkreipiamas siekiant išniekinti šitą tikros taikos idėją. Štai, pvz., Rytų Vokietijos katalikų bažnyčiose kunigai nepabijoję tikintiesiems perskaityti laišką, kuriame sakoma, kad katalikai, nors ir trokšta taikos, tačiau jie niekuomet nebus veidmainingos komunistinės „taikos“ aukomis.

Tad štai kokia tikroji kampanijos už „taiką“ eiga. Teisingai pastebėjo Danijos min. pirmininkas, kuris Kopenhagos tarpt. socialistų partijų konferencijoje komunistų varomą taikos propagandą pavadino didžiausia politine apgavyste nuo Hitlerio laikų. Hitleriniai vadeivos, kurie bandė pasaulį apgaudinėti panašiomis apgavystėmis, baigė savo karjerą Niurnberge. Ir tie šimtai milijonų paprastų žmonių, kurių vardu Kremlius mėgsta kalbėti, paruošė tokį pat likimą ir „didžiajam visame pasaulyje taikos vėliavnešiui“ Stalinui ir jo pakalikams, iš kurių pats liūdno atminties Gebelsas, šiandien grįžęs iš ano pasaulio, daug ko galėtų pasimokyti.

Partizanas (Pietų Lietuvos partizanų srities organas), 1950 08 24, Nr. 7 (11), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

1 9 *dokumentas*

Tarptautinė padėtis Korėjos karo šviesoje

Tarptautinė apžvalga

Gen. Asamblėjos posėdžiai ir Korėja stovi pasaulio dėmesio centre. SNO kariuomenei išvadavus P[ietų] Korėją, pirmoji Korėjos karo fazė užsibai-gė, kur komunistai pergyveno milžinišką pralaimėjimą. Kai prieš 13 sa-vaičių šiauriečių kariuomenės masė, remiama šarvuočių, peržengusi 38 paralelę, užpuolė P[ietų] Korėją, SNO atsistojo prieš svarbiausią uždavinį savo egzistencijai užtikrinti. SSSR, nenujausdama jai nenaudingų pasek-mių, boikotavo SNO, Malikas su savo veto teise negalėjo užkirsti kelio SNO įsikišimui, ir tuo SNO prestižas buvo išgelbėtas. Šis sunkus užda-

vinys - išvaduoti P[ietų] Korėją nuo šiauriečių agresijos - buvo pavestas JAV gen. Makartūrai, kuriam buvo pavesta vadovauti SNO ir JAV kariuomenės pajėgoms. Kariuomenė, kuri jam buvo pavesta, susidarė iš kelių silpnų pietiečių divizijų ir tuo laiku Japonijoje stovėjusių negausių, karui neparuoštų amerikiečių kariuomenės junginių. Su silpnomis pajėgomis pradėję kovoti su priešu, jis siekė laimėti kelis kilometrus žemės ploto - placdarmo dideliems būsimiems uždaviniams. Vėliau, kaip jau žinoma iš spaudos ir radijo pranešimų, Makartūras, rizikavęs išlaipinti stambias kariuomenės pajėgas pietvakarių pajūryje, pradėjo atakuoti komunistinę kariuomenę. Mūšiai, vykę išvaduojant P[ietų] Korėją, prilygsta stambiais Antrojo pasaulinio karo mūšiams. Komunistai, neišnaudoję savo šansų, perėjo į ofensyvą 1800 km ilgio fronto linijoje. Tuo pasinaudojo amerikiečiai, nuolatos stiprindami puolančias grupes rezervais, pristatomais tiesiog iš JAV ir kitų valstybių - SNO narių, pastatydami nepalyginamai pranašesnę techniką prieš šiauriečių masę. Suvedus Korėjos karo balansą, matysime vienoje pusėje dešimtis tūkstančių užmuštų šiauriečių, tūkstančius patekusių į nelaisvę, beveik galutinai palaužtą karinį potencialą, sudaužytus ar sudegintus kaimus ir miestus, skurdą ir badą. Priešingoje pusėje - stipri SNO pajėga, technika ore ir vandenyje ir palyginti nedideli nuostoliai žmonėmis ir karo medžiaga.

Persvara ore ir jūroje buvo greit pastebėta. Praėjus 14 dienų po invazijos šiauriečių gynyba buvo dezorganizuota ir SNO daliniai jau stovėjo prie P[ietų] Korėjos sostinės Seulo vartų (Seulas - vienas iš seniausių miestų pasaulyje), kurią Makartūras IX.30 d. perdavė į P[ietų] Korėjos valdžios rankas.

Dabar seka antroji Korėjos karo fazė: išlaisvinimas Š[iaurės] Korėjos iš komunistų ir įkūrimas vieningos, laisvos Korėjos. Tuo tikslu Makartūras X.1 įteikė ultimatumą Š[iaurės] Korėjos vyriausiam kariuomenės vadui besąlygiškai kapituluoti, kad išvengus kraujo praliejimo ir bereikalingų nuostolių, nes šiauriečių kariuomenės sunaikinimas esąs neišvengiamas ir tėra tik trumpesnio ar ilgesnio laiko klausimas, t. y. jeigu į Korėjos karą aktyviai įsikištų SSSR ir Kinija. Bevinas išvadavus P[ietų] Korėją pareiškė: „Nors P[ietų] Korėja išvaduota, bet ten dar slepiasi kibirkštis dideliame karui išsiliepsnoti“. JAV gen. štabo viršininkas Bredlis ta pačia proga irgi panašiai išsireiškė: „Nors pergalė liko mūsų pusėje, tačiau mes privalome būti atsargūs ir toliau stiprinti gynybą, nes visur tyko priešas ir ieško mūsų silpnų vietų“. Tuo tikslu toliau greitais tempais stiprinama JAV kariuomenė Korėjoje, ypatingai jūrų pėstininkai, kurie pasiekė reikšmingų laimėjimų. Visa tai parodo, kad JAV imasi visų priemonių ruošdamasi netikėtumo atvejui, nes žodžiai, pasakyti Kinijos užs. reik. mi-

nistro Pekino vyriausybės metinėse sukaktuvėse, anaipol nebuvo taikingi, bet skambėjo kaip tiesioginis grasinimas JAV. Jis pasakė: „Mes turime išvaduoti Formozą iš gomindaninės klikos ir visomis priemonėmis padėti savo broliams Š[iaurės] Korėjoje. Jei JAV Formozą gins, tai susilauks stambių pralaimėjimų“. Kaip žinoma, JAV karinė vadovybė į Formozą žiūri kaip į nepaprastai svarbų strateginį punktą, kuris bus ginamas efektingiau nei Korėja. Kinijos užsienio reikalų ministro žodžiai sukėlė nerimavimą Gen. Asamblėjoje, nes dabar kaip tik svarstomos priemonės įtempimui tarp Rytų ir Vakarų pašalinti ir konfliktui sutrukdyti. Tuo tikslu JAV užs. reik. min. Ačesonas pateikė taikos planą, kurį Vyšinskis griežtai atmetė ir pateikė savo planą, pilną apgaulės ir klastos, kuris Gen. Asamblėjos buvo vieningai atmestas. Kalbėdamas apie šį planą, Bevinas pareiškęs: „Šiuo planu SSSR mėgino suklaidinti pasaulį ir vieną dieną su savo raudonąja armija, kuri yra stipresnė už visą Vak. Europos kariuomenę, jį pavergti savo tikslams. Stalinas su savo 12 bendradarbių svajoja apie pasaulio valdymą ir karą tarp kapitalizmo ir komunizmo, kuris turi įvykti ir įvyks“.

Ypatingoje atmosferoje vyksta Gen. Asamblėjos posėdžiai. Kai kuriuose politiniuose sluoksniuose vyrauja net tokia nuomonė, kad šie posėdžiai yra paskutiniai, kuriuose svarstomos galimybės taikingu būdu sureguliuoti ginčijamus klausimus. Didelių sunkumų posėdžiuose sudaro Korėjos klausimas. Vakarų planas yra laisva Korėja, kurioje prieš tai turės įvykti laisvi rinkimai, prižiūrint tarptautinei komisijai. SSSR su tuo nesutinka, nes rinkimai tarptautinės komisijos priežiūroje reikštų absoliutų jos pralaimėjimą. Ne mažiau sunkumų sudaro ir Formozą, komunistinės Kinijos priėmimas į SNO ir Ačesono taikos planas.

Ypatingą pasaulio dėmesį kreipia Vak. Europos gynybos stiprinimas, kur su dideliu pakilimu organizuojami nauji atsparos punktai prieš galimą SSSR ekspansiją. Kiekviena Šiaurės Atlanto Pakto narė - valstybė organizuoja maksimalinę kariuomenės skaičių, kuri pavedama jungtiniam Šiaurės Atlanto Pakto pajėgų štabui ir vadovaujama Eizenhauerio.

Primitina dar ir tai, kad Turkija jau 5 metus laiko parengties stovyje savo kariuomenę, kuri skaitoma viena iš stipriausių ir geriausiai apginkluotų armijų Europoje. Vakarai dirba nuosekliai Europos gynybai, nes Europoje yra daug ugniaviečių, kurios kiekvienu atveju gali virsti būsimojo karo priežastimi.

Nemažą susirūpinimą kelia ir Rusijos spaudimas Jugoslavijai, nes, kaip Jugoslavijos delegatas referavo Gen. Asamblėjoje, SSSR-je yra 260 įvairių organizacijų ir komitetų, kurie turi tikslą sprogdinti iš vidaus Jugoslavijoje esamą santvarką, kas taip pat gali privesti prie konflikto.

Rytų Vokietijos policijos organizavimas, kaip pareiškė Anglijos užs. reik. min. Bevinas, kiekvienam sukelia baimės ir sudaro rimtą pavojų taikai. Apie laisvus rinkimus Ryt. zonoje negali būti nė kalbos, turint galvoje rusiškų rinkimų sistemą, nes šūkis „Laisvai balsuojama, slaptai balsai skaičiuojami“, yra analogiškas „Slapti rinkimai, atvirai balsai skaičiuojami“ demokratijos šūkiui. Pasiruošimas rinkimams įrodo, kad balsavimai Ryt. Vokietijoje yra tik politinė apgaulė, kaip ir visose diktatūrinėse šalyse. Vak. Vokietijos kancleris Adenaueris reikalauja laisvų rinkimų visai Vokietijai, tarptautinei komisijai stebint. Su tuo sutinka visas demokratinis pasaulis. Iš viso padėtis Vokietijoje labai primena metodus, netolimoje praeityje naudotus Korėjoje: komunistų vadų kalbos, provokacijos masiniuose mitinguose ir t. t.

SSSR, reikia manyti, mėgins atstatyti savo Korėjoje prarastą prestižą, nors tai ir prie karo privestų. Turi ateiti diena, kada Rusija rizikuos karu, nes tam dabar pats patogiausias laikas.

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1950 10 03, Nr. 127, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

20 *dokumentas*

Žinios apie Baden Badeno pasitarimą

Lietuvių kova dėl laisvės užsienyje

Kiek vedamos kovos slaptumas ir sąlygos leidžia, norime skaitytojus supažindinti su užsienyje lietuvių vedama kova dėl laisvės. Čia labai sutrumpintai dedame dalį medžiagos, kurią mums pateikė sąjūdžio įgaliotinis partizanas, grįžęs iš anapus „plieninės uždangos“ ir dalyvavęs išsikėlime 1949 m. gegužės mėn. 1 d. mūsų pajūryje.

Iš veiksmų, kovojančių užsienyje dėl demokratinės Lietuvos atstatymo, pažymėtini yra šie: Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio Delegatūra, Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas (VLIK'as) ir Vyriausias Lietuvos Atstatymo Komitetas (VLAK'as).

Nors šie veiksniai, turį bendrą tikslą, nuveikė daug nemažos reikšmės darbų, tačiau ne visuomet gerai sugyvendavo tarpusavio santykiuose ir pasitaikydavo rietenų net spaudos puslapiuose. Dažniausiai kiekvienas rėmėsi tuo, kad atstovauja kovojančiai tautai, norėjo būti vyriausiuoju ir kad kiti jam paklustų. Visa tai, iš vienos pusės, skatino neatsilikti, dau-

giau nuveikti, bet, iš antros pusės, nukentėdavo autoritetas ir pasitikėjimas. Čia taip pat tenka pažymėti prieš ardomąją veiklą, kurią jis išvystydavo per provokatorius. Vienok turėjimas vieno aukščiausiojo tikslo niekuomet neužkirto kelio siekti susitarimo, kurio visi troško, o ypač Lietuvoje kovojantieji partizanai.

Šia proga trumpai paminėsime vieną iš charakteringiausių susitarimų, kuris įvyko Baden Badene 1948 m. liepos mėn. 7-9 dienomis. Tame pasitarime buvo atstovaujama visiems aukščiau išvardintiems veiksniams. Jame taip pat dalyvavo atvykęs iš Lietuvos vienas iš Sąjūdžio įgaliotinių ir Lietuvos pagrindžio atstovas užsieniui. Suderinus principinius pareiškimus, prieita prie konkretaus susitarimo, kurio viena teksto dalis skamba taip:

1. Lietuvos valstybės išlaisvinimo kovai vadovauja: a) krašte - ten susikūrus krašto kovą apjungiąs organas, b) Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas (VLIK'as) ir jo Vykdomoji Taryba (VT), kuri esamose sąlygose vykdo Lietuvos valstybės valdžios funkcijas.

2. VLIK'ui sudarant egzilinę vyriausybę, iš principo stengiamasi susižinoti su krašto kovą apjungiančiu organu. Tačiau esant reikalui skubiai sudaryti egzilinę vyriausybę ir sąlygoms neleidžiant susižinoti su kraštu, VLIK'as ją sudaro ir ji krašto kovą apjungiančio organo pripažįstama. Krašto apjungiančiam kovą organui visokiu atveju rezervuojama teisė būti atstovaujamam egzilinėje vyriausybėje.

3. Ryšį tarp krašto kovai vadovaujančio organo ir VLIK'o bei Vykdomosios Tarybos palaiko krašto kovai vadovaujančio organo patikėtas Lietuvos pagrindžio atstovas užsieniui. Jis atlieka ir kitas minėto organo jam pavestas funkcijas.

4. Šis susitarimas reikalingas Lietuvos išlaisvinimo kovai krašte vadovaujančio organo ir VLIK'o patvirtinimo. Užsienyje jis vykdomas nuo jo pasirašymo dienos.

Pažymėtina, kad VLIK'as savo 1948 m. liepos mėn. 14 d. posėdyje vienbalsiai patvirtino tą susitarimą.

VLIK'o nuveikti darbai dideli, ir jų čia dėl vietos stokos neįmanoma išvardinti. Galima paminėti, kad įvairių valstybių vadovybėms ir kitoms įstaigoms Lietuvos išlaisvinimo reikalui vien iki 1947 metų svarbesnių notų, memorandumų, promemorių ir kitų raštų buvo įteikta 174. Štai 1949 m. lapkričio mėn. 2 d. per daugumą Vakarų radijo stočių buvo pranešta žinia, kad Lietuvos pasiuntinys JAV *Žadeikis* įteikė VLIK'o vardu Sąjūnytų Nacijų Organizacijos gen. sekretoriui Triugvei Li memorandumą, kuriame pabrėžia, kad Sov. Sąjunga siekia biologiškai sunaikinti lietuvių tautą ir ruošia sąlygas Lietuvą kolonizuoti. *Žadeikis* pareiškė, kad visiems faktams patvirtinti galįs pristatyti vardinius sąrašus. Su

tremtinių sąrašais, sudarytais partizanų, sąjūdžio dalyvių ir bičiulių pagalba, nauja partizanų pareigūnų grupė, vadovybei įsakius, 1949 m. pavasarį vėl prasiveržė į užsienį.

Kiek plačiau paaiškinsime apie Vyriausią Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą (VLIK'ą), kuris, bolševikams baigiant okupuoti Lietuvą, savo būstinę perkėlė į užsienį. Vokietijai kapituljavus ir Vakarų sąjungininkams išlaisvinus Vokietijoje įkalintus VLIK'o narius, suorganizuotas VLIK'as buvo beveik toje pačioje asmeninėje sudėtyje, koks jis buvo paskutiniuoju metu Lietuvoje. Amerikiečiams atėjus, VLIK'as išplėtė savo didžiausią laisvinamąją akciją. Pirmiausias VLIK'o kovos etapas - apginti Lietuvą nuo pripažinimo de jure Maskvai - pavyko laimingai. Dabar vyksta antros kovos etapas - dėl Lietuvos egzilinės vyriausybės pripažinimo. Savo tikslus VLIK'as formuoja šitaip: VLIK'as vadovauja darbui ir kovai dėl Lietuvos išlaisvinimo, dėl suvereninių valstybės organų atstatymo, dėl demokratinės santvarkos grąžinimo ir dėl krašto ir tautos nuo komunizmo ir kitų griaunamųjų veiksmų apgynimo. VLIK'as siekia: 1. Pagal politinių įvykių raidą panaudoti kiekvieną tinkamą progą žygiams Lietuvos išlaisvinimo reikalui kelti sprendžiamuosiuose politikos centruose; 2. panaudoti spaudą ir kitas propagandines priemones demokratinio pasaulio sąžinei pažadinti ir demokratinę valstybę visuomenės opinijai palenkti mūsų siekimams; 3. ruošti taikos konferencijai, tikslu tam renkanti, studijuojanti ir paruošianti medžiagą klausimams, kurie taikos konferencijoje galėtų kilti Lietuvos reikalą svarstant; 4. leisti Lietuvos reikalu būtiną literatūrą; 5. dėl labai reikšmingos pagalbos, kurią Lietuvos išlaisvinimo kovoje teikia Amerikos lietuviai, palaikyti su jais glaudžius ryšius, tiek dalyvaujant spaudoje, tiek turimais Amerikoje VLIK'o atstovais; 6. palaikyti gyvą kontaktą su diplomatiniais Lietuvos atstovais bendrai veiklai suaktyvinti ir jai gerinti; 7. megzti ir palaikyti [ryšius] su Lietuva; 8. ruošti išsilaisvinusios Lietuvos atstatymo darbams; 9. rūpintis lietuvių tremtinių Vokietijoje ir kituose kraštuose reikalais.

Savo darbui atlikti VLIK'as buvo sudaręs įvairias komisijas: politinę, valstybinės santvarkos, Lietuvos sienų nustatymo, teisių, peticijų, švietimo, karo nuostoliams apskaičiuoti, ūkininkavimo ir techninio atstatymo, migracijos sąlygoms tirti kontrolės.

VLIK'o atstovo ir Lietuvos diplomatinę misiją šefų konferencija, kuri pirmą kartą įvyko jau 1946 metais vasarą, sudarė bendrą vykdomąją organą - Vykdomąją Tarybą (VT). VLIK'as kontroliuoja Vykdomosios Tarybos (VT) darbą ir nustato jos politikos liniją (atseit, VLIKas su VT santykiauja kaip, pav., seimas su vyriausybe, konkrečiai santykius nustatydamas pagal 1922 metų Lietuvos konstitucijos dvasią).

VLIK'o santykiai su Lietuvos atstovais yra darnūs ir glaudūs; visi iki vieno svarbesnieji Lietuvai laisvinti žygiai, atlikti tarptautinėje arenoje, buvo aptarti su Lietuvos pasiuntiniais. Vieningas veikimas reiškėsi labai aktyviai. Pažymėtina, kad Lietuvos atstovybės, esančios Londone, Vašingtone, Vatikane, Montevidėjuje, pilnai naudojasi nepriklausomos valstybės padėtimi. Baigiant tenka pažymėti, kad Baden Badeno susitarime dalyvavęs Lietuvos pagrindžio atstovas J. Deksnys-Prapuolenis-Hektoras, 1949 m. išsikeliant pajūryje provokatoriaus plk. Chodakausko-Radvilos suklaidintas, pateko priešui į rankas. Su juo patekusią dokumentinę medžiagą MVD, tautos išgamoms padedant, kai kuriose vietose, tiek ryšio su užsieniu reikalu, bando panaudoti provokacijai. Lietuvių tauta turi budriai sekti ir demaskuoti priešo provokacijas, o kiekvieno lietuvių pareiga - dar uoliau prisidėti prie Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio ir savo kova bei darbu pridėti dalį to, kas šalia ginklo, kad ir lėtais, bet tvirtais žingsniais artina Lietuvos išsivadavimo klausimo sprendimą tarptautinėje arenoje.

Iš „Partizanas“, Nr. 1 (5)

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1950 10 03, Nr. 127, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinosraštis.

21 *dokumentas*

Apie Lietuvos kelią

Brangūs tautiečiai

Istorijos bėgiuose žmonijos sąrangoje paskiros tautos ant savo pečių vilkdavo eilę nelygios svarbos misijų. Ant kiek kuri tauta sugebėdavo garbingai nešti jai skirtą žmonijos visuomenės uždavinių dalį, ant tiek ji pasilikdavo ateinančių kartų garbingai prisimenama.

Aukščiausiam patiko ir lietuvių tautai skirti nepaprastus uždavinius. Jau daugiau nei penki šimtai metų mus skiria nuo tų Lietuvos istorinių dienų, kada mūsų prabočiai guldė savo kaulus Rytų Europoje, begindami Europos krikščioniškąją kultūrą ir civilizaciją nuo azijatų antplūdžių. Niekas iš tų senųjų šimtmečių, būdami valdomųjų padėtyje, nedrįso lietuviškųjų valdovų vadinti pavergėjais. Lietuvis pagrindinai gerbė žmogaus ir tautų teises, ir jo sąžinė nepakentė nusikaltimų humaniškumui. Visas žinomas pasaulis stebėjosi nepaprastai tobula didžiulės Lietuvos valstybės santvarka.

Ilgainiui lietuvių tauta, vykdydama anuos garbingus istorinius uždavinius, išvarginta, sukniubo po svetimųjų priespauda. Ant kiek lietuviai, būdami valdovais, rodėsi nepamainomais žmogaus ir žmonių teisės gerbėjais, ant tiek mūsų okupantai pasirodydavo nežaboto žiaurumo.

Su siaubu ir garbe prisimename Kražių kruvinas - istorines dienas, sermėgėtų knygnešių vargo dienas, dalgėtus baudžiavos sukilėlius... bet dar nesurandame istorijoje tokio juodų dienų košmaro, kokiame šiandien skendi lietuvių tauta. Ir vėl neatsitiktinai Aukščiausiasis mums skyrė nepaprastą misiją šiuo pasaulinės dvidešimtojo amžiaus hipokrizės laikotarpiu. Tik lietuvių tautos dvasinės kultūros lygis ir nepaprastai kietas lietuvio charakteris galėjo išdrįsti sutikti panašius bandymus. Nėra abejonės, kad šiandien lietuvių tautoje dažnas europietis ieško dvasinės [atramos], kelrodžių žmonijos visuomenės sąrangos sutvarkymui. Vakariečiai politikai, visuomenininkai, filosofai lietuvių tautą ima sau pavyzdžiu kaip labiausiai mylinčią laisvę, sumaniausiai sugebančią susiorganizuoti tiek krašte, tiek užsienyje, lengviausiai sugebančią vardan bendro reikalo atsisakyti asmeninių patogumų bei interesų, didvyriškiausiai sugebančią kovoti ir aukotis bei aukščiausio dvasinio lygmens tautą Europos tautų šeimoje. Prancūzų žymus žurnalistas rašytojas Žanas Makleras, parašęs keletą knygų apie Lietuvą, kietai teigia, kad Europos atgimimas turi ateiti iš Rytų - iš mistiškojo Lietuvos krašto. Lietuvis rašytojas - filosofas O. Milašius vadinamas dvidešimtojo amžiaus Gėte. Lietuviai pabėgėliai, kurie artėjant antrajai bolševikinei okupacijai pasitraukė į Vakarus, taip puikiai susiorganizavę sugebėjo reprezentuoti prieš svetimuosius, kad ne tik visa galva pralenkia kitų tautų pabėgėlius, bet sava kultūrine veikla žymiai prisidėjo prie Lietuvos laisvės bylos suaktyvinimo, prie vakariečių atkreipimo dėmesio į šią mažą apimtį, bet didelę kultūra tautą.

Žengiame kelią kruviną, bet garbingą. Neaprept žmogaus protui lietuvių velkamų dienų klaikumo. Lietuvio rankų prakaitu primirkyti, būvę vešlūs derliumi laukai pavirto nuogo, alkano ir engiamo kolchozniko pūstynė. Suvargusioje bakūžėje Maskvos budeliai nužudė žodžio, spaudos, sąžinės, susirinkimų ir minties laisves. Lietuvis verčiamas išduoti savo kraujo vaikus, tėvus, gimines... Visur ir kasdien lietuvis atsiduria tarp mirties ir išdavimo. Anot Čerčilio - Tautos, kurios nei nakčia negali sumerkti laisvai akių, nei vienam žingsnyje nėra laisvos nuo mirties.

Bet nenulenkt lietuviui galvą prieš Maskvos budelius. Gausūs tūkstančiai lietuvių tautos narių išsirikiavo laisvės sargybos pasiryžėlių galerijon. Lietuvoj laisvė nemirė! Gyva ji kiekvieno tauraus lietuvio širdyje, gyva miškų tankmėje, gyva niūrių slėptuvių sienose, gyva grioviuose išniekintų patriotų kauluose, gyva badmirio kankinamo tremtinio viltyse,

gyva kalinio kančiose, gyva klaikiuose motinų aimanose... Dešimt su kau-
pu vergijos metų nusirito amžinybėn, o lietuvis nesvirduliuodamas neša
vergijos kryžių pergalėn, stebindamas savo didvyriškumu laisvąjį pasaulį.

Po Vokietijos ir Japonijos kapituliacijos Vakarų pasaulis svaigo ir džiaug-
gės pergalės vaisiais, nematydamas, kad tomis pačiomis jų džiaugsmo
valandomis po Kremliaus letena patekę kraštai laisvės vardan liejo krau-
ją. Tas Vakarų apakimas amžiais netruko. Bandant atstatyti pasaulyje
pastovią taiką, Vakarai pažino Maskvos planus laisvojo pasaulio paver-
gimui. Kremliaus gera valia daugiau jau niekas nebetiki.

Vakarų pasaulyje intensyvėja skaidymasis komunistinių jėgų. Buvę
žymūs komunistų vadai atsiverčia, daro viešas per spaudą atgailas ir,
smerkdami Kremliaus kėslus, ragina net atominėmis ar vandenilio bom-
bomis nedelsiant sunaikinti Sovietų Sąjungą.

Tuo pačiu momentu Vakarai su gėda atsigręžė į kelinti metai kovo-
jančius už „Geležinės uždangos“ patriotus, pro kuriuos anksčiau steng-
davosi praeiti užmerktomis akimis. Saugumo Tarybos ar Sąjunga Tautų
posėdžiuose atsiranda prie kryžiaus kalamų tautų vardai. Lietuvos po-
grindžio pastangomis Vakarų pasiekusi medžiaga, liečianti lietuvių tau-
tos ir Lietuvos ūkio naikinimą bei lietuvių didvyrišką kovą dėl laisvės,
yra vienas iš aštriausių ginklų, naudojamų vakariečių dueliuose su Mask-
vos „diplomatais“. Mūsų vedama kova jau šiandien yra milžinišku in-
dėliu besiruošiant žūtutinei kovai prieš šiandieninę pasaulio pabaisą -
bolševizmą. Kovojanči lietuvių tauta ir šiuo atžvilgiu yra suvaidinus di-
delį vaidmenį. Tai pasiekta per kraujo aukas krašte ir visame pasaulyje
išblaškytų lietuvių vieningas diplomatinės-politinės pastangos. Ta lietu-
vių dalis, kuri randasi Vakarų laisvame pasaulyje, krašte vedamos ko-
vos vaisių išdavoje didžiuojasi savo kilme, turėdami akivaizdžius krašte
kovojančių patriotų didvyriškus žygius. Užsienyje Lietuvos laisvinimo
kovai vadovaujęs Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas paskelbė
„Lietuvių Chartą“, kurioje eile punktų nusakyta lietuvių laikysena už-
sienyje, kur kovojančio partizano pavyzdžiu kviečiami lietuviai atsisa-
kyti jų asmeninės gerovės, visa aukojant Lietuvos laisvės labui. Pagal
„Lietuvių Chartą“, visi užsienyje esantys lietuviai turi derinti savo dienas su
pavergtos Lietuvos gyvenimu, kad jie būtų verti sugrįžti po prisikėlimo
į savo tėvynę.

Brangūs lietuviai, sunkiausi kovos etapai jau nugalėti. Sunkiais mūsų
kovos metais buvęs tylos suokalbys jau sulaužytas. Kraujo, kančių ir var-
go juodi debesys sklaidos Lietuvos padangėje. Rytų Azijoje maskvinius
agresorius jau triuškina vakariečių pergalingieji ginklai. Išsilaisvinimo

valanda į mus artėja paspartintais žingsniais. Šiandien jau nebėra vietos abejojantiems prisikėlimu. Ta pačia didvyriškos kovos dvasia tęskime paskutiniuosius mūsų Golgotos kelio žingsnius.

Skurde ir terore skendį kolchozninkai, darbininkai, nužmoginti inteligentai, į mokslus kopijas jaunime, didvyriški laisvės kovotojai, dar tankesnėmis gretomis, dar vieningesniais protais ir širdimis, dar gilesniu triūsu ir didesniu pasiaukojimu, dar atkaklesniu okupantui priešinimusi pasitikime laisve švintanti rytojų.

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1950 10 15, Nr. 10 (35), R. Narvydo asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

22 *dokumentas*

Susidūrimo tarp Vakarų demokratinio pasaulio ir Sovietų Sąjungos prognozės

Ar būsimojo karo negali laimėti komunizmas?

Kad karas tarp komunistinių kraštų ir Vak. demokratijų neišvengiamas, šiandien aišku kiekvienam. To neslepia nei patys bolševikai, nors anksčiau tokias mintis smerkė ir draudė. Kalbėdami apie būsimąjį karą, kurį kurstančios Vak. valstybės, bolševikai iš anksto giriasi jį laimėsia. „Komunizmas - tai jėga, kuri nušluos supuvusį kapitalizmą“, - pasakė vienas bolševikų vadeivų.

Pažvelkime į visa tai iš arčiau. Ar negali komunizmas nugalėti Vak. demokratiją ir įsiviešpatauti pasaulyje? Juk komunistiniai kraštai (SSSR su savo satelitais, Kinija, Mandžiūrija ir Mongolija) tiek teritorijos, tiek žmonių skaičium (virš 800 mln. gyventojų) užima žymią pasaulio dalį. Tuose kraštuose visi verčiami dirbti už šunišką atlyginimą arba visai dykai; visi gamtos turtai, visos ūkinės gėrybės atitenka valdžiai, kuri veik viską sunaudoja karo reikalam. Per karą prieš vokiečius gautus iš JAV ginklus, mašinas ir kitą karo techniką bolševikai kopijuoja ir gamina savo fabrikuose. Atominės bombos paslaptis (dėka mokslininko Fuko, nuteisto už paslapties išdavimą 15 m. kalėti) jiems taip pat žinoma. Sausumos kariuomenė, kuri savo skaičiumi viršija bet kurios kitos valstybės kariuomenės skaičių, yra įpratusi kęsti nedateklių ir kariauti blogose klimato sąlygose, ar nebus pranašesnė už išlepintus anglų-amerikiečių karius?

Kokiomis pajėgomis galės disponuoti būsimajame kare Vak. valstybės? Kare prieš komunizmą dalyvaus visas kultūringasis pasaulis, visų pirma SNO nariai. JAV kasdien didina savo ginkluotąsias pajėgas, pašaukdama vis daugiau vyrų prie ginklų, kasdien vis daugiau lėšų skiriama karo reikalams, pagal Maršalo planą, atkuriamą Vak. Europos ekonomika, karinė pramonė (ypač Vak. Vokietijoje) jau seniai dirba anglams-amerikiečiams. Pastaruoju metu konkrečiai einama prie Vak. Vokietijos kariuomenės atkūrimo. Japonijoje taip pat organizuojama kariuomenė, kurios kai kurie daliniai jau dabar dalyvauja kare Korėjoje. Sujungtos visos Atlanto Pakto valstybių pajėgos ir, prisikaitant Turkijos, Jugoslavijos ir kt. prieš SSSR nusistačiusių valstybių kariuomenės (neutralitetą tik labai mažas valstybių skaičius teišlaikys), bendros jėgos žymiai praneš komunistinių kraštų pajėgas. Atominis ginklas amerikiečiai tiek išstobulino, kad pirmą kartą primityvią atominę bombą (kuria SSSR gali turėti) galima lyginti su vandenilio atom. bomba kaip šautuvo kulipką su artilerijos sviediniu. O kur dar bakteriologinis ir kiti masinio naikinimo ginklai, apie kuriuos viešai neskelbiama!

Komunistinių valstybių gyventojai, net tie, kurie anksčiau buvo palankūs komunistams, išmėginę ant savo sprando bolševizmo „rojų“, būsimajame kare nerems valdžios pastangų kariauti prieš Vak. valstybes. Komunistų partija su savo ideologija jau seniai yra atitinkamai įvertinta ir dabar veik neatsiranda bukapročių, kurie susižavėtų komunizmo idėjomis. Tik tie komunistai, kurie jau per daug susitepė nekaltų aukų krauju, kuriems kelio atgal nėra, tik jie, ir tai ne iš noro, ne iš įsitikinimo, bet bijodami atsakyti už savo darbus, dės visas pastangas kovoti prieš Vak. jėgas ir tuo pratęsti savo egzistenciją.

Vakarų Pasaulio valstybių gyventojų dauguma įsitikino, kad bolševizmo sunaikinimas yra viso pasaulio reikalas. Tas skaudus pūlinys turi būti pašalintas, kad pasaulis galėtų laisvai atsikvėpti ir gyventi tikroje taikoje.

Bolševizmas, kovodamas prieš religiją, turi prieš save nuteikęs ne tik visą krikščioniškąjį pasaulį, bet ir kitų dievų garbintojus. Katalikų bažnyčia - tai didelė moralinė jėga, kuri kovoja prieš bolševizmą, vaidina žymią rolę. Komunistų ir jiems prijauniančių užsienyje kasdien mažėja. Kai kur komunistų partijos pastatytos už įstatymų ribų, kitur prie to einama. Prie tokių aplinkybių pasaulinė revoliucija, kurios bolševikai siekia ir kurioje tebutų jų išsigelbėjimas - *neįmanoma*.

Komunizmo išsiplėtimas Kinijoje ir komunistinių gaivalų judėjimas Indonezijoje, Vietname ir kitur tebuvo ir tebėra galimas tik Kremlui vadovaujant ir remiant. Sunaikinus Kremlį, tai yra patį vorą, visi jo vora-

tinkliai savaime sudriks, komunistai bijos pakelti savo galvas ir išnyks, kaip atrofuoja nemaitinami raumenys.

Kad būsimajame kare, ar jis bus žaibiškas, ar lėtesnis, SSSR pralaimės, rodo tiek materialinis, tiek karinis ir dvasinis Vak. valstybių pranašumas. Nei savo karine technika, nei sausumos kariuomenės didžiuliu skaičiumi, nei geltonodžiais bolševikai neištengs atsilaikyti prieš visą likusią pasaulį, susispietusių po SNO vėliava ir vadovaujamą JAV ir D. Britanijos. Tokie vyrai, kaip Montgomeris, Eizenhaueris, Makartūras, sugebės vadovauti milžiniškai SNO armijai, kad žaibišku smūgiu sunaikintų bolševikinį žvėrį.

*Diplomatas**

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1951 01 25, Nr. 2 (135), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 119-122.

23 *dokumentas*

Apie partizanų kovas užsienyje

Užsienio pranešimai apie lietuvių partizanų kovas

Bernas, VI.15. Sovietų propogandai užsieniui tvirtinant, kad Sov. Sąjungoje nėra jokio pasipriešinimo prieš vyriausybę, Vakarų pasaulio gyventojai dažnai pradeda abejoti vykstančia Sovietų respublikose partizanine veikla. Todėl pranešama, kas iš tikrųjų vyksta.

Lietuvoje jau 10 metų tęsiasi atkakli partizaninė veikla, kuri susidarė jau pirmoje rusų okupacijoje. Prasidėjus rusų-vokiečių karui, lietuvių partizanai savo Tėvynę nuo raudonųjų išlaisvino anksčiau, negu Rytų išlaisvintojai įžygiavo į Lietuvą. 2000 partizanų kovoje dėl laisvės neteko gyvybių. Vokiečių okupacijoje naciai lietuvių partizanų organizaciją mėgino pašalinti, kas jiems nepasisekė. Buvo mėginama partizaninę veiklą, įjungus į Wehrmachtą, skirti Vakarų frontui, bet ir šiuo klausimu nesusitarus partizanų vadas buvo areštuojamas ir patalpinamas į Dachau koncentracinę stovyklą, o partizanų batalionus SS mėgino apsupti ir likviduoti. Vis dėlto daugeliui batalionų pasisekė pasislėpti sunkiai pereinamuose Pabaltijo miškuose. Jie norėjo savarankiškai kovoti prieš rusus. Vokiečiai turėjo partizanus apginkluoti, bet dėl tam tikrų sumetimų jie to nepadarė. Kai

* Autorius nenustatytas.

1944 m. vokiečių okupantai buvo priversti Lietuvą apleisti, likęs 40 000 partizanų branduolys sudarė dabartinę partizaninę organizaciją. 1945 m. rusų okupantai tariaama amnestija ir kitokiomis klastomis mėgino partizaninę veiklą pašalinti, bet tas jiems nepavyko. Pirmaisiais po karo metais didelės partizanų grupės net dieną pasirodydavo. Jų stovyklos buvo dideliuose miškuose, kurias rusai lėktuvais, šarvuočiais ir artilerijomis mėgino sunaikinti, dėl ko partizanai ir buvo reorganizuojami pagrindžio sąjūdžiui.

Kokią tikslą turi lietuvių partizanai? - 1. Palaikyti drausmę, kad valdininkai per daug nespauštų gyventojų. 2. Teikti gyventojams informacijas iš užsienio ir nušviesti Sov. Sąjungos siekimus. 3. Dokumentaliai nustatyti, kas iš tikrųjų Lietuvoje vyksta. 4. Daryti paruošimus politiniam performavimui. Partizanų organizacija susidaro iš aktyvių ir pasyvių kovotojų. Aktyvūs kovotojai yra gerai ginkluoti ir uniformuoti legalia Lietuvos kariuomenės uniforma. Pasyvūs kovotojai yra civiliai gyventojai ir dirba ranka rankon su aktyviaisiais. Partizaninė veikla yra vadovaujama anksčiau priklausiusių Lietuvos kariuomenei karininkų. Trūkstant užsienio paramos, yra sunkumų ginklais ir municijomis. Partizanų gyvenimas yra kietas ir sunkus. Jie yra išsidalinę teritorijomis ir grupėmis po įvairiais slaptavardžiais. Kiekviena teritorijos dalis turi savo laikraštį ir propagandinę medžiagą. Imdami iš gyventojų ir kolchozų maistą, palaiko glaudžius ryšius su gyventojais. Nuo ūkininko iki inteligento priklauso šioje organizacijoje. Jos centras randasi prie Vilniaus, turi ryšius su Latvijos, Estijos, Lenkijos, Ukrainos partizanų organizacijomis ir Vakarais. Šitas kontaktas iki šiol dar nėra NKVD-istų iššifruotas. Kovoje dėl laisvės lietuvių partizanai paskutiniuose 7 metuose turėjo aukštų nuostolių, bet komunistų nuostoliai yra 3–4 kart aukštesni.

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1951 06 30, Nr. 10 (143), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

24 *dokumentas*

Korėjos karo baigtis

Tarptautinė apžvalga

Pastaruoju metu viso pasaulio dėmesio centre yra jau beveik mėnesį laiko truncančios paliaubų derybos Kesone, Korėjos konflikto taikiam suregulavimui atsiekti. Pasiūlymą šioms deryboms vesti, kaip žinome, pada-

rė TSRS užs. reikalų ministro pav. Malikas. Bet pažiūrėkime atidžiau, kas atvedė Sov. S-gą prie šio taikingo pasiūlymo ir kas tikrumoje slepiasi už šių skambių, viliojančių frazių.

Kada 1950 m. birželio mėn. Š[iaurės] Korėjos armija, ginkluota tarybine technika ir pagal TSRS karinių štabų paruoštus planus, užpuolė karui nepasiruošusią P[ietų] Korėją ir naudodama sovietinę taktiką - pulti ir dar kartą pulti - sparčiais tempais veržėsi gilyn į pietus ir triuškinio palyginti nestiprią P[ietų] korėjiečių kariuomenę, tada nei Kim Ir Senas, nei Čou En Lajus, nei Stalinas ir nei kiti komunistiniai išminčiai negalvojo apie paliaubas ir derybas, apie taiką. Tada jie taikos nesiekė, ji buvo jiems nereikalinga. Tuomet jie buvo veik tikri, kad staigaus puolimo išdavoje jiems pasiseks užgrobti P[ietų] Korėją ir susidaryti strategiškai svarbią išeities bazę puolimui prieš JAV atveju. Ir tik SNO kar. pajėgų įsikišimu buvo išgelbėta P[ietų] Korėja ir tuo pačiu išsklaidytos komunistų iliuzijos apie laimėjimą.

Įsijungus į karą SNO pajėgoms, prasidėjo komunistinės armijos traukimas, vėliau virtęs panišku bėgimu. Kada sudaužytos komunistų armijos likučiai buvo prispausti prie Jalucziano upės ir vienintelis jiems belikęs išsigelbėjimas tebuvo besąlyginė kapituliacija, tada Maskva įsakė Kinijai mesti į Korėją milijoninę armiją, galvodama, kad jos dispozicijoje esąs šis, jos manymu, neišsemiamas žmonių rezervas nulems karą ir Korėją atsidurs jos naguose. Nors sąjungininkai, keliasdešimt kartų gausėnių pajėgų spaudžiami, ir buvo priversti trauktis, bet šis traukimas tebuvo laikinas. Ir šį kartą komunistų džiūgavimas, kad karas laimėtas ir kad jų tikslas atsiektas, buvo dulkėmis paleistas. Kremliaus ponai skaudžiai apsiriko, - dėtos viltys į skaitlingas kinų armijas nepateisino jų planų bei lūkesčių. Po sėkmingų ir aktyvių kovinių operacijų SNO kariuomenė šiandien vėl stovi į šiaurę nuo 38 lygiagretės ir rimtai graso išgrūsti tariamuosius kinų savanorius iš Korėjos.

Ir tik dabar Maskva tesuprato, kad dabartinio karo nenulemia nei triukšminga propaganda, nei šimteriopai gausingesnės armijos. Ji įsitikino, kad vesti karą patiriant tokius milžiniškus nuostolius, kaip kad tenka komunistams patirti Korėjoje, jie ilgai neįstengs. Tai ir yra keletas tų priežasčių, verčiančių ieškoti naujos išeities iš tos balos, į kurią per savo besotišką politiką jie įklimpo. Ir jie išeitį laikinai rado.

Apsimetę taikos apaštalais, dangstydamiesi daug žadančiomis skraistėmis bei vėliavomis, per savo dūdorių Maliką jie prisispirdami ėmė siūlyti taikos rinką. Ar šis taikos pasiūlymas yra nuoširdus, ar ne, parodys netolima ateitis. Tačiau jau šiandien galima tvirtinti, kad šios derybos dėl komunistų obstrukcionistinės politikos kurso bus pasmerktos sužlugti. Jau

pirmuosiuose posėdžiuose derybos atsidurs aklavietėje, iš kurios išbristi maža vilties, nes komunistų reikalavimai ir pasiūlymai yra ant tiek absurdiški, jog jie yra žemiau bet kokios kritikos ir kiekvienam blaiviam protui yra nepriimtini. Tiesa, komunistai padarė ir vieną kitą nuolaidą, bet šios yra grynai propagandinio pobūdžio ir nieko bendra su taikos Korėjoje atstatymu neturi. O komunistų reikalavimas nustatyti demarkacinę liniją pagal 38-ąją lygiagrečią yra ne kas kita, kaip tik mėginimas vėl atitaisyti ir sustiprinti prarastąsias pozicijas ir pastatyti SNO kariuomenę į blogas apsigynimo linijas, ir jeigu komunistų pasiūlymą SNO karinė vadovybė priimtų, tuo atveju ji vėl iš naujo įduotų dar neatvėsusių ginklų į komunistų rankas ir įgalintų maskvietišką propagandinę triūbelę teigti, kad paliaubos buvo reikalingesnės sąjungininkams negu komunistams.

Toliau. Jei komunistų siekimas taikos tikrai būtų nuoširdus ir neveidmainiškas, kodėl jie meta į Korėją naujas ir naujas karines dalis? Kam sovietai laiko pilnai paruoštų 500 000 karių ir 1000 kovinių lėktuvų Mandžiūrijoje? Ar tai būtina taikos siekimui ir užtikrinimui? Ne! Krekliui tikrumoje ir nereikalinga taika, jam reikia karo, kurio pagalba įgyvendintų savo partinę politiką. Krekliui dabar reikalingas tik laikinas atsipūtimas, kad pergrupavus ir papildžius jėgas būtų galima atnaujinti agresyvią karą, visą kaltę už derybų Korėjoje nutraukimą ir iš to išplaukiančias pasekmes suversti SNO kar. pajėgų delegacijai.

Taigi, stebint dabar vykstančias paliaubų derybas Kesone gaunasi išvada, kad visa tai - tik eilinis Rytų mėginimas užliūliuoti Vakarus, sumažinti jų budrumą, o tuo pasinaudojant smogti demokratijai naują nesitikimą smūgį. Tačiau labai maža vilties, kad Maskvai pavyktų šis manevras, nes Vakarai, jau ne kartą apgauti ir įsitikinę komunistų nenuoširdumu taikos reikale, vargu ar leisis save lengvai užmigdyti ir ar bepatikės Kremliaus saldžialiežuviavimu.

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1951 08 01, Nr. 4 (165), LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 12, I. 212-215. Originalas, mašinraštis.

25 *dokumentas*

Tarptautinės padėties analizė

Laisvojo pasaulio gynybos sistema

Baigę karą pergale prieš hitlerinę Vokietiją, buvusieji sąjungininkai pasidarė priešais, o buvusieji priešai - sąjungininkais. Vakariniai sąjungininkai karo pasekoje daugelį tautų išvadavo, bet dar daugiau tautų pavergė

jų rytinis sąjungininkas. Pirmomis pokario dienomis Vakarai nesuprato, kad jų buvęs sąjungininkas yra jiems ne mažesnis priešas už tą, kuris jau buvo parbloktas. Vakarai tikėjo kurį laiką, kad nors karo pasekoje ir ne visi kraštai atgavo nepriklausomybę, tai rusų geros valios pasekoje visi ginčytini klausimai galės būti išspręsti taikiu būdu. Bet palengva Vakarų valstybės įsitikino, kad Maskva liko tokia pat kaip buvusi: klastos, smurto ir grėsmės visam laisvajam pasauliui židiniu. Palengva laisvasis pasaulis pradėjo burtis į ūkinę ir karinę vienybę, kad būtų išlaikyta pasaulyje taika ir atstatytas teisingumas - pavergtosioms tautoms sugrąžintos žmogaus teisės ir laisvė.

Tenka bent trumpai peržvelgti, kas Vakarų yra padaryta prieš buvusį sąjungininką, kokie žygiai daromi laisvajam pasauliui nuo bolševizmo grėsmės apsaugoti ir pavergtosioms tautoms išvaduoti.

Tuoju po karo Europoje tefigūravo Europos Sąjunga, kurią sudarė: Anglija, Prancūzija, Belgija, Olandija ir Liuksemburgas. Tos sąjungos kariniams daliniams vadovavo anglų maršalas Montgomeris. Tai buvo mažareikšmis faktorius Vakarų gynyboje.

1947 m. JAV sukūrė vadinamąjį Maršalo planą. Tuo planu buvo teikiama ekonominė pagalba nuo karo nukentėjusioms Europos valstybėms. Tuo laiku dauguma Vakarų politikų dar galvojo, kad pasaulio laisvasias tautas nuo bolševizmo bus galima apsaugoti ekonominėmis priemonėmis.

Gal būtų Vakarai dar ilgai gyvenę iliuzijomis, jei pati Maskva savo veržlumu nebūtų variusi vyksmo pirmyn. Neįtikėtinais žiaurus teroras Maskvos okupuotuose kraštuose, jos organizuotas perversmas Čekoslovakijoje (1948 m. vasario mėn.) bei jos įtakoje esančių kraštų visiškas subolševikinimas įtikino Vakarus, kad ekonominių priemonių maža, kad agresoriaus užmačioms sudrausti reikia konkretesnių žygių.

Tos konkrečios priemonės pasireiškė 1949 m., kai buvo sukurtas Atlanto paktas, kurį sudarė dvylika valstybių: JAV, Anglija, Kanada, Prancūzija, Italija, Portugalija, Danija, Olandija, Belgija, Norvegija, Islandija ir Liuksemburgas. Bet tais reikalais laisvųjų tautų pasitarimai vyko lėtakai. Iškilmingai pasirašytas Atlanto paktas taip ir liko popieriuje, ne visos valstybės, jį pasirašiusios, ratifikavo. Čia į pagalbą atėjo vėl ta pati Maskva, kai jos iniciatyva buvo sukeltas Korėjoje karas. Prasidėjus karo veiksmams Korėjoje, jau visi galutinai įsitikino, kas yra kaltininkas ir kad jam sudrausti reikalinga ginklo jėga. Įvykiai pradėjo vystytis sparčiau ir palankiai pavergtųjų tautų lūkesčiams. Atlanto paktas visų pasirašiusiųjų valstybių buvo ratifikuotas, paskirtas vyriausias vadas JAV gen. Eisenhoweris, pasižymis ypatingu sugebėjimu dirbti su įvairių tautybių žmo-

nėmis. Atlanto valstybės buvo suskirstytos sektoriais ir paskirti tų sektorių kariniai vadai. Karinėms Europos pajėgoms sustiprinti JAV atsiuntė keturias divizijas. Europos Sąjungos ginkluotosios pajėgos perėjo gen. Eizenhauerio žinion, o buvęs jų vadas maršalas Montgomeris buvo paskirtas Atlanto pakto karinių dalinių inspektorium.

Gen. Eizenhaueris yra pareiškęs, kad jo vadovybėje esanti Atlanto pakto kariuomenė jau dabar galinti daugiau, kaip sulaikyti agresorių ant Reino.

Po Čerčilio pasikalbėjimų Vašingtone su Trumenu buvo paskirtas ir Atlanto pakto jūrų pajėgų vyriausias vadas JAV admirolas Makormikas.

Šiuo metu kalba eina apie Vakarų Vokietijos priėmimą į Atlanto pakta. Pakto valstybių parlamentai jau baigia ratifikuoti susitarimą, pagal kurį bus priimtos į Atlanto pakta Graikija su Turkija. JAV jau seniai veda derybas su Ispanija dėl bazių. Nors Ispanija oficialiai nėra Atlanto pakto narys, bet, būdama susirišusi su Portugalija Iberijos pakto, karo atveju dalyvaus drauge su ja.

Gen. Eizenhaueris kiekvienoje Atlanto pakto šalyje ruošia rezervus, kad kadrinės kariuomenės išlaikymas neapsunkintų tų kraštų ekonomikos.

Atlanto paktas - galingas karinis vienetas, kuris vis auga ir stiprėja ir dar stiprės. Jo tikslas - išsaugoti taiką, o kilus karui - užtikrinti pergalę.

Jungtinių Europos Valstybių idėją pirmasis iškėlė Čerčilis 1946 m. Šveicarijoje. Čerčilio iškeltą mintį stipriai parėmė Italijos min. pirmininkas de Gasperis ir Belgijos min. Spakas.

Po paruošiamųjų darbų ir eilės posėdžių, kurie pareikalavo gana daug laiko, 1949 m. gegužės mėn. Štrasburge (Vokietijoje) buvo priimtas Jungtinių Europos Valstybių (JEV) statutas. Posėdžiai ir toliau tebevyksta Štrasburge, kur dalyvauja penkiolikos valstybių atstovai. JAV siunčia stebėtojus, nes jos yra suinteresuotos Europos vieningumu. Nuolatinei veikia sudaryta iš penkiolikos valstybių taryba, kurios svarbiausias uždavinys - studijuoti būdus sujungti Europai į politinį ir ūkinį vienetą.

Parlamentą sudaro daugumoje karšti Europos vienybės šalininkai. Jų diskusijose sienų klausimas darosi nebeaktualus. Čia daugiausia diskutuojama dėl būsimos JE struktūros. Parlamente vyrauja trys srovės: 1) federalistai - jau dabar nori JEV; 2) tarpvalstybininkai - siekia, kad valstybėms, įeinančioms į JEV, būtų palikta daugiau suverenių teisių; 3) funkcionalistai - siekia labai lėto Europos vienybės vyksmo. Paskutiniųjų daugiausia randasi anglų atstovų tarpe.

Paskutiniu laiku kiek daugiau buvo nusivilta anglų konservatoriais. Kai Čerčilis grįžo Anglijoje į valdžią, karštieji Europos vienybės šalininkai dėjo daug vilčių, kad ir Anglija aktyviai dalyvaus europiniame sąjūdyje. Bet Anglija ir toliau lieka nuošaliau kaip kitos valstybės, nes ji turi specifinius išipareigojimus Britų Tautų Bendruomenės ir JAV atžvilgiu (Britų Tautų Bendruomenę sudaro laisvos tautos, susijungusios po Anglijos karaliaus karūna). Prancūzai bei belgai bijo per didelio vokiečių dominavimo, jei nedalyvauja anglai; vokiečiai vėl nerodo per didelio entuziazmo, kol nėra suvienyta Vokietija. Bet nežiūrint visų nesklandumų vyksmas gana spartus, turint galvoje, kad tai istoriniai nutarimai daromi. Tenka pastebėti, kad pavergtos Rytų Europos tautos laikomos europinės bendruomenės nariais, ir įvykusioje tų tautų konferencijoje š. m. sausio mėn. 21-24 dienomis Londone dalyvavo daug europinio sąjūdžio žymių veikėjų.

JEV sukūrimas yra pasiekta jau ir realių dalykų - tai vadinamasis Šumano planas. Pagal tą planą šešios valstybės: Prancūzija, Italija, Vakarų Vokietija, Olandija, Belgija ir Liuksemburgas sunkiąją pramonę sujungia bendram naudojimui, atsižadėdamos suverenių teisių. Dauguma valstybių parlamentų, dalyvaujančių Šumano plane, tą susitarimą ratifikavo. Ši ūkinė vienybė duoda tvirtą pagrindą Europos politinei vienybei. Eventualaus karo pavojus tarp senųjų priešų Vokietijos ir Prancūzijos darosi visai negalimas. Prie šio susitarimo paliekama teisė prisidėti ir kitoms valstybėms.

Antras realus dalykas, duodąs rimtą pagrindą sukurti JEV, yra Plevano planas, t. y. planas europinei kariuomenei sukurti. Tuo pačiu išsprendžiamas visiems priimtiniu būdu ir Vakarų Vokietijos dalyvavimas laisvųjų tautų gynybos sistemoje. Europinės kariuomenės kūrimas kol kas dalyvauja tos pačios valstybės, Šumano plano dalyvės. Šiuo metu jau susitarta dėl europinės kariuomenės administravimo, finansavimo, santykiavimo su Atlanto pakto ginkluotomis pajėgomis ir kt. Nesutarti klausimai bus perduoti svarstyti Atlanto pakto šalių atstovams, susirenkantiems vasario mėn. Lisabonoje. Paskutinio meto pasitarimuose dėl europinės kariuomenės kūrimo Vakarų Vokietijos atstovas prof. Holšteinas išreiškė pageidavimą, kad jo tauta būtų priimta į Atlanto pakta kaip lygiateisis narys. Pasitarimų metu sudaryta europinės kariuomenės administracinė komisija iš devynių narių - po du narius vokiečių, italų ir prancūzų ir po vieną narį belgų, olandų ir liuksemburgietį. Administracinė komisija bus atsakinga parlamentui. Visas šias pastangas stebi ir remia JAV.

Turint galvoje šiuos milžiniškus darbus, visgi jie vykdomi pakankamai sparčiai ir, kas svarbiausia, tvirtu pagrindu, nes tautos dalyvauja laisvu noru. Jau neilgas laiko tarpas skiria mus nuo to momento, kai po JEV žalia-balta vėliava stos vienodai aprenktos, vienodai apginkluotos ir vienos komandos klausančios įvairių tautos armijos, kad Europoje būtų išlaikyta taika, kuri nėra įmanoma, kol šimtas milijonų europiečių neša nuožmų raudonojo budelio jungą.

Tolimuosiuose Rytuose atsverti bolševikinei Kinijai jau senokai kombinuojamas Ramiojo vandenyno paktas, kuris nebuvo įgyvendintas, kol nebuvo pasirašyta taikos sutartis su Japonija. Po taikos sutarties su Japonija pasirašymo San Franciske Trumeno įgaliotinis ambasadorius Dalesas ėmėsi energingų žygių paktui sudaryti. Tą paktą sudarys JAV, Japonija, Australija, Filipinai ir N. Zelandija. Kadangi N. Zelandija yra Britų Tautų Bendruomenės narys, tai karo atveju dalyvautų ir Anglija su kitais tos pačios bendruomenės nariais.

Šio pakto sukūrimą, reikia manyti, paskubins eina gandai, kad Kinijos bolševikai besiruošia užpulti Vietnamą. Vietnamas žymiai svarbesnė bazė už Korėją kaip kariniu atžvilgiu, taip ir savo turtais. Trečiasis pasaulinis karas čia turėtų daugiau galimybių užliepsnoti negu iš Korėjos. Nors Azijos tautos ir yra gana daug neapykantos vakariečiams, bet ir jos jau spėjo įsitikinti, kad pasirinkimas čia tėra vienas - tie patys „nekenčiamieji“, nes naujieji laisvės nešėjai yra daug baisesni.

Kiek susitrukdė Artimųjų Rytų pakto sukūrimas, kuris liko ir ne toks aktualus, kai Turkija ir Graikija priimamos į Atlanto paktą. Čia neskaldumų įnešė Irane ir Egipte vykę nepalankūs Vakarų atžvilgiu veiksniai. Iranas, pasinaudodamas tarptautine situacija, nutraukė su Anglija sutartį, liečiančią naftos eksploatavimą, o Egiptas nutraukė 1936 m. sudarytą sutartį, pagal kurią Anglijai tenka atsakomybė už Sueco kanalo saugumą. Kai iš Irano anglai pasitraukė, tai Egipte pasipriešino visu griežtumu. Egiptiečiai pamatė, kad jų žingsnis šiuo metu yra neprotingas, pakeitė vyriausybę, ir padėtis greičiausiai stabilizuosis, ir prasidės Anglijos-Egipto derybos. Pagal dabartinę padėtį Irano ir Egipto dalyvavimas Artimųjų Rytų pakte nėra galimas. Paktą sudarytų Anglija, Prancūzija ir Turkija. Reikia tikėti, kad ir čia laisvosios tautos ras būdus ir galimybes susitarti, nes Maskva verčia tai padaryti.

Amerikos žemynas stropiai ruošiasi prieš bolševizmą ir yra gana vieningas. Ta vienybė pasireiškia ypač dabartiniu metu. 1951 m. kovo mėn. 26 d. įvykusiuose Amerikos žemyno užsienio reikalų ministrų pasitarimuose visais klausimais buvo susitarta vieningai, koku būdu priešintis bolševikinei agresijai.

Trumpai peržvelgus laisvojo pasaulio pasiruošimą ir pranašumą prieš bolševikinį, nesunku išpranašauti bolševizmui galą. Karas neišvengiamas, o kieno pusėje bus pergalė - daugiau negu aišku.

*Narūnas**

Laisvės kova (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 01-02, Nr. 1-2, Pasvalio viešoji biblioteka.
Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 254-259.

26 *dokumentas*

Partizaninio karo atgarsiai užsienyje

Pagalbos šauksmas iš Lietuvos miškų

1948 m. rugsėjo mėn. senojoj mūsų sostinėj Vilniuj pagrindžio organizacijų iniciatyva buvo parašytas Lietuvos tikinčiųjų laiškas Šv. Tėvui. Laisvės kovotojų pastangomis šis laiškas pasiekė laisvąjį pasaulį. Ten jis buvo išverstas į daugelį kalbų (anglų, vokiečių, prancūzų, italų, ispanų ir t. t.) ir skelbiamas laisvųjų kraštų spaudoje.

Kaip praneša „Amerikos balsas“, paskutiniu laiku visame pasaulyje plačiai veikiančios organizacijos - Tarptautinio Komiteto Krikščioniškai kultūrai ginti vokiškoji sekcija šį laišką išleido vokiečių kalba atskiru didelio tiražo leidiniu. Leidinys pavadintas „Pagalbos šauksmas iš Lietuvos miškų“. Leidinyje įdėtas juodas Pabaltijo kraštų žemėlapis, kur yra parašyti šie žodžiai: „Čia kryžius kovoja prieš sovietų žvaigždę“.

Leidinyje gražiai iliustruotas. Viename paveiksle vaizduojamos čekistų varomos tremtinių virtinės, kitame - išvartyti lietuviški rūpintojėliai, trečiame - tarp griuvėsių pastatyta Stalino statula, šalia kurios guli nužudyto žmogaus lavonas, ketvirtame vaizduojama girios glūduma ir joje besislapstantys ištikimieji tautos sūnūs - lietuviai partizanai.

Laiško tekste pasakojama apie nepaprastas lietuvių tautos kančias ir jos nepalaužiamą atkaklumą ginant savo tikėjimą ir kitas dvasines vertybes.

Pažymėtina, kad iš viso laisvasis pasaulis šiuo metu rodo vis didesnę susidomėjimą Lietuva. „Amerikos balso“ pranešimu, žymūs laisvojo pasaulio laikraščiai ir žurnalai deda išsamius straipsnius apie Lietuvą, jos dabartinę padėtį bei kovą prieš pavergėjus. Vieno žymaus prancūzų žur-

* Autorius nenustatytas.

nalo leidykla išleido net atskirą knygą „Pabaltijo tragedija“, kur daugiau-
sia vietos skiriama Lietuvai.

Tarp kitų, vienas žymus Urugvajaus laikraštis išidėjo specialų straips-
nį apie lietuvių partizaninę kovą šia antrašte: „Karas Lietuvoje dar nepa-
sibaigė“.

Laisvės kova (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 01-02, Nr. 1-2, Pasvalio viešoji biblioteka.
Nuorašas, mašinraštis.

Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 264-265.

27 *dokumentas*

ŠiaurėsAtlanto paktui - treji metai

Šiaurės Atlanto Pakto sukaktis

Balandžio 4 d. Vakaruose buvo minima trejų metų sukaktis nuo Šiaurės
Atlanto Sąjungos įkūrimo. Šios sukakties proga trumpai apžvelkime prie-
žastis, kurios privertė šią sąjungą susikurti, jos kūrimąsi ir nueitą kelią.

Pasibaigus II-jam pasauliniam karui, Sovietų Sąjunga, pamiršusi vi-
sus savo iškilmingus išipareigojimus ir pažadus, teikusius daug šviesių
vilčių visoms praūžusio karo skaudžiai paliestoms tautoms, kuriuos ji
buvo davusi Vakarų valstybėms, kad pastarosios išgelbėtų nuo ją už-
griuvusios ir jai pražūtį bei sunaikinimą lėmusios Hitlerio karinės maši-
nos, amerikiečių ginklais ginkluota ir jų konservais atšerta, ėmė vis stip-
riau plėsti savo sienas į vakarus ir rytus, vis naujas ir naujas šalis ir
valstybes pasiglemždama po savo „globojančia ir nuo visų negerovių bei
išnaudojimų apsaugojančia“ ranka. Nėra abejonės, kad šis Kremliaus plė-
timasis ėmė betarpiškai grėsti ir didžiosioms Europos valstybėms, k. a.
Prancūzijai, Anglijai ir kt., nes jau visa eilė Rytų ir Vidurio Europos
valstybių buvo tapusios nepasotintamo komunizmo aukomis. Gi sąlygos
komunizmui tarpti ir plisti tuoj po karo buvo itin palankios. Europa,
paskendusį atsikūrimo darbuose ir nusiraminusi nacistinės Vokietijos su-
naikinimu, apie jokių pavojų negalvojo. Kremlius tai puikiai suprato ir šią
proga išnaudojo, nes pavienes, viena nuo kitos atsiskyrusias ir jokiomis
sąjungomis nesijungiančias valstybes nesunku buvo užimti ir jose įvesti
savo diktato režimą. Tik kada šis likimas ištiko ir Čekoslovakiją (1948 02 25),
tik tada Vakarai tarsį atbudo ir jau aiškiai suprato, prie ko veda ir ko
siekiama Maskva, ir nutarė imtis veiksmingų apsisaugojimo priemonių, sie-
kiant kad Čekoslovakija būtų paskutiniąja auka Europoje. Tačiau Mask-

va tiek buvo išsigalėjusi, kad su ja reikėjo skaitytis kaip su stipria, milžiniškus žmonių rezervus turinčia pajėga, ir vien tik diplomatine kova su ja kovoti nebuvo įmanoma. Jei Sov. Sąjunga iki karo pradžios valdė 170,5 milijono žmonių ir 21 milijoną kvadratinį kilometrų žemės plotą, tai pokario metais jos valdomos žemės plotas pasiekė 36 milijonus kvadr. kilometrų, o žmonių skaičius padidėjo daugiau nei keturis kartus. Tad štai kokią jėgą Maskva išstatė prieš karui nesiruošiančius Vakarus.

Vakarai, atsidūrę prieš jai statomą didžiulę, agresyvią užmačią turinčią karinę kominformo jėgą, ėmė energingai dirbti siekiant sukurti ir priešpastatyti savąją jėgą, kuri ištengtų Maskvos karštį atvėsinti. Čia vadovaujančio vaidmens ėmėsi Jungtinės Amerikos Valstybės, čia ir gimė 1948 m. kovo mėn. 19 d. Vandenbergso vardu pavadinta rezoliucija, kuri buvo pagrindu sukuriant Šiaurės Atlanto Pakto bendruomenę. Šios sąjungos kūrimas buvo tolygu smėlio saujai, bertai į Kremliaus valdovų akis. Todėl nenuostabu, kad Maskva ėmė isteriškai rekti, protestuoti, švaistytis notomis, bet visa tai liko be atgarsio, o gal tai tik dar labiau paspartino šį darbą. Reikia pastebėti, kad ir Sov. Sąjungai buvo pasiūlyta į šią sąjungą įsijungti lygiateisiu nariu, bet ši, matydama, kad buvimas nariu šios sąjungos kietai sukaustys jos plėšikiškus nasrus, nuo to atsisakė. Ir taip 1949 m. balandžio mėn. 4 d. buvo oficialiai įkurtas Šiaurės Atlanto Paktas, į kurį įsijungė 12 valstybių.

Bet visa tai buvo dar tik popieriuje, visa reikėjo sukurti, įgyvendinti praktiškame gyvenime. Prasidėjo intensyvus darbas, susidarė visa eilė nenumatytų kliūčių, bet visoms į šią sąjungą įeinančioms valstybėms glaudžiai bendradarbiaujant visi sunkumai buvo nugalėti. Po kruopštaus, daug pasiaukojančio darbo reikalavusio ruošimosi ir planavimo pagaliau 1951 m. balandžio mėn. 2 d. buvo įkurta Šiaurės Atlanto Pakto armija, kurios vyriausiuoju vadu buvo paskirtas amerikietis gen. Eizenhaueris. Jo darbas formuojant šią armiją buvo itin sunkus, turint galvoje, kad reikėjo dirbti neįprastose sąlygose - su daugianacionaline kariuomene. Reikėjo išspręsti daug painių klausimų, nes šią armiją sudarė atskiromis kalbomis kalbėjusios, nevienodais ginklais ginkluotos ir kitokių skirtingumų turinčios karinės dalys. Be to, šią vos gimusią armiją tesudarė tik 15 divizijų, kas palyginti su milžiniška sovietų armija, nuolat po ginklu laikančia 175 divizijas, tebuvo nežymi karinė pajėga, kuri vargu ar būtų galėjusi kiek ilgiau atsilaukyti komunistinio puolimo atveju. Todėl Vakarai neapsiribojo tuo, kas pasiekta, bet ieškojo kelių, kaip šią armiją dar labiau sustiprinti ir išplėsti, nes komunizmas savo politikos kurso - plėsti ir paverginėti - nė nemanė keisti.

Svarbūs nutarimai sustiprinti Šiaurės Atlanto Sąjungos armiją buvo priimti šių metų vasario mėn. 20-25 d. Portugalijos sostinėje Lisabonoje vykusioje eilinėje Šiaurės Atlanto Sąjungos Tarybos sesijoje. Pagal šiuos nutarimus konkrečiai numatoma, kad iki 1952 metų pabaigos gen. Eizenhauerio karinės vadovybės žinioje bus 50 moderniškai ginkluotų ir gerai paruoštų divizijų. Sesijoje taip pat buvo patvirtintos išlaidos trejų metų karinei programai vykdyti. Tenka pridurti, kad vykusios sesijos metu į Šiaurės Atlanto Sąjungą buvo priimtose dar dvi valstybės, būtent Graikija ir Turkija, kurių karinės dalys į šių 50 divizijų sudėtį neįskaitytos. Tad šiuo metu Šiaurės Atlanto Sąjungą sudaro 14 valstybių, nežiūrint į tai, kad Maskva triukšmingais grasinimais ir kitokiomis priemonėmis stengėsi sutrukdyti jai susikurti.

Praeityje buvę didžiausieji sunkumai nugalėti ir pagaliau iš planavimų ir projektų stadijos Vakarai perėjo į aktyvų veikimą. Vos prieš vienerius metus pradėta formuoti armija šiandien išaugo į stiprią kariniu atžvilgiu jėgą. Šiaurės Atlanto Sąjunga, turėdama 50 divizijų armiją, sudaro galingą veiksnį kovoje už tautų laisvę ir apsisprendimo laisvą ir nepriklausomą gyventi teisę. Reikia tikėti, kad šios jėgos nuolat augs ir stiprės, nors ir šių jau pakaktų sutramdyti komunistinį agresyvaus pobūdžio apetitą.

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1952 04 18, Nr. 2 (171), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 297-299.

28 *dokumentas*

Korėjos karo atgarsiai

Korėjos karas ir Tolimieji Rytai

Užpraėjusią vasarą Korėjoj prasidėjęs karas tai buvo pirmasis bolševikų bandymas po praėjusio pasaulinio karo atvira agresija užgrobti svetimas žemes. Pietų Korėja buvo pati silpniausia vieta visoje Vakarų pasaulio įtakos sferoj. Okupacinė amerikiečių kariuomenė iš čia buvo pasitraukusi. Vietinė Pietų Korėjos armija buvo daugiau panaši į policiją negu į kariuomenę. Ji neturėjo nei lėktuvų, nei tankų. Nuo amerikiečių karinių bazių Japonijoje iki Korėjos yra tolokas jūrų kelias.

Matydami tokias sau palankias aplinkybes, komunistai sutelkė stiprų karinį kumštį, tikėjosi per porą savaičių susidoroti su pietinės Korėjos

respublika. Rusija tuo metu buvo kaip ir visai pasitraukusi iš Jungtinių Tautų Organizacijos. Vakarų politikų spėjimu tai reiškė, kad ji norėjo turėti laisvas rankas bet kuriems veiksams ir po pavykusios savo sateilitų operacijos Korėjoje ruošėsi savo karine jėga užgriūti laisvąjį pasaulį.

Deja, komunistų operacija Korėjoje nepavyko. Sumanaus manevro dėka gen. Makartūras, vadovaudamas JTO kariuomenei, visiškai sutriuškino komunistinės Korėjos armiją. Maskva, pamačiusi, kad Korėjos operacija, kuri užsitęsiant neduoda lauktų rezultatų, susigėdo ir grįžo į Jungtinių Tautų Organizaciją.

Korėjos karas buvo didelė pamoka komunistams. Jis atnešė jiems didžiulį nusivylimą. Pasirodė, kad komunistai yra bejėgiai net tokioje vietoje, kur Vakarai buvo silpniausi. Gelbėdamiesi nuo gėdos ir nuo galutinio pralaimėjimo, komunistai pradėjo kišti į ugnį komunistinės Kinijos reguliariosios kariuomenės dalis. Bijodami atvirai išstatyti raudonąją Kiniją į karą, komunistai šias dalis sumanė dangstyti savanorių vardu. Kadangi Jungtinės Tautos, nenorėdamos greito konflikto išplėtimo, ten nesiuntė didesnį skaičiaus kariuomenės, tai komunistams – tiesa, didžiausių nuostolių kaina – vėl pavyko priartėti prie pirmą kartą abiejų Korėjos dalių sienos. Ties ta riba praeitą vasarą ir prasidėjo paliaubų derybos, kurios tęsėsi iki šios dienos.

Kas vertė komunistus leisti į šias derybas? Be abejo, tai, kad jie pamatė esą per silpną ginklo jėgą susidoroti su Korėjos klausimu ir pabūgo pradėtojo konflikto galimo išsiplėtimo Tolimuosiuose Rytuose. Jeigu jie ir nesitikėjo derybų keliu ką nors palankesnio laimėti, tai norėjo, uždelsdami laiką, susidoroti su visais sunkumais komunistinėje Korėjoje ir sutelkti joje galingesnę ginkluotą pajėgą, kad galėtų po derybų atnaujinti pradėtąjį puolimą žymiai stipresniais smūgiais. Antras dalykas – tas komunistų delsimas, be abejo, reiškė norą pasiruošti atominiam karui ar bent iš viso atominio karo baime.

Išsikišus Kinijos komunistams į Korėjos karą, vyriausias Jungtinių Tautų kariuomenės vadas gen. Makartūras priėjo [prie] išvados, kad tokioje padėtyje su užpuolikais nebus galima kitaip susidoroti, kaip tik puolant Kinijos teritoriją. Todėl jis pareikalavo stipriais aviacijos daliniais pulti Mandžiūriją, Čang Kai Ši armiją iš Taivano perkelti į Kinijos sausžemį, į Korėją atsiųsti žymiai didesnę kiekį kariuomenės. Jis teigė, kad tik tokiu būdu galima komunistams įkvėpti taikos mintį arba bent sumažinti žmonių laukiantį kraujo praliejimą, kuris bus tuo didesnis, kuo daugiau bus leista priešui pasirengti karui. Vertindamas komunistų karines pajėgas, gen. Makartūras teigė, kad jos iš viso nėra pribrendusios kovoti su amerikiečių kariuomene.

Tačiau Jungtinės Tautos nesiryžo imtis šių Makartūro pasiūlytų priemonių, dalinai tikėdamos, kad dar bus galima išvengti šio konflikto išsivystymo į visuotinį karą, dalinai norėdamos bent toliau jį atidėti. Iš JTO pusės buvo pasitenkinta tik viešu Kinijos paskelbimu agresorium ir prekybinių suvaržymų uždėjimu.

Amerikiečių vyriausybės atstovai su prez. Trumenu priešaky, ypatin-
gai skatinami anglų leiboristinės Etlio vyriausybės bei kai kurių kitų JTO
narių, taip pat nepritarė gen. Makartūro planui. Trumenas laikėsi tos
nuomonės, kad pirmiausia reikia dar viską išbandyti karo sustabdymui.
Jis pareiškė imsis atsakomybės už karo išplėtimą tik tuo atveju, kai
nebūsią jokios galimybės to karo išvengti.

Kadangi gen. Makartūras atkakliai laikėsi savo nusistatymo ir nesu-
tiko pasiduoti Trumeno direktyvoms, tai jis dideliame daugelio amerikie-
čių nepasitenkinimui buvo atleistas iš pareigų. Tokios Trumeno vyriau-
sybės laikysenos akivaizdą praėjusią vasarą Korėjoje prasidėjo derybos
dėl paliaubų. Amerikiečiai su kitų JTO narių pritarimu, be abejo, šias
derybas pradėjo ne tam, kad galvotų patys komunistams nusileisti. Jie
pradėjo šias derybas su viltimi, kad komunistai pradės eiti nuolaidų ke-
liu. Be to, jie tikėjosi, kad derybų laiką jiems pavyks išnaudoti savo nau-
dai. Deryboms besitęsiant kone visus metus, nėra abejonės, kad komu-
nistai nėrėsi iš kailio, patys stengdamiesi, kiek galėdami, išnaudoti jų
laiką. Tačiau amerikiečiai tą laiką bent jau ne mažiau sėkmingai išnau-
dojo, tų metų laikotarpy įvykdydami stambiają ginklavimosi programą,
padarydami žymios pažangos Vakarų Vokietijos įjungimui į europinę
kariuomenę, o ypatinai šių metų balandžio mėn. pasirašydami saugu-
mo paktus su Japonija, Filipinais, Australija ir N. Zelandija. Tų paktų
pasirašymas reiškia, kad Korėjos karui plečiantis minėtosios valstybės
visom savo pajėgom stos šalia amerikiečių.

Derybos Korėjoje tuo tarpu eina tik dėl karinių paliaubų padarymo.
Jei pavyktų nutraukti karo veiksmus, ne vėliau kaip po trijų mėnesių
turėtų susirinkti taikos konferencija spręsti tolimesnio Korėjos likimo.
Reikia pasakyti, kad kone metus besitęsiančios derybos neduoda jokių
aiškesnių rezultatų. Visas jų pobūdis rodo, kad komunistai susitarti ne-
nori, o siekia tik užvilkti laiką. Ne be reikalo šį pavasarį pasigirdo
visa eilė žymių Vakarų politikų pasisakymų, spėjančių, kad šios dery-
bos iš viso neturės sėkmės. Nors kai kas dar prileido, kad po to Korė-
joje prasidėtų pastovi taika, tuo nebuvo tikima. Kaip tik ta prasme pa-
sisakė žymus amerikiečių politikas Dalesas, Tolimųjų Rytų problemų ži-
novas. Labai pesimistiškų samprotavimų dėl Korėjos derybų pareiškė

net žinomas taikos apaštalas JTO gen. sekretorius Triugvė Li. Gi vyriausias amerikiečių kariuomenės vadas Tolimuosiuose Rytuose gen. Ridžnėjus pareiškė, kad Tolimuosiuose Rytuose reikia laukti iš komunistų bet kurių išsišokimų ir kad ten stovinti amerikiečių kariuomenė turi būti aukščiausioj parengty.

Kokius reikalavimus amerikiečiai kelia komunistams ir ar komunistai gali tuos reikalavimus priimti? Kol tebesitęsia paliaubų derybos ir kol taikos konferencija dar nėra prasidėjusi, tol nėra aiškiai formuluotų vienos ar kitos pusės reikalavimų. Tačiau jau paliaubų derybose amerikiečiai nusistatė tris griežtus reikalavimus, būtent: kad belaisviams būtų palikta apsisprendimo laisvė grįžti ar negrįžti savon pusėn, kad paliaubų metu būtų nutraukta karinių aerodromų statyba Korėjoj ir kad Rusija negali būti pripažinta neutraliu stebėtoju Korėjos paliaubose. Ties šiais trim punktais paliaubų derybos tuo tarpu užsikirto. Iš įvairių amerikiečių politikų pasisakymų aiškėja, kad busimoj taikos konferencijoj, jeigu ji įvyks, amerikiečiai bei JTO sutiks su karo užbaigimu tik komunistų nusileidimo atveju. Charakteringas ta prasme yra Amerikos užs. reik. min. Ačesono pasisakymas pasirašius anksčiau minėtus paktus su Ramiojo vandenyno valstybėmis: „Taika Korėjoj bus įmanoma tik tada, jei komunistai sutiks su protingais pasiūlymais“.

Taigi Korėjos derybos rodo, kad šiuo metu komunistai yra pastatyti prieš pasirinkimą: arba nusileisti, arba tęsti karą toliau. Kas būtų, jei komunistai nusileistų? Pirmiausia nueitų niekais jų didžiulės karo aukos, kurios, amerikiečių duomenimis, siekia daugiau kaip 1 600 000 karių. Be to, visame pasaulyje be galo kristų komunistų markė, nes jie turėtų pripažinti esą silpni. Pagaliau parodę šį ženklą jie būtų su nepalyginamai didesne jėga spaudžiami ir iš kitų užgrobtųjų pozicijų ir turėtų arba ir ten nusileisti, arba vis tiek imtis ginklo. Turint galvoj komunistų parodytą silpnumą Korėjoj, be abejo, iš jų pusės būtų išmintingiausia nusileisti. Tačiau atmintina tai, kad Kremliaus bepročiai niekaip negali išsižadėti teorijos apie pasaulio užvaldymą būk tai per komunistinę revoliuciją. Antras dalykas, jie yra padarę tiek nusikaltimų, kad gerai žino, jog vis tiek jokios nuolaidos jų neišgelbės nuo kartuvių.

Todėl sunku prileisti mintį, kad komunistai pradėtų eiti nuolaidų keliu. Derybų užtęsimas rodo tik laiko vilkinimą. Tačiau, aišku, tas laikas negali būti vilkinamas be galo. Todėl atrodo, kad visai artimoj ateity turi paaiškėti: komunistų nuolaidos ar karo išplėtimas? Viena ir kita veda į komunizmo pražūtį. Todėl greičiau reikia tikėtis, kad tėvas Stalinas ir jo plėšikų gauja iš nevilties ir įtūžimo dar griebsis ginklo.

Tuo tarpu Vakaruose atvirai kalbama apie didįjį komunistų karinį planą: pirmiausia jie, panaudodami milžiniškas Kinijos žmonių mases, norėtų Tolimųjų Rytų frontuose visiškai įklampinti amerikiečius, o vėliau Maskvos armijos turėtų staigiu puolimu sutriuškinti Europą. Planas būtų visai neblogas, jei tik būtų pakankamai kvapo jam įvykdyti. Anot mūsų liaudies priežodžio, jei kiaulė ragus turėtų, tai ji visą pasaulį subadytų.

Matydami laisvojo pasaulio jėgą ir nepaprastą jos augimą, be abejo, komunistai ir patys labai maža tiki savo plano sėkmingumu. Tas planas - tai tik nevilties planas, nes, kaip pirma sakytą, iš kvailo savo galybės pervertinimo pradėję karą Korėjoj, komunistai nebeturi kitos išeities, kaip kovoti iki mirties arba kelti rankas aukštyn.

Kadaise komunistai padarė didžiulę klaidą užpuolę Suomiją ir nevykusių operacijų dėka susikompromitavo prieš visą pasaulį. Dabar panašią, tik daug didesnę klaidą jie padarė puldami Korėją. Daug laimingesni jie būtų, jei nebūtų prikišę pirštų kur nereikia ir jei šiandieną jiems dar nereikėtų rinktis: nuolaidos arba karas. Tačiau po tokios beprotybės kelio atgal nėra.

Taip ilgai ir neprasmingai užsitęsusios Korėjos paliaubų derybos Vakarų valstybėse kelia vis didesnę reakciją prieš komunistus. Visiškas Trumeno pralaimėjimas Amerikoje paruošiamuose rinkimuose ir to rezultate atsisakymas nuo prezidento kandidatūros bene daugiausia įvyko dėl to, kad amerikiečių publika nerimauja ir reiškia nepasitenkinimą dėl Korėjos konflikto vilkinimo. Žymių Vakarų valstybių atstovai pasisako už griežtą Korėjos klausimo sprendimą tuo atveju, jei paliaubų ir taikos derybos suirtų. Taip Anglijos premjeras Čerčilis, lankydamasis šią žiemą Amerikoje, pareiškė: jei komunistai suardytų paliaubas Korėjoj, tai Anglija visom savo jėgom ir visais ištekliais stos šalia Amerikos. Kanados min. pirm. Pirsonas padarė pareiškimą ta prasme, kad tuo atveju, jei Korėjos konflikto kitaip nebūtų galima išspręsti, tai turėtų prasidėti karas su Kinija. Tokios padėties akivaizdą darosi aiškus ir drąsus amerikiečių politiko respublikono Daleso pareiškimas, padarytas šį pavasarį: užteks komunistams kontroliuoti Kinijos sausžemį.

Korėja šiuo metu - tai degantis klausimas Tolimuosiuose Rytuose. Tačiau ir be Korėjos ten yra degančių klausimų. Tai komunistų sukelti ir iš Kinijos diriguojami karai Vietname ir Malajuose. Pagaliau tai bendroji amerikiečių ir Kinijos komunistų santykių padėtis. Juk atmintina tai, kad tarp Čang Kai Ši, sėdinčio Taivane, ir tarp Kinijos komunistų yra nebaigta karo padėtis. Kadangi amerikiečiai savo karinėms jėgom ryžosi saugoti

Taivaną, tai savaime pasidaro karo padėtis tarp Kinijos komunistų ir amerikiečių.

Gresiant Korėjos konflikto išsiplėtojimui, atrodo, kad tie visi klausimai bus išspręsti vienu kartu. Tačiau nereikia manyti, kad tų klausimų sprendimas palies tikrai Tolimuosius Rytus. Negalima pamiršti to fakto, kad Kinijos komunistai yra pasirašę karinę sutartį su Rusijos komunistais ir kad, be abejo, jie nesileis pavieniui sunaikinami, bet, kad ir iš nevilties, dar bandys gintis bendromis jėgomis.

Laisvės kova (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 05, Nr. 5, GAMF, inv. Nr. 159, Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 315-320.

29 *dokumentas*

Tarptautinių įvykių analitinė apžvalga

Kova dėl laisvės įsisiūbuoja

Kelias iš praeities klaidų

1944 m. bolševikams antru kartu užplūdus Lietuvą, daugumas tikėjo, kad okupacija truks tik tol, ligi bus sutriuškintas Hitleris. Atlanto Charta (1941) buvo pažadėjusi „atstatyti suverenines teises ir savivaldas tų, kuriems jos buvo prievarta atimtos“. Kas buvo sovietinę okupaciją paragavęs, tie netikėjo, kad bolševikai patys pasitrauktų iš jų okupuotų kraštų. Bet tikėjo, kad Amerika ir Britanija suras priemonių jiems pašalinti. Įvyko priešingai: Stalinui buvo pridėta daugelis naujų kraštų.

Kodėl Vakarai sovietams darė nuolaidas? - Dalis priežasčių nušviečia ma Čerčilio atsiminimuose. Esą prezidento Ruzvelto įtakingiausias patarėjas Hopkinsas įkalbėjęs prezidentui rūpintis tik Vokietijos nugalėjimu, o visus kitus reikalus atidėti į šalį. Dėl to Ruzveltas besąlygiškai rėmęs sovietus ir už nuopelnus kare sutikęs su jų didžiuliais reikalavimais Teherano ir Jaltos konferencijose. Ta pat linkme nueita jau karą baigus Potsdame. Antra, prezidentas Ruzveltas ir kiti žinojo, kad bolševikų reikalavimai priešingi Atlanto Chartai. Tačiau jie tikėjo, kad Chartos principai galės būti įvykdyti palaipsniui, bolševikams suartėjant su Vakaraus ir pasiduodant Vakarų dvasiai. O tuo tarpu reikia pakęsti jų reikalavimus. Dėl to ir Amerikos lietuvių atstovams Ruzveltas pareiškė (1940): „Lietuva nepriklausomybės nenustojo, tik toji ne-

priklausomybė laikinai atidėta". Trečia, Stalinas mokėjo vikriai apsimesti esąs demokratas ir vykdamas žmonių valią. Jaltos konferencijoje (1944), paklaustas dėl Baltijos valstybių ateities, Stalinas pareiškė: prieš ją sprendžiant, būsimi ištirta pačių gyventojų valia... Tada Vakarai nesuprato, ką reiškia bolševikinis „gyventojų valios atsiklausimas“, ką reiškia bolševikiniai pažadai. To nesupratimo ir neišmanymo vaisiai buvo katastrofiški: bolševikams buvo atiduota nauji kraštai; sovietų garbinimas taip buvo pagavęs Vakarus, kad komunistai buvo laikomi patikimiausiais piliečiais; buvo užmiršta elementariausia egzilio teisė politiniams pabėgėliams, ir iš Italijos, Vokietijos, Prancūzijos, Australijos, Švedijos buvo išduota daugybė žmonių bolševikams. Tuo metu milijonai pabėgėlių drebėjo dėl savo likimo.

Tik su 1946 m. Vakarai pradėjo suprasti bolševikų užmačias, jais nepasitikėti ir jų grobuoniškiems kėslams priešintis.

Kaip Vakarų pasipriešinimas augo sovietams? - Patys sovietai atidarė akis Vakarams savo dideliais ir skubiais pasikėsinimais užgrobti naujus dar laisvus kraštus ir žiauriai bolševikindami ar naikindami jau pagrobtuosius. Tai matydama, Amerika pirmoji ėmė perprasti bolševikus ir nuo to „sajungininko“ atsiriboti. Trumenas „12-oj Punktu“ (1945) pakartojo nusistatymą stovėti už žmogaus ir tautų laisvės ir pasmerkė sovietinės santvarkos pagrindus - komunizmą. - Čerčilis (1946) Fultono kalboje įspėjo Vakarus dėl sovietų rengiamos agresijos. - Amerika (1947) paskelbė Maršalo planą, kad Vakarų valstybės ūkiškai pastatytų ant kojų ir tokiu būdu niekais paverstų bolševikų viltis ūkinėmis krizėmis privesti prie bolševizmo. - Amerikos iniciatyva (1949) dvylika valstybių sudarė Atlanto Paktą gintis politiškai ir kariškai nuo galimos agresijos. - Trumenas (1950) metė „totalinės propagandos“ šūkį. Tai reiškė, kad visos priemonės turi būti pavartotos paskelbti teisybei apie sovietus tiek vienoje, tiek kitoje geležinės uždangos pusėje. Pagaliau Amerika pirmoji griebėsi ginklo priešintis sovietų sukurstytai agresijai Korėjoje, patraukdama pasakui save dar dvylika valstybių, kurios pasiuntė prieš užpuoliką ginkluotąsias jėgas.

Per tą eilę metų pasipriešinimas sovietų agresijai palaipsniui išaugo, Vakarams tik palaipsniui suprantant, kad bolševizmas veržiasi į Laisvuosius kraštus su savo komunistine ideologija, stengiasi sugriauti ūkinis valstybių pagrindus, laimėti per rinkimus politinę vadovavimą į komunistų rankas, įjungti į atsakingas vietas savo agentus, pagaliau militariškai okupuoti. Šiose tad srityse ir Vakarai stengiasi jau suorganizuoti pasipriešinimą.

Pasipriešinimo frontas dabar

Nuo 1945 iki 1951 [m.] Vakarai labai pakito bolševikų atžvilgiu. Pakito nusistatymas ir padėtis atskirų valstybių viduje, o taip pat ir tarptautiniuose santykiuose.

Kas laimėta kovoje su bolševizmu? - Suduotas didelis smūgis komunizmui atskirų valstybių viduje. Europos parlamentuose komunistai jau visur nustojo vadovaujančios vietos, o kai kur virsta visai nežymia mažuma. Komunistų vadovautos profesinės organizacijos skilo, ir darbininkų didžioji dalis iš jų įtakos išsivadavo. Komunistų partijos kai kuriose valstybėse jau uždarytos (Australija, Pietų Afrika, atrodo, prie to eina ir Amerika). Nuo komunistų apsivalo administracinis aparatas, ir tuo užkertamas kelias gausiems ligi šiol bolševikų lizdams... Ūkiškai Vakarų valstybės atkuto Maršalo plano dėka; jis per kelerius metus įliejo į Vakarų valstybių ūkį 12 milijardų dolerių (ką tai praktiškai reiškia, galima spręsti iš to, kad savo ginklavimo reikalams Amerika 1940 m. buvo išleidusi tik 1,5 milijardo). - Ir sovietų spaudimas nukelti sovietinės įtakos ribas į Vakarus toliau buvo atlaikytas (Graikija, Berlyno blokada, Jugoslavija).

Tarptautiniame forume - SNO - sovietų politika neberanda pritirimo. SNO nariai išsirikiavo į du aiškius frontus: 5 sovietų ar jų satelitų balsai iš vienos pusės, o daugumas (per 40) - iš kitos. Ir vos keli (Jugoslavija, Indija, Norvegija), kurie vis dar negali apsispręsti. Tiesa, SNO forumas tuo tarpu turi mažiau karinės reikšmės. Bet ji skelbia principus dėl žmogaus ir tautų teisių. Ji sprendžia, kas yra agresorius, kas užpultasis. Ji tokiu būdu nustato teisinės normas, kuriomis ateityje galės būti matuojami ir sovietų darbai. SNO yra tas tarptautinis autoritetas, kurio vardu pasipriešinta sovietinei agresijai Korėjoje (net 53 balsais iš 56). Pasipriešinimas SNO vardu atėmė pagrindą sovietinei propagandai tvirtinti, kad kova su bolševizmu tesanti Amerikos imperializmo bei kapitalizmo kova su demokratija. Kova su bolševizmu dabar yra vedama SNO ir virto visuotine kova dėl laisvės.

Tačiau į šią kovą dar ne visos tautos įsitraukė ir ne visos vieningai reiškiasi.

Kodėl pasipriešinimas eina lėtu žingsniu? - Vakarams dar tebetruksta vieningumo ir ryžtingumo. Jį sukliudo ideologiniai, politiniai, ūkiniai ir, svarbiausia, psichologiniai skirtumai. - Ideologiniu atžvilgiu visos Vakarų valstybės yra priešingos bolševizmui ir išpažįsta tuos pačius laisvės ir asmens pagerbimo idealus. Tačiau Amerikos vidaus kapitalizmas kelia nepasitikėjimą Europos socialistams, o lygiai ir Europos socialistiniai eks-

perimentai baido kai ką Amerikoje. - Demokratinėms valstybėms buvo nepriimtina Ispanija kaip totalistinis kraštas (nors tuo pačiu metu kalbamos demokratijos santykiuoja su totalistiniais bolševikais). Politiniu atžvilgiu ligi šiol nėra pasisekę suderinti Britanijos siekimų su kontinento siekimais, ir dėl to Jungtinės Europos nesukurta. - Prancūzijai priešinantis Vokietiją apginkluoti, nesuorganizuotas bendras Europos gynimas. Ūkinis Europos potencialas didelis, bet atskirų valstybių tautinis savanaudiškumas neleido paskirstyti gėrybes teisingai ir sukurti vieningą Europos ūkį, kuris tvirtai stovėtų ant savo kojų, neremiamas iš šalies. - Psichologiniu atžvilgiu ne visos Vakarų tautos yra vienodai nusiteikusiųs dėl tų pačių idealų. Čia reiškiasi dvi kryptys: oportunistinė ir idealistinė. Oportunistinė pasisako už žmogaus teises ir laisves, bet nėra pasiryžusi dėl jų kovoti ir aukotis. Praktinę josios veiklą apsprendžia paskutinių dienų šūkis: taika bet kuria kaina. Oportunistinei kryptiai atstovauja Europos demokratijos. Idealistinė kryptis, kurios priekyje stovi Amerika, ne tik idealus išpažįsta, bet už juos aukoja savo turtą ir kraują. Praktinėje politikoje Amerika beveik viena ligi šiol nešė pasipriešinimo bolševikams našta. Europos valstybės moraliai pritarė priešintis, bet kariuomenės kiekius davė daugiau tik simbolinius. Gaudama iš Amerikos sumas apsiginklavimo reikalams, kad pati galėtų pasipriešinti agresijai, Europa ilgą laiką buvo menkiausiai tam pasiruošusi. Dėl to prasidėjus Korėjos naujai agresijai - raudonosios Kinijos - Europos Valstybės iš naujo susirūpino išlaikyti taiką bet kuria kaina, iš naujo tartis su bolševikais, ieškant bent šio tokio kompromiso, kuris nutęstų tolimesniam laikui karo grėsmę

Ar pasipriešinimas lėtės, ar greitės? - Karo pavojus su raudonąja Kinija nenubloškė Amerikos nuo jos pasirinkto kelio. Jeigu buvo tos baimės Etliui vykstant pas Trumena, tai ji dingo po Trumeno kalbos 1950 m. gruodžio 15 dieną, kada prezidentas paskelbė „bėdos padėti“. - Prezidentas pabrėžė, kad „Sovietų Sąjungos valdovai pasaulį privedė ligi visuotinio karo ribos“, ir dėl to - kalbėjo prezidentas - mes štai ką darysime:

„Viena: Suvienytųjų Nacijų pagrindus - taikos ir teisingumo pagrindus - mes palaikysime ir ginklu ginsime.

Antra: Tęsime bendradarbiavimą su kitomis laisvomis tautomis savo bendram saugumui sustiprinti.

Trečia: Didinsime savo kariuomenę, laivyną, aviaciją ir gaminsime daugiau ginklų sau ir sąjungininkams.

Ketvirta: Padidinsime savo ūkines pastangas ir palaikysime pusiausvyrą savo ūkį.

Darysime bet kurią galimą žygį, jei tik jis garbingas naujam karui su-
kliudyti. Bet mes nesiimsime jokios silpnuoliškos applasmanto (nuolai-
dų) politikos.

Atsikreipdami į Korėjos krizę, neužmiršime dėl jos galimos agresijos
kitose pasaulio vietose... Europa ir kitas pasaulis yra taip pat dideliame
pavojuje. Ta pati komunistinės agresijos grėsmė reiškiasi Europoj kaip ir
Azijoje... Europos saugumas Jungtinių Valstybių saugumui yra didžiau-
sios reikšmės. Duosime pagalbą Europos kraštams ir kitoms laisvoms
šalims kaip ligi šiol, nes jų saugumas yra svarbus mūsų saugumui.

Kai komunistai užpuolė Pietų Korėją, mūsų kariuomenėje, laivyne ir
aviacijoje buvo ne daugiau kaip vienas milijonas penki šimtai tūkstančių
vyrų ir moterų. Šiandien jau 2 mln. 500 tūkstančių. Mūsų artimiausias
žygis bus pakelti šį skaičių iki 3 500 000. (Dabar šis skaičius jau pralenk-
tas. - *Red.*)

Per vienerius metus pagaminsime 5 kartus daugiau kaip šiandien lėk-
tuvų, 4 kart tiek šarvuočių, 4,5 kart elektroninių apsigynimo priemonių.

Mes visi mokėsime didesnius mokesčius ir turėsime atsisakyti nuo
kai kurių daiktų, kurie mums yra malonūs.

Laikykite tai ne auka, bet proga apginti gyvenimo būdai - geriau-
siam, kokis yra kada nors buvęs žmogui šiame pasaulyje".

„Bėdos padėtis“ sutelkia į prezidento rankas viso viešojo gyvenimo
kontrolę. Kiek tai svarbus dalykas, rodo tas faktas, kad paskutinė „bėdos
padėtis“ buvo paskelbta 1941 m., kada Amerika stojo į Antrąjį pasaulinį
karą. Amerikos visuomenė „bėdos padėties“ paskelbimą priėmė su dide-
le rimtimi. Ji suprato, kad pats paskutinis laikas dabar paaugoti kai ku-
riuos patogumus ir prisiimti atsakomybės našta už viso pasaulio likimą.

Amerikos apsisprendimas, kuris reiškia vieningą tiek demokratų, tiek
respublikonų nusistatymą, padarė įtaką ir Europai. Gruodžio pabaigoje
Atlanto pakto karo ministerių konferencijoje Briusely buvo pripažinta,
kad Europa per maža savo saugumui daro, ir nutarta: sudaryti Atlanto
kariuomenę 55-60 divizijų didumo, pakviesti jos vadu gen. Eisenhowerį,
priimti į Atlanto kariuomenę riboto didumo Vokietijos dalinius, organi-
zuoti Vakarų ūkio vienybę.

Stiprėjant Vakarų vienybei ir ėmus ginkluotis, tuo pačiu metu SNO
darė dar paskutines pastangas „išgelbėti taikai“ Tolimuosiuose Rytuose.
SNO pirmininkas su Kanados ir Indijos atstovais ėmėsi tarpininkauti,
kad Korėjoje būtų sustabdyti karo veiksmai ir konfliktas likviduotas de-
rybomis. Tačiau raudonoji Kinija išklėlė sąlygas: pasitraukti iš Korėjos
svetimai kariuomenei, priimti raudonuosius kinus į SNO, tada tartis dėl

visų klausimų Tolimuosiuose Rytuose, neišskiriant Formozos, kurioje tebėra Čang Kai Ši, remiamas Amerikos, į pasitarimus pakviesti ir Sovietų Sąjungą.

Dėl tokio griežto Kinijos nusistatymo tarpininkų pastangos liko be vaisių. Kas tad toliau?

Ateities kryžkelėje

Ar bus išvengta karo su Kinija? Demokratijos karo nenori iš viso. Tiek Europa, tiek ir Amerika vengia karo su Kinija visomis priemonėmis, jei tik jos garbingos, kaip kalbėjo prezidentas Trumenas. Dėl to iš Vakarų galima laukti kai kurių nuolaidų Kinijai. Tačiau Amerika, kaip vienas žymus amerikietis pareiškė, blogiausiu atveju greičiau pasirinktų Diunkircheną, bet tik ne Miuncheną, t. y. greičiau iš Korėjos pasitrauktų, bet tik neitų į gėdingas nuolaidas. Toks amerikiečių nusistatymas yra suprantamas ir priimtinas laisvajai, kovos dvasios nenustojusiai Europos spaudai. „SNO kariuomenės pralaimėjimas yra skaudus dalykas> - rašė šveicarų dienraštis „Die Tat“ (50 12 23). - Bet jis nėra negarbingas. Būti nugalėtam galingesnio nėra jokia gėda. Tačiau negarbinga būti nugalėtam prie konferencijos stalo“.

Bet karo tarp Kinijos ir Vakarų valstybių visomis jėgomis siekia Sovietų Sąjungą. Ji nori, kad Vakarai ir Kinija vieni kitus nusilpnintų, ir tada sovietai be didelių pastangų galėtų įsigalėti visame pasaulyje. Dėl to sovietai raudonųjų kinų lūpomis ir diktavo tokias sąlygas, kurios Vakarams būtų nepriimtinos, o ypač Amerikai, kuri raudonosios Kinijos nėra pripažinusi ir nesirengia pripažinti. Priešingai, Amerika reikalauja, kad SNO paskelbtų raudonąją Kiniją užpuolike.

Vengdami karo su Kinija, Vakarai numato savo jėgas taupyti Europai, kuriai pavojus gresia iš tiesioginio karo kurstytojo Kremliaus.

Ar Europa išvengs karo? Vakarų demokratijos vis dar tikisi. Bet karo išvengti tik viena sąlyga - jei Vakarai bus apsiginklavę ir pasiruošę bolševikų agresiją atremti. Dėl to ir skubinama vienytis ir ginkluotis.

O sovietai? Tuo tarpu stengiasi sukliudyti Vakarų demokratijų vieningumą, atskelti Europą nuo Amerikos ir pastarąją izoliuoti. Briuselio konferencijos vaisiai rodo, kad jiems tos pastangos nepasisėkė. Antra, per savo agentus sovietai stengiasi sukliudyti Europos apsiginklavimą ir vieningą Europos gynimą, sukliudyti Vokietijos apginklavimą ir tokiu būdu neišleisti į bendrą Vakarų frontą nei Vokietijos, nei Ispanijos, laikyti atokiai nuo fronto vadinamus neutraliuosius jų „neutralume“. Tačiau ir sovietai žino, kad apsijungimo ir apsiginklavimo eigą galima sukliudyti tik

neilgam laikui, ir jiems aišku: jeigu kuri Europos valstybė sabotuos Vakarų vienybę ir bendrą frontą, tai ji pati greitai atsidurs šalia fronto; o jos vietoj greitai išilies kaip lemiamosios Europos jėgos tos valstybės, kurias norima sabotuoti. Taip jau darosi su Ispanija ir Vokietija, kurios jau nesulaikomai įeis į bendrąsias kovos eiles. Trečia, sovietai tebesistengia išplėsti karo veiksmus Indokinijoje, o taip pat sukurstyti spalvotąsias rases Afrikoje prieš vakariečius. Pagaliau paskutiniu laiku stengiasi išpūsti amerikiečių izoliacionistų mintį: palikti Europą Europai, o amerikiečiams rūpintis tik Amerikos reikalais. Tačiau jie žino, kad visos tos kliūtys tegali tik užtęsti laisvojo pasaulio apsigimimą ir apsiginklavimą, bet jo nesusstabdys. Kokios tad iš to išvados?

Visas klausimas, ar sovietai lauks, kad Vakarai būtų nusilpinti Toliuosiuose Rytuose, Afrikoje, ar to nelaukdami patys imsis agresijos Europoje? - Ligi šiol jie visur žarstė žarijas svetimomis rankomis. Jeigu jiems pasisektų įkurstyti Kiniją kariauti su Vakarų demokratijomis, tai, manoma, sovietai ilgiau lauktų - iki abeji nusilps. Jeigu Vakarai nesiduos įtraukiami į tą karą ir kovos liniją norės laikyti Europoje, tai sovietams pasirinkimas negalės būti didelis. Laukti, iki Vakarai galutinai apsigins ir apsiginkluos, sovietams, kurie niekad nebuvo nusiginklavę, reikštų savo agresinius planus laidoti. Tikėti, kad Vakarai besiginkluodami gali ūkiškai iki krizės prieiti, reikštų ilgiems laikams atidėti tuos planus. Sovietai jau grasina, kad jie negalėsia ramiai žiūrėti į Vokietijos apsiginklavimą (o ar jie norės, ar ne, tai šiais metais įvyks). Ir kiniečių spauda jau kalba apie reikalą „išvaduoti“ likusią Europą.

Tokiu būdu artimiausio meto taikos ar karo raktas yra sovietų rankose. Jeigu jie žinotų, kad tuo raktu atrakins sau duris į Vakarus, jie nelauktų. Bet jie žino, kad naujaisiais ginklais Vakarai pranašesni už sovietus. Iš čia jų toks pyktis ir tokia propoganda prieš atominę bombą. Bet visiems tiems, kurie ir Vakaruose skatina atsisakyti nuo atominės bombos pavartojimo, atsakė teisingai Čerčilis: atsisakyti nuo jos pavartojimo ligi priešas ją pavartos, reikštų tą patį, [ka] atsisakyti šauti tol, ligi pats būsi nušautas. Iš kitos pusės, sovietai iš naujo atkreipė mintį, kad sovietinė ir vakarietinė sistemos galinčios viena šalia kitos sugyventi.

Tačiau jau mažta skaičius tų, kurie dar tikėjo, kad laisvė ir vergija, teisybė ir melas gali sėdėti prie vieno stalo. Šitai suprasdamos, kai kurios Europos valstybės pasidarė iš to išvadas ir savo gyvenimą paruošė karo metui. Šveicarija, pvz., atspausdino ir išleido savivaldybėms ir maisto korteles. - Nuo paskutinio karo padėtis nebuvo taip įsitempusi kaip šiandien.

Lietuva įvykių paraštėje

Tokioj įvykių eigoj Lietuva yra mažas objektas bendrame ginčo lauke. Tačiau Vakarų demokratijos suprato, kad Lietuva yra Europos dalis ir jos likimas yra susijęs su Europos likimu. Sovietams nepasisekė Lietuvos klausimo palaidoti „tylos suokalbyje“. Lietuvos balsas apie naikinimą, apie herojišką pasipriešinimą susijungė su balsais kitų pavergtų tautų. Jos visos laisvajame pasaulyje turi savo atstovybes, kovojančias dėl išsilaivinimo, jos derina savo žygius.

Bet kurios kalbos pripažinti Lietuvos įjungimą į Sovietų Sąjungą yra jau pasenusios. Lietuvos atstovybės, kurios buvo išlikusios, veikia drąsiau, Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas jau klebina duris, kad ir tos valstybės, kurios buvo privertusios Lietuvos atstovybių veikimą sustabdyti, atstatytų senąją padėtį. Klebina SNO, kad tenai būtų iškelta sovietams byla dėl deportacijų ir žudymų okupuotoje Lietuvoje.

Atėjus Europos sprendžiamajai valandai bus išspręstas visų pavergtųjų likimas. Tada Lietuvai bus baigtas tas jos nepriklausomybės „atidėjimas“, kaip dabartinę padėtį buvo išreiškęs prezidentas Ruzveltas. Pasauliui tai bus sugriuvimas kalėjimo, pro kurio griuvėsius ištrykš laisvių šviesa. O tą valandą artina pati sovietų agresija.

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1952 05 25, Nr. 3 (172), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 325-334.

30 *dokumentas*

Vakarų ir Rytų santykių apžvalga

Federalinė Vokietija įžengė į laisvųjų tautų bendruomenę

Pagal vadinamąją kontraktinę sutartį, kuri šių metų gegužės mėnesio gale buvo pasirašyta Bonoje tarp Federalinės Vokietijos - iš vienos pusės ir tarp JAV, Anglijos ir Prancūzijos - iš kitos pusės, užbaigiama septynerius metus trukusi okupacija ir Federalinei Vokietijai, nors dar su tam tikrais apribojimais, grąžinamas valstybinis suverenumas. Tas susitarimas Federalinei Vokietijai pavaduoja tikrąją taikos sutartį, kurios šiuo metu nebuvo įmanoma pasirašyti dėl sovietų užimtos pozicijos.

Pagal kontraktinę sutartį, Federalinė Vokietija veikia kaip laisva ir nepriklausoma valstybė, išskyrus tik tuos atvejus, kai grės pavojus jos

demokratinei santvarkai, kai ji atsidurs užpuolime ir kai eis reikalas apie abiejų Vokietijos dalių sujungimą. Visais tais atsitikimais iškilusius klausimus Federalinė Vokietija turės spręsti tik bendrai susitarus su savo sąjungininkais.

Pagal kontraktinę sutartį, sąjungininkų kariuomenė Federalinėj Vokietijoje pasilieka ir toliau. Tik dabar ji nebesiskaito okupacine kariuomene, o sąjungine, kurios tikslas – ginti Vokietiją ir visą laisvąją Europą nuo bolševizmo pavojaus.

Paryžių pasirašyti susitarimai lyg ir visiškai atbaigė Bonos susitarimus. Čia Federalinė Vokietija įsijungė į laisvosios Europos gynybą kaip lygiateisis narys. Konkrečiai: vadinamajai europinei armijai, kuri dabar susideda iš Prancūzijos, Italijos, Federalinės Vokietijos, Belgijos, Olandijos ir Liuksemburgo, Federalinė Vokietija sutiko duoti 12 divizijų kariuomenės (daugiau kaip 300 000 karių) ir taktinius aviacijos dalinius. Savo kariuomenės dalinius Federalinė Vokietija paveda bendrajai europinės armijos vadovybei. Tam tikri susitarimai uždraudžia atskirą sutartį pasirašiusių valstybių armijoms iš tos sąjungos pasitraukti. Toks bandymas bus traktuojamas kaip grėsmė bendrajam laisvosios Europos saugumui ir bus prieš jį imtasi visų priemonių. Šis susitarimas pasirašytas daugiausia dėl to, kad prancūzai, bijodami vokiečių militarizmo atgimimo, reikalavo tam tikrų Amerikos ir Anglijos garantijų. Kadangi, išskyrus Federalinę Vokietiją, visos valstybės europinės armijos dalyvės yra kartu ir Atlanto pakto dalyvės, todėl šalia kitų susitarimų buvo sudarytos sutartys, kurios nustato europinės armijos ir Atlanto pakto santykiavimą.

Tiek Bonos, tiek Paryžiaus susitarimai galutinai įsigalios tik juos ratifikavus. Ratifikacija, atrodo, bus padaryta pačioj artimiausioj ateity.

Nesiimant smulkiau pasakoti apie visus tuos ištisus tomus apimančius susitarimus, čia bandysim trumpai painformuoti apie bendrąją jų reikšmę. Reikia pasakyti, kad dar jokie susitarimai neturėjo tokio plataus atgarsio pasauly. Abiejose geležinės uždangos pusėse ta proga kilo didžiausias sujudimas. Vakarų kraštuose tas sujudimas reiškėsi dideliu džiaugsmu, tvirtinant, kad Europai, kartu ir visam pasauliui, [prasideda] nauja gyvenimo era, kad pasaulis atsistojo ant naujos ir džiaugsmingesnės dienos slenksčio ir t. t. Gi visame Stalino rojuje pasigirdo įtūžės, bejėgiškas staugimas ir visas sriautas grūmojimų. Tai buvo didelio Maskvos nusivylimo ir susirūpinimo išraiška. Tai staugė visi tėvo Stalino bendražygiai, kad jiems nepavyko taip atkakliai varomas griovimo darbas ir kad laisvosios tautos pagaliau atbaigė savo vienijimosi vyksmą, atsistodamos prieš Maskvą kaip vieninga ginkluota jėga.

Minėti susitarimai yra be galo reikšmingi ir ekonominiu, ir kariniu, ir politiniu atžvilgiu. Jie be galo svarbūs ne tik dabarčiai, bet ir ateičiai. Ekonominio atžvilgiu aktyvus Federalinės Vokietijos įsijungimas į Europos gynybą labai palengvina ūkinę Vakarų valstybių ginklavimo našta, nes Federalinė Vokietija šiuo metu ūkiškai yra viena stipresnių valstybių pasauly, turinti galingai išvystytą pramonę ir didelius gamtos turtų išteklius.

Kariniu atžvilgiu 12 divizijų įnašas į Vakarų gynybą taip pat yra pakankamai svarus. Šalia to atsimintina, kad Federalinė Vokietija turi 48 milijonus gyventojų. Karo ir mobilizacijos atveju, turint galvoj vokiečių tautos karingumą ir gana vieningą nusistatymą prieš komunizmą, tai sudarytų ir didelę, ir galingą pajėgą.

Tačiau bene didžiausios reikšmės šie susitarimai turi politiniu atžvilgiu. Žingsnis, kurį padarė Vakarų valstybės, pasirašydamos atskirą sutartį su Vokietija, pirmiausia rodo bendrą Vakarų politinės linijos pakitėjimą. Vakarai nebekreipė jokio dėmesio į sovietų notas, kuriomis jie atkakliai bombardavo Vašingtoną, Londoną ir Paryžių, ir nebesileido į tuščias ir neprasmingas derybas, kurios jau pakankamai įkyrėjo visam pasauliui. Anglų užs. reik. min. Ideno pareiškimu, su sovietais bus leidžiamasi į derybas tik tada, kai jie konkrečiais veiksmais įrodys savo pasiryžimą bendradarbiauti.

Vadinasi, Vakarai vieną kartą pasidarė teisingą išvadą, kad kompromisinė politika su sovietais yra naudinga tik sovietams, kad visos derybos su jais ir visos pastangos taikiai bendradarbiauti yra tuščias dalykas. Praktiškai tai reiškia, kad Vakarai pripažino, bent jau dabartinėje padėty, Jaltos, Potsdamo ir kitus susitarimus su sovietais beprasmeis ir nenaudingais. Sovietams nerodant nė mažiausio noro savo pažadų laikytis, Vakarai Bonos ir Paryžiaus sutartimis pademonstravo, kad ankstyvesnėji susitarimai praktiškai ir jiems nebegalioja ir kad santykiuose su sovietais jie yra pasiryžę remtis tik ginklo jėga.

Be to, naujai sudarytos sutartys rodo, kad Vakarai nesutiks su dabartiniu Vokietijos ir Europos padalinimu. Kontrakcinėje sutarty yra aiškiai pasakyta, kad Vakarai pasižada įvykdyti visos Vokietijos suvienijimą taikiu keliu. Sutarčių pasirašymo proga Vakarų politikai savo kalbose ypatingai užakcentavo, kad galutinė taikos sutartis bus pasirašyta Berlyne su visa, sujungta ir demokratine, Vokietija. Taip pat buvo pabrėžiama, kad be Vokietijos suvienijimo neįmanomas ir visos Europos suvienijimas. Žinoma, pažadas taikiu keliu sujungti Vokietiją ir praktinės priemonės, kurių šiuo metu ėmėsi Vakarų valstybės, skamba gana prieštaringai. Atsižvelgiant į tas priemones prašosi išvada, kad jei ir būtų galimybė visai Vokietijai

sujungti taikos keliu, tai ji rastusi tik tuo atveju, jei rusai visiškai išsigastų karinės Vakarų galybės ir pradėtų iš tos baimės prieš juos trauktis be karo. Kiek patys Vakarai tuo tiki, čia didelis klausimas. Iš viso reikia pasakyti, kad šiuo metu Vakarai gana realiai žiūri į padėtį ir tam tikrą taikos per jėgą akcentavimą jie vykusiai panaudoja savo kariniam pasirengimui.

Bonos ir Paryžiaus susitarimai rodo ne tik naują Vakarų politinę liniją sovietų atžvilgiu. Jie taip pat nustato ir naujus santykius tarp Vakarų Europos valstybių. Vokietija dabar sudaro su savo buvusiais priešais sąjungą. Sąjungininkams su buvusiu priešu pavyko surasti tokią bendradarbiavimo formą, kuri pasirodė priimtina ir patiems vokiečiams, ir prancūzams, ir kitoms Vakarų Europos tautoms. Tai didelės reikšmės dalykas ne tik dabarčiai ir artimai ateičiai, kada eina ir dar eis lemiama kova su sovietais kol kas šaltojo, o gal netrukus ir karštojo karo forma. Bet gal dar didesnę reikšmę šie susitarimai turi tolimesnei Europos, o gal ir visos žmonijos ateičiai. Mat dabar nustatytoji Vakarų politinio ir karinio bendradarbiavimo forma, jų ginkluotųjų pajėgų pajungimas vienai vadovybei ir kontrolei, o taip pat ir kiek anksčiau įvykdytas Vakarų valstybių sunkiosios pramonės sujungimas pagal Šumano planą sukuria tokią padėtį, kurioj savitarpio karai, visą laiką draskę Vakarų Europą, tampa nebegalimi. Ta prasme Vakarų politikai ir kalba apie naujos eros pradėtą žmonijos gyvenimą, tikėdami, kad dabar prieš akis stovintis karas su sovietais bus jei ne paskutinė tos rūšies nelaimė žmonijos gyvenime, tai labai greitai bus pakartota.

Dėdamas tokius tvirtus pagrindus savo ateičiai ir taip tvirtai žengdamas prie dabarties problemų sprendimo, laisvasis pasaulis šiomis istorinėmis dienomis pergyvena didelį triumfą. Tačiau kartu laisvosios tautos su dideliu atidumu ir tvirtybe stebi, kaip į jų žingsnius reaguos žmonijos priešas Maskva. Atrodo, kad tos priemonės, kurių lig šiol ėmėsi sovietai: susisiekimo uždarymas ir visų ryšių nutraukimas su laisvąja Vokietija ir laisvuoju Berlynu, taip pat 5 km mirties zonos sukūrimas pasieny iš komunistų pusės, - visa tai laisvajam pasauliui nebuvo nė kiek netikėta. Šia proga laisvosios tautos ir laukė iš sovietų pusės visų galimų trukdymų ir suvaržymų bei naujų karinių pasiruošimų pasieniuose geležinės uždangos paslapy.

Tačiau dabar laisvosios tautos visu rimtumu statosi ir tą klausimą, ar sovietai pasitenkins įvairios rūšies trukdymais ir tuščiu staugimu. Visas pasaulis gerai supranta, kad sovietai šiuo metu yra pastatyti prieš pasirinkimą: arba greitu laiku pradėti puolimą prieš laisvasias tautas, arba pasitraukti paskutinę galimybę turėti nors kiek sėkmės būsimame kare,

nes politinės ir karinės priemonės, kurių šiuo metu imasi Vakarai, sukuria per daug didelę karinės jėgos persvarą sovietų nenaudai.

Apsisprendimo iš komunistų laukiama juo labiau, kad darosi visiškai aišku, jog Korėjos derybos suirs ir Tolimųjų Rytų ginčą teks spręsti ginklo jėga. JAV prezidentas Trumenas prieš Korėjos derybas buvo pareiškęs, kad pasaulis stovi ant visuotinio karo ribos. Derybų baigimasis nesėkme vis tiek privers pasaulį šią ribą peržengti. Todėl Vakarai šiuo metu su tokiu atidumu ir žiūri į sovietus įtardami, kad jie gali bandyti netikėtai užgriūti Europą su savo laukinėm gaujom. Anot vieno Londono radijo komentatoriaus, sovietams šiais metais jau kiek vėloka kariauti, tačiau kitais metais kariauti ir visiškai jiems bus per vėlu.

Kas bebūtų, laisvosios tautos žvelgia į ateitį su ypatingu pasitikėjimu. Kiekvieną sovietų žingsnį jos pasiryžusios sutikti su jėga ir ramybe, gerai žinodamos, kad tas žingsnis būtų tik nevilties žingsnis iš bolševikinės bestijos pusės, kuri jau baigia prieiti liepto galą.

*R. Kovas**

Laisvės kova (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 06, Nr. 6, Pasvalio viešoji biblioteka.
Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 353-358.

31 *dokumentas*

Tarptautiniai įvykiai ir Sovietų Sąjungos politika

Laisvė ir jos gynimas

Bolševikai puola laisvąją demokratiją, kad ji nesugeba kurti žmogaus egzistencijai reikalingų sąlygų.

Kiek ta kryptimi veikti yra pajėgus demokratinis pasaulis ir kurių priemonių imasi tokių sąlygų kūrimui šiuo laiku, bent dalinai duoda atsakymą šių metų birželio mėn. pirmoje pusėje vykę įvykiai demokratiname pasaulyje ir tarptautinėse instancijose. Tai nėra staigmenos, bet tie įvykiai ir su jais susijusios išdavos išplaukia iš natūraliai besivystančios pokario padėties.

Tų įvykių charakteringiausi trys: SSSR atstovo Saugumo Taryboje 19-asis ir 50-asis veto, JAV gen. Eizenhauerio kandidatūros laimėjimas nuo res-

* R. Kovas - Bronius Krivickas.

publikonų partijos į tos šalies prezidento postą ir Anglijoje Maršalo nu-
teisimas už ruošimąsi šnipinėti SSSR naudai.

Tenka paliesti kiekvieną šių įvykių atskirai, pasidaryti iš jų išplau-
kiančias išvadas ir mums, atsižvelgiant į mūsų tautos gyvybinius intere-
sus bei bendrąją tarptautinę padėtį.

Pokario meto įkurtose tarptautinėse instancijose, kuriose turėjo būti
sprendžiami ginčytini tarpvalstybiniai klausimai, visiems atrodė, kad dar-
bas ten nebus įmanomas, nes SSSR veto pagalba visus nutarimus griovė.

Taip ir šių metų birželio mėn. Saugumo Taryboje JAV atstovo buvo
įnešta rezoliucija, kad tvirtinimas, jog JTO kariuomenė Korėjoje vedanti
bakteriologinį karą, yra melas ir nieko bendro neturi su tikrove. Balsuo-
jant šią rezoliuciją, SSSR atstovas panaudojo 49-ąjį veto.

Kadangi prieš tai bolševikai buvo griežtai atsisakę įsileisti bet kuri
tarptautinį kontrolės organą įvykiui ištirti vietoje, tai šiuo kartu Malikas
Saugumo Taryboje įrodė, kad bakteriologinis karas Korėjoje tevedamas
veto pagalba.

Kai po to toje pačioje Saugumo Taryboje buvo įnešta rezoliucija, kad
melas, kaip griauņas tarp tautų pasitikėjimą ir sudarąs grėsmę taikai, turi
būti išgyvendintas žmonijoje, SSSR atstovas panaudojo 50-ąjį veto.

Gražus ir jubiliejinis skaičius 50, bet dar gražesne proga jis buvo pa-
naudotas. Sovietų atstovas, balsuodamas prieš tai, kad melas turi būti
išgyvendintas žmonijoje, viešai tarptautinėje instancijoje buvo priverstas
prisipažinti, jog jų vienas išsilaikymo pagrindų yra melas. Kiek tuo so-
vietams buvo suduotas smūgis, rodo JAV atstovo Saugumo Taryboje pa-
sisakymas: su 50-uoju veto sovietai išėjo ne vien prieš JAV, bet prieš visą
pasaulį. Dėl to paties šitaip pasisakė vienas Niujorko radijo komentato-
rius: gal po to jie ir tylės (sovietai. - *Red.*), matydami, kad jų melams
ateina galas, ir patys nebesitikės melo sėkme, bet vargu ar tai bus gailės-
tis už praeitį. Šis pavyzdys Saugumo Taryboje rodo, kaip gražiai Vakarų
demokratijos įpina bolševikus į jų pačių kitiems paruoštas pinkles.

Jau dabar, žvelgiant į tai, kaip kruopščiai yra parenkami visi bolševikų
nusikaltimai prieš žmoniją ir keliama aikštėn, reikia pagalvoti, kas dės-
tada, kai tie nusikaltimai bus pradėti svarstyti tarptautinėse instancijose.
Tuo atveju, reikia tikėtis, bolševikai bus priversti prisipažinti, kad jų me-
las yra paremtas brutaliausiu teroru. Kad po to dar jiems būtų žmonijai
gerbūvio siekiančiose tarptautinėse instancijose vietos, sunku tikėtis.

Kad demokratinė laisvė nebūtų išnaudojama piktam ir pasaulyje ne-
būtų kuriama anarchija, Vakarų demokratijos imasi konkrečių žygių de-
mokratijai apginti. Ta prasme kiek anksčiau Anglijoje į valdžią grįžo
Čerčilis ir jo konservatorių partija.

Dar vaizdžiau demokratinio pasaulio sugebėjimas apginti demokratiją iškyla JAV - pasaulio demokratijos tvirtovėje.

Kad vaizdas būtų pilnesnis, tenka suglaustai paliesti skirtumus tarp to krašto didžiųjų dviejų demokratinų partijų: respublikonų ir demokratų. Kiek demokratų partijos principas pateisina ir laisvą bolševizmo apsisprendimo galią, tiek respublikonų partija išvelgia piliečio laisvę tik tada, kai valstybė - respublika yra apsaugota nuo bolševikinio geismo juos valdyti.

Gen. Eisenhowerio triumfališkas laimėjimas prieš senatorių Taftą, tą didįjį amerikietį, kaip jį pavadino pats gen. Eisenhoweris, ir rodo demokratijos sugebėjimą pasirinkti, kad sunaikinant bolševizmo grėsmę tautai vadovautų jos didvyris. Taip respublikonų partija surado didvyrį gen. Eisenhowerio asmenyje - praėjusio karo nugalėtoją. Tai nepamainomas žmogus sujungti vienam tikslui - demokratijos apgynimui daugely įvairių valstybių ir tautų. Tas asmuo lengvai sujungs ir savo tautos abi didžiąsias partijas, ir pašalins visus rinkiminės kampanijos metu susidariusius skirtumus.

Toks amerikiečių pasirinkimas tuo pat rodo, kad JAV galutinai baigia su izoliacionistine politika, jog JAV regi savo laisvę nedažnai susijusia su kitų tautų laisve. Tuo pačiu amerikiečiai patvirtino įvairių savo vadovų įvairiomis progomis padarytus šios minties pareiškimus: mūsų laisvė negalės išsilaikyti, jei ir kiti nebus laisvi.

Senatoriaus Tafto iškilmingas pažadas remti gen. Eisenhowerį rodo amerikiečių tautos stiprybę ir padėties supratimą.

Kaip suprasti demokratinį laisvių gynimą Vakarų demokratijose, rodo ir Maršalo nuteisimas Anglijoje. Maršalas buvo nuteistas ne už konkrečią išdavystę, bet už ruošimąsi išduoti valstybines paslaptis. Kai jis buvo sulaikytas su SSSR atstovybės antruoju sekretorium, pas jį buvo rastas slaptas dokumentas. Teisme jis teisinosi nieko nežinojęs apie tą dokumentą. Tačiau, nežiūrint jo pasiteisinimų, jis buvo nuteistas. Teismo pirmininkas pareiškė: mes gerbiame žmogaus įsitikinimus, bet valstybės išdavimas arba pasiruošimas jį išduoti yra baudžiamas.

Ką visa tai sako mums, pavergtiesiems?

Ilgą laiką mes kantriai priešinomės komunizmui. Savo aukomis ir kančiomis, kurios pateko į laisvąjį pasaulį, bolševizmui sudavėm didelį smūgį. Jau dabar ir bolševizmo simpatikai turėjo progos pamatyti tikrąjį bolševizmo veidą. Pamatė jį visi, kas nenorėjo būti aklas. Propaganda apie bolševizmą mums jau nereikalinga. Bolševizmo darbus mes matome savo akimis. Jo smurtą ir terorą išgyvename ant savo kailio.

Bet mūsų tauta nesidavė naikinama. Mes - ne daiktai ir bedvasiai gyvūnai, o žmonės. Gi žmogus, gindamas savo žmogiškąjį „aš“, kelia

balsą ir ginklą prieš smurtą, melą ir terorą. Taip ir mūsų tautos didžioji dalis pakils į kovą prieš bolševizmą - melo, teroro ir smurto valdovą. Ta pasipriešinimo kova demokratinio pasaulio buvo pripažinta ir įvertinta.

Vadovaudamies demokratiniu principu, mes kaip gerbėme, taip ir gerbiame tautiečių įsitikinimus ir saugosime jų interesus, bet akivaizdoje bolševizmui rengiamo raudonojo Niurnbergo ir mes savo tautos duobkasi sodiname į kaltinamųjų suolą. Bolševizmas mūsų tautai rengia pražūtį, tuo ir bolševikų darbai negali būti suderinami su mūsų tautos egzistencijos reikalais. Jie yra tautos išdavikai ir kaip tokie turi būti baudžiami visu griežtumu.

Mes protingai kuriame tokias sąlygas, kad apsaugota tauta galėtų sukurti laisvą, demokratinę ir nepriklausomą valstybę, kurioje būtų garantuojamos visiems jos piliečiams demokratinės laisvės ir teisės.

*Aušrūnas**

Aukštaitis (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinarštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 335-338.

32 *dokumentas*

Lietuvos okupacijos ir pirmųjų trėmimų paminėjimas užsienyje

Baisiojo birželio sukakčių minėjimas

Pažvelgę į praeitį pamatysime, jog birželio mėnesiais mūsų tautą ir valstybę užgriuvo baisiausios nelaimės: 1940 m. birželio 15 dieną bolševikai, sulaužę tarpvalstybinę taikos sutartį, raudonosios armijos pagalba okupavo Lietuvą; 1941 m. birželio 14 dieną, naktį, bolševikai pradėjo pirmąjį masinį niekuo nekaltų lietuvių trėmimą į Rusijos priverčiamojo darbo vergų stovyklas ir buvo ištremta per 40 tūkstančių gyventojų; ir tais pat - 1941 - metais birželio 22 dieną prasidėjo karas tarp hitlerinės Vokietijos ir stalininės Rusijos, kurio metu per pirmąsias tris dienas, vaduojant Lietuvą iš pirmosios bolševikinės okupacijos, žuvo 4000 lietuvių partizanų. Taigi, ar gali būti kas baisiau, kaip valstybei netekti nepriklausomybės, o tautai tapti

* Autorius nenustatytas.

negailėstingai žudoma? Pagaliau tuo pat laiku šios baisios nelaimės ištiko ne vien Lietuvos valstybę ir tautą, bet taip pat ir Latviją bei Estiją. Būdinga tai, kad visos šios baisiosios nelaimės pradžią gavo per birželio mėnesius.

Šįmet birželio 14 ir 15 dienomis Laisvajame Vakarų Pasaulyje, kur tik gyvena tremtyje lietuviai, latviai ir estai, šios baisiosios sukaktys buvo masiniai paminėtos, o ypatingai plačiai - Amerikoje ir vakarinėje Vokietijoje. Visur buvo laikomos pamaldos ir kiti vieši minėjimai bei protesto eisenos. Amerikoje prie Tarybų Sąjungos atstovybės namų lietuviai, latviai ir estai surengė demonstraciją su šūkiais, reikalaudami, kad Tarybų Sąjunga išvestų savo kariuomenę iš Pabaltijo kraštų ir grąžintų tų kraštų ištremtuosius gyventojus. Viešų minėjimų metu, be lietuvių, latvių ir estų atstovų, pasakė kalbas ir tų šalių daugelis žymių asmenų, kurie visi nužymėjo pavergtųjų Pabaltijo tautų kančias bei vedamą atkaklią kovą dėl išsilaisvinimo ir reiškė užuojautas bei padėtas, jog jau artėja ta diena, kada didvyriškos Pabaltijo tautos vėl bus laisvos, o jų negailėstingi skriaudėjai bus atiduoti nubausti. Ypatingai svarbų ir reikšmingą užuojautos bei padėsinimo raštą Baltijos Komitetui prisiuntė iš Baltųjų Rūmų Amerikos prezidentas Haris Trumenas. Jis savo rašte pareiškė: „Aš siunčiu nuoširdžią užuojautą Tarybų Sąjungos pavergtoms Pabaltijo tautoms. JAV vyriausybė niekada nepripažino ir nepripažins šio Pabaltijo krašto - Lietuvos, Latvijos ir Estijos - pavergimo. Aš ir Amerikos vyriausybė reiškia gilią pagarbą lietuvių, latvių ir estų tautoms bei jų diplomatijoms, didvyriškai kovojančioms dėl išsilaisvinimo. Mes, amerikiečių tauta, niekada nepamiršime savo draugų pabaltiečių. Jiems siunčiame nuoširdžiausių linkėjimų ir tikime, kad nepristigs jiems jėgų ir vilčių ištverti iki tol, kol vėl bus nusimesta primestoji vergija.“

„Amerikos Balsas“ radijo bangomis penkiasdešimčia kalbų paskelbė visam pasauliui apie Pabaltijo tautų buvusią ir esamą sunkią dalį komunistinėje vergijoje ir jų nepalaužiamą atkaklumą kovoje dėl išsilaisvinimo. Pabrėžė, jog tūkstančiai su ginklu rankose miršta už savo brolių ir sesių teises, kurie žūsta Sibiro taigose, ir už buvusią laisvę bei nepriklausomybę. „Amerikos Balsas“ paskelbė vieną iš daugelio dokumentų - raštų iš pirmosios bolševikų okupacijos Lietuvoje, kuriuo 1941 m. gegužės mėn. MGB viršininkas Radionovas pranešė Maskvai, jog Lietuvoje sparčiai auga revoliucinis judėjimas. Be to, paskelbė vieno Lietuvos partizano, prasiveržusio pro geležinę uždangą į Vakarus, pasakojimus apie Tėvynėje vedamą žiaurią ginkluotą kovą su okupantu, apie Lietuvos partizanų didvyriškas mirtis dėl laisvės - nepasiduodant priešui gyvais, nežiūrint ir į jo žiaurų išniekinimą žuvusių partizanų lavonų, apie gyven-

tojų atkaklų priešinimąsi kolektyvizacijai ir kitus žiaurumus bei priepaudas. Paskelbė ir vieno lietuvių studento, 1951 m. prasiveržusio pro geležinę uždangą į Vakarų, pasakojimus apie tai, kai Kaune esant dideliems sunkumams su maistu jis, vykdamas į pakaunės miestelį pigiau nusipirkti maisto, kelyje susitiko du gerai ginkluotus, gražiai apsirengusius vyrus, kurie pasirodė esą partizanai. Vėliau jam teko partizanus sutikti ir mieste. Studentas papasakojo ir apie tai, kai 1951 m. Šiauliuose buvo iškabinti plakatai: „Už stalininę taiką“, kurie iškabojo tris dienas, o vėliau ant jų buvo užlipinti kiti, vaizduoją Staliną po kartuvėmis. „Amerikos Balso“ komentatoriai pabrėžtinai pažymėjo, kad MGB radionovų panašūs pranešimai į Maskvą apie didėjančią revoliucinę veiklą Lietuvoje ėjo ne tik 1941 m., bet jie plaukė visais okupacijos metais – plaukia ir dabar. Ir kad pavergtųjų veržimosi į laisvę niekas negali nuslopinti. Juos ginkluoja jėga, kuriai negali pasipriešinti joks ginklas.

Šių baisiųjų sukačių proga Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas išleido specialų atsišaukimą į lietuvių tautą. Amerikoje, Viljamsburgo mieste, Sovietų Sąjungos pavergtų kraštų – Lietuvos, Latvijos, Estijos, Albanijos, Rumunijos, Lenkijos, Čekoslovakijos, Bulgarijos ir Vengrijos egzilinių vyriausybių Vakaruose atstovai pasirašė žmogaus teisių deklaraciją. Deklaracijoje pažymėjo, jog žmogus gimė laisvas, tad jis toks turi ir likti. Deklaracijoje pasižadama: atstatyti pavergtųjų kraštų laisvę, grąžinti nuosavybę, ūkininkams grąžinti žemę, darbininkams suteikti laisvą organizavimąsi, panaikinti kankinančius tardymus, panaikinti priverčiamojo darbo vergų stovyklas, nepamiršti sudėtų aukų ant Tėvynės Aukuro dėl laisvės ir kt. Ta proga Niujorko gubernatorius Diuji išleido proklamaciją, kurioje išvardintos Pabaltijo pavergtų tautų kančios ir jų pavergėjų, Tarybų Sąjungos, šlykšti klasta. Pabaigoje proklamacijos Diuji pasakė: „Mes, amerikiečių tauta, jungiamės su pavergtomis tautomis kartu ir tikime, kad Pabaltijo tautos – lietuvių, latvių ir estų – neužilgo vėl bus laisvos.“ Niujorko valstijoje birželio 15 d. įsakė laikyti Pabaltijo Tautų Dieną.

Taigi Laisvajam Pasauli baisiojo gedulo sukaktys buvo masiniai paminėtos. O kaipgi jos buvo minimos pavergtoje Tėvynėje ir Sibiro taigose? Tiesa, nei pavergtoje Tėvynėje, nei Sibiro taigose viešai nebuvo laikomos pamaldos, nebuvo eisenų bei susirinkimų ir nebuvo sakomos protesto kalbos, tačiau ir čia kenčiantis lietuvis nuoširdžiai minėjo savo širdyje mintimis šias giliai skaudžias sukaktis. Ir tvirtai tiki, kad ši žiauri neteisybė greitai žlugs ir lietuvis vėl bus laisvas. Tuo tvirtai tiki ir kiekvienas Lietuvos Judas, žiauriojo okupanto pakalikas, tautos išgama, kuris dirbo ir dar tebedirba tautai niekšingąjį darbą. Tautos išdavikas negali

nusikratyti minties, jog Lietuva vėl bus laisva. Ta mintis persekioja jį kiekviename žingsnyje ir jis tuo tiki, bet jį nenustoja persekiojusi ir kita mintis - kas bus su juo, už jo judošišką darbą, Lietuvai išsilaisvinus?

Partizanas (LLKS Pietų Lietuvos srities organas), 1952 07 10, Nr. 3 (28), LYA, f. K-I, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 52-54. Originalas, mašinraštis.

33 *dokumentas*

Apie Sovietų Sąjungos ir Vakarų pasaulio priešpriešą

Kremliaus politikų tragedija

Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, politinėj arenoje viena priešais kitą sustojo dvi savo prigimtim visiškai priešingos sistemos: Vakarų demokratija ir Maskvos bolševizmas. Nors šias abi sistemas karas buvo laikinai sujungęs, tačiau jos abi gerai juto savo mirtiną priešingumą ir žinojo, kad jom abiem sunku sutilpti viename pasaulyje. Todėl, vos pasibaigus karui, šios abi sistemos pradėjo tarpusavio varžybas, stengdamosi kuo labiau sustiprinti savo pajėgumą.

Bolševikai praėjusio karo metu laimėjo žymią dalį Europos. Be to, karas leido jiems stipriai pastatyti savo koją Tolimuosiuose Rytuose. Karo metu išaugo Maskvos karinė jėga. Be to, bolševikų propaganda karo metu Vakaruose turėjo didesnę pasisekimą negu kada nors. Bolševikai degė nekantrumu pasinaudoti tomis pirmenybėmis tikėdami, kad karas bus sudaręs visas prielaidas realizuoti jų pasaulinei revoliucijai.

Maskva perėjo į puolamą politiką. Pirmiausia baisiausiu teroru ji įtvirtino bolševikinius režimus savo užgrobtuose kraštuose. Laisvąsias Europos valstybes ji puolė, ardydama jas iš vidaus per sau paklusnias ir kai kuriuose Vakarų kraštuose (Prancūzijoje, Italijoje) labai skaitlingas kompartijas. Vietomis buvo provokuojami net pilietiniai karai (Graikijoje). Pačią didžiąją ofenzyvą bolševikai pradėjo Tol. Rytuose, kur jiems pasisekė parblokti milžinišką Kinijos valstybę.

Kai kas galvojo, kad Vakarai, nerasdami kito kelio susitvarkyti su bolševikais, greitai laiku griebsis ginklo jėgos. Bet Vakarai to daryti nesi-ryžo. Mat Vakarų valstybės tam buvo dvasiškai neparuoštos, o kai kurios jų (Prancūzija, Italija) buvo visai perėstos bolševizmo įtakos.

Matydami, kad Maskva pereina į puolamą politiką, Vakarai perėjo į gynimąsi ir, apskaičiuotai veikdami, pirmiausia pasiryžo išmušti patį

pagrindinį Maskvos ginklą - jos propagandą ir tuo pačiu dvasiškai paruošti demokratinis kraštus prieš bolševizmą.

Tokiu būdu pokarinėse tarpusavio rungtynėse išryškėjo du priešingi metodai, kuriais abi besivaržančios stovyklos siekė savo galybės padidinimo. Komunistai savo siekimus rėmė tik ginklo jėga. Jų išpūstoji propaganda kaip dangus nuo pragaro skyrėsi nuo jų konkrečių veiksmų. Todėl nors ir pasiekę žymių teritorinių laimėjimų ir iš paviršiaus apibolševikinę užgrobtuosius kraštus, bolševikai sukėlė baisiausią neapykantą sau ir savo pavergtuose kraštuose, ir laisvajame pasaulyje. Remiamas tik nuogo ginklo jėga, visas bolševikų galybės pastatas tapo panašus į namą, pastatytą ant smėlio: iš paviršiaus jis atrodo didelis, bet iš pagrindų yra visai silpnas.

Demokratija gi ėmėsi visai priešingo metodo. Ji pirmiausia pasiryžo gražiuoju laimėti žmonių ir tautų palankumą ir pamažu įrodyti pasauliui, kad komunizmas, kaip didysis žmonijos priešas, turi būti sunaikintas. Bolševikų politika čia Vakarams padarė didžiulį patarnavimą, nes iš pačių bolševikų veiksmų Vakarų tautos pamatė, kokią kelią jos turi rinktis.

Kai tautos jau buvo dvasiškai paruoštos ir pradėjo tinkamai susivokti padėty, tada Vakarai priėjo prie karinių ir politinių sąjungų kūrimo ir pradėjo vis spartesniu tempu didinti savo apsiginklavimą. Vadinasi, Vakarai pradėjo nuo pačių pagrindų: nuo laisvojo žmogaus ir nuo laisvųjų tautų dvasios nuteikimo norima kryptimi. Todėl Vakarų galybės pastatas tegalėjo būti daug lėčiau atbaigtas, bet užtat jis buvo statomas su nepajudinamu tvirtumu.

Taip besivaržydamos abi sistemos galų gale atsidūrė tokioj padėty: komunistai, besišvaistydami ginklu, su Kinijos užgrobimu baigė išsemti visus savo galimumus, nes naujų teritorijų be atviros agresijos jie nebesitikėjo užgrobti, jų įtaka Vakaruose be galo krito, o nepasitenkinimas jų užgrobtuose kraštuose pasidarė baisus. Vakarai gi dar turėjo begalinius galimumus didinti savo kariniam ir politiniam pajėgumui.

Tai gi matydami, kad varžybos jau pakrypsta jų nenaudai, komunistai pasiryžo veikti. Tai buvo 1950 metais. Sovietų valdžia, manydama, kad jai nebėra jokio reikalo skaitytis su likusiu pasauliu, atšaukė savo atstovus iš Saugumo Tarybos ir kai kurių kitų JTO komisijų. Tai rodė bolševikų pasiryžimą pereiti į atvirą puolimą. Pačiai pradžiai Kremlius pasirinko silpniausią vietą Vakarų įtakos sferoj - Pietų Korėją ir prieš ją užsiundė savo satelitus.

Bet visas reikalas baigėsi didžiausiu Kremliaus nepasisekimu. Kariškai susidoroti su pietine Korėja jiems visiškai nepavyko. Tai Kremliaus politikams šiek tiek grąžino protą, ir jie su didžiausia gėda savo atstovus vėl nusiuntė į Saugumo Tarybą. Gelbėdami savo prestižą, jie į karą tam

tikru mastu įvėlė ir raudonąją Kiniją. Pagaliau, neberasdami kitos išeities ir galutinai pripažindami savo karinį nepajėgumą, bolševikai leidosi į derybas dėl paliaubų.

Korėjos karas buvo lemiamą Kremliaus politinę klaidą... Ji ne tik galutinai pakirto komunistų prestižą, bet ir sudarė visas prielaidas nepaprastam Vakarų politinės ir karinės galybės pakilimui. Visas tarpusavio rungtyniavimo tarpsnis tarp Kremliaus ir Vakarų nuo pat Korėjos karo pasidarė nepaprastai palankus Vakarams. Mat atviroji komunistų agresija galutinai atvėrė demokratinėms tautoms akis. Todėl nuo to laiko jos parodė ypatingą politinį aktyvumą, beveik visuotinai apsijungdamos karinėmis sąjungomis, ir išvystė milžiniškas ginklavinimosi programas.

Taigi dabartinis laiko tarpsnis darosi vis palankesnis Vakarų tvirtėjimui. Gi komunistų didžiosios galimybės, kaip anksčiau minėta, išsisėmė jau iki 1950 m. Gyventojų skaičium bendrasis Vakarų demokratijos blokas yra veik du kartus didesnis nei komunistų stovykla. Į Vakarų gynybą vis stipriau įjungiamos karingosios vokiečių ir japonų tautos. Ginklavinimosi atžvilgiu komunistai visiškai negali lenktyniauti su Vakara, nes vien tik JAV šiuo metu pagamina keturis kartus daugiau plieno nei visa Sovietija. Atominių apsiginklavinimo srity Maskva taip pat niekada negali pavyti Vakarų. Todėl visai teisingai šį pavasarį pastebėjo vienas Londono radijo komentatorius, vertindamas bendrąją tarptautinę padėtį: komunistams šiais metais kariauti būtų jau kiek vėloka, tačiau kitais metais kariauti jiems bus ir visiškai per vėlu.

Visa Maskvos politinė linija lig šiol yra taip nustatyta, kad ji tegali vesti į karą. Klasta, apgavystė, nesiskaitymas su jokiais teisinėmis ir žmoniškomis normomis, visų savo siekimų rėmimas vien tik ginklo jėga, - visi tie charakteringieji sovietų politikos požymiai neleidžia jiems leisti į teisingą bendradarbiavimą su kitomis tautomis. Tuo keliu einant, galima prieiti tik ginkluotą susikirtimą.

Tuo tarpu padėjimas yra toks, kad bolševikų šansai ką nors laimėti kare kuo toliau, tuo daugiau menkėja. Kariauti verkiama reikia, o kariauti nėra kaip. Todėl sovietai lig šiol dar delsia, lyg ieškodami kokio nors būdo išsisukti iš tų pinklių, į kurias jie patys įsivėlė. Kaip tik tuo aiškinamas ypatingo sovietų diplomato Gromykos paskyrimas į Londoną, kur jis turi užimti sovietų ambasadoriaus postą. Jis čia paskirtas palenkti į sovietų pusę kai kuriuos anglų sluoksnius, nukreipiant Angliją nuo amerikiečių politikos ir vedant ją prie susitaikstymo su sovietais.

Vakarai tame įžiūrėjo lyg ir bandymą keisti bolševikų politinę liniją ir artėti į taikų bendradarbiavimą su laisvuoją pasauliu. Tačiau Anglija opozicijos atstovo, buvusio leiboristų užs. reik. min. Morisono lūpomis bema-

tant išdėstė sąlygas, kuriomis anglai sutiktų bendradarbiauti su rusais. Esminė sąlyga yra ta, kad sovietai turi visiškai pakeisti savo politiką. Vietoj plėšikiškų metodų jie turi pradėti vadovautis tikrojo žmoniškumo principais. Jie turi panaikinti kominformą, atsisakyti savo griauamosios ir tautas pavergiančios veiklos. Vienu žodžiu, sovietai turi iš pagrindų pasikeisti ir tapti visiškai tokie, kaip kad yra kiti Jungtinių Tautų Organizacijos nariai.

Ar sovietai iš viso galėtų taip pasikeisti? Ir kiek tai jiems kainuotų?

Tokiu būdu pakeitę savo politiką ir iš tikrųjų pasidavę JTO principams, sovietai turėtų pirmiausia leisti laisvai apsispręsti jų valdomoms tautoms. O tai galų gale Kremliaus diktatorius savaime priverstų prie kartuvių, kai laisvai apsisprendusios tautos pareikalautų atskaitomybės už bolševikų piktadarybes. Jau šiandieną matome, kuo laisvasis pasaulis bolševikams grasina už Katynės žudynes, už masines deportacijas iš Baltijos kraštų ir kt.

Taigi galų gale išeina, kad laisvasis pasaulis sutinka su bolševikais bendradarbiauti tik visiškos jų kapituliacijos sąlygomis. Bolševikams tai priimti - tas pats, kas pasirašyti sau mirties sprendimą.

Vadinasi, taikioji kapituliacija veda į kartuves, karas taip pat niekur kitur nuvesti negali. O kito pasirinkimo nėra - tikrai karas arba taika. O laikas apsispręsti jau visai pribrendo. Jeigu Kremliaus politikai nesiryžta rinktis, tai reiškia, kad jie yra taip įkliudyti, kad nebegali nei pirmyn, nei atgal.

Žinoma, sovietai gal būtų laimingi ir laikinai apsiraminę, jei jie tikėtų, kad Vakarai parodys ateityje tam tikrą neryžtumą ir ištižimą ir netesės savo pažadų suvienyti Austriją, Vokietiją, po to sujungti visą perdalintąją Europą ir pilnai išspręsti kitas sunkias dabarties politines problemas. Tačiau kuo tolyn, tuo Vakaruose reakcija prieš komunistus didėja. Į valdžią Vakarų valstybėse kopia tos partijos ir tie asmenys, kurie reikalauja griežtų veiksmų prieš bolševikus. Taip Anglijoje praėjusiais metais valdžion grįžo didysis bolševikų priešas Čerčilis su savo konservatoriais. Amerikoje rinkiminėje kampanijoje kol kas didžiausią pasisekimą turi respublikonas Taftas, kurs yra pasiryžęs tęsti gen. Makartūro politiką. Rytuose, reikalaujančią su komunistais nedelsiant tvarkytis ginklo jėga. Tuo pačiu galima aiškinti šiuo metu Amerikoje nepaprastą kariškių populiarumą, ko ligi tol tenai, kaip demokratiniam krašte, niekad nebūdavo. Charakteringa, kad šiuo metu, šalia Tafto, populiariausias kandidatas į prezidentus Amerikoje yra gen. Eisenhoweris.

Šalia tokių nuotaikų kilimo Vakaruose, sovietai supranta ir tai, kad Vakarai nesiryš ilgą eilę metų tęsti be galo brangiai kainuojančias ginklavimo programas, nes tai Vakarus galėtų atvesti į krizę. Galų gale laisvasis pasaulis vis tiek turės apsispręsti ir susitvarkyti taip, kad milžiniš-

kos ginklavimosi išlaidos baigtųsi ir tautų ištekliai būtų panaudoti bendrosios jų gyvenimo gerovės kėlimui.

Tai vis dalykai, kurie bolševikus ragina netrukus apsispręsti. Tačiau yra dar vienas reikalas, kuris komunistus verčia apsispręsti jau pačiu artimiausiu laiku. Tai ta pati nelaimingoji Korėja, kur jie taip kvailai prikišo savo nagus. Jau visus metus besitęsiančios paliaubų derybos pagaliau turės parodyti, kas po jų seks: karo tęsimas ar taikos konferencija. Reikia spėti, kad busimaj taikos konferencijoje laisvosios tautos pareikalautų iš komunistų išileisti Jungtinių Tautų Organizacijos komisiją ir praveisti laisvus rinkimus visoje Korėjoje, nes visiškai to paties sąjungininkai reikalauja ir Vokietijoje. Toks JTO komisijos išileidimas ir laisvi rinkimai kaip tik ir būtų taikiosios bolševikų kapituliacijos pradžia. Todėl jie nuo šių dalykų griežtai atsisakė, kai ėjo kalba dėl Vokietijos klausimo.

Laukiant greito bolševikų apsisprendimo, vis dėlto ligi šiol nėra jokių ženklų, kad jie pradėtų taikų ir tuo pačiu kapituliacinį bendradarbiavimą su Vakarais. Atvirkščiai: jie vis gilina tarpą tarp savęs ir Vakarų, su vis didesniu įniršimu ir įdūkumu stodami prieš laisvasias tautas. Todėl anksčiau minėtas anglų politikas Morisonas išpėjo pasaulį, kad dabartinė padėtis kiekvienu momentu gali skilti kibirkštis, iš kurios gali išlipti pasaulinis karas.

Iš bendrosios bolševikų politikos spėdamas karo galimumą, laisvasis pasaulis į šį galimą bolševikų išsišokimą žiūri tik kaip į didžiausios nevilties žingsnį, nes, anot JAV gynybos min. Loveto žodžių, pasakytų šį pavasarį JAV ginkluotų pajėgų dienos minėjime, jei bolševikai mėgins panaudoti tuos ginklus, kuriuos jie pasigamino, tai jie prakeiks tą dieną, kurioje yra gimę.

Aukštaičių kova (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 07, Nr. 1, GAMF, inv. Nr. 76.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 375-381.

34 *dokumentas*

Lietuvos okupacijos ir pirmųjų trėmimų paminėjimas užsienyje

Laisvasis pasaulis paminėjo mūsų gedulo dienas

Šių metų birželio 14-15 d. laisvajame pasaulyje buvo didelis sujudimas. Jį sukėlė Vakaruose gyvenantieji mūsų tautiečiai kartu su ten gyvenan-

čiais latviais ir estais. Mat tomis dienomis jie visuose laisvuose kraštuose minėjo tragiškus įvykius, kurie dėjosi Pabaltijo kraštuose 1941 m. birželio mėnesį. Į minėjimą buvo įtraukta plačioji Vakarų visuomenė, kuri rinkosi į tam tikslui šaukiamus susirinkimus ir mitingus. Visų laisvųjų kraštų spauda ir radijas tomis dienomis ryškiai atžymėjo Pabaltijo tragediją savo straipsniuose ir paskaitose. Minios žmonių demonstravo Vakarų pasaulio miestuose ir gatvėse, nešdamos plakatus ir atsišaukimus, nukreiptus į laisvojo pasaulio sąžinę. Daugelis pabaltijiečių kartu su kitais Vakarų valstybių piliečiais tomis dienomis patraukė prie sovietų atstovybių išreikšti savo protestą ir pasipiktinimą.

Visu aktyvumu į šį minėjimą įsijungė Vakaruose plačiai žinomos organizacijos ir komitetai, pirmiausia Laisvosios Europos Komitetas, kuriame yra atstovaujamos ir visos trys Pabaltijo valstybės. Žymūs Vakarų politikai ir visuomenininkai tomis dienomis prabilo į tremtyje gyvenančius pabaltijiečius ir kartu į savo tautiečius. Atsišaukimą ta proga paskelbė JAV prez. Trumenas, žymieji JAV politikai respublikonų partijos vadai Diuji, Dalesas ir kiti. Tuose atsišaukimuose skambėjo užuojauta ir padaršinimas tautai ir priminimas Vakarų tautoms, kad jos neturi susitaikinti su smurtu ir teroru, kuris valdė tokią žymią pasaulio dalį.

Birželio 14-15 d. minėjimai Vakarų žmonėms išsamiai nušvietė tai, ką mūsų tauta pergyveno anomis skausmo dienomis. Prieš publikos akis praslinko žmonėmis pakrauti ir užkalti vagonai, kurie rieda į Rytus, veždami geriausią mūsų tautos dalį sunaikinimui. Praslinko vaizdas visų tautos kančių, kurias jai teko pergyventi pirmoje bolševikų okupacijoje. Kartu išryškėjo ir anuometinės mūsų tautos pastangos pasipriešinti prievartai. Gražiai buvo išryškintas ir tinkamai įvertintas mūsų tautos sukilimo vaizdas, kai tų pačių 1941 m. birželio mėnesį ji išvadavo iš komunistų rankų buvusią laikinąją sostinę Kauną ir veik visą Lietuvos teritoriją. Pro 1941 m. birželio mėn. įvykius ryškėjo ir dabartinis mūsų tautos gyvenimo vaizdas: metai iš metų besikartojančios deportacijos, žudynės, persekiojimai, teroras, kartu didžiausio pasiaukojimo kupinas pasipriešinimas siekiant brutaliausios vergijos sąlygomis apginti bent savo dvasinę laisvę. Visa tai turėjo žadinti Vakarų žmonėse mintį, kad demokratija negali taikintis su komunistine sistema, kad ji turi ryžtis šventajam žygiui, ateidama į pagalbą vergijoms aukoms.

Reikia pasakyti, kad tas birželio įvykių minėjimas, praėjęs su tokiu plačiu atgarsiu Vakarų pasaulyje, nėra vienintelis tos rūšies faktas. Jis yra tik vienas iš ilgiausios grandinės tokių faktų, kaip Katynės žudynių byla,

kaip priverčiamojo darbo stovyklų teismas, vykęs Briuselyje, kaip JTO vykdomas apklausinėjimas dėl koncentracijos lagerių sovietijos kraštuose ir kt.

Visi šie faktai turi tikroje šviesoje parodyti bolševizmo sistemą. Jie turi sukelti Vakarų pasaulyje užuojautą pavergtiesiems ir pasmerkimą tironams. Kartu jie turi parodyti, kas galėtų laukti laisvojo pasaulio, jeigu jie nesukauptų savo jėgų pasipriešinti tironijai.

Vienas pagrindinių dalykų kovoje su bolševizmu yra tikrojo jo veido parodymas. Tai atgraso nuo bolševizmo daug daugiau nei kas kita. Kaip tik šitas kovos metodas sudavė didžiausią smūgį komunistams.

Kaip tik šitoje fazėje lemiamą vaidmenį tenka suvaidinti mums, komunistų pavergtiesiems kraštams, kenčiantiems visas tironijos eksperimentų kančias. Kartais iš nevilties gali pasirodyti, kad mūsų kančios tironijos jūne yra beprasmės. Tačiau kaip tik jos yra tas didysis veiksnys ir veikėjas, kuris paruošia lemiamą smūgį tironijai ir pranašauja mums šviesią išsilaisvinimo viltį. Tas pats 1941 m. birželio įvykių minėjimas kaip tik parodo, kad mūsų nelaimių laisvosios tautos neužmiršta. Pasaulis mini mūsų kančias. Jis iš mūsų nelaimių mokosi. Jis per mūsų nelaimes bręsta didžiajam savo uždaviniui - bolševizmo tironijos nubaudimui ir laisvės bei taikos grąžinimui visoms tautoms.

Iš tikrųjų, pro mūsų kančias daugelis faktų į mus dvelkia tikrąja laisvės viltimi. Šia proga suminėsim tik vieną tokį faktą, sužvilgėjusį š. m. birželio mėn. pro mūsų skausmo dienų minėjimą: tai Viljamsburgo deklaracija, ką tik paskelbta Jungtinėse Amerikos Valstybėse dešimties komunistų pavergtų Europos tautų, tarp jų ir pabaltijiečių. Joje visos Rytų ir Centro Europos tautos pasisako už tautų žmogaus laisvės bei lygybės principus, už teroristinių deportacijų, kolchozacijų ir kt. sistemų panaikinimą bei žmogaus saugumo ir asmeninės laisvės garantijas. Kartu šią deklaraciją paskelbusios tautos pasižada, atgavusios laisvę, įgyvendinti tarp savęs tautiško broliškumo principus, susirišti tarpusavyje tvirtais draugystės ryšiais ir vieningai įsijungti į Jungtines Europos Valstybes.

Tokiomis viltimis bolševikų teroro akivaizdoj šviečia mums laisvasis pasaulis. Kad tos viltys nėra apgaulingos, apie tai mums kalba ne tik mūsų pačių pasiryžimas, bet ir tie Vakarų pasaulio balsai, kuriuos girdėjome kad ir šiame ką tik įvykusiame birželinio įvykių minėjime.

Laisvasis pasaulis yra pasiryžęs gyventi, todėl jis negali mums neat-eiti į pagalbą, nes mes esame jo gyvoji dalis. Atsisakydamas savo dalies, jis turėtų pats savęs atsisakyti. Todėl birželio įvykių minėjime teisingai

pareiškė Laisvosios Europos Komiteto pirmininkas Mileris: „Mūsų laisvė negalės išsilaikyti, jeigu ir kiti nebus laisvi“.

*Z. Meldas**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1952 10, Nr. 5 (21), GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

35 *dokumentas*

Apie Lietuvą laisvajame pasaulyje

Vasario 16 atgarsiai

Sunkios rusiškojo okupanto letenos prislėgtame krašte Vasario 16 praslinko tyliai, be iškilmių ir minėjimų, be dainų ir juoko. Tik širdyje pavergtas lietuvis atžymėjo šią didžią šventę. Dar kiekiau sukando dantis bolševikų išnaudojami kolchozų baudžiauninkai ir fabrių darbininkai, dar su didesniu atkaklumu prisiekė kovoti ilgametės patirties užgrūdinti partizanai. Turėtos laisvės ir skaudžios dabarties vaizdai dar labiau uždegė dvasią tvirtu tikėjimu laisve.

O kaipgi laisvajame pasaulyje?

Ten, kur tik buvo bent nedidelė lietuvių bendruomenė, visur įvyko karšti Nepriklausomybės šventės minėjimai. Juose dalyvavo ne tik vietos lietuviai, bet ir kitataučiai Lietuvos draugai.

Kaip ir reikėjo laukti, plačiausiai Vasario 16 buvo paminėta didžiojoje laisvės šalyje - JAV. Ryšium su tuo, kad vasario mėn. sukako 35 metai nuo Lietuvos ir Estijos nepriklausomybės atgavimo, JAV valstybės sekretorius Džonas Dalesas vasario 16 d. padarė šį pareiškimą:

„Prieš 35 metus lietuvių ir estų tautos atgavo savo nepriklausomybę. Tačiau jos vėliau buvo pagrobtos sovietų. Atsisakydama pripažinti Baltijos valstybių įjungimą į SSSR, JAV vyriausybė reiškia įsitikinimą, kad teisingumas ir teisė turi tvarkyti santykius tarp didelių ir mažų tautų.

Šie metai yra ypatingi lietuviams, nes šiomet sukanka 700 metų nuo Lietuvos valstybės sukūrimo ir pirmojo Lietuvos karaliaus Mindaugo vainikavimo. Giliai suprasdamas Baltijos tautų karščiausius troškimus, aš naudojuosi šia proga pareikšti geriausius linkėjimus estams, latviams ir

* Z. Meldas - Bronius Krivickas.

lietuviams. Ne skaičius, ne plotas ir ne turtai daro tautas didžias, bet jų moralinė jėga ir jų meilė laisvei. Šios ypatybės buvo atrama išsilaikyti jūsų tautoms praeityje. Aš tikiu, kad, Dievui padedant, šios vertybės išves jus į naują laisvą dieną."

Vasario 16 proga virš 100 Amerikos kongreso narių pasakė kalbas ir padarė pranešimus, kuriuose išreiškė pasitenkinimą tvirta Jungtinių Valstybių vyriausybės užsienio politika, nepripažįstančia Pabaltijo valstybių užgrobimo. Senatoriai ir Atstovų rūmų nariai gėrėjosi lietuvių tautos atsparumu bei kova prieš pavergėjus ir išreiškė tvirtą viltį, kad sovietų pagrobtos tautos vėl galės pačios tvarkyti savo likimą. Kongreso narių, pasisakiusių už būtinumą grąžinti laisvę Pabaltijo tautoms, tarpe yra Senato daugumos lyderis respublikonas Taftas, atstovų rūmų pirmininkas respublikonas Martinas ir buvęs demokratų partijos kandidatas į viceprezidento postą senatorius Sparkmanas. Savo sveikinime, adresuotame Amerikos Lietuvių Tarybai (ALT), senatorius Sparkmanas rašo: „Amerika niekad nesutiko su prievarta įvykdytu Lietuvos prijungimu prie SSSR. Aš tvirtai tikiu sulaukti tos dienos, kai Lietuva vėl atgaus laisvę." Vien tik š. m. vasario 16 d. JAV kongrese kalbas apie Lietuvą pasakė 8 senatoriai ir 20 Atstovų rūmų narių.

Niujorke įvykusiame Vasario 16 minėjime pagrindinis kalbėtojas buvo senatorius Kerstenas. Jis pareiškė: „Lietuvoje vykdomas genocidas. Gyventojai žiauriai persekiojami. Užgrobiami Pabaltijį, sovietai įvykdė agresiją ir už tai turėtų būti išvaryti iš Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO)."

Nepriklausomybės šventės minėjimas įvyko ir Romoje. Apaštališkasis nuncijus Lietuvai arkivyskupas Spentosas perdavė Šv. Tėvo palaiminimą ir linkėjimus lietuvių tautai. Minėjime kalbėjo Italijos užsienio reikalų viceministras Dominidas. Kitas kalbėtojas senatorius Indonalis pareiškė: „Tautos yra nesunaikinamos, kaip nesunaikinamas mūsų šviesus tikėjimas".

Sveikinimus Lietuvai ir lietuviams ta proga pasiuntė daug žymių tarptautinių organizacijų. Čia duodame Tarptautinės laisvųjų žurnalistų federacijos (TLŽF), kuri vienija 11 komunistų užgrobtų šalių atstovus, pirminko sveikinimą Lietuvai: „Mūsų karščiausias troškimas - kad ši didinga Europos tauta, kuri šiemet mini savo valstybės sukūrimo 700 metų sukaktį, greičiau išsilaisvintų ir užimtą garbingą vietą laisvųjų tautų tarpe. TLŽF laikosi principo: visi už vieną, vienas už visus. Mes tikime, kad kartu su Lietuva atgims ir kitos Europos tautos. Tegyvuoja laisva Lietuva!"

Prancūzų Europos laisvės komiteto vardu per radiją lietuviams sveikino plk. Rožė Kaplaras, buvęs prancūzų okupacinės kariuomenės Vokietijoje vadas. Jis pareiškė, kad Laisvės komitetas dės visas pastangas įkurti Europos sąjungai, į kurią įeitų visos išsilaisvinusios Europos tautos.

Ižymią mūsų tautos sukaktį atžymėjo viso pasaulio radijas ir spauda. Didesnės Europos radijo stotys įjungė į savo programas pranešimus apie Lietuvą ir Vasario 16, o Paryžiaus ir Vatikano stotys davė atskiras laidas lietuvių kalba. Didžiausias Amerikos dienraštis „Niujork Taims“ vasario 16 d. vedamajame rašė: „Pro žiaurią tironiją lietuviai žvelgia ateitin [su] didesniu pasitikėjimu ne tik dėl to, kad Amerika tebepripažįsta Lietuvos, Latvijos ir Estijos nepriklausomybę, bet kad Eisenhoweris nutarė aiškiai pasukti į pavergtų tautų išlaisvinimą. Lietuviai visomis jėgomis stengsis priešintis ir išlaikyti savo dvasią, kol bolševizmo potvynis pradės atslūgti.“ Brazilijos sostinės Rio de Žaneiro vienas žymiausių laikraščių „O Žurnal“ išspausdino brazilų straipsnį apie Lietuvą, kuriame sakoma: „Lietuvių tautos vertė niekuomet nebuvo taip išryškėjusi, kaip dabar. Tėvynės meilė jungia visus lietuvius - ar užsieny esančius, ar tėviškėj vargstančius, ar kuklius miško partizanus - į vieną jėgą, kuri vadinasi tikėjimu. Jei karo draskoma tu buvai mažytė, - kreipiasi autorius į Lietuvą, - tai istorijos lapuose tu būsi didžiulė.“

Nepaprastai plačiai atžymėjo Lietuvos nepriklausomybės 35 metines mūsų politiniai ir diplomatiniai veiksniai užsienyje. Savo kalbose bei atsišaukimuose į pavergtą kraštą jie išreiškė tvirtą tikėjimą ateitimi, kuri atneš mums laisvę. Žemiau dedame svarbesnių kalbų bei sveikinimų ištraukas.

Kauno arkivyskupas J. Skvireckas pasakė: „Vasario 16 primena mūsų pareigas ir mūsų uždavinius. Ir šiandien Dievas - mūsų prieglauda ir stiprybė, jis tad išklauskys gal ir greit mūsų maldas“. Vyskupas V. Brizgys sako: „Lietuvi, kur tu bebūtum, kolchozo vergas ar Rusijos katorgininkas, nenulenk tu savo galvą prieš mus ištikusią nelaimę. Lietuva tapo dabar simboliu tirono žiaurumo ir nepalūžtančios kovos už laisvę“.

Su sveikinimu į viso pasaulio lietuvius kreipėsi ir trys Amerikoje gyveną Nepriklausomybės Akto signatarai: M. Biržiška, Kairys ir Šaulys. „Šių metų Vasario 16, - sako Kairys, - yra trimito garsas, šaukiąs gal į paskutinę kovą“. „Jei visų lietuvių širdyse dega pasiryžimas, būkime tikri - laisvės valanda išmuš“, - užtikrina kitas Vasario 16 Akto signataras Šaulys.

Visuotinio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (VLIK) pirmininkas prel. Krupavičius per radiją šitaip kreipėsi į pavergtą Lietuvą: „VLIK-as sveikina jus, anoj geležinės uždangos pusėj sulaukusius Vasario 16. Ši diena dabar mums yra tik prisiminimas praeities, iš kurios turime stiprybę semti. Lietuvių tauta bus gyva tol, kol lietuviai savo tautišką sielą išlaikys švrią ir nesuterštą. Antra - svarbu išsaugoti lietuvių tautos fizines ir dvasines jėgas. Daug vilties mums suteikė prezidentas Eisenhoweris, stodamas pavergtų tautų pusėje ir pasisakydamas už jų išlaisvinimą. Mes

niekad nesutiksime su visais sprendimais, nesuderintais su lietuvių tautos švenčiausiais idealais. Mes pasiryžę aukoti kraujo ir gyvybės aukas, tačiau Lietuvos karys stovi kaip tik toj pusėj, kuri užtikrins Lietuvos nepriklausomybę. Mes šventai jums, broliai ir sesės, pažadame neapleisti kovos lauko iki galutinio laimėjimo pergalės".

Lietuvos diplomatinės šefas Lozoraitis išreiškė šias mintis: „Dar kartą Nepriklausomybės šventė švenčiama priešų okupacijoje ir priespaudoje. Lietuviai savame krašte žiauriai persekiojami ir yra tik svetimo okupanto įnamiai". Lozoraičio nuomone, nuo pat Lietuvos pagrobimo iki šios dienos tebėra galioje šie trys pagrindiniai elementai: 1) mūsų tautos nusistatymas nepripažinti Lietuvos pagrobimo, 2) mūsų išsilaisvinimo siekimas teisėtumas ir 3) įsitikinimas, kad įvykiai plėtosis mums palankia linkme. „Lietuvių širdys pasilieka nesužalotos, - sako toliau mūsų diplomatinės šefas. - Jie, kaip ir pačioje pradžioje, priešinasi okupantui ir pasiryžę atstatyti savo nepriklausomybę. Sovietai stengėsi pašalinti Lietuvos vardą ne tik iš politinių žemėlapių, bet ir iš žmonių sąmonės. Tai jiems nepasisekė. Niekas šiandien neginčija lietuvių tautos teisės į laisvę. Ypačingą prošvaistę sudaro naujas Amerikos vyriausybės nusistatymas siekti pavergtųjų tautų išlaisvinimo. Tokiu būdu bręsta nauja laikysena Lietuvos atžvilgiu. Krašte galioje tebėra dėsnių: saugoti lietuvių fizines ir dvasines jėgas nuo sunaikinimo".

Lietuvos laisvės komiteto Niujorke pirmininkas V. Sidzikauskas pasakė: „Jūs priešo sukaustytoje tėvynėje švenčiate Vasario 16 tik savo širdyse, o mes - iškilingai ir viešai. Tačiau visiems mums lygiai brangus Vasario 16 Aktas. Tas Aktas apvainikavo ilgas mūsų tautos pastangas. Šiuo metu visi Lietuvos laisvinimo veiksniai, išvien dirbdami, esame nemaža atsiekę. Mes rūpinamės ne tik kad Lietuva atgautų Laisvę, bet kad ji apjungtų visas sritis, kurios būtinos mūsų ekonominiam ir kultūriniam gyvenimui. Laisvojo pasaulio politika yra aiškiai pasukusi į pavergtų tautų išlaisvinimą. Šie metai priartina tą valandą, kai laimingai ir laisvai vėl švėsime Vasario 16 ir išdidžiai suplevėsuos Gedimino kalne trispalvė vėliava".

Per Paryžiaus radiją Lietuvos pasiuntinys Prancūzijai dr. S. Bačkis pareiškė: „Mes žinome, kad jums neįmanoma net kukliausiu būdu paminėti Vasario 16. Mes stengiamės supažindinti laisvąjį pasaulį su priespauda Lietuvoje ir jūsų pastangomis gyventi laisvėje. Laisvasis pasaulis prisimena visus pavergtuosius, gyvenančius už geležinės uždangos, ir supranta, kad Europa tik tada galės gerai tvarkytis, kai tautos turės teisę laisvai apsispręsti ir išnyks totalitarinė priespauda. Pasaulis tiki laisvės ir gėrio laimėjimu. Laisvasis pasaulis suprato visuotinį pavojų, kuris jam gresia. Jis žino, jog sovietai nenusileis, jei laisvasis pasaulis bus silpnas.

Kiek laiko tęsis bandymai, niekas negali pasakyti. Reikia laikytis ir ištverti iki tos dienos, kada visas pasaulis bus laisvas".

Sveikinimus pasiuntė ir kitos Lietuvos atstovybės užsienyje. Lietuvos pasiuntinybės JAV sveikinime rašoma: „Kol lietuvių širdyse bus laisvės troškimas, būkime tikri, Aukščiausiasis mus laimins ir neapleis." Lietuvos atstovas Pietų Amerikai K. Graužinis sako: „Tik išlaisvinus visas pavergtas tautas bus galima pasiekti tvirtą taiką".

ALT savo atsišaukime pranešė, kad ji kreipsis į 83-iąją JAV kongresą su prašymu sudaryti komisiją, kuri ištirtų, kaip buvo įvykdyta Lietuvos, Latvijos ir Estijos aneksija. Tų priemonių pagalba bus nuplėšta kaukė sovietams ir jie negalės girtis, esą Pabaltijo valstybės pačios išsijungusios į Sovietų Sąjungą. Lietuvių bendruomenė Vokietijoje kreipėsi į katalikų vyskopus. Vyskupų nurodymu, Vasario 16 išvakarėse vokiečiai katalikai meldė Dievo malonės mūsų kraštui.

Iš visur plaukė sveikinimo laišškai ir telegramos gimtajam kraštui Vasario 16 proga. Tik dalis jų buvo perduota radijo bangomis. Be jau aukščiau minėtų sveikinimų, lietuvių, esančių tėvynėje, sveikino Austrijos, Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, Danijos ir Šveicarijos lietuvių bendruomenių komitetai, lietuvių susivienijimai, draugijos bei atskiri asmenys iš JAV, Kanados, Pietų Amerikos, Australijos, Pietų Afrikos, Madagaskaro.

Iš suminėto faktų aišku, jog lietuviai laisvajame pasaulyje nesėdi sudėję rankas. Jie visais galimais būdais stengiasi išpopuliarinti Lietuvos bylą ir surasti naujų lietuvių tautos draugų.

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1953 04 10, Nr. 1 (176), LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 12, l. 279-282. Originalas, mašinraštis.

36 *dokumentas*

Įvykiai Lenkijoje, Vengrijoje ir Viduriniuosiuose Rytuose

Teisybė - pavergtųjų viltis

Brangūs tautiečiai pavergtoje Tėvynėje. Nuo šio „Partizanų Šūvių Aidas" numerio redakcijai įvedus naują skyrių „Teisybė - pavergtųjų viltis", aš, bolševikų melo propagandos ir tiesos suklastojimo paveiktas, sutikau priimti redakcijos kvietimą rinkti šiam skyriui reikalingą medžiagą. Šiame skyriuje daugiausia bus nušviesti įvykiai, susiję su bolševikų pavergtųjų tautų laisvinimo reikalu. Taip pat bus nagrinėjami ir kiti svarbesni pasaulio politiniai klausimai.

Brangūs broliai ir seserys pavergtojoje Tėvynėje. Netikėkite okupanto melui ir tikrovės suklastojimui, bet žinokite, kad teisybė yra melo aršiausias priešas, ir melas anksčiau ar vėliau bus nugalėtas.

Sekime pasaulio įvykius

Rugsėjis-spalis

Įvykiai Lenkijoje

Po Stalino nuvertinimo sovietų pavergtuose kraštuose pradėjo reikštis laisvės sąjūdis. Vienas iš pirmųjų buvo Lenkijoje Poznanės darbininkų, reikalaujančių duonos ir laisvės, sukilimas, kuris prasidėjo 1956 m. birželio 28 d. Sovietų tankai ir durtuvai, jų sužvėrėjusių azijatų vadovaujami, palaužė narsų lenkų darbininkų laisvės sukilimą.

Lenkijos komunistinio režimo vadeivos, Poznanės sukilimą numalšinę, griebė sukilime dalyvavusius darbininkus ir kišo į kalėjimus. Bet bolševikams savo žmogžudiškų darbų nepasisėkė paslėpti. Viso pasaulio žmonės aiškiai pamatė, kad bolševizmas pavergtiesiems kraštams ginklo jėga primestas. Pasaulis pamatė, kad bolševikų taikos propaganda yra niekšiškas melas. Laisvojo pasaulio darbininkai protestavo prieš žiaurų išsiskaičiavimą su lenkų laisvės ištroškusiais darbininkais. Jie prašė savo vyriausybės reikalauti Lenkijos režimo, kad išileistų užsienio atstovus stebėti sukilėlių teismą.

Rugsėjo pirmoje pusėje lenkų komunistinis režimas suruošė teismą teisti Poznanės sukilėliams. Lenkijos komunistinis režimas, paveiktas laisvojo pasaulio opinijos ir bijodamas savo tautos keršto, sutiko išileisti keletą laisvojo pasaulio žurnalistų stebėti teismo eigos. Viešas kaltinamųjų apklausinėjimas ir liudininkų parodymai įrodė, kad ne tie kalti, kuriuos teisė, bet kalti patys kaltintojai. Kaltinamieji teigė, jog grasinimais ir kankinimais privertę juos prisipažinti kaltais prokurorai ir milicija. Tuo pačiu laiku Lenkijoje komunistų tarpe prasidėjo skilimai. Tuoju buvo atleistas iš pareigų vyriausias prokuroras už neteisingus bylų sudarymus. Už žiaurų elgimąsi su kaliniais buvo daug atleista ir areštuota milicininkų. Kremliaus valdovai pamatė, kad Lenkijos komunistinis režimas pradėjo demokratėti. Bijodami, kad Lenkija neišslystų jiems iš nagų, spalio 19 dienos naktį galvotrūkčiais atskrido į Varšuvą. Tuo pačiu metu Varšuvoje vyko komunistų partijos centro komiteto posėdis. Atskridę Chruščiovas, Mikojanas, Kaganovičius, Konevas ir Molotovas tuoju šoko barti savo draugus lenkų komunistus, kad jie per daug staigiai pasukę į dešinę... Lenkai, suvis nenusigandę, drąsiai at-

šovė: „Mes patys pasirinksiame kelią į socializmą, ir jūs nekiškite savo nosies į mūsų reikalus..." Sovietų draugai nieko nepešę turėjo grįžti atgal. Spalio 20 dieną Lenkijos taip vadinama „Darbininkų Jungtinė Partija" centro komiteto posėdyje perrinko CK narius. Iš CK narių buvo išmestas Lenkijos gynybos ministras sovietų maršalas Rokosovskis. Centro komiteto nariu išrinktas Vladislovas Gomulka, kuris neseniai buvo paleistas iš kalėjimo.

Naujasis centro komitetas savo generaliniu sekretoriumi išrinko Vladislovą Gomulką.

Spalio 21 dieną Gomulka per radiją kreipėsi į lenkų tautą ragindamas pasitikėti naująja vyriausybe, pareikšdamas, kad į socializmą yra daugiau kelių negu Maskvos nurodytas. Vieną iš tokių kelių pasirenkanti ir Lenkija. Toliau Gomulka teigė, kad rinkimuose į seimą, kurie įvyks 1957 m. sausio 20 d., galėsia dalyvauti daugiau partijų: pažangiųjų katalikų, nepriklausomų demokratų ir valstiečių. Tuoj po Gomulkos kalbos į Varšuvos gatves išėjo studentų ir darbininkų apie 3000 minia.

Minia sveikino savo vadą Gomulką, nešė lenkų tautinę vėliavą ir reikalavo, kad sovietų armija būtų išvesta iš Lenkijos. Gomulka nesišaukė rusų kariuomenės, bet pats kalbėjo su demonstrantais, kurie jo paklausė ir išsiskirstė.

Įvykiai Vengrijoje

Darbininkų neramumai, kuriuose jie reikalauja duonos ir laisvės, pasireiškia ir kituose bolševikų pavergtuose kraštuose. Pažvelgsime į Vengriją ir pamatysime, prie ko privedė bolševikų šeimininkavimas.

Spalio 23 d. Vengrijos studentai ir darbininkai išėjo į Budapešto gatves reikalaudami žmogaus teisių - laisvės. Vengrų tauta žinojo, kad esanti komunistinė vyriausybė negalės patenkinti jų reikalavimų, todėl reikalavo sudaryti naują vyriausybę, kurios ministru pirmininku reikalavo paskirti Imrę Nadį, kuris neseniai išleistas iš kalėjimo. Nadis buvo paskirtas premjeru, bet įsisiūbavusios minios nepajėgė nuraminti. Demonstrantų minia augo. Prie jų prisidėjo iš darbo grįžta darbininkai. Didžiulė demonstrantų minia traukė Budapešto gatvėmis giedodami Vengrijos himną ir nešdami tautines vėliavas. Minia sustojo prie parlamento rūmų, ir išrinkti darbininkų delegatai įteikė vyriausybei eilę reikalavimų. Reikalavo, kad iš Vengrijos būtų išvesta sovietų kariuomenė, kad būtų praversti laisvi rinkimai Jungtinių Tautų Komisijos priežiūroje ir t. t. Tuo pačiu laiku minia vis šaukė: „Mes reikalaujame, kad būtų išvesta sovietų kariuomenė! Mes norime laisvės! Gana mums bolševikinės vergijos!.."

Vengrijos saugumo milicija, saugojusi parlamento rūmus, išakė miniai išsiskirstyti. Priešingu atveju grasino šauti į minią. Vengrai netikėjo, kad šautų į beginklius žmones, darbininkus, moteris ir vaikus, todėl jie nesitraukė, bet reikalavo savo teisių. Tik staiga sugriaudė šūviai, paleisti saugumo milicijos į beginklius žmones. Budapešto gatvėse pasipylė nekaltų vengrų, darbininkų, moterų ir vaikų kraujas. Minioje užvirė kerštas, vengrai rankomis plėšė gatvių akmenis ir mušė savo tautos žudikus, saugumo miliciją. Keli darbininkai užlipo ant rūmų stogo ir nuplėšė sovietų raudonąją vėliavą ir penkiakampę žvaigždę. Po to minia šūkavo: „Mes eisime į bažnyčią“. Minia pradėjo žygiuoti gatvėmis. Demonstrantai sustojo toje vietoje, kur prieš sovietų okupaciją stovėjo katalikų bažnyčia, bet dabar riogsojo didžiulė Stalino statula. Minia puolė Stalino paminklą. Po didelio vargo, apie 11 valandą naktį, pavyko Staliną nupjauti per kelius. Statula, palydėta minios šūkavimų: „Salin, Stalinas“, nusirito į gatvę. Spalio 24 d. į Budapešto gatves išibrovė sovietų tankai ir pradėjo šaudyti į vengrų demonstrantus, darbininkus. Narsioji vengrų tauta stojo į kovą prieš bolševikų tankus, su benzino buteliais padeginėdami juos. Atsiųsta vengrų kariuomenė malšinti sukilėlių atsisakė žudyti savo tautiečius ir perėjo į sukilėlių pusę. Sukilo narsioji vengrų tauta, vyrai, moterys, net ir vaikai, į šventą kovą už savo tautos laisvę. Sovietų tankai žudė vengrų tautą, krauju pasruvo visa Vengrija. Spalio 26 d. kovos jau vyko daugely krašto vietų. Tą pačią dieną visi Vengrijos geležinkeliečiai paskelbė generalinį streiką visame krašte, tuo prisidėdami prie kovos už laisvę.

Tuo pačiu metu dalis Vengrijos komunistinių ministerijų atsistatydino. Nadis sudarė naują vyriausybę, kuri tuojuo paleido saugumo miliciją ir pradėjo masiškai areštuoti buvusiuosius saugumo milicininkus už tai, kad jie šaudė ir kitaip terorizavo nekaltus žmones. Spalio 27 d. JAV, Anglijos ir Prancūzijos vyriausybės nutarė sušaukti nepaprastą Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos posėdį Vengrijos klausimo svarstyti. Spalio 29 d. Vengrijos laisvės kovotojai savo visiškoje kontrolėje turėjo teritoriją 150 km ilgio ir 80 km ploto prie Austrijos sienos.

Spalio 30 d. Vengrijos premjeras Nadis paleido senąją vyriausybę ir sudarė naująją, laisvą, demokratinius pagrindais vyriausybę, į kurią įėjo ir laisvės kovotojų atstovai. Tą pačią dieną Vengrijos premjeras Nadis per radiją kreipėsi į visą pasaulį ir į Jungtines Tautas skelbdamas Vengriją laisvą, nepriklausomą ir neutralią valstybę. Tuo pačiu prašė Jungtines Tautas garantuoti Vengrijos neutralumą pareikšdamas, kad Vengrija išstoja iš Varšuvos pakto.

Spalio 31 d. Vengrijos vyriausybinių radijas pranešė, kad sovietų tankai pradėjo trauktis iš Budapešto.

Įvykiai Viduriniuose Rytuose

Apžvelgę įvykius Lenkijoje ir Vengrijoje, pasižvalgykime ir po kitas pasaulio dalis. Sovietų Sąjunga, norėdama silpninti laisvojo pasaulio pajėgumą ir vienybę, pradėjo visokiais būdais veržtis į Egiptą ir į kitus arabų kraštus. Ilgesnį laiką sovietai siuntė ginklus į Egiptą, Siriją ir kitus arabų kraštus, visaip kurstydami juos prieš Angliją, Prancūziją ir kitus laisvojo pasaulio kraštus. Tokiu būdu jie išprovokavo daugelį incidentų prie Egipto ir Izraelio sienų. Pagaliau Egipto vyriausybė, paveikta Sovietų Sąjungos, laužydama tarptautinius susitarimus, nusavino Sueco kanalą ir tuo sudarė karo grėsmę toje pasaulio dalyje.

Spalio 28 d. Izraelio kariuomenė peržengė Egipto sieną ir pradėjo karo veiksmus. Spalio 29 d. Izraelis pradėjo plačius karo veiksmus Sinajaus pusiasalyje. Spalio 30 d. anglų ir prancūzų vyriausybės įteikė Egiptą ir Izraelį 24 valandų laike pertraukti karo veiksmus, priešingu atveju Anglija ir Prancūzija grasino užimsiančios Sueco kanalo sritį. Egiptas ir Izraelis nepaklausė [reikalavimo] pertraukti karo veiksmų.

Spalio 31 d. anglai ir prancūzai pradėjo bombarduoti kanalo sritį ir ruošti desanto iškėlimui toje srityje. Pasaulis, bijodamas, kad karo veiksmai neišsiplėstų ir nekiltų pasaulinis karas, sujudo, kariaujantieji kraštai kreipėsi į Jungtines Tautas, vienas kitą skųsdami reikalavo, kad jos imtųsi priemonių karui sustabdyti. Buvo sušauktas nepaprastas Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos posėdis svarstyti įvykius Egipte. Anglai ir prancūzai pirmą kartą Saugumo Taryboje pavartojo „veto“. Saugumo Taryba negalėjo priimti jokio nutarimo. Tuo pačiu metu Jungtinių Tautų Saugumo Taryba priėmė nutarimą sušaukti nepaprastą Jungtinių Tautų visumos susirinkimo posėdį svarstyti Egipto ir Vengrijos klausimą.

Apžvelgę pasaulio įvykius mes matome, kaip sovietų pavergtosios tautos įvairiais būdais veržiasi į laisvę. Galimas dalykas, jog įvykiai Vengrijoje ir Lenkijoje gali pabudinti ir rusų tautą pradėti reikalauti laisvesnių ir geresnių gyvenimo sąlygų.

Brangūs tautiečiai, nenustokite vilties, bet tikėkite Lietuvos prisikėlimu.

*Laisvūnas**

1956 11 15

Partizanų šūvių aidas (Žemaičių apygardos Juozapavičiaus tėvūnijos organas), 1956 09-10, Nr. 1 (20), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

* Autorius nenustatytas.

Apie komunizmo teoriją ir praktiką

3 7 *dokumentas*

Partizanų 1945 m. gegužės 10 d. kreipimasis į vyrus dėl okupacinės valdžios vykdomos karinės įskaitos

Šiomis dienomis pasirodė skelbimai, kuriais jūs įpareigoti perregistruoti turimus karinius dokumentus. Kokių tikslų tai daroma - sunku pasakyti, bet bolševikų klasta seniai visiems žinoma. Galimas daiktas, kad ir šia registracija bus užmaskuota mobilizacija 1909-1895 gimusių vyrų. Lietuviai! Apsižiūrėkite, kol dar ne vėlu. Karas su Vokietija jau baigtas. San Francisko konferencija vyksta bolševikams nepalankiai. Tad ar nebandys jie grumtis su Amerika ir Anglija už savo interesus ir sumobilizuotus mūsų vyrus panaudoti naujam karui? Be to, bolševikai turi dar vieną aiškų tikslą: naikinti lietuvių tautą, silpninti jos jėgas, kad, jiems besitraukiant iš Lietuvos, nesudarytų pavojaus.

Taigi nesiduokime apgaunami ir priešinkimės visokiomis priemonėmis. Dabar vykstanti San Franciske konferencija baigiasi, ir, turimomis žiniomis, jos pasekmės tikriems lietuviams bus daug linksmesnės negu bolševikams bei jų bernams.

Baigdami šį atsišaukimą tikimės, kad tikro lietuvio patrioto širdies jausmas jį nuves ne bolševikų pageidaujamu, bet tuo keliu, kuriuo turi eiti savo tėvynės mylėtojai, lietuviai. O tas kelias yra ne bolševikams vergauti, bet stoti vieningai į kovą prieš viso pasaulio priešą komunizmą, už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Mūsų žygius laimina Dievas ir tautos, siekiančios išnaikinti komunizmą visame pasaulyje. Tad nekreipkite dėmesio į visas bolševikų registracijas ir vadinimus, kurių esame matę jau gana įvairių, ir stenkimės visokiais būdais jų vengti, o reikalui esant priešinkimės net ir ginklu. Tie gi, kurie stengsis bolševikams padėti įgyvendinti jų užmačias, bus ne tik įtraukti į lietuvių tautos išgamų sąrašus, bet savo ruožtu bus jiems atitinkamai ir atlyginta.

Partizanų štabas
1945 05 10

LYA, f. K-1, ap. 3, b. 1263, l. 142. Originalas, mašinraštis.

Lietuvos išlaisvinimo komiteto atsišaukimas į Lietuvos vyrus (ne anksčiau kaip 1945 m. rugsėjo 16 d.)

Lietuva - lietuviams!

Į 1927 m. gimusius vyrus

„Karas baigtas! Visi agresoriai nugalėti!" - šaukia per spaudą, per radiją ir mitinguose bolševikai. Tačiau greta šio entuziazmo pabrėžiamas reikalas „stiprinti tarybinės valstybės galią" rodo, kad ginklai nutilo tik laikinai: jų laukia dar didesnė audra, kuri sunaikins paskutinius prispaudėjus ir išlaisvins pavergtuosius. Visa tai jausdami, raudonieji okupantai nesi-tenkina mūsų prakaitu persunktu darbu, privataus ir valstybinio turto plėšimais, sodybų deginimais - jie trokšta nekaltos lietuvių tautos kraujo. Ir liejasi mūsų brolių-seserų ašaros ir kraujas kaimuose, kalėjimuose, konclageriuose Lietuvoje ir tolimiausiuose Rusijos valdomuose plotuose.

Lietuvos jaunime! Dabar vykdoma 1927 metais gimusių vyrų registracija liečia tave asmeniškai ir kaip lietuvi - lietuvių tautos sūnų. Todėl Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, matydamas, kad NKVD-istinio durtuvo smagalyš krypta į tave, randa reikalo įspėti.

Sunki ir žiauri buvo vokiškoji okupacija, bet žymiai sunkesnė ir žiauresnė raudonojo slibino priespaudos letena. Bet lietuvis moka kęsti, kovoti ir aukotis už savo tautos ir valstybės reikalus. Penkerių metų kova su priespauda mūsų nepalaužė, o tik užgrūdino, išugdė tautinį ir valstybinį subrendimą.

Kokią „laisvę" bolševikai neša tautoms, šiandien jau aišku ne tik mums, latviams ir estams, bet taip pat Vidurio ir net Vakarų Europos tautoms. To pasekoje Lenkijoje, Bulgarijoje, Rumunijoje, Jugoslavijoje, Vengrijoje, Baltgudijoje, Ukrainoje, Užkaukazėje diena iš dienos auga ir stiprėja partizaninis judėjimas, pereidamas kai kur į pilietinį karą (Jugoslavijoje).

Amerikos Prezidentas Trumenas neseniai savo kalboje pabrėžė, kad „niekur nebus palikta diktatūrinė demokratija, o bus įvesta demokratija Amerikos-Anglijos pavyzdžiu ir kad dar šiais metais visi Europos klausimai bus išspręsti".

Taip aiškiai artėja bolševizmo galas, o pavergtų tautų, jų tarpe ir lietuvių tautos - išsilaisvinimo valanda. Todėl būk budrus visuomet ir viskam pasiruošęs, nesiduok apgaunamas ir į pinkles vedamas, visokiomis priemonėmis venk pakliūti į bolševikų kariuomenę ar istrebitelių batalio-

nus, nes ten - tavo pražūtis. Gaudomas pasek savo vyresniųjų pavyzdžiu, likdamas Lietuvoje ir papildydamas kovojančiųjų eiles.

Visas jėgas Laisvos, Nepriklausomos, Demokratinės LIETUVOS iškovojimui ir atstatymui. Priartinkime galą raudonajai tironijai!

Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas

LYA, f. K-1, ap. 3, b. 207, l. 251. Originalas, mašinarštis.

39 *dokumentas*

Išsivadavimo galimybės ir požiūris į partizanų legalizaciją

Daugiau vilties ir kantrybės!

Pastaruoju metu mūsų nuskurdę bolševikėliai vėl paleido į darbą savo seną melo ir propagandos katarinką. Visa gerkle šaukiama, kad partizanai išeitų iš miškų ir atneštų ginklus, kad nesiregistravę vyrai eitų kuo greičiausiai registruotis, nes esą Lietuva kitokia nebūsianti, kaip tik tarybinė. Savo riksmą paremia grasinimais, būk Lietuvą užplūsią tūkstančiai enkavedistų ir raudonarmiečių ir visus „banditus“ sunaikinsią.

Tai sena bolševikinio melo ir apgaulės dainelė. Ne nuo šiandien ji jau dainuojama, ir jos turinys kiekvienam padoriam žmogui jau turėtų būti gerai žinomas. Vienok daug kas, šitos bolševikinės dainelės paveikti, susvyravo, kiti net palūžo. Pasvarstykime, ar yra ko nuogąstauti?

Partizanams, kurie sugrišią ir atiduosią ginklus, esą būsiąs garantuotas ramus ir saugus gyvenimas savo šeimose. Ko verta šitokia garantija - daug aiškinti nereikia. Nesunku suprasti, kad po šitokia garantija, kaip ir visuomet būdavo, slepiasi bjauri apgavystė: norima surinkti ginklus, kad vieną gražią dieną galima būtų suvaryti visus į bučių. Įsidėmėtina ir tai, kad šiuo metu registruojantis registracijos knygoje atžymima: „banditas“. Tokiu būdu registruojantysis iššifruoja pats save ir savo šeimą ir taip atsiduria pavojuje kiekvienu momentu būti suimamas. Todėl kiekvienas, - partizanas ir ne partizanas, - kuris eina registruotis, pasirodo didžiausiu bailiu, tampa savęs, savo šeimos ir savo tėvynės išdaviku.

Nepaklausiusiems išpėjimo grasinama mirties bausme. Esą būsiąs toks didelis valymas, kokio iki šiol dar nebuvo. Jį atliksią tūkstančiai enkavedistų, pasikvietę į talką raudonosios armijos karius. Kaip žiūrėti į šitą

bauginimą? Vyriškai ir blaiviai. Kokia gi tikrumoje dabar raudonosios armijos nuotaika? Nuo to laiko, kai bolševikai peržengė Rusijos sienas, jie jau ne bolševikai. Raudonoji armija, pradedant eiliniu kareiviu ir baigiant maršalu, jau ne tarybinė, o antitarybinė. Tą patvirtina kiekvienas, kuris yra kalbėjęs su raudonosios armijos kariais. Tad negalima net prielasti, kad raudonoji armija eitų enkavedistams pagalbon. Dar daugiau. Raudonoji armija ir NKVD dabar vieni nuo kitų skiriasi kaip ugnis nuo vandens. Tai matyti iš dažnų jų kruvinių tarpusavio susirėmimų.

Įdomu, koks dabartiniu metu pajėgumas NKVD? Enkavedistų skaičius dar nemažas. Bet ir jų veikimo plotas milžiniškas: visa Tarybų Sąjunga ir pusė Europos. Esant tokiam milžiniškam plotui, enkavedistai negali vienoje vietoje ir tuo pačiu metu sutelkti didesnio skaičiaus žmonių ir todėl jie veikia palyginti nedideliais daliniais. Jeigu NKVD turėtų pakankamai žmonių, jie jau seniai būtų apuostinėję ir išvalę kiekvieną mišką, miškelį ir net kiekvieną krūmokšnį. Tuo tarpu gi, kaip matome, jų veikimas daugiausia reiškiasi tik žudymu nekaltų beginklių žmonių, grasinimais, pažadais, o pastaruoju metu jau net verkšlenančiais maldavimais ateiti ir pasiduoti.

Ir dabar, kai bolševizmui iš po kojų slysta žemė, jo šulai, žydiškieji enkavedistai, deda visas pastangas išsilaikyti. Jie nori mus nuginkluoti, kad paskui lengvai galėtų mus sulikviduoti. Bet tai mūsų tenegąsdina. Bolševizmas jau prie mirties slenksčio. Jis jau pradeda merdėti. Jau ateina diena, kada bolševizmo išradėjai žydai ir jų sėbrai enkavedistai bus persekiojami ir be mažiausio pasigailėjimo naikinami ne tik mūsų krašte, bet ir Rusijoje.

Kaipgi stipri mūsų pozicija? Kai bolševizmas pradeda merdėti, mūsų padėtis gerėja. Mūsų egzistencijos pagrindas darosi vis tvirtesnis ir tvirtesnis. Su mūsų moraline ir net fizine jėga enkavedistai ir prie jų prisiplakusieji mūsų tautos išgamos jau priversti skaitytis ir jau rimtai skaitosi. Mes stovime ant teisingo pagrindo, nes savo veikime vadovaujamės Londono ir Vašingtono politika. O ta politika remiasi teisingu visų tautų troškimu sunaikinti bolševikinį siaubą ir garantuoti sau ramų ir laisvą gyvenimą. Ir šitas troškimas, nėra jokios abejonės, bus įgyvendintas. Tik turėkime kantrybės!

Lietuvis papratęs vargą vargti. Apvaizdos sutvarkymu Lietuva jau ne vieną sykį nešė sunkų kryžių. Jį tebeneša ir dabar. Bet lietuvis patvarus ir kantrus. Jis pernešė carinės Rusijos priespaudą, vokiškųjų okupacijų priespaudą, jis perneš ir dabar. Dabartinė raudonojo bolševizmo priespauda jau ima silpnėti. Mūsų kryžiaus kelias jau neilgas. Aplink mus

jau švinta naujas gyvenimas. Netrukus nusiimsime nuo savo pečių ilgai neštam sunkų kryžių ir, lengvai atsidusę, imsime kurti naują lietuvišką gyvenimą. Tik, broliai ir sesės, daugiau vilties ir kantrybės!

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1945 07 01, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 35-37.

40 *dokumentas*

Apie 1945 m. vykdytus gyventojų trėmimus

Vėl veža

Niekad lietuvių tauta nepamirš pergyventų 1941 06 14-16 dienų, kuomet raudonieji galvažudžiai ištrėmė iš Lietuvos apie 35 000 niekuo nekaltų geriausių lietuvių.

Kuo kalti tie dešimtys tūkstančių mūsų žmonių, kuriuos kaip gyvulių sužvėrėję čekistai grūdė į vagonus užkaltais langais? Visi jie niekuo nekalti. Net patys kankintojai nesiteikė jiems, didžiajai masei, pateikti kokius nors kaltinimus. Iš gimtojo krašto ištremiami buvo tie, kurie okupantų akimis atrodė atspariausi, pastovesni lietuviai, su kuriais ne taip greit ir lengvai būtų galima apsidirbti. Argi jiems galima ką nors prikišti, kad jie nerodė skubaus noro atsižadėti savo tautos, savo tautos gražios praeities, savo tautos liaudies meno, kuriuo grožėjosi didieji meno ir literatūros žinovai. Iš šito galima padaryti išvadą: iš gimtojo krašto buvo tremiami lietuviai, kurie tik parodė tautinį atsparumą. Vežė kūdikius, vežė ir vos paeinančius senelius.

Kodėl buvo tremiami šie žmonės? Ar tik inteligentus vežė? Ne! Vežė ir darbininkus, ūkininkus, mokslo žmones ir visai neraštingus. Išvežamiems budeliai neparodė mažiausio humaniškumo, pasigailėjimo. Gamta visiems žemės gyviams, taigi ir žmogui, nepagailėjo dviejų dalykų: oro ir vandens. O šie sužvėrėję galvažudžiai pagailėjo tų būtiniausių žmogaus gyvybei palaikyti dalykų - oro ir vandens - nelaimingiesiems tremtiniams!..

Tokie patys vaizdai vėl ėmė kartotis Lietuvoje. Kruvini enkavedistų pulkai pasiekė savo siautimo aukščiausią laipsnį - tremti iš Lietuvos į Rusijos gilumą kančioms ir pražūčiai niekuo nekaltus žmones. Kaip ir anksčiau, taip ir dabar veža mažus vaikučius, senius, inteligentus, darbininkus, ūkininkus - geriausius specialistus. Tad išpėjame: nesiduokite vežami, o slėpkitės ir slapstykitės, iki išmuš laisvės valanda, kuri jau nebetoli.

Patariame pasisaugoti pirmoje eilėje partizanų šeimoms, apie kurias tautos išdavikai žino, pabėgusių į Vokietiją šeimoms, sėdinčių kalėjimuose šeimoms, politiniais sumetimais gaudomų šeimoms, paliestų žemės reformos šeimoms ir kitiems, kurie daugiau yra bolševikų persekiojami.

Išpėjame visus tuos lietuvių tautos išgamas, kurie vienu ar kitu būdu prie šio išvežimo prisideda. Tokiems mažiausio pasigailėjimo nebus ir ateityje su visom šeimom bus kaip lietuvių tautos naikintojai nušluoti nuo žemės paviršiaus. Kaltininkus mes visus puikiai žinome, ir jie niekur nepasislėps. Tad apsispręskite!

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1945 08 15, Nr. 6, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

41 *dokumentas*

Apie padėkos laišką Stalinui

Bolševikinė propaganda ir tikrovė

Nors raudoniesiems tiesa ir nemaloni, bet jie dažnai yra tiesiog priversti paminėti mažosios lietuvių tautos didvyrišką kovą už savo egzistenciją ir už Nepriklausomybę.

Dabartinė tarybinė Lietuvos valdžia, raudonosios armijos ir falsifikuotais—suklastotais rinkimais pasodinta viršūnėse, pilte pila didžiausią padėką savo tėvui, vadui, mokytojui, mylimiausiam ir brangiausiam generalisimui Stalinui, partijai. Tą didžiausią mūsų tautos tragedijos dieną jie vadina „džiaugsmo diena“. Džiaugsminga diena tikrai buvo tik jiems, kurie, pardavę savo sąžinę, tėvynę, surišo savo likimą su raudonojo komunizmo likimu. Kaip jiems nebus linksma diena, jei jiems, nemėgstantiems darbo uitojams, davė progos per brolių ir sesių kraują įkopti į aukščiausias valdžios viršūnes, davė galimybę puskarininkui nešioti generolo vardą (pvz., politrukui Macijauskui), slaugei tapti „gydytoja“, meisteriui - „inžinieriumi“, sargui - „direktoriumi“, o kriminaliniam nusikaltėliui - „valdžios pareigūnu, teisingumo atstovu“. Šiems žodžiams patvirtinti toli faktų netenka ieškoti. Džiaugsminga diena jiems dėl to, kad garbinimu T[arybų] S[ąjungos], Stalino partijos ir vyriausybės už tai, kad parsiduoda, gauna teisę artimuosius vienu savo žodžiu pražudyti, paskirti išvežimui ir t. t.

Kaip gali džiaugtis visa lietuvių tauta, jei nuo tos „džiaugsmingos“ tik išgamoms dienos krašte nenustoja plūdęs kraujas ir ašaros, kankinimai, visur tebesigirdi artimųjų kankinimo šauksmai, kai visoje šalyje iš perpildytų kalėjimų ir rūšių, duobių žemėje girdisi skundo balsai, kai tolimojo Sibiro plotuosna tremiami žilaplaukiai seneliai, motinos, paaugoję save ir savo sūnus ant Tėvynės aukuro ir nepabūgę, kaip daugelis padarė, kad ir baisiausių ir žiauriausių pavartotų priemonių?

Netektų ir minėti, nes visiems yra aišku, kad padėkos laišką kruvinam Stalinui nusiuntė ne lietuvių tauta savo vardu, bet saujelė (LKP(b) CK nariai, istribiteliai), svetimtaučių diriguojami. Parašyti tautos vardu laišką labai lengva, bet priversti jį pasirašyti yra gana sunku. Partija, pagal dr. Bartašiūno žodžius, būdama bejėgė tautai sutrukdyti savo jausmus, t. y. pareikšti tylų protestą vieningai nesirašant, griebėsi savo mėgiamiausio metodo - prievartos. Negelbėjo jos nei mitingai, nei susirinkimai, į kuriuos privalomai visi turėjo eiti, bet visa tai raudoniesiems baigėsi nesėkmingai, nes, kaip žinome, į susirinkimus nueidavo moterys, kurios lengviau išsisukdavo, nepasirašydavo ir taip sukvailindavo jau ir taip kvailus instribitelius - bendrai išgamas, kad tie, kaip kaulu springę, it musę kandę, maudavo iš kur atėję, nors iš savo vadų turėdavo įsakymą grįžti tik su pilnu parašų lapu.

Taigi negelbėjo ginkluotų istribitelių važinėjimai po kaimus, nei pagaliau pavienis šaukimas valsčiaus įstaigon. Lietuvių tauta tvirtai laikėsi savo nusistatymo, nes jokio dėkingumo Stalinui nejautė ir nejaučia. Ir pagaliau jei iš tikrųjų, panaudojus visus šiuos metodus, iš trijų milijonų tautos buvo surinkti 700 000 parašų, galima, be abejonės, sakyti, kad tas darbas jiems visiškai nepasisekė ir kad tie parašai yra daugumoje svetimtaučių, tų pačių šimtais kartų pasirašiusių, išprievartautų, bailių parašai. Šiandien ne vienas jau jaučia sąžinės graužimą, kad dėl išgamos istribitelio pagrasinimo ginklu pasirašė. Nors lietuvių tautai - lietuviams tokie žygiai yra labai skaudūs, bet tavo padaryta klaida tebūna skaudi pamoka ateičiai, kuomet parašo davimas mūsų brangiausios Tėvynės ateitį nuspręs šimtmečiams. Rinkimams artinantis tegul Visagalis Dievas, mūsų prabočių mummyse įžiebta nemari Tėvynės meilė, pagaliau Lietuvos laisvės pasiilgę šimtamečiai ažuolai, sesių lietuvių darželių gėlės suteikia kiekvienam lietuviui drąsos nepabūgti kruvino istribitelio ir NKVD pareigūno durtuvo ir savo balsu vieną kartą ant visados viešai parodyti.

Per audras (Nenustatyto partizanų dalinio laikraštis), 1945 09 24, LYA, f. K-1, baudž. b. 44610/3, t. 11, l. 134. Originalas, mašinraštis.

Lietuvos gyventojų trėmimai

Tremtiniai į Sibirą

Šaltai pūgai siaučiant, vasario 17-18 d. naktį tūkstančiai ramių šeimų buvo pažadintos išiotusių enkavedistų, kad pradėtų bado ir šalčio kelionę į Sibirą. Tai kraštas, dar mūsų tėvų prakeiktas. Milijonų žmonių kančių vieta ir jų kapai. Lyg pragaras žemėje. Tūkstančius kilometrų nutįsiose tundrose bei siaurės miškuose, nuo Solovkų ligi Lenos žiočių, bolševikai pristeigė šimtus kankinamojo darbo lagerių. Tai milžiniški fabrikai bolševizmo pavergtoms tautoms naikinti.

Daug tūkstančių lietuviškų šeimų bolševikai išplėšė iš gimtųjų sodybų. Daug mylimų ašarotų veidų, pro sunkvežimių užuolaidas žvelgiančių, vergijon palydėjome, savo begalinį skausmą širdyse slopindami. Matėme mes mūsų brangius senelius, mūsų tėvus, brolius ir mias sesutes laukinių azijatų šlykščiausiai keikiamus, šautuvų buožėmis mušamus, žiemos pūgoje pusnuogius į sunkvežimius grūdamus. Matėme ir niekuo padėti jiems negalėjome. Sunku ūkininkui skirtis su savo ilgų metų kruopštaus darbo vaisiais, su jo mieląja tėviške. Sunku mažajai seselei skirtis su iš jos rankų strebitelio išplėšiamom maldaknygėm ir rožančiumi.

Laidotuvių giesmę „Angelas Dievo“ giedodami, tremtiniai su savo mieląja Tėvyne atsisveikina. Pasiliekančiams ir atrodo, lyg jie savo gimines, savo kaimynus, savo tautiečius gilion kapų duobėn leistų. Bet skirtumas visgi didelis. Mielą žmogų duobėn leisdami jam amžiną atilsį kalbam, o šie nelaimingieji atilsio jau nematys. Ir niekas nežino, kur jų kaulai dar gaus ramiai, kad ir svetimoje žemėje, pailsėti. Matėme jų kančių kelio pradžia, bet jo pabaiga tik mūsų mintyse toli nutįsta į snieguotąjį Sibirą.

Išlydėdami jiems nieko įduoti negalėjome. Tik Aukščiausiąjį meldžiame, kad Jo palaima mūsų tautiečius jų baisiam kelyje lydėtų, kankinimų valandomis jų sielas viltimi nuskaidrintų, kad pamatys dar savo Tėvynę, jau laisvą Tėvynę.

Juos nežinion ištrėmė, o čia kiekvienam kaime po keletą tuščių ir kurčių sodybų liko. Pavasaris laukais ateina, bet nešokinės ganyklose ėriukai - jie skerdyklon vežami sušalo. Nedūzgens pievų gėlėse bitės - jų aviliai išplėšti ir išvartyti, o darbščiųjų darbininkų lavonai vėjo su sniegu pusnimis žarstomi.

Balti kaminai jau nepasveikins praeivio kas rytą linksmai kylančiais dūmais. Iš nužudytų langų negyvos akys keršto šaukiasi tiems, kurie senus žemės šeimininkus vergijon išvarė, o kraštą mirusia dykyne paverčia.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 03 10, Nr. 4 (16), LYA, f. K-1, ap. 3, b. 748, l. 39. Originalas, mašinraštis.

43 *dokumentas*

Apie vidaus reikalų liaudies komisaro Juozo Bartašiūno vykdomą partizanų legalizaciją

Muravjovas Nr. 2 vėl prabilo

Lietuvių sukilimui malšinti (1863-64 m.) rusai Vilniun atsiuntė general-gubernatorių Muravjovą. Už žiaurius žmonių žudymus Muravjovas Koriku buvo pramintas. Lietuvos istorijoje ir dabar tuo vardu jis vadinamas (Muravjovas Korikas). Ne geresnį vardą gaus ir šių dienų Koriko vietininkas Vilniuje NKVD vadeiva Bartašiūnas. Tai Maskvoje, Čekos mokyklose, išdresiruotas lietuviškas benkartas. Už rusišką medalį pasirengęs kad ir visą lietuvių tautą sunaikinti. Ir naikinamasis darbas šiam bude-liui vykttų „bolševikiniais tempais“, tik visus jo planus sužlugdo energinga partizanų veikla. Štai žemės reformos reikalas antri metai stovi neišjudinamas (o svetimo turto laukiama tiek daug tarybiniuose miesteliuose!). Ir Lietuvos jaunimas dar ne visas raudonojon vergijon sugaudytas. Tai vis dėl tų tūkstančius kartų bolševikų prakeiktų banditų. Na, o vasario 10-oji visiems parsidavėliams galutinai nuotaikas pagadino. Jie pamatė, kad partizanai - tai nėra saujelė miškuose besislapstančių vyrų, kaip ligi šiol jiems atrodė, bet kad tai visi lietuviai, kaip vienas žmogus, bolševikų nekenčia ir jų užgaidoms kaip begalėdami priešinasi.

Kad lietuvių nepavyko suklupdyti po raudonuoju jungu, Maskva mūsų tarybininkų tikrai nepagyrė. Vieton medalių - švinu į pakaušį pagrasino. Pirmoji švino porcija, žinoma, tektų Bartašiūno pakaušiui dėl jo bejėgiškumo kovoje su partizanais. Gelbėdamasis nuo Maskvos rūstybės, Korikas Nr. 2 dar kartą ryžosi laimės pabandyti - gal pavyks lietuvius apgauti. Nei enkavedistais, nei savo sukurto „liaudies gynėju“ gaujom Bartašiūnas jau nepasitiki. Nes tokių „herojų“ pulkai, pasiūsti kaiman banditų gaudyti, rūpinasi tik savo alkanu pilvu, kad kur paėsti ar ką pavogti gautų, o miškus didele pagarba toli aplenkia - nes ten šaudo!

Skęstantis ir už šiaudo griebiasi. Vertingasis Muravjovo vietininkas, nieko gudresnio neišgalvodamas, nutarė gražiai banditus paprašyti, kad jie patys miškuose išsišaudytų. Tai ir banditų išnaikinimo planas būtų įvykdytas, ir „liaudies gynėjai“ galėtų ramiai, be pavojaus, miestų šaligatviuose paskutines klumpes sunešioti, ligi iš broliškų respublikų bus gauti seniai pažadėti vyžai. Gražių vaisių laukdamas, Korikas Nr. 2 š. m. vasario 1 d. ir išleido „įsakymą“, kurį dabar stribokai uoliai po kaimus platina ir verkdami gyventojus prašo, kad tik visi patartų banditams patiems išsišaudyti.

„Įsakymo“ 1-ame punkte Korikas Nr. 2 įpareigoja savo gaujas visose apskrityse naikinti banditus. Nedovanotinas Bartašiūno apsileidimas! Tiek gražaus tarybinio aktyvo žuvo, o NKVD komisaras tik dabar įsakė banditus naikinti. Bartašiūnas didelėmis bausmėmis grasina tiems, kurie turi pasidareę slėptuves. Jo pyktis mums suprantamas, nes tuose bunkeriuose nuo budrios enkavedisto akies slapstosi tokie aršūs liaudies priešai kaip taukinės, lašiniai, dešros, čebatai. Rusijoje tokių buržuazinių likučių jau seniai nėra. Todėl šiame didžiai gudriame įsakyme ir įpareigojami žmonės sekti savo kaimynus ir tuoj pranešti milicijai, jei kokią įtartą skylę pastebėtų. Bet Bartašiūnas nenurodė, kad tarybiniai įstatymai draudžia gyventojams daryti slėptuves turtui nuo vagių paslėpti. Koriko vietininkas neišsižudžiusių ar enkavedistų kankynėms nepasidavusių partizanų šeimas įsako suimti ir ištremti. Tik nenurodo, ką jis laiko partizano šeima. Praktiškai enkavedistai išveža ir tolimų giminaičių šeimas su naujagimiais kūdikiais, nors partizanas jau seniai žuvęs, dar kūdikiui negimus. Ar tokie kūdikiai tarybinių įstatymų laikomi partizanais, banditais ar banditų rėmėjais?

Raudonasis komisaras savavaliauja prieš tarybinius įstatymus, įsakydamas pasidavusiems partizanams išduoti pasus. Atrodo, kad gaujų dalyviai, žudžiusieji tarybinį aktyvistą, NKVD organų palankiau traktuojami nei bet kuris valstietis. Tarybų kraštuose pasus tegauna tik miestų darbininkai, o valstiečiams teišduodami tik „Laikinieji asmens liudijimai“. Dabar gera proga ir valstiečiams pasai gauti ir tuo savo teises susilyginti su miestų gyventojais - tereikia pasidaryti banditu.

Kaip matome, šis Muravjovo Nr. 2 įsakymas surašytų nesąmonių skaičiumi toli pralenkia visus kitus tarybinius įsakus. Čia ir humoro yra. Rašoma: „Niekas iš asmenų, užmušusių banditų gaujų vadus ar eilinius banditus, nebus traukiamas atsakomybėn.“ Lig šiol turbūt draugas komisaras labai griežtai bausdavo tuos, kuriems per klaidą pasitaikydavo koki banditą nušauti?! Kvaila ir juokinga.

Ginklu neištengdami nuslopinti partizaninio sąjūdžio, raudonieji budeliai apgaule ir grasinimais bando ką nors laimėti. Išdavikų tautoje ieško. Bet tuščios pastangos. Užmušti savo draugus, išduoti kaimynus skatina. Tokie darbai tik sužvėrėjusiems bolševikams galimi. Lietuviai jau vien tokie žodžiai pasišlykštėjimą kelia.

Lietuvių tauta sau kelią jau pasirinko. Nebodama aukų skaičiaus, ji galutinai paniekino kruvinąją bolševizmą ir atsistojo priešų eilėn. Ir nuostabu yra, kad juo didesnis raudonųjų budelių kruvinasis siautėjimas, juo daugiau jaunuolių ateina į partizanų eiles. Lietuviai nesvyruodami pasirinko kovos kelią, nes jei lemta žūti, tai lietuvis žus tyra sąžine, aukštai pakelta galva, kaip yra žuvę tūkstančiai krikščionybės aukų, kaip žūdavo senosios Lietuvos kunigaikščių kariai, kaip žuvo Nepriklausomybės kovų dalyviai. Geriau žūti už brangius visai žmonijai idealus, nei žmoniškumą prarasti raudonajam budeliui tarnaujant. Lietuvis nepirks sau gyvybės už Tėvynės laisvę ir artimųjų ašaras. Todėl ir partizanų daina nuoširdžiai skamba:

*O kai gulėsiu aš ant gatvės,
Bus daugel daugel pajuokos.
Žinok, motule, kad aš žuvs
Už brangią laisvę Lietuvos.*

*Bet jeigu grįšiu nepražuvs,
Laimėjęs kovą su daina,
Tada, motule, vėl dainuosim,
Nes jau laisva bus Lietuva.*

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 03 10, Nr. 4 (16), LYA, f. K-1, ap. 3, b. 748, l. 38. Originalas, mašinraštis.

44 dokumentas

Okupacijos kasdienybė

Gyvenimas bolševikų rojui

Krūmai vietoj miesto

Bolševikai paskelbė projektus, kaip per penkmetį bus atstatyta Klaipėda. Štai tos „milžiniškos statybos“: Dangės upės pakrantė, vietoj buvusių

uosto sandėlių, užleista krūmais. Laivagalio, Petro ir Biržės gatvių griuvėsiai bus pašalinti ir užsodinta krūmais. Kvartalai tarp Dangės ir Žvejų gatvės po stalininio penkmečio vešliai sužaliuos krūmais. Vietoj didžiulės halės ir turgaus aikštės bus krūmai. Krūmai ir krūmai, o tuose krūmuose linksmai šokinės katiušų ožkos. Tokia „didinga“ tarybinės Klaipėdos ateitis.

Bolševikinė demokratija

Bolševikų spauda rašo: „Visame krašte vyksta valstiečių susirinkimai, kuriuose vykdomieji komitetai atsiskaito už nuveiktus darbus.“ Truputį panašu į tiesą - ne susirinkimai, o surinkimai. Nes žmonės istrebitelių sugaudomi ir krūvon surenkami, kur tarybiniai pareigūnai juos iškolioja, buožėmis, sabotažnikais išvadina, aiškina „pieno pyliavų“ svarbą penkmečio planui. O tas „aiškinimas“ valstiečiams akivaizdus: iš kiekvienos apylinkės bent po du valstiečius sumuša ir išveža keliems metams kalėjimo už „pieno grafiko žlugdymą“. Žmonėms įdomu būtų tokioj ataskaitoj išgirsti, ar dar yra jų apylinkėj tokių ūkininkų, kurie nėra kalėjime sėdėję po kartą, pagal planą dar bus kiekvienas jų suimtas, sumuštas, apvogtas, kiek Sibiran bus išvežta, kiek kacapų dar bus į miestus ant peršėrimo privežta?

Kova už penkmečio planą

Kovos fronte vyksta energingas žmonių gaudymas į sezoninius katorgos darbus durpėms kasti, keliams taisyti, plytoms dirbti.

Istrebitelių herojiški žygiai

Š. m. birželio 3 d. stipriai ginkluotas istrebitelių būrys apsupo Ūdrijos parapijos kapus ir po dviejų valandų didžiulių pastangų buvo sudaužyti kryžiai, išdraskyti kapai, sutremptos gėlės. Amžina šlovė tėvo Stalino vaikams!

Kova prieš buržuazinius likučius

Praeito mėnesio bėgyje enkavedistų ir stribokų būriai bolševikiniu uolumu vykdė smulkiausias kratas kaimuose. Iš giliausių slėptuvių buvo ištraukti ir tenai sulikviduoti aršiausi komunizmo priešai: lašinių bryzai, kumpiai, dešros. Dideliu tarybiniu pakilimu, ryžtingai buvo nacionalizuotos benzinkos, peiliukai, žirkklės, siūlų špūliukės ir visa kita, kas galėtų nudžiuginti mieste laukiančios katiušos širdį. Plane numatyta, kad

per penkmetį turime prisivyt broliškas respublikas, todėl ir naikinam' visi riebūs buržuaziniai likučiai.

Už tėvų žemę, (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 07 01, Nr. 10 (22), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

45 *dokumentas*

Apie sovietinius penkmečio planus

Bolševikinis penkmetis mūsų tautai sunaikinti

Jau kuris laikas Lietuvoje siaučia tam tikra epideminė karštligė - tai IV bolševikinio penkmečio plano propaganda. To plano aiškinimų pilna spauda. Tarnautojai, moksleiviai, darbininkai ir ūkininkai varyte varomi į susirinkimus ir jiems čia „aiškinamas“ planas. Studentams universitetuose paskirti net egzaminai iš to plano. Tame plane minimi milijoniniai, milijardiniai skaičiai ir žadami gėrybių kalnai. Žodžiu, penkmečio planą įgyvendinus būsiąs beveik rojus mielojoj mūsų žemelėj. Bet meskime vieną gilesnį žvilgsnį į tą planą ir pažiūrėkime, ką jis iš tikro mūsų kraštui žadės.

Pirmiausia kyla klausimas, kodėl taip daug apie jį kalbama, nes mums, pratusiems dirbti, o ne kalbėti, toks plepėjimas atrodo keistas, net juokingas. Bet iš tikro tas kalbėjimas bolševikų irgi pagal „planą“ yra numatytas ir yra vykdomas - tai bolševikinio veikimo kasdieninis būdas ir pagrindas, ant kurio ligi šiol jis, tas bolševizmas, tik ir išsilaikė. Tomis kalbomis apie planą norima nukreipti visų žmonių mintis nuo galvojimo apie tikrąją laisvę, apie savo ateitį ir apie šių dienų nepakeliamą vergiją. Bolševikinė propaganda - tai mėginimas užmigdyti žmonių sąmones ir užtušuoti tą siaubą, kuris dvelkia šiandien kiekvienam žmogui čia pat aplinkui, tai mėginimas pridengti tuos visus žudymus, deginimus, kančinimus kalėjimuose ir Urale bei kitų tolimųjų šiaurių vergijoje. Kita vertus, žadėti aukso kalnus po penkių metų - lengvų lengviausias dalykas. Pažadėtojai gerai nusimano, kad jie to visko neištesės, o tada pasiteisinti mui pagal savo tuometinę praktiką jie iš anksto žino, kokias priemones panaudos, ras ištisas eiles sabotuotojų, plano trukdytojų, juos nuteis, sušaudys ir jiems visą nepasisekimo kerštą suvers. Tai yra bolševikų kalčių nusiplovimo nekaltų žmonių krauju gerai išmėgintas būdas. Po tokio „apsiplovimo“ vėl planuos iš naujo, vėl migdys žmonių sąmonę, žadėtus

aukso kainus dar už penkerių metų nukeldami. Vėl meluos ir tuo melu gyvens ir stengsis visus išlaikyti. Ar kas galėtų pasakyti, kad čia blogas išsilaikymo planas?

Savo planų milijoniniais skaičiais gali bolševikai pūsti į akis dūmus Azijos tautoms, bet mums tie skaičiai tik parodo, į kokią prarają esame stumiami. Štai paimame iš to penkmetinio plano tik vieną kitą skaičių, nusakantį kasdieninio vartojimo pagaminsimąsias prekes jau per pačius produktingiausius 1950 metus: mėsos būsią pagaminta 1 300 000 tonų, gyvulinių riebalų - 275 000 tonų, cukraus - 2 400 000 tonų, odinės avalynės - 240 milijonų porų, kojinių - 580 milijonų porų, vilninių audinių - iki 159 milijonų metrų, langams stiklo - iki 80 mln. kvadratinų metrų ir t. t. Jei visi tie išdirbiniai tikrai būtų ištesėti ir sunaudojami tik viduje lygiai visų žmonių, turint galvoje, kad dabar bolševikinėje valstybėje yra apie 200 milijonų gyventojų, tai 1950 metais jau tektų kiekvienam žmogui per metus: mėsos - 6,5 kg, riebalų - apie 1,37 kg, cukraus - apie [neiškaitomas skaičius] kg, vilnonės medžiagos - apie 0,79 m, odinės avalynės - po vieną porą su magaryčiomis, kojinių - beveik po 3 poras, langams stiklo - po 0,4 kv. metro ir t. t. Vadinasi, plano skaičiai numato didžiausio pagerėjimo metais, mūsų akimis žiūrint, liūdniausią, ubagiškiausią [gyvenimą] kiekvienam bolševikinės valstybės žmogui. Bet čia dar ne viskas. Neužmirškime, kad visi gaminiai nebus ištesėti. Antra vertus, jie bus ne žmonių labui ir sunaudojami. Penkmečio plane yra žodis žodinė pasakyta, kad „mūsų uždavinys yra toliau kelti TSRS gynybinį pajėgumą ir aprūpinti Tarybų Sąjungos ginkluotąsias pajėgas naujausia karine technika. Tarybinė liaudis nori matyti savo ginkluotąsias pajėgas dar stipresnes ir galingesnes“. Vadinasi, visos tos penkmetinės gamybos pati didžiausioji dalis nueis kariuomenei apginkluoti, rengti, maitinti, taip pat ir į karinių atsargų sandėlius. Kita didžioji dalis - išlaikyti gausiems pulkams enkavedistų, enkagėbistų bei penkiems su viršum milijono partiečių, kurie maitinami ir rengiami karališkai. Dar kita dalis eis bolševikinei propagandai užsieniuose.

Antai dar prieš karą bolševikai iš savo krašto stengdavosi tiesiog versti užversti pasaulio rinkas pramonės gaminiais ir maisto produktais. Jie vadinamaisi dempingais stengėsi vis numušti pasaulinėje rinkoje gaminių kainas ir tuo būdu sukelti tų kraštų pramonės krizę, kad paskui dėl to atsirastų nedarbas, o iš to - neramumai ir tokiu būdu liaudis būtų bolševikinama. Tų visų dempingų akivaizdoje rusų liaudis kentė visišką alkį ir skurdą, bet bolševikų vadeivų tas nejaudino. Ne kitokios politikos bolševikai mano laikyti ir po šio karo. Antai jau dabar prieš kelis mėne-

sius pažadėjo Prancūzijai maitinti „iš savo ribotų atsargų“ 500 tūkstančių tonų kviečių, kai tuo tarpu Rusijoje jau visiškas badas, kai mūsų miestuose gyventojai taip pat tik kai kada pamato gabalą avižinės duonos. O rusai bolševikai savo pažadą laiko: sugalvojo ir Vengrijos kviečius nuvežę Prancūzijai. Vadinasi, „u nas vsio jest“. Būkime tikri, kad penkmečio plane numatytųjų gaminių milžiniški kiekiai bus išmesti į užsienių rinkas nepaprastai pigiomis kainomis kitų kraštų ekonominiam gyvenimui gerinti ir visoms krizėms iššaukti, kad tuo būdu galėtų kelti visokius neramumus ir bolševikinti tų kraštų žmones. Kas po to visko liks viduje eiliniam žmogui, tam pagrindiniam dirbančiajam, dirbančiam labai daug ir už darbą nepajėgiančiam nei paties savęs, nei šeimos išmaitinti, kiekvienam gali būti savaime aišku.

Bet būtų klaidinga manyti, kad bolševikų vadeivos nesistengtų visokiomis priemonėmis šito plano įvykdyti. Stengsis, ir pats didžiausias to plano sunkumas guls kaip tik ant mūsų krašto. Ir štai kodėl: Rusijoje derlingiausios vietos yra nežmoniškai nusiaubtos ir pačių bolševikų nuvalintos, gyvulių ištisose srityse vos vienas kitas telikęs. Laukų tūkstančiai hektarų dirvonuoja. Pajėgiausi gaminti yra dabar kol kas Lietuva ir kiti Pabaltijo kraštai, kurių ūkis dar nesuspėtas visiškai nualinti. Šitie kraštai ir turės patį didžiausią įnašą įnešti į šį planą. To vaisių ir dabar jau pradėdame matyti. Iš ūkininkų išlupamas paskutinis pieno lašas, bet nemokamai. O kur sviestas dedasi? Mūsų miesto gyventojai jo nemato nė iš tolo, juk yra kas jį surija. Tik ne lietuviai. Rugiai dar ne visi suvežti - jau pyliavos užsakytos iki paskutinio grūdo atiduoti iš karto. Bulvės dar tebežydi, o jau ištisos tonos užsakytos pristatyti - tą viską bematant suris išalkusi bolševikija. Ir taip be galo viskas bus spaudžiama iki tol, kol tik spausti duosis, visas ūkis bus varomas į neišvengiamą katastrofą. Bet, kaip toliau pamatysime, ir tas eina į bolševikinio plano uždavinius. Pramonės gaminiai taip pat yra ir bus stengiamasi pagaminti pagal planą. Žmoniškai apmokamų darbininkų pramonės gaminiai būtų brangūs ir nebūtų galima pusdykiai mesti į užsienių rinkas. Tam reikalui yra numatyti ir naudojami įvairiais būdais sugaudyti vergai. Didžiausiuose pramonės centruose (Urale ir kitur) anglių kasyklose ir kitose pramonės įmonėse dirba iš visų kraštų suvežti milijonai vergų. Ten yra šimtai tūkstančių ir lietuvių. Dalis jų, neišlaikę bado ir skurdo, išmirė arba miršta. Mažuma, sveikatos netekę, palaidžiami namo kartu su propaganda, kad jau grįžta ištremtieji. Jiems visiems pakeisti reikia prigaudyti naujų vergų. Tokių vergų surasti sunkioji našta vėl ant mūsų tautos gula ir visados guls, nes mūsų kraštas

ne visiškai subolševikintas, bolševikų vadams nelabai patikimas. Neužmerkiant akių beveik visa mūsų tauta įtraukta į penkmečio planą ir ateis visiems eilė vykti į vergiją. Numatytieji į vergiją žmonės bus pirmiausia apšaukiami banditais, diversantais ir visokiais kitokiais kaltininkais, suimami ir kaip prasikaltėliai išvežami į Uralo ir Sibiro pramonės sritis bolševikinio plano vykdyti. O ten kartu ir sunaikinti.

Kalbant apskritai apie ūkį plane pasakyta tai, kas nepasakoma kitur. Ten sakoma: „TSRS pergalė reiškia, kad nugalėjo tarybinė visuomeninė santvarka, <...> tarybinė valstybinė santvarka" ir todėl numatoma „baigti kurti beklasinę socialistinę visuomenę ir palaipsniui pereiti nuo socializmo prie komunizmo. <...> 1946-1950 metų penkmečio planas TSRS liaudies ūkiui atkurti ir išvystyti ta kryptimi daro tolesnį žingsnį pirmyn." Vadinasi, dabartinė visuomeninė ir valstybinė santvarka yra plane pripažįstama pačia geriausia ir todėl ji dar bus „gerinama" nuo socializmo iki komunizmo.

Žemės ūkio srityje penkmečio planas štai ką sako: „Žemės ūkio atstatymas ir tolesnis greitas išsivystymas įmanomas tik remiantis socialistine gamyba, įrodžiusią savo gyvybingumą", todėl „reikalinga, pirma, visokeriopai stiprinti bei dauginti visuomeninių kolektyvinių ūkių turtą, greitai atkurti ir išvystyti gyvulininkystės fermas ir padidinti visuomeninius fondus <...>". Vadinasi, numatoma būtinai stumtis tuo kolchoziniu ir sovchoziniu keliu. Tam be atodairos ruošiamas dirva ir pas mus. Jau dabar jau ištisos sritys žemių dirvonuoja ir pas mus, ir dėl to visai nerodoma susirūpinimo. Aišku kodėl. Dirvonų plotai bus dar didinami, ir tuo būdu padidės tie „visuomeniniai fondai". O paskui iš tokių „valstybinių" žemių tik vienu rankos mostelėjimu bus padaromi sovchozai. Valstiečiai ūkininkai apkraunami tokiomis visų rūšių duoklėmis, kad vis tiek, jei ne šiandien, tai rytoj jų atiduoti nepajėgs ir tuo būdu bus priversti patys „paprasyti" kolchozo. Taip bus pasiektas plane numatytas tikslas - tos „geriausios" santvarkos įgyvendinimas.

Pagal planą pasiryžtama „baigti kurti beklasinę socialistinę visuomenę". Mes žinome, kad pas mus nebuvo jokių luomų nei klasių, kartu su dvarininkais išnyko ir bajorų luomas. Visų luomų ir klasių pagrindas pas mus buvo darbas ir taupumas. Kas dirbo, taupė ir negirtuokliavo, galėjo ir turto kiek susitaupyti, ir tuo turtu naudotis pagal savo nuožiūrą. Kas tingėjo ir girtuokliavo, tas ir dykai gautuosius turtus išleido. Tik bolševikai atėję pas mus padarė klases. Jie išrado ir sugalvojo buožių, vidutinių ir vargingųjų klases. Pagal planą beklasė visuomenė pas mus pradėta kurti nuo pačių bolševikų padaro, nuo vadinamųjų „buožių"

naikinimo. Bolševikai labai kruopščiai visokiais būdais stengiasi „nubuo-
žinti“ ir sulikviduoti visus padoriau gyvenančius ūkininkus. Juos pabai-
gus, buožėmis bus pakrikštyti dabartiniai vidutiniokai, kurie bus likvi-
duojami, o po jų ateis eilė visų kitų, kol bus pervaryta per bolševikinius
kalėjimus bei darbo stovyklas visa visuomenė iki paskutiniausiojo. Api-
plėšta ir nuskurdinta visuomenė tada bus jau tikrai beklasė ir su ja bus
galima daryti kas tik norima. Po to ji bus pertvarkyta į kolchozinius ir
sovchozinius vergus žemės ūkyje, į pramonės ir valstybinių tarnybų ver-
gus miestuose. Tuo būdu bus pereita jau prie komunizmo santvarkos,
nuo kurios apsaugok mus, Viešpatie!

Čia kalbantieji numatymai nėra kažkokie išsigalvojimai, bet penkme-
tinio plano būtini apspręstieji uždaviniai, prie kurių jau dabar be atodai-
ros einame arba stengiamės eiti. Mes čia neturime nei tiek vietos, nei kitų
sąlygų smulkiau pakalbėti apie kiekvieną šio penkmečio plano mūsų
kraštui nešamą nelaimę, bet ir iš to, kas pasakyta, matome, koks siaubas
mūsų laukia, jei kiek ilgiau bolševikams pas mus tektų užsibūti: didžiau-
sios dalies tautos visiškas išnaikinimas, o likusiems - vergija, kolchozai,
sovchozai, skurdas ir badas. Turime ir turėkime viltį, kad bolševikai savo
pragaištingo plano mūsų krašte nespės įvykdyti ir todėl visi privalome
taip elgtis, kad jo galėtų būti įvykdyta kuo mažiausia dalelė ir kad kraš-
tas išliktų kuo mažiau nuniokotas. Juk ateis valanda savarankiškai gy-
venti ir tvarkytis taip, kaip norėsime patys.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 08 10, Nr. 12 (24), A. Kašėtos
asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

46 *dokumentas*

Apie Lietuvos kaimo skurdinimą

Plėšikai kaime

Nekenčia tauta išsigimėlių - jais šlykštisi ir veja iš savo tarpo. - „Išgama
esi! Azijatiškas česnako tvaikas tau malonesnis už tėviškės laukų alsavi-
mą, tai ir eik pas juos, ligi pats azijatu dvokt pradėsi ir su jais galo
susilauksi!“

Ir prisirinko miestai ir miesteliai azijatišką tvaiką pamėgusių, iš svei-
kojo tautos kūno išmestų šlykščių apsigimėlių - suplaukė tautos atmatos,
kad žmonijos budeliui tarnautų, savo gimtąją žemę, savo kalbą ir papro-
čius niekintų. Gera jiems mieste, nes ten jau daug tokių fizinių ir dvasi-

nių nevaleikų prigrūsta. Dirbti nieko nereikia. Vaikšto sau rusišką kačergą vilkdamas ir žvairuoja pūliuotam akim, kur samagono lašelį nutvėrus, kad savo suspjaudytą dūšią nuplautų. Nemažai tokių nešvariom dūšiom miestuose prisirinko, ir visi ėsti baisiai nori. O plačioj Stalino tėvynėj dar keliolika milijonų tokių veltėdžių išsižiojusiais nasrais grobio laukia. Ir susivienijo visų šalių išgamos, chuliganai, vagys ir girtuokliai į „visasąjunginį proletariatą“, ir apniko kaip skėriai doru darbu duoną pelnančius žmones, kad juos, žmonijos atmatas, šertų, kad juos veltui penėtų.

Lietuvoje ruduo. Vos pirmieji derliaus vežimai įvažiavo į kaimiečių kluonus - tuoj pasipylė iš miestų bolševikinio aktyvo gaujos grobio kaimuose ieškoti. Anksti, iš po nakties, kartu keliuose gretimuose kaimuose pasirodo stipriai ginkluotų enkavedistų gaujos. Aukštumose kulkosvaidžius išsistato, o po sodybas ima siautėti komunistinė chuliganija. Ir taip prasideda „kova už duoną“. Lenino-Stalino partijos auklėtiniai plėšia viską, kas išplėšti galima. Tinka jiems ir moterų sijonai, ir vyrų klumpės. Uogienė, grietinė, medus bei dešros čia pat į partinius pilvus sulikviduojamos. - Visa kita kraunama į vežimus. Prigrobto turto vežimai apkartomi raudonais skarmalais bei komunistinių balvonų portretais. Miesto paleistuvių bei veltėdžių džiaugsmui, tokia „raudonoji gurguolė“ varoma į bazes, kur patinka koks buvęs arklių uodegų pjaustytojas su prakalba apie didelę garbę, kokią turi jausti kaimas, savo budelius bei prostitučių gaujas šerdamas.

Kaip ir visus bolševikų šlykščius darbus, taip ir rudeninius kaimo apiplėšimus buvo bandoma užtušuoti neribota propaganda. Laikraščiai savo puslapiuose „Garbės lentas“ deda, kur spausdinamos pavardės labiausiai plėšimuose pasižymėjusių vagių. Svetimo turto grobimo meną kaip garbės dalyką bando pavaizduoti ir Paleckis („Tiesa“, rugsėjo 14 d.). Jis rašo: „Darbo valstietis tiesiog suinteresuotas savo valstybinių prievolių atlikimu, nes atlikdamas jis tuo pačiu padeda stiprinti savo valstybę.“ Čia minėdamas „valstybę“, Paleckis lygiai su tokiu pat pasisekimu galėjo rašyti - „Valstiečiai, šerkit gerai savo budelį, nes jūs patys suinteresuoti, kad jis būtų stiprus jums nugaras lazda tvoti.“ Nes tik kaip budelį lietuvis ir tepažįsta „bolševikinę valstybę“. Paleckis giriasi, kad valstybė ne veltui atima iš valstiečių javus - už juos jie gauna „pigų ir gerų prekių“. Taigi paklauskite pas grįžtančius iš „raudonųjų gurguolių“, kokių prekių jie parsiveža už atimtus javus. Apie tokį atsilyginimą bolševikai visai nemini. Jie kalba tik apie radijo mazgus priplėšto turto surinkimo bazėse ir apie snargliuotus komjaunuolius, kurie valstiečiams aiškina apie pyliavų „garbę“. Paleckis ramina, kad šios pyliavos - tai tik karo padariniai,

kad reikia dar kažką „atkurti ir išvystyti“. Bet mes dar gerai atsimenam 40 ir 41 metus, kada, rodos, bolševikai turėjo būti visokeriopam pertekliuj, bet vos įkėlė koją mūsų kraštan, kaimiečius tuoj pasveikino duoklėmis, nors tada nebuvo ko nei „atkurti“, nei „išvystyti“. O galgi tas stebuklingasis stalininis penkmetis kaimiečiui ką žada? Tam „geniališkam plane“ kalbama apie teatrus, kinas, apie gyvenamojo ploto padidinimą. Bet kaimietis netiki, kad jam būtų padidintas gyvenamasis plotas. Kad ir sudegusiuose miestuose, bet ir dabar dar yra pakankamai erdvių rūšių, bet sugaudytus kaimiečius [neįskaitomi žodžiai] požemiuose ir be oro troškina. Plane apie to ploto padidinimą nieko nepasakyta, kaip nieko nepasakyta ir apie bolševikų ėdrumo sumažėjimą penkmečio gale. Atrodo, kad penkmečio gale partinis ėdrumas žymiai padidėtų. Bet tikra yra, kad bolševikai greičiau susilauks savo galo nei penkmečio.

Kaime ruduo, o miesto chuliganams - darbymetė. Kaime tokios pat nuotaikos kaip Afrikos negrų aštuonioliktame šimtetyje, kada vergų gaudytojų pulkai siausdavo ir griebdavo, ką sugriebti galėdavo. Slapstosi žmonės, iš kurių jau viskas išplėšta ir dar daugiau reikalaujama. Slapstomi gyvuliai, kad būtų apsaugoti nuo rekvizitorių grobimo. Pelės baigia gadinti paskutines rūbų atsargas, kurios visokiuose palėpiuose saugomos nuo partinių plėšikų akies.

Bet nenuleidžia galvos kaimas prieš šėlstančių chuliganų gaujas. Mūsų kaimas tvirtai kovoja ir gina savo turtą nuo grobimo ir savo žmones nuo vergų gaudytojų. Nes lietuvis žino, kad baigsis visokių dvasinių ir fizinių iškrypėlių siautėjimas. Pasauly dar pakankamai yra jėgų, kurios organizuojasi apvalyti žemės rutulį nuo žmonijos gėdos.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 09 24, Nr. 15 (27), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

47 *dokumentas*

Apie komunistinę doktriną ir būtinybę jai priešintis

Būkime realūs

Ne paslaptis, kad ši karta apmoka sunkias praeitų klaidų skolas. Šiandieninis karo ir okupacijos gyvenimas yra pasėka anksčiau sukurtų klaidingų pažiūrų į gyvenimą, klaidingų sistemų apie teisę, moralę, apie patį žmogų ir žmogaus santykius su Absoliutu - Dievu. Praeities socialinio ir ekonominio, taigi politinio ir valstybinio gyvenimo teoretikai, o taip pat

kūrėjai - „inžinieriai“ žmonijos gyvenimo rūmą statė ant paprasto smėlio. Nenagrinėjant pačių priežasčių, istorija mums rodo, kad daugelis ekonominio ir socialinio, politinio ir valstybinio gyvenimo „kūrėjų-inžinierių“ buvo nutraukę bet kokią sąlytį su viso pasaulio Kūrėju, su Dievu. Jis jų protams buvo neprieinamas, jų piktos valios buvo atstumtas į šalį; ilgainiui - paneigtas, iš jų sukurtos sistemos išmestas. Tokiu būdu tie ponai savaime „pakibo ore“ ir ten, kaip kas išmanė, statė naują rūmą. Tiesa, jų statomas rūmas daugelio akiai buvo visiškai racionalus ir paviršutiniškai gražus, bet neturėjo to pagrindo, to būtiniausio pradmens - pačios TAISYKLĖS, GEROVĖS IR TIESOS - DIEVO - to būtiniausio gyvenimo pirmo variklio ir aukščiausio bei paskutinio tikslo. Aišku, tokia yra ir pati didžiausia gyvenimo nesąmonė, trapiusia ir apgaulingiausia tikrovė; tokio rūmo likimas jau iš anksto yra išspręstas: jis pasmerktas sugriūti ir išnykti. Nesigilindami į visą komunizmo doktrinos ir bolševizmo sistemos išsivystymo istoriją, tik bendriausiais bruožais galime pasakyti, kad jis (rusų komunizmas-bolševizmas) yra prancūzų revoliucijos tęsinys, perverstas į tamsią daugmilijoninę pavergtųjų dirvą. Gi toje tamsioje dirvoje, pasinaudodami moderninėmis priemonėmis, technikos ir bendrai visos civilizacijos laimėjimais, pasirodė naujų laikų „pranašai“, naujo pasaulio kūrėjai. Tai žmonės, kuriuose sintezuojasi (jungiasi) visų buvusių klaidingų teorijų bei sistemų autoriai. Marksas, Leninas, Stalinas yra paskutiniai tos ilgos klaidingos sistemos grandinės žiedai. Bet su Stalinu komunizmas prižengė paskutinį tos nedoros klaidingos sistemos laiptelį, priėjo klaidingo principo liepto galą: pavergta, apgaudinėjama, nualinta ir visaip išnaudota beteisė tauta, ypač valstiečiai, sukyta. Šiandien veik visuotinai bolševikų pasaulyje revoliucija žygiuoja prieš revoliuciją, masės sukyta prieš klaidingą ubagų ir vergų sistemą ir aišku, kad gyvenimo kova su sistema visados baigiasi gyvenimo pergale. Taigi statomasis be pamato socialistinis, ekonominis ir valstybinis rūmas priėjo fatališko, bet ir natūralaus galo: svorio paveiktas smėlio rūmas katastrofiškai griūva. Suprantama, Stalinas su savo šių dienų „diplomatais“ (juos dedame kabutėse, nes komunistams verčiau tegul žūva visa tauta, o ne pats, kad ir aiškiai klaidingas, principas) deda paskutines pastangas esamą padėtį išgelbėti, išlaikyti, prailginti. Tai jiems gali laikinai kiek ir pasisiekti. Bet natūralu, kad tos pastangos sulaikyti be pamato griūvantį rūmą visu šimtu procentų galutinėje išvadoje bus bergždžios, nes klaidingos sistemos nualintas ūkis atvedė 190 milijonų tautą prie visuotino skurdo ir bado šmėklos. Visiems suprantama, kad vien tik šios nevykusios ir žiaurios priemonės prikimšti atsilikusios, nudriskusios ir beteisės

minios pilvą ir galvą tik apgaulingais šūkais ir idėjomis neužteks, kaip kad neužteko ir neužtenka šio karo eigoje naudojamų priemonių gražiais žodžiais uždangstyti skurdžią tikrovę nuo viso kultūringo pasaulio akių. Šiandien komunizmas virto šiurpą keliančiu reiškiniu ne tik pačioje Rusijoje ar jos kaimynuose, bet ir visame pasaulyje. Todėl drąsiai galime tvirtinti, kad komunizmas jau atgyveno savo dienas ir kad jau žengia į negarbingos ir tamsios bei žiaurios - neregėtos praeities archyvą. Tuo niekas šiandien ir neabejoja. Tai, žinoma, pavergtam pasauliui džiugus faktas: taip nepasiliks, nesąmonė pasaulyje visą laiką negali viešpatauti, nes bolševikuose visur šuoliais žengimas atgal, visur skurdas, vergija; visur bruzda ir grasina, visas pasaulis prieš juos aliarmuojasi. Komunizmas žlugs!

Bet tai viena medalio pusė. Driškime pažvelgti ir į antrą medalio pusę, į tą skaudžią dabarties tikrovę, kuri savo daugiau ar mažiau pagrįstomis formomis, įvairių konferencijų kivrčiais, laikiniais įtempimais ne kartą mūsų tautiečių lūkesčius apvylė. Karas yra baisus, bet, palyginus su žiauria bolševikų vergija, jis dar išganingas. Todėl karo šiandien visas bolševikinis pasaulis tik ir laukia. Bet to išganingo karo pradžios uždelsimas mums, lietuviams, ir yra to medalio antroji pusė. Sąryšy su tuo jau ne vienas mūsų tautiečių pradeda nusivilti, abejoti, nuleisti rankas. „Mes esame pavergti“, sako jie, „mus atėjūnai smaugia, pagalbos iš niekur nesulaukiame; vis viena greitai geresnio nesulauksime, o tuo tarpu nėra kur pasidėti, kam pasiskūsti; tegul daro, ką jie nori, man vis vien“ ir t. t.

Mes gerai suprantame tautiečių nešamą jungą, jų neišbrendamas bėdas, jų gilius veidų išvagojimus, liudijančius sunkius kasdieninius jų išgyvenimus. Mes visa tai puikiai suprantame ir todėl mes savo tautiečius užjaučiame; mes trokštame jiems padėti. Kadangi ne mažesnės bėdos spaudžia ir mus pačius, tuo tarpu mes negalime kitaip palengvinti mūsų tautiečių nešamo jungo, nesiribodami tik geraisiais norais ir sveikais pasiryžimais. Šiuo atveju laikome sau už pareigą mūsų bolševikų pavergtiems broliams priminti, kad bet koks nusivylimas, susvyravimas, abejingumas ir aklas atsidavimas likimui, taigi apatija kiekvienam kūrybiniam darbui ir kiekvienai kovai už mūsų krašto laisvę yra reiškiniai, žalingesni už pačią priespaudą. Mūsų kovos gairės yra aiškos, laimėjimas tikras. Ar yra tikslu žūtbūtinėje kovoje už savo krašto laisvę, pagaliau už savo pačių egzistenciją susvyruoti, nusivilti ir nuleidus rankas aklai atsiduoti tamsiam ir nežinomam likimui? Koks per racionalumas gali būti to, kuris užrištom akim naktį sąmoningai klaidžiotų užminuotame lauke? Mes jį pavadintume bepročiu, ieškančiu sau mirties. Ar mus privalo bauginti užsitęsusi sunki padėtis, kova, nesėkmingumai, aukos? Mums tai re-

gint darosi skaudu, bet toje žūtbutinėje ir visuotinėje kovoje visa tai yra neišvengiama, net būtina. Nes mūsų kova yra teisėta ir šventa. Mes ne pirmieji šioje kovoje ir nesame vieni iš tų, kurie būtume kovoję, kentėję ir gausiausiai aukų sudėję už kilnius žmogaus idealus, už savo krašto laisvę. Štai kinai jau bent antra tiek, kai kariauja už savo krašto laisvę ir nepriklausomybę. Tos pačios Rusijos pavergtos tautos jau 29 metai, kai skursta ir laukia laisvės. Istorija žino karų, užsitęsusių net 30 ir daugiau metų. Gi mes esame prispaudoję tik aštunti metai, teisingiau pasakius, mes tikrą prispaudą pajutome tik prie „teisingųjų, išlaisvintojų, demokratų“, tai tik ketvirtį metų, o šiandien jau palaužtais jaučiamės, nedrįstame pakelti tos būtinos kovos už savo geresnę ateitį, kai dar aiškiai nematome tos kovos galo, visiškos pergalės. Ne, taip negalima eiti pirmyn! Reikia tik nepalaužiamo pasiryžimo, kantrybės ir gyvo tikėjimo į laisvę, į mūsų kovos pergalę. Tik rankų nenuleiskime, kovokime, o laikas savaime ateis nešinas mūsų pergalės vaisiais. Gerai atsiminkime, kad žmogaus gyvenimo takai nėra vien tik rožėmis iškloti. Visas žmogaus gyvenimas yra pasisėkimų ir nepasisėkimų, gerų ir blogų dienų sintezė. Pagaliau mes kovojame ne vien tik už savo krašto laisvę ir tik už mūsų gerbūvį, bet mūsų kova siekia ir visos žmonijos gerovę; mes kovojame su bedievybe, su pačia žiauriausia žmonijos tironija, kuri gresia visam kultūringam ir krikščioniškam pasauliui. Ką jau galėjo [neįskaitoma eilutė] visišką nepataisomą suirutę bolševikinio „rojaus“ viduje ir dar daug kitko.

Reikšmingas panašumas! Kaip visi gerai atsimename, ir Hitleris prieš galą nutilo. Vietoj jo pradėjo rėkti Gebelsas, Geringas ir kiti, skųsdamiesi sunkia susidariusia padėtimi.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1946 12 15, Nr. 109, LYA, f. K-1, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 79. Originalas, mašinraštis.

48 *dokumentas*

Padėtis Lietuvoje 1946 m. pabaigoje

Įvairios žinios

- Baltijos pakraščių ir Lietuvos Rytprūsių pasienio ruožu yra daug sutelktos raudonarmiečių kariuomenės. Minėto ruožo artimesnieji gyventojai yra raudonarmiečių smarkiai plėšiami. Mat bolševikų tokia jau plėšikiška prigimtis. Būdinga tai, kad Stalinas jau nepajėgia pakankamai maistu aprūpinti net savo kariuomenės.

- Kam teko ypač šiuo metu važinėti traukiniu ar pagyventi artimuose geležinkelių linijų kaimuose, be abejo, krito akysna savotiškai nuteikias vaizdas: stotys, traukiniai ir kaimai dažnai yra pilni čia taip vadinamų „rusų žurnalistų“ - nuskarmalijusių, išbadėjusių - ir... „tankų“ (parazitų) nugriaužtų burliokų. Rusijoje badas, į Lietuvą veržiasi pasiubagauti.

- Nebūkime lengvatikiai. Bolševikai tam tikrais sumetimais leidžia gandus, būk NKVD ir NKGB „pareigūnai“-budeliai suimtųjų nemuša, būk jau esą šiek tiek geresni. Mes žinome daugybes visiškai nekaltų žmonių, dar ir šiandien su išsukinėtomis rankomis ir kojomis, su perlaužtu nugarkauliu, su atmuštais plaučiais ir t. t. ir t. t. Mat šnekos pas bolševikus vienu keliu, o darbai - vėl savo. Pagaliau visi gerai žinome, kad lapė keičia kailį, bet ne papročius.

- Bolševikai patys nusiima kaukę. Po 1941 metų bolševikų išvijimo iš Lietuvos, kad visas kultūringas pasaulis, jau pasibaisėjęs žiauriu ir negarbingu bolševikų pasirodymu viešame tautų gyvenime, nuo jų visiškai nenusigręžtų, mėgino keisti savo išorę: panaikino internacionalą, užsidėjo antpečius, pradėjo leisti gandus apie žemės gražinimą nuosavybėn, apie atidarymą uždarytųjų bažnyčių, apie visišką tikiybinių konfesijų laisvę ir t. t. Bet tai buvo sena ir įprasta bolševikų žemiausios rūšies demagogija, tai buvo krokodilo ašaros, kuriomis, vokiečiams beldžiant į Lietuvos duris, raudonasis krokodilas norėjo sugraudenti visų tautų širdis ir gauti iš kitur užuojautos ir paramos. Bet toms sunkioms pavojaus dienoms praėjus Kremliaus krokodilas jo pavergtoms tautoms parodė dar aštresnes savo iltis. Suiminėjimai, kankinimai ir žudynės nekaltų žmonių šiuo metu pasiekė savo kulminacinį tašką. Tuo tarpu, kai visas pasaulis kalba apie visuotinę taiką ir visų tautų laisvę, kuomet, daugiausia patys bolševikai, „lieja ašaras“ dėl frankistinio režimo Ispanijoje - „demokratų“ persekiojimo, dėl rasinės diskriminacijos Afrikoje ir kitose anglų-amerikiečių kolonijose, kuomet raudonieji veidmainiai „sielojasi“ kitų kraštų... religijos persekiojimu, pas mus vyksta vyskupų ir kunigų areštai, bažnyčia laikoma kokia tai amatų dirbtuve, o kunigas - koku tai amatininku ir todėl tą „įstaigą“ bolševikai apdėjo „amatininkystės mokesčiu“ nuo 1500 iki 3000 červoncų ir daugiau. Nepajėgiančius apsimokėti kunigus suima ir bažnyčią uždaro. Prieš keletą mėnesių buvo suimtas kaip uolus kunigas ir lietuvis Telšių vyskupas Borisevičius, kurį bolševikai šiuo metu jau nukankino. Suimtas ir vyskupas Ramanauskas bei visa eilė kitų dvasiškių. Veidmainiai, kalbėkite ir rašykite kaip norite, bet visą laiką savo juodų darbų nuo viso pasaulio akių nenuslėpsite ir už juos skaudžiai atsakysite!

- Mobilizacijos klausimas. Teisingiau pasakius, kalba eina apie šiuo metu vykdomą šaukimą „būtinai tarnybai“. Kokia gali būti kalba ar apie mobilizaciją apskritai, ar apie būtiną tarnybą - dalinę mobilizaciją, kuomet mes esame smurtu okupuotas ir pavergtas kraštas? Už ką lietuviai privalo rusams bolševikams tarnauti ir mirti? Susipratęs ir patriotiškai nusiteikęs lietuvis eis į mišką, slapstysis ir kitaip kombinuos, bet į visas rusų bolševikų pravedamas mobilizacijas nuspjauš, apsimoka vargti ir reikalui esant net mirti, bet tik už savo kraštą ir savame krašte. Geras lietuvis nesiduos mulkinamas ir svetimam nevergaus.

- Prieš „demokratinį“ rinkimą Lenkijoje iš Mykolaičiko opozicinės-nebolševikų partijos išstatytų kandidatų bolševikai jau suėmė virš 100 asmenų (4.I.). Štai kokie laisvi bolševikiniai rinkimai!

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 01 04, Nr. 110, LYA, f. K-1, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 81-82. Originalas, mašinraštis.

49 *dokumentas*

Apie Gegužės 1-osios šventimą

Gegužės pirmoji - bolševikinio melo demonstracija

Bolševikai su visu įtempimu ruošiasi gegužės pirmajai. Jie užsigeidė parodyti pasauliui, kad pas juos visko yra, visi patenkinti ir kad visi džiaugsmingai sutinka gegužės pirmąją. Jau iš anksto ruošiami plakatai, transparentai, sudarinėjama demonstracijų ir mitingų tvarka. Taip pat ruošiamas šioms demonstracijoms bei mitingams ir „gyvoji medžiaga“, „gyvoji masė“ - žmonės, kurie turės atlikti ir suvaidinti gegužės pirmosios programą. Visi darbininkai, tarnautojai, o kai kur ir ūkininkai mokomi, kaip jie turės pasirodyti šventėje. Visiems šiems pasirengimams bolševikai besaikiškai švaistė dideles sumas pinigų, tuo tarpu kai darbininkai ir tarnautojai pusbadžiais gyvena, o kai kur ir badauja. Bet aišku, kad bolševikams tas yra nesvarbu. Jų tikslas, net nežiūrint priemonių, yra vienas: kad būtų pagarbintas pats „geriausias“, pats „išmintingiausias“ žmonių žudikas - Stalinas. Bet visas bolševikų ruošimasis yra veltui, nes kaip galima džiaugtis dabartiniu gyvenimu, kaip galima už viską dėkoti ir sveikinti tą, kuris minta visų prakaitu ir krauju, kuris tiek išžudė ar supūdė kalėjimuose gyventojų, kuris atima iš žmogaus paskutinį duoną kasnį ir priverčia numirti badu? Galima ginklu suva-

ryti žmonių mases, galima iš jų ištraukti pageidaujamus žodžius, bet tikrai negalima pavergti jų dvasios. Ir visi šių gegužės pirmosios demonstracijų dalyviai bus labai panašūs į bliaunančius gyvulius, kurie prievarta varomi į skerdyklą, arba į geležinius robotus, kurie atlieka, kas jiems sakoma.

Bolševikai gegužės pirmosios proga visose įmonėse, fabrikuose ir, žodžiu sakant, visur ruošia socialistines lenktynes. Čia sudaromos sutartys tarp atskirų fabriku, įmonių ar net pavienių asmenų ar jų grupių. Šiose sutartyse pasižadama atlikti išdirbio normas dvigubai, trigubai ar net ir daugiau. Bet kokios vertės yra šios sutartys? Tai yra ne kas kita, kaip bolševikinė gudrybė iščiulpti iš darbininko paskutinį kraujo lašą, kad šis daugiau pagamintų gaminių. Bet kaip gali išalkęs, išvargintas darbininkas atlikti kelias darbo normas ir kokios gi pagaliau vertės tie jo pagaminti gaminiai? Bet, žinoma, tas lenktyniavimų sutartis ir pasižadėjimus sudarinėja ne tas, kuris dirba, tai yra darbininkas, bet tas, kuris sėdi ant darbininko sprando, tai yra politinis vadovas partorgas ar kitokios rūšies bolševikinis šunelis. Ir jeigu darbininkas, išgirdęs apie tokią sutartį, išreikš tikrąją savo nuomonę, tai visi tie vadovai ir partorgai tuojau nudardės į pragarą.

Kaip ir visada, bolševikai gegužės pirmosios proga darbininkams ir tarnautojams ruošia koncertus, kino teatrus, ruošia dovanas pavieniams darbininkams. Bet tai yra sena bolševikinė propaganda. Ir vargiai ar atsisiras darbininkų tarpe tokių, kurie už keletą rublių parduos savo sąžinę. Geriau tegul visas šias dovanas bolševikai nuveža į Rusiją ir išdalina tiems, kurių milijonai badauja ir kasdien miršta tūkstančiais iš bado, tegul atiduoda visus plakatus toms minioms Rusijos miestuose, kurios demonstruoja po keliasdešimt tūkstančių ir prašo duonos, tegul suruošia koncertus tiems, kurie šiandien tūkstančiais bėga iš Rusijos į užsienį, tai gal jie bus sotūs ir pavalgydinti. Tada nereikės tūkstančių žmonių sodinti į kalėjimus ar tūkstančius šaudyti vien dėl to, kad prašo duonos.

Todėl, lietuvi darbininke, tarnautojau, inteligente ar ūkininke, tu neturi prisidėti prie pirmosios gegužės bolševikinio melo demonstracijų, nes tuo pažeminsi pats save, suterši savo dvasią ir tuo prisidėsi prie pažeminimo mūsų tautos, o kartu ir visų Rusijos pavergtųjų tautų žudiko - Stalino.

Apie sovietinę tikrovę

Satanizmo ženkle

Žmonija savo kelionėje į kultūrą jau kelis kartus yra turėjusi taip didelių sukrėtimų, kad tuomet daugeliui rodėsi, jog ligi tol pasiektoji kultūra jau žlugo ar bent atsidūrė ant bedugnės krašto. Tokiais įvykiais buvo Romos imperijos griuvimas, hunų arba vėl totorių antplūdžiai. Tačiau kiekvieną kartą, gali sakyti, paskutinį momentą kultūra būdavo išgelbėta sukoncentruojant dvasines bei fizines jėgas ir pasipriešinant piktam. Po to sek-davo didesnis dvasinių vertybių suklestėjimas ir jo bendrakeleivis me-džiaginis gerbūvis, kai vėl amžiams slenkant dvasinės vertybės po tru-putį pradėdavo išsekti ar skursti šiokiadienio maišatyje.

Šitokią laikotarpį mes gyvename dabar. Tačiau jis yra gerokai skirtin-gas nuo anksčiau buvusių. Šių laikų barbarai užplūdo nešdami ne vien tik medžiaginį griovimą kaip kitados. Kremliaus Atila nesustoja nė prieš procesijas ar varpų gaudesį. Jis neapeina nė vienuolynų su jų biblioteko-mis bei laboratorijomis. Jis nelenkia galvos prieš tai, kas kiekvienam kul-tūringam žmogui kilnu ir šventa. Jis grubiai paneigia visa, dėl ko žmo-nija kovojo nuo piramidžių iki žavingų katedrų laikų. Ir tai jis daro su tikru šėtonišku apsukrumu: jis prabilo pasauliui įprasta, gan simpatinga kalba; laisvė, tautų brolybė, teisingumas, teisėtumas, gerbūvis, šviesa, teisė į darbą bei poilsį. Beveik visi jo dienraščiai įvardinti tiesa. Kiekviena radijo transliacija siunčia visomis pasaulio kalbomis į erdvę „sielvartą“, kad kitur kaip sovietuose visų šių kilnybių nesą, ir aiškina, kodėl taip esą.

Iki faktinio atsiradimo sovietiškoje tikrovėje ši Kremliaus vaidyba net kai kuriam išprususiam buvo pragrėžusi smegenis. O ką bekalbėti apie darbininkus! Daugelis pastarųjų 1940 m. nuoširdžiai tikėjo, jog atėjusi „jų valdžia“. Bet iliuzijos greit nutrūko. Pirmasis suvaitojo kaip tik tas, kurio vardu bolševikai valdo, t. y. darbininkas. Netrukus apstulbinančiai pa-aiškėjo, kad viskas yra kitaip ir dargi atvirkščiai. Bolševikų laisvė pasiro-dė primityviausia esanti vergija. Jų „tautų brolybė“ - žiauriausia tautinė neapykanta: dar niekad lietuvis ir burliokas taip bjauriai vienas kito ne-apkentė, kaip dabar. „Lietuva socialistinė turiniu ir tautinė forma“ tapo begėdiškos rusų kolonizacijos auka: stepių utėlius jaučiasi turįs Lietuvoje žymiai daugiau teisių negu kitados „viešpačių rasės“ (vokiečiai) atstovai. Jis elgiasi su lietuviais panašiai, kaip anuomet vokiečiai su žydais, tik daug nedoriau, nes naciai (tikriau nacionalbolševikai) bent jau netauškė

apie žydų [ir] vokiečių brolybę. To pasekoje išsivystė ginkluota kruvina kova tarp lietuvių ir atėjų iš rytų. Joje daugumą sudaro ne „buožės“, ne inteligentija, ypač aukštoji, bet tie, kuriuos bolševikai pikčiausiai apgavo: darbo žmonės.

Vietoje žadėto gerbūvio darbininkui ir jo šeimai tiesiai į akis pažvelgė bado šmėkla. Nustoję elementariausių, jau seniai iškovotų teisių (streikuoti, nedirbti privačiam darbdaviui, kai jaučiasi neužtektinai atlyginami ar skriaudžiami), darbininkai staiga pasijuto akivaizdoje bolševikinio kapitalisto, reikalaujančio iš jo ne tik dirbti, bet dargi dieviškai garbinti kruvinąją skriaudėją. Net jų šventės greičiau tapo nuovargio dienomis: kiekviena masinių galvažudžių sukaktis (gimimo, mirimo, kadaise nužakšėtos kalbos, carinio arešto ir t. t.) atšvenčiama ištisą dieną šalant kojas ar rankas ar kaitinant nugaras kaitrioje saulėje ir prievarta klausant partinių „litanijų“ budelių gaujai, Kremliaus [neįskaitomi du žodžiai] saujelei ir taip pavagiant tikrąsias poilsio dienas vardan tikybos ir sąžinės „laisvės“. Miestuose „teisė į poilsį“ papildoma paneigiant visus poilsio patyrimus, dieną naktį staugiant gatvėse išstatytiems ruporams. Apie bolševikų teisingumą geriausiai gali paliudyti ūkininkai: jie praktiškai uždirbtą turtą turi atiduoti „valstybei“, o pastaroji miesto gyventojams parduoda jau tokia kaina, kaip joks plėšikas kapitalistas negalėtų padaryti, nes nėra pasaulyje valstybės su tokiais įstatymais, kuri privačiam asmeniui leistų taip odą lupantį uždarbį.

Bolševikų „teisėtumas“ irgi visiems žinomas: automatu ginkluotas stribukas - tai teisės A ir Z. Jis gali jus apiplėšti, suimti, kankinti, net nužudyti, laikyti rūsyje kiek patinka arba ir išleisti nei paaiškinant, nei atsiprašant. Žodžiu, bolševikiškoji „teisė“ pastato žmogų į nuolat medžiojamo gyvulio padėtį. Ir dar blogiau. Gyvulių medžioklė būdavo normuojama sezonais, sovietiškojo gi piliečio medžiojimo teisės praktiškai nenormuojamos ir priklauso nuo čekisto kaprizų. Įstatymo kodeksas popieriuje, tiesa, yra, tačiau praktikoje - grynas propagandinis farsas užsieniui mulkinti. Tokią pat reikšmę teturi jų vyriausybės įstatymai, kad ir jie skamba žmoniškumo gaida. Štai vienas iš paskutinių pavyzdžių, būtent paskutinis ministrų nutarimas grąžinti Pabaltijo kraštų piliečius į jų tėvynę. Jis, be abejo, yra padarytas pasaulio opinijai ir konkrečiau - JAV ir Anglijos vyriausybėms verčiant. Kad nesuklystume išvardindami į lietuvių kalbą, nurašysime jo antraštę originaliai rusiškai: Postanovlenije so veta ministrov SSSR ot 13 04 1946 Nr. 813-348 (cc) prikaz MVD SSRS ot 19 04 1946 za Nr. 00336 o vozvraščeniži žitelej Pribaltiki na rodinu. Taigi „nusprendė ir įsakė“ grąžinti ištremtuosius, pasauliui pranešė, jog tai

pilnai įvykdyta, bet tuo pačiu laikotarpiu mūsų tautiečių buvo į tundra išstremta ir badu išmarinta žymiai daugiau negu gražinta. Pats „nutarimas ir įsakymas“ viduje godžiai slepiamas, žinomas tik „pašvęstiesiems“. Taigi ar galima stebėtis nedorybėmis, daromomis bolševikinės valdžios aparato apačioje, kai viršuje stovintieji tiek pat nedori? Girdėti balsų, esą Stalinas nežinąs, kad plėšiama ir žudoma, kad užmuštųjų lavonai laikinu įpročiu turgavietėse yra demonstruojami, kad dargi žinduoliai skerdžiami kartu su „nusikaltusiais“ tėvais ir t. t. Jis ne tik žino, bet yra visų šių baisenybių įkvėpėjas. Tai rodo bolševikų rašytojo Zoščenkos likimas, pabandžiusio labai jau švelniai ir atsargiai pavaizduoti sovietiškojo gyvenimo tikrovę. Zoščenka už tai buvo negailestingai sunaikintas. Žodžiu, nuo viršaus iki apačios viešpatauja pats žemiausias, pats nusikaltėliausias, pats niekšingiausias elementas, kurio asmeninė ypatybė yra palinkimas griauti ir naikinti.

Šitame griovimo darbe yra bolševikai tikrai genialūs. Tai ryškus pavyzdys Rytprūsiai; per trumpą laiką šis žydintis kraštas virto tikra dykuma. Tai nėra vien išprotėjimo išdava, kai tūli sako, nors nuo Lenino iki Giros ar Cvirkos dauguma bolševikų yra sifilitikai. Tai yra sataniškumo (šėtoniškumo) reiškiniai ir turi gilią ir moralinę prasmę. Gėtės laikais bolševikų taip pat buvo, ir jis tai atvaizdavo Mefistofelio asmenybėje.

Bet kaip ilgai tas truks? Atrodo, kad nebeilgai. Ir dar ne todėl, kad Amerika išeina prieš Kremlį, bet vis todėl, kad satanizmas jau atliko savo uždavinį. Ko nepadarė kontrpropaganda prieš bolševikus, įrodinėjimai, kad komunizmas galutinėje išvadoje yra vergija, tai padarė pats bolševizmas, atsidurdamas šia pusę Berlyno. Jis parodė visam Žemės rutuliui baisų auklėjimo žmogų, kuris greičiau yra žmogiškas galvijas negu žmogus. Bolševizmas aiškiai įrodė, kad to viso priežastis yra brutalus sugriovimas tūkstančių kultūros ramsčių. Dabar tai mato ir [tuo] įsitikino kiekvienas sveiko proto žmogus. Šiandien nebereikia bolševizmo studijuoti, kad jį pažintume. Šiandieną jau gali jį matyti, o pirštą jis jau pats prideda prie kiekvieno, nori ar ne.

Kad tai padarė pats bolševizmas, tikrai istorija išgirs tuos, kurie leido Stalino ordoms nužygiuoti iki Drezdno ir toliau. Lietuvio akimis žiūrint, tai baisu, bet jau reikalas liečia ne Kauną ir ne Panevėžį. Tai yra pasaulinė problema ir turbūt ji kitu keliu negalėjo būti išspręsta.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 06 01, Nr. 115, LYA, f. K-1, ap. 1, b. 27, l. 32. Nuorašas, mašinraštis.

Komunistinės doktrinos kritika**Bolševikinė demokratija**

Bolševikai visa gerkle šaukia, kad niekur tokios demokratijos kaip pas juos Rusijoje, nėra. Jie kiekviena proga pasakoja apie Stalino konstituciją ir apie joje parašytus gražius žodžius: žodžio laisvė, spaudos laisvė, mitingų laisvė ir kitos laisvės. Bet praktikoje pasirodė kas kita, ir tie gražiai skambą žodžiai pasiliko nebyliai, nes juos pridengė tikrasis bolševikinis melas. Bolševikų elgimasis su užimtaisiais kraštais ir siekimas įsigalėti pasaulyje bet kokia kaina, net nesiskaitant su priemonėmis, ar tai būtų žmoniška, ar ne, visiškai atidengė tikruosius bolševikų tikslus ir parodė pasauliui, kad tai yra ne demokratija, o dar niekada nematytas pasaulyje viską naikinantis režimas, kuris nori sugriauti šimtmečiais sukurtą žmonių kultūrą ir vietoje to pastatyti laukinių žmonių kultūrą ir grąžinti pasaulį kelis šimtmečius atgal.

Bolševikai negali pakęsti to, kas gražu, ramu, teisinga. Jie negali ramiai žiūrėti į tarpusavį susipratimą ir sugyvenimą ir skelbia luomų kovą ir luomų nesantaiką. Juk ir komunizmo vadų raštuose yra pasakyta, [kad] komunizmas tai nėra pacifizmas (taikingumas), bet viską iš pamatų griauianti teorija ir vietoje to statanti naują pasaulį. Bet, kaip matome, jų sukurtas naujasis pasaulis yra baisėsnis ir už patį pragarą. Irgi ar gali būti sukurta taika ir ramybė, jeigu komunizmo žodyne negalima rasti nė vieno žodžio, kuris skelbtų taiką, jeigu komunizmo pagrindan dedama ne dora, tikėjimas, meilė, bet pilamos įvairios šiukšlės, stabų ar šėtonų garbinimas, jeigu paniekinama šeima, šeimos nesugriaunamumas? Ir argi pagaliau gali mokytis ir auklėti tas, kuris neturi nė už kapeiką nieko gera savyje? Bet geram bolševikui tik nusišpaut į visas dorybes, į visa gera, jam tas yra nesvarbu, nes jam rūpi tik savos teorijos įgyvendinimas, ir bet koks pasipriešinimas tuojau likviduojamas.

Maskvos konferencijoje JAV užsienio reikalų ministras Maršalas pasakė, kad jis demokratiją supranta taip, kad kiekvienas žmogus pasaulyje turi teisę laisvai galvoti ir laisvai reikšti savo mintis ir kad negali būti nė kalbos apie demokratiją, jeigu žmogus bijo netekti laisvės. Molotovas atsakė, kad ir jis taip pat supranta demokratiją. Bet paskutiniai įvykiai Vengrijoje, Bulgarijoje ir Austrijoje aiškiai parodė, kad bolše-

vikai viena kalba, o kita daro. Vengrijoje ir Bulgarijoje bolševikai likvidavo opoziciją, sudarė komunistines vyriausybes ir areštavo senosios vyriausybės narius. JAV ir Anglija protestavo prieš tai, bet bolševikai į tai nekreipė dėmesio, ir čia dar ryškiau išryškėjo bolševikinė demokratija. Todėl Vakarų valstybės pradėjo atvirai rengtis vieningai kovai prieš bolševikus, kad atėjus momentui galėtų sutriuškinti gresiantį pasaulio kultūrai ir kultūringam pasauliui gėdą nešantį komunizmą. Tad tik kantrybės ir tvirtos valios, ir vieną gražią dieną, kaip kad 1941 metų birželį, vėl pamatysime bėgančius į savo sukurta rojų bolševikinius demokratų.

Laisvės rytas (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1947 06 15, Nr. 11, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

52 *dokumentas*

Apie ūkininkų skurdinimą

Raudonoji rugiapjūtė

Karšta vasaros saulutė pribrandino naują derlių. Tartum jūra banguoja prinokusių javų laukai ir vilioja pjovėjus. Pilnos svarių grūdų varpos šnarėdamos linksta po žvangančiais dalgiais. Lyg žąsys, vienas po kito žengia linguodami išsirikiavę pjovėjai. Visi linksmi sulaukę naujojo derliaus, šviežios duonelės.

Nesnaudžia ir bolševikinės gaujos. Ir jos suuodžia šviežios duonelės kvapą, ir šis kvapas dar labiau padidina apetitą. Jie taip pat ruošiasi įtemptai naujojo derliaus „valymui“. Ruošiami „aktyvistai“, kurie turi „aiškinoti“ gyventojams apie prievolių būtinumą valstybei kuo artimiausiu laiku atidavimą, sudaromi iš anksto lenktyniavimo planai, kuris valsčius kuo greičiau atiduos grūdus ir kuris daugiau bus apiplėštas. Valomi kartu sandėliai javams pilti, ruošiamos mašinos, kurios turės gabenti grūdus į „tarybinių rojų“.

Vos tik pasirodė pirmieji pjovėjai laukuose su dalgiais, Lietuvos kaimus užplūdo bolševikinės gaujos, naujo derliaus ieškosimos. Su šautuvų buožėmis varomas „aiškinamasis“ darbas ir atiminėjami taip sunkiai išauginti grūdai. Bolševikai nežiūri, ar žmogus turės duonos, ar užteks jam javų sėklai, jiems svarbu tik visus apiplėšti ir padaryti elgetomis, kaip ir jų rojų.

Ypač bolševikai stengiasi grūdų pristatymą organizuoti raudonosiomis gurguolėmis. Su šautuvų pagalba suvaromi ūkininkai su vežimais javų būtinai apkarstomi bolševikiniais balvonais, ir su raudonu, krauju pertekusiu, skarmalu varomos vežimų virtinės į grūdų pristatymo vietas. Ir kokią liūdną vaizdą sukelia tokios vežimų vilkstinės! Tai labai panašu į laidotuvių procesijas. Ir kaipgi gali džiaugtis ūkininkas, veždamas išplėštus iš jo kruvinu prakaitu uždirbtus grūdus, kaip gali džiaugtis tas, kuris veža atiduoti gal paskutinį duonos kąsnį? Bet, žinoma, bolševikams tai yra nesvarbu. Jiems rūpi propagandos dėlei parodyti, kad visi yra patenkinti ir su džiaugsmu, organizuotai, atsidėkodami už visą gera „tėvui ir mokytojui“ Stalinui, veža į sandėlius javus. Bet tikrai galą gautų Stalinas, jeigu išsipildytų žmonių mintys, palydinčios atiduodamus javus, suvalgęs duonos kąsnį iš tų javų.

Kaip kad Rusijoje, taip ir pas mus bolševikai stengiasi įvesti kolchozus. Tam kaip tik kasmet ir duoklės didinamos. Sukolchozinimo būdas bolševikų labai gerai sugalvotas: apkrauti visus nepakeliamomis duoklėmis, ir, šių neatidavus, viską konfiskuoti ir ūkį padaryti valstybiniu. Jie nori taip nuskurdinti kraštą, kad visi eitų pas juos duonos kąsnio maldauti. Bet tai yra tik bolševikinės svajonės. Lietuvis amžiais yra prie [neįskaitomas žodis] ir kovos pripratęs ir taip lengvai nepasiduos.

Visas išplėštas iš gyventojų prievoles bolševikai kuo skubiau stengiasi išgabenti į „tarybinį rojų“. Viskas jiems yra labai reikalinga, nes visa Rusija yra tiek nualinta, jog neužtenka visko nei minimumo gyventojus maistu aprūpinti. Todėl jie ir stengiasi visa ko kuo daugiau išplėšti, kad tuo bent dalinai nuramintų išalkusias minias. Bet vargu ar matys visi gyventojai iš mūsų išplėštus produktus, nes bolševikams yra svarbu aprūpinti tik bolševikinei gaujai priklausančius šunis, nes jie tik ir išlaiko jų valdžią, o visi gyventojai gali būti sotūs tik jų propaganda ir šautuvų buožėmis.

Bolševikinis apetitas yra labai didelis. Jis spėjo suvirškinti Rusiją ir baigia ir kitus kraštus. Jis yra panašus į devyngalvį slibiną, kuris kasdien reikalauja naujų aukų ir jų negaudamas dar labiau [neįskaitomas žodis]. Todėl kad ir viską, ką tik turime, atiduosime, vis tiek bolševikams apetito nenumalšinsime, bet dar labiau jį padidinsime. Bet kaip viskam yra galas, taip ir bolševizmas turės pasisotinti: masė švino tikrai [neįskaitomas žodis] užpildyti ir jo gerklę.

Laisvės rytas (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1947 07 31, Nr. 14, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Apie sovietinę tikrovę ir bolševikų propagandą

Bolševikų propaganda

Kaip žinoma, bolševikų tikslas - pasaulinė revoliucija. Sumoje tai yra ne kas kita, kaip rusiškasis imperializmas arba siekimas primesti pasauliui rusų viešpatavimą. Rusų imperialistai žino, kad kitų kraštų žmonės nekovo ir neis į kalėjimus dėl jų imperialistinės politikos. Todėl jiems labai pravartu skelbti ir visam pasauliui žadėti bolševikinį „rojų“, gražiausiomis spalvomis piešti tarybinį gyvenimą. Kad iš laisvojo kultūringojo pasaulio neprasiskverbtų teisingų apie Vakarų kraštų darbo žmonių gyvenimą žinių, o iš bolševikinio „rojaus“ svetur nepatektų tiesa apie baisią tarybinių vergų padėtį, sudaryta neperžengiama ir tamsi geležinė uždanga, skirianti pasaulį į dvi dalis. Tokiu būdu raudonieji imperialistai tikisi apgauti pasaulį ir priversti komunistuojančius tikėti, kad bolševizmas nėra nuodinga gyvatė, bet švelnutis balandėlis.

Kitaip elgiamasi kraštuose, kurie yra patekę į bolševikinio voro tinklą. Čia jau nebegalima nuslėpti tiesos ir propagandos dulkėmis užbarstyti kraujo upių. Čia kiekvienas iš arti pamato bolševikinį „rojų“ ir puikiai žino, kad tai - ne kas kita, kaip žemėje sukurtas raudonasis pragaras. Atrodo, beprasmiška būtų tokiuose kraštuose kaip Lietuva varyti kurtinančiai triukšmingą propagandą, kada joks padorus žmogus neabejoja bolševikinės gyvatės nuodingumu, nes kiekvienas čia daugiau ar mažiau yra jos įgeltas, o daugybė netgi mirštamai. Patys bolševikai tą puikiai žino, bet neišsižada propagandos. Priešingai, jai skiria milžiniškas išbadėjusių žmonių prakaitu uždirbtas sumas. Pas mus ir kituose okupuotuose kraštuose jie stengiasi propagandos triukšmu nustelbti žmonių kančias, aimanas ir vargą, įdomu tai, kad geriausiai jie šaukia dėl tų dalykų, kurie labiausiai jiems bado akis.

Štai darbo žmonių gyvenimo sąlygos. Niekur pasaulyje nėra ir nebuvo darbo žmogus taip prispaustas ir išnaudojamas, kaip tarybinėj santvarkoj. Tai visiems dirbantiems aišku kaip diena, bet propaganda visa gerkle šaukia, kad tarybinis žmogus visko pertekęs ir laimingiausias pasaulyje. Tuo norima užrėkti žmonių badą, skurdą, išnaudojimą ir plėšimą „duoklių“ pavidale. Jau yra mūsų tautiečių, kurie, patikėję bolševikine propaganda, grįžo iš Amerikos į tarybų Lietuvą, ti-

kėdamiesi geresnės duonos, o pateko į neišsivaizduojamą skurdą ir NKVD spąstus: iš karto neteko atsivežtų pinigų, daiktų, asmeninės laisvės ir teisės sugrįžti atgal. Tuo pat laiku tarybinė spauda ir radijas „čiulba“ apie tėvynės meilę ir kviečia išvykusius grįžti bei dirbti „tarybinei tėvynei“.

Tokia pat yra ir „laisvės“ propaganda. Jos triukšme žmogus turi užmiršti į jį atstatytus čekistų durtuvus, šnipus, kalėjimus, konclagerius, katorgą; turi užmiršti, kad yra kažkur spaudos, žodžio ir įsitikinimų laisvė, kad yra teisė gintis nuo smurto, šmeižto ir melo...

Labiausiai bolševikus siutina tautinio okupuoto krašto susipratimas, tėvynės meilė ir kova dėl jos laisvės bei nepriklausomybės. Jis mato, kad jų propaganda lietuvių tautos neįtikina, o jų durtuvai jos negąsdina. Jie žino, kad tol, kol lietuvių tauta su ginklu rankose priešinasi vergijai, tol iš jų propagandos apie tautos „laisvę“ ir „nepriklausomybę“ juoksis net maži vaikai. Štai dėl ko jie taip dūksta, taip šmeižia ir užgaulioja tautinį lietuvių tautos pasipriešinimą. Jie trintų iš džiaugsmo rankas, jei tai, ką jie sako, būtų teisybė, jei, pavyzdžiui, kovotojai iš tiesų imtų žudyti, kas pakliuvo, plėšti ir doroviškai pakriktų. Jie žino, kad demoralizuota tauta nebegalėtų išsivaduoti iš vergijos.

Bolševikinė propaganda skelbia apie didžiausius laimėjimus švietimo srityje. Tuo tarpu niekuomet mūsų tautos kultūra ir apsišvietimas nebuvo tokiaime pavojų kaip šiandien. Bolševikinis „švietimas“ yra ne kas kita, kaip ugdymas visiškų tamsuolių, kurie turi išmokti tik komunistinį „katekizmą“ ir deklamuoti apie „tėvą“ Staliną.

Bet štai dar viena aplinkybė, kuri veda į pasiutimą bolševikus ir jų propagandą. Tai Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų padėtis pasaulinėje politikoje. Nepripažinimas šių kraštų tarybiniais faktiškai reiškia mūsų nepriklausomybės pripažinimą. Mūsų klausimas surištas su viso pasaulio tarptautine padėtimi. Bręstas tarptautinis konfliktas mums neša laisvę. Pasaulis jau ruošiasi suvaldyti XX a. barbarą. Bolševikinė propaganda stengiasi užrėkti ir šią tiesą. Ji šaukia, kad karo nebus, nes taip pasakė Stalinas. Tačiau visi tarptautinės politikos įvykiai rodo, kad karas tarp bolševizmo ir demokratinių Vakarų valstybių neišvengiamas. Jis palaidos bolševizmą ir visą jų melagingąją propagandą.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 II 01, Nr. 124, LYA, f. K-I, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 96. Originalas, mašinarštis.

**Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės spaudai
parengtas straipsnis apie sovietinę tikrovę**

Bolševizmo merdėjimo ženklai

Dar taip neseniai vokiečių gestapininkų engiami lietuviai stebėjo rudųjų okupantų karštligišką blaškymąsi, „paskutinį pasispardymą“. Vokiečių frontas pradėjo irti, o fronto užnugaris pasidarė jiems nepatikimas. Vokietis visur ir viskuo pradėjo abejoti ir nepasitikėti. Bet tas fronto ir užfrontės nepasitikėjimas jiems kaip tik savo ruožtu ir buvo fronto nepasisekimo priežastimi. Taip kad aiškiai buvo pastebima, jog frontas neigiamai veikė užfrontę, o ši tiek pat neigiamai veikė pirmąjį. Tuomet padėtis pasidarė įtempta, nepataisoma ir vokiečiams pražūtinga. Tos katastrofiškos vokiečių padėties kaltininkais buvo tik patys vokiečiai. Siautėjantis gestapas pašlijusiai padėčiai atstatyti griebėsi tiesiog drastiškų priemonių: pavergtus kraštus dar labiau ėmė spausti, gyventojus persekioti, gaudyti, krinti, žudyti. Užfrontę užviešpatavo priespauda, plėšikavimai, teroras, turto naikinimai. Tuomet ir eilinis žmogus jautė, kad vokiečiai ne be reikalo nervinasi: jų padangę supo grasinanti ir mirtį nešanti audra. Gi lietuvius nuolat ir jau atvirai kartojo, kad „vokietis, nors ir geras karys, bet blogas politikas“. Vokietis savo išdidume apskritai nematė savo klaidų, jų net nenorėjo suprasti. Fronte nesiseka, o užfrontės gyventojus dar labiau spaudžia ir terorizuoja. „Kad vokietis toks kvailas ir neteisingas, tai tegul ir žūsta“, - buvo paskutinis lietuvių vokiečiui linkėjimas. Lietuvių tauta skęstančiam rudkiui nesiteikė nė pajudėti į pagalbą. Dabartiniai Lietuvos okupantai - raudonieji žmogėdros, kurie tiek daug pripliauškę, kad lietuviai esą kokie tai „fašistai“, „vokiškai lietuviški nacionalistai“ ir pan., būtų matę, kaip tie lietuviai būtų „atsisveikinę“ ir išlydėję vokiškuosius okupantus, jeigu paskui juos nebūtų sekę dar baisesnį skurdą, terorą ir mirtį nešą raudonieji okupantai. Su neapykanta išlydint šimtą rudųjų velnių, mums neapsimokėjo prieš juos panaudoti ginklą, kuomet po jų mūsų kraštą turėjo užgriūti du šimtai raudonųjų liucipierių. Rudkiai žuvo, o Niurnbergo teismas viešai parodė visam pasauliui jų nusikalstamą darbą. Štai jau treči metai, kaip bolševikai Lietuvos žemę laukiniškai niokoja ir jos gyventojus nežmoniškai terorizuoja, žudo, kalėjimuose ir Rusijos stepėse baido marina. Vokiečių teroras Lietuvoje tiesiog nublanksta prieš raudonųjų kraugerių ir laukinių žmogėdrių mūsų krašto alinimą ir niokojimą. Kaip anuomet prie vokiečių, nors ir labai išvargintas, bet nepalaužtas lietuvis

jau aiškiai mato, kad raudonasis slibinas, vis labiau spaudžiamas ir ža-
bojamas, dūsta ir silpsta ir, kaip tuomet rudieji okupantai, bolševikai jau
karštligiškai griebiasi drakoniškiausių priemonių savo dvasnos valandą
prailginti. Rusijoje siaučia badas. Tūkstančiai burliokų - „rusų žurnalis-
tų“ iš įvairių Rusijos vietovių atvažiuoja į bolševikų numindžiotą „fašis-
tinę“, „banditų“ Lietuvą bulvių, duonos pasirinkti. Išbadėjusi ir nudris-
kusi „raudonojo rojaus“ minia - tai gyvas ir patikimiausias liudininkas
beprotiškų bolševikų darbų. Rusijos kolchozninkai tūkstančius kilometrų
suvažinėja, kad pasirinkti sau Lietuvoje maisto, o Lietuvoje visu uolumu
norima prieiti prie mūsų ūkio sukolchozinimo. Tiesa, žodis „kolchozas“
bolševikų spaudoje jau vengiamas. Jo vietą užima „kooperacinis ūkis“. Bet
mums ne pats žodis svarbu, o pražūtingas mūsų kraštui faktas: jeigu ir
Lietuvos krašto ūkį sukolchozins - „sukooperacins“, tai po keletos mėne-
sių mes, terbomis apsikarstę, jau nebeturėsime kur eiti pasiubagauti. Skur-
das, badas ir mirtis neišvengiamai pabels ir į lietuvių duris. Tad šalin lau-
kinių drakonų peršamą apgaulingą ir pražūtingą „kooperacinių ūkių“ sis-
temą! Šis „naujas“ dvesiančių bolševikų žodis „kooperacija“, kaip ir daug
kitų „TSRS Konstitucijos teksto pakeitimų bei papildymų“ žodžių: „Mi-
nisterija“ vieton „Liaudies Komisarjatas“, „Ministras“ vieton „Komisaras“,
„TSRS Ginkluotosios Pajėgos“ vieton „Raudonoji Armija“ ir t. t., - yra ne
kas kita, kaip tik skęstančio griebimasis už šiaudo. Jeigu dar pridėsime
ypatingą šiais metais čekistų siautimą Lietuvoje, nežmonišką plėšikavimą,
mūsų žmonių kankinimus ir žudymus, tai neapsirikdami galėsime daryti
išvadą, kad tai jau ir bolševikų paskutinis „pasispardymas“, kad tai jau
jų pragariškos sistemos merdėjimo ženklai. Ir dabar lietuviai atvirai kal-
ba: „Ir gerai, kad bolševikas politiškai yra aklas ir kvailas. Jis savo klaidų
nemato ir nenori suprasti. Tas jį, be abejo, ir pražudys“. O naujas „Niurn-
bergo“ procesas bus netrukus prarastas ir tiems XX amžiaus laukiniams
sadistams ir galvažudžiams - bolševikams. Bolševikų reikalai jau gerokai
pašliję. Sovietų Rusija šuoliais eina prie suirutės. Stalinas jau nuvainikuo-
tas iš generalisimo pareigų. Visam pasauliui jų kruvina ir barbariška tvarka
jau įgriso iki gyvo kaulo. Ant nekaltų žmonių kraujo jūros plūduriuojan-
čio Kremliaus kabo atominė bomba. Bet mūsų krašto išgamos to dar ne-
mato. Kaip ir anksčiau, jie dar tebeėda savo kaimynus, savo brolius. Mes
žiūrime į juos su neapykanta, nes jie savo gimtąjį kraštą išdavė, žiūrime
į juos ir su tam tikta užuojauta, nes jie yra akli ir bepročiai. Bet tiesa vis
tiek greitai bus pripažinta ir teisingumas įgyvendintas. Mirtis raudona-
jam slibinui - mūsų tautos pavergėjui!

t. YA, f. K-5, ap. 1, b. 39, l. 7. Nuorašas, mašinraštis.

Lietuvos gyventojų trėmimas

Lietuvoje siaučia vergų medžiotojai

Pastarosiomis dienomis bemaž visoje Lietuvos teritorijoje vėl vyksta vergų gaudymas ir išvežimas į Gyvųjų Prekių Pirklių Sąjungą. Prasidėjusi praeitų metų lapkričio mėn. pabaigoje Suvalkijoje, kur per vieną naktį (iš 11 24 į 25) buvo išvežta virš 400 šeimų, vėliau persimetusi į Dzūkiją, ši medžioklė šiuo metu apėmė jau ir Šiaulių, Raseinių, Tauragės ir kitas apskritis, o taip pat pakartotinai vykdoma ir ten, kur ji, kaip minėjome, buvo įvykdyta 1947 metų gale. Ši „kilnų“ darbą „kultūringiausios“ valstybės pavedimu atlieka „kovingasis“ čekistų būrys. Jie ir vėl „garbingai“ kovoja - negalėdami iškasti tiems, su kuriais kova būtų verta kovos vardo, jie gaudo moteris, senelius, vaikus ir net lopšyje gulinčius kūdikius, grūda į vagonus ir veža į vergiją. Jau spėję išžudyti, nukankinti ir badu numarinti tuos, kuriuos sugaudė 1941 m. birželio mėn. 13-21 d. ir vėlesnėse medžioklėse, XX amžiaus vergų medžiotojai pasigedo mat naujų aukų, naujų vergų...

Tai mūsų nebegali stebinti. Ši šėtonišką tautų naikinimo planą raudonieji kanibalai, kaip žinia, vienokiomis ar kitokiomis priemonėmis, didesniais ar mažesniais tempais, pagal atitinkamas vidaus ir užsienio sąlygas, vykde visą laiką. Ne veltui Sovietų Sąjungoje žmonių išvežimai yra toks įprastas ir dažnas reiškinys, kad sovietiniai pareigūnai tai vadina paprastu žmonių perkėlimu į kitą gyvenamąją vietą, nors tai dažniausiai, bent mūsų tautiečiams, būna persikėlimu į... kitą pasaulį. Tačiau toks beatodairinis šios pragariškos politikos vykdymas šiuo metu po ilgokai trukusios pertraukos arba bent aki-vaizdaus sušvelnėjimo (suprantama - užsienio valstybių spaudimo įtakoje!) nėra atsitiktinis reiškinys ir leidžia daryti toli siekiančių išvadų.

Pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, raudonieji fašistai, o gal geriau - rusiškieji nacionalsocialistai, įvairiausiais būdais stengėsi apgauti Vakarų pasaulį. Per tą visą laiką SNO, užsienio reikalų ministrų ir kitas konferencijas bei jų tribūnas, panašiai kaip carinės Rusijos dūmos tribūną, jie panaudojo ne taikos reikalui, ne žmonijos gerbūvio reikalui, bet vien bolševikinei propagandai. Vakarų pasaulis pagaliau tai suprato, nususuko kaip nuo bestijų ir spjovė į veidą

tiems žemo nukirpimo „didvyriams“, kurie gražiais žodžiais veidmainiškai kalbėjo apie mažųjų tautų teises, žmogaus teises, žmogaus gerovę, jo neliečiamybę. Vakarų pasaulis pagaliau suprato, kad Mažosios tautos bolševikinėj gražbylostėj ir galvosenoj - tai komunistų partija ir „kovingieji“ čekistų būriai. Gi tai, kad tarptautinėse institucijose gavę su šluota per savo nevalyvą fizionomiją raudonieji vilkai ėriuko kailyje, grįžę namo, ryžosi pagaliau nuplėsti kaukę ir begėdišku atvirumu vykdyti savo pražūtingus kėsnius, tik dar ryškiau patvirtina, kad jau ir patys bolševikai įsitikino visišku savo vaidybos nepasisekimu ir nusprendė toliau lošti atviromis kortomis. Tad jau paskutinis, beprotiškas ir aklas žingsnis, po kurio nebėra kelio atgal.

Ponai raudonieji fašistai! Šis jūsų žygis kaip tik ir parodo jūsų menkumą, jūsų neviltį, jūsų mirtiną desperaciją - tai užnugario valymas. Jūs jau bijote milžiniškų kartuvių, su visu mišku virvių, ant kurių pakibs visa komunistų partija su visu „kovinguoju“ čekistų būriu. Tos kartuvės baisiu greičiu rieda iš vakarų į rytus. Jūs bandote pasislėpti po kūdikių, senelių ir moterų lavonais. Nepasislėpsite.

Lietuvi, budėk! Lietuvi, būk atsargus! Lietuvi, saugok save ir savo artimuosius! Ši akcija - naujo karo išvakarių akcija. Raudonasis, kruvinasis grobuonis tai jaučia ir jau spardosi. Pakentėk truputį. Savo tėvynėje lengviau kentėti negu Sibire. Slėpkis! Visų „išlaisvintojai“ netrukus praras norą ne tik „laisvinti“ kitus, bet ir valdyti. Dar vienas kitas mėnuo - ir jie įsitikins tuo.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 01 08, Nr. 129, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 91. Nuorašas, mašinraštis.

56 *dokumentas*

Apie trėmimų organizavimą

Vidaus žinios

Neseniai pakliuvęs gyvas į partizanų rankas Lazdijų apskrities kompartijos sekretorius Kulakauskas, per tardymus pateikęs įdomių žinių, tarp kitko, papasakojo ir apie gyventojų trėmimo vykdymo tvarką.

Visi išvežimai organizuojami Maskvos įsakymu. Kandidatus numato pats valsčius. Kiekvienam asmeniui yra sudaromas žinių lapas.

Apie kiekvieną charakterizuoja vietinis šnipas (todėl kiekvieno lietuvio pareiga kovoti su šnipais). Po to svarsto valsčiuje trijų komisijoje ir nutarimus siunčia į apskritį penkių komisijai, kuri persvarsto ir persiunčia į Centro komitetą. Čia Sniečkus, Gedvilas ir Bartašiūnas patvirtina nutarimus ir „nužemintai paprašo“ Maskvos, kad iš Lietuvos ištremtų kontrrevoliucinį elementą. Maskva, žinoma, šį „malonų prašymą“ patenkina ir ištremia vaikus ir moteris į Sibiro taigas bado mirčiai. Pavyzdžiui, iš Alytaus apskrities yra numatyta ištremti 21 000 žmonių. Todėl kiekvienas turi būti pasiruošęs ir slėptis, ypač vyrai.

Kulakauskas pareiškė, kad gyventojų išvežimai bus vykdomi tik tada, kada nutruks konferencija ir visiškai pablogės santykiai Rusijos su Vakarais. Gi šis vykstant diplomatinis karas tuojau pasieks paskutinę fazę, iš kurios ir išsivystys karas. Todėl, prasidėjus trėmimams, galima laukti ir greitos mobilizacijos, kuri pagal Kulausko pasakojimus yra pilnai paruošta.

Be to, tardomasis pareiškė, kad visų komunistų nuotaika yra labai bloga, nes jie suprato, kad rusai juos laiko šunų vietoje ir kad kelio atgal nėra, nes lietuvių tauta visiškai nuo jų nusigrėžė, o tarnybų pamesti negali, nes tada patys rusai juos sunaikintų.

Iš minėtų Kulausko parodymų matosi, kad dažnai girdima tarybinių darbuotojų nuomonė, jog jie nenusikaltę prieš lietuvių tautą ir kad, pasikeitus santvarkai, jie nebus baudžiami, yra visiškai klaidinga, nes kaip tik šie darbuotojai ir atlieka išdaviko Judo darbą.

Laisvės rylas (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1948 01 08, Nr. 17, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

57 *dokumentas*

Apie žemės ūkio sukollektyvimą

Kollektivizacija ir jos pagrindiniai tikslai

Š.m. kovo mėn. 23 d. vakare Vilniaus radijas pranešė, jog komunistų partijos ir „Ministrų Tarybos“ nutarimu sukollektyvinamas Lietuvos žemės ūkis. Atseit „suvisuomeninama“ ne tik žemė, bet ir gyvuliai, žemės ūkio padargai ir kitas privatus turtas. Taigi esame visuotinio apiplėšimo išvakarėse.

Su faktais, kad ir banditiškais, kol viešpatauja banditų „valdžia“, skaitytis reikia. Prieš pradėdant kalbėti apie pačią kolektyvizaciją ir jos tikslus (paslėptuosius) norisi kiek sustoti prie pasiruošimo jai.

Kaip Rusijoje, taip ir pas mus išsiviešpatavę bolševikai kolektyvizacijos ne iš karto griebėsi. Jie žinojo, kad šios „reformos“, o gal geriau - visuotinio ir galutinio gyventojų apiplėšimo bei pavergimo, įvykdymas susijęs su atkakliausiu žmonių pasipriešinimu. Bolševikai puikiai žinojo ir žino tiek kolektyvizacijos tikslą, tiek sunkumus, su kuriais jiems jau teko ir dar teks susidurti. Pagaliau jie žino ir tai, kad žmonės gerai supranta ir tuos paslėptuosius kolektyvizacijos tikslus, kurių jie niekad nepasakė. Tačiau, nežiūrint į tai, jie vykdys ją.

Pačioje Rusijoje valdžią pasigrobę 1917 m., kolektyvizaciją bolševikai pajudino tik 1932 m. Ją sugalvojo kažkoks vokiečių, kuris vėliau, savo išradimo baisumą supratęs, nusižudė. Tačiau savo mirtimi baisaus išradimo nebesunaikino, nes tuo metu visi išradimo projektai ir planai jau beprotiškumo genijaus rankose buvo. O šis genijus, atrodo, specialiai tam yra gimęs, kad suardytų viską, kas gražu ir gera, kad nuolat apie rojų rėkdamas žemėje pragarą darytų. Šis beprotiškumo genijus, atrodo, serga manija pakeisti žmogaus prigimtį. Bet vargu ar jam tai pasiseks 1948 m. sąlygose. Tačiau grįžkime prie temos.

1932 m. pradėjus vykdyti kolektyvizacijos „reformą“, visoje Tarybų Sąjungoje tartum būtų prasidėjęs naujas pilietinis karas: čekistai žudė valstiečius, valstiečiai - čekistus. Kova, aišku, buvo nelygi: čekistai kovojo revolveriais, šautuvais ir net patrankomis, o valstiečiai - šakėmis. Todėl kovą „garbingai“ ir „pergalingai“ laimėjo čekistai, sutriuškindami visus, kurie norėjo dirbti, kurie troško matyti Rusiją ir gražesnę, ir galingesnę.

Šitoj kovoje apie 2-3 milijonus valstiečių buvo išžudyta, apie 5-7 milijonus areštuota ir ištremta. Jie visi arba žuvo Sibire, arba suguldė savo kaulus kaip vergai, kasdami Baltosios jūros ir Maskvos kanalus. Istorikai tvirtina, kad senovės egiptiečių, stačusių piramidės faraonų garbei, sąlygos buvusios perpus lengvesnės kaip tų, kurie kasė aukščiau minėtus kanalus. Ir tai nieko nuostabaus, nes faraonai juk nekulturningi buvo.

Tokiu būdu kolektyvizaciją vykdant Rusijos komunistai likvidavo apie 9-10 milijonų taikių ir darbščių valstiečių. Tūlam ši straipsnį skaitant gali kilti klausimas, kuriais gi sumetimais buvo taip daroma? Ko siekė komunistai sukolektyvindami ūkį ir net individą, jei kolektyvinis ūkis ir šiandien, net pačioje Rusijoje, - pabaisa. Atsakymą jis ras toliau.

Sukolektyvindami žemės ūkį, komunistai turi šiuos tikslus bei sumetimus:

1. Visiškai pavergti ir valstietį, jį galutinai apiplėšti ir pastatyti tokion būklėn, kokioj yra ištaigų tarnautojai. Trumpiau - kad nebūtų žmogaus, nepriklausančio nuo ponios partijos malonės ar nemalonės.

2. Tarybinio saugumo sumetimais valstiečius, gyvenančius kolektyviniuose ūkiuose, atseit vienoje vietoje, kontroliuoti daug lengviau negu gyvenančius kaimuose arba vienkiesiuose. O jeigu lengviau kontroliuoti, tai lengviau ir likviduoti politiškai neištikimus.

3. Kolektyvinių ūkių santvarkoj lengviau likviduoti bažnyčią ir tikėjimą, nes iš kolektyvinio ūkio ribų, kaip seniau iš pono dvaro, be leidimo išeiti negalima.

Tai ir yra pagrindiniai kolektyvizacijos tikslai. Bet apie juos, kaip jau minėjome, nekalbama ir kalbėti griežčiausiai draudžiama.

Kiekvienas komunistas, o ypač vadai, tik tuomet juokiasi, kai valstietį ar kitą tarybinį pilietį utėlės graužia. Tuomet jie žino, kad toks pilietis tik apie duoną, tik kaip nuo utėlių apsiginti galvoja, kad jis net nemato ir matyti nenori, kaip gyvena tie, kurie jį valdo.

Ne dėl kitos, o tik dėl tos pačios priežasties dar pogrindyje tebecypavusiems bolševikams, kurių priešakyje stovėjo Leninas ir Stalinas, labai nepatiko buvusi Rusijos caro Nikolajaus II-ojo ministro pirmininko Stolypino žemės reforma, turėjusi tikslą visas Rusijos žemes vienkiesiais išskirstyti. O Stolypinas buvo pažangus ir Rusijai tik gero tetroško. Jis galbūt pirmasis suprato, kad Rusijos žemės ūkio išganymas - vienkiesiais.

Mielas lietuvi! Prieš tave - vėl juodas pono dvaras su baudžiava ir su aukščiausia jos forma - vergija. Tik šį kartą tau teks vilkti baudžiavą ne įvairiems ponams, o vienam ponui - ponui Stalinui. Tavęs laukia visiškas skurdas, vargas, badas ir sunaikinimas. Per dieną turėsi dirbti ponui, o naktį - sau, jei tik užteks jėgų.

Bet gyvename Trečiojo pasaulinio karo išvakarėse, tad labai galimas dalykas, kad šėtoniškoji „reforma“ neišvyks. Galima prileisti ir tai, kad šį kolektyvizacijos nutarimą norima padaryti tik „istoriniu“. Tad tuo labiau dabar, kol kolektyvizacija pas mus dar nėra vykdoma tokiu plačiu mastu ir tokiais žiauriomis priemonėmis, kaip tai buvo daroma Rusijoje, mes turime visomis jėgomis šių pragaištingų okupanto tikslų įgyvendinimui pasipriešinti, turime stengtis uždelsti laiką ir, nežiūrint daromo spaudimo, į kolektyvinius ūkius nesijungti. Tik tokiu būdu mes galime saugoti save nuo pavertimo vergiškais elgetomis, už duonos kąsnį priverstais

vykdyti visas okupanto užmačias, ir savo krašto ūkį - nuo visiško sugriovimo bei sunaikinimo.

Todėl, lietuvi, kaip jie ruošiasi tave sunaikinti, taip ir tu kovoti ruoškis. Laikykis tvirtai, nepasiduok okupanto gąsdinimams, įkalbinėjimams ir melagingai propagandai. Kaupk jėgas paskutinei lemiamai kovai. Tikėk, kad išganymas arti ir kad kolektyvizacijos bausmė mūsų nepalies.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 05, Nr. 135, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 117. Nuorašas, mašinraštis.

58 *dokumentas*

Nurodymai gyventojams, kaip elgtis trėmimo metu

Jungtinės Kęstučio apygardos vadovybės įspėjimas

Turimos žinios ir kai kurie simptomatiški reiškiniai duoda rimto pagrindo spręsti, kad bolševikai rengia naują masinį žmonių išvežimą. Išvežimas gresia partizanų, svarbesnių kalinių, „buožių“ ir kitų tarybinei valdžiai nepatikimų asmenų šeimoms. Išvežimo data bolševikų organų ypatingai slepiama tikslu užklupti gyventojus nepasiruošusius, neduodant jiems tuo būdu galimybės nuo išvežimo pasprukti.

Ryšium su tuo įspėjame visus tautiečius būti visą laiką budriems, nesiduoti suklaidinamiems jokiais apgaulingais priešo manevrais bei dangstymusi, atidžiai sekti MVD dalinių judėjimą, automašinų koncentravimą, specialių vagonų privežimą ir t. t. Pastebėjus ką nors įtartino, tuojau informuoti patikimus asmenis, partizanus bei jų vadovybę, kad laiku būtų imtasi reikiamų individualinių bei kolektyvinių savisaugos, atsargumo ir pasipriešinimo barbariškiems priešų kėslams priemonių. Pvz., rekomenduojama tuo reikalu iš anksto tarpusavy susirišti, pakaitomis budėti, pavojaus atveju duoti iš anksto sutartus signalus ir t. t.

Per nelaimę pakliuvus į išvežimą vykdančių budelių rankas, stengtis pabėgti paperkant sargybinius, juos nuginkluojant ir pan. Išvežimą bolševikai stengsis atlikti tyliai, tad ir bėgimo atveju vengs šaudymo ir šiaip triukšmo.

Jungtinės Kęstučio apygardos vadovybė
Okupuota Lietuva, 48.V.I.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 1208, Nr. 127, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 82. Nuorašas, mašinraštis.

Informacija apie Lietuvos gyventojų trėmimą

Trumpa informacija apie š. m. gegužės pabaigoje įvykdytą gyventojų trėmimą

Šį kartą išvežimai neužtiko žmonių netikėtai. Iš daugybės žinių juos buvo galima iš anksto pramatyti. Sunkvežimių registravimas, tuščių ešelonų geležinkelio stotyse stovėjimas, didesnis čekistų skaičiaus atsiradimas apskričių miestuose, - visa tai sakyte sakė, kad kažkas ruošama.

Praeitais žiemos išvežimo pamokyti žmonės ėmėsi atsargumo priemonių. To dėka, daugeliui pasitraukiant iš namų, pasisėkė išvengti kelionės Sibiran. Daliai išvežamųjų pavyko išbėgti tiesiog iš čekistų rankų. Atrodo, kad bolševikiniais egzekutoriams buvo duotas įsakymas į bėgančiuosius nešaudyti.

Vežamieji turėjo pasirašyti, kad vyksta savo noru į SSSR darbo ieškoti. Neapsirašiusiems nedavė pasiimti rūbų nei maisto ir talpino į atskirus vagonus.

Tremtiniai buvo susodinti po 50 uždaruose vagonuose ir lydimi stiprių MGB pajėgų. Už Maskvos vagonų durys buvo atidarytos, tik ant sienų iš lauko pusės pakabino plakatus su maždaug tokiais užrašais: „Lietuviai laisvu noru vyksta į SSSR“.

Tremtiniai randasi pakelyje į kažkurį Azijos sritį - spėjama, kad į Tomsko apygardą.

Apytikriais duomenimis, bolševikai šio trėmimo metu iš Lietuvos išvežė apie 60-80 tūkstančių gyventojų.

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 06 15, Nr. 2, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

Dėl genocido apibrėžimo

Apie genocidą
arba „Vagie, kepurė dega!“

Rusų spaudoj (Pravdos Nr. 122 (10863) š. m. gegužės mėn. 1 d.) jau buvo minėta, kad Niujorke vyksta specialaus komiteto posėdžiai paruošimui projekto sutarties kovai su genocidu, t. y. su nusikaltimais, turinčiais tiks-

lą fiziškai sunaikinti atskiras gyventojų grupes (suprask - tautas) rasiniais ir tautiniais (religiniais) sumetimais.

Šiai sutarčiai paruošti mintį davė SNO Generalinė Asamblėja. Savo 1947.XI.21 d. rezoliucijoje ji pabrėžė šio klausimo aptarimo svarbumą ryšium su tokios rūšies nusikaltimais, kokius paskutinio karo metu ir dar prieš karą įvykdė hitlerinė vyriausybė ir jos karinė vadovybė. Sutarties projektą paruošė ir komitetui įteikė TSRS atstovas drg. Morozovas. Projektas susidėjo iš 10 pastraipų, kuriose buvo išdėstyta visa tai, ko siekia komunistų partija. Pagrindinės projekto pastraipos skambėjo taip: „Vienais sunkiausių nusikaltimų prieš žmoniją yra genocido nusikaltimai, turį tikslą išnaikinti atskiras gyventojų grupes (tautas) rasiniais ir tautiniais (religiniais) sumetimais. Genocido nusikaltimai susiję su fašizmu-nacizmu ir panašiomis rasinėmis teorijomis, propaguojančiomis rasinę ir tautinę neapykantą, viešpatavimą taip vadinamų „aukštesnių“ rasių ir naikinimą taip vadinamų „žemesnių“ rasių. Genocido nusikaltimai gėdinga dėme slegia tuos kraštus, kur tokie nusikaltimai dar propaguojami ar skatinami“ ir t. t. II pastraipoj yra pasakyta: „Nustatant sutartyje genocido, kaip nusikaltimo, supratimą reikia vadovautis tuo, kad šito nusikaltimo sudėtis turi apimti fizinį gyventojų grupių (tautų) sunaikinimą rasiniais ir tautiniais (religiniais) sumetimais.“ Kas būdinga, kad šią pastraipą skaitant po žodžio „sunaikinimą“ prieš žodį „rasiniais“ prašyte prašosi žodelis „tik“, kuris čia, matyt, išleistas turint tam tikrą tikslą.

Morozovo projektą komisija priėmė. Norėtusi sušukti: „Žmonija progresuoja! Sveikiname!“, bet pažiūrėkime toliau ir įsitikinkime.

Š. m. gegužės mėn. 3 d. tos pačios „Pravdos“ Nr. 124 (10865) straipsnyje „Specialiam komitete kovai su genocidu sutarties projektui paruošti“ jau rašo (TASS'o pranešime), kad komitetas tą projektą priėmė. Už jį balsavo 9 valstybės, prieš jį - TSRS atstovas; Lenkija susilaikė.

Kas atsitiko? Morozovas paruošė projektą ir Morozovas balsavo prieš jį. Ar ne keista?

Atsitiko šitaip. Savo balsavimą prieš projekto priėmimą Morozovas paaiškino tuo, kad įvedamojoje projekto daly esą nėra išsamaus ir teisingo genocido apibūdinimo (!); nėra nurodymo, kad genocidas neatskiriamai susijęs su fašizmu ir nacizmu. Bet tikriausiai to priežastis bus ta, kad, matyt, kažkas įnešė pataisą, kuri buvo priimta. Ta pataisa numatė, kad ir politinis genocidas taip pat yra vienas baisiausių nusikaltimų prieš tą pačią žmoniją. Kad taip tikrai yra, aiškėja iš vieno sakinio tame pačiame straipsnyje: „Be to, įjungimas politinių grupių į skaičių kategorijų, kurioms grasina genocidas, susilpnino dokumentą ir sumažino genocido

nuslopino reikšmę." Štai ko Morozovas bijojo ir štai koks sakiny žodelio „tik“ vieton įlindo.

Morozovo sutarties projekto tikslas ir esmė - apkaltinti ne tiek mirusį fašizmą-nacizmą, kiek demokratines, komunizmą pažabojusias santvarkas ir užmaskuoti savas nuodėmes, savąjį fašizmą-nacizmą. Komunistai visą laiką mato „aukštesnes“ ir „žemesnes“ rases. Nes jos buvo vokiečių išgalvotos, bet nemato „vyresnių ir jaunesnių brolių“, kurie komunistų išgalvoti. Jiems nepatiko „ibermenšas“, bet patinka „vyresnysis brolis“, o mums ir vienas, ir kitas - baisiausias nusikaltimas prieš žmoniją. Kartais ir vilkui norėtųsi tapti avinėliu, bet praeities nuodėmės nebeleidžia išsineri iš kailio - vis tiek pažins.

Ir drg. Morozovui papildytam sutarties projekte nepatiko savos nuodėmės, sava praeitis, politinis genocidas ne tik savajame, bet ir okupuotuose kraštuose. Komunistų partija ir įvairių rūšių genocidai - neišskiriami draugai. Nuo 1917 m. iki pat šios dienos komunistų partija su genocidu nei valandėlei neapersiskyrė, panaudodama jį tai platesniu, tai siauresniu mastu.

Tik pasižiūrėkime į mus pačius nuo 1940 metų: 1) Tarybų Sąjungai nieku nenusikaltusių lietuvių areštai, pūdymai kalėjimuose, trėmimai, šaudymai prie Červenės, Pravieniškės, kankinimai Rainių miškelyje ir smulkesni tautos žudymo faktai - ar tai ne politinis genocidas? 2) 1941 m. birželio mėn. 13-21 d. gėdingas aktas - ar tai ne politinis genocidas? 3) 1944 m. rudens, 1945 m. žiemos ir pavasario vyrų medžioklės ir jų trėmimas į Sibirą, 1947-1948 m. vaikų, senelių ir šiaip piliečių gaudymai ir trėmimai - ar tai ne politinis genocidas? 4) Tikėjimo išpažinimo tarnautojams ir moksleivijai draudimas, jaunimo prievarta į „nepolitines“ komjaunimo ir pionierių organizacijas grūdimas - ar tai ne religiška politinis genocidas? 5) Pasiruošimas naujiems išvežimams, naujam nieku neprasikaltusių lietuvių naikinimui ir žudymui - ar ir tai ne politinis genocidas?

„Taip, tai politinis komunistų partijos genocidas!“ Ir tą sakinį sušuko me ne mes, pavergtieji, bet SNO, t. y. visas pasaulis.

Štai kodėl drg. Morozovas balsavo prieš savo projektą!

Taip, drg. komunistai, genocidas - vienas baisiausių nusikaltimų prieš žmoniją, ir gėdinga dėmė krinta ant tų, kurie jį praktikuoja. Ir buvusios nacistinės Vokietijos vyriausybės narius - Geringą, Ribentropą, Keitelį, ir kitus Niurnbergo Tribunolas nuteisė ir vėliau pakorė ne už tai, kad jie kariauvo, bet už tai, kad įvairių rūšių genocidą praktikavo. Pamoka verta dėmesio!

Red. pastaba. Šį straipsnį, nors ir pavėluotą, spausdiname kaip po ne-nustojusį savo aktualumo.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 06, Nr. 136, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 23, l. 121. Nuorašas, mašinraštis.

Straipsnis, nukreiptas prieš kolūkių kūrimą

Kolchozų reikalu

Dabartiniu metu Lietuvoje varoma stipri ūkio kolektyvinimo akcija. Mūsų vaišingi, darbštūs ir prie gimtosios žemės kąsnelio su nepaprasta meile prisirišę ūkininkai verčiami išsižadėti savo rankomis sukurtų sodybų. Jų vieton siūloma tuščiais pažadais užmaskuota lazda ir maišelis - Rusijos kolchozninkų kasdieniniai palydovai. Bet kur lietuvis duonos prašyti benueis? Randamės nepasiekiamai toli nuo laisvų ir turtingų šalių. Tad apsigynimo priemonių tenka ieškoti savo tarpe.

Pažvelgę į Tarybų Sąjungoje įvykdyto ūkių sukolektyvinimo raidą pastebėsime, kad kiek kultūringesnės tautos (ukrainiečiai) ar atskiros sritys ištengė gana ilgai (iki 10 metų) spirtis prieš baisiomis teroro priemonėmis vykdytą kolchozų kūrimą. Lietuvių tautai svarbu laimėti laiką, nes bolševizmo žlugimo valanda nebetoli. Ir, jei pavyks uždelsti masinį ūkių sukolektyvinimą, šalies gerbūvio atstatymas nebus ypatingai sunkus. Priešingu atveju kolchozai karo metu bus apgrobti - atsidursime bado pavojuje.

Tad visomis priemonėmis prieš ūkių kolektyvinimo akciją! Nelankykim mitingų, nes ten yra sunkiau spirtis niekšingų agitatorių ištrėmimo ar nubuožinimo grasinimais paremtai prievartai. Tekalba tuščioms sienoms. Vieningam pasipriešinimui palaužti taip greit priemonių nesusiras ir, svarbiausia, tai pareikalaus okupanto nenaudai dirbančio laiko, o ūkininkai galės gyventi savo sodybose, galės dirbti savo žemę.

Visi kolektyvizacijos agitatoriai tenepamiršta, kas jų laukia už pagalbą priešui. Jie bus naikinami be pasigailėjimo. Gi bausmės šiuo metu išvengusieji iš atsikūrusios nepriklausomos Lietuvos malonės te nesitiki. Už Judo darbą bus tinkamai atlyginta.

Išdaviko ir pataikūno vardą bei atitinkamą bausmę užsitarnaus ir visi savo noru pirmieji į kolchozus įstoję gyventojai.

Nenerkime sau kilpos ant kaklo! Nekeiskime dar sotaus gyvenimo į badą, o savo namų - į elgetos lazda!

Šalin kolchozus! Nė vienas į mitingus!

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1949 01 02, Nr. 1 (10), LYA, f. K-5, ap. 1, b. 139, l. 45-47. Nuorašas, mašinraštis.

Apie sovietinę nomenklatūrą

Naujųjų bajorų kasta tariamąjį socializmą
kuriančioje valstybėje

Bolševikinė valstybės santvarka savo esmėje yra ne kas daugiau, kaip iš naujo atkuriamą baudžiavą, tik dengta naujais pavadinimais ir vykdoma naujais, daug rafinuotesniais metodais. Čia kolchozas ar sovchozas - ponų dvaras, kolchozninkai bei darbininkai - baudžiauninkai, MGB, MVD ir kiti pareigūnai - ponų šuniškai paklusnūs prievaizdai, o bolševikų partijos nariai ir jų artimieji - naujųjų bajorų kasta su neribotomis privilegijomis ir tik aukštesnių savo ponų atžvilgiu aprėžtomis teisėmis.

Tariamai visų darbo žmonių gerovei kova prieš buržuazinę bei kapitalistinę santvarką yra tik priedanga mažos žmonių grupės vyravimui užtikrinti. Tiesioginis apiplėšimas daugiau pasiturinčių asmenų sluoksnių yra tik kaip greičiausia priemonė naujai bajorų kastai pralobti. Dalies grobio padalinimas savo paklusniems tarnams yra tolygus skalikų apdalinimui kiškių auselėmis bei kojelėmis, kad šie kitą kartą kiškį vydamiesi labiau iš paskutiniųjų stengtųsi. Pažadai apie visų darbo žmonių gerbūvio pagerinimą yra tik kaip dešra, rodoma šunims prieš akis, kurie, alkio stumiami, retkarčiais botago smūgiais paglostomi, iš paskutiniųjų tempia tos klikos kraugerių vežimą.

Tai yra tikroji realioji padėtis iš išorės bolševikų brangiai apmokamais propagandos dažais prieš pasaulio akis visaip gražinamos „Tarybų Socialistinės Respublikų Sąjungos“ valstybės viduje.

Nuolat[inės kalbos] apie visų darbo žmonių gerbūviu rūpinimąsi nublunka tuoj pat, jei mes įsigilinsime į tą faktą, kad Lietuvos valstybiniam universitetui jokiam jo gyvenimo laikotarpyje nebuvo tokio didelio skirtumo atlyginimų, koks yra dabar tarp universiteto sargų ir bolševikams pataikaujančių profesorių. Tai ką jau bekalbėti apie privilegijuotosios tautos poniškumą.

Ministrų Tarybos pirmininkas Mečius Gedvilas kilęs iš sulenkėjusių bajorų (pas jį gyvenantis jo dėdė nemoka lietuviškai kalbėti), gyvena tikrais baudžiavos laikų prisiminimais. Seimai aptarnauti laiko keturias tarnaites, kurių vyriausios vieši, ašaromis palydimi pasisakymai tikrai ryškiai charakterizuoja padėtį:

- Visą savo amžių įvairiems ponams tarnavau, bet tokių ponų kaip dabar, kad nedavalgiusi ir už menką atlyginimą kaip šunį galėtų uiti, tai dar nebuvo mačiusi.

Tai vienas iš pavyzdžių tų ponų, kurie, kaip caro okupacijos laikų viršaičiai, paprastiems žmogeliams paskutinį kailį dirdami, patys iš kailio turi nertis, pataikaudami savo viršininkams. Bet tebūnie leista mūsų paprastoms akims žvilgtelėti į gyvenimą tų, kurie gyvena Kremliaus sferose ir visuomenei tik Kremliaus bokštuose penkiakampių žvaigždžių rubinų spinduliuose teparodomi.

„Visų mylimas“ draugas *Stalinas*, išskiriant retus pasirodymus Kremliaus tribūnoje, paprasto žmogaus akimi tarp gelžbetoninių Kremliaus sienų ar, jam kur nors vykstant, per šarvuočio šaudymo angas negali būti užmatomas.

Tad bent šokių tokių vaizdą apie to tirono gyvenimą galima susidaryti iš jo kažkelinto sūnaus pulkininko *Stalino* gyvenimo bruožų.

Pulkininkas *Stalinas*, dėl nežinomų priežasčių būdamas ne per didelėje tėvo malonėje, karo su Vokietija metu buvo įvilktas į karišką mūšierių ir karui baigiantis paskirtas Lietuvoje stovėjusios (pradžioje Rytų Lietuvoje, vėliau - Šiaulių miesto apylinkėse) vieno aviacijos naikintuvų pulko vadu.

Ne per daug kam teko matyti tą nedidelio ūgio, strazdanotą veidu, rudais plaukais, isteriškai nervuotą „asmenybę“. Tačiau jo apsaugai priskirtų ir kitų aviacijos pulkų karių nedrąsiai papasakoti faktai, kurių dėl tam tikrų sumetimų neskelbsime, parodo, kokio despotiško ir dvasinio išsigimimo spėjo pasiekti taip neseniai valdžią įgijusi kasta.

Kaip apie savaime suprantamą daiktą, čia netenka kalbėti apie tą didžiulę apsaugą (18 sargybinių ištisą parą), liuksusinių aptarnavimą, kuris dešimteriopai prašoka paprasto to laipsnio bolševikinę armijos karininko aprūpinimą. Bet tenka pažvelgti į tą nepavydėtiną padėtį visų jo tarnų, kai šiam išeikvotos energijos, ligų sugrauztam ir gydytojų nustatytomis griežčiausiomis dietomis maitinamam sutvėrimui už-eina liguistas išsiutimas. Tik vienintelis jo adjutantas majoro laipsniu [neįskaitomi žodžiai] likdavo nesudrebėjęs, kai visai [neįskaitomi žodžiai] sūnus, silpnavalis alkoholio vergas [neįskaitomi žodžiai] „spirito duokite, spirito“. Ir kai [neįskaitomi žodžiai] atitinkamus tėvo įgaliojimus [neįskaitomi žodžiai] atsakomybę turintis jo adjutantas [neįskaitomi žodžiai] patenkindavo (nes dieta ir vaistų [neįskaitomas žodis] to būtinai reikalavo), prasidėdavo [neįskaitomas žodis]. Ne laiku po ko-

jomis pasipainiojęs [neįskaitomas žodis] buvo vietoje nušautas vien tik dėl to, kad ant ko nors išlietų savo siutimą.

Šio despoto teisės nebuvo varžomos ir piliečių atžvilgiu. Vargas buvo lietuvaiteis, patekusioms į to žvėries rankas... Moteris iš netoliese jo būstinės gyvenusios šeimos vos nebuvo nušauta, kai išgirdusi dukterų pagalbos šauksmą atbėgo gelbėti jų ir visos šeimos garbės.

Įvairių pataikūnų pastangos įsigyti Kremliaus malonę bolševikų armijai išengus į Vokietiją pasireiškė tuo, kad kas dieną sunkvežimiais iš Vokietijos plaukė įvairiausios dovanos aukščiausiojo sūnui. Jo būstinės kambarių apstatymas kas kelios dienos, o kartais ir kasdieną, buvo keičiamas vis gražesniais liuksusiniais baldais. Stalino sūnui 2-3 kartus per savaitę skrendant Maskvon, į jo lėktuvą būdavo pakraunamos kažkokios paslaptingos dėžės. Ir kai kartą apsukresni kareiviai kažkokiu būdu nutaikė slapta nusavinti samagono reikalams vieną iš didelio skaičiaus atvežtų tokių dėžių, tai, savo didžiausiam džiaugsmui, joje rado... virš šimto gražiai supakuotų sidabrinių peilių ir šakučių.

Koks elgesys buvo su jam nepanorėjusiais pataikauti valdiniais, galima spręsti iš to, kad 1944 m. kažkas iš rusų lėktuvo drįso dienos metu, skrisdamas viršum būstinės, mesti bombą į ją. Deja, bomba buvo nedidelė, o be to, pataikė ne į pastatą, bet nukrito kieme. To įvykio pasėkoje ponas draugas pulk. Stalinas daugiau nesilaikė gyvenvietėse, o išsikraus-tė į autosunkvežimyje įrengtą liuksusinį kambarį ir nepastoviai [neįskaitomi žodžiai] vietose.

[neįskaitomi žodžiai] Kremliaus valdovų gyvenimą, [neįskaitomi žodžiai] tikrasis vaizdas laikomas apgaubtas didžiausio paslaptingo šydu. Už mažiausią nusižengimą neišlaikant paslapties bolševikų partijos ir jos valdovų orumą žeminančius prasitarimus griežčiausiai baudžiama. Tokiu būdu net vienas ištikimiausių „didžiojo valdovo“ tarnų - buvęs Kremliaus apsaugos komendantas šiuo metu kartu su mūsų tautiečiais sėdi Sibiro katorgoje ir naudojasi didžiausia tarybinio žmogaus „teise į darbą“.

*Alkupėnas**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 03, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

* Alkupėnas - Petras Bartkus.

**Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų
spaudai parengtas straipsnis apie gyventojų trėmimą**

Kovo 25-oji Lietuvoje

Gražus ankstyvo pavasario rytmetis. Linksmi užtekėjusi saulė stengiasi kopti aukštyn lyg visai gryną sąžinę turėtų. Juk ji tolinasi nuo šiaurės vis daugiau ir daugiau pietų link, lyg džiaugtųsi pabėgusi nuo žiemos šalčio.

Bet ar ji žinojo, kad ji yra tasai šaltinis, nuo kurio pabunda žemė, atsiranda gyvybė, kartu ir gamtos grožis? Vis dėlto ji slenka į pietus, kad prikeltų žemę savo stebuklingąja jėga. Atrodo, lyg ir gamtą likimas valdytų.

Sulaukusi pirmųjų pavasario dienų ir gamta pabunda iš žiemos miego. Džiaugiasi paukščiai, parskridę į savo kraštą, kraudami sau lizdus, kartu džiaugiasi ir žmonės, išvarginti nuo žiemos šalčių ir sunkių darbų, o be to, jie tiki, kad su pavasariu kartu išauš ir laisvė. Gyventojai buvo praradę visas savo jėgas, kai kurie nebenorėjo visai gyventi, bet atėjęs pavasaris vėl įkvėpė naujų jėgų. Čia kartu su pavasariu mūsų tėvynę aplanko ir baisi nelaimė: pradeda vežti gyventojus į Sibirą.

1949 m. kovo mėn. 20 d. į kiekvieną valsčiaus miestelį slapčia buvo papildyta čekistų, kurie nuo gyventojų slėpėsi. Kai kurie gyventojai pastebėję pradėjo slapstyti. Iš 24 į 25 nakties metu kai kurių gyventojų buvo apsupti trobesiai, o rytą pradėjo vežti juos į artimiausias stotis, o vėliau - į Sibirą. Trobesiai paprastai buvo apsupti tų gyventojų, kurie yra vieno bolševikų pataikūno patvirtinti kaip priešišškai nusistatę tarybinei santvarkai. Nežiūrint, ar jie turi turto, ar jo visai neturi - lieka Sibiro auka. Gyventojai paprastai visais būdais stengiasi nuo vežimo išsisukti.

Daugel žmonių pasakoja apie bolševikų žiaurumus vežant žmones į Sibirą. Kaip, pavyzdžiui, buvo vežama vieno P[artizano] brolio šeima. Šeimą sudarė vyras ir žmona ir dvi mergaitės. Viena mergaitė - vyresnioji turėjo 3 m. amžiaus. Motina, norėdama išgelbėti kūdikį nuo Sibiro šalčio ir bado, o be to, galvodama, kad tokios mažos bolševikai nebesivys, liepė vyresniajai mergaitei bėgti į artimiausią esantį mišką. Bolševikai, pamatę bėgančią mergaitę, liepė jai stoti ir grasino šausią.

[neįskaitomi žodžiai] mergaitę pasivijo ir parsigabeno į namus, iš kur vėliau kartu su tėvais išvežė. Kitoje šeimoje buvo aštuoniasdešimt metų senelė, kuri, pamačiusi rusus, pradėjo bėgti. Pastebėję grasindami ėmė stabdyti, bet senelė grasinimų nepabūgo. Trys rusai metėsi senelę vytis. Po kiek laiko, maždaug už pusės kilometro nuo namų, senelė buvo pagauta.

Daugelio gyventojų trėmimo metu namuose nerasdavo, todėl bolševikai pasitenkindavo tik jų turtu. Kai kurie gyventojai, nežiūrėdami, kad ir apsupti, bėgo, bet iš tokių daugiausia pasitaikydavo sužeistų ir užmuštų. Maža dalis pabėgdavo. Sugautus sužeistus taip pat vežė.

Toms šeimoms, iš kurių bent vienas pabėgdavo, neduodavo pasiimti maisto.

Keturis kartus raudonasis slibinas grobstė laisvę mylinčius lietuvius ir vežė į Sibiro taigas. Kaip kokie plėšrūs žvėrys jie buvo vežami užkalnuose vagonuose.

Tautos išgamos, ką jūs turite iš to, kad sugavote nuo Sibiro bado ir šalčio bėgančią mergytę, aštuoniasdešimt metų senelę? Ji norėjo numirti čia, kur gyvenusi, o dabar mirė ten, toli nuo tėvynės.

Galėtume būti tikri, kad jų nei vienas į tokį klausimą neatsakytų.

Jie elgėsi taip, kad gautų pagyrimą, aukštesnį laipsnį bei tarnybą, nes bolševikų užimamosios vietos ir laipsniai priklauso nuo barbariškumo.

Kuris yra daugiau nekaltų žmonių nušovęs ir nukankinęs, tas geresnę tarnybą turi.

Ar lietuviai galvojo prieš 10 metų, kad šalis bus taip terorizuojama, kad jam tai teks išgyventi? Jei kas būtų sakęs mums, kad greisia tokia bjauri raudonojo teroro letena, kuri pagrobs lietuvių tautą, dauguma būtų pasakę, kad tas žmogus sapnuoja, ar būtų palaikę bepročiu.

(par.) *Hamletas**

1949 05 02

Nuorašas tikras: VAŠV**

LYA, f. K-5, ap. 1, b. 226, l. 21-22. Nuorašas, mašinraštis.

* Hamletas - nenustatytas asmuo.

** Kęstučio apygardos Vaidoto rinktinės štabo viršininkas.

Kreipimasis į gyventojus, raginantis nestoti į kolūkius**Atsišaukimas į gyventojus**

Lietuvių tautos išgamos, raudonieji parsidavėliai, ginkluotų gaujų padėdami, jau kuris laikas siaučia po mūsų kraštą, baugindami kalėjimu, grąsindami ištrėmimu, mušdami gyventojus verčia juos „savanoriškai“ pasirašyti pareiškimus stoti į kolchozus. Kai kurie pataikūnai, silpnavaliai ir bailiai, pabūgę grasinimų, manydami tuo išvengsian ištrėmimo, tikėdamiesi įsigierinti bolševikams, o taip pat ir kitokiais savanaudiškais sumetimais, tikėdamiesi tapti kolchozų viršininkais, patys pirmieji pasirašo pareiškimus, tokiu savo elgesiu pakenkdami ne tik sau, bet tuo pačiu paruošdami dirvą kolchozų branduolių sudarymui ar pakenkdami kitiems gyventojams ir jų vieningam pasipriešinimui. Vien tik šitokių pataikūnų, bailių ir savanaudžių dėka jau daugelyje vietų yra įsteigti kolchozai, tačiau ten, kur vieningo gyventojų pasipriešinimo bolševikai neįstengia palaužti, kolchozų skaičius mažas arba jų dar visiškai nėra. Pažvelgę į Sovietų Sąjungoj įvykdyto ūkių sukolektyvinimo raidą pastebėsime, kad kiek vieningesnės tautos ar sritys įstengė net iki dešimt metų spirtis prieš baisiomis teroro priemonėmis vykdytą kolchozų kūrimą. Lietuvių tautai svarbu laimėti laiko, nes bolševizmo žlugimo valanda nebetoli. Ir kiek pavyks uždelsti ūkių sukolektyvinimas, tiek šalies gerbūvio atstatymas nebus sunkus, priešingu atveju kolchozai karo metu pačių bolševikų bus ištuštinti, - atsidursime karo pavojuje.

Lietuviai, nebijokite grasinimų nei bauginimų, netikėkite bolševikų melagingiems plepalams, kad įsirašiusieji į kolchozus bus apsaugoti nuo išvežimo. Gyventojų išvežimai - tai pagrindinė bolševikinio valdymo taktika, ir tuo lengviau bus ji įmanoma kolchozuose, o bauginimai ir gąsdinimai - tai metodai ir priemonės jų neišvengiam tikslams įgyvendinti. Stodami į kolchozus jūs vis tiek neišvengsite bolševikinio teroro, o tuo pačiu jūs visiškai pavirstate kolchozo vergais - darbo mašinomis. Nekalbant jau apie kolektyvinio bado grėsmę ir sunkias pragyvenimo sąlygas, jūs netenkate tėvų ir senelių įgyto turto, bet ir didžiausio turto - savo asmens laisvės ir iniciatyvos, savistovumo ir savarankiškumo, jūs taptate beteisiais baudžiauninkais, kolchozų viršininkų pastumdėliais, jūs netenkate jėgos pasipriešinti net ir menkiausioms bolševikų užmačioms. Čia ir slepiasi visa bolševikinės valdymo sistemos jėga ir galybė.

Tad visomis priemonėmis prieš kolektyvizaciją! Nelankykime mitingų, venkime agitatorių, o vieningam pasipriešinimui palaužti priešai neras taip greitai priemonių ir, svarbiausia, pareikalaus okupanto nenaudai dirbančio laiko, o gyventojai galės dar pagyventi savo sodybose. Venkite patekti į kolchozų valdybas.

Visi kolchozų agitatoriai tenepamiršta, kad už pagalbą priešui jų laukia sunki bausmė. Gyventojams, kolchozų valdybų nariams ir kolchozininkams griežčiausiai draudžiama priimti okupantų jiems siūlomus ginklus, nes Lietuvos Laisvės Kovotojai - Partizanai neatsako ir neatsakys už saugumą bei gyvybę asmenų - ginkluotų ar su ginkluotais esančių.

Didžiausios paniekos ir išdaviko vardo susilauks tie, kurie pirmieji stoja į kolchozus.

Vienybėje - galybė.

Laisvės Kovotojai
Partizanai

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1949 06 18, Nr. 23, GAMF, inv. Nr. 243, Originalas, mašinraštis.

65 *dokumentas*

Kreipimasis į gyventojus, raginantis nestoti į kolūkius

Lietuvos ūkininke

Raudonieji okupantai mūsų žydėjusį, gėrio pilną ir kultūringą žemės ūkio kraštą nuolatiniu siautimu stumia į pražūtį ir liaudį baigia „išvaduoti“ nuo paskutiniųjų marškinių ir kėšnių duonos.

Raudonasis budelis prie savo tikslo, prisidengęs klasta, eina planingai. Pirmaisiais okupacijos žingsniais jis griebėsi draskyti ūkius ir juos dalyti bežemiams ir mažžemiams, tačiau paramos duotuose žemės sklypuose įsikurti nedavė. Tuo būdu gavosi žemės ūkio nusmukimas ir skurdas. Okupantas, išnaudodamas šią aplinkybę, pradėjo peikti individualinę žemės ūkį, o girti kolektyvinę - kolchozus. Lietuvis, matydamas, į kokią pragaištį veda kolchozai, visomis išgalėmis kolektyvizacijai pasipriešino. Okupantas griebėsi prievartos ir smurto. Ir jau 1/3 ūkininkų, parodžiusių silpną pasipriešinimą, yra suvaryta į kolchozus. Bet okupantas tuo nesitenkina. Jis nori Lietuvos žemės ūkį sunaikinti, o ūkininkus padaryti savo vergais. Dabar užsispyrusių ūkininkų varymas į

kolchozus pasiekė aukščiausią pasiutimo laipsnį. Okupantas naudoja niekšingiausius būdus. Pvz., sribai suvaro ūkininkus į mitingą ir reikalauja rašyti į kolchozą; jei ūkininkai nesirašo, išlaiko juos uždarytus ir nevalgiusius kelias dienas; arba išdalija pyliavų ir mokesčių reikalavimus už visus metus ir skelbia, kad tie reikalavimai tik vienam metų ketvirčiui, o girdi, įsirašius į kolchozą, duoklės ir mokesčiai būsią žymiai sumažinti.

Be to, okupantai naikina visa, kas lietuviška: suardo gražiąsias sodybas, naikina lietuviškus vietovardžius. Jų vietoje atsiranda netvarkingai pastatyti kolchozų barakai, pavadinti Ždanovo ar kokio Berijos vardais.

Tad lietuvi ūkininke, pats matai, ko okupantas siekia ir į kokią prąžūtį stumte stumia. Kovok atkakliai prieš kolchozus ir okupantui nė per plauką neužsileisk. Tegu siunta, bet į kolchozą nesirašyk. Sek ir pasižymėk tuos, kurie PIRMIEJI PRADEDA RAŠYTIS Į KOLCHOZUS, nes tokie savo elgesiu patarnauja priešui ir griaua vieningą pasipriešinimą. PIRMIEJI ĮSIRAŠĘ Į KOLCHOZUS YRA TAUTOS IŠGAMOS IR SUSILAUKS PELNYTO GALO. Šalin kolchozai!

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis

LYA, f. K-1, ap. 16, b. 286, l. 106. Originalas, mašinraštis.

66 *dokumentas*

Apie tautos sąvoką sovietinėje santvarkoje

Tauta raudonajame kūne

Gyvenant komunistinio režimo santvarkoj ir matant nesibaigiančius kruvinus susidorojimus su ištisom žmonių masėm, savaime iškyla klausimas, kodėl raudonoji hidra taip engia ir smaigia tautas? Kokios priežastys stumia raudonuosius varyti masišką sužvėrėjusį tautų naikinimą?

Pradėkime elementariai.

Kas tai yra tauta?

Tauta yra žmonių bendruomenė, kurią jungia sava kalba, sava istorija, politinės ir ekonominės gyvenimo sąlygos, savi papročiai bei tradicijos. Visos tos apraiškos bei specifinės formos, per kurias reiškiasi tautos gyvenimas, vadinsime tautiškumu.

Suprantama, jog kiekvienas žmogus daugiau ar mažiau brangina savo tautą. Kiekvienas žmogus seka savo tautos reikalus, domisi jos aktuali-

jomis ir gyvai paiso tautos interesų, nes tauta padeda žmogui vystytis progreso ir pažangos linkme, tauta padeda kurti ir kelti kultūrą bei civilizaciją, kas ir sudaro esminį, nenutrūkstamą ryšį tarp žmogaus ir tautos. Štai dėl ko XX amž. kultūringasis pasaulis gyvai domisi visų, tame skaičiuje net ir mažiausių, valstybių egzistencija. Štai dėl ko kultūringųjų valstybių konstitucijose yra atsižvelgiama į mažumas, kurioms užtikrinamos ir garantuojamos visos priklausančios teisės.

Pažvelkime, kaip tautos traktuojamos komunistinėj santvarkoj. Visų pirma dėl pačios sąvokos.

Komunistinis režimas, kuris tikrovėje yra ne kas kita, kaip Maskvos rusiškasis imperializmas, siekias viso pasaulio pavergimo, nenori, nesistengia ir net neprileidžia kitaip suprasti tautos sąvokos, kaip varu suvarytos minios, besąlygiškai klūpančios į Rytus atgręžtais veidais ir nekantriai belaukiančios eilinio paraudusio žydpalaikio ar kito Stalino gaujos berno padų palaižymo. Kas ne šitaip supranta Sovietų Sąjungoje esančios tautos sąvoką, tas yra „liaudies priešas“, „kontrrevoliucionierius“ ar „buržuazinis nacionalistas“, kuris nedelsiant turi būti sunaikintas. Ši sąvoka jau pakankamai vaizdžiai nusako komunistų poziciją paskirų tautų atžvilgiu.

Paimkime konkrečiai lietuvių tautos būklę. Raudonajame kūne ji vadinama „lygiateise LTSR respublika“. Bet juk tai yra pats didžiausias pasityčiojimas, koks tik gali būti. Kokios tos teisės? Į ką? Su kuo jos lyginamos? Pakęsti tokią karčią ironiją bei apgaulę, kurią tik Maskva taip begėdiškai drįsta tēkšti į veidą, yra daugiau nekaip skaudu.

Mes neturime jokių politinių teisių, mes neturime jokio ekonominio savarankiškumo. Viskas yra tampriausioj Maskvos priklausomybėj. Mūsų „ministrų taryba“ bei „Aukščiausioji Taryba“ yra eiliniai akli Maskvos hegemonijos žaisliukai. Jeigu mes išdrįstumėm prasitarti, kad komunizmas varžo mūsų asmens laisvę, mes teigiama prasme pervertintumėm komunizmą, išdavikiškai nužemindami save, nes komunizmas asmens laisvę ne varžo, o visiškai panaikina. Negalima kitaip kalbėti, kitaip galvoti, kitaip elgtis, kaip nurodo partija. Kas iš to kelio išdrįsta pasukti, tą tučtuojau pasiveja kruvinas pjautuvas. Religijos srityje vyksta tas pat. Varžomos religinės apeigos, uždaromos bažnyčios. Visi tie, kurie lanko bažnyčias, sekami ir sankcionuojami. Mokyklinį jaunimą taip pat stengiasi nutautinti, prisidengdami „buržuazinės sąmonės likučių likvidavimu“ ir „komunistinio perauklėjimo“ skraiste. Klastojama Lietuvos istorija. Žodžiu, „Rytų demokratija“ yra nuolatinis žmogaus išprievartavimas. Ir kas tam išprievartavimui nepasiduoda arba pasiduoda pavėluotai, tas turi būti negailestingai sutriuškintas.

Raudoniesiems okupantams negana, kad jie, pasigrobę mūsų teritoriją, baigia ją materialiai apiplėšti, visiškai sunaikindami ir išveždami mūsų miškus, brutalia jėga išplėšdami žemės ūkio produktus ir išveždami geriausius mūsų pramonės gaminius, - jie kėsinaisi perpjauti paskutinę mūsų tautos gyvybės veną - kiekvieną tautiškesnį pasireiškimą be ceremonijų likviduoja, inscenizuodami „liaudies“ teismus su prikabintomis „reakcijos“ ar „buržuazinio nacionalizmo“ etiketėmis, pakankamai paaiškinančiomis kaltumo įrodymą. Net mūsų kalba, tas paskutinis išorinio tautišku-
mo likęs požymis, yra pamažu išstumiamas iš įstaigų ir susiaurinama.

Tokiu būdu darosi suprantama, kad bet koks tautos pažangos vystymasis bei kultūros palaikymas yra stabilizuoti.

Istorija nežino nei vieno barbarų antplūdžio, nei vieno okupacinio režimo, kuris taip niekšiskai susidorotų su žmogaus bei tautų teisėmis, kaip tai padaro komunizmas. Net pats juodžiausias istorijos puslapis - vergovinė epocha - neturi tokių skandalingų teroro, savavaliavimo ir žiaurumo pavyzdžių, kokių milijonai yra raudonosios hegemonijos laikotarpyje.

Vadinasi, „tarybinės respublikos“ lygiateisiškumą reikia suprasti kaip lygiateisiškumą į vergiją, badą ir mirtį.

Tačiau, nors raudonasis režimas po „socialistinio turinio“ priedanga, su tūkstančių čekistų smurto pagalba ir baigia užgniaužti mūsų tautos pulsą, lietuvių tauta, neskaitant keleto parsidavėlių išdavikų, nesutiks tapti Maskvos rusiškojo imperializmo aklu įrankiu. Lietuvių tauta nesutiko ir nesutiks išsižadėti pati savęs, kaip to reikalauja raudonasis Maskvos imperializmas. Be abejo, kad raudonosios akys visa tai mato. Ir dėl tautos „pasyvumo“ komunizmo atžvilgiu įsiutusi Maskva su Stalino rusiškaisiais ir lietuviškaisiais bernais moka atsilyginti mūsų ir kitoms tautoms: kasmet ištremdami ištisas mases į Sibirą, uždarydami į kalėjimus ar sušaudydami jų geriausius sūnus.

Per Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdį tauta gina savo tautiškumą, savo teises ir laisvę. Ir šita kova neliks tuščia! Tauta liks gyva ir bus išvaduota. O raudonieji budeliai turės atsakyti už visas neteisybes, už savo šėtoniškus darbus, už visą upėmis sruvenantį kraują.

*Džiugas**

Kęstučio apygardos biuletenis, 1950 04-05, Nr. 3-4, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, 1.12, l. 231-232. Originalas, mašinraštis.

* Džiugas - Laurynas Mingilas.

Straipsnis apie sovietinę tikrovę**Spalio revoliucijos minėjimui artinantis**

Bolševikai iš kailio neriasi ruošdamiesi bolševikiškai paminėti spalio revoliucijos sukaktuves. Visuose miestuose, miesteliuose ir kaimuose išlipinti patenkinti darbininko veidai, lozungai ir šventės metu bus nešami transparantai, kurie visais Jerichono trimitais girs bolševikinį rojų ir kas-kart vis gerėjantį dirbančiųjų gerbūvį. Demonstracijose dalyvaus prievartą suvartyti kolchoznikai, mokiniai ir visi, kas dar nėra atsidūrę konclageryje, Sibire ar kalėjime. Nuo šalčio paraudusia nosimi komjaunuolis ar už kruviną rublį samdomas agitatorius pataikūniškai, kambarinio šunio tonu pabers liaudžiai keletą susidėvėjusių bolševikinių frazių, iškeiks buržuazinius nacionalistus (suprask - „partizanus“) ir nuleidęs galvą, lyg subartas šunelis, grįš į jam paskirtą vietą. Taip maždaug atrodys šios iškilmės. Mes negalime tiksliai pasakyti, kiek prieš tas „šventes“ bus areštuota žmonių, kiek ant karčių pakabins Stalino paveikslų, kiek bus nupinta vainikų, bet mes puikiai žinome, ką ta proga rašys „Tiesa“ savo sieksniniuose straipsniuose, ką kalbės agitatoriai ir t. t. Ta proga nors truputį žvilgterkime, kokiais „laimėjimais“ ir kokia nuotaika pasitiks lietuviai šias „šventes“ ir koks skirtumas tarp bolševikinės propagandos ir realybės.

Iš tikro, gyvenimas sovietiniame rojuje milžiniškais žingsniais žengia pirmyn, tik kita prasme negu įsivaizduoja raudonieji „Tiesos“ vedamųjų autoriai. Kasdien tarybinėje spaudoje skaitome apie nepaprastą darbo našumą, išsivysčiusią gyvulininkystę, pragyvenimo lygį, kurie, jei tikėti jų propaganda, bus keliskart prašokę prieškarinės Nepriklausomos Lietuvos normas.

Kad bolševizmas remiasi melu, tą mes seniai žinojome, bet kad tokie dideli melagiai būtų, prieš dešimtį metų tūlas lietuvis sunkiai būtų patikėjęs. Bet dabartiniam gyvenamam laikotarpyje patys bolševikai negailėstingai faktais demonstruoja visa tai, kas jų pačių rašoma ir skelbiama iš raudonųjų tribūnų. Ar gali vargšas kolchoznikas patikėti apie sotų gyvenimą, jei jam buvo duota po 1 kg pasturlakų už darbadienį, kurių nė gero ūkininko kiaulė neėstų, o geriausius grūdus surijo badaujančio ruso sandėliai; ar galime patikėti apie darbo našumą, matant didžiulius laukus nesutvarkyto vasarojaus, plotus nekastų bulvių. Tiesa, dažnai naktį girdime springstantį traktorių, lygtai dieną „stachanoviečiams“ laiko ma-

ža tebūtų, bet anais laikais, kada kiekvienas dirbo sau, o ne badmiriaujančiam rusui, nereikėjo naktį vargti, o laukai buvo gražiausiai suarti dienomis, rugiai pasėti ir derlius seniai supiltas į aruodus.

Labai daug skelbiama apie aukštus derlius Rusijoje, bet, nežiūrint į tai, lietuvių prakaitu išaugintas grūdas uoliai gabenamas į Rusiją, o pastutinis kąsnis nutraukiamas nuo tavo, broli lietuvi, ir tavo mažučių vaikų burnos. Čia nebeminėsime kitose srityse sužlugdyto mūsų ekonominio pajėgumo, nes kiekvienam tai per daug aišku.

Kiek beieškotum teisybės ir mato išmatuoti skirtumui tarp to, ką bolševikas kalba ir ką daro - nerandi. Pagaliau to ir neieškoma: nors Lietuvoje jau sukasi bado šmėkla, ką rodo kasdien kylančios duoninių javų kainos, bet tu privalai dėkoti už tau bertą dirsių saują, nes priešingai tu ir pagalvoti jau bijai.

Bolševikai savo atsiekė: Lietuva su kolektyvinta, bet drauge su kolektyvizacija mus užplūdo nesantaikos, iškundinėjimai, nedatekliai ir kitos negerovės - nuolatiniai sovietinės sistemos palydovai, nes šiandieniniai tavo viešpačiai tuo nesirūpina. Pagaliau - jie to ir tesiekia, kad jūsų tarpe pasėjus neapykantą, nes kada tautoje nebėra vienybės, tada bolševikui gausi pjūtis. Juk ir komunizmo organizatoriai saldžiai kalbėjo apie klasių kovą, kuri buvo jų pasisekimo laidas.

Blogiausia, kad jūs nematote to, dėl visų blogybių kaltindami savo brolius, tokius kaip ir jūs - juodo darbo ir bolševikinės okupacijos vergus. Pamiřstate, kad atėjūnas į visa tai žiūrėdamas trina rankas, o viskam vadovauja bolševiko ranka, kuris ir yra kaltas dėl visų jus ištikusių nelaimių.

Negalime mes pasigirti vieningumu. Tai yra karti mums visiems tiesa, bet ji yra tiesa. Ukrainoje, kur sovietinė santvarka kur kas anksčiau įvesta nei pas mus, dar apie pusę gyventojų verčiasi pavieniui. Pas mus nuolat tenka girdėti nusiskundimus dėl skurdaus kolchozinio gyvenimo. Bet kas dėl to kaltas? Nors ir drakoniškas priemones naudoja bolševikai, bet vis dėlto dar buvo galima išvengti kolektyvizacijos, tik reikėjo vieningumo, o tai būtų nutolinę skurdą ir badą. Bet kas įvyko, tas sunkiau atitaisoma, svarbu neleisti, kad bolševikas dar labiau nesuvaržytų mūsų gyvenimą ir pakinktų jus į savo vežimą, kurio kelio galas - visiškas ekonominis sunaikinimas, skurdas, badas ir kitos negerovės.

Skaudu ir žiūrėti, kad buvusieji kaimynai, likę kolchozų pirmininkais, brigadieriais ir kitais bolševikiniais pareigūnais, užmiršę, kas buvę ir kas esą, žiauriau nei okupantas savo brolių sąskaiton bando pateisinti savo egzistenciją. Tokie nėra verti lietuvių vardo ir anksčiau ar vėliau juos ištiks Judo likimas.

Pagrindinis mūsų tikslas - vieningai, nežiūrint skaudžiausių aukų, siekti Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės, nes tik tada galėsime galvoti apie mūsų žemės ūkio atstatymą, darbo našumą ir kitus gerą gyvenimą garantuojančius veiksnius. O ką bolševikai pasakys iš tribūnų, minėdami savo „šventę“, tą ir mes, ir jūs seniai žinome. Būkite tikri, kad paskutinį kartą esate prievartaujami dalyvauti šiame maskarade, kur bus švaistomasi nieko nevertais pažadais, nes lemtingas giltinės „gana“ yra pasklidęs virš Stalino bernų galvų.

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1950 10 31, Nr. 129, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

68 *dokumentas*

Spaudai parengtas Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų straipsnis apie žuvusiųjų išniekinimą

Žuvusių partizanų išniekinimas

Prieš tėvynės išnaudotojus ir spaudėjus stojo kovoti organizuoti partizanų būriai, kurie kiekvieną momentą pasiruošę atremti galimą priešą, kurie stoja tėvynės sargybon. Tęsdami jie teisingą ir aršią kovą, daugelis paguldė savo galvas ir išsiskyrė iš savo draugų tarpo.

Tačiau neliko ramiai ilsėtis jų kūnai, nebuvo galima juos tinkamai palydėti į amžinybę, palaidoti juos taip, kaip jie buvo nusipelnę. Stribai, lyg pikti žvėrys, su didžiausiu žvėriškumo jausmu griebdavo savo aukas, visą savo nepasisekimą ir pyktį išliedavo spardydami ir išniekindami jų lavonus. Numaudavo batus, nuvilkdavo drabužius ir vežiodavo jų negyvus kūnus po miestus ar miestelius, tuo norėdami sukelti panieką žmonių, įrodyti, jog jau baigiasi partizanų jėgos. Didžiausias malonumas jiems buvo tai, kad kiekvienas iš jų galėjo iš nužudytojo pasityčioti, tarti šlykščius žodžius partizanų adresu. Labai skaudu, kad tautiečiams malonu buvo su arkliais važinėti per jų lavonus, mušti kritusiųjų kūnus šautuvų buožėmis. Bet visa tai nepažemino Lietuvos sūnų, o tik įrodė komunistų žvėriškumą, jų barbariškumą ir kvailumą. Jie nesuprato, jog prieš juos guli ne gyvas partizanas, o tik miręs, niekam nebejautrus jo kūnas.

Prisisotinę pakankamai to savotiško džiaugsmo ir užtektinai pademonstravę žuvusių lavonais, veždavo juos prie duobių ir čia, pilni pagiežos ir neapykantos jiems, suvertę užkasdavo juos lyg šunis arba visa tai

daryti versdavo savo beginklius priešus, tai yra tuos, kurie ne ginklu, bet žodžiu ar kaip nors kitaip pasisakydavo prieš raudonųjų valdžią, prieš jų „gerovę“.

Argi tai žmogiška? Ne, taip gali pasielgti tik tas, kuris turi gyvulišką sielą, tie, kurie apgaudinėja save, kurie užmigdė savo sąžinę. Nesvarbu, tai jie šaiposi iš laisvę ginančių tautiečių, tai jie tyčiojasi ir niekina juos, kai trypia jų lavonus, tačiau jie nepamins laisvės, nepajėgs priversti lietuvių vergauti; jie laisvi gimė, laisvi ir nori numirti, o kritusių brolių žygiai bus aukso raidėmis užrašyti istorijos puslapiuose ir nors jau jie amžinai užmerkė akis, tačiau jų drąsa, jų pasiaukojimas liks gyvi per amžius.

*Klajūnė**

LYA, f. K-5, ap. 1, b. 39, l. 2-3. Nuorašas, mašinraštis.

69 *dokumentas*

Informacija rusų kareiviams apie Lietuvoje atliekamą administracinę reformą

**Kodėl Lietuvoje kuriami rajonai,
kaimo tarybos ir kolchozai**

Jau praėjo šešeri metai, kai Sovietų Sąjunga ginklu antrą kartą užgrobė Lietuvą ir perdavė valdžią į Kremlui paklusnių komunistų rankas. Šešerius metus komunistai stengiasi iš lietuvių tautos atimti laisvę, paversti lietuvius paklusniais vergais ir sunaikinti Lietuvos siekį išsilaikinti iš nekenčiamos Maskvos valdžios.

Šiems tikslams jie naudoja įvairias mažas, darbščios ir narsios tautos spaudimo priemones: tais pačiais tikslais dabar keičia šalies administracinį padalijimą ir kuria prakeiktus kolchozus, į kuriuos varo darbščius ūkininkus.

Aišku, kiekvienam mąstančiam žmogui suprantama, kad senasis Lietuvos padalijimas į apskritis ir valsčius buvo patogus visiems gyventojams. Bet esant senajam administraciniam padalijimui komunistams bu-

* Autorius nenustatytas.

vo neįmanoma kaimuose įkurdinti savo ginkluotųjų pajėgų ir dar stipriau suspausti ūkininkų savo plieniniais nelaisvės gniaužtais.

Dabar jie dalo Lietuvą į rajonus ir apylinkių tarybas, t. y. įveda atitinkamą rusiškajam administracinį padalijimą. Ten, kur bus apylinkių tarybos, stovės ir raudonųjų grobikų ginkluoti daliniai, o ginkluotos komunistų brigados galės nuolat būti kaimuose kaip baisiausios ūkininkų baidyklės, skirtos jiems terorizuoti ir paskutiniams laisvės likučiams atimti.

Dėl kolchozų, tai apie juos neverta ir kalbėti, nes kiekvienas žino, kad prievarta į juos suvaryti ūkininkai velka apgailėtiną vergų egzistencijos našta, patiria badą ir visą sovietinės nelaisvės siaubą. Tai rodo vergiškų, puskalkinių rusų kolchozininkų-ūkininkų egzistavimo kolchozuose pavyzdys.

Bet Stalinas ir jo komunistinė budelių šunauja veltui stengiasi pavergti narsią lietuvių tautą, ją parklupdyti, sutriptyti jos laisvę ir nepriklausomybę - tai jiems nepavyks.

Lietuvių tauta priešinasi žiauriems komunistiniams grobikams. Iš jos kilo narsūs partizanai, kurie drąsiai kaunasi už šalies laisvę ir nepriklausomybę.

Rusų tauta ir rusų kareiviai, jūs turite visa tai suprasti! Jūs žinote, kad ne tik lietuviai, bet ir rusai dejuoja vergovės grandinėse kolchozuose, Sibiro konclageriuose ir t. t.

Rusų kareiviams turi būti aišku, kad kariaudami su lietuvių partizanais jūs kariaujate su Lietuvos ir viso pasaulio (taip pat ir Rusijos) laisve.

Rusų kareiviai, atverkite tiesai akis! Netikėkite raudonaisiais propagandistais, vadinančiais partizanus banditais, o SSRS - vergovės šalį - laisvės šalimi.

Rusų tauta ir rusų kareiviai, atėjo lemiamoji kovos su raudonuoju teroru, su sovietine diktatūra, su stalinistinėmis vergovės grandinėmis valanda! Kovokite dėl savo ir viso pasaulio laisvės! Visų pirma reikia patiems imtis spręsti savo reikalus ir tik tada laukti pagalbos iš išorės.

Dabar pagrindinis-partizaninis judėjimas vyksta ne tik Lietuvoje, bet ir Latvijoje, Ukrainoje ir visose tose šalyse, kurios pavergtos Kremliaus, ir net komunistinėje Kinijoje partizanų daliniuose yra daugiau kaip 50 tūkstančių žmonių.

Laikas, labai laikas ir rusų tautai vieną kartą išdrįsti ir pasakyti: „Šalin komunizmą ir jo vadovą kruvinąjį Staliną, tegyvuoja laisvė!"

Svobodnoje stovo (Dainavos apygardos laikraštis), 1950 11, Nr. 7, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Originalas rusų k., mašinraštis.

Bolševizmo ideologiniai pagrindai

Apie bolševikinę moralę

Per šešis bolševikinės okupacijos metus teko mums daug ko matyti, daug ko patirti; teko ne vienam sueiti ir į artimesnį kontaktą su ne vienu bolševiku arba jam pasidavusiu ir pamatyti bei pastebėti jų gyvenimą iš arti. Čia mes pastebėjome daug žiaurumo, gyvuliškumo, išsigimimo, ištvirkimo, bet turbūt nė vienam neteko susitikti doro, kilnios dvasios bolševiko, ar iš Rusijos atsibasčiusio, ar vietinio pasidavėlio. Mes jau tiek pripratome, jog visiškai nė nebesistebime, jeigu matome bolševikų tipelį nuplyšusį, apskarusį, prasigėrusį, net viešai bepaleistuvaujantį, jeigu girdime po kiekvieno antro trečio žodžio vis iš jo burnos išskrendant šlykščiausius keiksmazodžius.

Ir tai - ne atsitiktinis reiškinys, o planingo ir ilgo auklėjimo padaras. Komunistinės idėjos pačioje išikūnijimo pradžioje nerado pritarimo niekur kitur, kaip tik dvasioj visiškai sumukusiuose, gyvenimo atmetuose ir kriminalinių nusikaltimų persunktuose žmonėse. Tik šių dėka, kurių, visa nelaimė, prie išsigimusios carinės santvarkos netrūko, pasisėkė pasigrobtį komunizmui visos Rusijos valdžią į savo rankas. Bet ši santvarka pačioj savo gimimo pradžioje pamatė, kad per mažas komunistinių pasekėjų skaičius, o ir tie patys dar ne visiškai „tobuli“, jog galėtų išsilaikyti, o kada nors ir apie pasaulinį viešpatavimą pasvajoti. Tam tikslui ėmėsi žvėriškumo priemonių sunaikinti visiems tiems, kurie komunistinėj santvarkoj matė žmogaus gyvuliu pavertimą, tikrojo gyvenimo sunaikinimą, o jiems daugiau ar mažiau paklususius - auklėti sau palankia linkme. Visų pirma buvo įpumpuotas neapykantos jausmas viskam tam, kas žmogui yra įgimta, kilnu ir tikra. Gudriomis machinacijomis viską atėmus panaikinant nuosavybę, varguomenė ir toliau buvo laikoma alkaną ir nuplyšusią, už tai visą kaltę suverčiant ne tik buvusiam didelio skaičiaus baudžiauninkų savininkui, bet ir tam, kuris savo atkakliu darbu kūrė ir tikėjo gyvenimu, tokiu būdu įpinant tarp žmonių neapykantą. O kad nebūtų pradėta galvoti, jog čia yra apgaudinėjimas, buvo dėtos visos pastangos, kad su šaknimis būtų išrautos visos dvasinės vertybės, tikrojo gyvenimo supratimas. Čia buvo net neoficialiai skatinamas paleistuvavimas (vėliau buvo priversti tai šiek tiek sulaikyti, nes pamatė, kad tauta pradeda išsigimti), iš pamatų ardomi santuokos įstatymai, peršama bedievybė, gundoma kiekviename žingsnyje pasinert niekšybių purve.

Tokiu būdu galų gale buvo suorganizuota patikima, neapykantos artimui perpildyta, gyvuliu paversta recidyvistinė masė, kuri jau yra patikimu komunistam įrankiu. Tomis pačiomis savybėmis kvepia ir mūsų tautos parsidavėliai. Dorą sribą arba šnipą vargu ar rasime. Laiminga lietuvių tauta, kad šitokių nedaug joje tėra!

Šitokia dvasinių žmogaus vertybių naikinimo politika sovietuose tebėra ir šiandien varoma, tik gal kiek lėtesniu tempu, nes savo teroristinei santvarkai išlaikyti ir plėtoti jau turi susidariusi pakankamą robotų būrį. Nė viename knygyne nerasime apie dorovę kalbančios knygos, negirdėsime paskaitos, neužtiksim organizacijos, priešingai - tas yra net draudžiama, nors, žinoma, irgi neoficialiai. Nors krautuvėse reikalingiausių prekių nuolatos trūksta, bet restoranai visados pilnai alkoholiu aprūpinti - prašom gerti ir paskęsti jame, o tada tu būsi „Mūsų žmogus“.

Bet veltui čia bolševikinės pastangos lietuvių kilnią dvasią purvu apšviesti bando, nes per savo nepriklausomo gyvenimo metus jis spėjo pakankamai gerai pažinti tikrojo gyvenimo prasmę - to Kristaus Prisikėlimas [neįskaitomi žodžiai].

Laisvės kova (Kęstučio apygardos Birutės rinktinės organas), 1951 03 15, Nr. 5, LYA, f. K-1, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 64. Originalas, mašinraštis.

71 *dokumentas*

Sovietinė „taikos“ politika

Apie sovietinę taikos propagandą 1950 m.

Didžiausius nuostolius Korėjos kare patyrė taip vadinamoji sovietinė taikos propaganda. Taikos kampaniją sovietai pradėjo dar 1949 m., tačiau kulminacinį tašką ta kampanija pasiekė 1950 m., kai buvo pradėti rinkti parašai po Stokholmo atsišaukimo. Šis atsišaukimas ne tik kad nieko bendro neturi su taika, net nereikalauja kitų ginklų uždraudimo, išskyrus atominį ginklą: Politbiuras išvystė didžiulę kampaniją, siekdamas geruoju ar prievarta surinkti galimai daugiau parašų. Šita taikos propaganda buvo skirta tik tam, kad sutrukdytų Gen. Asamblėjai priimti rimtas priemones taikos labui.

Tikrąjį veidą sovietai parodė tada, kai komunistai užpuolė Korėjos respubliką. Atvira pagalba agresoriams aiškiai parodė, kam reikalinga taikos propaganda. Pasaulis įsitikino, kad sovietai taikos karvelius gami-

na iš tos pačios medžiagos kaip ir kulkas, skirtas agresijai Korėjoje. O kominformas ir toliau tęsė parašų rinkimą po Stokholmo atsišaukimu, nors jam sprendimas jau buvo parašytas Korėjos laukuose.

Sena patarlė sako: „Nori taikos - ruoškis karui!“ Šią patarlę sovietai perdirbo savotiškai ir gavo: „Ruošies karui - vesk taikos propagandą“. Ir juo garsiau Kremlius triūbija apie taiką, juo labiau didėja sovietų agresyvumas.

1928 m. kominterno priimta teorija apie teisingus ir neteisingus karus rodo, kad sovietinė taikos propaganda netrukdo vesti karus prieš kapitalistines valstybes, kaip sovietai vadina visas šalis, nesančias jų kontrole. Ši jėzuitiška teorija buvo įgyvendinta prasidėjus Korėjos konfliktui, kur sovietai paėmė agresorius į savo globą, vadina juos išvaduotojais ir griežtai prieštarauja prieš ugnies nutraukimą. Kominternas savo laiku paskelbė, kad revoliucinis karas yra revoliucinės politikos vedimas kitomis priemonėmis. Šis šūkis kaip tik buvo įgyvendintas 1950 m. Korėjoje. Korėjos įvykiai davė pasauliui aiškią pamoką apie sovietų lyderių vedamos politikos tikrąją esmę.

(Paimta iš „K[ęstučio] Ap[ygardos] Biuletenio" Nr. 1)

Laisvės kova (Kęstučio apygardos Birutės rinktinės organas), 1951 03 15, Nr. 5, LYA, f. K-I, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 41. Originalas, mašinraštis.

72 *dokumentas*

Apie Raudonąją armiją

Rusijos pralaimėjimo priežastis

Kodėl Rusijai nesisekė invazija Suomijoje ir rusų-vokiečių pirmieji karo metai? Tam klausimui duodame atsakymą iš anglų spaudos, kuri vasario mėn. 26 d. raudonosios armijos 33 metų minėjimo proga rašė: „Rusija į nieką neatsižvelgdama 1933-37 metais pravedė kolektyvizaciją, kas sukėlė didžiausią neapykantą tautoje ir raudonojoje armijoje, nes didelė dalis kareivių buvo iš kaimų. Antra, Stalinas 1937 m. reikalavo pagrindinės išvalymo akcijos armijoje, kuri buvo vykdoma komunistų partijos. Daugelis kareivių ir karininkų buvo likviduoti, jų tarpe ir 14 armijos komendantų, kurių 1935 m. buvo 15. Visa armija buvo reorganizuojama. Politiniai apmokyti jauni karininkai, kurie apie kariuomenę

mažai tenusimanė, užėmė laisvas vietas. Į svarbiausius armijos postus buvo įstatomi politrukai, kurie apie kariuomenę dar mažiau tenusimanė. Raudonoji armija buvo komunistų partijos rankose. Politinis kareivių spaudimas vis stiprėjo.

Rusų-suomių karas 1939 m. truko ilgai, kol raudonoji armija nugalėjo mažą suomių armiją. Raudonajai armijai trūko kovinės dvasios ir vadovavimo. Generolas Štanovičius, kaip politrukas, suprato politbiuro reikalus, bet komendantu būti prieš narsius suomius jis nesugebėjo. Šiuo nepasisekimu Štanovičius užsitraukė Stalino nemalonės.

Kad kareivių tarpe pasiekus aukštesnės disciplinos, po suomių karo raudonojoje armijoje buvo panaudojami nauji metodai. Rusų-vokiečių kare Rusija pradėjo kariauti su 167 divizijomis. Nors skaičiumi vokiečius ir viršijo, bet raudonajai armijai vėl trūko kovinės dvasios. Nepasitenkinimas ir maištas prieš komunistų partijos politiką ir neapykanta politrukams, kurių didesnė dalis buvo žydai, kareivių tarpe vis stiprėjo. Tai patvirtino, kad tūkstančiai rusų kareivių laisvai pasidavė į nelaisvę.

Kai vokiečių armija buvo netoli Maskvos, Stalinas atsišaukė į armiją ir tautą, pirmą kartą sakydamas, kad partijos politika stovi paskutinėje vietoje, kad pirmojoje eilėje yra nacionalistinis jausmas ir Tėvynės dvasia išmušti priešus iš Tėvynės. Rusų kovinė dvasia tapo gesnė.

Po karo vėl vyko didelė armijos išvalymo akcija karininkų eilėse, nes daugelis rusų karininkų turėjo ryšius su Vakarų valstybių karininkais. Politinė kontrolė armijoje buvo sustiprinta. Vėl partijos politika armijoje ir tautoje stovėjo pirmoje vietoje."

Visi aukščiau išdėstyti faktai rodo, kad Rusija karo prieš Vakarų demokratines valstybes jokių būdu negali laimėti. Nors turi milžiniško skaičiaus armiją, nors ji turi didžiausią pasaulyje propagandos ir melo kampaniją, bet jos karių kovinė dvasia menka. Stalinas, norėdamas pakelti karių kovinę dvasią, žinoma, siūlys įvairių gėrybių, lengvatų, tačiau vargu ar atsiras, kad kas antru kartu Stalino melagingais pažadais tikėtų, ypatingai skelbiamu Rusijos geriausiu gyvenimu, kuomet rusų kariai pamatė karo metu demokratinių valstybių santvarką ir jų piliečių gyvenimo sąlygas. Rusijos pilietis prilygsta prie Vakarų piliečio tik kaip kalinys. Karo laimėjimas yra toje pusėje, kurioje aukštesnė karių moralė.

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1951 07 22, Nr. 11 (147), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

Apie Sovietų Sąjungos imperialistines užmačias

Taikos įstatymas

Šių metų kovo 13 dieną Sovietų Sąjungos Aukščiausioji Taryba priėmė „Taikos įstatymą“. Jam nusikalsta ir griežtai baudžiami Sovietų Sąjungos tie, kas ruošiasi karui, kas propaguoja bei kursto karą, kas laiko svetimoje valstybėje kariuomenę, kas kiršina tautas. Įstatymas jau įsigaliojęs ir reikėtų, kad jam nusikaltusius sovietų baudžiamieji organai nesigailėdami nubaustų.

O kas gi Sovietų Sąjungoje šiam įstatymui nusikalsta? Paskiras pilietis negali padaryti tokio plataus masto nusikaltimo, jį galima įvykdyti tik organizuotai. Pasirodo, jog pirmasis nusikalto Stalinas, 1946 m. vasario 26 d. kalboje prisipažinęs, kad „Sovietų Sąjungos sunkioji pramonė turinti būti nukreipta į ginklų gamybą“. Vadinasi, Politbiuras su Stalinu priešakyje visą Sovietų sunkiąją pramonę pajungė karo reikalam, rengiasi karui. Toliau, Politbiuro įsakymu Sovietų Sąj. nuolat laiko karui paruoštą 4 000 000 armiją. Taigi Politbiuro nariai čia nusikalto Aukščiausiosios Tarybos priimtam Taikos įstatymui. Be to, to paties Politbiuro nutarimu, Rytų Vokietijoje Sovietų Sąjunga laiko 400 000 kariuomenę ir apie vieną milijoną - satelitinuose kraštuose. Tai vėl naujas Politbiuro nusikaltimas kitam Taikos įstatymo punktui. Toliau, Politbiuro nutarimu 1950 m. birželio mėnesį Šiaurės Korėjos kariuomenė, Sovietų Sąjungos remiama, užpuolė Pietų Korėją: to paties Politbiuro įsakymu ir dabar Šiaurės Korėjos kariuomenė aprūpinama Sovietų Sąjungos ginklais, šaudmenimis, apranga ir maistu; jo patvarkymu į šį karą komunistinė Kinija metė milijoninę armiją ir jos patirtus milžiniškus nuostolius nuolat papildė naujais, šimtatūkstantiniais kontingentais. O kas ardo sėkmingą Ministerių Pavaduotojų Pasitarimo Paryžiuje darbą? Kieno įsakymu Sovietų Sąjungoje ir už jos ribų kurstoma neapykanta Amerikos, Anglijos ir kitiems su Sovietų Sąjunga neinantiems kraštams, ar ne Politbiuras?

Taigi nėra nė vieno Sovietų Sąjungos Aukščiausiosios Tarybos priimtojo „Taikos įstatymo“ straipsnio, kuriam patsai Sovietų Sąjungos Politbiuras, Stalino vadovaujamas, nebūtų nusikaltęs.

Taip, įstatymus leisti - vienas dalykas, o juos vykdyti - kitas. Taip buvo ir taip bus, kol laikysis ši apgavikų šunauja.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 05 24, Nr. 5 (19), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinėraštis.

Apie padėti okupuotoje Lietuvoje

Kovokime prieš dvasinius ir materialinius tautos naikintojus

Mes esame pratę matyti karą tarp dviejų priešininkų kariuomenių grumtynės karo lauke ir galvojame, kad valstybių bei tautų egzistencija priklausys nuo to, kuri kariuomenė laimėsianti. Tačiau šiandien yra ir kitaip. Yra laimėjimų bei valstybių išnykimų ir be kariuomenių susidūrimų.

Tautos, turinčios milijonines kariuomenes, moderniai ginkluotas, kapituliuoja be šūvio. Tautos, pasiryžusios gintis iš paskutiniųjų, susiskaldo, suglemba ir visai demoralizuotos pasiduoda priešininkui. Todėl daugelis nesugeba suprasti tų įvykių raidos, kurie priverčia vyriausybes ir valdančius sluoksnius kapituluoti be pasipriešinimo, kurie pakerta ir sulaužo tautos atsparumą.

Čia noriu priminti apie slaptąjį karą, iš kurio paaiškės, ko pirmiausia priešas siekia, norėdamas pavergti ar sužaloti tautą. Jo tikslas pirmiausia išplėsti šnipų tinklą, per kurį nustato dvasinį ir fizinį tautos patvarumą. Vėliau - propaganda, sabotazas ir diversijos. Į šį darbą įjungia tūkstančius nematomų karių. Jų darbui skiria milžiniškas sumas pinigų ir visus mokslo išradimus.

Mes esame įsitikinę, kad spausdintas ar gyvas žodis turi nepaprastos galios kūrybiniame, o taip pat ir griovimo darbe. Tą ginklą šiandien komunistai laiko pirmoje vietoje, paremdami jį automatu.

Tenka priminti buv. mūsų kariuomenės vado gen. Raštikio 1940 m. kovo mėn. 27 d. pasakytus žodžius: „Valstybė, norėdama savo priešą susilpninti, pirmiausia stengiasi padaryti netvarką ir neramumus jo viduje, o po to jau susilpnėjusiam stato savo reikalavimus. Žinoma, tokiose sąlygose tie reikalavimai būna lengviau patenkinami“.

Komunistinė Rusija, okupavusi mūsų kraštą ir norėdama apvalyti nuo lietuvių, kurių nepalenkė į savo pusę, pirmiausia priveisė kraštą savo šnipų. Kiekvienoje įstaigoje, įmonėje ir kaimuose, kad jie tą naikinamąjį darbą padėtų. Per juos nustatė nepatikimus komunistinei santvarkai tautiečius, kuriuos kišo į kalėjimus ir trėmė į Rusiją, tuomi norėdami palaužti tautoje pasipriešinimą. Iš tribūnų ir per spaudą visuomenei skelbė, kad tai „tautos išnaudotojai" ir „liaudies priešai". Jie trukdą jiems eiti į geresnį gerbūvį. Tamsioji liaudis ir daugelis tuomi tikėjo, be to, jai žadėjo

įvairias gėrybes: išvežtųjų turtą, žemę, kad tik minia keltų rankas, plotų jų kalboms ir veržtus į gatvę demonstracijoms su šūkiais, kad tikrai komunizmas „laisvės“ ir „gerbūvio“ nešėjas, kad rusiška „kultūra“ ir „santvarka“ - laukiamas svečias. Bet 1941 m. pavasaris parodė, kad ir ta liaudis netenka ramumo, taip pat tremiama ir naikinama. Ji suprato, ir kilus karui pati liaudis, užuot palydėjusi raudonuosius su gėlėmis, juos palydėjo su ginklu.

Antru kartu rusams okupavus Lietuvą, daugelis lietuvių pasitraukė į pogrindį vesti partizaninę kovą. Raudonieji pabaisos, norėdami nustatyti partizanų ir gyventojų pajėgumą prieš jų griovimo akciją ir savo santvarkos įgyvendinimą, ėmėsi įvairių priemonių: 1946 m. Vilniuje įsteigė provokatorių mokyklą, vadovaujamą majoro Sokolovo. Joje iš suimtų ryšininkų ar pasidavusių gyvų partizanų (kurie yra silpnesnės dvasios ir pasiduoda jų įtakai) apmokomi ir siunčiami pas gyventojus provokaciniams tikslams. Tilžėje veikia Sokolovo štabas su skyriumi Klaipėdoje. Jo tikslas - provokuoti gyventojus išvykimui į užsienį: per agentus, kurių turi kiekvienoje didesnėje įstaigoje, pasiūlo galį padėti išvykti į užsienį (daugiausia į Švediją), paima už pervežimą pinigų, o patį keliautoją nuveža į MGB rankas. Į provokacinį darbą įtraukiami tarnautojai, kurie net visai nežino, kad dirba provokacinį darbą. To pasėkoje 1950 metais areštuota daug tarnautojų, ypač Klaipėdoje.

1947 m. okupantai profesoriaus Markulio-Erelio pagalba bandė sudaryti vyriausią partizanų vadovybę. Pradžioje tas jiems sekėsi: partizanų vardu užmezgė ryšius su užsienio lietuviais. To pasėkoje žuvo dalis partizanams vadovaujančių asmenų. Tačiau ir vienas, ir antras buvo išaiškinti, ir tam užkirstas kelias. Vėliau okupantas panaudojo naują priemonę: į partizanų, ypatingai vadovybes, įbrauti savo agentus. Tuomi mažai laimėjo, nes dar pradžioje buvo išaiškinta ir imtasi visų saugumo priemonių.

Kiekvienais pavasariais ir vasaromis MGB siunčia į kaimus ir miškus įvairius šnipus, pasivertusius prekiautojais, ubagais ir pan., kurie vaikšto po miškus su uogautojais, grybautojais, miško kirtėjais ir t. t. Jų tikslas - sekti partizanus ir gyventojus, nepalankius okupantams. Kiekvienais metais tokių šnipų sugaunama ir nubaudžiama karo lauko teismu šimtais, kurie per tardymus prisipažįsta, kas juos siunčia ir nurodo šnipinėjimo taktiką.

Svarbiausia priemonė, kurią okupantai naudoja naikinimui partizanų, LLKS ir visos tautos, yra šnipai. Šnipas, krašto išdavikas ar patai-

kautojas okupantui, yra bacila, ardanti sveiką tautos kūną. Partizanai su jais veda kovą visu griežtumu. Juos išaiškinti vieniems neįmanoma. Dalyvauti aktyvioje kovoje prieš juos - ne tik partizanų, bet ir kiekvieno lietuvių garbinga pareiga. Mokėjimas kovoti su jais yra įrodymas valstybinio ir tautinio susipratimo.

Šnipus verbuoja iš įvairių asmenų: paimtų ryšininkų, stambesnių ūkininkų, tarnautojų, partizanų giminių ir visų partizanams patikimų ir nepatikimų asmenų. Šnipas įpareigotas sekti jam nurodytą objektą, tiekia žinias MGB ar jų nurodytiems pareigūnams. Girdime, kaip silpnavalis žmogus už kelis rublius parduoda savo sąžinę, brolius partizanus, kurie pasiaukoję veda kovas dėl tautos laisvės, kaimynus, brolius bei artimuosius. Neretai pasitaiko ir tokių, kurie, pastebėję praeinančius ar apsistojusius dienavojimui partizanus, praneša MGB. Apsupti žūsta partizanai. Vėliau išaiškinus baudžiamas išdavikas. Ir taip už kelis gautus rublius išdavikas parduoda savo sąžinę ir gyvybę.

Ką iš to laimi lietuviai ar kitatautis šnipas? Ogi nieko. Gauna tik kelis menkos vertės rublius, kuriuos liaudis sunkiu prakaitu uždirba, vėliau komunistinės valdžios pareigūnai iš jų išplėšia ir išmoka parsidavėliams tai pačiai liaudžiai naikinti. Iš to laimi tik okupantai ir komunistai, kurių tikslas yra silpninti tautą dvasiniai, materialiniai ir palaužti tautos kovingumą, kad lengviau ją būtų laikyti savo priespaudoje ir mažiau turėtų jėgų laisvam prisikėlimui.

Dabartiniuose karuose grumiasi ne vien kariuomenės, bet ir pačios tautos su savo dvasinėmis ir medžiaginėmis išgalėmis, nes karinis tautos atsparumas išreiškiamas dviem dydžiais: dvasiniu ir medžiaginiu. Svarbiausia turi būti nenugalimas dvasinis atsparumas, nes nepadės nei ginklai, jei paluš dvasia.

Paimkime praeities ir šių dienų gyvenimą ir kiekvienas gerai įsitikinsime, kas vyksta ir ko turime siekti.

Lietuva nuo giles senovės buvo garbinga ir karinga tauta. Ji nesilenkė senovėje kryžiuočiams, totoriams nei kitiems priešams, nesilenkė carams, ji nesilenkia ir dabar Kremliaus komunistams. Ji turi daug sūnų ir dukrų, kurie be svyravimo sugeba aukotis Tėvynei, tautiečiams, sugeba užgniaužti norą gyventi, džiaugtis gyvenimu ir be svyravimo, drąsiai žengia Tėvynės šaukiami, net gyvybės nesigailėdami atiduoti Tėvynei. Daug turime pavyzdžių, kaip lietuviai partizanas kovos lauke paskutiniu šoviniu ar granata nutraukia savo gyvybės siūlą. Daugelį turime pavyzdžių, kad papuolęs gyvas partizanas ar suimtas

ryšininkas ilgus mėnesius išlaiko žiaurius čekistų tardymus. Geriau pasirenka ilgametę katorgą ar atiduoti gyvybę nei išduoti savo kovos brolius bei bendradarbius. Neretai atsitinka, kad žilos senutės ar jaunos, gležnos mergaitės išlaiko sunkius tardymus, kuriomis stebisi net patys tardytojai. Vėliau, grįžusios į laisvę ar iš tolimo Sibiro, rašo, kad nors ir kentėjom, bet pareigą tautai atlikome garbingai. Tokiais tautos piliečiais didžiuojasi visa tauta, didžiuojasi išeivija, didžiuojasi kitos tautos, tokiais tvirtos dvasios žmonėmis didžiuojasi ir patys pavergėjai. Tačiau turime daug ir tokių silpnadvasių, kuriuos paveikė sunkus gyvenimas ar komunistinė propaganda, kuri brukama per spaudą ir žodžiu kiekviename žingsnyje. Jie užmiršo savo pareigas Tėvynei ir eina ten, kur jiems diktuoja pavergėjai. Jie tampa savo tautos ir tautiečių žudytojais.

Į kovą prieš tokius tautos pasidavėlius partizanams į talką turi įsijungti visa tauta. Kuomet visi geros valios tautiečiai aktyviai šioje kovoje dalyvaus, partizanams bus lengviau demaskuoti šnipus ir kitus nusikaltėlius ir juos atitinkamai nubausti.

Dabartiniu laiku ypatingai turime kreipti dėmesį į visos tautos išgamų išniekinimą, nes daugelis buvę šnipų ar komunistų pataikautojų vers savo kailį ir pasidarys didžiausi patriotai. Buvę stribai ir žiauriausi lietuvių kankintojai aiškinsis, kad ir jie padarė tautai gero ar ką nors išgelbėjo. Šiandien tuos visus „geradėjus“ reikia gerai pažinti, sekti kiekvieną jų darbą, kad laisvei atėjus už savo darbą gautų tinkamą atpildą.

Karas Europoje gali vykti daugiau lėtesnis negu žaibiškas. Tada komunistai kiekvieną nepatikimą lietuvių laikys taikiniu, ką turime pavyzdžių iš 1941 m. Šis karas vyks ne vien techniškai, bet daugiausia dvasiniai. Tai bus Kryžiaus karas, kuriame svarbiausią vaidmenį vaidins Katalikų Bažnyčia, nes dabar pasaulis stovi tarp dviejų priešų: komunizmo, kuris pavergė tautas smurtu, ir demokratijos, kuri eina krikščionijos pagrindu. Visos viltys ir galimybės laimėti antrajai, nes ji yra 2000 metų senutė, išlaikiusi žiauriausius persekiojimus ir visą laiką pasilikusi nepalaužiama, jauna ir stipri šv. Petro uola. Ir antikristui išklibo dantys tik atsibasčius į katalikų šalį. Tas krikščioniškai demokratinis pasaulis yra pasiruošęs išmesti komunizmą iš visų kraštų, kuriuos jis pavergė klasta.

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1951 07 22, Nr. 11 (147), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

Apie Lietuvos sovietinimą

Ar yra Tarybų Lietuva

Grobuonys mūsų kaimynai, norėdami išlupti iš lietuvių lūpų ir sąmonės Tėvynės vardą, pagrobę Lietuvą, įvairiais vardais ją vadindavo: Rusijos carai - „Zapadnij Kraj“ (Vakarų kraštas), Hitleris, karinio pasisekimo apakintas - „Ostland“ (Rytų kraštas), o Rusijos komunistai, matydami, kad Lietuvos vardas ne tik lietuvių lūpose ir sąmonėje, bet kiekviename kūno narvelyje įaugęs ir jojo išlupti negalima, laikinai paliko Lietuvos vardą, tik prie jo prilipdė žodį „Tarybų“. Vadinasi, neišmanėliams mulkinti Lietuvą ėmė vadinti Tarybų Lietuvos vardu.

Kremliaus budeliai ne tik laikinai paliko Lietuvos vardą, bet leido lietuvių kalba spausdinti bolševikiškas knygas bei laikraščius, mokyklose ir įstaigose paliko lietuvių kalbą.

Lietuviškieji „svieto lygintojai“, atsidėkodami už tokia „tėvo ir mokytojo“ malonę, iš kailio nėrėsi, įtikinėdami lietuvi, kad tikrasis Lietuvos vardas - Tarybų Lietuva, kad su šiuo vardu prasidėjęs laisvas, laimingas ir nepriklausomas gyvenimas. Pažiūrėkime, kaip tas „nepriklausomas gyvenimas“ reiškėsi ir tebesireiškia.

Pavadinus Lietuvą Tarybų Lietuvos vardu, Kremliaus budeliai pradėjo Lietuvą tarybinti. Pradžioje labai nežymiai į mūsų ministerijas atsiuntė po vieną kitą patarėją. Vėliau tų patarėjų gavo kiekviena įstaiga ir įmonė. Su patarėjais atėjo ir vertėjai žydai, nes rusiškai mokančių lietuvių tarnautojų nedaug tebuvo. Ir patarėjai, ir vertėjai - kaip vėliau paaiškėjo - buvo oficialūs Maskvos šnipai. Po kelių mėnesių tūkstančiai sąmoningų tarnautojų atsidūrė gatvėje ar kalėjime. Į jų vietas žydai, kaip skėriai, veržė veržėsi. Ir po pusės metų kiekvienoje mūsų įstaigoje ir įmonėje žydų knibždėte knibždėjo. Su jais į mūsų įstaigas ir įmones atėjo ir rusų kalba, kasdien vis labiau išstumdama valstybinę lietuvių kalbą. Su rusu ir žydu į mūsų įstaigų ir įmonių darnų kūrybinį darbą atėjo žydiškai-rusiškas - kas šioms tautoms yra būdinga - chaosas - netvarka. Žodžiu, mūsų kultūringos įstaigos ir įmonės virto žydišku balaganu.

Kiekvieną lietuvi, turintį šiek tiek turto, apšaukė buržujum, buože, kai tuo tarpu tikrieji buržujai milijonieriai žydai pasidarė fabrikų direktoriais, ministrų pavaduotojais ir net ministrais. Juo tolyn, juo labyn ir įžūlyn rusas su žydu niršo ir visa, kas lietuviška, kas surišta su laisvu gyvenimu, su Lietuvos praeitimi, griovė ir naikino: uždraudė laisvąją

spaudą, susirinkimus, iš mokyklos pašalino tikybą, panaikino Užsienio Reikalų Ministeriją, išformavo mūsų kariuomenę ir pagaliau viešai mūsų tautą apvogė: mūsų litą, pagrištą auksu, pakeitė beverčiu rusišku rubliu, ir tai nelygiomis: litą paskaitė 90 kapeikų.

Kyla klausimas: ar yra pasauly tokia laisva ir nepriklausoma valstybė, kuri leistų savo namuose atėjūnui taip sauvavaliauti? Atsakymas: nėra! Nėra ir Tarybų Lietuvos.

Niekšai, Kremliaus budeliai, norėdami pavilioti Lietuvos bežemius ir mažžemius, nacionalizavo žemę ir, iš vieno tokio pat artojaus atėmę žemę, atidavė kitam. Lietuvos komunistai, norėdami dar labiau apmulkinti žmones, bliaute bliovė, Gruzijoje gimusiam budeliui padėkos himnus rašė. Bet neilgai džiaugsmas truko: dalį vienų ir kitų jau pavertė beteisiais kolchozų vergais, kitus - tebeverčia.

Vėl kyla klausimas: ar yra pasauly laisva ir nepriklausoma valstybė, kuri leistų atėjūnui taip tyčiotis iš savo piliečių? Ne tik tyčiotis, bet ir vergais juos paversti? Nėra tokios valstybės! Nėra ir Tarybų Lietuvos.

Bet labiausiai Lietuvos žmonės buvo nustebinti, kai žydas žydą ėmė plakti: nacionalizavo prekybą (didžiuma prekybos buvo žydų rankose). Bet štai kaip žydas žydą „nubaudė“: tie patys žydai prekybininkai pasidarė savo ir buvusių lietuvių parduotuvių vedėjais, direktoriais ir dar didesnę biznį varė. Vadinasi, ir čia „tėvas ir mokytojas“, žydo žentas, iš lietuvių tautos pasityčiojo. Ir taip tyčiojamosi kiekviename žingsnyje.

Dirstelkime į Tarybų Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą, taip vadinamąją Vyriausiąją įstatymų leidimo organą (seimą). Ir štai ką ten matome: Aukšč. Taryboj didesnė pusė rusų, žinoma, su „tėvu ir mokytoju“ priešais. Juk be „tėvo ir mokytojo“ įkvėpimo nei karvės veršiuojasi, nei kiaulės paršiuojasi.

Ar yra pasauly tokia suvereni valstybė, kurios parlamento didžiumą sudarytų kito krašto ir net kitos tautos žmonės? Nėra tokios valstybės! Nėra ir Tarybų Lietuvos.

Juo toliau, juo vis daugiau rusas išstumia lietuvi iš įvairių postų. Jau beveik visose įstaigose ir kalbama, ir susirašinėjama rusiškai. Jau einama prie visiško lietuvių kalbos uždraudimo: šį pavasarį Kauno mieste kursuojančių autobusų konduktoriams buvo įsakyta su keleiviais kalbėti tik rusiškai. Tik lietuviams keleiviams griežtai reikalaujant vėl ėmė kalbėti lietuviškai.

Ar yra pasauly tokia nepriklausoma valstybė, kur būtų taip ignoruojama josios valstybinė kalba? Nėra tokios valstybės! Nėra ir Tarybų Lietuvos.

Pažvelkime į Tarybų Lietuvos švietimą. Šiurpas nukrato! Jau antrame pradžios mokyklos skyriuje, kai dar vaikas gimtosios kalbos nemoka, pradedama mokyti rusų kalbos. Ar gali kuo labiau sąmoningą tautą ižveisti? Ne! Be to, beveik visi mokyklose vartojami vadovėliai - rusų autorių. Nors šie vadovėliai niekam tikę, šimtus kartų per mokytojų konferencijas lietuvių pedagogų sukritikuoti, išpeikti, tačiau pakeisti nemokšų rašytus vadovėlius lietuvių autorių vadovėliais Kremlius neleidžia. O tai daroma todėl, kad iš mažens įkaltų vaiko galvon, jog išmintis tėra tik Maskvoje, azijato apglušintoje maskoliaus makaulėje. Iš prigimties kvailoje ruso galvoje telpa tik trys žodžiai - caras ir pravoslavų tikėjimas, o komunizmo laikais - Stalinas ir komunistų partija. Kokios spalvos „rubaška“ rusą beapvilktum, jis visuomet lieka imperialistas. Šis bukaprotis jau taip toli nuėjo, jog net tokio menko dalyko išsigando: Kaune ėjusį laikraštį „Tarybų Lietuva“ pavadino „Kauno Tiesa“. Žodis „Lietuva“ laukinį burlioką purto kaip drugys. Ir carinis rusas, ir komunistinis rusas kitos tautos žmogui jokios pagarbos nerodė ir nerodo, nes laukinis žmogus mato tik pats save.

Azerbaidžaniečių tauta turi labai būdingą anekdotą, charakterizuojantį komunistiškai rusišką gadinę. Štai jis: pagrobęs rusiškiems komunistams Azerbaidžaną, per vienas spalio revoliucijos metines rusai priverstė vieną azerbaidžanietį lipti į tribūną ir padėkoti už „išlaisvinimą“. Šis, užlipęs į tribūną, nusilenkė į visas keturias puses ir po kiekvieno linktelėjimo pasakė - „ačiū“. Tučtuojau jį čiupo enkavedistai ir griežtai pareikalavo tuojaus susirinkusiems paaiškinti, ką tatai reiškia. Azerbaidžanietis pradėjo: „Azerbaidžanas mūsų, komisarai jūsų - ačiū! Baku mūsų, nafta jūsų - ačiū! Kaspija mūsų, žuvys jūsų - ačiū! Nugaros mūsų, rimbas jūsų - ačiū!“ Šis anekdotas tinka visoms rusiškojo komunizmo pavergtomis tautomis.

Cvirkų, girų, nėrių ir visokių kitų vištgalvių apie raudonojo rojaus „laimingą“ gyvenimą pranašystės pildėsi šuoliais: jau po trijų mėnesių Tarybų Lietuvos gyvavimo netilpo kalėjimuose kaliniai: juos ištisais traukiniais vežė į Rusiją, o metų gale dešimtis tūkstančių nieku nekaltų lietuvių užkaltuose gyvuliniuose vagonuose be oro, vandens ir maisto atėjūnai burliokai, paleckiai ir gedvilų pritariai, išvežė ir dar tebeveža į Sibirą skurdui, kančioms ir mirčiai.

Kyla klausimas: ar yra pasauly tokia laisva ir nepriklausoma valstybė, kuri tyčia, sąmoningai naikintų savo piliečius, atiduodama juos kitos valstybės šalies vergijon? Atsakymas aiškus: tokios pamišėlių valstybės ir vyriausybės nėra ir nebus, nes kiekviena save gerbianti tauta

ar valstybė dėl savo tautiečių ar piliečių žudymo karus skelbia žudikams, ne katutes ploja. Kaip nėra Tarybų Latvijos, Tarybų Estijos, Tarybų Gudijos, Tarybų Ukrainos ir kitų taip vadinamų tarybinių respublikų, taip nėra ir Tarybų Lietuvos. Yra tik rusų pavergta Lietuva, kovojanti Lietuva, knygnešių gadinę gyvenanti Lietuva. Tik tokia Lietuva mums brangi ir miela, tik už tokią Lietuvą lietuviai aukojasi ir miršta.

*J. Gardinas**

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 09 27, Nr. 8 (22), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

76 *dokumentas*

**Juozo Karlavičiaus-Gardino straipsnis,
parengtas Tauro apygardos laikraščiui „Partizanas“,
apie okupantų elgesį Lietuvoje**

Komunistų rojaus vyresnysis brolis

Nėra pasaulyje tautos, kur būtų negerbiamas amžiumi vyresnis žmogus. Pagarba vyresniajam eina iš senų senovės. Senesniojo žmogaus patarimai visuomet esti rimti, apgalvoti. Kai dar nebuvo rašytų įstatymų, visas bylas sprendavo senesnieji žmonės. Ir senovėje, ir dabar šeimos galva laikomas tėvas. O jam mirus - vyresnysis sūnus.

Raudonasis burliokas, norėdamas, kad pavergtosios tautos paklustų jam, pritartų jojo beprotybėms, vadina save visokiausiais vardais. 1945 m. per hitlerinės imperijos pakasynas Kremliuje Stalinas, keldamas tostą, paglostė jo paties užuitą rusų tautą, pavadinęs ją didžiąja tauta ir kitokių prikergdamas jai epitetų. Trumpai drūtai pasakė maždaug taip: „Tu, ruseli, geras vyras. Už tas visas komunistų išspaustas ašaras, už mano paties išprovokuotą karą tavo vietoj kitas būdamas būtų mane su visa mano klika velniop pasiuntęs. Tačiau tu to nepadarei, nes kito tokio kvalio kaip tu nėra visam pasaulyje“.

Rusiškieji imperialistai, pasigavę „tėvo ir mokytojo“ žodžius, bukaprotį rusų pakrikštijo vyresniojo brolio vardą. Nuo to laiko visa

* J. Gardinas - Juozas Karlavičius.

bolševikiškoji spauda būgnyte būgnija apie vyresniojo brolio „išmintį, pranašumą, didvyriškumą“. Stalinas, nors ir girtas būdamas, ne betikslo paglostė burlioką: jis gerai žinojo, kad sutriuškinus Vokietiją karas nebaigtas, bet dar tik prasideda. O kurgi rasi didesnę mulkį, kuris patį save, savo tautą apkaltų geležiniais pančiais, suvartų ją į kolchozą skurdui ir badiui? Tik bukaprotis rusas taip galėjo padaryti. Vadinasi, Stalinas jį paglostė sąmoningai, nes jis, rusas, bus jam dar reikalingas.

Rusiškieji imperialistai, matyt, pasiremdami Markso „evangelija“, žodžių „didelis“ ir „vyresnis“ supainiojo sąvokas: jie skaitlingą, vislią tautą pavadino vyresniąja tauta. Kitaip sakant, išmintį pradėjo matuoti daiktų skaičiumi ir svoriu. Bolševikiškai galvojant, pats išmintingiausias ir garbingiausias tarybinio žmogaus protėvis - triušis su asilu: pirmasis - vislus, antrojo - didelė galva. Palikdami bukapročiuui rusui „vyresniojo brolio“ titulą, pažiūrėkime, kaip šis „išminčius“ elgėsi su „jaunesniaisiais broliais“, pirmoj eilėj su taip vadinama Tarybų Lietuva.

1. Tarybų Lietuvai „padėti“ ir ją „pamokyti“ į mūsų įstaigas ir įmones garmėte prigarmėjo rusų: įstaigos viršininkas - rusas, fabriko direktorius - rusas, geležinkelio sargas - rusas ir ministeris - rusas. Ir, kaip taisyklė, kiekvienas rusas - vagis. Ir, galima matyti, kuklus vagis: lygiai su tokiu pat apetitu vagia auksinį laikrodį ir senas kojines. Apšivogusį vieną įmonę ar įstaigą, kelia į kitą ir, žinoma, aukštesnėms pareigoms. Tarybiniam rojui stažas labai paisomas. „Jaunesnysis brolis“, gerbdamas tradicijas, tyli, nes, be to, „vyresniąją brolių“ globoja pats „tėvas ir mokytojas“.

2. Burliokas, per išstisus 20 su virš m. tuščiais kopūstais mitės, patekęs į mūsų mielą, gėrybėmis pertekusį kraštą, apstulbo: jojo žmogėdriškoji gerklė prasižiojo, kruvini nagai ištišo, dėl bado susitraukęs pilvas išsiplėtė. Iš prigimties dosnus lietuvis į slibino gerklę kišo centneriais, tonomis duonos, mėsos ir visokių kitokių gėrybių. Bet juo tolyn, juo labyn burlioko apetitas didėja, ir lietuvis, kad neužrūstintų „tėvo ir mokytojo“, skriausdamas savo šeimą, paskutinį kąsnį duonos atidavė ir paskutinę karvutę, savo šeimos maitintoją į kolchozą nuvedė. Jau tūkstantį kartų geriau gimtojoj pastogėj pusbadžiu gyventi negu į raudonąją rojų patekti.

Per amžius ant narų miegojęs, o „stalininės epochos“ laikais pasitenkinęs, kaip šuo, kertėje, ant plikų purvinų grindų, tą pačią „rubašką“ pasiklojęs ir užsiklojęs, „vyresnysis brolis“ net aiktėlėjo, pamatęs lietuvi

švariame ir erdviame bute gyvenantį ir švarioj lovoj miegantį. Jis negalėjo suprasti, kaip gali eilinis žmogus taip, anot jo, miegoti, kaip Stalinas. Ir tūkstančiai mūsų darbininkų ir tarnautojų dėl geresnio buto atsidūrė Sibire. Ir šiandien nieks jau nesistebi, kad darbininkas lietuvis su savo skaitlinga šeimyna gyvena viename mažame kambarėlyje, kai tuo tarpu greta jo rusas su savo ištvirkusia "katiuša" užima 3-5 kambarius. Irgi ne naujiena, kad darbininkas su savo žmona, grįžęs iš fabriko, randa vaikus išmestus į gatvę, o bute - burlioką, pagrobusį ir butą, ir baldus. Taip pat ne naujiena, kad tūkstančiai lietuviškų šeimų pateko Sibirui vien dėl to, kad jų mergaitės nesutiko enkavedistų sugulovėmis pasidaryti. Ne tik dėl politinių įsitikinimų, dėl tikėjimo, dėl gero buto, dėl baldų trėmė ir tebetremia lietuvių Sibirui, bet yra šimtai atsitikimų, kai dėl auksinio laikrodžio ir dėl geresnio drabužio. Yra tūkstančiai atsitikimų, kad burliokas kėsindavosi į gyvybę dėl paprasto lenktinio peilio ar plunksnakočio. O ką jau ir kalbėti apie tai, kaip tardymo metu elgiasi MVD oficeriai vorovai, sukinai, sabakinai, zvierievai ir kiti šios rūšies niekšai su areštuotomis jaunomis moterimis ir merginomis?! Jos ne tik žiauriai sumušamos, bet vos ne visos tampa išprievartautos. Tačiau vien pagal jų pavardes iš jų nieko geresnio netenka laukti. Ir jeigu šių gyvulių pavardes išversime į lietuvių kalbą, tai gausime: Vorov (Vagilius), Sukin (Kalinis), Sabakin (Šuninis) ir t. t.

3. Burliokas, vyresniojo brolio vardu vadinamasis, misdamas mūsų tautos prakaitu ir krauju, medvilninę „rubašką“ ir tokias pat kiauras kelnes, vyžas su ilgiausiomis apivaromis sviedė šalin ir suriko: „Milo, šilko ir odinius batus“. Ir lietuvis darbininkas dieną naktį pluša, kad aprengtų išpampėlį. Bet veltui lietuvis neriasi iš kailio, kas mėnesį šimtus tūkstančių metrų vilnonių audinių išausdamas, veltui Kauno „Audinių“ fabrikas kiekvieną dieną duoda 15 000 metrų šilko, veltui Šiaulių batų fabrikai milijonus porų batų pagamina, - niekas ir niekuomet rusiškojo kirmėlyno neaprengė ir neaprengs: amžiais jis buvo plikas ir basas - ir liks toks pats.

4. „Tėvas ir mokytojas“, norėdamas dar labiau kvailą burlioką komunizmo šūkiams pajungti, t. y. Laisvajam pasauliui pavergti, dar kartą šūktelėjo: „Ruseli, juk tu esi išradėjų ainis: tavo tėvai puikiai pabėgius tašė, užtvenk Volgą - reikia atomą suskaldyti“. Ir vėl tinginys burliokas lupa, vagia, grobia ir vis velka į tą savo prakeiktą raudonąją rojų „didžiausioms komunizmo statyboms“ ir mūsų mišką, ir metalo dirbinius, ir paskolų pavidalu paskutinę, kruvinu prakaitu uždirbtą, darbo žmogaus kapeiką.

Pasakose vaizduojama ragana pamotė taip savo povaikių neskriaudė, kaip burliokas vyresniojo brolio vardu engia ir skriaudžia mūs nelaimingąją tautą. Rodos, neįtikėtinas dalykas, o tačiau taip yra: visų Lietuvos pajamų įvairiems mūsų krašto reikalams tepalieka tik pustrečio procento. Štai dėl ko darbininko ir tarnautojo algos vidutiniškai neperšoka 500 rb. Bet užtat enkavedistas gauna 5000 rb, o jų Lietuvoje apie 100 000.

5. Ne tik burliokas skriaudžia, bet ir niekina lietuvį. Šis pabėgių tašytojų ainis, kaip toj pasakėčioj gandras su gerve, klampoja po savo raudonąją pelkę ir vis tik giriasi, purviną snapą užrietęs. Netelpa jo kvailoje galvoje, kad kitos tautos žmogus gali būti pranašesnis. Kai mūsų 20 metų Algis dešimties tūkstančių žmonių akivaizdoje mėsos kalną Koroliovą savo lietuviškuoju kumščiu kaip sviedinį po ringą mėtė, žodžiu, iš Koroliovo padarė košelieną, tai Maskvos „teisėjai“ bliaute užbliovė, kad nugalėjęs Koroliovas. Nieko nepadarysi! Lietuviškasis kumštis įtikino burlioką, kad išmintis ir jėga ne skaičiuje ir ne masėje.

Burliokų pūtimasis neturi saiko ir ribų. Kur tik jis pasisuka, visur nori būti gerbiamas, visur nori pirmauti. Bulgarijoje yra buvęs toks atsitikimas: į Sofiją atvažiavo iš Maskvos delegacija su bulgarų kultūriniu gyvenimu susipažinti. Burliokai, visur reklamuodami savo „nemokamą gydymą“, nutarė aplankyti ligonines. Pirmiausia turėjo susipažinti su pamišėlių ligonine. Vyresnysis gydytojas, ligoninės, žinodamas burlioką sergant puikybės manija, liepė išrikiuoti ligonius ir išmokyti, kaip reikia sutikti „vyresnįjį brolių“. Vos įėjus Maskvos delegacijai per duris, pamišėliai chorū suriko: „Ura Stalinui. Ura didžiajai rusų tautai“. Bet delegacijos vadovas suraukė kaktą ir paklausė: kodėl ans nešaukė „ura“? - parodė į šalia stovintį vieną asmenį. „Tas ne pamišėlis, - atsakė vyresnysis gydytojas, - tai keliautojas, užsuko su ligonine susipažinti“.

6. Burlioko išūlumas ir akiplėšiškumas neturi ribų. Negana to, kad jis lietuvio atėmė pastogę ir darbą, bet jis lietuvį skriaudžia kiekviename žingsnyje: ar važiuojant traukiniu, ar stovint eilėje prie duonos. Burliokas nustumia, iš rankų išlupa, o kas bando skūstis - Sibiru grasina.

Tai štai kaip atrodo raudonojo rojaus vyresnysis brolis. Jis ir melagis, ir vagis, ir plėšikas, ir niekšas, ir žudikas.

J. Gardinas

Komunizmo idėja ir praktika

Nežudykime patys save

Nė vieno doro lietuvio negali nejaudinti vienuolikos metų vergijos padariniai: kiek nukankintų, kiek kalėjimuose, kiek tremtyje, kiek vietoje išžudytų žmonių? Iš tikro, beveik nėra tos šeimos, kurios vergija nebūtų palietusi. Dar skaudžiau, kad beveik ištisai visos šios aukos yra padarytos to paties lietuvio rankomis. Okupantui daugumoje tereikėjo tik sukelti lietuvių tarpe neapykantos vargingesniojo gyventojų turtingesniai aistrą, ir pilnai to pakako, kad lietuvis lietuvi laidotų.

Kyla klausimas, kodėl Lietuva taip kenčia, kame teroro ir žudynių priežastys ir kas dėl to tiesioginiai kaltas?

Prieš atsakydami į tuos klausimus, pirma panagrinėkime padėtį Lietuvoje ir patį rusiškąjį komunizmą.

Kaip daugelį tautų, taip ir Lietuvą rusiškasis komunizmas pasigrobė skelbdamas laisvės, lygybės ir brolybės principus. Na, ir atsirado dvejopų tuomi tikinčiųjų: vieni fanatiškai džiaugėsi, kad galų gale išgyvens absoliuti laisvė ir lygybė, o kiti čia rado puikią pasipelnymo progą, atkeršijant visiems tiems už tai, kurie jį nuo vargo gelbėjo ir gyvenimo telinkėjo. Pirmųjų dauguma greit įsitikino, kad laisvės ir lygybės šūkiai tėra tik priedanga rusiškojo komunizmo pasauliniam viešpatavimui pasiekti ir, liūdnei prasitarę „ne apie tokį komunizmą aš galvojau“, pasitraukė; antrieji gi liko ištikimais tarnais iki šiandien, nes jiems kaip buvo, taip ir liko ne tik svetimi savo tautos gyvenimo interesai, bet nevertinami ir laisvės bei lygybės idealai.

O kiek iš tikrųjų verta pati rusiškojo komunizmo idėja? Kaip reikia ją suprasti, jeigu jis sakosi pasaulyje visiems po lygiai dalinąs, kai tuo tarpu savo tautos ujamą ją kraujuje skandina? Ar begali rusiškasis komunizmas svetimo krašto darbininkijai kiek įmanomesnį gyvenimą užtikrinti, jeigu jo duoti nesugeba net savo tautiečiams? Ar laisvė, lygybė ir brolybė reikalauja, kad apie 30 milijonų žmonių būtų išžudyta pradedant statyti komunizmą Rusijoje, kad dabar apie 20 milijonų būtų marinuojama kalėjimuose ir priverčiamąjo darbo disciplinoje? Juk rusų tautos daugumai nuolatos graso badas. Darbininkas priverstas garbinti Staliną vien už tai, kad gali už sunkų darbą gauti pliką duonos trupinėlį. Stalinas yra rūpestingas tik tais, kurie yra reikalingi jo režimo palaikymui. Taigi galvoti,

kad rusiškasis komunizmas pageidautų geresnio gyvenimo lietuviui, latviui, estui ar kiniečiui, yra daugiau negu kvaila. Čia gyvenimo irgi tegali tikėtis tik tas, kuris yra panaudotas įrankiu savo tautai katorgon išvaryti. Rusiškajam komunizmui šūkis „visų šalių proletarai, vienykitės“ tėra reikalingas tik tam, kad suvienytų ir paklusniai Maskvos klausytų visi tie, kurie yra pasiruošę išduoti savo tautą Maskvos išnaudojimui. O tie, kurie po šiuo šūkiu mato arba nori matyti geresnį darbininko gyvenimą, Maskvai nėra reikalingi, bet priešingai – kenksmingi ir naikintini, nes jie tuo pačiu stoja prieš Maskvos išnaudojimą.

Bet lietuvių tauta įsitikinusi, kad rusiškasis komunizmas ne gyvenimą jai atnešė, bet mirtį, nepanoro gultis į kapą taip, kaip gulėsi žydai, Hitlerio šaudomi. Metė lietuvis arklą, knygą, darbą įstaigoj ar fabrike ir būrėsi vieningon pasipriešinimo kovon. Taip gimė Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis (LLKS), kuriame žymiausią rolę vaidina partizanai.

Rusiškasis komunizmas, pajutęs, kad atsidūrė prieš nesudaužomą lietuvių pasipriešinimą, šalia pliko ginklo ir teroro, grupelės tautos parsidavėlių padedamas, ėmėsi šmeižto kampanijos prieš pasipriešinimo branduolį – LLKS. Jie ėmė visa gerkle rėkti, kad LLKS esąs kapitalizmo ir išnaudojimo pagrindais sudarytas, kad siekia vėl atstatyti santvarką, kuri darbininkus ir neturtinguosius paverstų turtingesniųjų įrankiais, ir t. t. Neįtikėtina, kad doras lietuvis patikėtų šiomis priešo paskalomis, o ypač tada, kada jis žinos, kad LLKS siekia tautinės vienybės ir broliškumo, nepritaria jokiems partiniams susiskaldymams, o nori, kad Lietuvoje būtų tik Lietuva, tik lietuvių partija; jeigu žinos, kad LLKS tautos ateitį mato tik ten, kur visi lietuviai, darnioje sąveikoje veikdami, kurs visatautinę gerovę, paremtą kiekvieno dirbančio lietuvio geru gyvenimu.

Ir dėka LLKS nepalaužiamos ir pralaimėjimo nežinančios kovos Lietuva šiandien yra pasaulio akyse laikoma tauta didvyre, tauta, kuri nežino, kas yra vergija, kuriai laisvė ir nepriklausomybė yra užtikrinta atėjus reikiamam momentui. O tas momentas jau yra visiškai priartėjęs – ne metais, bet mėnesiais skaičiuojame iki jo.

Iš to kiekvienam turėtų būti pakankamai aišku, kas yra tiesioginiai kaltas dėl šiandieninių tautos nelaimių: aišku, tik tas, kuris, už grašius savo tautą pardavęs, rusišku komunistu panoro tapti ir tuo sau pareikalaavo sunaikinimo. Ir jie privalo būti sunaikinti, bet ne keršto ir ne neapykantos sumetimais, o tik todėl, kad jie Lietuvai laidotuves ruošia. Šis sunaikinimo būtinumas išplaukia iš gynimosi ir kiekvieno asmens neliečiamybės bei kiek galima kiekvienam tautiečiui geresnio gyvenimo užtikrinimo ribų.

Su užuojauta ir pasigailėjimu, paklydęs ir savo namus prakeikęs, buvęs tautos sūnau, dukra, žiūri į tave motina Lietuva. Tu gal tikiesi pakankamai svetimiesiems nusipelnęs esąs ir manai, kad tave už tai savo nariu paskaitys? Nepataisomai suklydai! Kada tas svetimtautis nebeturės pats kur dingti, tavimi visų pirma nusikratys kaip nebereikalingu prisiplakėliu. O kas tada? Nei tėviškėj nušiurusios pastogės, nei svetur žadėtųjų laimės rūmų! Geriau tu šiandien būtum ilgesingom akim žvelgęs iš Sibiro ledynų į savo tėvynę arba kalėjimo kameroje su mirtimi kovojęs - tada Lietuva tave būtų su gėlėmis kaip didvyrį pasitikusi. Ar neverta būtų dėl to pagalvoti, jeigu tik dar ne per vėlu?

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1951 10 18, Nr. 6 (167), GAMF, inv. Nr. 43.
Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 231-233.

78 *dokumentas*

Lenkų karininkų žudynės Katynėje

Katynės žudikams neberamu

Prieš nekurį laiką Amerikoje pradėjo savo darbą įsteigtoji „Kongreso specialioji komisija Katynės miško žudynių kaltininkams ištirti“. Nors šios komisijos veikimo laikas palyginti trumpas, bet energingai dirbant jau daug kas padaryta tikriesiems kaltininkams išaiškinti.

Vos šiai komisijai pradėjus pirmuosius savo posėdžius, Kremliaus „nekaltieji“ pasijuto sėdį ant adatų. Ir aišku kodėl, nes apklausinėjamų liudininkų parodymai apnuogina tikrojo nusikaltėlio veidą, - nusikaltėlio, kuris žiauriai sunaikino apie 4000 nelaisvės patekusių lenkų karininkų ir kareivių, o šiandien veidmainiškai šūkauja apie žmogaus ir jo teisių saugojimą bei gerbimą.

Visų liudininkų parodymai byloja apie tai, kad šias baisias lenkų žudynes įvykdė Sov. Sąjunga dar prieš karą, 1940 m. pavasarį. Tie parodymai įtikinamai atidengia šį baisų nusikaltimą, įvykdytą Kremliaus satrapų, kurie visą kaltę stengiasi suversti vokiečiams. Bet veltui! Faktai ir darbai kalba už save!

Katynės nusikaltimas buvo grandis tos stalininės akcijos, kuri yra nusibrėžusi sau tikslą fiziškai sunaikinti kiekvieną sau nepalankią tautą, kas buvo nuosekliai vykdoma Katynėj.

Šių šiurpių nusikaltimų atidengimas ir parodymas tikroje dienos šviesoje daugeliui net karščiausių komunizmo ir Sov. Sąjungos garbintojų bei simpatikų atvers akis. Kiekvienas, kuris turi bent kiek žmogiškumo ir blaivaus proto, pasibaisės ta dvokiančia nusikaltimų ir šlykštynių duobe - Tarybų Sąjunga, kuri žudo ne tik atskirus žmones, bet ištisas tautas.

Šiuo metu minėta Kongreso komisija, baigusi liudininkų apklausimą JAV, persikėlė į Londoną, kur tęsia savo darbą. Apklausinėjami nauji liudininkai, daugiausia lenkų emigrantai.

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1952 04 18, Nr. 2 (171), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

79 *dokumentas*

Sovietinės propagandos kritika

Svarbiausias komunistinio režimo ramstis - NKVD kumštis, raudonarmiečio durtuvas ir „raudonąjį rojų“ įvairiais lakštutės balsais girianti me-lo propaganda. Šiam reikalui yra išleidžiama milžiniškos sumos pinigų, kuriuos būtų galima panaudoti žmonių gerbūvio kėlimui, tačiau žmogus komunistiniame režime laikomas žemiau gyvulio. Mat iš gyvulio, pagal stalininį penkmečio planą, galima turėti naudos, kaip pav., šiais metais daugelis kolūkių jau net viršijo gyvulių odų pristatymo planą, tuo tarpu žmogus, nebepakęsdamas sovietinio „rojaus malonumų“, kiekvienu atveju gali tapti priešu... Todėl sovietiniame režime žmonės ir yra naikinami ne pavieniui, bet masiškai. Tik prisiminkime, jog 15 milijonų žmonių sovietiniame „rojuje“ sugrūsta kalėjimuose... O kur tūkstančių tūkstančiai nužudytųjų bei nukankintųjų? Kur tie ištremtieji Sibiran, kurie, išvarginti nepriprasto klimato, bado, šalčio ir vos bepastovėdami ant kojų, turi dirbti sunkius katorgos darbus? Gal ir čia sovietinė propaganda ims laputės balsu loti, jog tai Amerikos „imperialistų“ žvėriški darbai?.. O kas gi išžudė tuos dešimt tūkstančių lenkų karių belaisvių Katynės miške netoli Smolensko? Tai tik rusai. Nors šiandien rusai visų niekšingų darbų kaltę nori primesti vokiečiams, tačiau neištengs likti „nekaltais avinėliais“. Visam pasauliui apie šių baisių žudynių vaisius pasakoja atsitikimo dėka išvengęs žudynių lenkų pulkininkas Grobickis, Amerikos žinių tvarkytojas Maskvoje, katalikų kunigas, kuris nuo 1935 iki 1945 m. buvo **Maskvoje**, ir kt. Pulkininkas Grobickis su draugu buvo pasislėpę Katynės miške ir patys savo akimis matė, kaip spygliuota viela surištomis ranko-

mis rusai varė lenkų karo belaisvius prie duobių, kur buvo šaudomi. Norėdami įvykiams užbėgti už akių, rusai pasiskubino su lenkų vyriausybe nutraukti diplomatinius santykius.

Kuomet vokiečiai užėmė Smolenską, Katynėje surado milžiniškas kapines. Tuoj buvo iškviesti geriausi įvairių valstybių gydytojai, kurie darė tyrimus atkastų lavonų. Mikroskopiniai tyrimai parodė, jog lavonai žemėje buvo jau apie trejus metus išgulėję. Tiesa, vėliau ir rusai darė tyrimus, kad galėtų įrodyti savo nekaltumą, tačiau kokių kraštų gydytojai įėjo į rusų tyrimo komisiją? Ogi tik sovietiniai, kurie, revolverio grasinami, buvo priversti skelbti taip šlykščią rusų žiaurių darbų nuslėpimo netiesą. Tačiau rusai iš nebūto būtų nepadarys ir jiems teks atitinkama atsakomybė.

Komunistinio melo propaganda kiekvieną minutę turi girti Stalino saulės spindulių šildomą „rojų“ ir begėdiškai ką nors šmeižti, pulti. Štai Šiaurės Kinijoje ir Korėjoje dėl blogo maisto, nešvaros ir blogos medicinos priežiūros ėmė siausti baisios maro, choleros ir šiltinės epidemijos. Gyventojų tarpe kilo baisi panika. Norėdami visa tai užfiksuoti, komunistai ir čia griebėsi bjauraus melo, norėdami savo kaltę suversti amerikiniams „imperialistams“. Jeigu tikrai sąjungininkai panaudojo bakteriologinį ginklą, tai kodėl komunistai bijo išsileisti Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus bešališką komisiją, kuri vietoje ištirtų kilusių epidemijų priežastis? Kodėl komunistai iki šiol neatsako į Pasaulio Sveikatingumo organizacijos siūlymąsi padėti nelaimės ištiktiems žmonėms? Gi todėl, kad bijo pasauliui parodyti blogą komunistinės medicinos sugebėjimą kovoti su šiomis ligomis. Vienas Raudonojo Kryžiaus gydytojas, kuriam slapta pavyko pereiti į Šiaurės Korėją, pasakoja, jog jis, patikrinęs komunistų gydytojų vartojamus vaistus, radęs juos visiškai netinkamus.

Sovietai skelbia, jog į Pekiną atvykusi Tarptautinė Demokratinė Advokatų Sąjungos Komisija, kuri tik pasimačiusi su komunistų premjeru paskelbė, jog jų kaltinimai pagrįsti. Bet kas gi sudaro šią komisiją? Komisijos pirmininkas yra Henrikas Brandveimeris, kuris yra iš tokių paukščių, kurie keičia ne tik plunksnas, bet ir snapą. Jis yra austrų advokatas. Kuomet naciai užėmė Austriją, Brandveimeris pasirodė nacių priešakyje, o kai užėjo sovietai – Brandveimeris pasirodė didelis jų šalininkas. Štai koku autoritetu komunistai nori pridengti savo kaltinimus.

Komunistų melas ir žiaurumai aiškūs visam pasauliui. Pabėgęs iš Katynės politinis kalinys pasakoja, kokiose nežmoniškose sąlygose jie kasė auksą. Išvargę, skudurais prisidengę, NKVD mušami ir šunų draskomi, jie dirba po 17 ir daugiau valandų į parą... O koks likimas tremtinių? Kas

laukia kitų komunistų pavergtų žmonių? Aišku, toks pat likimas... Todėl laisvasis pasaulis nebeils ilgai nekaltų žmonių kančiomis ir mirtimis malonumų ieškantiems budeliams viešpatauti ir nušluos nuo žemės paviršiaus, kad daugiau nebegręstų laisvajai žmonijai!

Kovojantis lietuvis (Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės organas), 1952 03, Nr. 3, GAMF, inv. Nr. 15. Nuorašas, mašinraštis.

80 *dokumentas*

Apie Josifą Staliną

Kremliaus „autoritetas“

Svarbiausias sovietinio „rojaus“ centro taškas - Kremliaus viešpats Juozas Džiugašvilis Stalinas. Visi komunistiniai pakalikai jį daugiau garbina negu bet ką pasaulyje, liepdami tą patį daryti ir kitiems jų pavergtiems žmonėms. Kur tik bepažvelgtum sovietiniame „rojuje“ - ar laikraščiuose, žurnaluose, knygose, ar ant gatvės tvorų bei grindinio, ar šiukšlių duobėse, visur pamatysi besišypsančius „tėvelio ūsus“. Na, o jau spauda tarybinėje santvarkoje tarnauja tikrai melo propagandai. Jeigu koks rašytojas ar poetas nori paliesti gamtos grožį, aprašyti savo gimtosios žemės pilkąjį grumstėlį, tokia kūryba yra netinkama ir cenzūra nepraleidžia. Pav., paimkime kad ir tokią pačios liaudies sukurta satyrinėje formoje strofą: „Saulė kyla iš miško...“ Šita strofa jau netinka, nes joje nėra klasinės kovos, čia nepabrėžiama Stalino Saulė, todėl būtinai reikia rašyti: „Saulė kyla iš Maskvos...“ Paklusnūs Stalino pakalikai jį garbinte garbina, tačiau pavergtieji žmonės nekenčia daugiau negu pasiutusio šuns. Tad žvilgtterėkime jo praeitin, kad mums būtų aišku, kodėl šiandien vieni jį garbina, kiti keikia. Žinoma, išsamiai čia išnagrinėti Stalino gyvenimą neįmanoma, nes jame slepiasi nepaprastai daug tamsių šešėlių, tai mes nors bendrais bruožais jį peržvelkime.

Juozas Džiugašvilis Stalinas gimė 1887 m. Gruzijoje, skurdžioje batsiuvio šeimoje. Jau iš pat jaunų dienų pasireiškia vagiliavimu, neklusnumu, yra didelis mušeika, - žodžiu, turi visus chuligano požymius. Paaugęs įstoja į tuo metu veikusią žymią Gruzijos banditų gaują, kuriai po kiek laiko pradeda vadovauti. Iš prigimties žiauriam, be jokių žmoniškumo jausmų, be sąžinės Juozui Stalinui kelti savo „autoritetą“ šis darbas labai vykusį dirva. Taip negailestingai ši gauja, Stalino vadovaujama,

žudo nekaltus gruzinų tautiečius, plėšia jų turtą, degina sodybas. Greit draugų banditų tarpe Juozas Stalinas labai išgarsėja savo žiaurumu ir visų banditų yra gerbiamas.

Kuomet caro režimo nualintoje Rusijoje žydiškos kilmės Leninas ėmė skleisti komunizmą, prisideda prie šio darbo ir Stalinas. Nuvertus caro režimą ir esant neryžtingai laikinajai vyriausybei, valdžią pasigrobė bolševikai, kuriems vadovavo tuometinis „Karinis revoliucinis centras“, susidedantis iš 6 žydų, vieno tikro ruso su spėjama žydiško kraujo priemaiša, vieno gruzino ir vieno lenko. Šiems pavyksta apgauti išvargintą rusų liaudį, kurią ištumia į dar didesnę skurdą. Iš karto Leninas su Stalinu yra geri draugai, bet tuoj Leninas pamato tikrąjį Stalino veidą ir juo yra nepatenkintas bei nebepasitiki. Kuomet Stalinas redagavo „Pravdą“, jo vedama politikos linija nepatinka Leninui ir Staliną atleidžia iš pareigų, išsiųsdamas užsienin.

Nujausdamas besiantinančią mirtį, Leninas partijai rašė:

- Žiūrėkite, venkite Stalino, - tačiau partijai nusikratyti Stalinu buvo nebeįmanoma.

1922 m. Leninui pasitraukus iš politinės arenos, vyko gana arši kova dėl sosto, kuri truko net penkerius metus. Dar jaunystėje sugebėjęs sumaniai vadovauti banditų gaujai ir negailestingai naikinti visus, Stalinas, besiramstydamas durtuvu, laimi ir šią kovą ir tampa raudonojo sosto viešpačiu. Tuoj Stalinas suskubo susidoroti su visais varžovais. Jo įsakymu buvo sušaudyti arba nužudyti Trockis, Zinovjevas, Kamenevas, Kirovas ir daug daug kitų.

Nuvertus caro režimą, buvo įkurta čeka, kuri padėjo išlaikyti smurto režimą. Čekai vadovavo beveik vien žydai, kurie savo šaltakraujiškumu pirmiausia susidorojo su senąja inteligentija, paskui žudė begalines mases darbininkų ir valstiečių. Nužudytųjų čekos aukų skaičius labai didelis ir skaičiuojamas net milijonais, taip, pav., nuo 1917 iki 1923 m. čeka išžudė vieną milijoną 760 tūkstančių žmonių. Čeka išžudė nekaltų žmonių mases, o Stalinas visus čekos vadeivas, kurie per daug buvo išgalėję ir atrodė pavojingi Stalinui, šaudė. Taip 1938 m. buvo sušaudytas GPU vadovas žydas Jagoda, Bucharinas, Bykovas, Krestinskis, Ivanovas, Černovas, Grinka, Šarengovičius ir kt. Stalinas tol patenkintas savo žydberniais, kol šie jam pataikauja visu galimu nusižeminimu, o vėliau, kai jie pradeda reikšti savo valią, sušaudo ar nužudo.

Ieško Kremliaus tėvas malonių siurprizų ir šeimyniniame gyvenime. Jo žmonos dingsta paslaptingu būdu. Kuomet 1932 m. paslaptingoje aplinkybėse mirė trečioji Stalino žmona, Kremliaus 53 m. „jaunuoliui“ Juo-

zui Stalinui gudrus žydas Kaganovičius asmenine sekretore padaro savo 21 m. dukterį Raišą, kuri tuoj tampa nelegalia žmona. Bet ir tai nepatenkina Stalino žvėriško kraujo troškulio...

Slenka metai... Žmonės vargsta beprotiškame Stalino „rojuje“, nešdami sunkią vergo dalį. Bet kuo „rojus“ eina skurdyn, tuo Juozulio godulys didyn. Jo kančiose ir kraujuose pasitenkinimą randanti siela trokšta kuo daugiau kraujo, kuo daugiau nekaltų aukų, ir jis pradeda žudyti ištisas tautas, į kurių skaičių patenka ir lietuviai. Kiek tūkstančių lietuvių išplėšta iš gimtinės ir paslėpti šaltajame Sibire, kiek daug daug kenčia kalėjimuose, o kiek iššaudyta, kiek nukankinta žiauriausiais būdais... Ir už ką gi? Ar jie nesiskaitė su žmogaus teisėmis, ar jie žudė kitus? Ne... Jie buvo paprasti Lietuvos gyventojai, mylėjo savo gimtąjį kraštą, savo kalbą, papročius ir buvo pasiturį žmonės. Todėl ir tapo besąžinio gruzino Juozo Stalino nekaltomis aukomis.

Kad žmogėdros diktatoriaus Stalino dienos baigiasi, aišku visiems, tad mes jam priminkime lietuvių sukurta satyrinę dainelę:

*Ką darysi, Džiugašvili,
Kai po nosim bomba "bumb"?
Pasijusi - Kremlius kyla
Ir neranda kur nutūpt.*

Kovojantis lietuvis (Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės organas), 1952 03, Nr. 3, GAMF, inv. Nr. 15. Nuorašas, mašinraštis.

81 *dokumentas*

Straipsnis apie genocidą

Apie genocidą

Genocidas yra planingas tautos žudymas su tikslu ją visai sunaikinti. Tas žodis yra naujas, sukurtas ir pradėtas vartoti tik paskutiniu laiku, kai pasaulį pasiekė gandas apie tai, kad Hitleris savo imperijoje vykdo ištisinį kai kurių tautų naikinimą. Tas gandas klaidingai šurpu nuskambėjo visam pasauliui. Garsiajame Niurnbergo teisme Hitlerio sėbrai susilaukė už tai atpildo.

Šiuo metu ne mažesniu klaidumu visam pasaulyje skamba žinia apie tai, kad Stalinas vykdo genocidą Pabaltijo kraštuose. Užsienio spauda ir

radijas apie tai plačiai ir garsiai skelbia. Veltui bolševikinė gauja, užsitvėrusi geležine uždanga, stengiasi paslėpti visus savo „žygdarbius“. Laisvąjį pasaulį pasiekia žinios apie visus tamsiuosius jų darbus. Ne tik bendro pobūdžio žinios, bet ir ištisi ir pilni jų darbų sąrašai. Štai Niujorko radijo skelbimu Lietuvos pasiuntinys įg. min. JAV P. Žadeikis Jungtinių Tautų Organizacijai pateikė sąrašus daugiau kaip 50 000 lietuvių, kuriuos bolševikai išžudė paskutinės okupacijos laiku. JAV valstybės departamente praėjusių metų žiniaraštis skelbia, kad 17% Pabaltijo gyventojų jau ištremta į Sibirą. Didžiausias trėmimų procentas, be abejo, tenka Lietuvai. Jau keletas metų, kaip mūsų tautos atstovai užsienyje JTO gen. asamblėjų metu pateikia sąrašus tremtinių, išgabtų į Sibirą. Praėjusios gen. asamblėjos metu Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto atstovai pateikė visus genocidą Lietuvoj liečiančius dokumentus.

Nors prie viešo ir atviro genocido nagrinėjimo šiuo metu JTO ir neprieis, tačiau tomis progomis visos žinios ir duomenys apie genocidą mūsų šalyje ir kituose pavergtuose kraštuose yra plačiai garsinama užsienio spaudos ir radijo. Pasaulio viešoji nuomonė šiuos bolševikų veiksmus gerai žino ir yra seniai pasmerkusi. Nėra abejonės, kad tai Maskvai labai gadina nervus ir verčia ją būti atsargesnę bei sulėtinti savo plačius tautžudystės planus. Reikia pasakyti, kad bolševikinė politika daug labiau bijo viešosios pasaulio nuomonės negu savo laiku nacionalsocialistai.

Hitleris savo planų veik visai neslėpė. Tautų naikinimą jis varė visiskai atvirai. Už tai greičiau priėjo liepto galą. Stalinas tuo atžvilgiu yra daug gudresnis ir atsargesnis.

Dar 1941 m. buvo rasti planai, pagal kuriuos 70% su viršum Lietuvos gyventojų turėjo būti išgabenta į Sibirą. Likusioji dalis turėjo nuskęsti rusiškai bolševikinio potvynio sraute. Nėra jokios abejonės, kad Maskva šitų savo sumanymų nėra atsisakiusi.

Suprantama, kodėl lietuvių ir kitų Pabaltijo tautų gyvavimas Baltijos pajūryje rusams yra labai nemalonus. Nors šiuos kraštus jiems kartais pavyksta užgrobti, tačiau tai, kad šiuose kraštuose gyvena ne rusų rasės žmonės, tam tikrų politinių įvykių raidoj verčia juos tas šalis vėl paleisti iš savo nagų. O Pabaltijys rusams yra labai svarbus visais atžvilgiais. Tik sunaikinus vietines tautas ir kolonizavus Baltijos pakraščius rusais jų imperijai niekada nebūtų pavojaus, kad šie kraštai gali iš jų rankų išslysti.

Bolševikinė rusų valdžia labiau negu kuri nors kita prieš ją buvusi Rusijos valdžia išreiškia nuožmiausią rusų nacionalizmo jausmą. Nestebėtina todėl, kad ji yra pasiryžusi Pabaltijo tautų sunaikinimą įgyvendin-

ti. Tai rodo žudymai, masiniai trėmimai, tautos kultūros ir ūkio naikinimas, didžiausios rusinimo pastangos, pagaliau nepaprastas rusų plūdimas į tuos kraštus.

Bolševikų noras labai ir labai aiškus. Deja, jiems savo užsimojimų nesiseka taip greit įgyvendinti, kaip jie to norėtų. Viena rimčiausių priežasčių, kurios sulėtino rusų planus, buvo, be abejo, aktyvus šių kraštų pasipriešinimas. To pasipriešinimo akivaizdoje rusai iš lėto tegalėjo prieiti prie galutinio šių kraštų ūkinio sunaikinimo. Tai vertė juos iš pradžių būti atsargesniais ir su masinėm deportacijom, nes, nuo jų gelbėdamiesi, gyventojai ne sykį griebėsi ginklo.

Antra rimta genocido sulėtinimo priežastis yra ta, kad bolševikai, kaip jau pirma minėta, yra priversti skaitytis su tuo, kad visi jų „žygdarbiai“ pasidaro žinomi laisvajam pasauliui ir sukuria ten jiems labai nepalankią atmosferą. Tai verčia juos savo darbus įvairiais būdais maskuoti, o tai, be abejo, lėtina tų darbų tempą.

Trečia priežastis, kuri sulaikė bolševikus nuo staigaus Pabaltijo kraštų gyventojų sunaikinimo ar išgabenimo, yra ta, kad tai galėtų visiškai sutrikdyti ūkinius pristatymus iš šitų pavergtųjų kraštų. Tada bolševikai šiuo ekonominių ir ginklavimo varžybų metu nebegalėtų gauti iš jų to grobio, kuris jiems dabar tenka. Tačiau kolchozinės sistemos įvedimas ši nepatogumą galės gerai pašalinti, nes kolchozinė santvarka didesnio gyventojų skaičiaus pašalinimas ar pakeitimas nebesudarys tokio didelio trikdymo, kaip privatiname ūkyje.

Tai tokios yra svarbiausios priežastys, kurios sulaiko stalininių genocido užmojų tempą. Tačiau nė kiek negalima skųstis, kad tas tempas lėtas. Atrodo, kad ir prie tokio tempo kažkiek daug metų nereikėtų iki visiško ir galutinio mūsų tautos sunaikinimo.

Deja, šiandien visi gerai matom, kad tautų žudikams nepavyks jų baisieji kėsmai. Greitu laiku jų viešpatavimui ateis galas. Visos laisvosios ir pavergtosios tautos jau šiandien yra juos visiškai pasmerkusios, ir ateina diena, kada teisingasis žmonijos balsas pagaliau tars jiems mirties sprendimą.

*B. Nortautas**

Laisvės kova (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 04, Nr. 4, Pasvalio viešoji biblioteka.
Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 306-311.

* Autorius nenustatytas.

Kovos dėl valdžios Kremliuje prognozės**Kremliaus krizė**

Daugelis šiandieninių tironų pamina per du tūkstančius metų ugdytą ir garsintą Kristaus mokslą, pamina, kas dieviška ir kilnu. Pamina šimtmečiais ugdytus tautų idealus, žmogaus teisę į gyvenimą, jų papročius ir tradicijas, primesdami vien savą, save garbinančią diktatūrą. Daugelį tokių valdovų laikas pavertė dulkėmis, daugelio vardas išbrauktas iš istorijos puslapių. Nors, žinoma, ir šiandien dar minime net prieš keliolika šimtmečių egzistavusius diktatorius, tačiau jie minimi ne kaip valdovai, atnešę žmonijai gėrio, bet kaip tironai. Nenagrinėsime čia praeities tironų, bet tik trumpai apsistosime ties buvusiu šių dienų tironu Stalinu, kuris, kaip daugelis žmonių, nukeliavo amžinybėn, ir naujai „išrinktąjį“ Malenkovą.

Pranešimas apie Stalino mirtį žaibo greičiu nuskriejo per pasaulį. Laisvųjų žmonių tai buvo sutikta su ironija ir panieka. Niekas Stalinui nepareikšė nuoširdaus atminimo ir gailės. Pavergtųjų žmonių tarpe tai sukėlė vilties kibirkštį greitesniam išsilaisvinimui. Bolševikų tarpe ši žinia sukėlė baisiausią sąmyšį. Dar Stalinui tebesiblaškant mirties agonijoje, grupė Kremliaus bolševikų jau varžosi dėl sosto. Išsiveržus paskutiniam Stalino atodūsiui, netenka ilgai laukti naujo diktatoriaus paskelbimo. Sąmokslininkų grupė, susidedanti vos iš kelių bolševikų, kaip antai, Malenkovo, Molotovo, Berijos, Vorošilovo, Kaganovičiaus, Chruščiovo ir kitų, tuščion Stalino kėdėn įsodino Malenkovą, kuris, dar Stalinui gyvam tebesant, jau pretendavo sostan.

Šis faktas dar kartą ryškiai parodė, kaip sovietinė konstitucija garantuoja sovietų piliečiams joje deklaruotas teises. Joje sakoma, kad Sovietų Sąjungos vyriausybę renka pati liaudis lygiateisiais, visuotiniais ir slaptais balsavimais. Tačiau kokiais rinkimais remdamasi Kremliaus sąmokslininkų grupė paskyrė naują diktatorių Malenkovą, prikergdama jam dar komunistų partijos generalinio sekretoriaus ir ministerio pirmininko titulą? Ar čia liaudies valia ir ar tai garantuoja sovietinė konstitucija? Ne! Užguitos žmonių masės čia neturi renkamosios galios jokių teisių pasirenkant valdovus. Milijonams žmonių prievarta primeta savą valdžią keletas žmonių, kurių Stalino laikais dar buvo 25, tačiau Malenkovui pagrobus valdžią jų skaičius sumažėjo iki 10. Nors, žinoma, bolševikinio

aparato pertvarkymas yra visiems aiškus, o iš dalies būtinai reikalingas kruvinai Malenkovo ir kitų jo sėbrų karjerai įgyvendinti. Viena, esant mažesniai skaičiui varžovų, geriau galima patenkinti karjeristinius poreikius, o iš kitos pusės (t. y. kodėl paliktas porinis skaičius) tai, kad susidarius dviem nuomonėms, dviem skirtingų pažiūrų lygaus skaičiaus grupėms nė viena neturėtų persvaros. Čia kaip tik išryškėja sovietinės konstitucijos ir įstatymų būdingiausi bruožai ir kaip jie įgyvendinami praktikoje. Sovietiniai valdovai nepripažįsta jokio įstatymo, - jie pripažįsta tik jėgą ir terorą. Jų konstitucija - tai tuščių žodžių žaismas, kurie neverti net to popieriaus, ant kurio jie surašyti.

Netenka iš pagrindų nagrinėti naujosios Kremliaus vyriausybės, tačiau klausimas kyla apie patį premjerą Malenkovą. Ar pajėgs jis išlaikyti valdžią savo rankose, ar susilauks tinkamų simpatijų iš kitų valstybių komunistų ir ar pajėgs juos apie save suburti, kaip buvo padaręs Stalinas? Ne! Tai aiškiai išryškėjo tuo laiku, kai Stalinui mirus, žinoma, to dar nepaskelbus pasauliui, grupė bolševikų, kurių dalis nuo pat revoliucinių laikų buvo Stalino bendražygiai, susirenka suformuoti naują Kremliaus vyriausybę. Dar tariamai grupei nepatvirtinus, Malenkovas save jau užsirekomenduoja premjeru, kas susirinkusiųjų tarpe sukėlė sąmyšį. Tačiau jau buvo vėlu! Malenkovas dar prieš tai pasigrobė valdžią į savo rankas ir suteikė sau reikiamus titulus. Ir nesvarbu, ar susirinkusiųjų grupė jį tvirtino, ar būtų netvirtinusi, jo karjera buvo aiški. Jis paskutiniu metu spėjo nusitiesti kruviną kelią iki Stalino pašonės ir įsigyti jo pasitikėjimą. Lipdamas per lavonus, kasdien braiždamas kraujuose ir milijonus žmonių paskandinęs ašarose, jis dalinai atsiekė tai, ką buvo įvykdęs Stalinas po Lenino mirties. Ir jei susirinkusieji būtų netvirtinę, tai nebūtų turėję didesnės reikšmės, nebent tuo, kad daugumai komunistų būtų nusiritusios galvos ir Maskvos gatvės būtų užliejęs kraujas. Netenka abejoti, kad Malenkovu yra nepatenkinti senieji bolševikai kaip Molotovas, Berija, Bulganinas, Vorosilovas ir kt. Tai pastebėjęs, Malenkovas pasistengė įvykiams užbėgti už akių. Kad patraukus savon pusėn senuosius bolševikus, Molotovas paskiriamas užsienio reikalų ministru. Buvusį užsienio reikalų ministrą Vyšinskį, kaip antraeilės reikšmės elementą, paskiria tik diplomatinės pasiuntinybės prie Jungtinių Tautų Organizacijos (SNO) šefu. Buvusiam slaptosios policijos viršininkui Berijai suteikiamas vidaus reikalų ministerio vardas. Kad patraukus kariuomenę savo pusėn, jos vadu paskiriamas Bulganinas, o padėjėjais - maršalai Vasilevskis ir Žukovas. Čia tragiškiausio likimo susilaukė senas bolševikas, Aukščiausiosios SSSR Tarybos Pre-

zidiumo pirmininkas Švernikas, kuris iš viršūnės iššvilpiamas ir paliekamas politbiuro kandidatu. Jo vieton, vien tik pataikavimo principu, pasodinamas Vorosilovas. Ir vėl Maskvos valdovų karališkos kėdės užpildytos. Atrodytų, kad Kremliuje ryšium su Stalino mirtimi vykusį komediją jau baigta. Praeitį parodė, kokia arši kova dėl sosto vyko mirus Leninui, kiek daug kraujo buvo pralietas, kol Stalinas užsitikrino sau pirmaujančią vietą. Todėl ir šiandien netenka abejoti, kad dar daugiau kraujuose paplūs Sovietų Sąjunga ir kad daug komunistų bus nužudyta, kol Malenkovas saugus pasijus karališkuose Kremliaus rūmuose. Tik, žinoma, vargu jam tai pavyks. Jau laisvojo pasaulio spaudoje sakoma, kad dabar Sov. Sąjungoj risis galvos nuo Elbės iki Vladivostoko. Ir tai neginčijama tiesa. Nieko nereikia, kad Malenkovas pasiskubino suteikti ministrų vardus keletui bolševikų, - jų nepasitenkinimas juo nė kiek nesumažėjo. Tai ryškiai parodo tas faktas, kad Berija ir Molotovas, kalbėdami prie Stalino karsto, nė vienu žodžiu neprisiminė apie naująjį diktatorių Malenkovą, apie jo „žygdarbius“ ir atsidavimą jam, ką visi oratoriai kalbėdavo apie Staliną.

Užgeso Stalino saulė. Komunistų tikėjimo simbolis virto žemės dulkė. Neliko jau to, kuris komunistams buvo viskas ir turėjo didelį jų pasitikėjimą. Šiandien to nėra ir nebus su Malenkovu, kuris komunistams yra tik ministeris pirmininkas ir kompartijos sekretorius. Šiandien Malenkovui netaikomas nei tėvo, nei mokytojo, nei genijaus vardas. Ir kam visa tai taikyti, jeigu varžybos dar nebaigtos, jeigu nė vieno karjera nėra užtikrinta.

Lygiagrečiai tenka pastebėti, kad Malenkovu yra nepatenkinti ir kitų valstybių kompartijų vadai. Stalino laidotuvsė pasigendama Kinijos galvos - Mao Czeduno, kuris pasiuntė tik pasiuntinį. Aiškiai matyti, kad Mao Czedunas naujosios Kremliaus vyriausybės atžvilgiu yra abejingas. Tačiau, politinių įvykių spaudžiamas, jis suskubo Krekliui pasiųsti telegramą, kurioje užtikrino (neaišku, kiek ilgai) ir tolimesnį Kinijos-Sov. Sąjungos bendradarbiavimą. Čia galime prieiti [prie] išvados, kad Kinija pataikaus Maskvai tol, kol iš jos ūkinės gėrybės ir karinė medžiaga plauks į jos. Visa tai rodo, kad reikia laukti naujų kinų reikalavimų iš Rusijos ar net visiško nuo jos nusigręžimo.

Per laidotuves nebuvo ir R[ytų] Vokietijos komunistų vado Vilhelmo Piko, kuris taip pat pasiuntė tik pasiuntinį. Ir daugelis komunistinių valdėjų į laidotuves neatvyko. Jų neatvykimo priežastį parodys ateitis.

Po viso to reikia laukti naujų atskirų valstybių kompartijų atskilimų nuo Kremliaus orbitos.

Stalinas taip pat buvo ir pasaulio komunistų vadu, ką Malenkovas vargu ar pasieks. Kažin ar pajėgs jis apie save suburti pasaulio komunistus, ypačingai tuo atveju, kai Mao Czedunas pasaulio komunistams yra geriau žinomas ir didesnė dalis simpatijų yra jo pusėje.

Taip pat tenka abejoti, ar Malenkovas sugebės įsigyti tinkamų simpatijų ir iš Sov. Sąjungos bei jos satelitinių kraštų komunistų. Be to, neaišku, ar jis pajėgs savo rankose išlaikyti milijonams žmonių mirtį nešančią slaptąją policiją ir kariuomenę.

Laisvojo pasaulio spauda, komentuodama, kuris iš trijų varžovų, t. y. Malenkovo, Molotovo ir Berijos, būtų tinkamiausias sostan, taip rašo: „Molotovas per senas, kad galėtų susidoroti su sunkumais, Malenkovas - nekenčiamas kariuomenės, o Berijos žvaigždutė jau visai aptemusi.“ Ir kas galiausiai taps Kremliaus diktatorium, dar neaišku. Tik viena aišku, kad dar daug nusiris galvų ir Maskvos gatvėmis nutekės daug kraujo, kol galutinai tironai pasijus saugūs, jeigu tik jų imperija nesubyrės pirm to. Iš kitos pusės, Stalino mirtis gali būti Sov. Sąjungoje suirutės ar neramumų priežastimi, kas žymia dalimi pagreitins pavergtųjų išsilaisvinimą. Reikia laukti satelitinių kraštų komunistinių vadeivų nusigrįžimo nuo Kremliaus ir pasukimo nauju keliu, kaip padarė Titas Jugoslavijoje. O tam kaip tik dabar palankios sąlygos. Netenka visu tuo abejoti dar ir todėl, kad tarptautinė padėtis vystosi pavergtosioms tautoms palankia linkme.

Be to, Malenkovas yra vienas iš didžiausių žydų persekiotojų, ką vargu galės pakęsti SSSR vidaus reikalų ministeris Berija, - nes jis pats yra žydas.

O kas lieka prisiminti link mirusio Stalino, tai tik tiek, kad mirė vienas didžiausių žmogžudžių, tikinčiųjų persekiotojas ir milijonams žmonių atnešęs badą, priespaudą, skurdą ir mirtį tironas. Jo vardas liks amžiams surištas su dar istorijoje negirdėto žmogžudžio vardu. Kada jo kūnas, baigęs žemiškąją kelionę, gulėjo karste, mes lenkėme galvas ne jam, bet mirties galybei ir amžių Viešpačiui. Mes nulenkiame galvas visiems tiems, kurie krito kaip komunizmo aukos. Tegul būna jiems amžina garbė ir atminimas.

Kad ir kokie stiprūs būtų tironai, jie neišvengiamai išnyksta iš gyvenimo. Dulkę virsta dulke, kaip Stalinas šiandien. Ir kas beužimtų jo vietą - nebesulauks tokio aklo garbinimo, koks buvo atitekęs Stalino daliai, nes tie, kurie iš jo rankų maldaudavo malonės ir pasigailėjimo, šiandien jau supranta, kad Kremliaus diktatūra dar ne viskas gyvenime. Ilgą eilę metų spausti vieno tirono ir dabar, nebejausdami jo uždėtų grandinių, jie

patys panoro būti tironais. Bet juk visiems aišku, kad viename soste, ir dar tuo pačiu laiku, negali sėdėti keli valdovai. Ir juk visada ten, kur du pešasi, laimi trečias; o laimės tie, kurie ne garbės ir sosto siekia, bet laisvės.

P[ar]t[izanas] Darius*

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1953 03 20, Nr. 3 (161), GAMF, inv. Nr. 37.
Originalas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 509-514.

83 *dokumentas*

Apie Josifo Stalino mirtį

Dėl Stalino mirties

Stalinas mirė. Pavirto dulkėmis kūnas žmogaus, atsakingo už dešimčių tautų pavergimą, už milijonų mirtį ir už dešimčių milijonų kančias. Šiandien, kai didysis šio amžiaus bedievis stovi prieš Aukščiausiojo sostą, galima trumpai peržvelgti, kiek neapsakomų kančių suteikė Stalino viešpatavimas pavergtoms tautoms. Gruzijos batsiuvio sūnus klasta, žiaurumu ir gudrumu iškopė į komunistinės valdžios viršūnes, žudydamas priešus ir draugus, ir įsigijo galią, nepalyginamai didesnę negu Rusijos carų. Pasinaudodamas palankiomis progomis, didysis pavergėjas grobė vieną šalį po kitos tiek Europoje, tiek ir Azijoje. Karo ir pokario metais, kai rusiškasis nacionalizmas pasiekė kraštutinumą, stalininio siautėjimo pasekmėje buvo žudomi lenkų belaisviai ir Kinijos ūkininkai, šimtai ešolonų su Pabaltijo gyventojais papildė Sibiro vergų darbo stovyklas.

Ir štai šiandien Visagalis pareikalavo ataskaitos iš žmogaus, norėjusio save padaryti Dievu. Kremliuje nebeliko asmens, kuris nors dalinai būtų tiek žymus, kiek buvo išgarsėjęs Stalinas. Nors valdžią dabar pasigrobė nedidelė buvusių Stalino bendradarbių klika: Malenkovas, Berija, Molotovas ir kiti, bet negalima manyti, kad nė vienas iš jų nepamėgintų pasiglemžti absoliučią valdžią į savo rankas. Tiesa, Ministrų Tarybos pirmininku dabar tapo Malenkovas. Tai nežymus žmogiškštis, Jagodos siau-

* Autorius nenustatytas.

tėjimo metu draugų įskundimais išsigijęs Stalino pasitikėjimą. Jis visiškai nežinomas užsienyje, nes yra buvęs tik Lenkijos, Čekoslovakijos ir Vengrijos kompartijų suvažiavimuose. Vakarų Europos ir Azijos kraštų kompartijos vargu ar skaitysis su nepopuliaria Malenkovo figūra. Pagaliau neaišku, ar Malenkovas tvirtai užsitikrino sau absoliutaus diktatoriaus vietą. Viena aišku, kad naujieji Kremliaus vadeivos neturės nei to populiarumo užsienio kompartijų tarpe, nei sugebėjimo kantriai grobti vieną valstybę po kitos kaip Stalinas. Kur nuves naujieji Rusijos vadovai savo braškantį laivą, parodys ateitis. Šia proga reikia prisiminti JAV valstybės sekretoriaus Daleso žodžius: „Su Stalino mirtimi baigėsi užgrobimų ir vergijos era - Stalino era. Dabar prasideda Eizenhauerio era - laisvės era“.

Kai dėl lietuvių tautos, mes nė kiek neliūdime dėl savo pavergėjo ir žudiko mirties. Mums nesvarbu, kad vieną despotą pakeičia kitas: nuo to pavergtiesiems nepalengvėja. Istorija moko, kad rusiškasis komunizmas visą laiką buvo pikčiausias lietuvių tautos priešas. Kremliuje viešpatavo Leninas - 1918 m. raudonosios gaujos kėsinosi į jaunutės Lietuvos laisvę, Leniną pakeitė Stalinas - 1940 m. Lietuvą pagrobė Rusijos armijos. Ir dabar, kai Staliną pakeitė naujas kandidatas į diktatorių, lietuvių tauta gali tikėtis tik dar didesnių žudynių ir kančių. Lietuviai aiškiai žino: tikra laisvė ateis tik su komunizmo žlugimu, rusiškojo okupanto išmetimu iš gimtojo krašto.

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1953 04 10, Nr. 1 (176), LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 12, l. 279-282. Originalas, mašinraštis.

Požiūris į okupacinės valdžios rinkimus

84 *dokumentas*

**Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės partizanų
1946 m. sausio 30 d. atsišaukimas dėl okupacinės
valdžios rinkimų boikoto**

Lietuviai

Ruošdamiesi tariamiesiems rinkimams, bolševikai, siekdami prieš pasaulio akis kuo didžiausio pasisekimo šioje komedijoje, griebiasi teroro, grasinimų ir milžiniškos propagandos. Prieš šį didį paskutinį bandymą kiekvienas lietuvis privalo tvirtai pagalvoti, ką reiškia visa propaganda ir tušti grasinimai prieš tikrovę, ar verta nusilenkti ir mesti „balsą“ vien iš baimės netekti darbo, turto ar tos labai abejotinos „laisvės“.

Darbininke, ūkininke, tarnautojau, - darbo žmonės, liaudie. Tavo žodis svarbiausias, nes okupantas ir patsidavėliai išgamos visa daro Tavo vardu. Gerai pagalvok, apsvarstyk, ar naudinga savo balsu patvirtinti engėjų melą apie Tavo rojišką gyvenimą, kai velki vargo jungą, lyg darbo jautis įtemptai dirbi nuo aušros ligi sutemų, o šeima ir pats gyvenate pasigailėtiną gyvenimą, maitinatės daugiau nei elgetišku maistu, kai verčiami dalyvauti „džiaugsmo“ mitinguose bei demonstracijose ir vienbalsiai priiminėti padėkos telegramas tėvui Stalinui. Pagalvok, ar savo „balsu“ verta remti išnaudotoją žydą, rusą ar kitokį partijos dykūną, siurbiantį Tavo ir Tavo šeimos kraują, gyvenantį tikrai rojišką gyvenimą iš išplėšto Tavo turto ir šaukiantį, kad jis dirba Tavo naudai ir tik jis reiškia tikrąją Tavo - liaudies, darbininkų - valią.

Kai Tu kenti amžiais neregėtą terorą ir priespaudą, kai tūkstančiai artimųjų toli nuo Tėvynės neša žiaurią vergo dalį Sibiro taigose, Altajuj, Uralo ar Vorkutsko kasyklų šachtose be laisvės, oro, duonos ir padoresnio gyvenimo, kai tūkstančiai trūnija nerasdami pagalbos ir užuojautos giliuose požemiuose, rūsiuose ir kalėjimuose, kai daugelio kaulai išbarstyti tėviškės laukuose ir miškuose, kai visa tauta deda neišskaičiuojamas aukas ant Tėvynės aukuro laisvei iškovoti - ar Tu ramia sąžine galėsi eiti prie urnos, ar Tavo ranka nesudrebė-

jusi galės įmesti »balsą" vien tik patvirtindama okupanto veiksmus ir suteikdama pagrindą dar žiauresniems žygiams?

Kai esi verčiamas duoti balsą ir kartu neleidžiama Tau pasakyti tiesos tai lai nei vienas raumuo, nei vienas sąnarėlis nesujuda melui. Toji gilityla, atsisakymas nuo „balso" lai tampa vieningu visos tautos protestu pasaulio akyse prieš žiaurųjį engėją, kruvinąjį bolševizmą, protestas prieš tautos vergovę, jos naikinimą, prieš nepaliamus žudymus, kančias, terorą, prieš turto plėšimus ir šeimų blaškymą.

Tad, *lietuviai*, UŽ SAVO BUDELĮ MES NEBALSUOJAME!

Partizanai

A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

85 *dokumentas*

Dalyvavimas okupacinės valdžios rinkimuose - Lietuvos interesų išdavystė

Bolševikinių balsavimų komedija

Paruošiamuosius darbus rinkiminei komedijai bolševikai jau baigė. Rinkiminės komisijos sudarytos, renkamujų deputatų sąrašai paskelbti. Kas gi tie žmonės, kurie Lietuvos reikalus turės ginti Maskvoje - Aukščiausioje bolševikų taryboje? Štai tie Lietuvos reikalų gynėjai: Maušius Kaganovič, Leiseris Berija, Mikojan, Suslov, Kovaliov, Ždanov, Molotov, Sokolov, Kalinin, Chruščiov, Malenkov, Inačenko, Vorosišov, Švernik, Grišin, Voznesenskij, Andrejev ir keletas lietuviškų išgamų. Pagal bolševikų propagandą, tai geriausi Lietuvos patriotai. Bet kuriam gi lietuviui galėjo ateiti į galvą kad ir vieną kurį iš šios žydiškai rusiškos kompanijos siūlyti Lietuvos deputatų? Ypač kad daugelis jų Lietuvos nėra ir matė. Bet tai ne vietinių bolševikų darbas - jie tik vykdo Maskvos įsakymus. Maskva atsiuntė sąrašą bolševikų, kuriuos vietinė bolševikų partija ir turėjo įstatyti kandidatais Aukščiausioje taryboje nuo lietuvių tautos. Lietuvos kompartijai teliko tik išskirstyti, kuri apskritis kurį žydą turės rinkti. O kandidatų siūlymas buvo vykdomas „demokratiškiausiu" būdu. Ginkluotų enkavedistų buvo sugaudomi iš kaimų ir miestelių iš anksto numatyti „darbo žmonių atstovai", prievarta suvežami apskrities miestą masiniais mitingais „kandidatui parinkti". Kompartijos išdresiruotas kokio nors fabrikėlio darbininkas pradeda berti aklai išmoktas pagiras Lietuvos niekada nemačiusiam burliokui, įro-

dinėdamas, kad tik tas ir gali Lietuvos reikalus geriausiai nusimanyti. Mitingui pirmininkaujantis klausia, kas prieš pasiūlytą kandidatą. Žinoma, sugaudytieji mitingo dalyviai visi nori namo pareiti, bet ne enkavedistų rūsin pakliūti, todėl prieš niekas nepasisako. Štai kuriuo būdu gauja burliokų buvo „vienbalsiai“ įstatyti Lietuvos atstovais į bolševikų „seimą“.

Dabar matyti, kad Aukščiausios tarybos sudėtis po šių rinkimų nė kiek nepasikeis. Niekuo nepasikeis ir jų pragaištingas darbas. Bet kam gi ta rinkimų komedija ir kam tiek triukšmo? Bolševikai nori iš žmonių sąmonės išmušti bet kurią savistovumo jausmą. Šlykščių atvirumu jie naikina lietuvių tautą, [neįskaitomas žodis] jos gyventojus. Buožė, sabotažininkas, banditas – kitokio vardo, geresnio žodžio lietuvis tarybinėse įstaigose neišgirsta. O dabar jie išgeidė, kad keikiamas, kankinamas vergas lietuvis dar pagarbintų tą žydų ir burliokų gaują. Jie nori sunaikinti lietuvių savivarbos jausmą. Nori priversti, kad lietuvis raudonąją šėtoną garbintų.

Rinkiminę komediją bolševikai ruošia ne vien žmonių atsparumui palaužti ir jų sąžinei suniekinti. Balsavimai jiems reikalingi ir propagandai užsienyje. Londone vykstančioje didelio masto konferencijoje, be abejo, bus svarstomas ir Lietuvos klausimas. Jeigu lietuviai balsuotų už įstatytus bolševikų kandidatus, rusai visam pasauliui šauks, kad lietuviai pamilo komunizmą – visi vieningai, su didžiausiu dvasios pakilimu už komunistus balsavo.

Kokioje padėtyje atsидurtų Lietuvos reikalus Londono konferencijoje ginantieji žmonės? Bolševikai į jų išvedžiojimus, kad Lietuvai laisvė reikalinga, tuoj atkirstų, kad štai lietuvių tauta jau antrą kartą už tarybinę santvarką pasisakė ir jokių kitokių laisvių ji nenori.

Baimės apimtas kai kas galvoja, kad mums neverta bolševizmui priešintis, nes tik aukos nereikalingos, o bolševikų mes vieni nenugalėsime. Kai Anglija su Amerika sumuš bolševikinę Rusiją, mums laisvė savaime be aukų grįš. Žinoma, taip būtų geriausia. Bet mums bolševikai neleidžia nuošalyje stovėti. Jie visus verčia arba dirbti su jais griaujamąjį darbą, arba, jų nepaklausius, naikina kaip bolševizmo priešus. Jei pasiduosime jų valiai, vykdysime bolševikų užgaidas, jei Raudonojoje armijoje tarnausim, jei balsuosim už komunistus – visam pasauliui atrodys, kad ir lietuviai pasidarė tokie patys bolševikai kaip rusai ir žydai. Lietuvių tauta greta Rusijos atsistos prieš visą kultūringąjį pasaulį. O vėliau ar anksčiau bolševizmas bus paskelbtas didžiausiu žmonijos priešu. Visos laisvosios tautos pakils naikinti žiauriausios tironijos, kokia kada pasaulyje yra buvusi. Tuokart ir mūsų subolševikėjusiam kraštui tektų pakelti ne mažesni naikinamieji smūgiai kaip Rusijai, Baltgudijai ar kitiems bolševikiniams kraštams. Neribotos galios atominės bombos sunaikins ir tuos, kurie baimės vejami bolševikiniais pataikūnais tapo. O ir likusių lietuvių dalia

nebus lengvesnė, kaip rusiškų ar žydiškų bolševikų. Todėl budėkime, kad neduotume pagrindo mūsų šventą Lietuvą bolševikų kraštu apšaukti.

Vasario 10 dieną visi lietuviai parodykime savo vieningą panieką mūsų šlykščiam okupantui. Lietuva šimtmečiais buvo puolama iš rytų atplūdusių azijatų gaujų. Mūsų proseniai nenuilstamai kovojo. Mes stebimės jų atkaklumu ir drąsa. Dabar mūsų eilė atėjo. Tęskime garbingai tą šventą kovą už savo žemės laisvę, kad mūsų vaikai nesigėdintų mūsų vardo. Neišsigąskime išgamų bauginimų. Nė vienas neikime parduoti savo Tėvynės, savo religijos. Atmink, lietuvi, kad jei balsuosi, tai išskirsi save iš lietuvių tarpo, neteksi lietuvio vardo, o išgama tapsi. Visą gyvenimą tau sąžinė išmetinės, kad ir tu pardavei savo kraštą, kad ir tu pasisakei norįs, kad bolševikai Lietuvą naikintų. Netoli tas laikas, kada visi dori lietuviai galės Laisvę džiaugtis, tik niūru bus tų sielose, kurie išdavikais tapo.

Atminkite, kad visų kraštų baudžiamuosiuose statutuose yra straipsnis, kuris didelėm baudom grasina už Tėvynės išdavimą, už bendradarbiavimą su priešu, už suteikimą priešui paramos ir pan. Tikėkit, kad kiekvienam išdavikui, kiek jų daug bebūtų, bus greitai taikomos baudos, kurios dažniausiu atveju išdavikams mirtimi grasina. O išgamos ir išdavikai balsuoti eikite visi, kad galėtume jus atžymėti ir pelnytus Judo grašius sumokėti.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 01 30, Nr. 2 (14), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

86 *dokumentas*

Būtinybė boikotuoti okupacinės valdžios rinkinius

Kodėl mes turime suboikotuoti
bolševikinius rinkimus?

Mes turime būtinai suboikotuoti bolševikinius rinkimus todėl, kad:

1. Lietuvių tauta laisva valia nesutiko ir nesutiks nei būti Sovietų Sąjungos dalimi, nei priimti bolševikinės vergijos santvarką, nes:

a) Komunistinė Sovietų Sąjungos santvarka yra ne demokratinė, bet diktatūrinė, kaip tais šimtais atvejų yra patvirtinę tiek Leninas, tiek Stalinas. O šiandien kaip tik visas pasaulis kovoja prieš diktatūras, ir pastaroji bolševikinė diktatūra greit turės žlugti.

b) Bolševikų vadai, prisidengę gražiausiais obalsiais, siekia tų pačių tikslų kaip ir buvusioji carų Rusija - paversti Lietuvą rusų atėjūnų ko-

lonija, išplėsti lietuvių tautai krikščioniško tikėjimo meilę ir surusinti, kad per lietuvių tautos lavoną būtų lengviau įsiviešpatauti Baltijoje.

c) Stalino konstitucija yra aukščiausio veidmainiavimo kūrinys.

d) Komunizmas gražiausią obalsį - laisvę, lygybę, brolybę - pavertė žiauriausios prievartos, teroro bei pasityčiojimo objektu.

e) Praktiškoji komunistinė santvarka Lietuvos liaudį išlaisvino nuo pertekliaus ir nebuvusios kapitalo vergijos ir pavergė žiauriausią bei klastingiausią valstybinio kapitalizmo komisarų vergijon.

f) Darbo žmogui atimtas poilsis ir teisė džiaugtis savo šeima. Laisvalaikis prievarta vagiamas veidmainių ir kvailių agitatorių visokioms propagandinėms nesąmonėms.

g) Praktiškoji komunistinė santvarka žiūri ne kad darbo žmogus būtų sotus, bet kad komisarai pertekliuje gyventų. Darbo žmogus pasotinamas tik kvailiausio melo ir beždžioniškų teorijų propaganda.

h) Komunistinės santvarkos metodas - griauti geriausius ir pavyzdinčius ūkius, blaškyti ir naikinti be pagrindo ir be teismo tūkstančius nekaltų šeimų, nualinti ir nususiinti žydintį kraštą, kadangi be pastogės, be duonos ir išalkusius žmones lengviau paversti komisarų vergais.

i) Lietuvoje bolševikų išstatytieji kandidatai į Aukščiausiąją ir tautybių tarybas yra: arba visokie atėjūnai, net Sovietų Sąjungoj susikompromitavę komunistai, arba Lietuvoje gimę svetimtaučiai, kolonistai arba bevaliai lietuviai - išgamos, dvasinės prostitutės.

2. Lietuvos įjungimas į Sov. Sąjungą teisiniai nė vienos valstybės nepripažintas ir bolševikinė valdžia yra okupacinė. O kaipgi tokia, ji neturi teisės Lietuvoje daryti rinkimų į savo tarybas.

3. Rinkdami atstovus į Sov. Sąjungos aukščiausiąją įstatymus leidžiamąją organą, mes atliktume laisva valia plebiscitą ir bolševikinio melo bei apgaulės faktą patvirtintume teisiniu aktu.

4. Dalyvaudami rinkimuose, kad ir mesdami subraukytus lapelius, mes pripažintume priėmę sovietinę santvarką ir sutikę priklausyti Sovietų Sąjungai, bet tik nesutinką su išstatytais kandidatais. To pasėkoje mes užkirstume kelią mūsų tautiečiams pabėgėliams bei emigrantams iškelti Lietuvos nepriklausomybės atstatymo klausimą Suvienytose Nacijose ir atimtume galimybę anglams bei amerikiečiams ateinančioje taikos konferencijoje apginti Lietuvos nepriklausomybę. Tokiu būdu mūsų nepriklausomybės atgavimas užsitęstų nežinia kuriam laikui ir bolševikai galėtų sunaikinti didelę tautos dalį.

Laisvės varpas (Dainavos apygardos organas), 1946 02 01, Nr. 2 (4), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas. Mašinraštis.

Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 84-85.

Apie rinkimų eigą**Bolševikiniai rinkimai suboikotuoti**

1946 m. vasario mėn. 10-oji diena lietuvių tautos istorijoje tapo nepaprasta diena. Tą dieną lietuvių tauta aiškiai ir neužginčijamai parodė visam demokratiniam pasauliui, kad ji yra vieninga, kieta kaip plienas, tikrai nori nusimesti ir nusimes kruvinojo bolševizmo vergijos pančius. Lietuvių tauta išlaikė egzaminą - visiškai suboikotavo bolševikinius rinkimus.

Sprogo visi bolševikinės melo propagandos burbulai, nepagelbėjo gąsdinimai, prievarta, teroras, NKVD pareigūnų, istrebitelių ir kariuomenės masiški siautėjimai. Lietuvių tauta parodė didžiausią valstybinį ir tautinį subrendimą.

Šiuo boikotu Pabaltijo tautos sudavė baisų smūgį bolševizmui. Šio smūgio stiprumą, pavojingumą ir galimus iš to rezultatus numatė, o dabar jau ir pajuto Kremliaus kruvinasis valdovas Stalinas su savo komunistų partija. Išsigandę, kad nuplėšus kaukę jų kruvini darbai bus pamatyti viso demokratinio pasaulio, griebėsi aukščiausios rūšies apgaulės. Jie paskelbė, kad Lietuvoje balsavimai praėjo labai gerai ir balsavo net 91,78% visų iš 1 378 951 turėjusių teisę balsuoti žmonių.

Tačiau tai yra dar ne viskas. Visagalis Apvaizda lėmė, kad mūsų tautos likimu ir tikru teisėtumu yra rūpinamasi. Svarbiausias mūsų neužginčijamai mūsų laimėtas. Dabar seks lengvesnis, bet taip pat labai svarbus uždavinys, būtent: partizanams vadovaujant ir visuomenei pagelbstint, skubiai surinkti teisingus balsavimo duomenis, kurie Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto Lietuvos nepriklausomybės atgavimo klausime bus pilnai panaudoti.

Jau iš dabar turimų duomenų konstatuota, kad:

1. Kiekvienoje rinkiminėje apylinkėje mažiausiai 18-20 ginkluotų NKVD pareigūnų, istrebitelių ar kariuomenės.
2. Rinkiminių apylinkių būstinių nepuošė nė viena sesės lietuvaite ranka. Jas apkarstė istrebiteliai jų pačių mieste pagamintais transparantais ir ginkluoti juos saugojo.
3. Žmonės buvo gąsdinami išvežimu, maisto, kolonialinių prekių kordelių netekimu ir t. t.
4. Didesniam įbauginimui dar prieš rinkimus geležinkelių stotyse buvo ruošiami šeimų išvežimui ešelonai ir tuose rajonuose tveriamos spygliuotos vielų tvoros.

5. Balsavimo dieną neatvykus į būstines rinkėjams iki 12-os val. balsuoti, ginkluoti pareigūnai ėjo per namus ir, grasindami ginklu, vertė balsuoti.

6. Rinkėjams nesutikus balsuoti, daugelyje vietų ginkluoti pareigūnai patys sukišo balsus į urnas.

7. Kur nepagelbėdavo anksčiau išvardintos priemonės, grasinimu ir mušimu buvo verčiamos komisijos pasirašyti ant suklastotų protokolų.

Nepaisant viso to, lietuvių tauta aiškiai pasisakė prieš bolševizmo vergiją, kurios tikslas - naikinti mūsų kraštą, tautą, išplėsti ir išniekinti šventą lietuviui tikėjimą. Visa tai patvirtina iš anksto ir planingai paruoštas neregėtai baisus ir masinis lietuvių šeimų išvežimas, kurį kruvinieji budeliai pradėjo vasario mėn. 17 dienos naktį. Tą naktį buvo išvežta net iki 100 šeimų iš valsčiaus. Baisus pasipiktinimo šiurpas apima kiekvieno tėvynę mylinčio lietuvio širdį, kaip prisimena tą taip dar neseniai audringai praslinkusią pūgos naktį, kurios metu tūkstančiai kūdikių, motinų, senelių ir jaunuolių netikėtai buvo nakties metu užklupti, ištempti iš šilto patalo pūgai ir badui. Viena nakčia buvo išplėšta ir sunaikinta tūkstančiai gerų ūkių, gyvulių bei inventoriaus. Ir dabar tautos duobkasiai [neiškaitomi žodžiai] tarp savęs ir nepasidalina grobiu. Jų darbai lašas lašan sutinka su kraugerių vokiečių darbais, todėl ir jų likimas neišvengiamai bus toks pat.

Prakeiktieji išgamos: vasario 10-oji parodė, kad norint tautą surakinti vergijos pančiais, reikia gatvėse išniekinti ne tik nuogai išrengtus Lietuvos partizanus, bet ir visą tautą. O to ir kruviniausi jūsų siekimai nebeįstengs padaryti.

Lietuvių tauta jus prakeikė. Artėja baisi jums keršto valanda.

Laisvės varpas, (Dainavos apygardos organas), 1946 02 25, Nr. 3 (5), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas. Mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 86-88.

88 dokumentas

Lietuvos išlaisvinimo komiteto atsišaukimas dėl rinkimų boikoto

Brangūs tautiečiai!

Vėl raudonieji banditai, prisisiurbę mūsų tautos kraujo, užsinorėjo iš mūsų pasityčioti, tai neva valdžią rinkti, tiksliau sakant, žydpalaikių-kraugerių į sąrašus įtrauktą bandą užtvirtinti. Jie tuo nori pasauliui parodyti,

kad mums patinka ta kančia, mes trokštame jos. Prieš akis ruošiami rinkimai į Aukščiausiąją Tarybą ir Tautų tarybą - žingsnis gilyn į klastą, į melą. Čia raudonieji budeliai, virtę komediantais, stengsis inscenizuoti pasauliui meilę liaudžiai, jos pasitikėjimą partija ir esančia vyriausybe. Jau gerokas laiko tarpas, kai visa tarybinė spauda pirmuose puslapiuose talpina pliaupsėjimus apie artėjančius rinkimus. Tie bolševikų politikiečiai nepažabotu melu riečia apie rinkimų „demokratiškumą“, apie „Stalino saulėje besidžiaugiančių, laisvai kvėpuojančių piliečių rojų“. Pažvelkime, kas dedasi kitur - ne laikraščiuose. Žmogeliai, nespėję išskirti iš gilesnės klumpės, varomi sėmėgėtų samorajų pulkais, kaip šuns išgąsdintos avys į priešrinkiminį mitingą. Skaityk, tau laisvam ir tavo klumpėm prabils apie „demokratiškiausius“ rinkimus. Kitur vėl priešrinkiminės soclenktyinės paskutinį prakaito lašą siurbia. Tai vis už tą valdžią „išlaisvintoją“, „sukultūrinimą“ savęs. Tai vis pasiruošimai „demokratiškiausiams“ pasaulyje rinkimams. Savo laikraščiuose bolševikai gieda apie „demokratiškai“ parinktus kandidatus. Tai kandidatai iš kompartijos ir profsąjungos. Bet turint galvoj, kad profsąjungos yra neginčytini partijos įrankiai, paaiškėja jų demokratiškumas. Tą faktą išskėlė amerikiečiai pasauliniame profsąjungų atstovų suvažiavime Paryžiuje 1945 m. rudenį. Jie nurodė, kad Sovietų Sąjungos profsąjunga yra kokia tai neaiški valstybinė organizacija, siekianti ne padėti dirbantiems, bet pajungti juos valstybiniam valdžios išnaudojimui.

Kelių partijų kandidatų dalyvavimas rinkimuose bolševikiškai diktatūrinėje santvarkoje negali būti ir nebus, nes kelių partijų dalyvavimas krašto valdyje prieštarautų raudonajai diktatūrai, kuri sovietuose įsigalėjusi aukščiausiam laipsnyje ir toli pralenkusi kiekiausias ir kraštutiniausias pasaulio diktatūras. Ją bolševikai vadina proletariato diktatūra, nors iš tikrųjų ir taip nėra. Čia kraštui diktuoja ne proletariatas, bet tam tikra grupė žmonių iš įvairių luomų ir klasių, kurie, pasiėmę sau visas teises, brutalia jėga laiko pajungę kraštą. Likusi dalis gyventojų yra valdančios partijos vergai. Jie kalba apie komunizmą, kurio pasaulis nematė. Sovietuose tėra tik valstybinis kapitalizmas, kuris pasireiškia dar negirdėto žiaurumo ir nesklandumo formomis. Skirtumas tas, kad kapitalistiniuose kraštuose žmogų plėšdavo pavieniai biznieriai, o čia partija.

Bolševikai, turėdami mūsų tautą savo voratinklyje, stengiasi panaudoti ją klastingiausiems tikslams, pasauliui apgaudinėti. Jie su savo teroru, melu ir klasta gieda, kad tik priverstų tautą dalyvauti jų suruoštuose rinkimuose. Šie raudonieji fašistai žino, kad rinkimų nepasisekimas nuplėš jų kaukę ir demaskuos melus, skleidžiamus pasaulyje, o kartu išmuš staliniškiems tarnams kozyrį iš nagų, kuriuo jie žaidžia vykstančiose kon-

ferencijose. Šit kodėl dabar bolševikai serga rinkimine karštligė, kodėl vėl kaimuose siaučia šimtai raudonųjų banditų, kurie laisvina liaudį nuo lašinių, drabužių ir taip stiprina valdžią.

Lietuvi, atėjus rinkiminei dienai, neik prie jų „balaganų“ nei artyn. Atėjo laikas, kada tu liksi be teisių, be turto, be duonos kąsnio, be drabužių, pasisakyk galutinai savo tvirtą: „Ne. Antrąkart aš savęs neparduosiu, antrąkart jūs manęs neapgausit“. Mes nebūsime šios žiaurios komedijos artistais, nesiduosime vedžiojami už nosies tų puslaukinių, su kuriais mums bet kokius reikalus turėti yra gėda. Komunistai pasistatė savo kandidatus - lai už juos ir balsuojasi. Mums nėra ko ten kištis, nes mūsų ten nėra nė vieno. Tikrieji krašto šeimininkai šiandien vargsta raudonųjų žmogėdrių kankinami. Mes rinkimuose dalyvausime ir balsuosime tik tada, kada kandidatais bus ir tie, kuriuos raudonieji fašistai vadina banditais, o prie urnų stovės ne pusbeždžionės o žmonės.

Mirtis ir prakeikimas tiems, kurie vėl, kaip 1941 m., nueis ir parduos savo tautą pražūčiai - bolševikų vergijai. Už mūsų pečių stovi ir stebi mūsų dienų įvykių raidą Vakarų demokratai. Neužsitraukime gėdos nusižengimu prieš juos.

Šalin raudonieji budeliai su savo „balaganais“ ir rinkimais - šalin pasaulio gėda - bolševikai iš Lietuvos, šalin mūsų išgamos!

Valio Laisva Demokratinė Nepriklausoma LIETUVA!

Išlaisvinimo Komitetas

A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

89 *dokumentas*

Lietuvos darbininkų centro komiteto 1947 m. sausio 20 d. atsišaukimas dėl rinkimų boikoto

**Draugai Darbininkai,
Valstiečiai Bežemiai ir Mažažemiai!**

Ilgai ir daug mes kentėjome buržuazinės Lietuvos laikais. Tuomet mūsų gyvenimas nebuvo per geriausias. Iš kapitalistų darbdavių-fabrikantų ir dvarininkų pusės mums buvo daroma nemaža skriauda. Mūsų ūždarbis buvo per mažas, kad būtume galėję tinkamai išlaikyti ar apvilkti skaitlingą savo šeimą. O tuomet kultūringai, kaip pridera doram

ir [neįskaitomas žodis] darbininkui ši per didelės socialinės nelygybės klausimą kėlėme viešumon [neįskaitomas žodis], bet konstruktyviai ėjome pirmyn prie teisingo ir doro socialinės lygybės klausimo išsprendimo. Be abejo, tai mes būtume ir pasiekę. Bet, nelaimei, skersai mūsų teisingai žengiamo į naują reformą kelio atsistojo svetimos jėgos. Iš Rytų papūtė nauji, mums mažai tuomet pažįstami vėjai. Į mūsų vidaus gyvenimą įsibrovė rusai bolševikai. Jie mūsų kultūringais keliais varomą vagą užvertė auksinių kalnų pažadais, viso pasaulio gėrybėmis. Ir tuos aukso kalnus, tas pasaulio gėrybes jie žadėjo tuojaus duoti, jie žadėjo visą darbininkiją tiesiog negirdėta laime apipilti. Daug kas iš mūsų be jokios kritikos tiems svetimų vėjų nešamiems pažadams patikėjo ir nepagalvoję akiai metėsi į naujų laikų „apaštalių“ (Lenino, Stalino, Paleckio ir kitų darbininkijos mulkintojų) glėbį. Dauguma mūsų jų skelbiamą mokslą siurbte siurbė. Bolševikai mums visą laiką kalte kalė, kad mes, jiems paėmus valdžią, daugiau nebevergausime, kad tik sau dirbsime, kad tuomet bus mūsų valdžia ir mūsų viskas, - žodžiu, kad mes gyvensime kaip niekada dar negyvenome - tiesiog rojuje. Bet šiandien mes matome visai ką kita. Tiems visokiems be sąžinės ir gėdos jausmo avantiūristams - Leninui, Stalinui ir t. t. bei išsigimusiems rusų ir žydų bernams - Paleckiui, Gedvilai, Sniečkui ir kitiems mes buvome reikalingi tik įsigalėti ir patys sau ant kaklo virvę užsinerti. Jie darbininkų ir valstiečių gyvybinius reikalus begėdiškai pamynė po kojom, vienus prieš kitus sukiršino, suteršė visos darbininkijos klasę ir veidą, o visą mūsų kraštą privedė prie skurdo ir bado. Rimtam ir nors kiek protaujančiam darbininkui yra visiškai aišku, kad Stalino konstitucija žemės nuosavybės neduoda, o išdraskyti ir išplėšti mūsų valstiečių ūkiai nieko gero mums, darbininkams, nežada. Ne vieną darbininką mes pažįstame, kuris vakar iš bolševikų neva gavo gabalą žemės, o šiandien jis nuo jos yra pavarytas, jo vietoje jau kitas gyvena. Bolševikai visus mus tik pjudo, kad lengviau galėtų visą kraštą išplėsti, visus išsmaugti, badu išmarinti. Dabartiniai komunistų vadai yra visi latrai ir plėšikai. Ir kokia mums nauda, kad atimamas turtas iš vadinamųjų buožių pereina į bolševikų kraugerių rankas? Tai tik turto savininkas keičiasi, o ne buržujus nyksta. Nudvėsus Leninui, pas jį buvo rasta 11 milijonų aukso rublių; 1919 m. balandžio mėn. 7 dieną bolševikams išviešpatavus Miunchene, vokiečių komunistų vadai, žydai Levienas ir Levinė, tik per vieną mėnesį pasidarė milijonieriais; 1919 m. kovo mėn. 21 dieną bolševikai užvaldė Vengriją. Vengrijos žydas Bėla Kūnas, Vengrijos Leninas, iki tol buvęs skurdeiva ir vagilius, per 5 mėnesius prisiplėšė 5 milijonus kronų ir jo

valdžiai griūvant išdūmė į Austriją ir ten buržujiškai išsikūrė. Ir dabar pas mus visokie išsigimėliai sukčiai mūsų vardu neva mums „gražią ateitį“ kuria, bet tikrumoje jie plėšia ir žudo. Mes jau badmiriaujančiomis elgetomis vartome. Tai bjaurus pasityčiojimas iš darbininkijos, tai jos degradavimas! Mes norime lietuviškos nacionalinės darbininkų organizacijos! Mes norime visose vadovaujančiose vietose turėti tik savus lietuvius žmones! Mūsų saulė - tai Vincas Kudirka, kuris už mūsų tautą ir darbo žmones kovojo, kentėjo ir mirė.

Draugai, š. m. vasario 9 dieną mes savo pavergėjų nerinksime! Bolševikų primetus „rinkimus“ boikotuokime! Mes norime tikrų demokratiškų - laisvų rinkimų! Šalin atėjūnai apgavikai! Šalin mūsų išgamos! Šalin prievarta, smurtas ir laukinis veidmainiavimas! ŠALIN ŠIE APGAULINGI „RINKIMAI“! Mes juose nedalyvausime! Tais „rinkimais“ norima mus visiškai subjauroti ir pavergti.

Lietuvos darbininkų centro komitetas
1947.1.20.

LYA, f. K-5, ap. 1, b. 39, l. 17. Nuorašas, mašinraštis.

90 *dokumentas*

Būtinybė boikotuoti okupacinės valdžios rinkinius

Ko bolševikai siekia rinkimines komedijas ruošdami?

Tarybinėje santvarkoje visa valdžia priklauso komunistų partijai, t. y. Maskvoje esančiam partijos Politbiurui. Jokiais rinkimais ir jokios „tarybos“, nors būtų „aukščiausiom“ vadinamos, Kompartijos vedamos politikos negali pakeisti ir gyvenime neturi nė mažiausios reikšmės. Visokios tarybos tėra tik priemonė bolševikų paprastiems žmonėms mulkinti. Bet kam tiek triukšmo dėl „rinkimų“? Rinkiminė komedijom bolševikai taip kruopščiai ruošiasi dėl dviejų priežasčių, būtent dėl vidaus ir dėl užsienio propagandos - ir vien tik dėl propagandos.

Jėga ir grasymais masiniai suvaryti bolševikų vergai, tarybiniai piliečiai, yra puiki demonstracija apie „komunistų ir nepartinių bloko triuškinančią pergalę“. Prie balsavimų dėžių suginties, bolševikinės propagandos ir teroro kontūzytiems žmonėms išvaroma bet kokia pasipriešinimo mintis. Dvasiniai palaužtoje minioje labai smarkiai kiekvienas pajunta

slegiančią savo menkystą prieš visagalinčių budelių gaują. Tai ir yra pagrindinis bolševikinės propagandos ir teroro tikslas - palaužti kiekvieno pavergtojo žmoniškąją savigarbą ir padaryti paklusniais bedvasiais vergais.

Užsieniuose gyvenančioms, bolševizmo dar nepažįstančioms minioms tokie rinkimai tinka kaip mulkinamoji priemonė. - „Žiūrėkite ir stebėkitės, kaip demokratiškai mes tvarkomės, kaip vieningai visi gyventojai pasisako už kompartijos kandidatus. Kuriame kitame krašte žmonės taip myli savo vyriausybę ir už ją visu šimtu procentų balsuoja? - Nuverskite savo reakcinę valdžią, tai ir jūsų krašte rojus prasidės - nereikės nei streikuoti, nei be darbo sėdėti - visi laimingi ir patenkinti būsite." Tokiu būdu užsieniuose komunistams pavyksta savo pusėn daugelį žmonių pritraukti, juos prieš esamą krašto santvarką sukelti, streikus ir neramumus ruošti. (Mes esame liudininkais, kai nekurios Europos tautos (prancūzai) aklai lenda bolševikinę kilpon, - nusibodo jiems balta duona valgyti ir raudonas vynas gerti.)

Lietuvių tauta turi nelaimę bolševizmą pažinti ne vien iš „Stalino konstitucijos“, bet ir savo kailiu pajusti visas demokratiškiausias laisves, teisę į darbą ir poilsį, aprūpintą senatvę, pasiturtinę gyvenimą ir kitas gėrybes. Naikinantys bolševizmo tikslai lietuviams puikiai žinomi, ir todėl visi, kurie tik prideda savo ranką raudonajam budeliui paremti, negali likti švarūs. Vėliau ar anksčiau, bet teks [neįskaitomas žodis] prieš visą žmoniją, o pirmiausia prieš savo tautą atsakyti, nes lygiai baudžiamas ir žmogžudystes vykdančias, ir žmogžudžiui padedantis.

Didelę klaidą daro tie lietuviai, kurie manosi gali partizanų išpėjimų nebوتي, NKVD globa pasitikėti. Ateityje tikrai jie savo bailumo gailės, gaudžiai verkšlens apie bolševikinę prievartą, apie grėsusį jų šeimai pavojų, apie reikalą valgyti ir kt. Tokiais bailiais atskiestas yra „komunistų ir nepartinių blokas“. Sunku mums pasakyti, kaip jaukiai jaučiasi tokioj kompanijoj buvę mūsų žymūs asmenys - visuomeniniai veikėjai, rašytojai ir kt. Antai ilgus metus buvęs Šaulių Sąjungos pirmininkas dailininkas Žmuidzinavičius darniai „susiblokavo“ su NKVD ir NKGB viršininkais, kartu su jais stato savo kandidatūrą rinkimams į „Aukščiausiąją Tarybą“. Atrodo, kad tas „deputatas“ glaudžiai bendradarbiauna ir išaiškinant buvusius Šaulių Sąjungos narius. Panašūs ponai bijo mirti kaip savo tautos sūnūs, bet tikrai galo sulauks kaip Tėvynės išdavikai.

Iš didžiulių pastangų, kurias bolševikai daro stengdamiesi lietuvius suvaryti prie rinkiminių dėžių, sprendžiame, kaip svarbu jų prakeiktajai propagandai, kad mes patys savo rankomis kilpą ant kaklo užsinertume. Bet nepraraskime pusiausvyros. Balsuodami savo padėties mes nepagerinsim, bet tikrai pabloginsim. Mūsų tauta labai negausi, bet jei vieningi būsime - mūs niekas nenugalės!

Lai mėšlungyje sustingsta mūsų kojos, lai nudžiūsta dešinioji ranka, jei mes į balsavimų lizdus pajudėsime, jei savo ranka prie kraugerio vardu atžymėto lapo prisiliesime! Amžinas prakeikimas mūsų atminimą lydės, jei savo Tėvynę, savo būsimąsias kartas raudonajam šėtonui dėl savo bailumo parduosime. Lietuvio vienas tegali būti atsakymas: „Šaudyk, į Sibirą tremk, bet nebalsuosiu!“

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 01 27, Nr. 2 (34), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

91 *dokumentas*

**Tauro apygardos partizanų atsišaukimas,
raginantis boikotuoti 1947 m. vasario 9 d.
įvyksiančius okupacinės valdžios rinkimus**

Lietuvių tautos balsas

Šiandien visi kaip vienas sakome okupantams: gana! Trūko mūsų kantrybė nuo kasdieninio melo, apgaulės ir kruvinų mūsų krašto teriojimų.

Jokiuose rinkimuose, kuriuos sovietinis okupantas praveda jėga ir apgaule, suklustodamas mūsų tikrą nusistatymą, mes nedalyvausime!

Kasdieną mes jaučiame ir matome artėjantį bado pavojų kraštui, jei dar kurį laiką okupantas taip naikins mūsų sodybas, tūkstančius ha žemės pavers nederbamais laukais, naikins ir išveš iš mūsų krašto bendrąjį mūsų turtą ir gaminius. Smurtu ir prievarta okupanto primestoji sovietinė santvarka mūsų kraštui nieko nedavė, o tik atėmė. Tokio skurdo, krašto sunaikinimo mes nepergyvenome jokiais karo ar svetimųjų priespaudos metais. Taip nebuvo engiami ir mūsų teisės taip nebuvo siaurinamos net caro priespaudos metais.

Išties šiandien visi: ir darbininkas, ir ūkininkas, ir inteligentas esame vieningesni negu bet kada buvome. Sovietinio okupanto daromos skriaudos, nuolatinis ir aiškus krašto naikinimas, giliai pažeista tautinė savigarba ir laisvės pajautimas mus visus riša ir sutelkia bendrai priešintis ir kovoti.

Joks lietuvis negali pakęsti okupanto primestos santvarkos, nes jis visur siekia nuskurdinti mūsų kraštą ir sunaikinti mūsų tautiečius. Visa lietuvių tauta šiandien vieno tetrokšta ir iš okupanto reikalauja: 1) išvesti iš mūsų krašto sovietų kariuomenę ir NKVD dalinius, tada mes patys be apgaulės ir nesuklastotais rinkimais pasirinksime valdymosi formą ir išsirinksime vyriausybę, 2) nutraukti krašto ūkio alinimą, sodybų naikini-

mą ir žemės pavertimą nederbamais laukais, panaikinti nepakeliamus mokesčius ir visokio pavidalo pyliavas, 3) užtikrinti tinkamą darbininkų, tarnautojų aprūpinimą ir maitinimą, pašalinti kraštui gresiantį badą, pertraukti ūkinių gėrybių naikinimą, išvežimą į Rusiją ir grąžinti iš mūsų krašto išvežtus gaminius ir turtą, 4) grąžinti ir nepersekioti lietuvių asmenims civilines ir politines teises, paleisti iš kalėjimų, darbo stovyklų ir Rusijon išvežtus lietuvius, 5) pertraukti religijos persekiojimą, panaikinti uždėtus tikybinius mokesčius.

Vasario mėn. 9 d. „rinkimai“ į Aukščiausiąją Tarybą yra vienas iš faktų sovietinės rinkimų komedijos Lietuvoje. Rinkiminė propaganda, melas ir apgaulė šiandien visiems aiški ir žinoma. Kandidatais išstatyti asmenys yra lietuvių tautos išdavikai ir sovietiniai pasidavėliai. Jų kandidatūras iš laiko išstatė ir išrinko bolševikų partija. Partija iš laiko nustatė ir žino, kad kandidatai bus išrinkti ir rinkimuose už juos „balsuos“ ne mažiau [kaip] 90% rinkikų. Jau vien dėl to piliečių balsavimas nėra reikalingas.

Jokiuose okupantų pravedamuose rinkimuose *nedalyvausime!*

L.YA, f. K-1, ap. 3, b. 206, l. 243. Originalas, mašinraštis.

92 *dokumentas*

Apie 1947 m. vasario 9 d. rinkimų rezultatus

Bolševikinių „rinkimų“ tiesa

Š. m. vasario mėn. 13 d. bolševikinė spauda ir radijas paskelbė „rinkimų“ į LTSR aukščiausiąją tarybą rezultatus. Pasak tuos pranešimus, rinkimuose į tarybą dalyvavo 97,91 procento rinkėjų. Iš šių sufabrikuotų „laisvų ir demokratinių“ rinkimų bolševikai pasidarė „didelę pergalę“. Tačiau kiekvienas, kas sekė rinkimų eigą, matė ir žino, kad Lietuvos kaimas, kuris sudaro virš 80 procentų gyventojų, visiškai boikotavo šiuos rinkimus. Numatydami tokį rinkimų boikotavimą, rusai sutraukė į kaimus apie 100 000 kariuomenės, kurią panaudojo rinkimams. Kadangi kiekvienoje smulkesnėje rinkiminėje apylinkėje buvo apie 20-30 ginkluotų kareivių, tai jie, nesulaukę balsuotojų rinkiminėse apylinkėse, vaikščiojo po ūkius versdami gyventojus balsuoti. Esant dideliems šalčiams ir norėdami rinkimus „paspartinti“, kareiviai patys įmesdavo biuletenius į urnas. Atsisakantiems balsuoti buvo grasinama išvežti, buvo atiminėjami pasai bei asmens dokumentai. Tačiau ir tie priversti balsuotojai metė biuletenius išbraukdami atstovų pavardes. Nežiūrint didelio skaičiaus kaimo ir

miesto gyventojų, kurie boikotavo rinkimus, bolševikai paskelbė, kad visi įstatyti kandidatai į deputatus buvo išrinkti.

Dabar kyla pats svarbiausias klausimas, ką bolševikai išstatė ir „išrinko“ į LTSR aukščiausiąją tarybą. Iš paskelbtų sąrašų aiškėja, kad iš bendro 180 atstovų skaičiaus 1/4 yra rusai. Bet ar jie yra bent Lietuvos rusai? Ne. Tai atsiųsti iš Maskvos lietuvių tautos smaigiai: įvairūs igulų generolai, NKVD, NKGB viršininkai ir Maskvos bolševikai. Imant atskiromis apskritymis ir miestais rusų skaičius yra dar didesnis. Štai Vilniaus mieste iš 13-os išrinktų atstovų keturi (4) yra rusai, Kauno mieste iš 12-os atstovų - 4 rusai, Vilniaus apskrityje iš 8 išrinktų atstovų - 7 rusai, Švenčionių apskrityje iš 6 atstovų - 4 rusai, Trakų apskrityje iš 5 atstovų - 4 rusai ir t. t. Pagal Lietuvos gyventojų statistiką, rusai Lietuvoje niekad nesudarė trijų pilnų procentų; tuo tarpu dabartinės okupacijos metu rusai pravedė daugiau kaip 25 procentus atstovų. Turint galvoje, kad išrinkti lietuviai atstovai yra skirti tik reklamai ir propagandai, nes jie neturės jokios sprendžiamos reikšmės, rusai, Maskvos įsakomi, tvarkys ir atstovaus Lietuvos reikalams. Ar reikia iškalbingesnių argumentų už vedamą lietuvių atskyrimą nuo valstybinių reikalų?! Visiems lietuviams yra aiškūs rusų užsimojimai. Tačiau ir visas pasaulis gerai žino, kad joks lietuvių tautos valios klastojimas nebus užskaitytas rusų naudai. Artėja valanda, kada Lietuva galės pareikšti, nežudoma rusų ginklų, savo tikrąją valią - būti *Nepriklausoma*.

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1947 02 20, Nr. 5 (50), GAMF, inv. Nr. 52. Nuorašas, mašininraštis.

93 *dokumentas*

Apie 1948 m. sausio 18 d. įvyksiančius okupacinės valdžios rinkimus

Ketvirtoji komedija

(Dedame šį vieno „Laisvės Varpo“ skaitytojo atsiųstą straipsnelį, vaizduojantį žmonių nuotaikas ir nusistatymą artėjančių „rinkimų“ į vietines tarybas atžvilgiu. - *Red.*)

„Mūsų“ laikraščiai neseniai paskelbė, kad 1948 m. sausio mėn. 18 d. bus vaidinama nauja „valstybinio“ masto komedija, pavadinta „rinkimai į vietines tarybas“. Ta komedija, kaip ir pirmesnės, neparašyta, o tik

sugalvota. Jos autorius ir kartu vyriausias režisierius - komunistų partija, režisūros padėjėjai - žemesnio rango piemenys. Taigi, kaip matote, tarybinė scena praturtinta dar vienu „labai vertingu nerašytu kūrinium“.

Nors autorius paskelbė, kad tai būsianti premjera, bet tikrenybėje tai tik ketvirtas eilinis šlykščios komedijos pastatymas.

Kadangi komedija nerašyta, tai kad jos vaidyba sklandžiai eitų, išleisti specialūs nuostatai, surašyti net 108 straipsniuose. Juose smulkiai nurodyta, kaip ir kada komedija bus vaidinama, kas kur turės stovėti, sėdėti, kokias grimasas daryti, kada į sceną įeiti, kada išeiti. Na, ir kitos smulkmenos.

Kad viskas dar išpūdingiau atrodytų, žmones verčia tuos nuostatus mintinai išmokti, - panašiai, kaip kadais vaikus versdavo katekizmo mokytis. Nes mat kaip atsilankymas į vaidinimą, taip ir nuostatų mokėjimas esąs privalomas kiekvienam tarybiniam piliečiui.

Toks metodas yra gana praktiškas: be ginčų aišku, kad tiek vaidila, tiek statistas savo roles turi mokėti! Antraip koks būtų vaidinimas, jeigu vienas vienon pusėn, kitas kiton eitų? Tuo pasinaudodamas koks išdykęlis, ko gero, dar švilptelti pabandytų. Be to, kuomet liaudis nuo sutemų iki sutemų dirba arba mokosi, kad ir bet ką, o paskui dar eina ko nors pasivogti, kad galėtų pavalgyti (nes iš uždarbio nepragyvena), tuomet daug ramiau gyvenasi tiems, kurie įvairias komedijas išgalvoja ir rūpinasi jų įgyvendinimu.

Iki vaidinimo dar geros varsnos laiko, bet režisieriai jau dabar laksto labai susirūpinę, suprakaitavę, susinervinę: mat reikalingi įvairūs artistai, statistai, technikinis personalas. Bet tatai ir nenuostabu: juk šiandien darbo jėga - labai aktuali problema.

Dekuratorius ir „muzikantus“ jie turi.

Kad vaidinimas gerai pasisektų, rūpestingi režisieriai jau nuo dabar pradėjo vaikyti ir dresiruoti liaudį. Tą mešką - gyvulėlį, kuris veža tiek, kiek jam krauna.

Jau renkamas technikinis personalas. Netrukus bus renkami ir artistai, komedijos nuostatuose deputatais pavadinti. Statistais bus visa Lietuvos darbo liaudis, dekoratoriais - komjaunuoliai, pionieriai ir kitokie partijos užpakalio laižytojai, scena - visa Lietuvos teritorija. Gros MGB ir MVD orkestrai.

Taigi matote, mieli lietuviai, bus didžiulis vaidinimas, vertas ir dėmesio, ir labai didelio pasiruošimo. Pasisekimas, savaime aišku, garantuotas: mūsų nuomone, nuo 96% iki 200%. Dalyvavimas privalomas visiems nuo 18 metų amžiaus iki mirties valandos. Pagal neseniai gautas žinias,

vaidinime bus leista dalyvauti ir tiems, kurie sausio 18 d. bus nors ir mirę, bet dar nepalaidoti. Panašiai kaip per pastarąją komediją.

Vykstantiems į vaidinimą cenzą, lytį, įsitikinimus, tikybą ir kitokius niekniekius galima palikti namuose. Ten jie nereikalingi. Tik, aišku, reikia gerai užrakinti, nes dabar pas mus daug „kultūringų“ piliečių priviso. Kukliai sakant - nieku nesivaržančių... Kultūra, nieko nepadarysi! O atsarga gėdos nedaro. Nepamirškite paso, karinio liudijimo, darbo pažymėjimo - o tai, ko gero, be jų nuėjus dar areštuoti gali.

Tuo tarpu MGB ir MVD „dūdas“ valo ir repeticijas daro ant nieku neprasikaltusių piliečių kailio ir savo „muzika“ stengiasi įtikti komedijos autoriui. Dekoratoriai - komjaunuoliai, pionieriai ir kitokie piemenys - puošia „rinkimines“ būdeles.

Trumpiau - „demokratiškiausioje“ sąjungoje nėra piliečių, kurie „gera valia“ nepritartų vienokioms ar kitokioms režisierių ir „muzikantų“ užmačioms. Liaudis, anot jų, įprato „šypsodamasi“ šokti taip, kaip „muzikantai“ groja. Na, ir šoka, tik nesišypsodama, o... verkdama ir viską keikdama! Tas liaudies ašaras ir vargą apsukrūs režisieriai sumaniai išnaudoja.

Lietuvi! Ar žinai, kad rinkimai jau pravesti? Kad kompartija jau išrinko tuos, kurie jai tinkami, kurie pavasarį tave į kolchozus ir sovchozus, jei tik suspės, nugrūs? Rinkimų komedija ruošiama tik tam, kad tu legalizuotum jų jau atliktą darbą, kad atsakomybę nuo jų nuimtum!

Ir šiuos „rinkimus“, kaip ir visus pirmesnius, mes boikotuojame! Mes nekarsim patys savęs! Tegu karia tie, kurie dedasi tą teisę turį. Bet netrukus jie turės už viską atsiskaityti.

Nepamiršk, lietuvi, kad įėjimas į rinkimų salę nemokamas, tik išeidamas iš jos tu pasijusi netekęs savo sąžinės - pardavęs Lietuvą... Į urną tu pats, savo ranka įmesi išniekintą savo asmenybę.

Lietuvos judai! Jums jau viskas pasakyta. Ką turite daryti - žinote. Tačiau dar kartą primenam, kad tos visos komedijos - jau baisiai mums įgriso ir nusibodo. Neužmirškite, kad jau visai nebetoli ta valanda, kai supykusi liaudis įgrisusius iki gyvo kaulo režisierius grubiai ir paprastai - liaudiškai, gal kiek grubokai, į mėšlyną išmes, o jūsų muzikantai, galvotrūkčiais trenkę savo dūdas į šalį, patys pasiutpolkę šokti pradės pagal antrojo Niurnbergo tribunolo ne per švelniausią muziką.

Įdomu, ką tuomet darysite jūs, niekšai?

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 11 15, Nr. 125, LYA, f. K-I, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 101-104. Originalas, mašinraštis.

**Dėl 1948 m. sausio 18 d. įvyksiančių
okupacinės valdžios rinkinių boikoto**

Lietuvio sprendimas

Artėja sausio 18-oji - „rinkimų į bolševikines vietines tarybas diena“. Bolševikų propagandos mašina dirba visu smarkumu. Apsiputoję agitatoriai baigia prarėkti gerkles, betrimituodami savo atmintinai išmoktas ir iki gyvo kaulo įgrisusias oracijas. Laikraščių skiltys margoja ilgiausiais rinkiminiais straipsniais, skelbimais ir pranešimais. MVD ir MGB taip pat nesnaudžia - jų kvalifikuotų banditų gaujos pridususios laksto ir su medžioklinio šuns stropumu šniukštinėja ieškomos priekabių ir norėdamos įbauginti gyventojus.

Bet lietuvis lieka ramus. Jo nusistatymas, išplaukęs iš garbingo tautiečio galvosenos ir šimteriopai patvirtintas gyvenimo „tarybiniam rojuje“ patirtimi, jau nuo pat šių rinkimų paskelbimo dienos neleido jam nė minutės abejoti ir davė aiškų ir tvirtą sprendimą.

Jis žino, kad demokratinės pasaulio jėgos, kaip ir iki šiol, ras priemonių betarpiškai stebėti šių rinkimų eigą, kad užsienyje iki smulkmenų bus žinomos tikrosios aplinkybės rinkimų ir tikrieji jų rezultatai. Jis taip pat žino, kad nuo jo dalyvavimo ar nedalyvavimo „rinkimuose“ priklausys Lietuvos reikalų sprendimas tarptautinėje plotmėje.

Lietuvis ir ši kartą nepabūgs tuščių, nepagrįstų ir neįvykdomų grasių, kuriais svaidsosi bolševikų pasamdyti piemenys - agitatorėliai ir ypač moderniškai „demokratiškiausios“ valstybės ginkluotieji agitatoriai - enkavedistai, partorgai, komsorgai, sribai ir kitokių pavadinimų bolševikiniai banditai. Jo nesugniužins ir nepastūmės prie urnos ir dabar vyksta masiniai žmonių išvežimai, nes jo širdį veriantis skausmas dar neatėmė jam proto ir sąmonės, kad jis nesuprastų, jog šie išvežimai vykdomi Kremliaus įsakymu pagal vietos išgamų jau iš anksto suruoštą planą bei seniai padarytus sąrašus ir jog jo balsavimas ar nebalsavimas neturi jokios įtakos šio šėtoniško plano vykdymui iki galo.

Lietuvis liks kietas ir nepalaužiamas savo nusistatyme. Okupanto naudojamos propagandos ar bauginimo priemonės pasieks tik tai, kad dar labiau užgrūdins jo valią, dar daugiau sustiprins jo pasiryžimą ir bejėgiškai atsimuš į jo geležinį ir neatmainomą sprendimą, - jis nebalsuos!

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 12 08, Nr. 127, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 82. Nuorašas, mašinraštis.

Būtinybė boikotuoti okupacinės valdžios rinkimus**Balsavimo reikalu**

Jau treči metai iš eilės, kai bolševikai rengia Lietuvoje vienokiu ar kitokiu pavadinimu „demokratinis rinkimus“. 1948 m. sausio mėn. 18 d. marionetinė Lietuvos vyriausybė, Maskvos diktuojama, paskyrė „rinkimams į vietines darbo žmonių deputatų tarybas“. Panašiu laiku tokie rinkimai bus vykdomi ir visose kitose Sovietų Sąjungos respublikose. Šių rinkimų, turinčių atitikti kitų šalių municipalinius (savivaldybių) rinkimus, tikslas yra aiškus - parodyti pasauliui, kad „darbo žmonių deputatų tarybos“, sudarančios sovietinės santvarkos pagrindą, laisvai išrenkamos pačios liaudies ir yra teisėta jos valios išraiška. Kiek bolševikams yra svarbu prieš pasaulį suvaidinti jiems palankius rinkimus, mes matome iš jų šėtoniškos, pasiutusios varomos priešrinkiminės agitacijos ir propagandos.

Lietuvių tauta gerai pažįsta sovietinius rinkimus. Ji jau ne kartą aiškiai parodė savo nusistatymą jų atžvilgiu, atsakydama į juos griežtu boikotu. Ir šių į vietines tarybas rinkimų atžvilgiu tas jos nusistatymas neturi pasikeisti. Jei kas manytų, kad čia reikalas liečia seniūnų, viršaičių ir kitų pareigūnų išrinkimą ir todėl vertėtų dalyvauti rinkimuose, kad bent žemesniais pareigūnais galima būtų pastatyti savo žmones, dorus ir susipratusius lietuvius, tas labai klystų. Pirmas dalykas, tie pareigūnai šiuose rinkimuose iš viso nebus renkami - juose bus renkami tik deputatai į tarybas, iš kurių savo ruožtu ir visai nepriklausomai nuo rinkėjų valios bus sudaromi vykdomieji komitetai su atitinkamais pareigūnais. Antra, jau pati rinkimų sistema, kandidatų išstatymo tvarka ir kt. yra taip sudaryta ir išdėstyta, kad leidžia būti išrinktiems tik bolševikų norimiems kandidatams. Be to, praktikoje tie patys rinkimų nuostatai išžūliausiu būdu laužomi, kaip kad bet koks dalyvavimas rinkimuose, kad ir, pav., tikslu įmesti sugadintus balsavimo lapelius, būtų visiškai beprasmiš.

Ir iš viso, kokie gali būti rinkimai okupuotame krašte! Koks gali būti balsavimas savavaliaujant šalyje svetimai kariuomenei ir nesant jokios tarptautinės kontrolės ar bent bešališkų užsienio stebėtojų. Jokie rašyti ar nerašyti tautų santykiavimo įstatymai, jokie tarptautinės teisės kodeksai tokio ciniško prievartavimo nenumato. Net vokiečiai, išlaikę mus savo okupacijoje 3 metus ir savo ariškos didybės svaiguly taip pat nesiskaitę su priemonėmis, tokių šlykščių metodų nevartojo.

Bet „pažangioj“ tarybinėj valstybėj šių „buržuazinių prietarų“ niekas nepaiso. „Rinkimai“ okupuotuose kraštuose, jų tarpe ir Lietuvoj, ramiau-

siai sau vykdomi, lyg kitaip ir būti negali. Vienok, žinodami mūsų tautos nusistatymus ir tai, kad bet koks laisvas balsavimas už komunistų kandidatus iš anksto būtų pasmerktas nepasisekimui, bolševikai visais įmanomais būdais - apgaule, melaginga agitacija bei propaganda, pagaliau ginkluota jėga, smurtu, šantažu bei grasinimais - nori priversti mus balsuoti už jų iki pamatų supuvusią santvarką.

Šitiems okupantų kėslams ir užmačioms turime visomis jėgomis pasipriešinti. Labai klysta tie mažai sąmoningi tautiečiai, kurie mano, kad tik partizanai turi kovoti dėl tautos laisvės ir nepriklausomybės. Visų tautiečių pirmutinė ir šventa pareiga - *efektyviai*, ne vien šykščia materialine bei moraline pareiga, dalyvauti šioje kovoje. Vienu iš tokių veiksmingų kovos būdų, turinčių gal ne mažesnės reikšmės už ginklo kovą, bus mūsų vieningas *nedalyvavimas rinkimuose* - visiškas jų *boikotas*.

Išvairūs šiaudadūšiai ir pagyrūniški „patriotai“ savo pasigailėtinai niekšingam padlaižiavimui dalyvaujant bjauriausios rūšies rinkiminiam farse pateisinti išranda begėdiškai bailių argumentų:

1) Esą, ar balsuosi, ar nebalsuosi, vis tiek komunistai primes į urną tiek balsų, kad sudarys 99% su viršum, tai, girdi, verčiau balsuoti, nes tuo rinkimų rezultatų nepakeisi. - Labai neprotingas galvojimas. Atsiminkime, kad pasaulio akys yra mūsų tarpe ir kad užsienį pasieks tikrieji, nesuklastoti rinkimų duomenys, kurie, kaip ir ankstesniuose rinkimuose, bus stropiai renkami ir registruojami. Štai kas yra svarbu.

2) Girdi, jei nebalsuosime, visi pražūsime, būsime patupdyti į kalėjimą, išvežti į Sibirą ir t. t. Į tai galime atsakyti, jog šie tvirtinimai neturi rimto pagrindo - praėjusių rinkimų praktika parodė, kad nežiūrint į tai, kaip bebūtų laužomi tarybinėje santvarkoje tarybiniai įstatymai, vis dėlto dėl nebalsavimo nė vienas žmogus nebuvo nubaustas ar išvežtas, nes viso pasaulio į juos atgręžtos akys neleidžia balsavimams imtis tokių priemonių, kokių jie norėtų.

3) Kiti skundžiasi, kad bolševikai ginklu varo balsuoti. Dažniausiai tai būna tik tuščias grasinimas. Na, ką gi - tokiu atveju tenka prižadėti eiti arba apsimesti einančiu balsuoti, o tuo tarpu nueiti sau patinkamais keliais.

Vienu žodžiu, norint galima, jei ir susidarytų sunkumų, vienokiu ar kitokiu būdu balsavimo išvengti. Kas ne lepšis, kas tikras lietuvis, tas taip ir padarys. O kas, norėdamas įsiteikti okupantui ar be reikalo pasiduodamas kinkų drebėjimui, eis prie urnų ir mes į jas balsus, Jungtinės Kęstučio Apygardos Vado įsakymu bus baudžiami nuo 100 iki 10 000 pinigine arba atitinkamos vertės daiktine pabauda.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 12 24, Nr. 128, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 86-87. Nuorašas, mašinraštis.

**Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų
informacija apie tai, kaip 1948 m. sausio 18 d.
vyko okupacinės valdžios rinkimai**

Priedas prie Angirių rink. apyl. Josvainių valsč.
informacinių žinių

58 rinkiminėje apygardoje dvi savaites prieš rinkimus prasidėjo puošimai. Apylinkės gyventojai buvo pavaryti dirbti „garbės vartus“, bet dirbantieji tarp savęs kalbėdami sakė:

- Dirbam kartuves.

Kada buvo pastatyti tie „garbės vartai“, atvažiavo apsauga, kad kartais vartai nepradingtų. Vėliau kasdien klijuodavo ant sienų visokius atsišaukimus, kviečiančius visuomenę balsuoti, o balsavimo salėje nebuvo sienoje vietos, kad nebūtų priklijuota „tėvo“ Stalino portretų.

Paskutinėmis dienomis sargybą dar labiau sutvirtino ir taip pasiruošę laukė „išganingos“ valandos. 17 sausio vakare buvo paskelbta, kad 6 val. vakaro prasideda šokiai, ir ta „linksmybė“ turės tęstis iki 19 d. ryto.

Muzikantai buvo atvesti milicijos pagalba. Kada muzikantai įėjo į tą ruošiamą žydišką baisiąją naktį, tikrai nudžiugo, nes nebuvo nė vieno šokėjo. Vėliau stovintieji sargyboje istribiteliai atsivedė po vieną „plačiosios tėvynės“ dukrą, arba, kitaip sakant, katiušą.

Pirmas pradedamasis šokis buvo kazokas, kurį šoko gvardijos kapitonas.

Partiečiai manė, kad lietuvius jie pritrauks su muzika budėti per naktį prie urnos, o išmušus 6 val. ryto visi kaip vienas atiduos balsus. Bet išėjo visai atvirkščiai.

Prieš šešias ryte prie rinkiminės būstinės sustojo mašina, kurioje atvažiavo iš partkomo partijos atstovė Sizunova ir partorgas Jakubinas. Lygiai šešiose Jakubinas pasako urnos atidarymo kalbą, kviesdamas visus dalyvauti rinkimuose. Po jo kalbos niekas nesiartina prie urnos, tada partorgas pats paima biuletenius ir liepia visam ten buvusiam aktyvui atiduoti savo balsus.

Prasideda balsavimo ceremonija - komisijos nariai užima vietas, prie urnos sėdasi į kėdę rudu šlakuotu veidu, kreivom kojom, su ilgu rusišku šautuvu paruošų agentas Blochinas ir laukia, kada prasidės masinis balsavimas. Sizunova ir Jakubinas išvažiuoja. Kada sumetė visas aktyvas balsus, buvo 17.

Palaukus 2 val. skambina telefonu Sizunova ir klausia, koks nuošimtis balsavusių, bet dežuruojantis atsako, kad tik 17 žmonių. Sukeikrus rusiškai, trenkia ragelį... Po 2 val. vėl skambina ta pati ir klausia, koks nuošimtis. Atsakymas tas pats, kad 17. 11.30 val. vėl sustoja mašina prie būstinės. Iš mašinos iššoko iš pykčio drebančiais dantimis Sizunova ir Jakubinas. Bėgte nubėga prie rinkimų pirmininko ir trenkia kumščiu į stalą. Nuo smūgio sujuda stalas, ir kelios dešimtys biuletenių nukrenta žemėn. Paskiau ištrykšta seilės ir kiek gali išrėkti, rėkia: „Kodėl nėra žmonių balsuoti? Ar jūs nesuprantate demokratijos, ar nepažįstate komunistų ir t. t. Tučtuojau turi būti man visi rinkėjai ir turi balsuoti už jiems nurodytus kandidatus..."

Visi „liaudies“ gynėjai ginkluoti pasipila į kaimus, ir tuoj pradeda rinktis balsuotojai: visi išbalusiais veidais, žiūrėdami atgal.

- Taip reikia dirbti, - pasako Sizunova ir išvažiuoja.

Atvažiavo vienose rogėse du senukai. Kartu su jais - vienas milicinininkas. Kada išlipo senukas iš rogių ir eidamas į balsavimo būstinę sako:

- Pragyvenau caro laikus, praleidau daug karų ir niekas manęs su šautuvu niekur nevarė, o štai galbūt rytoj mirsiu, šiandien mane atvarė balsuoti.

Milicinininkas surinka:

- Nutilk, seni, niekas tavęs nevaro, bet žinok, jog tai yra „laisvi“ ir „demokratiški“ rinkimai.

- „Laisvi“, tai „laisvi“, dar nešauni, bet šautuvą tai užtaisyta laikai, - atsako senukas.

Atvartytas senukas stovi prie rinkimų stalo, paduoda pakvietimą, ant kurio yra paskirti kandidatai. Gavęs biuletenius, klausia:

- Ką su jais daryti?

- Eik čia ir mesk į urną, - rėkia tas pats kreivom kojom agentas.

- O gal čia? - žvilgtėri senukas į kabiną.

Kabinoje dėl formos dega žvakė, bet pieštuko nėra.

- O Dieve, čia tai smertis, - mesdamas balsus sako senukas.

Taip ir išeina sušilęs senukas, laikydamas rankoje lazdelę iš „laisvų“ ir „demokratiškiausių“ pasaulyje rinkimų. Panašios scenos vyko su kiekvienu rinkėju. Kada vienas balsuotojas, išsiėmęs savo pieštuką, visų aki-vaizdoje užbraukė kandidatus, tuoj buvo areštuotas.

Visų rinkėjų išvaizda atsitraukus nuo urnos buvo panaši į sūnaus, kuris atsitrauktų nuo motinos kapo.

O ligoniai neturėjo „garbės“ balsuoti, nes visus biuletenius sugrūdo į urną nuvažiavus pas pirmą rinkėją pats vežiotojas.

Apie sovietinius „liaudies teismus“**Raudonasis „teisingumas“ ir jo vykdytojai**

Jau trejus metus iš eilės raudonieji „liaudies demokratai“ skelbė apie „laisvus, lygius, visuotinus ir slaptus rinkimus“. Šiais metais vėl pradėta nauja „rinkimų“ kampanija. Tik šį kartą vietoje „aukščiausių tarybų“ gyventojai bus prievartaujami „liaudies teismų rinkimais“. Š. m. „Tiesos“ 273 numeryje rašoma, jog šie rinkimai „vyks remiantis demokratiškiausia pasaulyje konstitucija - TSRS Stalino konstitucija“ ir „darbo žmonėms teks įvykdyti (norės ar nenorės! - *Red.*) garbingą pilietinę pareigą - išskirti iš savo tarpo priešakinius žmones, vertus vykdyti socialistinį teisingumą ir galinčius pateisinti aukštą liaudies pasitikėjimą“. Kokia ta „demokratiškiausia“ pasaulyje konstitucija, kuria remdamiesi MVD-istai ir istrebiteliai su šautuvų buožėmis vertė lietuvius tris kartus „laisva valia“ balsuoti, čia plačiai aiškinti netenka. Apie socialistinį teisingumą ir liaudies teismų bei teisėjų vaidmenį gyvenime geriausiai nušviečia sekančias faktas. 1945 m. Ežeraičių km., Merkinės valsč., girtas MVD-istas norėjo išprievartauti moterį. Tačiau jam tai sutrukdė pro šalį ejęs pil. Navickas, gyv. Purpliu km., Merkinės valsč. Įsiutęs MVD-istas, daužydamas kumščiais Navicką, nusivarė į Merkinės miestelį ir čia peilio smūgiais į nugarą parklupdė jį ant žemės. Tada subėgo daugiau MVD-istų, kurie sukniubusių ant žemės ir kraujuose paplūdusių žmogų pradėjo spardyti kojomis. Šią žvėrišką egzekuciją užbaigė tas pats MVD leitenantas, nelaimingąją auką pribaigdamas pistoleto šūviu į galvą. Tokia piktadarybė Lietuvoje nėra atsitiktinis dalykas, bet nuolat ir nuolat besikartojančių bolševikinių žvėriškumų grandinė.

Ir visa tai vyksta „socialistinio teisingumo šalyje, <...> kurios įstatymai saugoja nuosekliausią ir plačiausią demokratiją pasaulyje“ („Tiesa“, Nr. 63 (1526)), šalyje, kur pagal Stalino konstitucijos 77 str. teisingumą vykdo liaudies teismai. Koks gi tai teisingumas, jeigu jame nėra nei lašelio tiesos? Kas gi tie „liaudies teismai“, jeigu MVD-istas be jokios atsakomybės gali nužudyti kiekvieną kelyje pasitaikiusį žmogų ar išprievartauti pakelyje sutiktą moterį? Atsakymą rasime pažvelgę į dabartinių vadinamų „teisėjų“ sąstatą, kurį beveik be išimties sudaro gatvės šiukšlės: vagys, girtuokiai, paleistuviai ir t. t. Savaime aišku, kad tokie žmonės, kurie anksčiau retai iš kalėjimo išeidavo, dabar už teisėjų stalų susėdo, negali turėti nė mažiausio supratimo apie teisingumą. Tačiau Sov. Sąjun-

goje tokie žmonės yra reikalingi, nes jie žmogų gali smaugti, bet ne teisti. Jie gali teisingumą sugriauti, suardyti geriausią tvarką, tačiau patys teisingumą vykdyti jie negali. Tokie vadinamieji „liaudies teisėjai“ yra akli MVD-istų įrankiai ir todėl šiandien tūkstančių lietuvių likimas ne teismuose, bet tardymo kameroje ir kankinimo rūsiuose iš anksto nusprendžiamas. Tai, kas vyksta po „teismų“ priedanga, yra tik šlykšti ir grubi apgaulė.

Lietuviai jau per daug gerai pažįsta tą „socialistinį teisingumą“ ir įvairiausios rūšies „teisėjus“, kurių dėka jie šiandien vos atsidusti gali. Lietuviai savo noru už valkatas „teisėjus“ nebalsavo ir nebalsuos. Tikrai šimtaprocentinė lietuvių tautos balsų dauguma šiuos raudonojo teisingumo vykdytojus tikrai į kartuves lydės.

Laisvės varpas (Dainavos apygardos organas), 1948 12 10, Nr. 15 (24), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

98 *dokumentas*

Apie 1950 m. gruodžio 17 d. įvykusių okupacinės valdžios rinkimų eigą

**Rinkimų į aukščiausiąją tarybą tikroji eiga
Pietų Lietuvoje**

Kaip anksčiau, taip ir šiemet rinkimams buvo rengiamasi „su dideliu pakilimu“. Prie rinkiminių būstinių buvo stropiai šluojami ir šakomis nukaišomi takai. Kai kur į kaimus net ir bufetai buvo atvežti. Ir iš anksto rinkiminiais pareigūnams buvo duoti nurodymai žiūrėti tvarkos, kad rinkimų dieną, eidami balsuoti, rinkėjai nesigrūstų, kad bufetuose nebalsavę rinkėjai nenusigertų - geriau tegu balsą atidavę prisigeria iki soties - ir pan. Rinkimų dieną prie būstinių įvairiems tikslams buvo užsakyta po keletą dešimčių pastočių. Žodžiu, viskas buvo iki smulkmenų apgalvota.

Išaušo „svajotoji“ rinkimų diena. Vėjas, nešiodamas sniegą, maišė dangų su žeme. Kaip miestuose, taip ir kaimuose piliečių judėjimas - nė gyvos dvasios. Rinkiminės būstinės buvo pilnos ginkluotų MVD-istų ir sribų. Kaimuose prie būstinių buvo suvaryta daugybė pastočių. Visi laukė rinkėjų. Miestuose kur ne kur tarnautojėlis ar darbininkas, kad neįsipyktų tarybinei valdžiai, slapčia patvoriais, pasieniais slinko į rinkimines būstines ir ten, įtrenkę „balsą“, apsidairę spruko atgal, kad niekas iš pažįstamų nepastebėtų.

Kaimuose jau ir priešpiečiai atėjo, o rinkėjai, išskyrus apylinkių ir kolchozėlių pirmininkų žmonas, vis dar nesirodė. Rinkiminėms komisijoms reikėjo duoti pranešimus į centrą apie rinkimų eigą, tačiau ką gi praneši, jeigu niekas nebalsavo. Tačiau nėra padėties be išeities. Taip, pvz., vienoje būstinėje vyko toks rinkiminės komisijos narių pokalbis:

Pirmininkas: „Ką gi, pranešim, kad balsavo jau 96%“. Atstovas iš kompartijos: „Ar ne per daug, drauge pirmininke? Aš manau, kad pakaks 93%“. - „Tvarka“, - sutinka pirmininkas ir siunčia pranešimą.

Ir taip panašiai visos komisijos kas dvi valandos žaibo greitumu siuntė į centrą važiuotus ar raitus pasiuntinius su pranešimais, kol pagaliau pasiekė 100%. Pasiuntinius išpėdavo, jog nelaimės atveju pranešimus sunaikintų, kad nepatektų „banditams“.

Tuo tarpu „ginkluotoji armija“ nuo tamsos siautė kaimuose su urnomis, bet ir čia pasisiekimo neturėjo, nes namuose daugiausia rasdavo tik vaikus. Buvo ir tokių agitatorių, kurie, nenorėdami be reikalo lįsti piliečiams į akis, pasirinkdavo kaime kokio nors ištremto gyventojo trobesius ir ten sulindę „nubalsuodavo“ už visą kaimą. Gi rinkiminės komisijos savo ruožtu, nežiūrint, kad ginkluotos gaujos su urnomis iš kaimų dar nebuvo grįžusios, pranešimus siųsdavo punktualiai, palaipsniui didindamos procentą. Vakarop grįžo iš kaimų gaujos, pačios prigrūdusios urnas, ir rinkimai baigėsi.

Taip iš tikrųjų vyko ir baigėsi „teisingiausi“ ir „demokratiškiausi“ visame pasaulyje rinkimai į aukščiausiąją tarybą. O dabar tarybinė spauda ir radijas skelbia, kad balsavo 99,98% visų rinkėjų.

. . .

Prieš rinkimus į aukšč. tarybą Prienų apskrityje vienoje rinkiminėje būstinėje apsistoję apsaugai MVD-istai šalia būstinės prie medžio prisiikalė „tėvą“ Staliną ir išstatė sargybą. Atvykusios apsaugos vadas, palikęs sargybai saugoti „tėvą“ ir būstinę, su būriu išėjo į kaimą po „kuparus“ ir stalčius ieškoti „banditų“. Likęs sargyboje sargybinis, stropiai vaikščiodamas, saugojo jam pavestą postą. Besargybuodamas panoro rūkyti, tačiau neturėjo degtukų, todėl užėjo į būstinę. Grįžęs su degančia „bankrutka“, patenkintas, kaip ištikimam tarybiniam sūnui pridera, tęsė bolševikų partijos uždėtą pareigą. Po kiek laiko, metęs žvilgsnį į „tėvą“, net išsižiojo apstulbęs: virš „tėvo“ prisegtas atsišaukimas: „Nė vienas prie balsavimo urnos...“ Nustebęs „nenugalimasis“ maskviškai nusikeikė ir

negalėjo suprasti, kaip, jam stovint sargyboje, atsirado „banditiškas“ atsišaukimas. Atsišaukimo nukabinti nedrįso ir saugojo pusę dienos, kol grįžo iš kaimo „banditų“ ieškotojai.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 03 27, Nr. 3 (7), GAMF, inv. Nr. 753/1-6. Originalas, mašinraštis.

99 *dokumentas*

**Atsišaukimas dėl 1951 m. vasario 18 d.
įvyksiančių okupacinės valdžios rinkimų boikoto**

Tautiečiai!

Švenčiame savo tautos Nepriklausomybės šventę - Vasario 16-ąją, įžengdami į 34-uosius gyvenimo metus. Per 33 metus teko Lietuvai patirti nemažą džiaugsmo laisvame gyvenime, bet pernešti ir daug vargo bei kančios po vergijos letena. Ši diena - tai momentas, kada tauta, nei neišmatuojamo vargo nepabūgusi, nei aukų nepagailėjusi, kurios buvo neišvengiamos norint tautą išsaugoti nepriklausomam gyvenimui, atsistojo ant laisvės slenksčio.

34-aisiais metais belieka mums tik vienas uždavinys - užtrenkti užpakaly savęs nelaisvės duris ir laisvai pradėti nepriklausomą, pilną kūrybinių galimų turintį gyvenimą. Šio paskutinio laisvės kovos uždavinio sėkmingas įvykdymas pareis tik nuo vieningų visos tautos pastangų, rimties, apsiklausymo, vieningumo. Nepamirškime, kad paskutinės minutės turės lemiamos reikšmės tolimesnei nepriklausomos Lietuvos plėtotei, jos autoritetui kitų tautų tarpe ir teisei savarankiškai tvarkytis, kaip iki galo aktyviai prisidėjusiai prie pasaulinio tirano - komunizmo sutriuškinimo.

Padėję visas suvienytas savo tautos jėgas ant laisvės aukuro, turėsime rimto pagrindo (nebe vilties prošvaisčių) dar šiais metais sėkmingai įvykdyti anksčiau nusibrėžtą tikslą, nes žygis prieš komunizmą ir Vakaruose jau visiškai baigiamas paruošti. Eizenhaueris jau baigia sumobilizuoti Vakarų Europos karines pajėgas. JAV, galima sakyti, jau yra puolimui pasiruošusios, o komunistinės Kinijos pripažinimas SNO Politiniame Komitee agresoriumi ir pritaikymas jai už tai griežtų sankcijų, vedančių prie tiesioginio karo, bet kokiam susitarimui tarp Rytų ir Vakarų galutinai uždarė duris.

I š. m. vasario mėn. 18 d. bolševikų „rinkimus“ pažiūrėkime kaip į paskutinį aktą, primetantį mums barbariškojo okupanto valią. Šia proga parodykime priešui, kad lietuvis pasiruošęs laisvą gyvenimą statyti, o ne vykdyti gyvenimą griaunančius planus. Parodykime, kad naudota žvėriška dešimties metų prievarta subyrėjo, atsimušusi į lietuvių drąsą, didvyrišką, taiką mylinčią ir laisvės trokštančią širdį. Laisvos valios ir tariamo džiaugsmo neparodykime nė viename žingsnyje! Tegul laksto ginkluotos gaujos po kaimus ir miestus medžiodamos rinkėjus, tegul krauju kvepiančiose rinkimų salėse linksminasi ir šoka visi tie, kuriems auštanti laisvė uždės nelaisvės grandines, o tu, lietuvi, šiai komedijai lik abejingas ir nesuviliojamas.

Šis balsavimas paskutinį kartą parodys, kas su savo „tėveliu“ Stalinu priešakyje užsipelnys amžiną laisvos žmonijos prakeikimą. Tad rinkimų proga priverskime priešą, kad jis tautoms primestą engimą pademonstruotų kuo ryškiausiai, kiekvieną lietuvių į rinkimus varydamas su grasinimais ir ginklu!

*Drąsos ir pasiryžimo paskutiniuose žingsniuose į laisvę!
Tegyvuoja nepriklausoma Lietuva!*

1951 m. vasario mėn. 16 d.

Santykiai su kolaborantais

100 dokumentas

**Lietuvos laisvės armijos kovotojų 1944 m. gruodžio 3 d.
pareiškimas Obelių valsčiaus sovietų valdžios atstovams**

Obelių partorgui
Vykdomojo komiteto pirmininkui
Milicijos viršininkui

Ryšium su milicijos ir komunistinių veikėjų chuliganizmo sustiprėjimu pranešame:

1. Griežtai draudžiame liesti (t. y. areštuoti, mušti, plūsti ir pan.) šeimas tų asmenų, kurių ieškoma. Į tai bus atsakyta tuo pačiu komunistų šeimoms, tik dešimteriopai smarkiau ir negailestingiau.

2. Plėšikavimas - tai pats didžiausias ir dažniausiai pasitaikantis nusikaltimas, daromas milicininkų ir komunistų. Už bet kokį plėšikavimą arba vogimą atsakys plėšikaujančių šeimos, jie patys ir jų turtas.

3. Už visus karinių dalinių ir NKVD nusikaltimus atsakys vietiniai valdžios organai ir milicija.

4. Naujokų atvykimas į armiją yra savanoriškas, todėl jų gaudynės turi būti nedelsiant nutrauktos. Paieškos grupės bus negailestingai naikinamos.

5. Produktų ar naminės paieškos yra plėšikavimas. Ieškotojai bus baudžiami vietoje sušaudant.

6. Už minėtus nusikaltimus lietuvių tautai pirmiausia atsakys vykdomųjų komitetų pirmininkai, milicijos viršininkai, partorgai ir kiti komunistiniai veikėjai, jų šeimų nariai, turtas ir t. t. Jei šie niekingi veiksmai nebus nutraukti, artimiausiu laiku neliks nei komunistų, nei jų šeimų.

Komunizmas jau atgyvena savo amžių, nepaisant jo dedamų pastangų laimėti. Atvirkščiai - tenka atiduoti ištisas užkariautas valstybes. Pavyzdžiui: anglų-amerikiečių įsakymu atkurtos lenkų, rumunų, jugoslavų valstybės. Šiose valstybėse komunistai neturi jokios valdžios, nors jas užkariavo ginklu.

Ateina eilė Lietuvai. Greitai ir jai bus įsakyta tapti demokratine respublika.

Kur tada dėsīs komunistai?

Juk Baltoji armija (rusų), vadovaujama generolo leitenanto Andrejaus A. Vlasovo, jau žvangina ginklais Ukrainoje ir Kaukaze. Tūkstančiai Raudonosios armijos karių prisijungia prie sukilėlių ir išitraukia į kovą su mirtinu visos žmonijos priešu - komunizmu. Komunistai niekur neranda sau vietos, pavyzdžiui, bandė dar kartą sukilti Ispanijoje, Belgijoje, bet buvo sąjungininkų likviduoti. Ir šiandien dešimtys tūkstančių komunistų iš Anglijos, Amerikos, Belgijos, Olandijos, Prancūzijos vejami į Sovietų Rusiją, kad Baltoji armija juos amžiams likviduotų.

Neras ten vietos ir lietuvių komunistai. Jei dar norite gyventi - vykdykite tai, kas įsakyta.

Pirmyn už laisvą Lietuvą ir jos nepriklausomybę!

Lietuvos laisvės armija

Pastaba: nuorašus gauna visi partizanų daliniai ir visuomenė.

LYA, f. K-1, ap. 3, b. 205, l. 13. Nuorašas rusų k., mašinraštis.

101 *dokumentas*

Įspėjimas ginkluotiems sovietų valdžios pareigūnams

Įspėjimas

Kai visa žmonija, kartu ir lietuvių tauta, keliai ir žengia laisvan ir nepriklausoman gyveniman, norėdami išvengti to pragaištingo tautai skaldymosi ir naikinimosi, paskutinį kartą kreipiamės į jus, lietuviai, kurie sąmoningai ar suvilioti gražių pažadų pamyne tėvynės garbę ir tautos gerovę, paniekinę ir išsižadėję savo kraujo, skambios gimtosios kalbos, užgniaužę sąžinės balsą, už menką Judo atlyginimą pasidavėte kruvinajam bolševizmui. JAU PASKUTINIS LAIKAS, KOL NE PER VĖLU, BAIKITE BROLŽUDŽIO VAIDMENĮ!

Ginkluotasis pareigūne, tau išeitis viena. Pasitrauk su ginklu iš budių tarpo, slapstykis ir gyvenk kaip dera tautos sūnui ir ryžkis atpirkti savo kaltes ant išgamų ir engėjų kailio, ir mes garantuojame gyvybę ir laisvę. Garantuojame, kad tik taikos metu teismas vertins tavo darbų žalą ir nuopelnus ir tik jis skirs tau atlyginimą.

Priešingu atveju tolimesnis tavo darbas bus galutinis paties išneštas ir patvirtintas mirties sprendimas. Jo nepakeis niekas ir taikos metu.

Pats niekšingiausias išgama esi tu, tautos išdavike, šnipeli. Kas tarnauja bolševizmui šnipinėdamas ir skųsdamas savo tautiečius valdžios pareigūnams bei rusams, telaukia tik mirties - ir be jokio pasigailėjimo, be užuojautos.

Valdžios pareigūne, tavo darbas neturi kenkti saviesiems, neturi pataikauti kruvinajam engėjui, nes kas neina su tauta, tas prieš ją!

Tad, lietuviai, apsigalvokite, nežudykite kitų, nepražudykite ir savęs, nes Tėvynei visuomet bus reikalinga gerų sūnų, sąžiningų darbininkų jos gerovei kurti ir ugdyti.

Bolševikai rėkte rėkia, kad tariamieji banditai, lietuviai, partizanai žudo nekaltus vyrus, moteris, senius ir kūdikius.

Tiesą žino visas pasaulis, ir jos neužtušuos ir jų didžiausi šauksmai bei neigimai. Mums gaila kiekvieno kenčiančio, gaila tūkstančio artimųjų Sibire ir tolimojoje Rusijoje, gaila daugybės trūnijančių kalėjimuose, milijonų prispaustų teroro ir vergijos Tėvynėje, pagaliau gaila ir apakusių tautiečių istrebitelių, valdžios pareigūnų, šnipelių bei išdavikų.

Mums gaila kiekvieno kenčiančio. Bet tai neleidžia ramiai stebėti niekšų pragaištingus darbus ir liejamą kraują, ir šimtų tautiečių ramybei bei laisvei užtikrinti mes priversti aukoti keletą niekšų gyvybių.

Tad didesniai tautos pajėgumui išlaikyti, jos vienybei užtikrinti paskutinį kartą tariame! -

LIETUVIAI, SUSIPRASKITE!

Lietuvos partizanų štabas

A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

102 *dokumentas*

1945 m. liepos 1 d. atsišaukimas į stribus

Istrebiteliai!

Nepraleiskite paskutinės progos

Fašistinės Vokietijos diktatūra jau palaidota. Dabar atėjo jau bolševikinės diktatūros laidotuvių dienos. Pasaulio demokratijos jau baigia užspausti geležinį žiedą apie Kremliaus diktatorių ir diena po dienos jį ten užslopins.

Istrebiteliai, jūs guodžiatės tuo, kad Vokietija padalinta į 4 dalis, kad pusę Vokietijos valdys bolševikai, kad Pabaltijys pasilieka bolševikams ir t. t.

Apakinti bolševikinės propagandos, jūs nežinote, kad Stalinas pralošė jau paskutinį kozirį, kad jau jo raudonoji armija išstumta iš Austrijos, Jugoslavijos, Čekoslovakijos, Rumunijos. Jau sprendžiamas ir Lenkijos klausimas. Greitu laiku bolševikų kariuomenė bus ir iš ten išstumta. Į šias valstybes sugrįžta jų tautinės armijos. Strateginiu atžvilgiu Stalino armija yra Vokietijoje apsupta iš visų pusių, o Rusijai susisiekti su Vokietija palieka tik jūrų ir oro keliai.

Nenorėdami, kad ir toliau būtų liejamas lietuvių kraujas prieš Kremliaus okupantą, mes kviečiame jus, istribiteliai ir šnipai, mesti savo pragaištingą darbą ir ateiti mums su ginklais pasiduoti. Mūsų priėmimo punktus lengvai atrasite, jei panorėsite mums pasiduoti.

Jūsų gyvybę mes garantuojame. Perdavę ginklus, jūs būsite mūsų įstatymų globoje ir gyvensite tokiose pat sąlygose, kaip ir mes kad gyvename. Daugybė istribitelių jau susiprato ir parodė gerą valią, ateidami pas mus su ginklais. Vienas iš gausybės pavyzdžių gali būti Klovainių miestelio (Šiaulių apskr.) istribiteliai, iš kurių tik per vieną dieną su ginklais pas mus užsiregistravo 8 vyrai su ginklais. ISTRIBITELIAI - DAUGIAU NERIZIKUOKITE SAVO GYVYBĖ! Nepraleiskite paskutinės geros progos - meskite šunišką tarnybą! Nemanykite, kad tai iš baimės mes kviečiame pasiduoti. Mes šiuo momentu jau turime pakankamai priemonių jus sunaikinti. Tad greit galėsite įsitikinti. Kada tik pasirodys reikalinga, mes apgulsiame jūsų lizdus ir juos išgriausime iš pamatų. Nė vieno istribitelio nepaliksim gyvo Naujos Nepriklausomos Lietuvos žemėje. Todėl rimtai apsvarstykite šį paskutinį mūsų pasiūlymą.

Vilnius, 1945.7.1.

Perskaitytės duok kitam.

LYA, f. K-1, ap. 3, b. 206, l. 9. Originalas, mašinraštis.

103 *dokumentas*

**Lietuvos išlaisvinimo komiteto atsišaukimas į stribus
(ne anksčiau kaip 1945 m. rugsėjo 16 d.)**

Broliai lietuviai „sribukai“!

Šiomis dienomis įsisteigė Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, kuris pasistatė sau tikslą suburti visus lietuvius kovai prieš bolševikiškus okupantus.

Komitetas žino, kad daug kas iš jūsų pateko į dabartinės šuniškas pareigas tik aplinkybių verčiamas, kad daug kam jos buvo smurtu primestos ir kad tik maža jūsų dalelė atlieka judošiškai išdavikiškus darbus savanoriškai. Šitas L. I. Komit. įsitikinimas ir skatina jį kreiptis į jus, kaip į savo brolius lietuvius, su brolišku pasveikinimu. L. I. Komitetas sveikina jus, kaip ir visus lietuvius, linkėdamas jums greičiau nusikratyti to gėdos jungo, į kurį esate pakliuvę, ir greičiau grįžti ten, kur buriasi visa mūsų tauta.

Broliai! Ar jūs iš tiesų nesuprantate, kas darosi pas mus ir kas darosi visame pasaulyje? Pas mus savo chaotišku šeimininkavimu bolševikai neišvengiamai prives prie to, kas jau padaryta Rusijoje: prie skurdo, bado, ligų, suirutės ir mirties. Juk patys savo akimis matote vien usnimis užželdintus tūkstančius ha geriausios mūsų žemės, patys matote dar lig šio laiko laukuose pūdomų rugių ir kviečių plotus, o buvusio fronto zonose - dešimtys tūkstančių ha visiškai apleistos žemės. Žmonės gyvena urvuose, elgetauja grūdų sėklai ir maistui, o bolševikiški komitetai rėkia pyliavų. Tuo tarpu vieno valstybinio ūkio plotuose Klaipėdos krašte iki šiol dar nenukirsta 3000 ha javų. O jie savo laikraštपालाकिuose šūkauja: tūkstantinė raudonoji gurguolė veža duoną valstybei, duona upėmis plaukia į valstybinius sandėlius, komjaunuoliai jau šefuoja ir šluoja valstybinius ūkius!, ir t. t.

Gal kas pasakys, kad čia vien karo padariniai. O ar liko neužsėta ar nenuvalyta nors viena pėda žemės, kai baigėsi anas didysis karas? Čia ne karo, o bolševikiškos tvarkos tikrieji padariniai. Ar ir jūs norite pavirsti tokiais pat „bolševikiškais amerikonais“, kokių dabar yra nemokamos parodos kai kuriuose Lietuvos miestuose? Gerai pasižiūrėkite į juos!

Visas pasaulis sukilęs prieš tironą Staliną ir jo išperas bolševikus. Jūs jau baigia išguiti iš Bulgarijos, Rumunijos, Jugoslavijos, Lenkijos ir iš kitur. Iš lėto, bet tikrai artėja ir mūsų išsilaisvinimo valanda. Lai sau ir plyšta lietuviškai-rusiškieji bolševikpalaikiai, bet šio sąjūdžio jie nesusiturs. Jis juos nublokš kaip potvynis šiukšles. Ar jūs taip pat norite būti nublokšti? Tik pažiūrėkite, kas darosi pačiame „rojuje“. Miškai ir kaimai pilni partizanų, kolchozai liepsnoja, o begrižtą kariai šaukia: leisime jų kraują, kaip jie mūsų leido!.. Jie jau apsižiūrėjo, apsižiūrėkite ir jūs, kol laikas. Nedalyvaukite:

- 1) nei prie mūsų žmonių sekimų, gaudymo, areštavimo, vežimo;
- 2) nei prie pyliavų, nei prie mokesčių rinkimų;
- 3) nei prie turto nusavinimo bei jo plėšimo;
- 4) nei prie kitokių bolševikiškų užmačių vykdymo.

Viską tegul daro jie patys savo rankomis. Lietuvos išlaisvinimo valanda artėja. Artėja ir rūstaus teismo valanda! Darykite viską, kad jo išvengtumėte, kad galėtumėte, tiesiai žiūrėdami žmonėms į akis, džiaugtis laisve drauge su visa tauta. Atminkite, kad mes ir dabar viską matome, viską stebime ir už viską teisiame! Mes ir dabar turime pakankamai priemonių duoti kiekvienam užtarnautą atpildą už nusikaltimus tautai. Iš jūsų yra daug sunkiai nusikaltusių, bet nenubaustų. Tegul toki neklysta, manydami esą nepasiekiami. Neliečiame jų tik todėl, kad tikimės išeiti su jais į bendrą lietuvišką kelią. Jų sąskaitos atviros. Ir tik nuo jų pačių pareis, kur tos sąskaitos bus nukreiptos.

Broliai! Jeigu jūs priverčiami dalyvauti bolševikiškai-banditiškose operacijose prieš savo tautiečius, tai: matydami - nematykit, ieškodami - neraskit, vydami - nepavykit, šaudami - nenušaukit. Nelieskite lietuviškų šeimų, nelies jūsų niekas. Bet jeigu šitas mūsų balsas neras atgarsio jūsų širdyse, nerūgokite ant mūsų nei dabar, nei ateityje. „Akis už akį, dantis už dantį“. Už kiekvieną nukentėjusį žmogų nukentės iš jūsų du. Už nukentėjusią šeimą - nukentės jūsų dvi. Mes kovojame už Lietuvos laisvę ir Nepriklausomybę, tad ir jūs meskite priešo stovyklas ir ateikite į kovojančių gretas.

Lai gyvuoja Laisva, Nepriklausoma, Demokratinė *Lietuva!*

Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas

LYA, f. K-1, ap. 3, b. 207, l. 209. Originalas, mašinraštis.

104 *dokumentas*

**Atsišaukimas į gyventojus, raginantis nekolaboruoti
(ne anksčiau kaip 1946 m. vasaris)**

Lietuvi, sustok ir pagalvok!

Į TAVE, lietuvi, kreipiamės, kuris be rusiško ginklo savo tautiečių tarpe negali pasirodyti.

Lietuvi, sustok ir pagalvok! Pažiūrėk, kam TU tarnauji, ir kas iš TAVO darbo naudą turi? Žydiškieji agitatoriai TAU sako, kad TU kovoji už darbo žmonių reikalus, už „tarybinę liaudį“. Bet pats matai, kad toji „liaudis“ - tai tik žydų valdomos partiečių ir enkavedistų gaujos ir niekas daugiau. „Tarybų valdžiai“ atėjus, mūsų darbo žmonių gyvenimas

pasidarė nepakenčiamas. Neišbrendamas skurdas, badas ir nuolatinė arešto baimė. Štai vieninteliai tikri dalykai, kuriuos tvirtai garantavo darbo žmonėms „Stalino konstitucija“. Bolševikinėje santvarkoje nėra nei socializmo, nei komunizmo - yra tik kolektyvinė visajunginė vergija, melas ir apgaulė. Pats matai, kaip yra išrinkta „Aukščiausioji Taryba“ ir kaip dabar bolševikai giriasi lietuvių pareikštu „pasitikėjimu“. Visur melas ir apgaulė! O stalininis penkmetis lietuviui tik vergišką darbą žada, nes jo pagamintos prekės Rusijon išvažiuos, kaip visur jau daroma.

Lietuvi, sustok ir pagalvok! TU pats matai, kad TAVO darbas, TAVO kova tik vargą ir ašaras mūsų žmonėms teikia. TAU sako, kad rūsiuose pūdomi mūsų tautiečiai ir prie kalėjimų su maisto ryšulėliais eilėse vargstančios moterys yra liaudies priešai. Lietuvi, susimąstyk! Šie kankinami lietuviai juk ir yra liaudis. Liaudis, kuri amžiais savo pūslėtomis rankomis duoną pelnydavo. Bolševikai pasakas apie liaudies priešus išgalvoja tam, kad mes, lietuviai, vienas antrą naikintume ir niekad nebegalėtume vergijos pančių nusikratyti. Bolševikai stengiasi mūsų tautą surusinti. Lietuvių kalba ujama ir iš įstaigų, ir iš mokyklų.

Lietuvi, sustok ir pagalvok! Bolševikų užėjimas tėra [neįskaitoma eilutė] verčiamas okupantui tarnauti, savo krašto turtus ir žmones naikinti. Ar tai tarnavimas liaudžiai, kai paskutinį duonos kąsnį atima, kad mūsų miškus iškerta ir Rusijon išveža? Argi Rusijoje miškų nėra? Lygiai taip mūsų kraštą naikino ir vokiškieji okupantai. Lietuvi, pagalvok! Savo darbu TU ne liaudžiai tarnauji, bet padedi okupantui savo tėvynę Lietuvą naikinti. Rusai, mongolai, žydai ir kitoki azijatiški vagys užima geriausius butus miestuose, pelningiausias tarnybas įstaigose ir įmonėse, o TAVE varo, kad TU savo kraštą plėštum ir, pats alkanas būdamas, Rusijon viską vežtum.

Lietuvi, kas TU bebūtum - partietis, enkavedistas, istrebitelis, „tarybinės“ įstaigos tarnautojas ar kitoks „aktyvistas“, jeigu TAU žmogaus gyvenimas ir jo ateitis rūpi, susimąstyk! Mūsų tauta pakankamai kultūringa ir jokių „mokytojų“ nei iš Maskvos, nei iš Berlyno mums nebereikalinga. TAU sako, kad Lietuvos Partizanai smetonų, ilgovskių, lapenų ir kitokių dvarininkų Lietuvą nori atstatyti. Netiesa! Mes kovojame ir ateityje kovosime, kad Lietuva, laisvoji Lietuva, be dvarininkų, rangovų, fabrikantų ir kitokių išnaudotojų būtų. Tik nusikratykime tais, kurie mus pjudo, kurie mūsų šalį krauju ir ašaromis plukdo. Mūsų visų šventa pareiga su įsibrovėliu kovoti. O TU, lietuvi, nesigėdim ordinais didžiuliais, kuriuos mūsų tautos priešas TAU davė už tai, kad savo kraštą, savo tėvynę Lietuvą naikini...

Lietuvi, sustok ir pagalvok! Sunkūs karo audros debesys renkasi aplink išpampusio bolševizmo pakraščius. O ir „plačioje tėvynėje“, oi, ne visi tėvelio Stalino globa džiaugiasi! Kurią dieną trenks perkūnas enkavedistų stabus... Lietuvi, pagalvok! Ta diena netoli. Kol ne vėlu, traukis iš kruviniųjų lėbautojų gaujos. Slėpkis nuo bolševikinio teroro. Gerų žmonių Lietuvoje daug - rasi, kas TAVE priglaus. Kelias atgal dar yra. Mūsų tauta atlaidi. Kol žmogus gyvas, jo rankos nesurakintos - savo nusižengimus visados gali gerais darbais atpirkti.

Lietuvi, mesk svetimšaliams tarnavęs! Šalin okupantus iš mūsų Tėvynės!

Lietuvos partizanai

A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

105 *dokumentas*

**Lietuvos partizanų 1947 m. sausio 1 d.
kreipimasis į kolaborantus**

Laiškas

„Draugai!“ Pradėdami Naujus metus nors kartą blaiviai ir realiai, kad ir trumpai, apmeskite akimi visą savo praėjusių metų veiklą ir iš to padarykite bėgantiems metams atitinkamas išvadas.

Antru kartu bolševikams okupuojant Lietuvą jūs išsižioję laukėte barbaro ir už tuščius jo pažadus, už menkus supuvusius jo červoncus jam kūnu ir siela parsidavėte. Bemaž 3 metus tuščiai jam tarnavote, o jis jūsų rankomis kaip tinkamas po pavergtą Lietuvą žiauriai, plėšikiškai šeiminkavo. Tiesa, kol bolševikai buvo toli nuo mūsų krašto, jie skambiais žodžiais mums aukso kalnus - rojų žadėjo, ir tu, lengvabūdi lietuvi, nė nepagalvojai, kad kas lengvai žada, tas sunkiai duoda. Tu, „draugas“, tais atėjūno pažadais susiviliojai ir raudonajam grobikui besąlygiškai ištiesei savo judošišką ranką. To priešui tik ir tereikėjo. Veikiai visi jo pažadai buvo užmiršti ir visas mūsų kraštas per tave priėjo prie skarmalų, naginių ir rusiškų ašakinių „lepioškų“ sistemos. Jau šiandien skurdas ir badas beldžia į daugumos mūsų tautiečių duris. Dar joks okupantas lietuvių tiek neišžudė, neištrėmė, į kalėjimus nesugrūdo ir krašto ūkio taip nenualino bei visą mūsų ekonominį gyvenimą taip nesugriovė, kaip šiuo

kartu bolševikai padarė. Mes jau stovime ant bedugnės kranto. Tos didžiausios, tos visos neapsakomos mūsų kraštui padarytos žalos kaltininkas yra [neįskaitomas žodis] bolševikas ir tu, išsigimęs lietuvi, - tai faktas, kalbas pats už save. Jūsų dėka mes visi tapome skurdžiai ir beteisiai, jūsų dėka mes netekome geriausių mūsų Tėvynės sūnų ir dukrų: tūkstančiai per jus žuvo, tūkstančiai kalėjimuose, konclageriuose ir Sibiro stepėse išvarginti ir iškankinti badu miršta. Bolševikai juos išžudė, ištrėmė ir kalėjimuose kankina vien tik dėl komunistų laukiniškos nedoros galvosenos: mat tie lietuviai gali ateityje bolševikams pakenkti. Pereik, „draugas“, skersai ir išilgai mūsų brangios Tėvynės, pasikalbėk su kiekvienu tautiečiu ir pats įsitikinsi, ką jie tau visi ir kiekvienas paskirai pasakys: išdavike, žydberni, plėšike, žudike, gimtojo krašto duobkasy, judošiau. Tai jo kiekviename žingsnyje tau su didžiausia neapykanta teisingai kartojami žodžiai. „Mirtis raudoniesiems okupantams ir jų batlaimiams, mūsų krašto judams!“ Tai jums naujametiniai mūsų tautiečių linkėjimai. Jūs esate mūsų tautos ir viso kultūringo pasaulio prakeikti, nes už Judo grašį išsižadėjote Dievo, o jo vietoje garbinat dar negirdėtą plėšiką ir žudiką, nevainikuotą despotą gruziną. Jūs už tą patį grašį išdavėte kančias ir mirčias tūkstančius savo tautiečių, o kaip įmanydami šunuodegiaujate bet kokiam jūsų mulkintojui viršininkui - sadistui, bet kokiam kvailam ir žiauriam atėjūnui, bet kokiam nusilaviravusiam mūsų krašto išgamai Paleckiui, Bartašiūnui, Gedvilai, Sniečkui, Pupeikiui ir kitiems panašioms nusivalchiojusiems Lietuvos išdavikams. Kur jūsų, „draugai“, protas, garbė ir sąžinė, kad tiek leidotės visokiems atėjūnams ir mūsų išgamoms iškrypėliams save suvedžioti? Pagalvokit, kokia dabar yra jūsų padėtis? Į jus visi tautiečiai žiūri kaip į kokius šlykščius, piktus šunis, kaip į visų vėjų blaškomus maro bacilomis užkrėtus skarmalus. Jūs visi bijo ir šalinasi, jums žiauriai keršija. O ta keršto diena nepermaldaujamai artėja. Tos teisybės valandos nesulaikys nė pats Neronas Stalinas, nė koks Molotovas, Vyšinskis, Ždanovas ar jiems panašus politiškai susibankrutavęs bolševikas. Susirūpinkit, „draugai“, ir po Naujų metų eikit pasikarti arba nuoširdžiai visu uolumu taisykitės. Tuo tarpu jums nieko nežadame, bet tik norime jus matyti atgailaujančius, geresnius, susipratusius lietuvius. Ir tai ne žodžiais, bet jūsų konkrečiais darbais: 1) š. m. vasario 9 d. neprivalai nė tu pats balsuoti, nė kitus prievartauti. Priešingai, tu turi raginti, kad minėta dieną „rinkimus“ lietuviai boikotuotų. Mūsų tautiečiai „rinkimų“ komandoj nedalyvaus ir savo tautos budelių bei duobkasių nerinks! Susiprask ir tu - nesiduok daugiau priešui-bolševikui save už nosies vedžioti! 2) Tos dienos atminčiai nudėk savo vir-

šininką ar kitą kokį nors krašto parsidavėlį. 3) Nudėk kokį lietuvių skundiką, šnipą ar partizanų dezertyrą-išdaviką. 4) Dar ir kitaip priešo ne-naudai pasidaruok ir tuo įrodyk, jog tavo širdyje dar blyksi nors ir maža Lietuvos meilės kibirkštėlė. Vėliau pasikalbėsime, plačiau ir nuoširdžiau.

Perskaitęs duok ir kitiems tavo draugams pasiskaityti. Tuo tarpu SUDI ir geros sėkmės!

Lietuviai partizanai

LVA, f. K-5, ap. 1, b. 39, l. 5-6. Nuorašas, mašinraštis.

106 *dokumentas*

Pietų Lietuvos partizanų straipsnis apie bolševizmą ir kolaborantus

**Nebus pasigailėjimo Lietuvių tautos išdavikams -
bolševikų padlaižiams!**

Visuose bolševikų okupuotuose kraštuose vyksta didelė kova su bolševikais ir jų išperomis - vietos komunistais - tų kraštų pardavikais. Ši kova išsivystė net Baltarusijoje, Ukrainoje ir persimetė į pačią Rusiją, kur tikri tų kraštų patriotai „skerdžia“ buvusio ir esančio teroro, skurdo ir apgaulės kaltininkus: žydus, komunistus ir NKVD-istus.

Antibolševikinė kova labai plačiai išsivystė ir Lietuvoje. Kokiomis aplinkybėmis susidėjus ji kilo ir kas taurųjį Lietuvos jaunuolį privertė palikti namiškius, o paėmus ginklą į rankas eiti į mišką ir kovoti prieš bjauriausias lietuvių tautos užmačias? Atsakymas į tai labai trumpas ir aiškus! Jį privertė tie, prieš kuriuos šiandien šaunusis Lietuvos sūnus - lietuviai patriotas kovoja ir kuriam jis suduoda mirtinus smūgius. Jie, lietuvių tautos išgamos, savo brolių ir seserų pardavikai ir kankintojai, patys, tarytum to norėdami, tą kovą Lietuvoje iššaukė ir jie patys tos kovos skaudžias, bet užpelnytas pasekmes patyrė. Tai tegul dabar kaltininkų neieško, nes jūs, bolševikiniai padlaižiai, patys kalti, o ne kas kitas.

Tačiau lietuvis - ne žydas. Jis neatsiklaupė prieš vokiškąją okupantą, neatsiklaups ir prieš raudonąją okupantą - bolševiką. Lietuvis buvo amžiais atkaklus ir nebijojo kovos lauke mirti už savo brangiąją Tėvynę Lietuvą, nebijo jis ir dabar, o pasiryžęs kovoti iki bus pasiekta galutinė

pergalė, iki išsipildys jo širdyje įrašytas Laisvės troškimas. Norint visa tai pasiekti, pirmiausia reikia pašalinti tuos, kurie šiandien Maskvos agentų pasamdyti ir jų kurstomi tą darbą trukdo, žudo nekaltus savo brolius ir seses, naikina Lietuvos ūkį, gniaužia dvasinį ir kultūrinį mūsų gyvenimą, tremia iš Lietuvos į Sibirą mūsų tautiečius, kitaip sakant, lietuvių tautą veda į pražūtį. Norima visus laisvę, savo kultūrą, savo garbingą praeitį mylinčius likviduoti, o Lietuvoje palikti tik išgamas, žmones be mažiausio nusistatymo, kuriuos galėtų murzinas bolševikas lengvai už nosies vedžioti. Tačiau įsidėmėkite, kad prievarta lietuvių tautos nesubolševikinsite, neatsižvelgiant į tai, kad ir žiauriausias, ir žvėriškiausias terorui priemones naudojate, mes gi pasiryžę viską pernešti. Bet, atminkite, kad nekaltai pralietas lietuvių kraujas keršto šaukiasi. Visa lietuvių tauta amžiams prakeikė bolševikinį režimą ir jo pasekėjus Lietuvoje Paleckį, Sniečkų, Gedvilą, Bartašiūną ir jų visą išdavikišką kliką. Visiškai teisingai rašė lietuvių tautos žadintojas Dr. V. Kudirka:

*Ne tas yra didis, prieš ką milijonai,
Prispausti retežiais, žemyn galvas lenkia,
O dvasioje keikia; didžiais ne tironai,
Kurie reikia garbint, nors jie visiems kenkia.*

*Ne tas yr galingas, kuriojo galybė
Tik ašarų, kraujo upelių braidytų,
Kurio galę skelbtų griuvėsių daugybė,
Sudegintų turtų, žmonių nužudytų.*

Tai dabartiniai ne Lietuvos vadai, ne josios užtarėjai, ne globėjai - tai žiauriausi ir žvėriškiausi, kokie tik šioje gadynėje gali būti, korikai muravjovai. Jų pėdomis seka tik išgamos, bolševikiniai šuneliai ir psichiniai nesveiki žmonės, o ne lietuvių tauta, kuria didžiuojasi šie Lietuvos budeliai. Tegul jie dabar pavažinėja po visus Lietuvos kampelius, tegul pasiklauso, kaip keikia visa lietuvių tauta smurtu ir apgaule primestą Lietuvai komunizmą, kaip verkia ir dejuoja Lietuvos liaudis. Visi - kumečiai, bežemiai, darbininkai, ūkininkai ir inteligentai, išskyrus saujelę išgamų, diena dienon laukia, kada pasibaigs šios kančios, kada iš Lietuvos išsikraustys bolševikai ir pasiims su savimi savo nuskurusius kromečius - Lietuvos išdavikų gaują - vietos komunistėlius.

Bolševikiniai galvažudžiai vėl ėmė tremti iš Lietuvos į Rusiją niekuo nekaltas lietuvių šeimas. Išstremiami darbininkai, ūkininkai, inteligentai su sa-

vo šeimomis, kurie tik neparodė skubaus lankstumo bolševikams ir neišdavinėjo savo tautiečių. Jų visas turtas išplėšiamas, o nekilnojamasis turtas paliekamas „Dievo valiai“. Tai taip drg. Bartašiūnas atstato Lietuvos ūkį, tai taip likviduoja vokiečių okupacijos metu padarytus mūsų ūkiui nuostolius. Galbūt vietiniai galvažudžiai galvoja, kad pasinaudos išvežtųjų turtu - ūkiais. Klysta. Tegul pabando nors vieną koją ten įkelti, tai jiems tokias „įkurtuves“ iškelsime, kad tik galvas susirinks. Primename, kad šeimų išvežimas išgamoms lengvai neapsieis. Kiek iš kokios apylinkės bus išvežta šeimų, tiek nušluosime nuo žemės paviršiaus komunistų šeimų. Kaltininkų ilgai neieškosime, nes mes visus kiaurai žinome. Taip kad būkite, nuskurę bolševikėliai, atsargūs, - jūsų likimas nuo jūsų priklauso.

Negalvokite, išgamos, kad bolševizmas Lietuvoje liks. Linksmos dienos jūsų jau baigiasi. Atminkite, kad visa Europa šiuo bolševikiniu mėšlu nori amžiams nusikratyti ir palaužti jį taip, kad jis daugiau niekuomet neatgytų. Tikras dalykas, kad šį darbą Europa atlikti pajėgs. Nors bolševikinė propagandinė katarinka giriasi, kad jie su JAV ir Anglija visa kuo sutaria, bet tikrumoje visiškai priešingai. Sutariama tik Vokietijos sunaikinimo klausimais. Iš viso bolševikai nori viską naikinti ir tik prie tokio darbo prisidėti, o ne Europą atstatyti. JAV autoritetingi pareigūnai reikalauja Staliną pakeisti savo santvarką ir nusistatymą Europos atžvilgiu. Tačiau jeigu to nepadarys, tai, kaip pareiškė JAV prezidentas Trumenas, jis neatsakysias, jei kils rimtų konfliktų tarp JAV ir TSRS. Vėl pradėdamas eiti pareigas naujasis užsienio (JAV) reikalų ministeris Džeimsas Birnsas pasakė kalbą, kurioje pareiškė, kad visos šio karo metu užgrobtos tautos bus atstatytos, suteikta joms nepriklausomybė. Tad mus šio karo metu taip pat užgrobė bolševikai, ir mums bus suteikta laisvė ir nepriklausomybė. Įsidėmėkime tai, kad JAV ir Anglija kultūringus agresorius ir mažiau pavojingus pasauliui, kaip Vokietiją, Italiją ir Japoniją, parbloškė ir jokių būdu nepaliks bolševizmo, kuris yra pavojingas net ir pačioms JAV ir Anglijai. Kol kas tik neaišku, ar Lietuvos klausimas bus išspręstas taikiu būdu, ar karu. Tik žinoma tiek, kad Stalinas nuo savo režimo neatsisakys, o JAV ir Anglija bolševizmo nepaliks, kad vėl už kelių metų nereikėtų milijoninių aukų agresoriams tvarkyti. Tad tikrai bus naujas karas ir greitu laiku. Jis užsižiebs pietiniame Rusijos pakraštyje - su Turkija, kadangi TSRS ir Turkija turi dar nereguliuotą teritorialinių klausimų. Iš viso rusų-turkų santykiai diena dieneon aštrėja. Savaime aišku, kad turkų pusę palaikys JAV ir Anglija, prie to tada prisidės visas pasaulis, kad greičiau sutvarkius paskutinį taikos ardytoją *bolševizmą*.

A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Adolfo Ramanausko-Vanago straipsnis apie sribus**Istrebitelio vardas****1. Ką reiškia ir kas nešioja šį vardą?**

Reikia manyti, kad patys istrebiteliai dėl savo siauraprotiškumo ir aklumo nėra gerai išsinagrinę šio pavadinimo. Tas, kuris laiku apie tai pagalvojo, pasibjaurėjo vien šio vardo ir metė šalin tautos išdaviko pareigas. Tauta jam dovanavo, ir arklas, jo tvirtos rankos valdomas, vėl gražiai verčia dirvono vagą.

Tėvynę mylintis lietuvis ištaria šį vardą su pasišlykštėjimu, nes labai gerai žino, kad šį bjaurų vardą nešioja tik rusas, totorius ir girtuoklis, vagis, žmogžudys, bedievis, tautos išgama lietuvis. Tik tas, kuris pamiršo, kad šventoj Lietuvos žemelėj užaugo, mito ir minta jos duona. Tik tas, kuris paniekino, kas amžiais lietuviui buvo miela, brangu ir šventa. Tas, kuris tesugeba pasirašyti ir už „JUDO“ grašį ar „naminės“ butelį visuomet parduos savo brolių ir tėvą.

2. Kokios istrebitelio pareigos?

Medžiotojas, eidamas medžioti, vedasi šunį. NKVD-istai, eidami žudyti Lietuvos partizanų - lietuvių patriotų, vedasi šuns vietoj istrebitelį. Skirtumas tik tas, kad istrebitelis eina visuomet nepriėdęs. Visa kita pilnai atitinka šuns pareigas. Kraugerys rusas nebežinotų kelių ir takelių, jeigu jais nevestų šuo istrebitelis. Pavergėjai nebežinotų, ką suimti, šaudyti, tremti Sibiran, jeigu ne „JUDOŠIUS“ istrebitelis. NKVD-istai mažiau kankintų nekaltus lietuvius, jeigu ne kankintojas - čekistas istrebitelis. Valstiečiui neberekėtų atiduoti svetimšaliui paskutinės karvės, pieno lašą, paskutinio javo grūdo, jeigu ne padlaižys istrebitelis.

3. Koks istrebitelio aprūpinimas?

Istrebitelis algos negauna, uniformos neturi. Kam visa tai rusas turi duoti iš savęs, jeigu istrebitelis pakankamai prisiplėšia. Vagia, plėšia pavergėjas, bet istrebitelis ir jį pralenkia. Nėra ūkio, kur istrebiteliui užėjus po to šeimininkas ko nors nepasigestų. Istrebitelis partizano ieško kiekvienoje lentynoje, stalčiuje, dėžutėse. Ar beliko Lietuvoje ūkis, kuriame istrebitelis nebūtų daręs kratos, ar beliko lietuvis, kurio jis būtų nenuskriaudęs?

4. Kaip istrebitelį vertina?

a. Rusas jį laiko šuns vietoj, kurio nereikia nei šerti, nei mokyti. Girtuokliauja drauge, bet prisigėrusį apmuša, apspardo ir išmeta lauk. Nėretas rusas stebisi istrebitelio žiaurumu.

b. Lietuvis istrebitelį laiko paskutine tautos atmata, brolažudžiu, čekistu, plėšiku, bedieviu, savo krašto niokotoju. Tepasiklauso istrebitelis, ką dainuoja artojėliai, mergužėlės, piemenėliai:

*Žudyti tautą laukiniams padėjo
Lietuvos išgamos slibinai ... ir t. t.*

Tai partizaninės dainos. Ir kiek jų? Kas jas sukūrė? Ar jos prievarta dainuojamos? Kodėl jų istrebitelis labiau bijo kaip velnias kryžiaus? Dantis sukandęs lietuvis kenčia, nes netoli jau laikas, kada istrebitelis ant savo nugaros pajus, kaip lietuvis jį „myli“ ir „gerbia“.

5. Kokia ateitis?

Istrebiteliui likimo nepavydi nė šuo. Viena aišku: Lietuvos žalias miškas nepašykštės sausų šakų, o kad taip bus, garantuoja Lietuvos partizanai.

6. Kokia išeitis?

Teko patirti, kad kai kurie istrebiteliai jau pabudo iš „miego“ ir susiprato ne tuo keliu nuėję, bet galvoja, kad grįžti jau per vėlu.

Taip. Grįžimas yra vėlus, bet dar ne per vėlus. Skirtumas yra tame, kad dabartinis sugrįžimas yra sunkesnis negu anksčiau, bet jis dar yra galimas.

Istrebitelis, kuris nori grįžti į garbingą gyvenimą, privalo:

a. Įvykdyti uždavinį, kurį gaus iš Partizanų Vadų.

b. Jeigu uždaviniui gauti susitikimas su partizanais yra neįmanomas, tuomet istrebitelis, pasitraukdamas iš pareigų, privalo sunaikinti parsidavusius svetimšaliams savo vadus arba kitus žymesniusios tautos išgamas.

Tai įvykdęs istrebitelis galės:

a. Pasitraukęs iš pareigų slapstytis netrukdomas iš partizanų pusės.

b. Iš partizanų Vadovybės jam gali būti išduodamas atitinkamas pažymėjimas.

c. Ypatingais atvejais jis gali būti priimtas į partizanų eiles.

d. Tas asmuo ir toliau gali pasilikti istrebitelio pareigose, jeigu jis pilnutinai atlikinėš uždavinius, kuriuos gaus iš partizanų.

e. Visa kita, laisvė ir neliečiamybė iš partizanų pusės garantuojama.

Istrebiteliai, kurie šia galimybe nepasinaudos, kiekvienai progai pasitaikius ar kovos trimitui pasigirdus bus ir tolimiausiuose užkampiuose surasti ir, neatsižvelgiant į jokių pasiaiškinimus, be jokio pasigailėjimo sunaikinti.

Siūlau partizanams supažindinti istrebitelius, panaudojant jų gimines, su šia vienintele išsigelbėjimui galima pasinaudoti priemone.

Vanagas-Adolfas Ramanauskas

Mylėk tėvynę (Dainavos apygardos Merkio rinktinės organas), 1947 03 15, Nr. 3 (8), LYA, f. K-1, baudž. b. 44618/3, t. U, l. 25. Originalas, mašinraštis.

108 *dokumentas*

Apie kolaborantų vaidmenį sovietinant Lietuvą

„Aktyvas nulemia“

Taip pavadintas „Tiesos“ Nr. 258, 1947.XI.1 d. vedamasis. Tai „aktyvas“, kuris švelniai pagal „Tiesos“ Nr. 230, 1947.IX.20 d. [neįskaitomas žodis], „yra partijos visuomeninės nuomonės reiškėjas ir netarpiškas partinių nutarimų vykdytojas“.

Iš tikrųjų, komunistų (b) partijai „aktyvas“ mūsų krašte tiek būtinas ir tiek turi reikšmės, kiek žmogui oras. Norint susidaryti visuotinį vaizdą apie tai, ką reiškia pasakymas „aktyvas nulemia“, reikia peržvelgti bent kelis charakteringesnius gyvenimo reiškinius, kurie įvyko komunistų (b) partijai šeiminkaujant Lietuvoje.

Antrasis bolševikinio maro užplūdimas pasireiškė tuo, kad buvo paskelbtas įsakymas jaunuomenę šaukti į kariuomenę - į frontą. Įsakymas nebuvo pildomas, nes Lietuvos jaunimas vieningai ir ryžtingai atsisakė eiti kovoti už raudonąjį tironą - mūsų krašto pavergėją. Tuo metu pirmą kartą pasireiškė „aktyvas - partijos netarpiškas nutarimų vykdytojas“. Jis nulėmė ir padarė tai, kad mes visi savo akimis matėme baisias jaunuolių medžiokles kaimuose, kulkosvaidžių vamzdžių apsaugoje varomus jų būrius valsčių ir apskričių miestų gatvėmis, kenčiančius šaltį ir badą šimtuose, spygliuota viela aptvertuose, žemės rūsiuose. (Kaip pavyzdžiu galima paminėti vieną iš daugelio žemėje rusių Alytaus mieste, Basanavičiaus prospekte, kurį pats „aktyvas“ parengė ir po laimingesnės medžioklės jame sugrūsdavo iki 100 asmenų). Pagaliau tik iš vieno kito, turėjusio laimę pabėgti ar grįžti iš fronto ar stovyklų, sužinojome apie tai, kaip tas jaunimas to paties „aktyvo“ nulėmimo dėka buvo varomas į pirmąsias fronto linijas ir žuvo arba spygliuota viela aptvertose koncentracijos stovyklose kentėjo ar mirė nuo šalčio, ligų ir bado.

Ir komunistų (b) partija visa tai pavadino kaip „jaunimo didelį patriotizmo pasireiškimą didžiajame tėvynės kare“.

Ubagų tėvui Stalinui mūsų tautos parsidavėliai Sniečkus, Gedvilas ir Lietuvos TSR įgaliotinis Andrejevas š/m. spalio mėn. 10 d. raportavo, kad Lietuvos TSR prieš laiką įvykdė valstybinį grūdų paruošų planą 100,3 % ir grūdų pristatymas tebevyksta. Ir kas čia, jei ne „aktyvas“, nulėmė? Jis, ginkluotomis gaujomis kiekvieną dieną šėldamas kaimuose, už ūkininko neįstengtą atiduoti iki pilnos prievolės normos bent vieną kilogramą išvedė iš tvarto paskutinę karvę ar kiaulę. Tai jis masiniai privertė kruvinai raudonomis nuo ūkininkų ašarų gurguolėmis gabenti paskutinį grūdą į niekuomet nepripildomą „tarybinio rojaus“ aruodą.

Ir visa tai komunistų (b) partija pavadino kaip „aukščiausią valstiečių padėką Stalinui už suteiktą rojišką gyvenimą“.

Mes labai gerai prisimename valstybinės paskolos rinkimą. Ir kas iš ūkininkų būtų skolinęs savo budeliams, jeigu ir čia „aktyvas“ nebūtų nulėmęs. Tai jis siusdamas gaudė ūkininkus laukuose, kelyje ir privertė pasirašyti pasižadėjimo sąrašę. Kruvinu prakaitu uždirbtą červoncą ūkininkas palydėjo tarsi bedugnėn.

Ir apie tai komunistų (b) partija paskelbė kaip „valstiečių vykdytą paskolą su didžiausiu dvasiniu pakilimu ir entuziazmu“.

Mes niekuomet neužmiršime bolševikų pravestų rinkimų Lietuvoje, kuriuos mūsų tauta vieningai suboikotavo. Ir kas, jei ne „aktyvas“, nulėmė rinkimus, prikimšdamas rinkimines urnas balsavimo biuletenių. Tai jis pats ir kitus privertė pasirašyti po suklustotais rinkiminiais protokolais.

Ir visa tai komunistų (b) partija pavadino kaip „gyventojų pademonstravimą savo begalinę meilę ir atsidavimą tarybų valdžiai, komunistų partijai ir demokratiškesnės pasaulyje konstitucijos kūrėjui – draugui Stalinui“.

1948 m. sausio mėn. 18 d. įvyks rinkimai į vietines tarybas. Tai ketvirtoji rinkiminė komedija, kurią Kremliaus valdovams diriguojant ir „aktyvui“ paremiant tautos išgamos praves. Įvyks ketvirtasis brutalus pasityčiojimas iš pagrindinių žmoniškumo teisių su tikslu ir toliau dumti pasauliui akis. Lietuviai, nebodami raudonojo teroro, rizikuodami savo asmenine laisve ir net gyvybe, vieningai praeituosius rinkimus suboikotavo – suboikotuos ir pastaruosius. Šis nepaprastas lietuvių tautos ryžtingumas ateityje turės didžiulės reikšmės Nepriklausomybės atžvilgiu, o šiuo metu dar glaudžiau suburs visas jėgas pasipriešinti bet kokioms lietuvių tautai pragaištingoms bolševikų užmačioms. Ir štai kaip tik to-

dėl partija „Tiesos“ vedamajame šaukte šaukia, kad „reikia daryti visa, kad tik būtų užtikrinta pilna komunistų pergalė ir kad pagrindinis šioje kampanijoje klausimas yra aktyvo klausimas, nes jis nulems pačių rinkimų pasisėkimą“.

Visi be jokios išimties Tarybų Lietuvos laikraščiai, švietimas, menas ir kūryba užtempti ant grynai bolševikinio kurpalio. Jokia laisva mintis, jeigu ji nėra persunkta bolševizmo dvasia, negali būti pareikšta. Visi ir viskam privalo semti išmintį tik iš Maskvos KP(b) Komiteto nutarimų. Vargas tam, kas, kad ir nejučiomis, bent kiek krypteli nuo generalinės generalisimo linijos. Ir čia „aktyvas nulemia“. Tai jis, „partijos minčių reiškėjas“, visos mūsų tautos vardu galvoja, kalba, sveikina ir raportuoja generalisimui. Tai jis, tas partijos nepamainomas ramstis, kovoja, anot jų, prieš „keliaklupsčiąvą užsieniui, auklėjamąją [spiaudizmo] dvasią, reakciją, buožes - lietuviškuosius nacionalistus, kurie turi su JAV stovykla ryšį, dvasiškiją, beidėjiškumą“ ir visa eile kitais terminais pavadintus tariamus partijos priešus.

Pagaliau kalbant ir apie patį bolševikinį valdžios aparatą mūsų krašte tenka pažymėti, kad jis tik to paties „aktyvo“ dėka tesilaiko. Tik „aktyvo“ lydimi raudonieji pareigūnai vos pakenčiamai saugiai jaučiasi vykdamy i apskrities miestus ir pan. Sunku būtų pasakyti, kokią plačią sąvoką turi išsireiškimas „aktyvas nulemia“. Bendrai tariant, „aktyvas nulemia“ - reiškia visą dvasinį, moralinį, materialinį mūsų tautos pasireiškimą. Ir tik todėl partija šiam betarpiui „įsakymų vykdytojui“ suteikė beribę teisę savavaliauti ir nebūti atsakingam už jo kruvinuosius ir mūsų kraštui pražūtingus darbus. Komunistų (b) partijai nesvarbu, kad mūsų liaudis baisiai kenčia. Jos tikslas - kaip galima prailginti savo viešpatavimą, masuoti savo juodųjų darbų vaisius nuo demokratinio pasaulio akių. Tik todėl ji skelbia, kad bolševizmas negali nė vienos pėdos pasitraukti.

Lietuvos partizanų ir visuomenės nenuilstamomis pastangomis jau demaskuojami ir pateikiami konkretūs faktai ten, kur baigiamas rengti naujas Niurnbergas tiems, kurie dar šiuo metu tebesėdi teisėjų tarpe. Istorinė patirtis rodo, kad pražūtingų darbų vykdytojai užsitraukia Dangaus kerštą. Todėl mes dar kartą kviečiame tikruosius tėvynės sūnus ir dukras budriai sekti ir visa registruoti, o ypačiai įvyksiančių rinkimų eigą ir duomenis, kad dokumentinę medžiagą kuo platesne ir tikslesne apimtimi būtų galima įteikti tiems, kam ji yra nepaprastai reikalinga.

Laisvės varpas (Dainavos apygardos organas), 1947 11 20, Nr. 2 (11), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 195-198.

Lietuvos partizanų kreipimasis į šnipus**Išspėjimas**

Lietuvių tarpe vis dar atsiranda žmonių, skaudžiai kenkiančių tautai sekimu ir savo brolių, sesių skundimu, kuo remdamiesi okupantai [neįskaitomas žodis] bei nubuožina gyventojus. Daug blogo padaro ir tie, ypatingai vadinamieji tarybinės valdžios pareigūnai, kurie, kad ir būdami daugumoje priešingo bolševizmui nusistatymo, savo pasyvia laikyšana bei pareigų pildymu padeda smaugti tautiečius, jų laiku neišpėdami gresiant areštavimo, trėmimo ar turto konfiskavimo pavojui. Dėl šio tokių pareigūnų uolumo tūkstančiai šeimų atsidūrė tolimajame Sibire, kiti pateko MVD-tų kankinimui, ne vienas kaimas pagreitintai suvarytas į kolchozus. Tuo būdu įvairių skubų keliu tų pareigūnų iniciatyva išieškamų nepakeliamų mokesčių bei „paskolų“ pavidale išplėšiami milijonai rublių, „prievolių“ ir „pirminių“ pristatymų keliu atimami paskutiniai ūkininkų produktai, nepakeliamai didelėmis iškirtimo normomis be atodairos naikinami krašto miškai.

Laisvės kovos Sąjūdis išpėja valsčių ir apylinkių pirmininkus, visus kitus administracinio aparato pareigūnus ir piliečius. Laikas susiprasti. Liaukitės savo tėvynei pragaištingą darbą [dirbę]. Būkite tikri, kad mūsų nematomos akys seka ir registruoja visus jūsų nusikalstamus darbus. Niekas neišvengs užsitarnautos bausmės.

Susipraskite, nes greit bus vėlu. Užuo toliau didinę savo nusikaltimų skaičių, pasilikdami savo pareigose, stenkitės visomis priemonėmis ginti savo tautiečių reikalus. Sužinoję apie gresiantį tautiečiui pavojų, privalote slaptai išpėti. Išvežtųjų ir kitų nuo raudonojo teroro nukentėjusiųjų šelpimas yra šventa pareiga. Be to, visais galimais būdais privalote kovoti prieš kolektyvinimo akciją, gelbėti ūkius nuo nubuožinimo bei turto konfiskavimo.

Žinokit ir atsiminkit, kad jūsų pareiga - ne su žiauriuoju okupantu prieš tautą, bet su tauta prieš okupantą.

Nepaklausiusius šio mūsų išspėjimo ir toliau kenkiančius savo tautai be pasigailėjimo naikinsim kaip žalingas piktžoles.

Apsigalvokite ir apsispręskite!

Lietuvos partizanai

**LLKS atsišaukimas į sribus
(ne anksčiau kaip 1949 m. vasaris)**

Atiduok Tėvynei, ką privalai!

Istrebiteliau!

Ne tavo dalios pavydas prabyla į tave, - tave ir tavo leitenantas vadina lietuvišku šuniu. Ginkluotas rusišku šautuvu, rusišku prakaitu persunkta brezento palaidine brendi per artimųjų ašaras ir kraują, o kur nueisi - tai jau tiek pat.

Skaudu lietuviui, kad jo tautietį ir tyrliukų burliokas gali šunio vietoj laikyti, kad ir artimųjų akyse likai tevertas kulkos. Šitas skausmas prašo - tavo kelią žvelgti.

Laisvoje Lietuvoje pagarba policininkui daugeliui atrodė pavydėtina. Tai regėdamas bolševikas, skelbdamas Lietuvoje savo valią, raudonais bolševikais rinkosi ką tinkamas. To pasėkoje chuliganai paliko Lietuvoje milicijos pareigūnais.

1944 m. ir tu šlykštėjaisi šita milicija, kuri savo pareigas tegalėjo eiti raudonosios armijos pagalba. Bolševizmui tai lėmė lietuvių tautos panieką. Kad šita panieką nuo savęs nukreiptų, bolševikas sugalvojo velnišką planą: duoti tau tarnybą, kad ir už bolševiką šlykštesnis liktumei, kad už bolševiko darbus tu būtum kalčiausias.

Istrebiteliau, bolševikas velnišku planu triumfuoja! Ir tarybiniai ministrai tave laiko tuo ožiu, ant kurio tauta galėtų išlieti savo tulžį už visas bolševikines piktybes. Kad tavo leitenantas prieš tavo tautą galėtų atrodyti teišus, tas leitenantas tave šaukia šuniu.

Kas tavęs laukia bolševizmą nugalėjus, aiškiausiai parodo Niurnbergas. Niurnberginis procesas piktų įsakymų vykdytojams sako, jog Hitleris-Stalinas gali prieš tokį teismą paslaptiškai dingti, kad už juos atsakytų jų įsakymus vykde.

Šituo remdamiesi bolševikai taip susitvarkė Lietuvoje, kad prieš tautos teismą tu nė vieno tarybininko negalėtum atsivesti liudyti, jog jo atsakomybeėjai brolžudžio pareigas. Prieš neišvengiamą teismą bolševikas - tavo leitenantas ir dėl garnizonų siautėjimo Lietuvoje apsirūpinęs tuos garnizonus kviečiamaisiais prašymais, kurie paremti tavo maldavimais - raportais.

Tiesa, dėl savo nūdienos tu manai teisintis, kad nebuvo vado tave iš kruvinos balos išvesti. Dėl to žinok: tu - sūnus tautos, kuri pasiekė

nepriklausomybę pamojus ranka į jai besiskelbiančius vadais ponus; kurios policininkas buvo gerbiamas dėl to, kad neglostė chuliganų - vagių; kurios nepriklausomybę išdrįso niekinti tik tas, prieš kurį parengtas kryžiaus karo žygis.

Esi lietuviu gimęs, dėl to žinok, kad laukiant vado ateina [neįskaitomas žodis] ir leitenantas rusas, kuris per tavo pražūtį sau išsigelbėjimo ieško. Jeigu lietuvis tau siūlytų išsigelbėjimą tave glostydamas, tai tas galėtų reikšti, kad lietuvis siekia ir tiems laisvės, kurių gyvenimas net barbarą daro pakenčiamą. Tautos gyvenimo vardu lietuvis tau tegali įsakyti:

- Patsai save išgelbėk nuo sunaikinimo! Jei to negali, nevertas būti lietuvių tautos sūnumi!

Žmogaus gyvenimas tegali patarti, jog bolševikas tau davė šautuvą, kad prieš savo anūkus pasididžiuiotum:

- Vertė mane bolševikas šuniu, už tai su juo kaip su šuniu pasielgiau!

Istrebiteliau, kol tavo likimas tavo rankose, dėl šio atsakymo ir patarimo gerai pagalvok! Tau išsigelbėti kito kelio nėra!

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis

LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 112. Originalas, mašinraštis.

111 *dokumentas*

Apie provokatorius Kostą Kubilinską ir Algirdą Skinkį

Bolševikų provokatoriai

Raudonasis okupantas, norėdamas suduoti tautai bei sąjūdžiui kuo skaudesnę triuškinantį smūgį, deda didžiausias pastangas į partizanų eiles įterpti savo agentus - provokatorius. Būdinga, kad savo agentais okupantas parenka iš pačių lietuvių tokius asmenis, kurie išdavikišką provokacinę veiklą labai rūpestingai maskuoja tariamu patriotiškumu, tautiniu sąmoningumu ir neapykanta tarybinei valdžiai. Visuomenei bei sąjūdžiui tokius provokatorius susekti yra gana sunku, nes jie jokiais veiksmais, galinčiais juos išryškinti, nepasirodo.

Panašios rūšies išgamomis buvo Kostas Kubilinskas-Kubilius ir Algirdas Skinkys (abu gimę Vilkaviškio apskr., Gižų valsč., Rūdų km.), kurie nepriklausomybės metais priklausė ateitininkų organizacijai, pirmojo bol-

ševikmečio laikotarpyje leido rotatoriumi dauginamus antitarybinius laikraštėlius („Žaibai“, „Naujieji Žaibai“, Vasario 16-toji“ ir kt.), vokiečių okupacijos metu rašė antitarybines satyras (plačiausiai žinoma K. Kubilinsko-Kapso „LTSR“ - Eltesera), patriotiniais motyvais eilėraščius ir t. t.

Pirmaisiais antrosios bolševikinės okupacijos metais jie priklausė taip vadinamai Jaunųjų Rašytojų Sąjungai, bet MVD susekus jų pirmąją veiklą buvo iš jos su triukšmu išmesti. Raudonosios Jaunųjų Rašytojų Sąjungos susirinkimuose ir tarybinėje spaudoje jie buvo išskolioti kaip dekadentizmo šalininkai, tarybinės valdžios šmeižikai, nacionalistai. Jiems išsibrovus į sąjūdį ir čia atlikus išdavikiškus-provokacinius darbus, paaiškėjo, kad visa tai buvo iš anksto MVD suplanuotas manevras, kuriuo lietuviškoje visuomenėje turėjo būti sukeltas išpūdis, jog šie abu parsidavėliai tikrai yra „lojalūs“ Nepriklausomos Lietuvos siekimams ir idealams, o šiuo metu - pavergtosios Lietuvos vedamam vieningam pasipriešinimui. Tokiu būdu Kubilinskui ir Skinkui turėjo būti parengta dirva įsibrauti į Sąjūdį.

Po šio paruošiamojo darbo, norėdami „išvengti“ tariamą „persekiojimą“, Kubilinskas ir Skinkys su specialiu MVD uždaviniu atsiduria Rudnios valsč., Varėnos apskr., kur abu pradeda mokytojauti. Savaime suprantama, jog jie pasirodo gyventojų ir mokytojų tarpe kaip dar „didesni tėvynės mylėtojai“. Išgiję vietos gyventojų ir laisvės kovotojų partizanų pasitikėjimą, jie palengva toki patį pasitikėjimą įgyja ir Dainavos Apygardos vadovybėje. Tai ir buvo pagrindinis tikslas, kurio jie, MVD pavestai, ištiesus metus aklai siekė.

Patekę į vieną Dainavos Apygardos vadovėlių, 1949 m. kovo mėn. 7 d. jie klastingai nužudo laikinaiėjusią Dainavos Apygardos Vado pareigą Kariūną, sprunka į Alytų ir iš ten atvykus MVD-istams (apie 40 sunkvežimių), buvo vienu metu pultas apygardos ir vienos rinktinės vadovietės. Beviltiškame apsupime didvyriškai kaudamasis, išsprogdinęs vadovietę, nelygioje kovoje krito Rinktinės Vadas Žaibas su trimis partizanais. Priešas už tai užmokėjo keliasdešimties MVD-istų gyvybėmis.

Remiantis patirtomis žiniomis, abu bolševikų provokatoriai šiuo metu randasi Vilniuje ir retkarčiais Kaune, tačiau, kruopščiai slėpdami savo nusikalstamų darbų pėdsakus ir norėdami išvengti bausmės, atrodo, jog nuolatinės gyvenamos vietos neturi.

Dainavos Apygardos Štabas išpėja visus gyventojus šių partizanų krauju susitepusių išdavikų saugotis, nes jie lietuviškosios visuomenės tarpe (ypatingai Vilniuje ir Kaune) gali bandyti tęsti savo išdavikišką-provokacinę-ardomąją veiklą.

Provokatoriai žmogžudžiai Kubilinskas ir Skinkys tikėjosi išsprogdinti Dainavos Apygardą iš vidaus ir palikti be vadovybės decentralizuotus dalinius, su kuriais MVD-istų gaujoms būtų lengviau kovoti nei su vienos vadovybės organizuotai valdoma apygarda.

Deja, šie niekingieji pardavikai turėjo apsirikti. Tiesa, Žaibo ir su juo buvusių vyrų netekimas yra skaudus, nes jie buvo iš geriausiųjų kovotojų, tačiau apygarda, pergyvenusi jau ne vieną nelaimę, pakėlė ir šią paskutiniąją ryžtingai. Žaizda buvo sunki, bet ne mirtina. Gi Kubilinskui ir Skinkui likimo keliai labai trumpi. Šiandien jiems galbūt dar pavyks MVD-istų apsaugoje išsislapstyti iki rytojaus, kuris neša mirtį bolševizmui, atneš kartuves ir visiems pakalikams, jų tarpe Kubilinskui ir Skinkui. Lai būna jie tuo tikri.

Laisvės varpas (Dainavos apygardos organas), 1949 08 17, Nr. 6 (30), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 392-394.

112 *dokumentas*

LLKS kreipimasis į kolaborantus

Į Lietuvį tautos išdavikus

Laisvosios pasaulio tautos geležiniu žiedu baigia apjuosti revoliucijų pagalba pasaulį užvaldyti siekiančią Tarybų Sąjungą. Karas neišvengiamas ir visiškai čia pat. Kas jį laimės, gali pasakyti kiekvienas vaikas. Laikas pagalvoti Tėvynės išdavikams, ką jie gaus už savo darbus, kai atominės bombos įbauginti „nenugalimosios herojai“ atsuks nugaras Berlynui ir Kaunui? Klausimas labai opus ir vertas rimto apsvartymo.

Kaip su Hitleriu nepasislėpė jo planų vykdytojai, nepasislėps ir Stalino bernai, nes nėra žemėje vietos, kuri priglaustų žmonijos prasikaltėlius.

Gerai išsidėmėkite, Tėvynę ir sąžinę pardavusieji Lietuvos judai: į Marsą ar kitą planetą neišskrisite. Visur jus surasim ir tinkamai nubausim. Jei ne mes, tai mūsų kovos tęsėjai, kuriais bus kiekvienas ginklą valdyti galįs lietuvis. Ateina jūsų triumfo dienų pabaiga. Kol dar nevėlu, siūlome pagalvoti... Rinkitės raudonojo niurnbergo kaltinamųjų suolą ir kartuves, arba, jei rankų dar nesate sutepę brolių krauju – įrodykite, kad esate verti pasigailėjimo, stodami į kovą prieš okupantą. Į savo eiles jūsų nebekviečiame. Tai jau praeities dalykas, kuo, deja, nepasinaudojote. Da-

bar jūsų grįžimo prie tautos kamieno kelias turi eiti per priešų lavonus, gelbstint tautiečius nuo kalėjimo, Sibiro, ūkininkus - nuo kolchozų, nu-
buožinimo, duoklių.

Gi brolių krauju rankas susitepusiųjų likimas apgailėtinas. Šią dėmę galėtų nuplauti tik priešų kraujas, o galimybė sušvelninti užtarnautą bausmę yra: sabotuoti tautos naikinimo pastangas, kelti netvarką priešų eilėse, nevykdyti viršininkų įsakymų ir kiekviena proga atsukti ir panaudoti ginklą prieš juos, nes jie grįš iš kur atėję, o tauta pareikalaus iš jūsų už nusikaltimus atsiskaitymo.

Tad negaištant nė dienos pradėkite atgailos kelią. Nepraleiskite pas-
kutinės galimybės sušvelninti arba atpirkti užpelnytą bausmę. Kai prasi-
dės kryžiaus žygis prieš komunizmą ir lietuvių tauta pakils nusimesti
vergijos pančių, jums kelias atgal bus uždarytas. Tada negelbės nė ge-
riausi darbai, nes atsiskaitymo laikas bus atėjęs.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdis

N. Gaškaitės-Žemaitienės asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

113 *dokumentas*

LLKS kreipimasis į kolaborantus

Tautietii!

Nors minutei atitrūk nuo žemiškų dalykų, stabterk ir pakelk akis į dan-
gų. Paklausk, ką šneka nemari tautos dvasia, ko klausia tavęs sąžinė?
Ar galėtumei šiandien mirti be keršto širdyje savo artimui, ar galėsi bro-
liu sveikintis laisvės varpui aidint tėviškės laukuos?..

Pažvelk ten, kur šnara šimtametės eglės, kur audrų nebojęs partiza-
nas savo širdį dalina milijonams, - be priekaištų, nelaukdamas padėkos
ir niekam nesiskųsdamas kovoja tam, kad pavargus senutė galėtų be
baimės numirti savo pastogėje, kad vos pradėjęs ropoti vaikas siaubu
nelaikytų baisaus čekisto žvilgsnio. Galų gale kad jam savo gyvenimą
paaukojus laisvai skambėtų daina žaliai gegužy...

Ar tu nesi tos pačios tautos sūnus - dukra, ar tavo gyslose nepul-
suoja lietuviškas kraujas? Tai kodėl tu vergu lieki svetimiesiems? Kam
lieji kerštą savo broliui, vykdydamas svetimtaučio niekšingą valią? Oku-
pantas stengiasi kaip įmanydamas užgniaužti lietuvių tautos siekimus,

nori kerštu ir pagieža apnuodyti tavo sielą, kad nieko, kas gera, ne matytumei. Susipraski, kol laikas, sustok - pamastyk! Jei turi kerštą savo širdy - išrauk jį su šaknim, kad ir tavo vaikai galėtų be keršto laisvai ir nepriklausomai gyventi.

Okupantas širdyje tyčiojasi iš tavęs, kai tu, pamatęs kaimyną turintį dar ko pavalgyti bei apsirengti, bėgi jį skūsti. Nematyk per daug, ką daro tavo kaimynas, bet geriau pažiūrėk pats į save. Ar nerausi iš gėdos ir ar nevengsi susitikti savo pažįstamųjų, kai teisi lietuvių tautos valdžia perims pilnutinai valdyti kraštą?

Ar kartais ne pats sau tik duobę kasi? Juk pavyzdžiai daug kur įrodė, kad tarpusavyj du susipešę ir priešui vienas kitą skundę trėmimo metu buvo išsiųsti į Sibiro taigas badui ir mirčiai. Tave svetimas laikas saugo priešų todėl, kad esi lietuvis. Jis tarpusavio vaidus palaiko tam, kad dviem pešantis trečias galėtų laimėti.

Tad nebūk apakėliu ir nežudyk pats savęs, nežudyk ir neskundinėk savo brolių! Nesivaidykite dėl menkniekių, nepavydėkite didesnio duonos kąsnio, nesidairykite, kas dedasi kaimyno kieme. Šitie tavo skundai pražudys tave patį, nes ir partizanai imsis griežtesnių priemonių užkirsti kelią priešo ugdomai neapykantai lietuvių tarpe. Tai bjauri ir užkrečianti liga, kurią be jokio delsimo reikia gydyti, kad lietuvis neišsigimtų ir netaptų auka to, kas siekia pastatyti jo tautai paminklą su įrašu: „Kada tai gyveno lietuvių tauta“.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis

LYA, f. K-1, baudž. b. 26510/3, t. 7, l. 353-121. Originalas, mašinraštis.

114 *dokumentas*

**LLKS atsišaukimas, raginantis kaimų gyventojus
neimti okupacinės valdžios siūlomų ginklų**

Į kaimų gyventojus

Broliai! Kruvinasis tironas daugeliui iš jūsų atėmė žemę. Sunku jos netekus, nes bado šmėkla kasdien artėja. Dabar bruka mums ginklus, norėdami panaudoti kovai prieš savo tautiečius: prisidėti prie trėmimų vykdymo, apgrobti savo brolius atiminėjant gyvulius, dalyvaujant kūlimuose ir t. t. Priešas gąsdina, esą laisvės kovotojai partizanai keršys už įstoji-

mą į kolchozą. Netikėkite! Tai melas. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis niekada nekovojo ir nekovo prieš tuos, kurie buvo prievarta į juos suvaryti ar išrinkti į kolchozo valdybą. Laisvės kovotojų tikslas lieka ir toliau lengvinti savo tautiečių kančias: skatinti vienybę, organizuoti paramą kaliniams ir tremtiniams, kovoti su savo tautos išgamomis - šnipais ir visokio plauko okupacinės valdžios pataikūnais.

Bolševizmo dienos baigiasi. Matydami, kad stiprėjančio Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio savomis priemonėmis užgniaužti nebeįstengs, griebiasi istrebitelių. Jie pardavė Tėvynę už Judo grašius, išbraukė save iš lietuvių tautos narių tarpo ir amžiams užsitarnavo niekingą išdaviko vardą. Nesutepkite savo rankų vergiją mums atnešusio bolševiko ginklais. Prievarta jų niekam neįbruks ir už neėmimą nesodins kalėjiman nei trems Sibiran.

Griežtai įspėjame, kad ginklą paėmusius LLKS baus mirties bausme. Taip pat primename, kad LLKS nesiima atsakomybės už gyvybę kartu su priešo apginkluotais asmenimis esančių, kai bus vykdomas priešo apginkluotų asmenų baudimas.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis

LYA, f. K-1, baudž. b. 28600/3, t. 2, l. 297-80. Originalas, mašinraštis.

115 *dokumentas*

Straipsnis apie išdavystę

Išdavikams

Esamoji tarptautinė padėtis yra tokia aiški ir tiek daug mūsų iškankintai tautai teikianti vilčių, jog sveikam mąstančiam lietuviui nė galvon neateina mintis, kad šiuo metu gali dar atsirasti tokių nelaimingųjų mūsų tautiečių, tokių apakėlių, kurie pasišautų eiti išvien ne tik su Lietuvos, bet su viso pasaulio, su visos žmonijos priešu - Maskvos komunistais. Mums visiems, žiauraus, necivilizuoto engėjo nukamuotiems, atrodo, kad jau šiuo metu nieko iš lietuvių neatsirastų, kas įvykdytų išdavystę. Mūsų tautos ateitis jau aiški, beliko tik išsivadavimo laiko klausimas. Deja, liūdni faktai rodo priešingai... Štai neseniai pakaunėj žuvo du laisvės kovotojai, partizanai, išduoti ūkininko, pas kurį jie dienuojo. O argi vienintelė visoje Lietuvoje šiuo metu įvykdyta niekšybė? Ir argi ji paskutinė?

- Lietuvi, išdavike. Taigi, lietuvi. Juk ir tu esi lietuvis, ir tu kadaise buvai mažytis, tavo širdelė buvo skaisti, o mintys tyros. Tu bėgiodavai pievomis savo gimtosios žemės, kurią dabar išdavei, ir skynei gėlytes. Tavo motina žiūrėdavo į tave meilės kupinomis akimis ir būdavo laiminga. Juk ir tu, kaip ir visi, turi motiną, lietuvę, kuri, jei dar gyva, ne kartą jau prakeikė tave. O kiek ji tikėjosi iš tavęs! Kiek kartų ji su tavo tėvu, žiūrėdama į tave, svajojo, kad iš tavęs užaugs kažkas gero, kažkas kilnaus, naudingo jiems patiems ir visam kraštui. Kodėl, kodėl tu šitaip padarei? Jei tave būtų girdę gyvačių nuodais, jei būtumei mitęs driežais, šikšnosparniais, tai netektų stebėtis, kad tavo kraujuje tiek klastos ir pasalūniškumo. O argi tave motina ne ta pačia Lietuvos laukų duona maitino, argi ne tuo pačiu pienu tave girdė, kad tu kitoks negu visi?

Taip, tautiet, tu visiškai kitoks negu visi lietuviai. Atlikęs savo niekšingą darbą, patsai išsibraukei iš lietuvių tautos tarpo. Tu nuklydai į kelią, iš kurio niekad nebegrįžtama ir kuris veda tik į prarają. Rusų tautai tu nereikalingas. Kai ji išsivaduos iš savo ilgamečio jungo, tada ji pasibjaurės tavimi labiau už mus. Lietuviams tu nors ir išsigimėlis, bet mūsiškis, o jiems kas tu toks? Jų tautos prispaudėjo, rusų budelio šlykštus pakalikas.

Yra daug žmogų žeminančių darbų pasaulyje, yra labai daug niekšų, bet žemesnio dalyko kaip tautos išdavystė nesurasime. Sukčius, miesto kišenvagis, gatvės prostitutė niekina tautos išdaviką ir gėdinsis paduoti jam savo ranką.

Su tais, kas jau įvykdė savo gėdingą darbą, kalba trumpa. Mūsų tautos negirdėtai sunkus būvis ir pagrindžio kova verčia išdavikus naikinti kuo trumpiausiu laiku. Jei kuriam jų laikinai pavyksta pasprukti, tai tenesiguodi jisai, kad išsigelbėjo. Neliks nenubaustas nė vienas. Šių žodžių teisingumą jie patys prisimins atsidusdami paskutinį kartą.

Nepamiršk, kad dar niekas išdavystėmis nepagerino savo būvio. Negi tu manai, jog tu įsigysi okupanto pasitikėjimą? Niekados! Jei tu esi neištikimas savo tautiečiams, išduodi savo tautą, tai kaipgi jis tikės, kad tu būsi ištikimas jam, priešui? Jis tave globos tol, kol jam būsi reikalingas, o paskui tokius sunaikina. O gal tave vilioja keli tūkstančiai rublia-palaikių, kuriais MVD agentai tikisi tave pigiai nupirkti? Ką gi tu už juos nupirksi? Už juos tu įgysi amžiną sielos neramybę ir deginančią gėdą.

Tai kodėl, kodėl tu ruošiesi žengti viso pasaulio tautų paniekintu keliu? Ką tu pasirenki savo naujaisiais bičiuliais? Tuos, kurie į visas koncentracijos stovyklas, nuo Archangelsko iki Kamčiatkos, sugrūdo pusę milijono lietuvių vien už tai, kad jie lietuviai, kad jie mylėjo savo šalį; kurie tardy-

darni savo tautiečius laiko nuogus iki juosmens lediniame vandenyje, traiško rankų ir kojų sąnarius, kiša adatas į panages, pakabina už kojų; kurie 1941 m. šaudė kalinius kulkosvaidžiais, pjaustė moterims ausis, nosis, krūtis ir kaip senovės raganiai maišė rankomis po gyvų žmonių vidurius.

Taigi, kol dar neįvyko nelaimė, grįžk pas mus. Ir tu, ir mes visi iš vienos tautos kilę tarytum vieno tėvo vaikai. Argi ne tomis pačiomis lopšinėmis motinos mus liūliavo, ar ne ta pačia žeme žengėme pirmuosius žingsnius? O kodėl dabar tu, tautietė, nori išduoti savo tautos laisvės reikalą priešui, kodėl tu prieš mus visus? O, neik į šitą prakeikimo kelią, kartu su atbundančia laisve pabusk. Ir sugrįžk pas mus. Argi mūsų vargas, argi mūsų nelaimė ne bendra? Eik šen, ir vargsime, ir kentėsime, ir kausimės dėl viso krašto laisvės visi drauge, išvien. Sugrįžk, kol dar neįvyko nelaimė, kol dar nevėlu.

(Iš „Partizano“)

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1952 08, Nr. 2 (23), GAMF, inv. Nr. 123. Originalas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 390-392.

116 *dokumentas*

Požiūris į kolaboruojančią visuomenės dalį

Tautos išgamų darbai

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio aukštesnių vadovybių archyvuose guli daug sąrašų su tūkstančiais pavardžių. Tuose sąrašuose žymimi visi tautos išdavikai: stribai, milicininkai, visi MGB ir MVD karininkai lietuviai, rusai ir kitų tautybių, tų mokyklų mokiniai, jų šeimos, komunistų partijos nariai, komjaunuoliai, šnipai, išdavikai, skundikai ir didieji komunistinės valdžios pataikūnai. Juose laikas nuo laiko atžymimi tų asmenų nusikalstami darbai.

Pirmiausia panagrinėkime, kas sudaro tuos išdavikus ir žudikus.

Pirmąją jų grupę sudaro tautos atmatos - išsigimėliai, kurie 1941 metais, tik raudonajai armijai okupavus mūsų kraštą, iškilo į paviršių ir užėmė valdančius postus.

Antrąją grupei priskiriami visi tie, kurie, prasidėjus mobilizacijai į raudonąją armiją, stengdamiesi pasilikti savame krašte, stojo į istrebitelius, gaudė savo kaimynus į armiją ir nepatikimus okupantui tautiečius,

atiduodavo juos kalinio kančioms ir po to lėtai mirčiai į tolimus Sibiro lagerius. Tačiau tos grupės daugelis asmenų, pasibaigus karui, suprato savo pragaištingą darbą, išstojo iš istrebitelių ir grįžo į padoraus žmogaus gyvenimą.

Trečiai grupei priskiriame visus tuos, savo noru ar prievarta stojusius į MGB ir MVD mokyklas, jas baigusius ir gavusius milicijos ar saugumo įstaigose vadovaujamus postus.

Ketvirtą grupę sudaro visi partiniai ir komjaunuoliai, kurie, atėjūnų paraginti ar norėdami sudaryti sau geresnį pragyvenimą, įsirašė į šią partiją, nesiryždami tautai pakenkti. Tačiau vyksta kitaip. Jie, okupantų spaudžiami ir raginami, pasidaro klusnūs jų šuniukai, kurie dėl apgraužto kaulo ar numestos duonos plutos noriai tarnauja.

Penktajai grupei priklauso visi šnipai, provokatoriai ir skundikai. Šią grupę okupantai suorganizavo vėliausiai, bet už tai šiandien yra pavojingiausia.

Paskutiniu laiku okupantas deda didžiausias pastangas jiems plačiau išplėsti. Kodėl? Todėl, kad kitų grupių asmenys neturi tiek galimybių artimai bendrauti su gyventojais, ypač kaime. O užverbuotas žmogus, turėdamas pasitikėjimą kaimynuose ar įmonėje, lengvai visur prasiskverbia, nes tokio asmens nesisaugojama. Toksai asmuo, anksčiau buvęs geras lietuvis, taip pat pažįsta nemažai gerų ir prieš okupantus nusistačiusių tautiečių. Tai toks asmuo šiandien ir yra pavojingiausias.

Kad lengviau būtų gyventojui nuo tokių išdavikų apsisaugoti, kiek leidžia saugumo aplinkybės, dėsime jų pavardes ir nusikalstamus darbus spaudoje. Visų jų demaskuoti LLKS neįmanoma, nes MGB imasi visų slaptumo priemonių jiems užverbuoti. Tačiau gyventojams reikia atsiminti vieną: kas turi artimus ryšius su okupantų saugumu ir gyvena jų malonėje, tai jam ir tarnauja. Okupantas jų turi kiekviename kaime, kiekvienoje įstaigoje ar įmonėje. Nuo jų apsisaugoti yra viena ir svarbiausia priemonė - tai laikyti liežuvį už dantų ir sekti okupantų simpatikus. Įtarus šnipinėjant - rinkti apie jį žinias ir jas perduoti partizanams. O jie žinos, kaip su tokiais asmenimis pasielgti.

Apie užverbavimo priemones ir būdus čia jau neverta kalbėti, nes kelis kartus buvo rašyta anksčiau. O be to, maža šiandien rasime žmonių, kurie nebūtų ragavę enkavedistų tardymo, jo kumščių smūgių ir užmetamų kaltinimų. Tačiau iš jų rankų laimėtojais išėjo tie, kurie turi tvirtą ir nepalaužiamą tautinį nusistatymą laisvės atgavimui, o kiekvieną okupantui išduotą laisvės kovotoją ar kaimyną laiko didžiu nusikaltimu prieš tautą ir supranta, kad už išdavimą ar šnipinėjimą teks atsakyti prieš tautos teisimą.

Daugeliui kyla klausimas, kodėl okupantai taip deda pastangas verbuojant šnipus, raginant į komjaunimą? Kodėl taip stengias suspiesti apie save daugiau pagalbininkų ir simpatikų? Atsakymas glūdi tame:

Pirmosioms trimis grupėms priklauso tautiečiai, su kuriais okupantas jau neturi vargo, nes iš tokių retas kuris nėra padaręs nusikaltimo prieš tautą, yra okupanto dešinė ranka mūsų tautos rusinimo ir naikinimo bare.

Paskutiniu laiku okupantas didelį dėmesį atkreipė į ketvirtai grupei priklausančių tautiečių verbavimą. Čia turi reikalą su tautos jėga - jaunimu. Dar gilioje senovėje yra pasakyta: „Stipri ir nepalaužiama tauta yra ta, kurios jaunimas tautiniai stiprus“. Tai matydami okupantai pirmiausia į savo pusę stengiasi palenkti jaunimą. Ragindami stoti į komjaunimą, komunistiniai vadeivos prikalba gražiausių pažadų, siūlydami visur pirmenybes, tarnybas ir panašiai. Bet tikrenybėje vyksta kitaip. Tie gražūs pažadai tol, kol palaužia jaunuolio dvasią savo pusėn, paskui su juo daro, ką nori.

Daugelį kartų teko kalbėti su komjaunuoliais, kurie aiškinasi, kad įsirašę tik tam, kad apsaugojus šeimas, kad gavus kokią tarnybą, iš kurios galėtų pragyventi. Dažnas pro ašaras pasako, kad tautiečių išdaviku ir tautos naikintoju niekadosis nebus. Tačiau gyvenime vyksta kitaip. Ar ne iš tokių buvusių šiaudinių patriotų, įstojusių komjauniman, 1951 metais Vėlinių naktį, kuomet tūkstančiai kauniečių susirinko į kapines pasimelsti už mirusius ir norėjo pastatyti uždegtas žvakutes prie žuvusiųjų paminklo, girti, apsiginklavę komjaunuoliai neleido? Tik įtūžusi minia plytgaliais juos pašalino, ir kelios dešimtys tūkstančių kauniečių, apstoję paminklą, pro ašaras giedojo „Marija, Marija“ ir Tautos Himną. Išgirdę giesmės žodžius, komjaunuoliai kreipėsi į savo globėjus enkavedistus sakydami, kad kapinėse sukilimas. Atėję enkavedistai krauju patvindė kapines. Ar maža turime tokių pavyzdžių, kad komjaunuoliai siunčiami gaudyti laisvės kovotojų arba dalyvauti vežimuose?

Šiandien turime šimtus pavardžių tų komjaunuolių ir partinių, kurie, apsišarvavę kirviais, kirkomis ir štangomis, daužė Nepriklausomybės paminklus, kirto kryžius, daužė bažnyčių langus. Ar ne komjaunuoliai išniekino Nežinomojo Kareivio kapą, ar ne jie padėjo dinamitą po Laisvės Statulą, po Trimis Kryžiais? Taip! Tai paklydusių tautos vaikų darbai.

Yra gauta tikrų žinių, kad prasidėjus karui (kuris, tikime, bus netrukus) komjaunuoliai bus apginkluoti ir turės naikinti nepatikimą elementą - tėvus, brolius, seses, kad komunizmas, žengdamas į kapą, nusineštų daugiau nekaltų aukų.

Nors komjaunuoliams pirmas uždavinys yra sekti ir šnipinėti, tačiau gyventojams jų darbai gana gerai žinomi ir jiems tai mažai tesiseks. Todėl paskutiniu laiku okupantai šnipus daugiau verbuoja iš patikimų tautiečių. Su jais okupantas turi vargo tol, kol jie padaro pirmą nusikaitimą, o po jo, jausdami tautos, pasmerkimą, stengiasi naikinti partizaninis, kad tuomi sunaikinus LLKS, kad galėtų išvengti bausmės. O visu tuo laimi okupantas, privesdamas prie to, kad tautiečiai naikina vieni kitus.

Dabar mes trumpai peržvelkime, ką laimi šiandien tie visi tautos nusikaltėliai ir kas jų laukia ateityje.

Šiandien jie už savo kruvinus darbus gauna iš okupanto šioki toki pragyvenimą. O ar jie pagalvoja, kas jų laukia ateityje?

LLKS savo veikla dėl tautos išsilaisvinimo yra apjungęs visą tautą. Visi geros valios tautiečiai vienokiu ar kitokiu būdu yra į jį įsijungę jam visokeriopai talkininkaudami ir jį remdami. LLKS išsilaisvinimo kovą veda devintus metus. Jis nepalūš ir ateityje. Ši kova sunki, bet ji prasminga. Ji kiekvieną dieną aplaistoma krauju ir kančiomis. Tačiau jame atsispindi mūsų išsilaisvinimo viltys, jame pasaulis mato mūsų troškimą būti laisvais.

Sunaikinus komunizmą į taikos konferenciją atvyks nauji rusai, kurie teisinsis, kad ne jie kalti už tautų žudymą. Jie aiškinsis, kad jų jūs prašėte (kaip Vyšinskis JTO kad pareiškė, jog Lietuva savu noru įsijungė į Sov. Sąjungą). Jūs tada aiškinsitės, kad nebuvo vadų, kad nebuvo, kas nurodo, kuriuo keliu eiti. Bet tuo nepasiteisinsite! Kulka ar akmuo po kaklu - per maža bausmė. Juk šiandien mes kalbame ne girių medžiams, ne pievų gėlėms, bet jums, tautos žudytojai! Kalbame tam, kad suprastumėte, kad lietuviais esate gimę, lietuviais turite ir būt! Pasaulyje nieko nėra amžino. Ši vergija irgi nėra amžina. Laikas žaidžia tironų sostais. Kovojuojantieji pakeis valdovus, tik amžiais pasiliks dėl Tėvynės atlikti geri ir blogi darbai!

Ir po šios žiaurios okupacijos, kuomet LLKS su laisvųjų Vakarų valstybių pagalba iškovos laisvę ir džiaugsis jos vaisiais, tau, Tėvynės žudike, bus parodyti tavo niekšiški darbai.

P[ar]tizanas] kpt. *Vilius**

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1953 04 20, Nr. 4 (162), GAMF, inv. Nr. 38. Originalas, mašinraštis.

* Autorius nenustatytas.

Partizaninio karo aktualijos

117 *dokumentas*

Lietuvos demokratų sąjungos 1944 m. spalio 15 d. kreipimasis į tautą

Lietuviai!

Lietuvių tauta nenuilsdama kovoja su visais okupantais. Ši kova mirtina. Lietuvos demokratų sąjungos pirmomis okupacijos dienomis nustatyti kovos uždaviniai aktualūs ir šiandien:

- išsaugoti žmones;
- išsaugoti tautos kultūrinės ir materialines vertybes ir nuolat kovoti dėl
- nepriklausomos ir demokratinės LIETUVOS.

Išstojantysią okupantų armiją yra savo tautos išdavikas. Kaip vokiečiai, taip ir bolševikai siekia sunaikinti lietuvių tautą, bet jie susinaikins patys. Lietuva bus laisva. Tokia mūsų tautos valia, ir niekas negali jos palaužti.

Amerika, Anglija ir visos kitos valstybės - sąjungininkės nepripažįsta bolševikų užgrobtų kraštų. Sunaikinus Vokietiją ateis ir sovietų eilė.

Visomis jėgomis stenkitės pasilikti savo šalyje, nepasiduokite okupantų vykdomoms deportacijoms ir sunaikinimui - mūsų jėgos bus reikalingos laisvos Lietuvos atstatymui.

Lietuvos demokratų sąjungos konventas

Tėvynė (Lietuvos demokratų sąjungos organas), 1944 10 15, Nr. 4, LYA, f. K-1, ap. 45, b. 841, l. 142. Nuorašas rusų k., mašinraštis.

118 *dokumentas*

Apie padėtį Lietuvoje ir pasipriešinimą okupacijai

Gana svyruoti!

Penkti metai, kaip Lietuva, netekusi laisvės ir nepriklausomybės, kenčia mindžiojama ir niokojama okupantų. Penkti metai, kaip lietuvis yra be-teisis, persekiojamas ir gaudomas kaip laukinis žvėris. Penkti metai, kaip

lietuvių tauta kenčia, pasrūvusi krauju ir ašaromis. Šis laikas lietuvių užgrūdino, išmokė mylėti ir branginti Laisvę ir Nepriklausomybę ir išmokė suprasti, koks baisus likimas tokio beteisio žmogaus. Ir šiandien kiekvienas lietuvis susirūpinęs ir su baime žiūri į ateitį ir klausia: kas bus toliau? Kaip išsivaduoti iš kančių ir persekiojimų? Kada išmuš laisvės valanda? Bet nenusimink, lietuvi! Baisi ir buvusi galinga karo mašina jau baigia susidėvėti. Lemiamieji mūšiai jau prasidėjo. Netoli tas laikas, kada vokiečiai ir rusai, prisisiurbę nekaltų žmonių kraujo ir ašarų, sprogs.

Lietuvi, Laisvės valanda artėja, tik ją turim pasitikti ryžtingai ir gerai pasiruošę. Atminkit, kad laisvės mums niekas ant lėkštės uždėjęs neatneš, ją mes turėsime iškovoti. Turėsime pasauliui įrodyti, kad lietuviai jau tiek susipratę ir pasiryžę, jog Laisvės verti tikrai.

Laisvės kovai privalome pasiruošti iš anksto. Ne laikas bus ruoštis tada, kai hitlerinei ir raudonajai armijai sustiprėjus pasipils po mūsų kraštą įvairios, dar žiauresnės, dar labiau kraujo ištroškusios gaujos, kai mes patys būsime išvaikyti ir išblaškyti, kai suliepsnos mūsų sodybos ir gimtoji žemė apsilies krauju. To neturi būti. Neturime leisti krašte įsiviešpatauti įvairiems gaivalams ir anarchijai! Privalome išsaugoti patys save ir savo šeimas, valstybinį ir asmeninį turtą, namus, gyvulius, maisto produktus ir kt. Privalome išsaugoti susisiekimą ir palaikyti tvarką krašte, privalome surinkti ir apsaugoti ginklus ir kiekvieną šovinį. Atminkim, kad ginklų fabriku neturime, o lemiamu momentu bus svarbus kiekvienas šūvis. Visame krašte neturi likti nė vieno išdaviko, nė vieno, mūsų gimtojoje žemėje išaugusio ir lietuviška duona išsimitinusio, lietuvių tautos priešo, tada tik kova su svetimaisiais bus sėkminga ir žymiai lengvesnė. Privalome žinoti lietuvių tautos priešų tikslus, kiekvieną jų sujudėjimą, jų ruošiamas lietuviams pinkles ir kitus veiksmus. Kad šis pasiruošimas vyktų sėkmingai, privalome pamiršti asmenines sąskaitas ir savanaudiškumą, privalome visi susijungti po trispalvę Lietuvos vėliava į vieną plieninį vienetą, į vieną organizaciją. Organizuokimės kiekviename Lietuvos kaime ar apylinkėje ir junkimės prie jau susiorganizavusių lietuvių patriotų būrių. Tegū nelieka Lietuvoje nė vieno kampelio, kur nebūtų organizuotų vienetų.

Kai kas gali pagalvoti: kaip pradėti organizuotis ir kur rasti jau organizuotus? Lietuviai, susirasti kaime ar apylinkėje bendraminčių nesunku, o toliau reikia tik noro, pasiryžimo ir energijos veikti, ir organizuotus brolius rasit, kurie jums su lietuvišku nuoširdumu ir broliška meile visuomet padės. Kai kas dar gali pagalvoti: ginklų neturime, ar nedaug turime, ką mes dabar veiksime? Atminkim, kad ir po nedaug, bet sujungus į vieną vienetą susidarys kad ir ne tiek gausus, bet stiprus vienetas. Be to, mūsų veikimui reikalinga ir neginkluotų žmonių. Reikia tik ma-

žiau plepėti, svyruoti, o daugiau įsigilinti ir suprasti tikslą, daugiau energijos ir pasiryžimo. Tautos jėga ne vien ginkluose, bet ir tautos dvasioje, tautos sieloje ir vieningume. Gali atsirasti dar ir tokių, kurie galvoja: šiandien dar galim gyventi, turim namus, turim valgyti, kol prievolės pakeliamos, mums nesvarbu, kas mus valdo ar valdys. Tokie žmonės organizacijai nereikalingi, nes jie yra taip žemai puolę, kad ir patys nesupranta, jog lygiai taip pat galvoja ir kiekvienas gyvulys, kuriam visiškai nesvarbu, kas jo šeimininkas, - svarbu, kad turi kur ir ko paėsti. Organizacijai reikalingi tik pasiryžę ir tvirto nusistatymo patriotai, reikalingi stiprūs veikimo ramsčiai, o ne supuvėliai. Bus ir tokių, kurie nesupranta ir nenori suprasti šio tikslo, bailių ir panašiai. Tokie organizacijai nieko gero neduos, o tik apsunkins veikimą, todėl jų reikia vengti. Svarbu kokybė, o ne kiekybė. Nepamirškime ir šio momento pavojų, organizuokimės ir veikime visai slaptai, prisilaikydami didžiausio atsargumo, [neįskaitoma eilutė], bet ir gyvybę. Dirbkime energingai ir visomis jėgomis, tada sulauksime paramos ir iš kitų valstybių, gerbiančių ir ginančių visų tautų laisvę ir nepriklausomybę. Lietuvos vardas pasaulyje yra žinomas ir vertinamas, tik nesuterškime mes jo patys.

Lietuviai, pasiklausykime - išgirsime, kaip vaitoja mūsų žemė, niekšų draskoma, kaip kyla širdį veriančios aimanos kankinamų ir žudomų mūsų brolių, seserų ir tėvų, kaip šaukiasi pagalbos mūsų tautiečiai iš tolimųjų Sibiro taigų, kasyklų ir stovyklų. Tai išgirdus ar neplyšta iš skausmo širdis? Ar nekyla noras keršyti už padarytas žaizdas ir skausmus? Ar dar iki šiol neaišku, kad jei nesiorganizuosime ir neveiksime, tai mūsų likimas bus toks pat? Reikia galvoti, kad tas aišku visiems, o veikti laikas jau atėjo. Todėl visi tvirto ir griežto nusistatymo lietuviai patriotai, stokime prie šio kilnaus ir svarbaus darbo, kovokime už savo gimtąjį kraštą, už savo šeimas ir artimuosius, už tautos gerovę, už laisvą ir nepriklausomą LIETUVĄ!

I kovą (Nežinomo partizanų dalinio laikraštis), 1944 11 28, Nr. 4, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

119 *dokumentas*

Lietuvos gelbėjimo tarybos atsišaukimas

Lietuvių tautos atsišaukimas į Suvienytųjų Nacijų Sąjungą ir į visą kultūringą pasaulį

Atsišaukimas išsiuntinėtas užsienyje įvairiuosiuose kraštuose.

Lietuvių tauta nepripažino Lietuvos prijungimo prie Tarybų Sąjungos, išskyrus hitlerinę Vokietiją, kuri buvo padariusi 1939 m. su Tarybų

Sąjunga nepuolimo ir savitarpinės pagalbos sutartį. Lietuvių tauta prieš šį aktą griežtai protestavo, ir 1941 m. užėmė ne Tarybų Sąjungos dalį, bet nepriklausomą Lietuvą. Hitlerinė Vokietija, norėdama pasiglemžti Lietuvos teritoriją, panaikino nepriklausomybę, vyriausybės dalį išsigabeno į Vokietiją, o nepriklausomybės šalininkus pradėjo vadinti komunistais ir įvairias būdais persekioti bei naikinti. Lietuvos jaunimą apgaule ir smurtu stengėsi suvaryti į SS dalinius, bet, nežiūrint griežčiausių priemonių, hitlerininkų planai nepavyko.

Bolševikai okupantai, pasivadinę Tarybų Sąjungos Respublika, keršydami už 1941 m. sukilimą ir norėdami įrodyti, kad jie atstovauja lietuvių tautai, pildė jos valią, vykdė ir tebevykdė tokį terorą prieš Lietuvos liaudį, jog kultūringas pasaulis patikėti negalės, pats savo akimis nepamatęs surinktų visų teroro davinių.

Lietuvos jaunimas, gindamas savo valstybės ir tautos nepriklausomybę, nepasidavė nei hitleriniams, nei bolševikiniams okupantams. Tarybiniai pareigūnai, norėdami pasauliui parodyti, kad jie yra tikrai krašto šeimininkai, pasitelkė NKVD ir specialiai suorganizuotus dalinius, pradėjo vykdyti naujokų ėmimą į Raudonąją Armiją degindami sodybas, žudydami naujokų gimines, tėvus ir daugelyje vietų sušaudydami po keletą naujokų, tuo būdu stengdamiesi įbauginti kitus. Sugautus raišiodavo spygliuota viela.

Lietuvos jaunimas, matydamas, kad nuolankumu nieko nelaimės (tai parodė 1941 m. birž[elio] mėn]. ištrėmimai, žudymai) griebėsi turimų ginklų, pasitraukė į miškus ir pradėjo ginti savo laisvę ir artimųjų gyvybes. Tarybiniai okupantai juos pavadino hitleriniais banditais, jų apšmeižimui krašte pradėjo organizuoti ir globoti banditizmą, plėšikavimą, kad tuo būdu galėtų kaltinti tikruosius nepriklausomybės gynėjus.

Ir tada, kada Europoje nutilo patrankos, Lietuvoje dar siaučia teroras visu smarkumu: deginami kaimai, nekaltų žmonių lavonus tarybiniai pareigūnai guldė prie vieškelio ir miestų aikštėse, nelaidodami po keletą dienų, tuo norėdami atgrasinti liaudį nuo nepriklausomybės kovų. Šiuo metu, kada visas pasaulis kalba apie taiką ir laisvę, pas mus pilni kalėjimai ir rūsiai žmonių, kaliniai užkalnuose vagonuose tremiami į Rusiją be maisto ir vandens.

Ir štai toks teroras tebevyksta, kada pasirašytas Sąjunga Nacijų Statutas, kuris garantuoja žmogui ir tautoms laisvę ir nepriklausomybę.

Todėl LIETUVOS GELBĖJIMO TARYBA skelbia visam kultūringam pasauliui, kad visoje Lietuvoje vyksta *sukilimas* prieš neregėto žiaurumo Tarybų Rusijos diktatūros okupaciją.

1. Lietuvių tauta kovoja už savo laisvę ir nepriklausomą Lietuvos demokratinę respubliką, atstovaujamą visų partijų, nežiūrint tautybės, tikybės bei visuomeninės padėties skirtumo.

2. Pranešame visam pasauliui bei veikiančiam [neįskaitoma eilutė] okupantams, kovoja už Lietuvos laisvę, yra LLA (LAISVOSIOS LIETUVOS ARMIJOS) kariai, todėl turi būti traktuojami kaip numato tarptautinė teisė.

3. Lietuvos tauta kviečia visas pavergtas tautas, kad jos, neprisidėdamos prie Lietuvos laisvės kovos malšinimo, stotų su ginklu rankose prieš savo engėjus ir diktatūrą, nes tik taip įgyvendinsime SUVIENYTŲJŲ NACIJŲ STATUTĄ ir pasaulinę tvarką. Rusų tautai, bet ne bolševikų partijai primename, kad jei jie pripažįsta SUVIENYTŲJŲ NACIJŲ STATUTĄ, tai savo valdymosi formą tegul pertvarko pagal jo reikalavimus ir tegul nesikiša į mūsų vidaus gyvenimą. Priešingu atveju bolševikinė diktatūra ją įvels į naują pasaulio katastrofą.

4. Laisvosios Lietuvos Armija niekur nekludė Raudonosios Armijos veiksams prieš hitlerinę Vokietiją ir toliau niekur nekludys, jeigu nebus jų užpulta. Bet praneša Raudonosios Armijos kareiviams ir, svarbiausia, tarybiniais pareigūnams bei NKVD, kad plėšikaujantiems ir banditaujantiems pasigailėjimo nebus.

5. Tarybiniais pareigūnams, Lietuvos piliečiams skelbiama visiška AMNESTIJA, jei jie prisidės prie nepriklausomos Lietuvos atstatymo ir tvarkos palaikymo. Priešingu atveju bus laikomi Lietuvos valstybės ir tautos išdavikais.

6. Lietuvių tauta nepripažįsta bolševikinės žemės reformos, nes joks atėjūnas neturi teisės tautos turtą nei grobti, nei dovanoti. Bolševikinė žemės reforma yra pereinamasis laipsnis į kolchozinę baudžiavą bolševikų partijai. Nepriklausomos Lietuvos liaudis pati nutars, kokios ūkinės reformos yra tinkamiausios.

7. Lietuvių tauta kreipiasi į JAV Prezidentą Trumėną, Didž. Brit. Ministrį Pirmininką Čerčilį ir į viso pasaulio atskirus žmones ir tautas, gerbiančias žmogaus ir tautų laisvę, prašydami padėti morališkai ir materialiai šioje sunkioje laisvės kovoje.

8. Lietuvių tauta nepadės ginklų, kol nebus išpildyti teisėti mūsų reikalavimai, sugrąžinti visi tremtiniai, išvaduoti bolševiniai kaliniai, išvesta okupacinė karinė ir civilinė valdžia.

Lietuvos Gelbėjimo Taryba

Padėtis Lietuvoje**Politinė vidaus padėtis**

Artėja žiema. Kiekvienas lietuvis, kiekvienas partizanas ar kalėjime pūdomas tautietis neramiai klausia pats savęs: kas bus? Ar ateis kada tikrosios laisvės valanda? Nejaugi dar reikės ir šią žiemą kentėti?

Toki ir panašūs klausimai kyla kiekvieno lietuvių galvoj. Daugelis net visai nusimena ir beviltiškai pasiduoda likimui.

Laisvoji spauda yra pasiryžusi į visus šiuos klausimus atsakyti ir duoti tikrą bei teisingą dabartinės padėties vaizdą.

Yra trys klausimai, kuriuos nušvietus ir išaiškinus kiekvienas tautietis supras dabartinę Lietuvos padėtį ir jos ateitį. Tie klausimai yra tokie:

1. Partizaninis judėjimas Lietuvoje ir jo reikšmė.
2. Bolševikinės valdžios padėtis mūsų krašte ir
3. Kas darosi Europoje ir Sov. Sąjungoje dabartiniu metu.

Į šiuos klausimus mes šiame „Apžvalgos“ numeryje ir atsakysime.

Pirmiausia - partizaninis judėjimas. Bolševikams partizanai yra peilis pašonėje. Gerai suprasdami partizanų reikšmę ir įtaką Lietuvoje, jie jau nuo praeitos žiemos visomis jėgomis beveik visi metai stengiasi išnaikinti partizanus. Kiek tūkstančių jie supūdė kalėjimuose, kiek sušaudė, nukankino, ištrėmė, kiek sudegino ūkių, kiek sunaikino arba išvogė turto, kiekvienam lietuviui aišku, tačiau partizanų neišnaikino.

Tada pamėgino ginklu sutriuškinti partizanus, bet čia įvyko dar blogiau: kautynės Alytaus, Panevėžio, Kėdainių, Raseinių, Telšių, Rokiškio ar Ukmergės apskrityse atnešė bolševikams dešimteriopus, o kai kur net dvidešimteriopus nuostolius, gi partizanai taip ir liko nepagaunami ir neišaiškinami, priešingai - kai kur jie net aršesni pasidarė. Pagraničnikų daliniai suprato, kad prieš save turi ne palaidas bandas, bet gerai organizuotus, gerai ginkluotus ir atkaklius priešus, kurie drąsa, sumanumu ir mokėjimu kautis pasirodė daugel kartų geriau negu jie patys.

Ne paslaptis, kad NKVD ir pagraničnikų vadai viešai išsitardavo apie „prakeiktus partizanus, kurių joks velnias neima“. Patys enkavedistai taip maždaug vertino mūsų partizanų pajėgas: dvidešimt enkavedistų prieš vieną partizaną.

Tačiau ir tokia persvara nieko nepadėjo. Jei kur ir nukaudavo vieną kitą partizaną arba daugiau, tai rusų lavonų būdavo skaičiuojama dešimtimis arba šimtais.

Štai skaičiai, kurie patys už save kalba: Telšių apskrityje per šios vasaros ablavus žuvo apytikriai 485 rusų kariai ir karininkai ir 215 buvo sužeista, Alytaus apskrityje žuvo 428 kariai ir karininkai, sužeistų buvo apie 380, Kėdainių apskrityje žuvo 318 karių ir karininkų, sužeista apie 150, Raseinių apskrityje žuvo apie 105 kariai ir karininkai, sužeista apie 80 karių ir karininkų.

Partizanų nuostolių mes neskaičiuosime, nes daugelis lietuvių matydavo valsčių ir apskričių miestuose nuogus, išniekintus ir žiauriai sudaužytus lietuvių vyrų ir moterų lavonus, kuriuos NKVD pameddavo rinkos aikštėse. Kiek jų būdavo: vienas, trys, penki, o daugiausiai iki penkiolikos, kurie ir tai ne visi būdavo partizanai, o dažnai nekaltai nušauti žmonės arba iš kalėjimų išmesti lavonai.

Ar bolševikai mano, kad toks lavonų niekinimas partizanus pabaigino? Priešingai - kerštas ir pyktis juos dar labiau suerzino. Ir štai lygia-grečiai pradėjo „nykti“ sribukai, enkavedistų šnipai, pasižymėję tarybiniai pareigūnai. Dėl tam tikrų priežasčių mes neskaičiuosime, kiek tokių ponų „išnyko“, bet manome, kad tiek bolševikėliui, tiek pastoviam lietuviui labai dažnai teko ir tenka girdėti apie tokius išnykimus.

Nepavykus jėga partizanus prislopinti, prasidėjo propaganda ir bauginimai, nukreipti prieš partizanus, prieš jų šeimas ir prieš jų rėmėjus.

O kaip buvo gąsdinta! Oi! Oi! Oi! Esą bus panaudoti tankai, lėktuvai ir artilerija prieš miškinius. Esą Maskva paskyrė 60 000 vyrų sunaikinti Lietuvos partizanus ir t. t. Tarybiniai laikraščiai rašė apie teismus, kuriuose būdavo teisiami „banditai“. Viskas tai buvo tuščia ir šlykšti komedija, kuri partizanams sukeldavo juoką arba pasišlykštėjimą. Visi puikiai žino, kas yra tikrieji banditai, kas mintą nekaltų žmonių krauju, kas žudo, degina ir plėšia.

Ir štai atėjo ruduo. Kur dingo tankai, artilerija, lėktuvai, kur dingo kariuomenė? Partizanai juk dar tebėra? Nei vienas valsčius Lietuvoje negali pasigirti nematęs ir dabar nematęs partizanų. Jie buvo ir bus tol, kol Lietuva nebus tikrai ir demokratiškai sutvarkyta.

Tik pagalvokit: SSSR turi 190 milijonų gyventojų, galingą Raudonąją Armiją, aviaciją, laivyną ir visagalę NKVD, bet negali jokių būdu išnaikinti „saujos“, kaip bolševikai vadina, fašistinių banditų.

190 milijonų prieš saują banditų!

Raudonoji Armija, Berlyno nugalėtoja, prieš menkus partizanų dalinėlį. Tiesiog galvoj netelpa!

Čia kažkas netvarkoj. Arba bolševikai meluoja, arba jie partizanų gailisi. Ar ne juokinga - enkavedistai nenaikina ir gailisi partizanų! Turbūt

neatsiras nė vieno kvailio, kuris tuo patikėtų. Tai kokia gi priežastis, kad partizanai tebėra? Labai aiški. Bolševikai jau neturi jėgos užgniaužti partizanus.

Tai skamba neįtikimai, bet taip yra, o yra dėl šių priežasčių: 1) lietuvių tauta palaiko partizanus, juos remia, jų neįdavinėja, juos myli ir gerbia, 2) pačioj Rusijoje ir kitose jos užimtose srityse taip pat siaučia didžiausia netvarka ir ten partizaninis judėjimas yra labai aštrus ir 3) politinė Europos padėtis vis diena iš dienos darosi Sovietų Sąjungai nepalankesnė, kas prives Rusiją arba prie vidinės revoliucijos, arba prie karo prieš sąjungininkus.

Štai kodėl dabar diena iš dienos partizanų dainos skamba vis drąsiau ir skambiau, štai kodėl drąsūs, nedideli ir gerai ginkluoti partizanų daliniai vis arčiau ir arčiau slenka prie pagrindinio savo tikslo - viešos ir galutinės kovos už nepriklausomybę. Ir težino visi, tiek tarybiniai, tiek netarybiniai piliečiai, tiek visa lietuvių tauta, kad mes visiems tiems, kurie mus mėgina geruoju ar piktuoju priversti nusilenkti svetimiesiems prispaudėjams, atsakome D. L. K. Gedimino žodžiais: „Greičiau geležis pavirs į vašką, o uola į vandenį, negu kad mes savo duotąjį žodį atšauksime“. O šis duotas žodis įkūnytas vienoj vilniečių liaudies dainoj:

*Sugrius kalneliai kloniuosna,
Sugrius berneliai kraujuosna,
Bet mes stovėsime ir nedrebėsime
Ir priešus pergalėsime*

Karinė ir politinė apžvalga (Žaibo apygardos leidinys), 1945 09 30-10 27, LVA, f. K-1, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 4-5. Originalas, mašinraštis.

121 *dokumentas*

Apie provokacijų pavojingumą

Daugiau budrumo ir atsargumo

Artėjant paskutinei atsiskaitymo valandai abi būsimųjų grumtynių dalys, demokratija ir komunizmas, joms visapusiškai, rimtai ir atvirai rengiasi.

Tarp kitų minėtųjų pastangų abi pusės labai daug dėmesio skiria sunaikinti arba nors kuo daugiau susilpninti tas priešiškas vidaus jėgas, kurios būsimajame kare sabotazo veiksmais, maištais ir sukilimais jas sprogdintų iš vidaus, tuo būdu joms padarydamos labai didelę grėsmę.

Todėl demokratinės šalys bendromis jėgomis energingai drasko nusikaltėliškų komunistų lizdus, ir nėra abejonės, kad komunistai, tesudarydami ten aiškią mažumą, greitai bus sumalti. Ne mažesnių šios rūšies pastangų savo ir ypač okupuotuose kraštuose griebiasi ir bolševikai. Nors jų užmačios, siekiančios sunaikinti absoliutinę daugumą, yra ne tik bergždžios, bet ir beprotiškos, tačiau bolševikai yra per daug akli, kad tai suprastų. Taigi ir mūsų tauta šiuo metu yra akivaizdoje padidėjusių bolševikų masinio sunaikinimo užmačių, siekiančių pirmiausia pakirsti jos žiedą - pasipriešinimo ir laisvės kovos sąjungą.

Todėl visoje Lietuvoje išplėsta ir sustiprinta bolševikų šnipų ir provokatorių veikla. NKVD sekimai ir siautimai, areštai bei propaganda paremta šlykščiausiu melu ir apgaulėmis. Pasinaudodamos ligšiolinės savo kruvino teroro veiklos patirtimi, NKVD ir MGB gaujos nori palaužti mūsų kovos sąjungą, kad tauta nebeįstengtų pakilti į išsilaisvinimo žygį sutraukti raudonosios vergijos grandines.

Kad išvengtume didesnių žmonių aukų ir paverstume niekais šias bolševikų tironų pastangas, būtinai ir tuojau turime ypatingai sustiprinti savo budrumą ir atsargumą. Mes galime ir privalome taip organizuotis ir veikti, kad visada būtume pasiruošę sutikti priešą. Nerangumas anksčiau ar vėliau, bet visada apmokamas brangiomis kraujo aukomis.

Taip pat atidžiai žiūrėkime, kad mūsų sąjungos gretose nerastų vietos nei vienas lengvabūdis, nei silpnavalis ar abejotino ištikimumo lietuvių tautai ir jos vedamai kovai [neįskaitomas žodis]. Tokie vietoje pasiaukojimo pavojuje paprastai teatlieka tik Judo patarnavimą.

Deja, ne visur lig šiol tatau buvo tinkamai suprasta, todėl ir mūsų sąjungos gretas, ypač ir OS, pateko tokių asmenų, kurie čia įstoję ne iš tėvynės meilės, ne ir pasiryžimo kovai ir pasiaukojimui, bet nesąmoningai ar kai kuriais išskaičiavimais. Ir to padariniai šiandien yra labai skaudūs: pakliuvę į priešo rankas, jie grubiai sulaužo duotąją priesaiką, vietoj pasiaukojimo ir jiems patiktų paslapčių išlaikymo begėdiškai išdavinėdami vakarykščius savo bendradarbius. Didelės žmonių aukos, likusių našlių ir našlaičių kančios ir ašaros yra šių naujų Judų „veiklos“ nuopelnai. Norėdami užmigdyti savo sąžinę ir pateisinti savo piktadarybes, jie jau iš anksto nuodijasi pragaištingomis mintimis, esą NKVD kankinimo neįmanoma iškentėti. Atsakymas šios rūšies „karžygiams“ yra visai paprastas. Kas aukščiausiu tikslu pasistato savo asmens gerovę, sveikatą ar gyvybę, kai neįstengia reikalui esant visa tai nesvyruodamas sudėti ant tėvynės aukuro, tam ne vieta mūsų eilėse! Jokia išdavystė jokiais aplinkybėmis nepateisinama ir yra sunkiausias nusikaltimas, lygus visų

kitų išgamų piktadarybėms. Todėl kiekvienas išdavikas susilauks visiems gerai žinomo, rūstaus, bet teisingo atpildo.

Mūsų veiklos saugumą žymiai padidintų reikalingo slaptumo išlaikymas. Todėl griežtai kovokime su plepumu: tenežino nieko slapto nė vienas, kas jis bebūtų, jei jam nėra būtina žinoti!

Visų patikimiausia garantija įvairioms kalboms išvengti yra griežtas, visapusiškas ir nuolatinis laisvės kovos sąjūdžio Vadovybės nurodymų laikymasis bei jų vykdymas. Žinoma, reikalauja tai nemaža pastangų, jėgų įtempimo ir vargo. Bet juk tai yra niekis prieš tas dideles gyvybių ir kančių aukas, kurių kiekvienas nukrypimas visuomet reikalauja.

Laisvės varpas (Jungtinės Kėstučio apygardos organas), 1947 06 01, Nr. 115, LYA, i. K-5, ap. 1, b. 27, l. 34. Nuorašas, mašinraštis.

122 *dokumen tas*

Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio atsišaukimas į lietuvių tautą

Lietuviai ir lietuvės!

Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio Prezidiumas, reikšdamas įvairių įsitikinimų ir visuomeninių srovių lietuvių valią bei pageidavimus, šiuo nepaprastu metu kreipiasi į kovojančią ir kenčiančią tautą. Šių metų birželio mėn. 15 dieną sukanka lygiai septyneri metai nuo Lietuvos okupacijos pradžios. Per septynerius metus, vilkdama sunkų dviejų okupacijų jungą, lietuvių tauta daugelio savo brolių ir seserų krauju bei kančiomis įrodė pasauliui, kad ji gyvena ir gyvens. Mūsų kovos, mūsų sudėtos aukos nenuėjo ir nenueis veltui. Kovojanči lietuvių tauta ir jos nepriklausomybės atstatymas buvo ir tebėra vienas svarbiųjų tarptautinės politikos klausimų. Visam pasauliui yra žinoma, kad didžiosios tarptautinės politikos pajėgos - Anglija ir ypač J. Amerikos Valstybės - ne kartą oficialių asmenų lūpomis yra pripažinusios Lietuvos valstybės suverenumą ir jo atstatymo būtinumą. Mūsų išsivadavimo kova ir nepriklausomybės atstatymas užtruko pareinamai nuo per daug susikomplicavusios Europos ir viso pasaulio politinės padėties, susidariusios dėl Tarybų Sąjungos kaltės, kaip dabar visam pasauliui yra žinoma. Kaip bebūtų sprendžiamos Europos tautų sienos - ginklo ar diplomatinėmis priemonėmis, Lietuvos nepriklausomybės atstatymas yra užtikrintas. Kai

vokiškasis okupantas parklupdytas, prieš bolševikinį okupantą jungiasi visas geros valios demokratinis pasaulis. Kova nėra tokia lengva, kaip daug kam gali atrodyti, bet jos laimėjimas yra tikras. Antrasis Niurnbergas jau ruošiamas. Pasaulio demokratinės, laisvę mylinčios tautos pradėjo kovą prieš XX amžiaus gėdą - rusiškai bolševikinę tironiją, kuri, be abejonės, bus parblokuota ir sumindžiota. Mūsų išsilaisvinimas nebe metais, o gal tik mėnesiais ar savaitėmis artėja.

Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio Prezidiumas primena, ką jis yra anksčiau lietuvių tautos vardu savo deklaracijoje paskelbęs visam pasauliui, būtent, kad lietuvių tauta nepadės ginklų tol:

- 1) kol nebus iš Lietuvos išvesta rusų okupacinė kariuomenė,
- 2) kol nebus atstatyta nepriklausoma demokratinė Lietuvos valstybė,
- 3) kol Lietuvos valdymas ir lietuvių tautos likimas nebus atiduotas į pačių lietuvių rankas.

Tai kieti ir tvirti mūsų tautos reikalavimai. Bet koks mėginimas kitaip spręsti mūsų tautos likimą yra pasmerktas žlugti. Mūsų garbingi partizanai jau keleri metai veda sunkią nelygią kovą prieš negirdėtai žiaurą okupantą. Kovoje kritusių, kalinamų bei kankinamų ir tremtinių aukos įpareigoja gyvuosius bet kokia kaina tęsti kovą ligi pergalės.

Negalima užmiršti, kad tik kovojančios tautos sulaukia paramos ir pripažinimo. BDPS Prezidiumas dar kartą primena visiems lietuviams - ūkininkams, darbininkams ir inteligentams, kad kiekvienas savo darbus ir elgesį derintų su bendraisiais tautos siekimais ir jos išsivadavimo kova. Tiek būsime verti laisvos Lietuvos, kiek mokėsime kovos kelyje ištverti. Saujelė komunistų ir prisiplakėlių jokių būdu neatstovauja lietuvių tautai. Kas, padaręs klaidą, nesusipras ir nepasuks į tiesų kelią, tas neišvengs užtarnautos bausmės. Žiauri ir nelygi kova uždeda pareigą visiems. Šia proga randame taip pat reikalo priminti, kad mes kovojame ne prieš rusų tautą, bet prieš bolševikinį okupantą ir jo rėmėjus - lietuviškuosius komunistus.

Šiai lietuvių tautos išsilaisvinimo kovai vadovauja ir pereinamuoju laikotarpiu vykdo aukščiausios valdžios funkcijas Laikinosios Tautos Tarybos pavedimu Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio Prezidiumas, sudarytas VGPŠ iš Apygardų, įvairių organizacijų ir visuomeninių srovių atstovų, vadovaudamasis krikščioniškąja morale ir 1922 metų Lietuvos Konstitucija. Laikinąją Tautos Tarybą (LTT) sudaro visų vieningoje vadovybėje kovojančių apygardų bei rinktinių ir visuomeninių grupių atstovai. Susirinkus laisvais, demokratiniais ir proporcingais pagrindais išrinktam seimui, LTT paleidžiama.

BDPS Prezidiumas septynerių metų žūtbutinės kovos su okupacija sukakties proga kviečia visas kovines grupes š. m. birželio mėn. 15 dieną nulenkti gedulu perrištas trispalves vėliavas, atiduodant pagarbą kritusiems kovoj, nukankintiems kalėjimuose ir ištėrime.

BDPS Prezidiumas, konstatuodamas didelį lietuvių tautos vieningumą ir būdamas labiau negu bet kada tikras dėl Lietuvos atstatymo, su pasididžiavimu atžymi aktyvias kovos gruputes, reikšdamas visos lietuvių tautos vardu padėką kovotojams, vadams ir rėmėjams.

Dėkojame lietuviams, veikiantiems lietuvių tautos vardu užsieny, ir draugingų demokratių tautų, ypač Amerikos valstybės, vyrams, remiantiems mūsų teisėtus reikalavimus. Didelė padėka tauriems Amerikos lietuviams.

Amžina garbė mirusiems dėl Tėvynės!

Giliausią užuojautą mirusiųjų ir kalinamųjų artimiesiems!

Tegyvuoją Laisvės Kovotojai ir kankiniai kalėjimuose ir ištėrime!

Tegyvuoją Bendrojo Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdis!

Tegyvuoją Laisva Nepriklausoma Demokratinė LIETUVA!

Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio Prezidiumas

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1947 06 07, Nr. 54, GAMF, inv. Nr. 55. Nuorašas, mašinraštis.

123 dokumentas

Apie MVD agentus-smogikus

Bolševikinių provokatorių paruošimas ir veikla

Bolševikinė žmogėdra, siekdama tautų sunaikinimo, savo šėtoniškais darbais ir teroru pralenkia visas buvusių despotų priemones ir rafinuotumus žmonijai naikinti.

Lietuviai, pažindami bolševizmą ir suprasdami jo tikslus, matydami, jog už metų kitų kiekvienas savo kraštą mylės ir ramaus gyvenimo trokštąs tautietis bus nušalintas nuo ūkio, neteks paskutinio pragyvenimo šaltinio ir taps pasmerktas pražūčiai, sovietinio pragaro kančioms kalėjimo rūsyje ar bado mirčiai Sibire, išėjo į žūtbutinę kovą dėl tėvynės laisvės ir žmogaus teisių. Šiam mūsų laisvės kovos sąjūdžiui sunaikinti bolševikai griebiasi tikrai šėtoną pralenkiančių priemonių, kurias iškelti aikštėn ir yra šio straipsnio tikslas.

Kremliaus šėtonas pavedė rusų mjr. Sokolovui suorganizuoti Lietuvoje teroristinę provokatorių bandą. Sokolovo įstaiga atrado sau vietą Vilniuje, Filaretų gatvėje, MVD OBO (Osobij Banditskij Otdel) pavadinimu. Vykdamas šios įstaigos paskirtį sudaromos provokatorių grupės iš įvairių pardsavėlių ir šnipų - žmogystų, kurios jau patekdamos į šnipų tinklą pardavė savo sąžinę, pardavė tai, ką mūsų tėvai ir protėviai pirkto brangiomis kraujo aukomis - tėvynę ir jos laisvę. (Šių judų tikslo sveiko proto žmogus negali suprasti - jie visi bolševizmo aukos). Taip pat šiems išsigimėliams padedant bei tarpininkaujant, Sokolovo įstaigai verbuojami ir prikalbami asmens, dėl kurių nors priežasčių patekę į partizanų eiles ar nelegalią padėtį. Tie asmens, nueinantieji budelių keliais, į mūsų laisvės kovos sąjūdžio gretas įsijungė ne dėl tėvynės meilės, ne iš neapykantos bolševizmui ir noro su juo kovoti, bet aplinkybių verčiami arba su išskaičiavimu pagyventi palaidu gyvenimu, pasiplėšti ir, jei tai greit įvyktų, sulaukus laisvės naudotis tėvynės parama ir privilegijomis, nieko jai neduodant. Šie niekšai, negalėdami mūsų gretose patenkinti savo egoistinių tikslų, nuėjo į šėtono Sokolovo pragarą, velnio pareigoms. Jie pardavė ir paniekino savo tėvynę, brolių kraują ir aukas, tuo išskirdami save iš dorųjų žmonių tarpo.

Iš tokių tai nevykėlių surinkę grupelę žmonių, enkavedistai juos pirmiausia esamame stovyje nufotografuoja, paskui išprausia, sutvarko, aprenkia ir nuveža į Kauną pas tarybinį „ministrą“ Bartašiūną. Šis pasako į juos „nuoširdžiausią“ kalbą, pažadėdamas sovietinio rojaus laisvę, o už jų kaltes pareikalaudamas atlikti specialų uždavinį. Šie Sokolovo talkininkai nuvežami į Vilnių ir ten apmokomi „garbingiems žygiams“. Jiems duodamas geras išlaikymas ir nuolat rodomos sovietinės propagandos filmos. Paruošti provokatoriai siunčiami uždaviniams. Uždaviniai atliekami keliais veikimo būdais, būtent:

1. Sudaromos banditinės gaujos iš minėtų lietuvių, o taip pat rusų, lenkų ir žydų (šie pastarieji vaidina vokiečius). Tos gaujos sudaro stambius vienetus nuo 50 iki 100 asmenų. Jų tikslas - išprovokuoti gyventojus ir susidūrus ar išsišifravus sunaikinti partizanų dalinius.

2. Antra grupė vaizduoja rusų kareivius „majakinius“. Šie atvažiuoja į kaimus ir juose apsigyvena, pasirinkdami tam tikslui tuščius ūkius, daugiausia prie miško, tinkamose pozicijose. Tai 30-50 asmenų grupė, kuriai vadovauja pats Sokolovas. Lietuviai provokatoriai su dalimi rusų vakare persirengia partizaniškai ir eina provokuoti gyventojų. Nuėję pas gyventoją, vaizduoja partizanus iš Latvijos, atvykusius iš toliau, išblaškytus po kautynių ir t. t. Jie teiraujasi apie vietinius partizanus, pasakoja jų

slaptavardžius ir kt. Kad įtikintų gyventojus nesą provokatoriai, jie sunaikina vieną kitą tarybinį pareigūną dešimtkiemio įgaliotinį, apylinkės pirmininką sekretorių ar pan. Imasi ir tokių priemonių: ateina pas gyventoją, kurį įtaria esant sąjūdžio nariu, apiplėšia ir sekančią dieną vaizduoja kautynes su enkavedistais, kurie atvyksta mašinomis ir juos neva apsupa. Po kautynių parveža nukautųjų lavonų ir pameta miestelio aikštėj. Lavonus gauna nušaudami vokiečių belaisvius.

Vakare provokatoriai ateina pas tą patį ūkininką, kurį apiplėšė, ir sako: „Tu mus išdavei! Mūsų draugas per tave žuvo!“ Jie suriša ūkininkui rankas ir vedasi. Šis, manydamas juos esant tikrus partizanus, aiškinasi. Provokatoriai prašo nurodyti du gerus lietuvius, partizanų ryšininkus ar rėmėjus, kurie galėtų už jį garantuoti. Ūkininkui nurodžius, provokatoriai nueina pas nurodytuosius asmenis ir vaidina tokią pat rolę. Taip šių aukų jie ieško iki galo.

Po kurio laiko išprovokuotieji žmonės, atvykus enkavedistams, išgabenami į nežinią.

3. Kitos grupės vaizduoja malkų kirtikus, įvairius [neįskaitomas žodis] rusų kareivius, kurie neva darbui atsiųsti. Provokatoriai slankioja apsimitę įvairiais pakeleiviais, elgetomis, išblaškytais pavieniais partizanais ir t. t.

4. Dar kiti provokatoriai atvyksta iš miesto, vaizduoja lietuvių karininkus, atstovus iš centrinės vadovybės ir ieško ryšio su partizanų daliniais bei vadovybėmis. Kiti neva pavieniai asmenys turi užmaskuotus NKVD dalinius apsaugai ir, reikalui esant, partizanų sunaikinimui.

5. Pasitaiko net, kad provokatoriai nuleidžiami parašiuotais iš lėktuvų ar kitu kuriuo keliu atvyksta ir vaizduoja desantininkus. Kalboje vartoja vieną kitą anglų kalbos žodį.

Visų šių gaujų šėtoniškos provokacijos yra pasiekusios aukščiausio laipsnio. Pažymėtina, kad jas vykdančiųjų tarpe esama inteligentų ir net aukštąjį mokslą baigusių asmenų. Taip pat priimtina, kad panašių judų ir šnipų pasitaiko ir dvasiškijos sluoksniuose.

Todėl *perspėjame* visus gyventojus nesileisti į kalbas su jokiais nežinomais asmenimis, nors iš seniau ir pažįstamais; nieko neduoti ir nepasakoti, kad ir kažin kokiomis priemonėmis - spauda, dainomis, fotografijomis, [neįskaitomas žodis], girdėtais slaptavardžiais ir kt. - įtikinėtų; nepasitikėti jokiais „desantininkais“, nors jie ir tikrai būtų nuleisti iš lėktuvo, bet pranešti apie jų pasirodymą partizanams ir jų vadovybei, kuriai apie eventualius atvykėlius iš [neįskaitomas žodis], jei tokių tikrai būtų,

bus iš anksto žinoma ir kurie nurodys būdus ir priemones su jais susirišti. Tuo mes užkirsime kelią šioms provokacijoms, neturinčioms sau pavyzdžio visame pasaulyje ir išgalvotoms beprotiškų sadistiškų asmenų, kartu padėdami saugoti ir stiprinti mūsų laisvės kovos sąjūdį, kuris netolimoje ateityje, visų gerųjų tautos jėgų remiamas, amžiams išvaduos mūsų žemę nuo panašių baisenybių.

Remkite lietuvių sąjūdį ir laisvą lietuvių spaudą!

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 10 01, Nr. 122, LVA, f. K-1, ap. 3, b. 266, l. 48-51. Originalas, mašinraštis.

124 *dokumentas*

Partizaninio judėjimo organizuotumo svarba

Organizacijos reikalu

Organizacijos reikalingumu visuomeniniame gyvenime, manau, niekas neabejoja. Visiems turbūt aišku, kad už žmonijos iki tol pasiektus laimėjimus didele dalimi organizacijai turime būti dėkingi. Organizuoto, sutartinio veikimo pirmenybės prieš neorganizuotą, tikiu, mums žinomos. Keliese sutartinai tą patį darbą dirbdami, visad greičiau ir geriau jį atliekame negu atskirai ir be susiklausymo. Kokie kartais būna neorganizuoto veikimo padariniai, ryškiai vaizduoja Krylovas savo pasakėčioje apie gulbę, lydį ir vėžį, kurie vežimą vežti bandė. Tačiau kai paliečiamas laisvės kovos sąjūdžio, o ypač partizanų organizuotumo, reikalas, daugelis, jeigu ir neparodo priešingo nusistatymo, laikosi tam tikro rezervuotumo. Jų nuomone, laisvės kovos sąjūdžio vedamai kovai aukštesnio laipsnio organizuotumas, jei jau ir nekenksmingas, tai ir naudos nedaug teduodas.

Kaipgi iš tikrųjų yra? Ar tikrai pavieniui bei nedideliais būreliais vedama laisvės kova mums naudingesnė? Argi didesnio masto karinė organizacija tiek maža mūsų veiklai teduoda, kad iš viso neapsimoka?

Kad atsakytume į tuos klausimus, turime žinoti ir naudą, kurią mūsų sąlygose organizuotas veikimas mums teikia, ir žalą, kurią iš to gauname. Objektiviai susumavę visus „už“ ir „prieš“, galėsime laikyti šį klausimą išrištu. Tačiau tas pats dalykas vieniems gali atrodyti naudingas, geras, gi kitiems – priešingai. Mat ne visi iš to paties taško į jį žvelgiam, ne visi vienu mastu jį matuojame. Kad priėjus [prie] vieningos ir tikros

nuomonės aukščiau iškeltais klausimais, turime pasirinkti tinkamą tam mastą (kriterijų), pagal kurį nustatinėtume organizuoto veikimo mums teikiamų veiksmų (faktorijų) naudingumą bei žalą. Tokiu mastu neabejotinai yra mūsų pasistatytas ir siekiamas tikslas (okupanto daromų lietuvių tautos ir jos dvasinių bei medžiaginių vertybių naikinimo pastangų slopinimas ir *laisvos bei nepriklausomos Lietuvos atstatymas*). Taigi visa, kas priartina ir padeda šį tikslą pasiekti, laikysime naudinga, geru, gi kas priešingai – pasunkina ir kenkia, žalingu.

Pirmiausia pažvelkime, ką gero mums organizuotas veikimas teikia, kokią naudą mes iš jo gauname, o paskui bandysime nustatyti jo nešamas geroves.

Kaip žinome, tų pačių tikslų galime siekti įvairiais būdais. Sakoma, visi keliai į Romą veda. Visgi taip visais keliais tempiamas vežimas dažniausiai vietoj stovi (prisiminkim gulbės, lydzio ir vėžio istoriją). Organizuotas veikimas kaip tik ir apsaugo mus nuo tokio susiskaldymo, nuo tokio skirtingų kelių ieškojimo ir stovėjimo vietoje, kas ypač yra svarbu kariškoms bendruomenėms, kur nuo seno vadovaujamasi dėsniu: geriau vienas blogas vadas, negu du geru! (Šiuo posakiu ne tiek jo raidinė prasmė pabrėžiama, kiek susiskaldymo žalingumas.)

Stipri kariška organizacija, neleisdama pavieniams asmenims ar jų grupėms nukrypti nuo bendro veikimo plano, nuo nustatytos veiklos linijos, tuo labiau neleidžia jiems užmiršti savo tiesioginių tikslų ir užkerta kelius išbanditėjimui. O tokių reiškinių, kaip rodo praktika, nuo visumos atitrūkusiose P[artizanų] grupėse yra ne taip mažai pasitaikę.

Organizacijos narys, būdamas dalimi didžiulės kariškos bendruomenės ir nuolat jausdamas su ja glaudų kontaktą, yra ir morališkai atsparnis, ir dvasios tvirtesnės. Be to, organizuotos veiklos įtakoje ir jo sąmoningumas nuolat auga. O toks būdamas jis gali sėkmingai dirbti ir visuomenės tarpe sąmoningumo bei jos moralės palaikymo ir kėlimo darbą.

Yra pastebėta, kad aukšto organizuotumo lygio rinktinėse partizanų registravimosi pas priešą atvejų beveik nebūta, tuo tarpu kai mažiau organizuotose rinktinėse registravosi ištisi daliniai.

Plataus masto organizacija teikia galimybės jos nariams pasidalyti tarpusavy įgyta patirtimi. Tai dažnai leidžia ta patirtimi pasinaudojantiems išvengti bereikalingo laiko sugaišimo ją įgyjant ir su tuo susijusių aukų.

Reikalingo žvalgybos tinklo išvystymas, tinkamesnis priešui ir jo metodų pažinimas, informavimas visų, apie tai reikalingą žinoti, atitinkamų kontrapriemonių ėmimasis efektingai įmanomas tik stipriai organizacijai santvarkai esant. To viso nauda neabejotina. Daugybė pavyzdžių

tai iš praktikos patvirtina. (Bene ryškiausias iš jų, neskaitant Erelio aferos demaskavimo, yra Sokolovo provokacinės gaujos dešifravimas.)

Kaimynystėje gyvenančių partizanų dalinių interesai dažnai susikryžiuoja. Atsiranda įvairių nesusipratimų, ginčų dėl veikimo plotų ribų ar jų pažeidimų ir pan. Gerai, jei tokius atsitikimus pavyksta tarpusavio susitikimo keliu likviduoti. Bet dažniausiai tokie iškilę klausimai ir toliau pasilieka atviri. Prasideda trynimasis, nesutarimai, net kerštavimai ir, užuot bendromis jėgomis to paties tikslo siekę, vieni kitiems tik kenkia.

Organizacija kaip tik ir užkerta kelius tokiems sutrikimams. Dar daugiau. Ji padeda pagrindus glaudesniai bendradarbiavimui ir savitarpinei pagalbai. Tai įgalina papildyti nukentėjusius dalinius naujomis jėgomis iš stipresnių dalinių. Asmeniškumai, savanaudiškumas, kurie taip dažnai palaidose P[artizanų] grupėse vyrauja, augant organizuotumui auga ir nyksta.

Bet ypatingos reikšmės stipri kariška organizacija įgauna karo atveju. Juk tikslus, tvarkingas ir laiku atliktas mobilizacijos pravedimas prie neaukšto organizuotumo lygio yra visiškai neįmanomas. Be to, ir didžiosios Vakarų valstybės linkusios skaitytis tik su tokia pagrindžio organizacija, kuri sugeba atstovauti visų lietuvių tautai. Taigi tik tokią organizaciją sukūrę galėsime tikėtis efektyvios paramos iš užsienio.

Taip pat tik gerai organizuoto, stambaus masto pagrindžio vadovybė, turėdama galimybės susižinoti su visos Lietuvos veikiančiais partizanų daliniais ir gebėdama rištis su užsieniu, galės orientuotis karo atveju visose susidariusiose padėtyse ir pagal tai duoti tikslus, einamajam momentui pritaikintus įsakymus. To reikšmė, turint galvoje tautos saugumą ir vengiant bereikalingų nuostolių, ypatingai svarbi.

Tai tokie, trumpai suglaudus, svarbesni privalumai, kuriuos mūsų organizacija teikia.

Visgi negalima nuneigti, kad, be aukščiau išvardintų gerumų, organizuotumas teikia mums ir tam tikros žalos, būtent: priešas, pajautęs didėjant mūsų organizuotumą, atitinkamai į tai reaguoja, ko pasėkoje mūsų sąjūdis, o tuo pačiu ir visa tauta gauna pakelti skaudžių smūgių. Su šituo mums tenka rimtai skaitytis. Bet ši vienintelė organizuoto veikimo mums teikiama negerovė jokia būdu nėra pakankama priežastis dėl to iš viso nuo organizuoto veikimo atsisakyti. Tiesa, jis (organizuotas veikimas) iššaukia didesnę priešo reakciją, bet taip pat teikia ir daugiau galimybių nuosekliai gintis, o visi kiti teikiami privalumai galutinai pasisako už didesnę organizuotumą.

Vis dėlto mūsų reikalas yra pasirinkti tokią organizacijos formą, kuri mums teiktų didžiausius veiklos galimumus ir kartu būtų saugiausia. Puspunktų metų partizanavimo praktika įgalina mus tai padaryti. Čia duodame svarbesnius, praktikos padiktuotus dėsnius organizacijos formai nustatyti.

1. Partizanai gyvena ir laikosi nedidelėmis grupelėmis ir tik ypatingam reikalui esant buriasi į stambesnius dalinius.

2. Ne daugiau kaip 2-4 tolygaus laipsnio organizaciniai vienetai (Partizanų D[aliniai] ar Organizacinis S[ektorius]), palaikydami tarpusavyje glaudžiausius, betarpinius (ne tik per aukštesnę vadovybę) ryšius, jungiasi į aukštesnio laipsnio organizacinį vieneta.

3. Kiekvienas organizacinis vienetas (Partizanų D[aliniai] ar Organizacinis S[ektorius]), nutrūkus ryšiams su vadovybe ar jai žlugus, tvarkosi savarankiškai nuostatų ir ankstyvesnių įsakymų bei instrukcijų dvasioje, dėdamas visas pastangas nutrūkusius ryšius atstatyti ar žlugusią vadovybę atkurti. Aukštesnioji vadovybė savo ruožtu to paties siekia iš viršaus.

Tokia organizacijos forma garantuoja veiklos nenutrūkstumą, jei koks nors organizacinis vienetas ar vadovybė yra išvedama iš rikiuotės.

4. Per didelis ryšio tinklo išplėtimas, nors veiklą ir pagyvina, tačiau dėl galimo greito išsišifravimo greitai gali būti priešo sunaikinamas ir todėl nėra naudingas. Stengtis pasitenkinti tik labiausiai reikalingomis linijomis ar R[yšių] P[unktais], kitas tam galimas pajėgas paliekant atsarginiams R[yšių] P[unktais], kitoms atsarginėms ryšio linijoms sudaryti (iš anksto jų nesujungiant).

5. Per didelis O[rganizacinio] S[ektoriaus] išvystymas, priešui pačiu pus „siūlo galą“, veda į viso O[rganizacinio] S[ektoriaus] tinklo likvidavimą, todėl vengtinas.

6. *Niekas neturi žinoti tų paslapčių, kurios jam nėra būtinos žinoti tarnybos pareigas einant.*

Tačiau pagrindinis veiksnys organizuotumui užtikrinti yra mūsų pačių gera valia. Organizuotumas reikalauja iš mūsų tam tikro pasiaukojimo, tam tikro savęs išsižadėjimo, pasidavimo organizacijos drausmei, paklusnumo jos vadovybei. Tik tokiu atveju gausime iš organizacijos viską, ką tik ji gali mums duoti. Tik tokiu atveju ji pateisins mūsų viltis ir galėsime būti užtikrinti, kad mūsų tikslas bus pasiektas.

Neperiodinis Prisikėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis, 1949 01 16, Nr. 1, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 105, l. 19-26. Nuorašas, mašinraštis.

Partizanų veiklos analizė

Sąjūdžio nuostoliai ir priemonės jiems sumažinti*

(Nors straipsnis parašytas 49 07 20, tačiau dėl aktualumo yra čia perspausdinamas. - *Red.*)

Per paskutinį laikotarpį įvykę priešo siautėjimai, turėti nuostoliai ir kiti gana reikšmingi faktoriai turėjo gana didelės reikšmės sąjūdžiui, bent J[ūros srities] apimtyje. Turėdamas visa tai galvoje, noriu trumpai pareikšti savo mintis, kurios kilo manyje sąryšy su paskutiniaisiais įvykiais, galbūt kai ką piešiu ir per juodomis spalvomis, matau visur tik neigiamas puses, bet laikau svarbesniu veiksmu kovą su blogybėmis, nei nepagrįstą optimizmą ir savo jėgų bei pasiektų laimėjimų pervertinimą.

Penktieji kovos su bolševizmu metai sąjūdžiui atnešė laimėjimų: sąjūdžio galutinė organizacija, įjungimas naujų org[anizacinių] vienetų ir kt., bet šalia jų turėta ir nemaža nuostolių, ypač vadovybių tarpe. Apytikriais duomenimis, J[ūros srities] ribose per šiuos metus I pusmetį yra žuvę apie 15 pareigūnų, ne žemesnių kaip T[ė]v[ūnijos] V[ado] teisių. Kęstučio Ap[ygardo], kuri visą laiką buvo stipriausia tiek p[a]rt[izanų] skaičiumi, tiek štabo pajėgumu, ši pavasarį skaudžiai nukentėjo. Turėti nuostoliai K[ęstučio apygardoje] vien tik per birželio mėn. siekia virš 30 p[a]rt[izanų]. Nenoromis tenka pripažinti, kad jei kovos nusitęs ilgiau, p[a]rt[izanų] beliks labai mažai. Padėtis ne geresnė ir kitose Ap[ygardose], kur p[a]rt[izanų] skaičius mažesnis. Tiesa, ten ir žuvimų mažiau; K[ęstučio] Ap[ygardoje] priešas ypatingai smarkiai gula. Šiais metais K[ęstučio apygardos] ribose stambesnio masto siautėjimų, kuriuose dalyvavo nuo 1000 iki 10 000 kareivių, buvo apie 10. Mažesnėmis jėgomis (100-200) priešas nuolatos siautėja, permetinėdamas sutelktas jėgas ten, kur šnipai nustato esant p[a]rt[izanų].

Kokios gi svarbesnės nuostolių priežastys? Į tą klausimą noriu nors dalinai atsakyti.

1. Viena. Galbūt pati svarbiausia priežastis yra ta, kad priešas per 4 su viršum metų gana tiksliai nustatė mūsų veikimo taktiką, laikymosi būdus. Iš suimtų r[y]š[ininkų], iš gyvų pakliuvusių p[a]rt[izanų] priešas sužinojo viską iki smulkmenų. Išdavimų pasekmėje nustatė apytikrų p[a]rt[izanų] skaičių, išsifravo paskirų dalinių ir net štabų laikymosi rajo-

* Straipsnio autorius - Vaclovas Ivanauskas-Gintautas.

nus. Naudodamiesi technikinėmis priemonėmis, k.p. radijo signalizatoriai, minų ieškojimo prietaisai ir kt., priešas meta dideles jėgas ten, kur nustato esant kad ir mažą p[ar]t[izanu] skaičių, ir juos sunaikina.

2. Paskutiniai žuvimai įvyko veik išimtinai per šnipus. Užsitęsusi kova daugelį abejojančių tautiečių palenkė priešo pusėn, šnipai pakėlė galvas ir drąsiau vykdė savo pragaištingą darbą. Negudrūs šnipeliai jau seniai likviduoti; dabar šnipai dažniausiai visai neįtariamai, pas juos ir p[ar]t[izanai] užėina ir t. t. Šnipai pradėjo smarkiai veikti dar ir dėl to, kad p[ar]t[izanai] pasidarė gana pasyvūs. Labai mažai telikviduojama komunistinio elemento. Dabar p[ar]t[izanai] daugiausia pasitenkina piniginėmis baudomis ar įspėjimu. Vietiniams istrebiteliams bei kitiems ginkluotiems išgamoms p[ar]t[izanai] veik niekur nesuduoda smūgių. Pirmaisiais antrosios bolš. okupacijos metais nebūdavo tos savaitės, kad vienur kitur nebūtų suruošta pasalų, nebūtų likviduoti keli ginkluoti priešai. P[ar]t[izanai] neatlieka veik jokių puolamųjų operacijų, jų kovinė dvasia smukusi. Netikėtai susidūrę su priešu kad ir nedidelėmis pajėgomis, vengia įsivelti į kautynes, pasitikėdami ne ginklais, bet greitomis kojomis. Aišku, bėgančius ir menkai teatsižaudančius priešas toli persekioja, padarydamas žymių nuostolių. Žinoma, prie dabartinių sąlygų per pusvalandį kitą iš artimiausių garnizonų į įvyko vietą atvyksta keli šimtai MVD-istų, ilgos kautynės vengtinios, bet stiprūs, trumpi smūgiai daro priešui nuostolių ir atgraso jį nuo persekiojimo.

3. Penkti okupacijos metai skaudžiai palietė visus gyventojus tiek moraliai, tiek materialiai, tad kai kurie silpnesnės valios tautiečiai ėmė abejoti greito karo galimumu. Tuo vadovaudamiesi nustojo remti p[ar]t[izanus] ir laikosi pasyviai, o kai kurie nuėjo išgamų keliu. Yra faktų, kad 3-4 metus nuoširdžiai p[ar]t[izanus] rėmęs tautietis šiandien pasidarė šnipu ar bent priešui palankiu.

Pilnu tempu vykdoma kolektyvizacija taip pat labai neigiamai paveikė gyventojus. Nepaprastai paveikia gyventojus gyvų paimtų p[ar]t[izanu] išdavimas. Gyventojai pradeda p[ar]t[izanais] nepasitikėti. Taip pat gyventojus atgraso ir kai kurių p[ar]t[izanu] blogi elgesiai.

Per visą okupacijos laikotarpį labai daug pačių didžiausių patriotų, viską atidavusių sąjūdžiui, šiandien yra atsidūrę kalėjimuose, Sibire. Yra kaimų, ypač K[ęstučio apygardoje], kur didesnė dalis ūkių tušti. Gyventojai arba suimti, išvežti, arba slapstosi. Kaip taisyklė, p[ar]t[izanai] paprastai dažniau lankosi pas tuos tautiečius, kurie vaišingesni, nuoširdesni, labiau juos remia. Tuo pačiu per tokį dažną lankymąsi gyventojai priešo lengvai iššifruojami ir jų likimas visiems aiškus. Šiandien beveik

per pusę sumažėjo mūsų rėmėjų skaičius. Arba jie prieš kankinami, kalėjimuose, arba Sibire, arba patys slapstosi, arba jie nuėjo priešui palankiais keliais.

4. Pasitaikę išdavimai iš pačių p[ar]t[izanų] tarpo dar padidina ir taip jau didelius nuostolius, didelis vadovybės pareigūnų žuvimo procentas atsiliepia į organizacinį darbą, p[ar]t[izanų] auklėjimą, vadovavimą. Intelektualinių pajėgų trūkumas turi milžiniškos reikšmės. Tuo tarpu priešas, gerai tai žinodamas, deda kuo didžiausias pastangas štabų sunaikinimui. Be tinkamų vadų p[ar]t[izanų] daliniai pradeda savavaliauti, nustoja atsargumo, pasidaro apatiški, kol pagaliau tampa prieš sunaikinami.

Tai tokios, mano nuomone, pagrindinės priežastys, turinčios didelės reikšmės sąjūdžio nuostoliams. Tos priežastys verčia susirūpinti tuos, kurie siejosi sąjūdžio reikalais.

Vadovaudamasis principu, kad iškeltas negeroves turi sekti pasiūlymai, stengsiuos kai kuriais klausimais pareikšti savo nuomonę.

1. Ką jau priešas žino, nežino. To mes iš jo neatimsime. Tik neleiskime priešui nieko daugiau sužinoti. P[ar]t[izanų] tarpe dar per maža konspiracijos, per maža pasitikėjimo. Pagrindinės organizacijos veikla tik griežta konspiracija pagrįsta. Kartais net aukštesnių pareigūnų tarpe per maža kreipiamas dėmesio į slaptumą, ko pasekmėje civiliai gyventojai sužino apie jų užimamas vietas organizacijoje bei kitų, jų nuomone, nereikšmingų dalykų. O ką žino gyventojai, tai vėliau sužino ir priešas. Galų gale iššifruotas rajonas, prieš siautėjimai ir nuostoliai.

2. Tuo pačiu mes turime kuo daugiau žinoti apie priešą. Žvalgyba labai mažai teišvystyta. Dar tik neseniai mums pavyko sužinoti tokį svarbų dalyką, kaip radijo signalizatoriai, kurie slapta įrengti pas šnipus. Jų dėka galbūt ne vienas p[ar]t[izanas] jau yra žuvęs. Šiandien šnipui nereikia bėgti į miestelį, kad pranešus apie p[ar]t[izanų] pasirodymą. Užtenka paspausti mygtuką ir per valandą kitą tam tikras rajonas apsupamas kelių šimtų.

3. P[ar]t[izanai] privalo suaktyvinti šnipų bei kitokių pasidavėlių naikinimą. Praktika rodo, kad po kelių šnipų likvidavimo toje apylinkėje likę šnipai pabūgsta arba visai atsisako nuo savo Judo darbų, ar bent kurį laiką laikosi pasyviai.

4. Įvedant visuomeninę dalį, buvo galvojama išplėsti propagandą ir informaciją gyventojų tarpe, tačiau kol kas viskas tėra tik popieriuje. Aplamai daugelyje vadovybių Visuomeninės D[alies] V[iršininkų] postai laisvi dėl pareigūnų trūkumo. Jei Visuomeninės D[alies] V[iršininko] pareigas eina Š[tabo] V[iršininkas] ar kuris kitas pareigūnas, tai jie dau-

giausia rūpinasi savo tiesioginėmis pareigomis, ko pasekmėje visuomenės informavimas, jos moralinio lygio kėlimas, V[isuomeninės] D[alies] uždaviniai paliekami nuošalyje. Šiandien mūsų išsilaikymas labiau negu bet kada priklauso nuo gyventojų nuotaikų, nuo ištvermingumo, pasitikėjimo ateitimi, propaganda sąjūdžiui turi gyvybinės reikšmės. Jei prie dabartinių sąlygų sunku atspausdinti ir išplatinti didelius kiekius spaudos, atsišaukimų ir kit. propagandinių leidinių, tai gyvu žodžiu pakelti gyventojų viltis įmanoma kiekvienam pareigūnui, kiekvienam p[ar]t[iz]anui]. Deja, į gyventojų klausimus apie karą daugelis p[ar]t[iz]anų atsako miglotai, žmonės gi galvoja, kad p[ar]t[iz]anai] geriau negu kiti gali žinoti apie tarptautinę padėtį. Išgirdę neaiškius išsireiškimus ar net gana pesimistines mintis, pasidaro dar apatiškesni, pasiduoda bolševikų spaudimui. P[ar]t[iz]anų atžvilgiu pasidaro abejingi, vadina juos „bėdos vaikais“, kuriems anksčiau ar vėliau lemta žūti. Juos remia daugiau iš baimės ar užuojautos, netikėdami kovos būtinumu bei būsimąja pergale ir išsilaisvinimu.

„Kova su šnipais ir propaganda gyventojų tarpe!“ - tebūnie mūsų šios dienos šūkis.

5. Trūkstant vadų bei kitų vadovybės pareigūnų ir nesant galimybių gauti papildymų, p[ar]t[iz]anai] gali likti be tinkamų vadovybių, tuo priešui bus lengviau kovoti su silpnesnėmis rankomis vadovaujama p[ar]t[iz]anais]. Ši problema yra sunkiausiai sprendžiama. Iš legaliai gyvenančių labai mažai intelektualų tepereina į pogrindį, o ir tas labai mažas jų skaičius be partizaninės patirties, pasiruošimo pagrindinės organizacijos darbui. Šios pajėgos jau seniai išsemtos. Paruošti kadru taip pat nėra iš ko. Iš seno p[ar]t[iz]ano], bet menko bendro išsilavinimo galima paruošti gerą B[ū]r[io] V[adą], daugiausia K[uo]p[os] V[adą], gi stambesniems organizaciniams] vienetams vadovauti nei per metus, nei per dvejus neparuoši. Tenka tenkintis turimais vadais, kreipiant didesnę dėmesį į vadovaujančių asmenų saugumą. Nors kiekvienas, kas jis būtų - eilinis ar kapitonas, vienodai brangi gyvybė, bet vadų žuvimas visuomet yra skaudesnis, pagaliau atsiliepiąs ir daugelio eilinių žuvimui.

Tarp kitko, mano nuomone, gal kiek per daug atimama pajėgų į aukštesnes vadovybes. Kiekvienas vadas nori, kad jo vadovaujamo vieneto vadovybė būtų pajėgi, tad ir stiprina ją žemesnių org[anizacinių] v[ie]n[etų] vadovybių sąskaiton. Praktikoje aukštesnės vadovybės mažai teturi progos asmeniškai susidurti su daliniais ir jiems vadovauti ar duoti jiems nurodymus žodžiu, gi kol juos pasiekia raštai, praeina mėnesiai.

6. Kiek svarbu išlaikyti gerą nuotaiką ir viltis gyventojų tarpe, tiek svarbu, o gal dar net svarbiau, ir p[ar]t[izanų] dalinių moralinis stovis. Penkti kovos, pavojų, nedateklių ir kitų sunkumų metai ne vieną silpnės- nės valios p[ar]t[izaną] paveikė neigiamai. Išaiškinta pora atsitikimų, kad seni p[ar]t[izantai] pateko į priešo pinkles ir dirbo jo naudai, ko pasekmė- je yra žuvę ne vietas p[ar]t[izanas]. Šios rūšies reiškiniai dar nėra galu- tinai ištirti, tad smulkesnių informacijų tuo reikalu suteiksiu vėliau. Ta- čiau jau pats tų reiškinų buvimo faktas parodo, kad priešui kartais pa- vyksta išbrauti net ir į mūsų pačių eiles. Kol kas tokie reiškiniai reteny- bė, bet, užsitęsus kovai, tai gali padažnėti ir atnešti pražūtingų vaisių.

Baigdamas negaliu nepaminėti, kad į visa tai, ką šiame rašinyje iškė- liau, per mažai kreipiama dėmesio. Galbūt atitinkami aukštesnės vado- vybės nurodymai duotų teigiamų rezultatų.

Kęstučio apygardos biuletenis, 1950 04-05, Nr. 3-4, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 12, l. 227-232. Originalas, mašinraštis.
Publikuota: *Laisvės kovos 1944-1953 metais*, p. 384-389.

126 *dokumen tas*

Apie čekistų provokacijas

Beprotiška avantiūra

Šiomet vasarą kai kuriuose Pietų Lietuvos miškuose dėjosį nuostabūs dalykai, kad vienu tarpu pagirių gyventojai buvo bepradeda tikėti įvai- riomis prosenelių pasakomis apie miško dvasias, girinius ir kitus pana- šius sutvėrimus. Ne kartą miškuose ir pamiškėse žmonės sutikdavo klai- kias būtybes, apsivilkusias keistais drabužiais. Naktį šios būtybės išlįsda- vo iš miškų į kaimus ir gąsdindavo gyventojus kvailomis ir beprotiško- mis išdaigomis. Dieną jos pastodavo kelią uogaujančioms ar grybaujan- čioms moterims ir, beprotiškai šaukdamos, jas vaikydavosi po mišką ir mušdavo. Tos būtybės turėdavo pistoletus, kuriuos pavartodavo tada, kai vyrai, išgirdę klyksmus, atbėgdavo į mišką moterų gelbėti. Ir nuosta- biausia tai, kad tuo atveju, kai šie bepročiai nepajėgdavo atsiginti puo- lančių vyrų, į pagalbą atbėgdavo MVD kareiviai su šunimis. Skandalas baigdavosi dokumentų patikrinimu, ir žmonės galėdavo grįžti namo, - žinoma, jeigu pasirodydavo esą ne „banditai“.

Pasirodo, kad tai naujausias MVD-istų provokacinis metodas, skirtas kovai su partizaniniu judėjimu. Tie bepročiai - visai ne bepročiai ir ne

antgamtinės būtybės, bet daugiausia MVD mokyklų mokiniai, specialiai apmokyti ir parengti. Kiekvieną tokį apsietusį bepročiu MVD mokyklos „auklėtinį“ nuolat slapta lydėdavo MVD kareiviai ir laukdavo, bene šitokiu būdu terorizuojamų gyventojų neiškentę stos ginti partizanai.

Kiek įvairių žemų ir šlykščių MVD-istų provokacijų matėme, tačiau tokį žemą ir beprotišką kovos būdą kaip pastarasis gali išgalvoti tik galutinai išprotėję MVD sadistai. Dėl gyventojų apdairumo ir partizanų ilgamečio kovinio patyrimo ši kvaila avantiūra tučtuojau nuėjo niekais.

Žinokite, „draugai“ MVD-istai, panašiomis avantiūromis neužgniausite jau tos laisvės kovos, nepasmaugsite partizaninio judėjimo! Priešingai, lietuvis kovos dar atkakliau ir, išmušus atsiskaitymo valandai už šią beprotišką avantiūrą ir už visas kitas provokacijas, nepamirš jums tinkamai atlyginti. Galite būti tikri!

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 08 24, Nr. 7 (11), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

127 *dokumentas*

LLKS 1951 m. sausio 5 d. kreipimasis į lietuvių tautą

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio
Tarybos Prezidiumo į lietuvių tautą

Kreipimasis

Lietuvių tauta, kaip ir visos pasaulio tautos, išgyvena nepaprasto tarptautinio politinio įtempimo laikotarpį. Vakarų pasaulis iki šiol prieš komunizmą veda šaltąjį karą, kuris pasireiškė ideologiniu, ekonominiu, politiniu ir kariniu pasipriešinimu. Trumeno programa, 1949 metų Šv. Tėvo Pijaus XII ekskomunika visiems komunizmą išpažįstantiems ir jį remiantiems, daugelio socialistinių grupių atsisakymas bendradarbiauti su komunistais, prasiveržusių pro geležinę uždangą ir pabėgusių iš „tarybinio rojaus“, - jų tarpe ir bolševikinių pareigūnų, - pasisakymai bei parašytos knygos, pagaliau titoistinis judėjimas buvo labai stiprūs smūgiai komunistinės ideologijos pagrindams.

Maršalo planas pagerino nekomunistinių kraštų ūkinę padėtį ir sušvelnino ten buvusius socialinius aštrumus. Tų kraštų komunistų partijos neteko žymaus narių skaičiaus, suskilo profsąjungos, kurioms vadovavo

komunistai, o įvairiuose kraštuose jau svarstoma komunistų partiją paskelbti už įstatymo ribų.

Vakarų pasaulis, JAV vadovaujamas, suorganizavo Šiaurės Atlanto paktą ir subūrė laisvasias pasaulio tautas prieš rytų bloką. Paskutiniuoju metu JAV griebėsi nepaprastų ir skubių priemonių savo ir demokratinio pasaulio tautoms apginkluoti bei galingoms ginkluotoms pajėgoms sukurti ir suvienyti.

Visa tai rodo, kad JAV ir apie jas susibūręs pasaulis jau yra apsisprendęs. Todėl šiandien kiekvienam lietuviui, gyvenančiam tremtyje, yra aišku, kad: 1) agresyvaus imperialistinio komunizmo pavojus Vakarams pasidarė mirtinas, 2) jokie susitarimai su Sov. Sąjunga to pavojaus pašalinti negali, 3) laisvosios pasaulio tautos susibūrė savo ir pavergtųjų laisvei apginti, 4) Vakarų demokratiją ir Sov. Sąjungos konfliktas tegali būti išspręstas tik karu, 5) pasauliniam karui kilti pavojus jau yra pribrendęs. Pasaulinio masto įvykiai aiškiai veda į neišvengiamą ginkluotą konfliktą tarp Rytų ir Vakarų. Įvykiai Korėjoj kritiškąjį tam konfliktui kilti momentą labai priartino. Šis konfliktas lietuvių tautai, kaip ir visoms kitoms pavergtoms tautoms, reikš demokratinės nepriklausomybės atgavimą.

Lietuvių tauta niekuomet neabejojo, kad laisvę atgaus. Lietuviai tiek krašte, tiek užsienyje už Lietuvos nepriklausomybės atstatymą kovoja nuo pat okupacijos pradžios. Šių didžiųjų įvykių išvakarėse Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis yra griežtai centralizuotas ir vieningos vadovybės vadovaujamas, nors priešas, per eilę metų panaudodamas labai stambias pajėgas ir labai modernias technikos priemones, padarydavo sąjūdžiui didelių nuostolių gyvąją jėgą, kartas nuo karto sutraukydavo ryšius tarp organizacinių vienetų vadovybių ir praretindavo vyr. vadovybės narių eiles. Sąjūdis tapo nenugalimas dėl to, kad jo galia glūdi iš sveikiausio tautos kamieno kilusių laisvės kovotojų partizanų ir kovos sukuriuose užgrūdintų vadų, o taip pat sąjūdžio talkininkų ir bičiulių besąlyginio atsidavimo Lietuvos laisvės reikalui.

Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas (VLIK'as), įgaliotas Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio (LLKS), užsienyje vis sėkmingiau gina Lietuvos reikalus, kelia Lietuvos išlaisvinimo bylą Suvienytųjų Nacijų Organizacijoje, įvairiose tarptautinėse institucijose bei konferencijose ir ruošiasi būsimai taikos konferencijai. VLIK'as, glaudžiai bendradarbiaudamas su Lietuvos valstybės diplomatiniais atstovais JAV, Anglijoje, Kanadoje, Prancūzijoje, Vatikane, Pietų Amerikos valstybėse, pavertė niekais sovietų pastangas pasiekti Lietuvos įjungimo į Sov. Sąjungą pripažinimą iš eilės valstybių pusės. Šiuo metu dedamos pastangos atgauti veikimo laisvę Lietuvos pasiuntinybėms ir konsulatams ten, kur jie buvo panaikinti. Jau

1950 metų pradžioje Lietuva buvo priimta lygiateisiu nariu į Europinį Sąjūdį, turi savo atstovą sąjūdžio taryboje, o visos trys Pabaltijo valstybės drauge - vieną atstovą tarybos vykdomajame organe. Sukurta Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, į kurią baigia įsijungti viso pasaulio lietuviai išeiviai ir tremtiniai. Kol kraštas savo valią tiesioginiai reikšti yra sukludytas, VLIK'as užsienyje toliau veikia kovojančios tautos vardu.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis, sutartinai veikdamas su Vyriausiu Lietuvos Išlaisvinimo Komitetu, šio nepaprasto tarptautinio politinio įtempio metu informuodamas tautą apie padėtį, laiko būtina pareikšti:

1) laisvės kovotojai, partizanai, slapukai, talkininkai privalo būti pasiruošę didžiojo bandymo valandoms, budriai sekti pavergėjų ir tautos išgamų veiksmus, visomis išgalėmis ir tikslingumu vykdyti šiuo metu duodamus vadovybės įsakymus ir nurodymus;

2) sąjūdžio bičiuliai ir visi lojalūs lietuviai, kurie dėl okupanto nepaprasto persekiojimo ir moralinio teroro šiuo metu negali aktyviai ar pasyviai plačiau prisidėti prie Lietuvos laisvinimo reikalo, anksčiau ar vėliau, išmušus lemiamai valandai, privalo būti pilnai pasiruošę įsijungti į bendrą laisvės kovą;

3) visi tie, kurie suklydę, pavilioti apgaulingų bolševikinių pažadų ar priversti žalojo tautą dvasiškai ar fiziškai ar kuriuo nors kitu būdu suteikė tėvynei kančių ir pakenkė laisvės kovos reikalui, privalo atgimti tautai ir, išnaudojant savo padėtį, visas jėgas ar net turimą ginklą reikiamu momentu nukreipti prieš okupantą ir tautos išgamas; reikia būtinai pasielgti taip, kad atsiskaitymo prieš tautą valandoje būtų galima pasakyti: „Kad ir vėlai, bet atpirkau savo kaltes ir atidaviau Tėvynei, ką privalėjau!“

Laisvės kova pareikalaus dar daug aukų, todėl kiekvienas lietuvis turi veikti apgalvotai ir atsargiai. Visada ir visur atminti, kad, siekiant laisvo, nepriklausomo ir demokratinio gyvenimo savo vaikams, reikia taip derinti, kad tauta pergyventų sovietų okupaciją patyrusi galimai mažiau kraujo aukų ir liktų dvasiškai ir fiziškai pakankamai stipri Lietuvos atstatymo darbui.

Valio lietuvių vieninga laisvės kova!

Valio Vakarų pasaulio pastangos sunaikinti bolševizmą!

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos Prezidiumas

Okupuotoji Lietuva,
1951 m. sausio mėn. 5 d.

LLKS tarybos biuletenis, 1951 01 15, Nr. 1, GAMF, inv. Nr. 183. Originalas, mašinraštis.

Apie MGB agentų-smogikų provokacijas**Saugokimės okupanto provokacijų**

Šievienuoliktieji Lietuvos laisvės kovos metai gana gausiai pasireiškė apgaulingomis bolševikų provokacijomis, nukreiptomis tiek prieš sąjūdžio narius, tiek prieš neutralius krašto gyventojus. Dabartinio nepaprasto tarptautinio įtempimo pasėkoje mūsų priešai dar stropiau ėmėsi bjauriausių kovos priemonių prieš Lietuvos pagrindį, laikydami jį didėjančiu šašu negaluojančioje Sovietų Sąjungoje. Visi esame liudininkais, kai į kovą prieš porą laisvės kovotojų partizanų yra metama tūkstantinė armija moderniškai ginkluotų mongolų. Pergyventi ar pergyvenami faktai rodo, kiek reikšmės bolševikai teikia mūsų pagrindžio organizacijai, kuri siekia Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Bolševikai dėjo ir deda visas pastangas, kad priėjus prie siūlų galų, vedančių prie pagrindžio organizacijai vadovaujančių asmenų. Jie tuo nori sunaikinti organizacijos vodus, sužlugdyti pačią organizaciją ir jos vedančią kovą dėl tautos laisvės.

Savo laiku partizanų spauda nušvietė gyventojus apie pasirodžiusias bolševikines provokacijas. Be to, eilėje vietovių partizanai žodžiu gyventojus supažindino su bolševikiniais provokacijos metodais. Tačiau paskutiniai mėnesiai parodė, kad šioje srityje buvo per maža pasiekta. Daug gyventojų leidosi ir leidžiasi priešo išprovokuojami, apgaunami ir nužudomi. Tai gana liūdnas reiškinys, susietas su nemenkomis aukomis. Prabėgusios žiemos pabaigoje masiniai bolševikų siautėjimai užsibaigė gausiais gyventojų areštais. Bolševikai didelės atrankos nedarė, - kam trūko davinių suėmimui, tą suėmė ir be jų. Jie vadovaujasi principu - geriau sulikviduoti tūkstantį nekaltų, negu palikti nesulikvidavus vieną kaltą. Sovietų Sąjungoje nėra jokio įstatymo, kuris galėtų piliečių teises apsaugoti. Neribotas žvėriškumas yra didžiausias bolševizmo palydovas.

Taigi, dar vis tebesitęsiant gyventojų neapdairumui ir stokojimui bolševikinių naikinimo priemonių pažinimo, žemiau pateiksime keletą pavyzdžių, rodančių eilę pasikartojusių provokacinių faktų.

Pilietis X buvo areštuotas be jokių nusikaltimų įrodymų. Tardymo metu, bolševikams naudojant įvairias kankinimų priemones, suimtas nepripažino kaltu dėl jam daromų užmetimų, taip kaip tie visi užmetimai neatitiko tiesos. Tardymui suimtas buvo toli nugabentas nuo savo namų. Po pravesto tardymo bolševikai suimtąjį paleido, išduodami jam atitinkamo turinio raštelį. Paleistas vyko namo. Pakeliui, miškingoj vieto-

vėj, jį sulaikė vaizdavę partizanus provokatoriai. Suradę pas jį MGB organų išduotą raštelį, pradėjo prie jo priekabiauoti, būk pagal tą raštelį jis sutikęs su MGB bendradarbiauti. Tariamieji partizanai pradėjo jam grasinti. Toki provokatorių užmetimai privertė žmogelį imtis pasiteisinimo priemonių, ieškoti ir pateikti davinių, rodančių, kad jis nėra pagrindžio priešas, bet jo bičiulis. Taip nelaimingasis prisipažino, kad jam yra žinoma keletas žmonių, besislapstančių nuo okupacinės valdžios organų, kad jam žinoma keletas partizaninės veiklos paslapčių ir galop kad jis po šio tardymo jau apsisprendęs stoti į partizanų eiles, nes tardymo priemonės buvę tiek žiaurios, jog jis bevelijas geriau su ginklu mirti rankoje, nei gyventi nuolatinėje baimėje, būti areštuotam, kankinamam ir kiekvieno bolševikpalaikio terorizuojamam. Prie savo išvedžiojimų pil. X dar prisipažino, jog jis nujaučias, kur jis galėsias surasti sau ginklą ir šaudmenų. To provokatoriams ir tereikėjo. Pilietis, tik pasiekęs savo namus, rytojaus dieną vėl buvo areštuotas ir atsidūrė už grotų.

Pilietis Y per gana kietą tardymą išlaikė jam patikėtą partizaninę paslaptį. Bet po kankinimų, dar neatgavus prarastą sąmonę, naktį jį rusai sunkvežimiu vežė į kitą tardymo vietą. Pakeliui apšaudę mašiną, juos sustabdė partizanų uniformose provokatoriai. Pilietį Y lydėjusius MGB pareigūnus „partizanams pavyko iššaudyti“ (šaudoma pro šoną ar į viršų). Vieni jų krito „negyvais, kiti paspruko“. Pil. Y, likęs gyvas ir sveikas, iš džiaugsmo dėkodamas „partizanams“ už išlaisvinimą, neiškenčia nepasigyręs, kurią paslaptį jis MGB organams išlaikė neišdavęs. Po poros valandų kelio link namų, pil. Y vėl buvo rusų sutiktas, areštuotas, ir naujame tardyme jau dalyvavo tie asmenys, kurie praėjusią naktį jį „išvadavo“ kaip partizanai.

Pilietį Z po tardymo sulaikė miške trys „partizanai“. Jie sakėsi turėję dideles kautynes, kurių metu tapo atkirsti nuo savo dalinio, ir atvyti į nepažįstamas vietas. Jie prašė pil. Z, kad šis juos pavedėtų iki vietos L, kuri jiems jau yra pažįstama. Buvo taip, kad klausiamojo kelio kryptis sutapo su pil. Zėjimo kryptimi, todėl jis pats pasisiūlė tiems tariamiems partizanams eiti kartu su juo. Pakeliui provokatoriai buvę labai atsargūs. Nuo kiekvieno kelyje sutikto žmogaus, vežimo ar mašinos jie stropiai slėpėsi pakelės krūmuose. Piliečiui Z jie buvo labai draugiški ir simpatiški, taip kad šis jiems net išplepėjo, kurie partizanai randasi jo apylinkėje ir pan. Priėję miško pakraštį, provokatoriai leido piliečiui Z eiti savu keliu, nes reikiamas žinias iš pil. Z jie jau turėjo.

Yra buvę atsitikimų, kai suimtieji dar prieš tardymą - vežant juos į tardymo vietą ar po tardymo - tariamo paleidimo, pakeliui perimami iš

rankų i rankas net po kelis kartus, kol provokatoriam pavyksta laimėti, ko jie nori. Šitokiais atvejais provokatoriai sudaro tokias aplinkybes, kad suimtas atsiduria prieš staigų mirties ir gyvybės momentą. Jis priverčiamas trumpomis akimirkomis griebtis išsigelbėjimo priemonių, kad tuom irodytų save esant pagrindžio nariu ir išpirktų gyvybę.

Provokatorių taip pat aptinkama ir kalėjimo kameroje. Čia jie dažnai apsimeta suimtais ryšininkais, rėmėjais ar kitos rūšies sąjūdžio nariais ir net kunigais. Toki provokatoriai būva gerai informuoti apie suimtojo kaimyninius partizanų dalinius, ką jie paprastai stengiasi išsipasakoti. Jų tikslas - išgauti iš tardomojo tai, ko tardytojai negali kitomis priemonėmis išgauti. Pasitaikė, kad tokios rūšies provokatoriai skatina savo „draugus“ prisipažinti kaltais nors dalinai, kai tai jie esą padarę, nes tada būsią mažiau kankinami ir baudžiami.

Pasitaiko, kad keli vienos bylos suimtieji tyčia suleidžiami į vieną kamerą. Juos saugoja sargybinis arba kitos rūšies provokatorius nudojda nesuprantas lietuviškai. Suimtiesiems jis leidžia kalbėtis ir tuomi sužino reikiamas paslaptis; sukiršina vieną suimtąjį su kitu, pakerta vieno kitu pasitikėjimą ir pasiekia savo tikslo.

Anksčiau išvardinti keli pavyzdžiai toli gražu neapima visų bolševikinės provokacijos metodų. Visų jų net neįmanoma išvardinti. Jie visi net nėra žinomi. Nemaža provokacijos aukų buvo nubausti ir ištremti ar nužudyti, negalėdami prieš juos panaudotus metodus perduoti laisvėje esantiems. Be to, šie bolševikų provokaciniai metodai nuolat keičiasi ir keisis pagal jų lakią vaizduotę.

Provokatoriai būna pakankamai informuoti apie sąjūdį, žino sąjūdžio narių slapyvardes, laikymosi vietas, gyvenimo būdus, narių išorinę išvaizdą ir kitas smulkmenas, padedančias suimtuosius įtikinti, būk jie (provokatoriai) esą taip pat sąjūdžio nariai, verti broliškos širdies atvėrimo.

Gyventojai privalo būti labai apdairūs suėmimo, tardymo, kelionių ar kitais atvejais. Privalu niekad neišleisti iš minties išprovokavimo galimus. Reikia visur ir visada atminti, kad melas ir visokios rūšies apgaulė yra neatskiriami okupanto draugai. Bendram tautos labui ir sau daugiau pasitarnaus tas, kuris, kaip Šv. Tomas sako, savo pirštais nepalietęs dalyko tikrumo, nesiduos provokatorių apgaunamas, negu lengvatikis, pigiai atidengiąs savo širdį provokatoriams ir pražudąs save ir darąs spragą tautos išsilaisvinimo fronte. Tad būkite kieti kaip titnagas ir nesidukite apgaunami.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 05 24, Nr. 5 (19), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

**LLKS nurodymai, kaip elgtis,
jei prasidėtų karinis konfliktas tarp Vakarų ir Rytų**

Pasirengt įvykiams

Vienas iš pagrindinių Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tikslų - išsaugoti gyvasias tautos jėgas aukščiausiam kovos tikslui - laisvos ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymui šiuo metu, kai pasaulinio masto politiniai įvykiai pribrandino neišvengiamą tarp Rytų ir Vakarų karą, pasidaro ypatingai aktualūs. Šiandien Tėvynė iš mūsų reikalauja kuo glaudžiau, kuo artimiau jungt savas jėgas.

Koks pas mus vyks karas, tai parodys netolima ateitis. Atsižvelgiant į Vakarų atsiektus laimėjimus karo technikoje galima prileisti, kad pas mus karo audra gali praeiti lengvesnėje formoje už bet kada čia tas audras vykusias. Už tai kalba ir bolševikų delsimas pradėti agresiją prieš Vakarus, kas labai padeda Vakarams. Vakarai suskubo pasirengti taip, kad pirmą dieną būtų galima komunistinę jėgą sutriuškinti.

Tik tai nereiškia, kad būsimasis karas negali atnešti staigmenų. Kokiu tempu eis karas - regėsime. Mes jam turime pasirengti ypatingai kruopščiai. Jei bolševikams pradėjus agresiją pirmoje karo fazėje jiems seksis, jei tu, laikinai savo laimėjimais, prailgins laikotarpį, iki mūsų teritoriją pasieks Vakarų jėgos, kad tuo atveju galėtume sumažinti savų jėgų nuostolius iki maksimumo, tam atvejui mūsų veiksmams turi būti itin atsargūs, apgalvoti ir vykdomi pagal LLKS - partizanų vadovybės nurodymus, įsakymus.

Įvykių išvakarėse privalome ruoštis, privalome laikytis šių nurodymų:

1. Priešas mobilizaciją stengsis praveisti labai skubiai, kad kas jos negalėtų išvengti. Dėl to visi būkit ypatingai budrūs, kad nepakliūtumėt priešui. Mobilizuojamieji, užsitęsęs pirmai karo fazei, iš viešojo gyvenimo turėsit išnykti. Tam tikslui iš anksto apsirūpinkit slėptuvėmis, maistu ir kt.

2. Karui prasidėjus ir jam užsitęsęs, visiems gyventojams privalomas rimtas ramumas. Tam atvejui kaupti ginklus, amuniciją, kad, kur nebus galimybės jais aprūpinti, savais jais būtų įmanoma sutramdyti priešą, norint jam teroro pagalba priversti mus „vaduot“ kinų ar kitų tautų žemių.

3. Jau ir dabar galimi desantai. Apie pastebėtus juos tuojau painformuoti vietos partizanus. Neįsitikinus desantų tikrumu, bet kurių žinių jiems teikimas draudžiamas, draudžiamas tam, nes neišvengiami ir provokatoriai.

4. Partizanų dalinio vadas yra jo gyvenamos vietovės viršininkas. Jo įsakymai yra privalomi visiems gyventojams. Už šio viršininko įsakymų nevykdymą gyventojai perduodami Karo Lauko Teismui.

Ilgalaikės okupacijos sąlygomis, kad ir maža dalimi, vis tik priešui pavyko pavienių asmenų sąmonėje įskiepyti blogybę - nepasitikėjimą broliu, kerštą, neapykantą. Yra ir tokių individų, kurie paliko Tėvynės išdavikais.

Į išdavikus nesikreipiame: jie to neverti, už savo darbus jie atsakingi prieš tautos teismą. Kreipiamės į lietuvius: kurie savo jėga gali prisidėti prie Lietuvai Laisvės atkovojo; kurie, išrovę iš savęs priešo jiems primestas piktybes, savais žygiais atpirktų ir nusikaltimus.

Lietuviai, į bendrą kovą prieš bolševizmą! Jungtis lietuviui prie lietuvio. Lemiamos kovos smūgiu įrodykim ir pasauliui, kad Lietuvos žemėje nėra ir negali būti vietos okupantams!

Broliai, sesės! Lemiamam kovos ruošiu - ryžto, ištvermės ir šventos vienybės!

Prisikėlimo Vadas

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1951 12, Nr. 5 (21), GAMF, inv. Nr. 88. Nuorašas, mašinraštis.

130 *dokumentas*

LLKS sukūrimo dvejų metų sukaktis

Organizacinė sukaktis

(Nors šis straipsnis apima tik 2-jų metų sukaktį, bet dėl savo aktualumo čia perspausdinamas iš „LB* Biuletenis“ Nr. 2. - *Red.*)

1949 m. vasario mėn. 10 d. įvyko jungtinis Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio (BDPS) Prezidiumo ir BDPS Karo Tarybos posėdis. To posėdžio metu buvo surašytas ir visų posėdyje dalyvavusiųjų asmenų parašais patvirtintas sekančio turinio protokolas:

„Posėdžio dalyviai, susipažinę su Lietuvos Pogrindžio Vyriausios Vadovybės sudarymo bei jos atkūrimo dokumentais, išnagrinėję tautos laisvės kovos sąjūdžio nueitą kovos kelią bei dabartinę jo padėtį, siekdami

* LB - LLKS tarybos biuletenis.

tinkamiausios laisvės kovos sąjūdžio veiklos išvystymo, pasikeitė nuomonėmis tautai bei sąjūdžiui gyvybiškai reikšmingais klausimais ir, jas suderinę, visi vieningai nutarė:

1. Pritarti Vakarų Lietuvos Srities ir Rytų Lietuvos Srities atstovų Lietuvos pagrindžio Vyriausiai Vadovybei atkurti 1948 m. lapkričio mėn. 10-12 d. ir BDPS Prezidiumo 1948 m. lapkričio mėn. 12 d. posėdžių nutarimams.

2. Atsižvelgiant į tai, kad priešas savo tikslams panaudojo ir ateityje gali panaudoti ligšiolinį sąjūdžio pavadinimą, o taip pat kad priešas agentų išsiskverbimo į sąjūdžio Vyr. Vadovybę laikotarpyje tuo pačiu vardu išleisti statutai, instrukcijos bei kitoki raštai įneša nemaža klaidinimų, sąjūdį pavadinti nauju vardu - Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis (LLKS).

3. Patvirtinti pateikto LLKS Statuto I ir II skyrius.

4. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio valdymą perduoti Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybai, kuriai sąjūdžio valdymo tvarka nustatoma LLKS Statuto II skyriuje - „Valdymas“.

Nuo 1949 m. vasario mėn. 11 d. iki vasario mėn. 18 d. vyko Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos posėdis, kurio metu buvo išnagrinėta 22 sąjūdžiui aktualiausi klausimai. Tame posėdyje nuveiktas darbas ir padaryti sprendimai atsispindi dokumente - „LLKS Tarybos posėdžio, įvykusio 1949 m. vasario mėn. 11-17 d., protokole“, kurio turinio saugumo sumetimais čia paskelbti negalima. Šiame mūsų sąjūdžiui istoriniame posėdyje, kuriame buvo atstovaujamos Pietų, Vakarų ir Rytų Lietuvos Sričių Dainavos, Tauro, Kėstučio, Prisikėlimo, Žemaičių, Vyčio, Algimanto ir Didžiosios Kovos apygardos, įvyko pilnutinis, vieningas, tvirtas ir realus kovojančių dėl laisvės organizacinių vienetų susibūrimas po viena kovos vėliava, paskelbta Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos deklaracija.

Nuo minimo LLKS Tarybos posėdžio praslinko dveji metai. Šia proga yra galima bent trumpai peržvelgti šiuo laikotarpiu nužengtą sąjūdžio kovos kelią. Šiandien gana ryškiai matyti, kas yra pasiekta ir kokie dar yra trūkumai LLKS Tarybos iškeltuosius uždavinius įgyvendinant.

Iš LLKS Tarybos narių, dalyvavusių 1949 m. vasario mėn. vykusiam posėdyje, jau ne vienas yra kritęs šventoje kovoje, tačiau laisvės kovos vėliava tebeplevėsuoja šiandien ir plevėsuos, iki ateis laisvės valanda. Visose srityse esantieji organizaciniai vienetai savo organizacinėje, kari- nėje ir visuomeninėje veikimo plotmėse įgyvendino ir griežtai laikosi principų, kurie buvo nusakyti to posėdžio metu.

Organizaciniu atžvilgiu sąjūdis tebevaldomas Sąjūdžio Tarybos ir per jos Prezidiumą, kuris yra Sąjūdžio Tarybos vykdomasis organas. Sąjū-

džio Tarybą sudaro Sąjūdžio Tarybos Prezidiumo Pirmininkas ir nariai, sričių vadai ir sričių tarybų nariai, ne žemesnių kaip apygardos vado teisių.

Sąjūdžio dalyviai skirstomi į sąjūdžio narius ir sąjūdžio bičiulius. Sąjūdžio nariais laikomi asmenys, davę nustatyto turinio priesaiką ar iškilmingą pasižadėjimą. Sąjūdžio nariai vadinasi laisvės kovotojais. Laisvės kovotojai skirstomi į laisvės kovotojus partizanus, slapukus, kandidatus, talkininkus ir garbės laisvės kovotojus. Sąjūdžio nariu gali būti kiekvienas doras, santūrus ir susipratęs Lietuvos gyventojas, savo noru sutinkas ir galįs vykdyti atitinkamas sąjūdžio nario pareigas. Sąjūdžio nariu negali būti, kas yra įvykdęs nusikaltimą, už kurį sąjūdžio Baudžiamajame Statute numatytas pašalinimas iš sąjūdžio ar aukštesnė bausmė, nepilnaprotis ir kas yra jaunesnis kaip 18 metų amžiaus. Už priesaikos ar iškilmingo pasižadėjimo sulaužymą ir už kitus nusikaltimus bei nusižengimus sąjūdžio nariai atsako prieš atitinkamą sąjūdžio teisimą ar baudžiamą drausmės baudomis.

Sąjūdžio bičiuliais laikomi asmenys, savanoriškai vykdantieji teisėtus laisvės kovotojų partizanų pageidavimus, siekiančius sąjūdžio tikslų įgyvendinimo. Pasižymėję sąjūdžio dalyviai atžymimi sąjūdžio statuto nustatyta tvarka. Sąjūdžio dalyviai privalo laikytis konspiracijos reikalavimų.

Sąjūdis gali turėti ūkines gėrybes, kurios gali būti įgytos kaip grobis, konfiskuotos, rekvizuotos, aukotos bei kitaip gautos. Ūkinės gėrybės tvarkomos ir naudojamos pagal sąjūdžio statutą bei aukštesnės vadovybės nurodymus. Ūkinių gėrybių sąskaitybą kontroliuoja aukštesnė vadovybė.

Dedamos visos įmanomos pastangos visuomeninei veiklai plėsti. Tenka pažymėti, kad šiuo metu vien tik Pietų Lietuvos Srityje yra leidžiami trys periodiniai spaudos organai: „Partizanas“ (6 psl.), „Laisvės žvalgas“ (4 psl.) ir „Laisvės Varpas“ (4 psl.). Kiekvieno išvardintų spaudos organų atskiras numeris išleidžiamas didesniu kaip 1000 egzempliorių tiražu. Kai kurie stamb. org. vienetai leidžia biuletenius. Kartas nuo karto tūkstančiais egzempliorių spausdinami įvairaus turinio atsišaukimai, proklamacijos, karikatūros ir kt. Stengiamasi dar daugiau išplėsti sąjūdžio propagavimą miestų ir partizanų nelankomų vietovių gyventojų tarpe.

Sąjūdis savo kovos taktiką pritaikė prie esančių ypatingų aplinkybių. Pasinerta dar daugiau į pogrindį, vengiama demonstruoti savo jėgas. Tautos moralines ir fizines jėgas stengiamasi išsaugoti lemiamai kovos fazei.

Tenka pabrėžti, kad per šiuos dvejus metus su ypatingais uždaviniais tris kartus buvo prasiveržta pro geležinę uždangą. Tuo būdu buvo pasiektas darnus LLKS ir VLIK'o laisvės kovos vedimas krašte ir užsienyje.

Šį kartą paliesti kitus klausimus, kurie yra susieti su šiais prasiveržimais pro geležinę uždangą, saugumo sumetimais yra negalima.

Per šį laikotarpį sąjūdis pasiekė žymių laimėjimų kovoje su negerovėmis, kurios sąjūdyje pasireikšdavo. Visa tai turėjo žymios reikšmės sąjūdžio autoritetui dar daugiau pakilti visuomenės akyse.

Dvejų metų laikotarpyje nuveikta nemažai, pasiekta gražių darbo vaisių, tačiau tenka pažymėti vis dar kai kada pasikartojančius trūkumus ir negeroves, kurios ateityje turi būti pašalintos. Reikia ateityje ypatingai sustiprinti smulkesnių organizacinių vienetų kovotojų veiksmų ir darbo kontrolę. Tenka taip pat pažymėti, kad dar vis pasitaiko paskirų partizanų, kurie yra apsileidę tarnybinėse pareigose, didelę laiko dalį praleidžia bereikalingai bastydamiesi ir tuo save ir gyventojus išstatydami nuolatiniam pavojui. Dar vis atsiranda tokių, kurie, nusižengdami vadovybės įsakymams, vartoja, kad ir mažais kiekiais, degtinę. Tokie kovotojai pažemina ne tik savo, bet ir viso sąjūdžio vardą visuomenės akyse ir nusišvelnina griežtos bausmės, kurios jie anksčiau ar vėliau, nusižengimui išaiškėjus, neišvengs.

Nepriklausomybės metais karių gretose pasitaikydavo nusikaltimų, kurių kaltininkus ne visuomet vadovybei pavykdavo susekti. Šių nepaprastų kovos aplinkybių metu partizanų vadovybei juo labiau yra sunku visuomet sužinoti padarytus nusikaltimus ir kaltininkus atitinkamai nubausti. Sąjūdyje alkoholis iš esmės jau yra nugalėtas, ir partizanų gretose nebeįvyksta, kad paskiri partizanai savo išgerdinėjimu sugriautų visuomenės akyse tai, kas visų sąmoningų partizanų buvo daroma organizacijos autoritetui pakelti. Gyventojai tegu žino, kad partizanas, kuris slapta išgerdinėja, daro nusižengimą, teršia laisvės kovos vardą, ir kas siūlo partizanui degtinės, pats tampa nusižengimo bendrininku ir už tai gali būti atitinkamai nubaustas.

Ateityje privalo būti atkreiptas dar didesnis dėmesys į spaudos platinimo darbą. Laisvės kovotojų ir visų spaudos platintojų pareiga yra spaudos platinimo darbą atlikti taip, kad sunkiose sąlygose pagaminta spauda pasiektų ne vien sąjūdžio narius ir bičiulius, bet ir ypač tuos, kurie dėl ypatingų sąlygų neturėjo platesnės galimybės iki šiol susipažinti su po grindžio spauda ar dar nėra tvirtai savo nusistatymu.

Šios sukakties proga prisiminę LLKS Tarybos 1949 m. vasario mėn. padarytuosius nutarimus ir trumpai, tik kiek saugumas leidžia, peržvelgę dvejų metų laikotarpyje nueitą laisvės kovos kelią, Tarybos narių mintimis išreikštus siekius įgyvendinant, žuvusiųjų vardan dar glaudžiau susiburkime kovos gretose, nekartokime klaidų ir visu rimtumu ruoški-

mės sutikti bandymo valandas, kurias skubiais žingsniais priartina nepaprasta tarptautinė politinė padėtis.

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1952 04 18, Nr. 2 (171), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinėraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 292-296.

131 dokumentas

Juozo Šibailos-Dieduko pranešimas apie darbą vyriausiojoje vadovybėje

Broliai Mindaugėnai

Nesiimdamas kartoti tai, ką jums brolis Žygūnas* jau yra pranešęs apie pirmuosius mūsų s[ajū]džio centralizacijos klausimu atliktus darbus, pateikiu partizaninę ataskaitą iš tų darbų, kuriuos nudirbant mindaugėnams atstovavau vienas. Ataskaitą pateikiu turėdamas prieš akis:

- a) bendroji veikla ir K[araliaus] M[indaugo srities] atstovavimas;
- b) grįžimo priežastys ir tikslai.

Kaip prie br[olio] Žygūno, taip ir jam išvykus pirmuoju pagrindiniu klausimu buvo savais darbais pateisinti Vyriausiosios V[a]d[o]v[ybės] egzistenciją. Į šį darbą buvau įjungtas pagalbinio pareigūnu. Regėdamas ir tą uždavinį, kuriam ryžos br[olis] Žygūnas, prabilau Smūkelio atstovu.

Įnikus į darbą, sulaukėm N[emuno srities] atstovų. Jų buvo du: Sr[ities] ir Ap[ygardos] vadai. Susirinkus bendram posėdžiui teko pasidaryti išvadą: ir iš N[emuno srities] atstovų mindaugėnui daug ko tenka mokytis.

Tą išvadą pasidarius, vasario 16-ą jau išrinktas LLKS T[ary]bos Pr[ezidiumo] Pirmininkas šios didžios šventės proga K[araliaus] M[indaugo srities] atstovą paprašė prabilti į T[ary]bos narius, į visos už laisvę kovojančios Lietuvos atstovus.

Dėl to partizanui nebuvo ko išsigąsti. Tik kilus žodžiui kažkas gailaus pradėjo veltis gomuryje.

Broliai, kad dėl to netektų stebėtis, tenka pateikti to meto vaizdo bent atšvaistas.

Tą dieną pasirašyta LLKS T[ary]bos deklaracija. Tuo laiku Vilniuje posėdžiaujant LKP(b) Lietuvos laidojimo klausimu, mus, susirinkusius

* Žygūnas - Jonas Kimštas.

lietuviškoj ramovėj, sveikino p[ar]t[izanu] tėvai, seserys. T[ary]bos nariams dainuojant „Ar tau saldi kančia nuo priešo, vardas - bandito motina - mama“, prieš save regėjom savo motiną Tėvynę... Joje siausdamos, nesuskaitomos MVD, MGB armijos saugojo LKP(b) nuo mūs, bridusius per žiemos pusnis šimtus kilometrų, sprendimo - kad tu, gude, nesusilauktum, nebus, kaip tu nori!

Mano mieli broliai, nesistebėkit, jei tokiu momentu negalima susilaukyti nuo ašarų ir tam, kuris iki to laiko jas telaikė žmogaus menkybės atstovu. Tokiais atvejais negalima pasakyti ir šios paprasčiausios tiesos žodžiu: kas mus lyg ašarą nuo žemės veido pašoko nušluoti, tie nuo lietuvių valios mūsų žemėj tik skausmo ašarom paliko.

Tuo laiku niekas negalėjo pykti ir ant raudančio: tą dieną, partizaniškai sudedami nykščius, mes prisiekėm blaivius darbus Lietuvai. Visi suprato tai: K[araliaus] M[indaugo sričiai] turėjo atitekti Visuomeninės] V[eiklos] vadovavimo baras. Baras, kuriam, pateisinant Lietuvą tarptautiniu mastu, turėjo vadovauti diplomatas, LLKS pateisinti prieš tautą - bent aukštojo mokslo atstovas. Tuo gi tarpu K[araliaus] Mindaugo sričiai] atstovavo jei jau ir ne Smūtkelio, tai tik lietuviško Rūpintojėlio sūnus.

T[ary]bos posėdžiai vyko įprastine tvarka: kai lempa nešviesdavo, tada tik tardavomės. Kai kada širdį nugeldavo tik tai, kad jaunatvėje bendruos arimuos obuoliukais prasiridinėję, po tiek metų susitikę negalim, neturim laiko pasidalyti pergyvenimais bendrų pažįstamų iš didžiojo partizano laikų.

Dirbom pasiskirstę komisijomis. Bendruose posėdžiuose komisijų darbus sutikslinę, juos tvirtindavome. Darbo sėkmingumui daugiausia padėjo J[ūros srities] ir N[emuno srities] tam reikalui sukaupia medžiaga, turimas patyrimas.

LLKS T[ary]bos sprendimai, broliai, jums žinomi. Prie to pridedu tik tai: už nuopelnus centralizacijos darbe LLKS T[ary]bos Pr[ezidiumo] Pirmininkas atžymėjo Laisvės Kovos pirmos rūšies II laipsnio šiuos L[aisvės] K[ovoto]jus p[ar]t[izanus]: N[emuno srities] - br[olį] Vanaga*, J[ūros srities] - br[olį] - Karda**, K[araliaus] M[indaugo srities] - br[olį] Žygūną.

Kas išrinkta į LLKS T[ary]bos Pr[ezidiumą], laikau jums visiems irgi aiškiu reikalu.

* Vanagas - Adolfas Ramanauskas.

** Karda - Vytautas Gužas.

Tarybai darbą baigus, konkrečios sąlygos Pr[ezidui]mo nariams tekti si darbo barą vertė nudirbt savistoviai, išsiskirsčius. Kad V[isuomeninėje] V[eikloje] deramai galėtų pasireikšti, tam tikslui iš J[ūros srities] išskirta ypatingai stipri pajėga - br[olis] Naktis*.

Jau irgi žinoma, kad V[isuomeninė] V[eikla] iš pirmų dienų parimo prie Rūpintojėlio. Tai ne atsitiktinis reiškinys; lietuvių tautos dvasia amžiais Rūpintojėliu rymo.

Šiuo, aišku, visuomenininkas buvo griežtai apsaugotas nuo politruko likimo. Belikus įrodyti, kad visuomeninė veikla nėra fašistinis ar nacistinis kelias, K[araliaus] M[indaugo sritis] visu savo autoritetingu patikino s[ajū]džio vadovybę, kad V[isuomeninės] V[eiklos] V[iršininkas] yra giliai religingas Partizanas. Sulaukus vasaros, V[isuomeninės] V[eiklos] vadovai galėjo rimti savo dvasioje: iš X gavus žinią, kad jiems pavyko susisiekti su laisvuuoju pasauliu, mūsų kovos visuomeninės veiklos baras tarptautiniu mastu buvo galima pilnai patikėti mūsų išeiviams.

Tuo pat laiku pradėjo ryškėti ir tai: N[emuno sričiai] svarių įnašų prisidėjus prie Vyr[iausiosios] V[a]d[o]v[ybės] išsilaikymo, įrodžius puių organizuotumo laipsnį, jos Vadui pilnai buvo galima patikėti Pr[ezidui]me vieta. Tai lėmė G[ynybos] P[ajėgų] V[ado] išrinkimą. LLKS T[arybos] Pr[ezidui]mui pradėjus veikti pilnoje savo sudėtyje, iškilo reikalas V[isuomeninę] V[eiklą] perkelti į K[araliaus] M[indaugo sritį]. Tai padaryti vertė ir atitinkamai palengvinimas naštos, kuri atiteko J[ūros sričiai]. Konkrečiai tam žygiui paragino 1949 m. rugpjūčio mėn. 13 dienos kautynės, kurių metu su br[oliu] Naktim žuvo beveik visi V[isuomeninės] V[eiklos] artimiausi bičiuliai, tuo laiku buvusieji P[rie] R[ymančio] R[ūpintojėlio] bendradarbiai. Tik tai atidėti pavasariui vertė šios neįveikiamos kliūtys:

- a) neišaiškinamas K[araliaus] M[indaugo srities] atitrūkimas;
- b) prie Vyr[iausiosios] V[a]d[o]v[ybės] K[araliaus] M[indaugo srities] atstovo katastrofinė sveikatos būklė.

Tik laikui galint pasisakyti apie tai, kodėl tuo laiku K[araliaus] M[indaugo sritis] rinkosi izoliacinį kelią, įvertindamas susidariusią padėtį Pr[ezidui]mo Pirmininkas V[isuomeninės] V[eiklos] perkėlimą į jai pramatytą sritį atidėjo iki tam susidarys tinkamos sąlygos.

Kad kuris nors bet nesutrukdytų V[isuomeninės] V[eiklos] pradėto darbo, teko tenkintis kuo turima. Nenustojus vilties ypatingai skaudžiu momentu, V[isuomeninė] V[eikla] susilaukė tikro pragiedrėjimo: be gau-

* Naktis - Bronius Liesys.

sių sumų, kurias Pr[ezidiu]mo Pirmininkas skyrė iš savo pajamų Visuo-
meninės] V[eiklos] egzistencijai, tam tikslui iš J[ūros srities] išskyrė visais
atžvilgiais tinkamą br[olį] Tvaną*.

Laikas darė savo. Kad ir K[araliaus] M[indaugo sritis] su visa Lietuva
išsikovojo laisvę, prieš tautą galėtų daryti ataskaitą karžygiais iš karžy-
giais gyventų laikų, padarant įmanomą panešt J[ūros sričiai] atitekusią
naštą, į K[araliaus] M[indaugo sritį] apsisprendė keltis Pr[ezidiu]mo bran-
duolys. To apsisprendimo pasekmės jums, broliai mindaugėnai, puikiai
žinomos. Man tai sakė: jei ir toliau regėsiu neišveikiamas kliūtis, apvilsiu
manim pasitikėjusius.

Antrąkart palikus kiek skaudesnėje padėtyje negu vienišas, išigyven-
toje vietoje galėjau pasilikti nebent prileisdamas mintį, kad esu nepakei-
čiamas. Kad šiuo neužtraukčiau ant savęs šešėlio prieš kieno nors akis,
beliko paprašyti pas Visagalį bent kiek sveikatos sustiprėjimo. Įžengus į
vado būstinę, tai buvo pasiekta.

Svečias sulaukė svečio, kuriuo buvo PT**. Man tai nuostabos nesukė-
lė: užmiršus mūsų išsilaikymo pagrindą, tai lieka neišvengiama. Tegalė-
damas tarti, jog ne kiti mane išmokė atstovauti Rytų dvasiai, tepajutau
kvietimą, kuriam kasmet vis įsakmiau rengė ilgesys tos dvasios, su kuria
jaunatvėje tarp kalnų kalnelių susidainavau.

Šitas ilgesys nenumaldomas. Kas Dievo - Dievui, kas ciesoriaus -
ciesoriui, kviesdamas atiduoti, jis kelia amžius, nuo kurių trūnėsių dul-
kėmis byra visi, visoki įvairiausi žmogaus likimo keleiviai. Šis ilgesys -
ne svaja svajužė: ji nūdiena, kad broliais padavę rankas ją verstume
tautos didinga praeitimi. Šitas ilgesys mus šiandien sukvietė posėdžiui.
Teliai jis mūsų apsisprendimui:

Mūs visos jėgos Lietuvai - Tėvynei. Visos jėgos nužengt gyvai, didin-
gai Lietuvai nuo kryžiaus, kurį jai atnešė klaikus bolševizmas, ant kurio
ją marina bolševizmo nužemintieji.

Partizanų jėgos tautai. Kad atgavus Lietuvai laisvę, Partizanas karžy-
giu darytų apyskaitą iš savo darbų priešais savo tautą.

Diedukas

Aukštaitis (Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1, GAMF. Nuorašas,
mašinraštis.

* Tvanas - Antanas Liesys.

** PT - neišaiškinta.

Kova su girtavimu

132 *dokumentas*

Prisikėlimo apygardos partizanų spaudai parengtas straipsnis apie alkoholizmo žalą

I kovą visu griežtumu su girtavimu

Dar nepriklausomos Lietuvos laikais Valstybės Saugumo Departamentas įvairiose Lietuvos vietose organizavo parodas, kurios labai ryškiai vaizdavo naminės degtinės vartojimo žalą žmogaus sveikatai, turėjo didelės reikšmės gyventojų sluoksniuose.

Ir ta kova atliko didelius žygius, ir gauta gražių vaisių. Lietuvos Blaivinimo Sąjungos ir Lietuvos Katalikų Blaivybės Draugijos nenuilstama kova su alkoholiu, galingais šūkais „Kovokime su girtavimu“ [sklido] po mūsų miestus ir kaimus. Tenelieka mūsų tėvynėje nė vienas žmogus, kuris būtų šitam seniai lauktam šūkiui kurčias ir abejingas ir toliau nieko nepaisydamas vis dar tebesinuodytų svaigalais.

Iš tikrųjų, mūsų iki šiol daug nuodytasi, ką jau bekalbėti: gerta ir nusidėta ir vėl gerta. Pragerta ūkiai, pragertos dalys, pragerta tarnybos, o labai dažnai pragerti ir visi nuopelnai buvo, įsigyti per tėvynės prisikėlimą.

Mūsų teismai jau nuo pat pirmų nepriklausomybės dienų buvo užversti kriminalinių bylų kalnais, kai tuo tarpu laikraščiai ir oficialūs pranešimai bylojo, kad nėra nė vieno didesnio nusikaltimo, kuriam nebūtų turėjęs įtakos alkoholis. Iš to matoma jau, kad su išsiplatinusiu mūsų krašto girtavimu ir su juo susijusiais nusikaltimais šioje mūsų šiandieninėje kovoje dėl laisvės reikia pradėti griežtą kovą.

Nors alkoholio, kaip svaigalo, vartojimo žala žmonijai labai seniai yra žinoma ir prieš įvairių svaigalų vartojimą bei jų žalingumą sveikatai ir dorovei jau daug buvo prikalbėta ir prirašyta, bet vis dar nuo alkoholio tebežūsta šeimos, tebemenkėja tauta, tebekenčia valstybė, kuri šiandien dar ir taip yra vergijos prispausta. Taip pat jau seniai yra žinoma, kad girtuoklis ilgainiui tampa kūno ir dvasios paliegėliu. Jis pasidaro našta valstybei, visuomenei ir šeimai. Taip pat žinoma, kad pasitaiko daug susirgimo aukų. Apie 50% vyriškių apsikrečia neblaivūs venerinėmis ligomis.

Medicinos mokslas yra aiškiai įrodęs, kad ypač žalinga nuodytis alkoholiu tėvams gimdytojams ir kad iš girtuoklių tėvų gimsta menki kūnai ir siela bei neatsparūs įvairioms ligoms vaikai. Tokių vaikų mirtingumas yra didelis, o tie, kurie paauga, esti visai negabūs bet kuriam darbui.

Toji visuomenė, kurioje pasitaiko daug girtuokliaujančių šeimų ar atskirų asmenų, vaikai praranda dorovę, tikybą, teisinių normų gerbimą ir pagaliau pasidaro bejėgių žmonių kaimenė, kuri ilginiui lieka galingesnių ir atsparesnių pavergtą.

Išsiplėtęs girtavimas, kaip koks kirminas, graužte pagaužia ir valstybės pamatus.

Dėl girtavimo išnyksta piliečio pareigos jausmas, valdantieji nebeatidžiai vykdo įstatymus, pagausėja, kaip jau minėta, nusikaltimų, krinta darbo našumas, nepaprastai pagyvėja globos ir labdaros reikalai ir pagaliau daugumas valstybės lėšų tenka nukreipti ne tautos ugdymui ir jos pažangai, bet jos palieusių narių gydymui, globojimui ir šelpimui.

Jau seniai laikas atėjo pačiai visuomenei susirūpinti labai liūdnomis nuodijimosi alkoholiu pasekmėmis ir imtis radikalių priemonių [prieš] mūsų tautos savotišką savižudybę, neužtenka, kad pavergėjai mus žudo.

Žinoma pati radikaliausia priemonė būtų, kad mūsų nelegalios organizacijos bei jų vadovybės, pvz., Liet. Partizanų ir kit., visiškai įstatymiškai uždraustų partizanams bei jų nariams visiškai svaigalus naudoti nors iki kol atgausime laisvę. Tai nors šis laikotarpis padėtų mūsų tautai ir toliau sėkmingai kovoti už visišką tautos sublaivinimą.

Atrodytų, kad šiandieniniai visapusiškai apsišvietę žmonės turėtų susiprasti, jog alkoholinių gėrimų vartojimas visiems yra žalingas, ir todėl pirmiausia patys jų turėtų vengti ir rodyti blaivaus gyvenimo pavyzdį mažiau susipratusiems. Organizacinės vadovybės ir kiti susipratę nariai į tai turėtų atkreipti dėmesį: kiek yra buvusių nelaimių bei įvykių priežasčių iš girtaujančių partizanų, nuo ko daugiausia bene ir bus aukų, ir gyventojų daugiausia yra nukentėję nuo panašių įvykių. Plepumas, paslapčių išsiaiškinimas, nereikalingų žinių iš partizanų išgavimas ir pan. Vis tai girtuoklystės pasėka. Ir kaip nepapasakoti, ir kaip neatidengti savo širdies gėlių-paslapčių, teikia „šeimininkui ar šeimininkei“, kur tiek daug samagono fundija, o tai reiškia, kad partizanus gerbia ir myli ir kad tik tas yra geresnis ir patikimesnis už kitus, kuris neduoda samagono, tad ir reikia jam viską papasakoti.

Tikrai lietuviai, jau laikas patiems blaivėti ir blaivinti savo šeimas bei svečius.

Viena klaidingų tradicijų, kad tik su svaigalais galima priimti, pamylėti svečią bei paruošti vaišes. Tikrai jau laikas kratyti tų pažiūrų, kad esą keistuolis tas, kurs neišsigeria. Priešingai turėtume - keistuolis tas, kuris išsigeria ir nesupranta alkoholio žalos. Jei kas nepakelia kokio nors sunkesnio valgio, tai paprastai susilaukia užuojautos, o jei kas neišgeria svaigalų taurelės, tai didžiausia pašaipa. O turėtų būti visiškai atvirkščiai.

Šia proga panagrinėkime *girtumo* ir blaivumo sąvokas.

Girtavimo sąvoka suprantama kaip dažnas organizmo apnuodijimas alkoholiu. Alkoholis, kaip pašalinė medžiaga, patenka į žmogaus organizmą, pirmiausia artimai veikia jo dalis atskiras, o paskiau paliečia protą, jausmus ir silpnina valią. Pagal Kroapeliną, chroniškais alkoholikais laikomi tie alkoholio vartotojai, kurie nuolat išsigeria, kad jų organizmas dar nėra atsipalaidavęs nuo veikimo prieš tai išgerto alkoholio. Kartais alkoholis veikia maždaug dvi paras, tai kiekvieną žmogų, kuris kasdien išsigeria, reikia laikyti chronišku alkoholiku. O žinoma yra, kad ir mažos alkoholio dozės, pav., septyni gramai, silpnina psichinius procesus. O vadinamieji saikingieji alkoholio vartotojai, dažnai išgeria per keletą dienų ir kiekvieną kartą žymiai daugiau, kaip minėtoji 7-nių grm. dozė. Bet reikia pasakyti, kad saikingieji labai užsigautų, jei juos kas palaikytų alkoholikais...

Tad blaivumo sąvoką turėtume suprasti kaip visiškai laisvą nuo alkoholio žmogaus organizmą. O laikantis, kad ir labai saikingai, alkoholio normos, ypač jei dažnai, nors ir truputį, išsigeriama, vis viena organizmas alkoholiu apnuodijamas. Čia reikia pasakyti, kad tas pats saikas ne visų vienodai bus suprastas. Tiesą pasakius, vienodo saiko visiems gėrėjams ir nustatyti negalima, vienam bus minėtos 7 g dozės, o antram nebus daug keletas kartų didesnės dozės. Be to, iš viso reikia pabrėžti, kad svaigalus gerdami, ypač dabartiniu metu, žmonės retai parodo saiką.

Rimtai ir griežtai kovojant su girtuoklyste, apie saikingą alkoholio vartojimą visai nederėtų kalbėti. Tuo labiau apie jį nederėtų kalbėti dabartinių nelegalių organizacijų [nariams] ir ypač blaivybės idėjų siekti partizanams, kurie, pasiėmę atsakingą ir kilnų tikslą, aukodami net ir gyvybę, kovoti prieš raudonuosius pavergėjus, siekiant mūsų tautai visiškos laisvės ir nepriklausomybės ir tolesnės jos gerovės. Tai yra pats aiškiausias ir šviesiausias siekimas, nors ir idealas, kuris visu pilnumu ir nepasiekiamas, tačiau pats jo siekimas teigiamai gali paveikti, kaip kiekvienas kuris nors idealo siekimas. Kaip nėra šito idealo ir kaip prisilaikoma saikingumo principo, esti neretai ir dėl svaiginamų gėrimų pasekmių. Sakysim, rusų caro Nikolajaus II karūnacijos metu Maskvoje buvo pažadėtos neapmokamos vaišės, reikia spėti, kad saikingos buvo alumi ir degtine. Nuo

šių vaišių keletas tūkstančių žmonių, senių ir jaunų, ir moterų, per didelę spūstį žuvo.

Pas mus nepriklausomybės laikais taip pat per įvairias iškilmes lyg atrodytų saikingai norėta vartoti svaiginamieji gėrimai buvo, pav., per vieną organizacijos suvažiavimą kiekvienam to suvažiavimo dalyviui tik po vieną bonką alaus buvo dalinama. Tai jau buvo tikrai klasikinis saikumo pavyzdys. Čia, matyti, buvo vadovautasi ir šiaip gerais norais palaikyti nuotaikingą sąskrydžio dalyvių blaivią sąmonę. Mat su alumi negalėjo perdėti, nes tikrai alus gerti nesveika, apie ką jau žinodavo iš Jablonskio gramatikos net antro skyriaus mokinys. Nors, deja, mūsų jaunimas, į studentus bei valdininkus kurs buvo išėjęs, per įvairias arbatėles-alučius ruošiamas, tąjį mūsų kalbos gražų posakį, kartu ir teisingą, sufalsifikuodavo į teigiamą, kad alus gerti sveika.

Atrodo, kad vis dėlto ir per įvairias iškilmes bei šventes ir anais laikais galėjo apsieiti be svaigalų ir per daug viešai jais nesireklamuodavo. Nes ir šiaip jau visuomenėje alkoholio vartojimas tikrai buvo per daug išsisknijęs ir giliai įleidęs stiprias šaknis visuose mūsų krašto sluoksniuose gyventojų tarpe. Žinoma, kaipgi negerti paprastam žmogui, kai matydavo iš restorano išeinančius besvirduliuojančius inteligentus ar šiaip aukštus valdininkus, ir dar brangių gėrimų prisigėrusius, kai tuo tarpu mūsų kaime žmogelis, nors ir pigesnio prisigėręs, norėdavo vaizdžiau atrodyti bei sau linksmybės rasti.

Nors visi girtaujantieji už savo girtavimą jau savaime yra baudžiami kūno ir sielos kančiomis, kaip antai dideliu galvos skaudėjimu ir skaudžiu psichikos pakrikimu, bet vis dabar už savo destruktivius veiksmus, padarytus neblaivioje padėtyje, ypatingai nelegalių organizacijų nariai, turėtų būti baudžiami visu griežtumu. Negailėstingai šalinti iš organizacijų tarpo nepasitaisančius, pritaikant jiems griežtas sankcijas, vengti priimti į savo tarpą girtuoklius, nes iš tokių narių, ypač nelegaliose organizacijose, kaip tik visokių priežasčių ir nelaimių atsiras. O tai ypač svarbu partizaninėj veikloj.

Dėlei šių sumanymų įvykdymo reikalinga, kaip jau anksčiau buvo minėta, įstatymai ar kokie vadovybių nurodymai, tačiau labai daug gali padėti pasiekiant laisva iniciatyva. Supraskime, kad alkoholis nuodija tautos ryžtumą, jos sveikatą ir darbingumą, o tai supratę ir įvertinę vėlingai stokime į kovą. Laimėjimas užtikrintas. Dar anais rusų priespaudos laikais buvo norėta, kad lietuvių tauta, alkoholio nuodais užnuodyta, išsigimtų ir visai žlugtų. To tikslo siekdama, rusų valdžia Lietuvos žemėje steigė karčemas ir bravorus ir žydai turėjo iš vargšų žmonių didžiausią biznį, kurie prasigerdavo ne tik savo turtus, bet ir patys save.

Vyskupas Valančius, matydamas baisų lietuvių tautai pavojų, ryžosi pats vienas stoti į kovą. Kova buvo laimėta, tauta išgelbėta.

Šiandien mes vėl gyvename žiaurioj raudonųjų azijatų priespaudoj. Daug vargo ir kančių bei kraujo patyrėme nuo jų, ir, kas žiauriausia, kad mūsų suvargusi ir iškankinta tauta dar nuodijasi velnišku samagonu, tai irgi žiaurus mūsų tautos priešas, kuris aniem tik ir padeda mūsų pačių rankomis, kuris mūsų tautą veda tik į pražūtį. Skaudu pagalvojus: kiek yra žuvusių aukų iš partizanų ir šiaip gyventojų, kiek nelaimių bei pavojų vien tik nuo girtavimo, kiek plepumo, paslapčių išaiškinimo, išdavimo bei išsišifravimo vien tik per girtuoklystę. Ir šiaudien vis dar nesiliaujama tos pragariškos smarvės įpročio, kuris mus veda pražūties keliu. Veltui mūsų karštuolių, vaizduojančių partizanus-patriotus, geri norai bei siekimai, pasišventimas kovoti dėl tėvynės laisvės ir pan., kai tuo tarpu prisigėrę samagono vykdo visokias kvailybes, nuo kurių net ir patiems vaišintojams darosi siaubinga nuo netikėtos [nelaimės]. Tuomet prisigėrus samagono trūksta orientacijos, proto ir vaizduotės. Padėtyje, kai girti jau nei baimės, nei pavojaus nejaučia, tai negarbingai, bet visai gėdingai auka, nepakėlus net ginklo, žiauraus priešo lengvai sudorojama. Ar gali [kas] baisesnio būti? - žmogaus grynas protas tai ir išivaizduoti negali; o tai mūsų gyvi faktai liudija ir nepamirštami liks. Ar gali tada tarpe partizanų būti gera tvarka, drausmė, klusnumas ir pagarba savo vadams? Ne! Tokios girtuoklių gaujos tik partizanų vardą teršia ir su tokiomis gaujomis ar pavieniais asmenimis turi būti visu griežtumu kovota, nes nuo tokių gaujų ir ramūs gyventojai dažniausiai yra nukentėję.

Tikrieji lietuviai, „šeimininkai ir šeimininkės“, tie kurie užjaučiate partizanus, jų pasiaukojimą tėvynei, jų vargą ir pan., kam nuodijate juos samagonu? Jūs pagalvokite gerai, kad alkoholikas ir nuo mažos dozės alkoholio tampa silpnos valios, ir jis tuomet ieško priemonių daugiau prisigerti. Atsiminkite tai gerai, kad ne alkoholio nuodų taure parodysite savo tikrą lietuvišką pagarbą ir meilę bei žmoniškumą jiems, bet tik sveiko maisto patiekalu, be samagono priedų, o jei kuris silpnadvasis ir pareikalautų, net už pinigus neparduokit, atsakydami, kad net mūsų apylinkėje nė lašo nerastum. Tai tik tokiu būdu iš jūsų bus tėvynei ir partizanui išreikšta meilė, pagarba, simpatija ir užuojauta. Mažiau nelaimių bei pavojų, mažiau plepumo ir kt. Didesnis savitarpinis pasitikėjimas ir vienybė tarp gyventojų ir partizanų prieš bendrą priešą, galutinei kovai prieš komunizmą ir jo pagalbininką - girtuoklystę.

Lietuviai, nors mūsų kelias laisvės kovoje šiaudien krauju ir kančiomis grįstas, bet mes nesinuodykime, neieškokime paguodos bei stiprybės svaiгалų bangose, nesinuodykime patys savęs ir kitų, kur taip šiaudien reikalin-

gas mums visapusiškas tautos atsparumas tęsti kovą iki galutinės pergalės. Nusikratykime tuo mūsų tautą nuodijančiu svaigalu - samagonu. Suburkime visas jėgas bendron kovon su šūkiu „Sublaivinkim nors šiuo metu mūsų suvargusią Lietuvą“, ir tegul būna ir toliau mūsų siekimai: sublaivinti mūsų tautos buitį ir ateityje su visomis jos pramogomis, pokyliais, religinėmis bei tautinėmis šventėmis bei šeimyniniais įvykių minėjimais. Atsiminkite, kad iš mūsų naujojo atgimstančiojo nepriklausomojo tėvynės reikės sukaupti visas jėgas savo krašto gerbūviui pakelti bei iš griuvėsių atstatyti, krašto ūkiui bei kultūrai pakelti. O tai reikalinga, kad mūsų liaudis būtų sveika, blaivi, darbšti ir kovose užgrūdinta. Atsiminkite, kad mūsų šių laisvės kovų siekimai ir atsakomybė nešama kartų kartoms.

Sudėkim visą savo energiją tik tėvynės laisvės kovai vieningoje ir blaivioje šviesoje, kad mūsų šios kovos amžiams lydėtų ir puoštų mūsų gyvenimą. Sublaivinkim tą savo vargų iškankintą tėvynę. Visu galingumu sustiprinkim tautos dvasinį pajėgumą ir su dar didesniu atsidėjimu rūpinkimės rytojaus diena. Tai sėkmingai galėsime siekti atsipalaidavę nuo alkoholio žalingos įtakos. Be svyravimų, be abejojimų į kovą už mūsų tautos blaivią ir šviesią ateitį. Nepriklausomos Lietuvos vilties žvaigždėlė jau teka, viltis ir pasiryžimas tebuoja mums. Tad budėkime ir suburkime visas turimas savo dvasines ir fizines jėgas blaivioje atmosferoje ir paaugokime viską, kad mūsų ateities tautų kartos negalėtų nieko mums prikišti. Kad mūsų kova už tėvynės laisvę ir nepriklausomybę buvo šventa mūsų pareiga ir kad mes ant tėvynės laisvės aukuro sudėjom viską, ką galėjom.

LYA, f. K-1, ap. 45, b. 1793, l. 293-295. Originalas, mašinraštis.

133 *dokumentas*

Antialkoholinė propaganda

Senomis temomis

Praeitą pavasarį graudenome savo skaitytojus, atkreipdami jų dėmesį į didelę žalą, kurią daro mūsų tautai besaikis degtinės gėrimas. Rudens sulaukę, galime apžvelgti rezultatus tos priešalkoholinės partizanų akcijos. Šis mūsų pasiryžimas buvo visų džiaugsmingai sutiktas, nes reikalas visiems aiškus, nelemto samagono žala begalinė. Džiaugėsi partizanai, kad gal savo pasiryžimą tesės - baigsis beprasmiški žuvimai dėl neblaivios galvos. Džiaugėsi moterys, kad jų vyrai negers, iš turgaus parvažia-

vę puodų nedaužys. Džiaugėsi girtuokliai, kad samagono nebus, sveikata pagerės, sodos gerklei nereikės. Džiaugėsi kunigai, kad nauji jų darbo talkininkai atsirado – žmonės nuo blogybių šaltinio atitraukti bando. Tai gi pritarimas buvo visuotinis.

Bet, rudenėlio sulaukus, samagono aktyvas vėl galvas pakėlė. Be propagandistų, be šautuvų, be raudonųjų gurguolių, be samagoniškų vadų portretų, o vienok kaimiečiai stengiasi planą įvykdyti, savo duoniniais javais samagonui duoklę atiduoda. Koks tai garbingas tas ponas Samagonas. Visi jį, nelabajį, kaip Staliną keikia, bet pyliavą sąžiningai atiduoda.

Gėrėjosi žmonės ryžtingais partizanų veidais, kai šie ugniakurų šviesoje [neįskaitomas žodis] įtūžime brogos kubilus daužė. Bet po kiek laiko jau tuos pačius samagono naikintojus žmonės gerokai girtus matė. Anie kariai į priešą pusę perbėgo. Ir girtuoklių žmonos, kurios lygiai tiek ašarų išlieja, kiek jų vyrai stikliukų išgeria – tos samagono kankinės jus vėl meiliai už stalo sodina, viliojančiais laputės žodžiais gundo „paragaukit, nors vieną“... Ir mūsų priešalkoholinės kovos bendrininkai dvasiškai [neįskaitomas žodis] bolševikams to nepraneškit, nes bet kokius mūsų bendrininkus jie žvėriškai kankins – taigi ir šie samagono priešai kalėdodami ar kita kuria proga neužmiršta kalėdinę dalį svaiginančiam šėtonui atiduoti. Žemai samagonui lenkiasi ir gydytojų galvos nuolankiausios. Tos pačios galvos, kurios baisyus samagono (alkoholio) nusikaltimus [neįskaitomas žodis] kaip pikčiausią žmonių giminės priešą pasmerkė. Ir prasti žmonės, ir mokyti tai nežmoniškai religijai priklauso, visi duokles jai atiduoda – net sveikatos ir gyvybės negaili.

Rudeniui atėjus tai ir prasideda tos samagoniškos religijos atlaidai. Gausūs „maldininkų“ būriai renkasi pas kaimynus ar miesto lindynėse, „geria skystį ir dainuoja, kol akyse pažaliuoja“... Didelė galybė to girtuoklių dievaičio, bet mes su ta bjauryste susitaikyti negalime. Negalime ramiai žiūrėti, kaip jaunuoliai savo gražią sveikatą žudo. Paklauskime pas senelius, o jų kiekvienas pasakys, kad seniau lietuviai daug aukštesni ir stipresni buvę. Ir sunkiose baudžiavose alinami, bet galingais ažuolais, anot dainos žodžių, išaugdavę. O mūsų dienų dažnas jaunuolis, samagono gėrėjas, jau išblyškęs, suvytęs, vos pusantro metro nuo žemės tepaauga. Negalime susigyventi ir su tokia padėtimi, kad girtuoklių šeimose gimsta vaikai silpnapročiai. O ir sveikieji vaikai nei gero žodžio, nei auklėjimo iš girtuoklio tėvo nesulaukia. Tokiose šeimose valsčių aktyvas ir stribiteliai yra užaugę. Visiems skaudu ir didžiai pavojinga, kai degtine apsvaigintas lietuvis, priešą kankinamas, save ir savo kaimynus išduoda. Ir taip ranka rankon samagonas su Stalinu, abu didieji karvedžiai, mūsų tautą naikina. (Samagonas taip pat paskutinę šeimos karvę išveda.)

Bet iš kurio šono pradėti puolimą, kad kova prieš tą smirdalą būtų bent kiek veiksmingesnė? Kur talkininkų ieškoti, kai tokia gausybė tos religijos išpažintojų? Samagonas savo šnipų irgi turi. jų atsiranda ir blai-vybės draugijose, ir visose priešalkoholinėse armijose, net jų štabuose! Todėl palikime ramybėje visus samagono ištikimuosius garbintojus. Ko-voje prieš nuodijimąsi alkoholiu jie tik paniką mūsų gretose kelia. Kas jau pasiryžęs tame girtuoklių „zokone“ ištverti iki galo gavimo - gerkite toliau į sveikatą!

Kaip kiekvienoje kovoje, taip ir priešalkoholinėje didžiausią žalą daro išdavikai. O mūsų kalbamo reikalo išdavikais laikome visus tuos, kuriems samagonas yra nors šlykštus, vienok „dėl kompanijos“ išgeria vieną kitą stikliuką. Tokiu, kad ir simboliniu to šėtono gar-binimu mes paskatiname kitus ir pritariame visai tai nelemtai nuo-dijimosi tradicijai.

Todėl visus blaivios galvos mūsų skaitytojus, o ypač skaitytojas, kvie-čiame susijungti į slaptą sąjungą (be sąrašų ir nario mokesčio) kovoje prieš žudantį ir nuolatinį tautos priešą alkoholį. Dėl alkoholio nuodų išmirė daugmilijoninės Amerikos indėnų tautos, žlugo jų aukšta kultūra. Lėtai, bet tikrai alkoholis naikina ir mūsų tautą. Reikalas užkirsti tam kelią yra tikrai rimtas ir neatidėliotinas. Lengvapėdiškai į tai pamoti te-gali tas, kuris visiškai valios neturi ar kuriam išvis tautos reikalai nerūpi. Todėl visi, kas dar gali susivaldyti, atsisakykime gerti degtinę kad ir mažiausiais kiekiais. Žinoma, jei mes „gražioje kompanijoje“ ir šeimini-kų meiliai prašomi išgersime vieną stikliuką, nuo to mūsų sveikata ne-daug tenukentės, bet tuo vienu nelemtu stikliuku mes nusikalstamai pra-tęsiame girtuokliavimo įprotį.

Kiekviena namų šeiminkė, viliodama paragauti jos vyro išsunkto skystimo, nepastebimai, bet tikrai spaudžia ašaras daugeliui nelaimingų moterų. Ir tie tūkstančiai puskvailių išsigimusių kūdikių gražiais vaikais būtų gimę, jei jūs, moterys, susilaikytute nuo per didelio vaišingumo ir prisipyrę neragintut: „Išgerkit nors vieną“.

Kviečiame visus rimtai susirūpinti priemonėmis, kurios galėtų suma-žinti tebeplintantį girtuokliavimą ir apsaugotų mūsų jau negausią tautą nuo išsigimimo. Didelį pasitarnavimą tautai padarytume, jei išsiskirtu-me: kas girtuoklis, lai geria, bet kas ištengia nuo to susilaikyti - lai ir neragauna. Asmeniška auka būtų nedidelė, bet tautos sveikatingumui apsaugoti padarytume gražią pradžią.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 10 07, Nr. 13 (45), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 174-176.

Antialkoholinė propaganda

I kovą prieš girtuokliavimą!

Šiuo metu kovai prieš alkoholizmą nėra galimybės panaudoti tų populiarių priemonių, kurios buvo naudojamos nepriklausomybės laikais, kaip radijas, spauda, parodos, statistika, teatras, specialios organizacijos ir kt. Iš Lietuvos gyvenimo kariuomenėje, šaulių, skautų, blaivybės, Jaunosios Lietuvos, pavasario ir visos kitos karinės bei kultūrinės organizacijos ir sąjungos išelminavus, tauta neteko labai svarbaus ir veiksmingo auklėjančio ir kultūrinančio veiksnio; neteko galimybės jos nariai, ypač jaunimas, naudingai, įdomiai ir kultūringai savo laisvalaikius praleisti. Ta ir daugelis aplinkybių prisidėjo prie nepaprastai didelio girtuokliavimo išsiplėtimo mūsų krašte.

Okupantas ne tik kad nekovoja su šia blogybe, bet ją skatina. Tas ir suprantama, nes alkoholis, pakirsdamas tautos fizines ir dvasines jėgas, atsparumą ir pasipriešinimą, padeda okupantui jo vedamaj kovoj prieš LLKS ir jo avangardą - partizanus. Dideles paslaugas alkoholizmas padaro priešui mūsų sąjūdžio iššifravime, nes išgėręs žmogus neatsargus savo veiksmuose bei kalbose ir dažnai pats įklimpsta arba kitus įklampina į pavojus ir nelaimės, kurių, būdamas blaivus, lengvai galėtų išvengti. Besaikis alkoholio vartojimas ne kartą yra buvęs priežastimi, kuri pareikalavo iš tautos ar LLKS brangių gyvybių ar kitokių aukų. Alkoholis, pakirsdamas tautos sveikatingumą, veda ją prie išsigimimo, kas atitinka Rusijos imperialistinius tikslus - Lietuvos kraštą padaryti tuščia erdve, kad ją kolonizavus galėtų pasiekti Baltijos jūrą.

Visų alkoholio blogybių netenka nei minėti, nes jos ir taip gerai visiems žinomos, o jo padariniai net per daug vaizdžiai apie tai liudija. LLKS, kovodamas prieš okupantą dėl Lietuvos laisvės ir Nepriklausomybės, laikydamas savo pirmaeilį tikslą ginti tautą nuo okupanto kėslių, negali toleruoti ir didžiausio okupanto sąjungininko - alkoholio. Alkoholizmą tenka laikyti mūsų priešu Nr. 2 ir prieš jį LLKS, taip pat tautoje, mobilizuoti visas savo dispozicijoje turimas ir kitas priemones.

Šios kovos-akcijos sėkmingumas reikalauja išrauti alkoholizmą iš LLKS eilių, pradedant nuo jo viršutinių vadų ir vadovybių. Tik blaivių organizacinių v[ie]n[etų] vadovybių bei specialių kovai prieš alkoholizmą komitetų narių akcija bus vaisinga, priešingai - geriančių vadų propaganda

ar duodami įsakymai neatneš laukiamų vaisių; o akcija ir vadus sukompromituos kitų kovotojų akyse.

Pirmi realūs žingsniai ta kryptimi padaryti LLKS Tarybos š. m. vasario mėn. nutarimu, kuriuo visi posėdžio dalyviai išsipareigojo visiškai susilaikyti nuo stipriųjų alkoholinių gėrimų, iki tėsės laisvės kova. Šis ir kiti LLKS Tarybos priimti nutarimai sudaro pagrindą priešalkoholinei akcijai ir nugairina jos vystymo kelią.

Akcijai prieš alkoholizmą LLKS narių tarpe turi būti plačiausiai panaudotos propagandinės priemonės išsąmoninti kovotojams didelį alkoholio pragaištingumą tautai, LLKS bei jo saugumui ir būtinumą nuo besaikio alkoholio vartojimo susilaikyti. Stengtis, kad kiekvienas partizanas taptų aktyviu priešalkoholinių idėjų skleidėju ir platesnės visuomenės tarpe.

Taip pat plačiausiai panaudotinos visos galimos įsakytinės ir drausminės priemonės. Org[anizacinių] v[ie]n[etų] vado geras pavyzdys čia turės daug labai didelės įtakos eiliniams kovotojams ir kels akcijos sėkmingumą.

Iš partizanų gyvenimo būtina šalinti visa tai, kas skatina girtuokliavimą. Reikalavimai iš gyventojų svaigalų ir išvykos jų gavimo tikslais privalo būti griežčiausiai uždraustos. Per operacijas paimiti svaigalai neleistina sunaudoti gėrimui, bet juos realizavus pinigų sunaudoti naudingiems organizaciniams bei ūkiniams reikalams.

Šalinkime iš partizanų gyvenimo raginimus gerti kitus, pykinimą kitiems stikliuku, šalinkime smerkiančius tuos, kurie negeria, „argumentais“: „tas ne partizanas, ne vyras, kuris negeria“, „gersim ar negersim - vis tiek mirsim“ ir panašiai.

Tie P[artizanų] D[aliniai], kurių partizanai besaikiai girtuokliauja nesiškai tydami, kad tuomi bereikalingai stato save ir gyventojus į pavojų, visuomenės akyse neturi gero vardo. Gyventojai, nematydami jų aukštesnių tikslų, ne be reikalo ir ne be pagrindo bijo ir vengia su jais turėti ką nors bendro.

Blaivūs partizanai, kurie, santykiaudami su gyventojais, nevengia nuosirdžiai pasikalbėti aktualiausiais gyvenamojo momento klausimais, padainuodami patriotines partizanines dainas nušviesti tarptautinę padėtį, įteikti partizaninės spaudos bei atsišaukimų, išaiškinti LLKS kovos tikslus, visada laimi jų simpatijas, simpatijas ir pasitikėjimą, sukelia bei padidina pasitikėjimą, sukelia bei padidina atsparumą priešintis okupantų užmačioms. Tokie P[artizanų] D[aliniai] gyventojų akyse turi labai gerą vardą, visų yra maloniai sutinkami ir laukiami. Visa tai turi didelės reikšmės partizanų saugumui, buitiniam apsirūpinimui, taip pat ir visai LLKS veiklai.

Greta varomos priešalkoholinės akcijos partizanų tarpe, išplėskime ją mūsų tautos platesnėse masėse, tam tikslui panaudodami visas priemo-

nes ir būdus, kurie prieinami sunkiose okupacijos sąlygose. Šiai akcijai naudotina propaganda gyvu žodžiu, per LLKS pagrindžio spaudą, specialiai tam skirtus atsišaukimus ir kt. Raginkime prie šios akcijos prisidėti mokytojus, studentus ir visus kitus susipratusius, tam reikalui tinkančius asmenis. Prieš besaikiai girtuokliaujančius ir visus tuos, kurie samagono varymą ir pardavinėjimą padaro pasipelnymo šaltiniu, nuodija tautą, nevienkime panaudoti ir griežtesnių priemonių, kaip tai: piniginių bei natūralinių pabaudų, didesnių rekvizicijų ir kt.

Tačiau turime visada prisiminti, kad mūsų varomoji akcija prieš alkoholizmą bus vaisinga tik tada, kai visuomenė partizanuose matys ne alkoholio vergus, bet jo priešus.

Būdami pirmūnais dėl Lietuvos laisvės, būkime šiais ir šioje mūsų sąjūdžiui ir visai tautai taip reikalingoje akcijoje.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdyje gimęs naujas sąjūdis prieš alkoholizmą lai sėkmingiau plečiasi ir stiprėja apimdamas visus, kam rūpi Nepriklausomos Lietuvos atstatymas ir mūsų tautos sveikatingumas ir gerbūvis.

*Rūtenis**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 03, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

135 *dokumentas*

Apie kovą su girtavimu

Iki T[ė]v[ūnijos] V[ado] teisių įskirtinai

Balsas tyruose

1949 m. vasario mėn. 16 d. LLKS Tarybos nutarimas, liečiąs kovą su girtavimu, turėjo didelės reikšmės sąjūdžiui: sąjūdžio moralinio lygio pakėlimui, nuostolių sumažėjimui ir t.t. Ir aš tą nutarimą sutikau su džiaugsmu, nes jau nuo pat pirmų partizanavimo dienų pamačiau degtinės žalą partizanams, slapukams ir visiems sąjūdžio dalyviams. Savo laiku tą reikalą buvau ne kartą iškėlęs, bet konkrečių ir vaisingų priemonių taip ir nebuvo surasta.

* Autorius nenustatytas.

Tikėjau, kad šį nutarimą įgyvendinus tikrai girtavimas bent perpus sumažės. Pradėjus rinkti pasižadėjimus, buvau maloniai nustebintas, nes pasirašančių procentas buvo labai didelis. Net nepataisomi alkoholikai pasirašė... ir gyventojai, matydami p[ar]t[izanus] negeriant, pradėjo „kūno ir dvasios sustiprinimo“ nebesiūlyti. Išgėrimai smarkiai sumažėjo, o prisigėrimų buvo visiškai negirdėti.

Bet, sako patarlė, „gerais norais ir pragaras grįstas“. Gi kai kurie pasirašiusieji pradėjo ieškoti išeičių, ir „nėra to įstatymo, kurį nebūtų galima apeiti“, tuo labiau savo paties pasižadėjimo. Pirmiausia tokie Bakcho garbintojai pradėjo gerti „krikštytą“ alų. Įgėrus tokio alaus, užmirštami visi pasižadėjimai ir pereinama prie „geresnio“. Iš pradžių gerdavo „naminę“ - labai slapta, tik siaurame tikrų draugų ratelyje, o ūkininkus, pas kuriuos buvo geriama, įdrausdavo, kad niekam nepasakotų. Vėliau saugojosi tik vadų bei viršininkų, gi sužinoję, kad ir šie slapta nugeria, pradėjo girtauti dar smarkiau negu prieš pasižadėjimų pasirašymą, motyvuodami, kad reikia už praėjusį laiką atsigriebti. Jei kuris negerias vadas ar viršininkas primena pasižadėjimą, jam atšauna, kad, girdi, pasirašyti buvę priversti lygiai taip, kaip bolševikai verčia ūkininkus rašyti į kolchozus, o dėl tokių priverstinių pasižadėjimų sulaužymo bausti jų niekas negalįs, nes tai esąs grynai jų asmeninis reikalas. Mėginusieji už pasižadėjimų sulaužymą bausti drausmės pabaudomis sutiko vieningą geriančiųjų pasipriešinimą taip, kad daugiau bausti nebedrįsta.

Iš pasikalbėjimų su įvairiais pareigūnais išitikinau, kad praėjusių metų gale vėl gėrė 80-90 procentų visų p[ar]t[izanų]. Žinoma, galbūt saikingai, ir negalima sakyti, kad tai jiems pakenkė. Tačiau faktas, kad slaptas gėrimas pasidarė viešu, nes daugumas vadų, pradedant Sk[yriaus] V[adais] ir baigiant R[i]n[ktinės] V[adais] ir aukštesniais, geria. Kai kurie vadai dar slapta, bet vis tiek sužino žemesnieji vadai ir eiliniai. Gi nesant kam girtaujančius sudrausti, gėrimas vyksta pilnu tempu. Žinoma, kartais visa tai baigiasi gana liūdnai, štai kaip tik gavau žinių, kad per šventes priešas užklupo du p[ar]t[izanus] girtaujančius: abu žuvo (vieną nudūrė net su durtuvu). Yra ir daugiau naujų girtavimo aukų. Tačiau apie alkoholio žalą tiek jau rašyta ir kalbėta, kad visko nebekartosiu. Tiesa - aišku, kad L* Tarybos nutarimas savo tikslo nepasiekė. Gal tik trumpą laiką girtavimas buvo kiek sumažėjęs.

Kadangi ši blogybė sukelia ir kitas blogybes, kurių tiesioginė ar netiesioginė įtakoja - nuostoliai, reiktų ieškoti naujų būdų kovai su girta-

* L - šifruotas LLKS pavadinimas.

vimu. Galbūt girtavimą būtų galima išgyvendinti griežtomis priemonėmis, tuo tarpu už prisigėrimą negi atiduosi KLT*? Su negeriančiais vadais esu aptaręs įvairius kovos būdus: kai kuriuos mėgino ir įgyvendinti, bet pasėkos tos pačios, nes dauguma vadų patys geria ir toleruoja kitų gėrimą, tad priemonės, kokios jos bebūtų, niekadės tikslo nepasieks.

Tačiau dėl to kovos su girtavimu negalima nutraukti. Siūlau šį reikalą iškelti L Taryboje: gal atsiras vertingų pasiūlymų, kuriuos įgyvendinus bus galima girtavimą sumažinti iki minimumo.

011-b**

LLKS tarybos biuletenis, 1950 07, Nr. 2, LYA, f. K-I, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 309. Originalas, mašinraštis.

136 *dokumentas*

Straipsnis apie alkoholizmo žalą

Kratykimės laukinio papročio

Dvejopa pažiūra į girtavimą yra pasaulyje. Kultūringos tautos šį reiškini laiką ne tik žalingu, bet ir visiškai gėdingu. Girtavimas ten pasmerktas. Bet kurioj kultūringoj Vakarų valstybėj pasirodyti viešumoj girtam yra laikoma didžiausia gėda ir baisiausiu skandalu. Laukinės tautos gi girtavimui visada juto savotišką pagarbą. Pasigėrimas čia ne kiaulystė, bet vyriškas, garbingas žygis. Pasižiūrėkime į rusus: koks laukinis saiko nežinojimas gėrime ir koks publikos abejingumas kad ir kiauliškiausiai pasigėrusio atžvilgiu. Atrodo, taip ir reikia, kad pilka milinė ropinėtų žemę. Tikras rusas ne tik nesmerkia pasigėrusio, bet yra ne sykį pastebėta, kad net savotišką pagarbą jam jaučia.

Kokio papročio laikomės mes, lietuviai? Lietuvis yra Vakarų žmogus. Jis kultūringas. Jis auklėtas krikščionių tikėjime. Amžių bėgyje jis buvo įpratęs smerkti tai, ką smerkė jį auklėjusi bažnyčia. Jis visada buvo prieš tai, kas įžeidžia viešąjį padorumą ir žmogaus garbingumą.

* KLT - karo lauko teismas.

** Autoriaus šifras. Straipsnio autorius - antras iš eilės LLKS tarybos narių sąrašė. Iki žūties (1949 m. birželio 14 d.) juo buvo Kardas - Vytautas Gužas. Kas šiame sąrašė buvo antras straipsnio parašymo metu - nenustatyta.

Deja, nelaimė, kad visada šalia to lietuviui tekdavo patirti ir svetimos, griauinančios įtakos. Dar anais caro laikais, rusišką vergiją kėsdama, mūsų tauta dalinai užsikrėtė rusų papročiais. Ne vienas lietuvis palinko į karčemą ir taip iš savo skurdaus gyvenimo šelpė rusų valdžią. Caro laikais valstybė niekados nevedė priešalkoholinės propagandos, nes ji buvo suinteresuota, kad kuo daugiau skatikų suplauktų į nusigyvenusio caro iždą.

Tačiau anuometiniai šviesesnieji lietuviai į šitą reiškinį negalėjo ramiai žiūrėti. Mūsų šviesuomenė, daugiausia dvasiškija, su didžiąja vyskupo Valančiaus asmenybe priešaky sukėlė didžiausią blaivybės sąjūdį. Rusai šiam darbui kiek galėdami trukdė, nes ėmė labai mažėti valdžios pajamos iš degtinės. Tačiau blaivybės akcija savo uždavinį atliko. Jos dėka lietuvis nusistatė teisingą pažiūrą į žydiškai rusišką karčemą. Girtuoklis visų padorių žmonių buvo pasmerktas.

Nepriklausomaj Lietuvoj ir valstybė, ir įvairios blaivybės organizacijos varė blaivybės akciją ir aiškino alkoholio žalingumą.

Dabartinės rusų valdžios metu niekas viešai nekelia balso prieš girtuokliavimą. Stalino režimas čia, kaip ir daug kur kitur, laikosi carų papročio: iš degtinės išsunkti kiek galima daugiau pinigų. Esant tokiai padėčiai girtavimas vėl ima įgauti pilietybės teisių. Jis plinta ir dėl tiesioginės rusų įtakos, ir dėl sunkių, dažnai beviltiškų nuotaikų, kuriomis rusų vergijoje šiandien turi gyventi lietuviai.

Tad suprantama, kodėl šiais laikais labiau kaip niekad pastebimas bendras papročių gedimas. Kartu ir girtuokliavimas vėl imamas laikyti ne tik natūraliu, bet net garbingu dalyku.

Tačiau lietuvis turi išlikti tikru lietuviu ir šiais laikais. Aiškų ir šviesų lietuvišką nusistatymą jis turi išlaikyti visuose savo veiksmuose. Atminkime mūsų religingos ir padorios tautos gražias tradicijas, atminkime, kad mes esame kultūringa tauta, kuriai laukiniai rusų papročiai visai netinka.

Turėkime galvoj, kokią žalą visada neša alkoholis. Medicinos duomenys rodo, kad nesaikingas jo vartojimas veda tautą prie fizinio išsigimimo. O kiek šeimų ir taip jau skurdžiam padėjime jis pasmerkia badui ir suirimui? Atminkime pagaliau, kad gerdami alkoholio nuodus mes savanoriškai duodame save apiplėšti bolševikinei valdžiai, kuri jau ir per prievartą mums devynis kailius nulupa.

Žinokime, kad girtuoklystė labai artimai rišasi su doroviniu palaidumu. Venerinės ligos su niekuo neturi didesnio ryšio, kaip su alkoholiu. O šių ligų grėsmė šiuo metu mūsų tautai yra didžiausia.

Pagaliau atsiminkime ir tai, kad gal niekas šiuo metu taip nepasitar-
nauja rusų čekos agentams, kaip alkoholis. Kiek girtame stovyje yra iš-
plepėta paslapčių! Kiek toks išsiplepėjimas žmonių pražudė!

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis, matydamas, kokią žalą neša tautai
girtuokliavimas, paskutiniaisiais metais stengiasi kiek galėdamas su juo ko-
voti. Blaivybės propaganda vedama tarp partizanų bei kitų sąjūdžio da-
lyvių ir šiaip gyventojų. Tai davė aiškių rezultatų.

Šiandien kiekvienas garbingas lietuvis turi blaivybės akciją palaikyti
ir prie jos aktyviai prisidėti. Žinoma, sunku šiuo metu yra gražinti tautą
į visiškos blaivybės kelią. Blaivybės akcija šiuo metu tegali turėti tik labai
ribotas priemones, be to, liūdnos ir sunkios gyvenimo sąlygos sudaro
labai nepalankias nuotaikas tai akcijai. Visu pilnumu tą akciją bus galima
išvystyti tik ateityje, kai tauta turės sąlygas ir galimybes laisvai rūpintis
savo auklėjimu. Tačiau ir šiuo metu šia kryptimi turi būti padaryta vis-
kas, kas tik galima. Pirmiausia reikia vėl įkvėpti žmonėms pažiūrą, kad
girtuoklystė yra bjaurus, kiauliškas, laukinis ir rusiškas paprotys. Antras
dalykas: jei kur sunku yra prieiti prie abstinencijos, ten būtinai reikia
mokyti saiko. Kiekvienas padorus žmogus ir padorus lietuvis, jei jis ir
išgeria, tai saikingumo niekada neturi užmiršti ir privalo niekada ne-
prarasti proto, kad nepažemintų savęs kaip žmogaus ir kaip lietuvio ir
nesudarytų pavojaus sau ir savo artimiesiems.

*Traidenis**

Laisvės kava (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 04, Nr. 4, Pasvalio viešoji biblioteka.
Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 309-311.

* Autorius nenustatytas.

Apie etiką, patriotizmą, dvasines vertybes

137 *dokumentas*

Apie inteligentijos pasyvumą

Lietuviškosios inteligentijos pareigos

Beveik visa mūsų inteligentija yra kilusi iš liaudies. Tai pilkojo mūsų valstiečio, darbininko, mūsų tautos kamieno, sūnūs ir dukterys, pūslėtomis jų rankomis išugdyti ir išleisti į pasaulį. Į tuos augusius ir augančius, kasdien vis gausėjančius inteligentus, tikrus sūnus ir dukras, visa mūsų tauta dėjo ir deda savo ateities visas viltis. Anksčiau, dar Nepriklausomybės laikais, brendusieji inteligentai skelbėsi būsią tautos vadai, gražiai mokėjo pakalbėti ir visur spraudėsi vadovauti būtinai į pirmąsias vietas. Bet va kas: tada tautai vadovauti nebuvo jokių pavojų, atvirkščiai - dar gražų atlyginimą, puikų gyvenimą už vadovavimą buvo galima iš savo tautos išsisunkti, tautos syvais buvo galima gardžiai misti ir gardžiai atsigerti. Tada kiekvienam buvo gera būti tautos vadu: ir gyvenimas šiltas, ir garbė aplinkui. Bet štai atėjo tautai sunkios mėginimų dienos, atėjo kančių ir ašarų dienos. Geriausiems mūsų tautos sūnams bolševikų granatos vidurius drasko. Ramių ramiausiems artojams mongolų durtuvos krūtines skvarbo. Senas ar jaunas, vyras ar moteris - visiems vienodai enkavedisto automatas ir naganas galvų kiaušus ardo. Ir vis dėlto visa tauta rodo neapsakomą ištvermingumą ir didvyriškumą. Bet ar tikrai visa tauta? Ne, ne visa. Ypatingai krinta, jog kovojančių eilėse labai daug trūksta buvusios gražiakalbės inteligentijos. Kur ji? Išmirė? Pirmieji žuvo kovoje, kaip tautos vadams dera? Buvo tokių ir yra tokių. Bet daug jų nutilo, susigūžė ir laukia patogesnių dienų, kad vėl galėtų gražiai, be pavojų, pasireikšti. Ir labai laukia: vis dejuoja, dūsauja - kas bus? Ko sulauksime? Ar greitai? Mažai mūs liks... baisu... ką tie anglai ir amerikoniai galvoja, kad taip ilgai neskelbia karo rusams. Bet ką tie anglai ir amerikoniai galvoja, tas mums nėra taip labai įdomu. Bet ką jūs, gerbiemieji ponai, galvojate - štai kur įdomi mįslė, verta gražios premijos.

Daugelis gerai moka kančių ginklą vartoti, geras algas anksčiau už tai ėmusių ir pentiniais žvanguusių karininkų, sulindę į kuriuos nors kombinatus, gerus dalykus kombinuoja ir tvarkosi, o mes trūkstame ginkluoto-

sios kovos vadų. Daugelis mokytojų pedagogų, inspektorių ir direktorių ne tik sprandą palenkę, bet į kelius įtūpę akiai vykdo kiekvieną kompartijos savavaliavimą ir paklusniai mauna savo auklėtiniams Stalino apynasrį, vis labiau ir labiau jį užverždami, o tauta ištroškusi laukia priaugant vis naujų užsigrūdintųjų inteligentų. Daug yra sugebančių plunksną valdyti ir publicistų, ir beletristų, ir poetų eilėraštininkų, o mes trūkštame, kad ir slaptomis užsikniaubę, ką brangaus ir mūsų kančioms artimo paskaityti, kuo širdį susopėtą bent valandėlei atgaivinti. Paprašysi parašyti, nieko nepeši: baisu, gali sužinoti kas, gali užuosti kas. Palauks tie ponai geresnių laikų, tada lakštingalų balsais pragys, kad pragys - gražu bus paklaustyti. Tegu. Laimingo jiems pasisekimo.

Ir taip toliau, ir taip toliau. Daug kam užtenka laiko preferansui, užtenka laiko samagonui gerti, užtenka laiko pafilosofuoti, iš kur ir kada turėtų ateiti kurie nors svetimšaliai Lietuvos vaduoti, bet patiems į tą vadovavimą įsijungti, prie jo aktyviai prisidėti - saugok Dieve. Ir todėl daugeliui šių dienų mūsų inteligentų tauta galėtų Kudirkos žodžiais tiesą sakyti: „Kada gi priešai tvėrė draskyt mus apnikę, jūs kaip niekšai pabėgot, mus vienus palikę. Mus iš tėviškės tremia, kalėjiman ima, o jūs?., kažin, ar matot mūsų pasišventimą...”

O vis dėlto laikas - ir labai laikas - visai be išimties mūsų lietuviškai inteligentijai pajusti tą atsakomybę, kurią ji neša prieš savo tautą ir jos ateitį, ir pateisinti viltis, kurias į ją tauta yra sudėjusi. Ginklo inteligentams, karininkams - prie ginklo laikas grįžti ir ginklo kovai tautą rikiuoti, kitiems visiems - savo pareigas taip atlikti, kad tauta morališkai ir net materialiai būtų pakankamai stipri ir pasiryžusi iki galo ištesėti savo kovą dėl laisvės. Kaip tatai padaryti, dėl suprantamų priežasčių mes čia nenurodinėsime, jei tik kas norės, toms savo pareigoms atlikti kiekvienas ras tinkamų būdų ir tinkamų priemonių. O tatai rasti kiekvieno tikro lietuvio inteligento yra šventa pareiga.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 07, Nr. 11 (23), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

138 *dokumentas*

Parama nukentėjusiesiems

Organizuokime nuolatinę paramą tremtiniams

Sunkus šiandien okupanto persekiojamo lietuvio gyvenimas. Okupantų daromas nuoskaudas visi sunkiai pajuntame. Bet sunkiausia tiems, kurie

toli nuo savo tėviškės ubagais išvaryti ir atiduoti sužvėrėjusių azijatų pasityčiojimams ir nuolatiniam skurdui.

Šiandien kiekvieno lietuvių pareiga, nuo kurios nieks neturi teisės atsisakyti, yra gelbėti savo tautiečius nuo bado kančių. Peržiūrėkite visus savo daiktus ir indus - nuo daugelio jų galėtute atsisakyti. Rūpestingai suskaičiuokite savo duonos kąšnius. Visa tai, be ko galite išsiversti, pakeiskite pinigais ar maisto produktais ir siųskite tremtiniams.

Daug dar yra lietuvių, kurie ir baliukus surengia, ir degtinės iš rugių išsivaro. Tokiems mes norėtume priminti, kad gal už mėnesio jau jūsų laiškai vienas po kito pas kaimynus ar gimines lankysis. Prašysite pasigailėti nors jūsų mažų vaikų, iš bado tinstančių. Todėl visų mūsų pareiga - dalintis paskutiniu kąšniu su badaujančiais. Nesitenkinkime tuo, kad jau vieną ar kitą siuntinėlių esame pasiuntę. Valgyti žmogui nuolat reikia. Savo maistu mes kasdien rūpinamės. Todėl būtina yra, kad nuolatos rūpintumės tais, kurie jau patys savim pasirūpinti negali. Ypatingai rūpinkimės tomis šeimomis, kurios su mažais vaikais yra išvežtos. Kiekvienas kaimas turi savo tremtinius nuolatos remti. Laikas pagalvoti ir apie šiltus rūbus, nes Sibire šalčiai jau netrukus prasidės.

Šiandien daugelio mūsų jausmai ir sąžinė dėl nuolatinio okupanto žiaurumų atbuko. Jau susigyvenome su savo ir artimųjų kentėjimais. Bet netinka vien jausmais vadovautis. Mums protas tepasako, kad gelbėjime savo tautiečius, nes ir mes patys netrukus tos pagalbos šauksimės.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 08 10, Nr. 12 (24), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

139 *dokumentas*

Socialiniai klausimai

Pavasarijant...

Kasdien kaitresni saulės spinduliai mums pavasarį žada. Lėtais, bet tikrais žingsniais į mūsų miškus, laukus ir pievas skambančiomis paukštelių dainomis pavasario džiaugsmas ateina.

Šiomet lietuvis pavasarį sutinka skaidria nuotaika - nevilties šešėliai mūsų veiduose nyksta. Iš laisvų Vakarų, iš tolimosios Amerikos mūsų pavergtą šalį vis dažniau ir dažniau pasiekia džiugios žinios, mūsų protus ir širdis gaivinantieji ženklai, kad ir laisvės pavasaris jau netoli. Todėl lietuvis šį pavasarį sutinka tvirta viltimi, kad praeis vergijos žiema, nors ir kaip ji žiauri būtų!

Viltingos nuotaikos lietuvių darban kelia. Pavasarėjančius laukus ūkininkas tvirtu žingsniu apeis, plačiais rankos mostais derlingu grūdų tėvų žemę apvaisins. Ūkininkas atkakliai kovoja, kad tik mes „brolišką respubliką“ neprisivytume, kad badas į mūsų šalį kojos neįkeltų.

Pavasarių laikas ateitimi pasirūpinti. Ką pavasarį pasėsime, tą rudenį pjausime, tą žiemą valgysime. Tik ne vien savimi rūpinkimės. Dėl bolševikų pastangų „atkurti ir išvystyti žemės ūkį“ daug mūsų mielų lietuvių didžiam skurde gyvena... Jų nė vienai valandėlei nepamirškime. Bolševikinė „neturtingųjų“ valdžia stengiasi viską taip sutvarkyti, kad badas mūsų žmones jų glėbin ištumtų, kad kaimo varguomenė pas daugelį tarnybon prašytųsi. Mūsų šventa pareiga - būti visur ir visada vieningiems, vienas kitam padėti, kad mūsų nesantaikos ar skurdžios būklės priešas neišnaudotų.

Pavasarijančius savo laukus apeidami nužiūrėkime kur gražesnę žemės sklypelį, kuriame patogiau galėtų bežemio ar mažžemio šeima sau daržus įsirengti, bulvių pasisodinti ar saują grūdų paberti. Peržiūrėdami savo turimų sėklų atsargas, neužmirškime ir neturtingiesiems vieną kitą kilogramą atidėti. Ypač bulvių sėkla teks daug ką sušelpiti. Žemei dirbti reikalingu laiku duokime arklį ir įrankius. Už visa tai jokio atlyginimo nenorėkime, nes gi daug kitų būtinų dalykų neturtingoji šeima turės darbo dienom pelnyti.

Pavasaris linksmas paukštelėlių dainomis, saldus tekančia sula, bet šykštus duona... Jau dabar daug šeimų paskutinius duonos kąsnius skaito. Tučtuojaus ateikime jiems į pagalbą. Mažus vaikus auginančias šeimas stenkimės kasdien pienu aprūpinti. Bolševikai mus žiauriai moko, kad ne vis vien, kokia lūšnelė mūsų palaukėje stovi, ne vis vien, koki žmonės ir kaip joje gyvena. Mokykimės! Juo greičiau tai suprasime, juo mums patiems bus geriau...

Kaimų neturtinguosius bolševikai visomis priemonėmis stengiasi savo pusėn patraukti ir panaudoti savo pragaištingiems planams vykdyti. Bet mūsų varguomenė, nors neišbrendamam skurde gyvendama, liks ištikima savajai tautai, religijai, lietuviškiems papročiams. Šių mielų mūsų brolių, dėl nelemto bolševizmo vargan patekusių, likimu turime nuolat rūpintis.

Mūsų visų pareiga - lygiomis okupacinis vargas kęsti ir paskutiniu kąsniu dalintis su tais, kurie jo reikalingi. Pavasaris - pats tinkamiausias laikas tuo pasirūpinti.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 03 18, Nr. 4 (36), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 148-149.

Apie nesipriešinimo amoralumą

Mūsų jėgų šaltiniai

Niekas neturi didesnės meilės,
kaip tas, kuris guldo savo gyvy-
bę už savo prietelius.

(Jono 15, 12-13)

Sunkioje ir ilgus metus trunkančioje kovoje tik stiprieji gali išverti. Kaip [neįskaitomas žodis] kilęs iš kviečių, taip kietas vargas silpnuosius iš stipriųjų išskiria. Bet per septynetą vargo ir kančių metų nuo kovojančios tautos nedaug atskilo. Sunkiu, garbingu kovos keliu visa tauta su didžiu pasitikėjimu, nepalaužiamu atkaklumu ir susiklausyme vieningai žygiuoja, didžiadvasiškai visus šlykščių jėgų smūgius atmušdama. Kaip nedaug šiuose kviečiuose kūkių būta! Nenuostabu, nes Lietuva - didvyrių žemė. Ir dabar kiekviename kaime lengva rasti bent po keletą lietuvių, vyrų ir moterų, kurie didvyriais gali vadintis.

Iš kur ta viršžmogiška ištvermė? Iš kur ta moralinė mūsų tautos jėga, kuri kaip uola neišjudinama atlaiko baisių priešų smūgius? Viršžmogiška jėga tik iš viršžmogiškų šaltinių teka. Aukštos moralės mūsų tautinis charakteris, mūsų gražūs papročiai, mūsų religija - tai ir yra tos neišsenkamos versmės, kurių gaivinantieji vandenys šimtmečių kovose mūsų prosenius išlaikė, - stiprins jie ir mus, jei gausiai jais naudosisime, jų neišsižadėsime.

Lietuviui įgimtas besąlyginis teisingumo jausmas, ir todėl mes visa savo prigimtimi priešinamės viskam, kas ant melo pamatų statoma. Lietuvis niekada neapsipras su bolševikine morale, kuri vien melu, apgaule ir beteisišku vergiškumu paremta. Savų kilnių papročių išauklėtas lietuvis neapsipras su bolševikiniais keršto ir neapykantos šūkiais. Krikščionybės idėjų gaivintas lietuvis nesusivilios beždžioniška Markso-Lenino religija. Lietuvis greičiau patikės, kad Stalinas ir jo gaujos iš velnio atsirado, o ne iš beždžionės, nes velniui jie daugiau panašūs nei anam gyvuliui.

Bolševikai, patyrę savo bejėgiškumą iš religijos plaukiančioms tautos jėgoms nugalėti, stengiasi mūsų tikėjimo dėsnius savaip aiškinti. Nes ir religija turinti jų šlykščioms užgaidoms tarnauti. Šių tikslų siekdami, prieš porą metų bolševikai privertė mūsų dvasišką vyriausybę parašyti ganytojiškus laiškus, smerkiančius partizaninį pasipriešinimą, raginančius grįžti pas bolševikus ir stoti į „palaimingą darbą“. Bet tais enkavedistų platintais „laiškais“ niekas nepatikėjo, nes visiems aišku, kad dabartinėse są-

lygose tik vienas palaimingas darbas teliko - tai kova prieš bolševizmą. Bolševikai silpnadvasių žmonių tarpe skleidžia religinę skraistę pridengtus būgštavimus, kad partizanų teismų nuosprendžiai prieš raudonojo budelio talkininkus nesiderina su krikščionybės dėsniais, nes įsakyta - „Nežudyk“. Bet visi jau matome, kad atsidavimas bolševizmui tai ir yra žudymas - žudymas žmogaus kūno ir jo sielos. Kas negina savęs ir leidžiasi nekaltai piktadario nužudomas, tas aiškiai nusideda ir įsakymui „nežudyk“, nes ir savižudybės yra smerkiamos.

Mūsų kova yra apsigynimo kova nuo pikto. O su piktu kovoti reikia visur, visada ir visiems. Mes neužpuolėme nei rusų, nei mongolų, nei mūsų tautos išgamų, o [neįskaitomas žodis] giname save, savo artimuosius ir mūsų būsimąsias kartas. Joki įstatymai - nei Dievo, nei žmonių - negali saugoti ir nesaugo išgamų, kurie kankinimams ir žudymui savo artimuosius išduoda. Šventame Rašte pasakyta: „Kas ves į nelaisvę, eis į nelaisvę, kas kardu užmuš, reikia, kad jis būtų kalaviju užmuštas“ (Apr. 13, 10). Taigi partizanai, kovodami prieš pikto jėgas, negali apsilenkti su Dievo įsakymais, nes reikia, kad žmogžudys būtų „kalaviju užmuštas“. Šios sunkios pareigos bausti nekaltų žmonių žudikus ir vergų gaudytojus partizanai negali išvengti. Nes nei žodžiai gražiausi, nei malda negali griebti, bet būtinų priemonių pavaduoti. Kristus bažnyčios išniekintojus botagu turėjo tvarkyti - matomai ir dieviškas Jo žodis anų nepaveikė. O dabar jau ir botagas nepadeda - jo per mažas.

Atsiranda mūsų tautoje ir tokių, kurie stengiasi neutralūs šioje kovoje išlikti, vienok juos priverčia bolševikai okupantui tarnauti, priverčia, kad darbu ar medžiaginiaisiais ištekliais raudonąjį budelį stiprintų. Jeigu ir sugebėtų kas šioje gero su blogiu kovoje nuošaliai išsilaikyti, vis vien jis negali likti teisingas. Mūsų išganytojas tokio neutralumo nenumatė - tik dvi galimybės teliko: arba su nuodėme nuodėmėje, arba prieš ją! Arba karštas, arba šaltas, nes „drungnieji bus išspjauti“. Todėl jėga bolševizmo pavergtieji, jam tarnaujantieji, jo prievartaujami lietuviai visados ir visur turi rūpintis, kad slapta savo veikla ir visokeriopa parama stiprintų kovą prieš tironiją.

Tik atkakliai dirbant, tik remiant mūsų šventą kovą galima išvengti kraujo dėmių ant savo rankų, kurių niekas negali išsisaugoti prievarta tarnaudamas budeliui.

„Piktas pakyla su baisiu nuoseklumu, numeta visas kaukes, nebijo jokio [neįskaitomas žodis]. Išeiti į šią kovą aukštesnis pasaulis bus pasiruošęs tik tada, kai jis pašalins iš savęs visoki neatbaigtumą, sutelks savo jėgas didžiausiam savo dvasios gynimui: „Tu neturėsi kitų dievų be manęs“ (P. W. Forster, 1935).

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 07 20, Nr. 11 (43), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Kreipimasis į gyventojus dėl paramos „nubuožintiesiems“**Į gyventojus**

Tarybinė valdžia Lietuvoje pradėjo vykdyti taip vadinamą „nubuožinimą“. Gyventojas, tos akcijos paliestas, yra visiškai valdžios apiplėšiamas ir be nieko iš savo nuosavų namų išmetamas. Ryšium su tuo išpėjame trauktis iš savo namų visus, kurie nujaučia, kad gali būti panašaus likimo paliesti. Prieš pasitraukiant išvežioti ir išslėpti visus geresnius daiktus, ypač aprangos reikmenis ir maisto produktus. Visi gyventojai įpareigojami tokiems valdžios nuskriaustiesiems padėti (priimti juos pačius, paslėpti jų turtą) ir juos remti, nes tikrai vieningai laikydamiesi ir vienas kitą remdami galėsime lengviau pernešti tą nebeilgą laiko tarpą, kuris dar yra mums skirtas išvargti.

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 11 01, Nr. 7, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

Kreipimasis į gyventojus dėl paramos tremtiniam**„Brangūs broliai lietuviai“**

Šiais žodžiais ne į vieną mūsų laiškų kreipiasi iš tolimojo Sibiro buvęs kaimynas, draugas, brolis, giminaitis ir šiaip pažįstamas, kuris, bolševikiškųjų budelių atskirtas nuo savųjų ir tėviškės, skaudų vargą vargsta. Ir tai ne vienas, ne du, o tūkstančiai. Jų nusiramimas - ašaros, jų draugė - mirtis. Skurdo, alkio ir kitų nežmoniškų gyvenimo sąlygų nukankinti, šimtais žūsta kasdien. Tai baisiau kaip Pravieniškės, žiauriau kaip Raimiai, nežmoniškiau kaip Osvencimas.

Nors ir mes sunkią bolševizmo leteną jaučiame, tačiau kol dar savaime krašte esame, nesulyginsime savų bėdų su tremtinių vargais, savų skausmų su jų kančiomis.

Tad neužmirškime savo brolių kankinių. Padėkime jiems. Gelbėkime juos. Istorija pasmerktų mus, jei apleistume 250 000 savo tautiečių, palikdami juos bado mirčiai. Ne. To neturi būti. Mūsų krikščioniškoji ir tautinė pareiga - jų neapleisti. Ypač dabar, kai nuožmios žiemos slegiami

jie savo skurdą ypatingai jaučia. Te nelieka nė vieno tautiečio, kuris Kalėdų švenčių proga nepasiųstų jiems nors kuklios dovanėlės ar poros užuojautos žodžių.

(Pagal „Laisvės Varpą“, Nr. 141)

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 11 01, Nr. 7, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

143 *dokumentas*

Kreipimasis į gyventojus dėl paramos partizanams

Sese lietuvaite

Žvarbioji žiema jau čia pat. Miške šalta darosi. Be pirštinių ir šiltesnių kojinių sunku verstis. Žinodami Tavo gerą širdelę, mes kreipiamės į Tave, Sese, o Tu mūsų neapvils. Lietuvaitės nuo seno juk pasižymi mikliais pirščiukais. Tavo darbo nėriniai ir šią žiemą saugos mus nuo speigų, o jų raštai, kuriais lietuvaitės savo meilę parodo ir sielą atveria, šildys mūsų širdis. O už tai vieną gražią dieną parnešime mes Tau brangiausią dovaną, kuriai nupirkti mes nieko nepagailėsime, - Laisvę.

Tavo broliai partizanai

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 11 01, Nr. 7, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

144 *dokumentas*

Apie partizanų ir visuomenės santykius

Mūsų santykiai su visuomene

Šių dienų partizaninis gyvenimas - mūsų kovos, žygiai, laimėjimai, vargai ir aukos užpildys naują lietuvių tautos istorijoje lapą didvyriškais, tik senovėje sau pavyzdžių turinčiais, darbais, sužibės karžygiškai tėvynei pasiaukojusio Pilėnų kunigaikščio Margio dvasia ir švies būsimums kartoms kelią į ateitį, o sunkiose valandose duos pasiryžimo ginti taip sunkiai atpirktą, tiek daug naujų gyvybių pareikalavusią gimtosios žemės laisvę, už kurią žaliųjų girių broliai partizanai nedvejodami dėjo galvas,

gulėjo išniekinti purvinose miestelių turgavietėse ir baigė savo žemišką kelionę be karstų, be palydovų, be antkapių ir kryžiaus, prisiglausdami mažiausiai žmonių lankomuose užmiesčio laukuose. Apie tai kalbės jau ni ir seni, eis į lūpas iš lūpų, įsipins dainose, ilginiui pavirs tautinėm legendom...

Prabėgs keli dešimtmečiai. Šių laikų neatmenantieji jauni žmonės klausinės senųjų, kaip atrodė tie partizanai, kur jie gyvendavę, pas ką ateidavo, ką kalbėdavo... Šie pasakos iš savo prisiminimų tikrus faktus, su visomis smulkmenomis, visa tai, ką šiandien mato ir pergyvena, - žodžiu, ką mes viešumoje pasirodę veikiame. Kad bus daug neigiamybių, to užginčyti negalima. Tačiau kad neapjuodintume vedamos šventos kovos idealų ir taptume verti žuvusiųjų brolių pasiaukojimo, prieš mus neišvengiamai iškyla mūsų elgesio ir santykių su visuomene klausimai.

Išėjome gimtosios žemės nuo atėjų ginti, Visagalio Dievo akivaizdoje prisiekę nepadėti ginklo iki laisvės arba mirties. Ši priesaika padarė mus Lietuvos laisvės kariais, pakilusiais už teisingą reikalą, todėl visi mūsų darbai ir sprendimai turi būti teisingi.

Savo elgesyje su tėvynės priešais turime būti griežti ir rūstūs, nes turime reikalą su laukiniu barbaru, kurį suvaldo tik kumštis. Tačiau žiaurumui mūsų tarpe vietos te nebūna.

Mūsų santykiai su visuomene turi parodyti, kad mus su ja jungiantieji ryšiai ne tik nenutrūko, bet, priešingai, kaskart vis stiprėja ir auga, kad nesame nuo tautos kamieno atskilusi dalelė, bet gyvieji jos nariai, pašventusieji savo gyvenimą ir jėgas laisvės atpirkimui. Kad pateisinti į mus dedamas viltis ir iš tautiečių gaunamas aukas, reikalinga tautoje sudaryti nepakeičiamą nuomonę apie vedamos kovos būtinumą ir reikalą kiekvienam prie jos vienokiu ar kitokiu būdu prisidėti. O tai geriau atlikti neištengs niekas, už mus, partizanus, beveik kas naktį išėinančius į žmones, aplankančius kiekvieną kaimą, kiekvieną padorą tautietį. Iš mūsų elgesio jie privalo pajusti, kad esame jų gynėjai ir bičiuliai, o ne tautiečius į pavojų statantieji ir tik save saugojantieji ginkluoti žmonės, kad nesame vargšai benamiai klajūnai, lyg elgetos su maišeliais vaikščiojantieji duonos kąsnio prašyti, bet kad mes turime teisės statyti tam tikrus reikalavimus. Žinoma, okupanto išvarginti ir nualinti ūkininkai ne kiek begali. Tačiau išklausus jų vargų, paguodus, sustiprinus viltį į geresnę ateitį ir tik tada tinkamomis formomis išdėsdami savo reikalavimus visada pasieksime geresnių rezultatų. Juk nuoširdi auka ir duodančiam, ir imančiam daug malonesnė. Tokius partizanus ilgai kiekvienas geru žodžiu minės ir pasidarys mū-

su sąjūdžio uoliu rėmėju. Priešingai, nesiskaitymas su žmonėmis, per dideli ir griežtoji formoje pastatyti reikalavimai net ir padoriausio lietuvių širdyje nenoromis sukels palyginimą su žiauriaisiais tėvynės pavergėjais, o svyruojanti neabejotinai pastūmės į priešų pusę. Bendrai netinkamas, laisvės kovos sąjūdį kompromituojantis partizanų elgesys daro žalą mūsų didžiųjų tikslų siekimui ir atbaido visuomenę nuo prisidėjimo prie vedamos kovos.

Be to, reikalauti galime tik tiek, kiek gyvenimui būtinai reikalinga, ir be ko išsiversti negalima. Nuo visų kitų nebūtinų dalykų tenka atsisakyti. Pavyzdžiui, mūsų tautoje dabartiniu metu išsaknijęs girtavimas daro tiek daug moralinės ir materialinės žalos, kad apie tai rimtai ir giliai pagalvojus darosi baugu dėl tautos ateities. Ir laisvės kovos sąjūdžio organizacijos narių tarpe yra girtavimo mėgėjų. O tas atneša daug skaudžių nuostolių, kai išigėrusį ir atsargumą pamiršusį partizanų dalinį stauga užklumpa priešas arba kai girtas OS narys išpasakoja organizacinę paslaptį nereikalingiems jam žinoti asmenims. Ta mūsų silpnybė naudojasi priešas, po kiekvienų kautynių ypatingai, kada iš mūsų pusės pasitaiko žuvusiųjų, paskleisdamas gandus, kad užklupo girtus. Žmonės tuo patiki, nes gana dažnai mato mus gėrusius ar gėralų reikalaujančius. Ir čia savaime peršasi išvada, kad svaigalus siūlančiam tautiečiui privalome išaiškinti jų žalą ne tik partizanui, bet ir kiekvienam lietuviui, kad gėrime reikia turėti saiką, neprarasti orientacijos bei atsargumo. Reikia sudaryti nuomonę, kad partizanas vaišinamas jei ir geria, tai tik iki tam tikros ribos, ir kad net ir labiausiai prašomas nugirdyti nesileis. Tuo būdu nuo savęs pradėkime tautos blaivinimo akciją, nes anksčiau ar vėliau teks būti to darbo pionieriais. O išgėrimo reikalavimas mūsų sąjūdžio nariams turi būti svetimas ir iš vadovybės pusės griežtai draudžiamas dalykas. Aplamai partizanai privalo vengti viso to, kas sudaro pavojų visuomenės ir jų pačių saugumui, kaip tai - nesvarbūs ar visai bereikalingi žygiai, svaigalų ieškojimas ir kita.

Tam tikra visuomenės dalis, arba, tiksliau pavadinus, atskiri asmenys ar šeimos, už savo nusikaltimus lietuvių tautos interesams, šnipinėjimą, paslapties nelaikymą bei pataikavimą užsitarnauja atitinkamos bausmės. Ir čia geriausiai vengti fizinių bausmių, o bausti pinigine ar daiktine pabauda, griežtai išpėjant, kad, nusikaltimui pasikartojus, bus perduotas Karo Lauko Teismui. Tai daugumoje geriau paveiks negu lazda arba botagas ir tuo parodys mūsų vedamos kovos metodų skirtingumą, palyginus su natūralaus žmogaus vaizduotę prašokančiomis raudonųjų sadistų kankinimo priemonėmis.

Griežtas, bet teisingas, mandagus, bet be pataikavimo elgesys, gali-
mai kuklesni reikalavimai, nuolatinis budrumas ir atsargumas, saikas
išgėrimuose, laiku išstatoma, pakeičiama ir visų, įskaitant visokio rango
vadovybių pareigūnus, nešama sargyba sudarys visuomenėje nepakei-
čiamą teigiamą nuomonę apie partizanus, jų vedamos kovos prasmę ir
būtinumą, kas bus ypatingai naudinga ateityje įvairių šiandieninių sla-
pukų ir balių - būsimųjų turgaviečių rėksnių mums metamiems kaltini-
mams atremti, nes jie, dabar nieko neveikdami, stengsis mus ir mūsų
žūtbutinę kovą apjuodinti, prisirankioję pavyzdžių iš mūsų elgesio, veiks-
mų ir klaidų visuomenės tarpe. Todėl privalome elgtis taip, kad jų klau-
sytojais būtų tik keletas gatvės žioplų, o kiekvienas mūsų šiandien ap-
lankomas padorus tautietis pasakytų, kad tai yra melas.

*Neperiodinis Prisikėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis, 1949 01 16, Nr. 1, LYA, f. K-5,
ap. 1, b. 105, l. 19-26. Nuorašas, mašinraštis.*

145 *dokumentas*

Apie inteligentų laikyseną

Lietuviškajai inteligentijai

Penktus metus tęsiasi žūtbutinė laisvės kova. Penkti metai, kai liejasi
geriausiuoju Lietuvos sūnų kraujas. Okupanto pastangos užgniaužti tau-
toje kilusį laisvės kovos sąjūdį - bergždžios. Kovotojų pasiryžimas ir
atkaklumas - neišveikiami. Kovos lauke sužeistas partizanas kaunasi iki
paskutinio šovinio ir pagaliau susisprogdina granata, kad gyvas nepa-
tektų priešiui. Suimta ryšininkė geriau leidžiasi negyvai budelių nukan-
kinama, negu sutinka išduoti jai patikėtą paslaptį. Vis tai karžygiai, vis
tai didvyriai!

Kas gi sudaro tuos didvyriškus laisvės kovotojų būrius? - Pilkų Lie-
tuvos dirvonų artojo sūnūs, plonų drobių audėjų dukros ir tik vienas
kitas mokytojas, karininkas, studentas.

Kurgi didžioji tautos elito - inteligentijos dalis?

Tiesa, daugelis Lietuvos šviesuomenės, grįžtančio raudonojo slibino
pabūgę, pabėgo Vakaruosna. Tačiau dar daugiau liko. Su dideliu liūdesiu
tenka konstatuoti, kad didelė dalis mūsų inteligentijos laikėsi nuošaliai
nuo tautos vedamos išsilaisvinimo kovos. To maža, kai kuris iš jų net -
sąmoningai ar nesąmoningai - laikosi pasyvios opozicijos laisvės kovos
sąjūdžio atžvilgiu. Kodėl taip yra?

Jūs tūpčiojat apie tironą, pataikaujate jam ir teisinatės, kad dabartinėmis sąlygomis pasipriešinimas okupantui - savižudybė, kad, jei amerikonas panorės, laisvę ir taip gausime, ir pan. Ar ne jūs nepriklausomybės laikais išdidžiai viešose tribūnose šaukėt:

- Bene eum dignitate potuis eadere, quam cum ignominia servire (geriau garbingai kristi, negu negarbingai vergauti)?!

Vokiečių okupacijos metu, kai galėję be didesnės rizikos reikšti savo patriotizmą, dėjotės dideliais kovotojais. Šiandien radote geriau nuo tokios kovos atsisakyti ir ieškote tokiam savo poelgiui pagrįstą pasiteisinimą. Ir dar drįstate kritikuoti mūsų vedamą kovą!

Sakote, sąjūdis daro klaidų. Bepigu neklysti nieko neveikiant! Pagaliau ir nieko nuostabaus, kad kovą vedantieji paprasti kaimo berneliai padaro klaidų. Tai jūs dėl tų klaidų kalti! Jeigu matote, kad klystame, ateikite ir parodykite, kaip elgtis. Juk jūs tautos mokytojai ir vadais dėjotės.

Nuostabiai ir šiam laikui tinka tautos himno autoriaus, Vinco Kudirkos, žodžiai ano meto LIETUVOS ŠVIESUOLIAMS:

*Ko tvirtinot mums nuolat: mokslas reikalingas,
Mokslas jūs sunkiam vargui vaistas stebuklingas?
Ko žodeliais gražiausiais mus gundėt kas sykis:
Tamsuoli, eik prie knygos, tamsuoli, mokykis?
Ko siūlėtės jūs patys parodyt mums kelių,
Kuris naktį prašalins, duos giedrių dienele?
Nusidirbę, nuilsę ir da prakaituoti,
Skubinome įgyti, ką žadėjot duoti.
Ir, ištiesę prie jūsų mūs rankas pūslėtas,
Tarėme: „Kur tas mokslas, jūsų pažadėtas?
Duokite mums jį, broliai, mes trokštame jojo!“
Tąsyk jūs gausus klyksmas staiga apsistojo,
Kasžin, kur išsislapstėt tartum niekadėjai,
Ir žadėjimus jūsų išnešiojo vėjai...*

* * *

*Kam jūs ėmę suardėt mūs širdžių ramumą,
Priminę mums Lietuvą, pareigų šventumą,
Kur Lietuva Tėvynė uždeda ant mūsų?
„O, dėl Lietuvos, - šaukėt, - negailėkim triūsų,
Aukų, pasišventimo! Nesiduokim skriausti
Rijikams tautos mūsų! Verskim juos pajausti,
Kad mes gyvent norim! Į kovą! Nežūsime!“*

*Tik eikite su mumis, mes jums vadais būsim!
Tada užsiliepsnojo mūs šaltos krūtinės
Ir stojome prieš skriaudą žemelės gimtinės.
Kada gi priešai stvėrė draskyt mus apnikę,
Jūs kaip niekšai pabėgot, mus vienus palikę!
Mus iš tėviškės tremia, kalėjiman ima,
O jūs?.. Kas žin, ar matot mūs pasišventimų...*

* * *

*Arba jūs numalšinkit sujudintą protą,
Užgesinkit iš naujo mūs širdį liepsnotą,
Arba, stoję į eilę, kaip tikri vadovai
Švieskit mus ir neduokit gest pradėtai kovai!
Bet, mus sykį sukurstę, vienus nepameskit -
Žadėjot vadais būti, tai grįžkit ir veskit!*

Tad susipraskite pagaliau ir pasukite keliu, kur Tėvynė mus šaukia, -
tas laisvės nevertas, kas negina jos, - skelbė nepriklausomybės metais
Laisvės Varpas. Apsigalvokite, ar, kai išauš Lietuvai šviesesnė diena, bū-
sit tos laisvės verti!

*Ėglis**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 04, Nr. 2, LYA, f. K-5,
ap. 1, b. 182, l. 57-59. Nuorašas, mašinraštis.

146 *dokumentas*

LLKS tarybos kreipimasis į laisvės kovotojus

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos
kreipimasis į visus laisvės kovotojus

Raudonajam marui antrą kartą užgriuvus mūsų kraštą, šimtai tūkstančių
pajėgiausių mūsų tautiečių, skatinami visos lietuvių tautos vieningo nu-
sistatymo - visomis išgalėmis priešintis švenčiausias mūsų tautos ir žmo-

* Ėglis - Bronius Liesys.

gaus teises pamynusių okupantų užmačioms, pakilo į nelygią, bet garbingą ir teisingą kovą su viso pasaulio žmonijos priešų - bolševizmu.

Vieni, su ginklu rankoje, nežiūrėdami, kad dėl to turėjo paaukoti savo asmens ir savo artimųjų laimę ir gerovę ir turėjo būti pasirengę kiekvienu momentu netekti savo gyvybės, stojo į atvirą ir nelygią kovą. Jie panūdo paaukoti visa, kad tik nors kuo galėtų padėti be galo skaudžioje padėtyje atsidūrusiai savo tautai ir parodytų tiek visam kultūringajam pasauliui, tiek ir niekingam okupantui, kad lietuvis geriau mirs, negu kad taps vergu ir tarnaus savo priešų tikslams.

Kiti, kurie dar rado galimu dalyku kitokiais būdais saugoti savo ir tuo pačiu tautos jėgas sprendžiamajam tautos išsilaisvinimo momentui, Tautos išsilaisvinimo pastangas vykdyti ėmėsi slaptu, laisvės kovotojų partizanų veiklos reikšmei prilygstančiu pagrindiniu veikimu. Dar kiti sau įmanomomis pastangomis ėmėsi talkininkauti išsilaisvinimo kovoje.

Iš sveikiausio tautos kamieno spontaniškai išsiveržusios laisvės kovotojų pastangos, visomis išgalėmis paremtos ištikimų ir pasišventusių tautiečių - laisvės kovotojų bičiulių, krašte išugdė gausų, galingą ir jokiomis okupantų pastangomis neišveikiamą laisvės kovos sąjūdį.

Tūkstančiai karžygiško pasiaukojimo pavyzdžių, ar tai tampant laimėtojais kautynių su daug skaitlingesniu priešų, ar tai beviltiškoje padėtyje ginantis iki paskutinio šūvio ir pačiam sau nutraukiant gyvybės siūlą, kad tik gyvam nepatekti priešui, buvo ne tik puikus įrodymas, jog tautos dvasia dar tebėra gyva, bet ir pačioje tautoje laisvės kovotojams užtikrino tinkamą vardą ir pagarbą. Su priešą naikinančia panieka sutiko laisvės kovotojai okupanto viliones ir klaidingus pažadus, kurie vienas po kito buvo duodami, kai jie patyrė laisvės kovotojų partizanų suduotus smūgius ir suprato jų reikšmę. Lietuviams charakteringu atkaklumu ir žaltio gudrumu laisvės kovotojų organizaciniai vienetai nepalaužiamai grūmėsi ir tebesigrumia su keliasdešimt kartų gausingesnių, ilgą naikinimo praktiką turinčių ir paskutiniais technikos laimėjimais besinaudojančių priešų.

Nueitas kovos kelias laisvės kovotojus daug ko išmokė, gi jame patirti sunkumai bei smūgiai dar labiau užgrūdino. Šioje šventoje kovoje savo galvas padėjusių kovos brolių ir sesių pralietas kraujas dar labiau sutvirtino priesaiką tęsti kovą iki galutinės pergalės.

Jausdami, kad visame krašte vykstanti kova turi tą patį tikslą, ir gerai suprasdami plačiai organizuoto veikimo reikšmę, laisvės kovotojai, negailėdami tam aukų ir pastangų, būrėsi vis į didesnius organizacinius vienetus. Patirta priešo klaida ir nežmoniškos pastangos organizuotumui

palaužti, ryžtingais veiksmais jas nugalėjus, dar labiau išryškino vienin-
gai organizuoto veikimo svarbą, kas sudarė dar tvirtesnę pagrindą toli-
mesniems siekimams.

Ir taip šiandien jau viso krašto laisvės kovos sąjūdžio jėgos, tik ne su
didelėmis išimtimis, yra suburtos į vieną organizaciją. Jai vadovauja visų
organizacinių vienetų pastangomis sukurta Vyriausioji Vadovybė, kau-
pianti visų organizacinių vienetų per ilgą kovos laiką įgytą patirtį. Tai
yra didžiulis, seniai trokštamasis, per kraują, aukas ir vargą atsiektas lai-
mėjimas, kuris sudaro kuo rimčiausią laidą ne tik sąjūdžio egzistencijai,
bet ir jo paskirčiai tinkamai atlikti.

Kovų sukuriuose išaugusio ir subrendusio sąjūdžio uždaviniai yra
kiek galint gelbėti skaudžioje būklėje atsidūrusią tautą ir organizuoti,
paruošti bei galimai daugiau išsaugoti tautos jėgas aukščiausiam kovos
tikslui - laisvos, nepriklausomos, demokratinės Lietuvos Respublikos at-
kūrimui. Tam aukštam tikslui pasiekti sąjūdžio vadovybė darys visas
galimas pastangas tiksliai įvertinti tautos padėtį krašto viduje ir užsienio
veiksnių atžvilgiu, patirti tautos nuomonę ir kaupti visas tautos gyvasias
jėgas jos reikiama, sąjūdžio Vyr. Vadovybės atitinkamai iškristalizuotai
bei apiformintai valiai vykdyti.

Sąjūdžio laisvės kovotojų paskirtis yra visomis išgalėmis kovoti su
tautos valią žiauriausiu būdu užgniaužiančiais okupantais bei savo tau-
tos išdavikais, derinti kovojančios tautos išsilaisvinimo pastangas ir pa-
laikyti tvarką bei drausmę vykdant tautos valią. Kad tai kiek galint pil-
niau ir be priekaišto būtų galima įvykdyti, laisvės kovotojams prieš akis
dar stovi didžiuliai besąlyginio pasiaukojimo ir įtempto darbo reikalau-
jantieji uždaviniai. Jiems atlikti yra būtinas tinkamo lygio organizuotu-
mas, vieningumas, susiklausymas, gera valia, pasiaukojimas ir sąmonin-
ga, bet kartu ir griežta drausmė.

Jei tam įgyvendinti nebus išvystytos pastangos, tai mes ne tik kad
neatliktume savo paskirties ir tuo pačiu nepateisintume savo buvimo,
bet sugriautume ir net suterštume ir tai, kas per tokias didžiules ir bran-
gias aukas yra atsiekta. Vietoje laukiamo mūsų darbų įvertinimo mes
susilauktume tautos pasmerkimo kaip tie, kurie, puikiai matydami jos
kančias ir galėdami tas kančias palengvinti, ne tik kad apvylė ją, bet net
ir pasunkino jos padėtį. Amžina gėda būtų mums visiems, kurie visai
kitokius pasiryžimus turėjome pakildami į šią kovą.

LLKS Taryba, gerai matydama ir realiai vertindama esamą padėtį,
randa reikalą čia iškelti bei išnagrinėti sąjūdžio laisvės kovotojų tarpe
pasitaikančias negeroves ir laisvės kovotojų partizanų, prisidengusių ar-

ba į jų eiles sąjūdžiui visai svetimais tikslais prisiplakusių asmenų, daromą žalą ar net skriaudas tautai ar net sąjūdžiui ir nurodyti būdus visoms toms blogybėms pašalinti. Tų blogybių buvimas labai didele dalimi mažina tautos pasitikėjimą laisvės kovotojais, išniekina kovoje žuvusių laisvės kovos brolių ir sesių pralieta kraują ir naikina tautos išsilaisvinimo kovai dedamas viltis. Blogybių buvimas yra ne paslaptis ne tik mums ir mūsų bičiuliams, bet ir daugumai gyventojų. Jų išnagrinėjimas savo tarpe nebus ne tik joks pažeminimas tikrų laisvės kovotojų, kurie savo pilnutinio pasiaukojimo reikalaujančiais darbais užsipelnė prideramą tautos meilę ir pagarbą, bet dar labiau iškels jų vertę ir, reikia tikėti, kad gražins į tikrą kelią tuos laisvės kovotojus, kurie, siekdami užsibrėžto tikslo, per ilgesnį laiką patys įsivėlė į jas arba buvo įveltį kitų, laisvės kovos sąjūdžiui svetimų asmenų arba priešų agentų, kurie kai kur buvo įsispraudę net į vadovaujamąs vietas. Mūsų kova prieš okupantus ir savo tautos išdavikus bei tautai jų daromas skriaudas gali tapti beprasme, jei bus leista išaugti ir bujoti kitoms blogybėms, kurios sau dirvą randa dėka mūsų išglebimo ir kurias okupantai, keleriopai išpūsdami, panaudoja tautos dvasios palaužimui ir tautos fiziniam naikinimui.

Tinkamam organizuotumo ir veiklos lygiui atsiekti nemaža kliūtimi yra kai kurių laisvės kovotojų menkas organizuotumo supratimas ir dar iš baudžiosios laikų užsilikusi pažiūra į vadovybes ir viršininkus. Tarp laisvės kovotojų ir jų viršininkų dirbtinai padaroma užtvara. Juk visi gerai suprantame, kad be tvarkos, be vadovavimo nėra įmanomas joks rimtesnis darbas, kad ir nedidelės grupės asmenų. Puikų pavyzdį parodo gyvenimas tų šeimų, kuriose nepripažįstama vyresniųjų ir elgiamasi kaip kas nori. Tad ką jau bekalbėti apie plataus masto organizaciją, turinčią labai svarbius uždavinius. Pasitikėjimas ir sąmoningas paklusnumas turi pasireikšti ypač dabartinėms sąjūdžio vadovybėms, kurios ne atsirado iš kažkur, o susidarė tą pačią kovos našta nešančių laisvės kovotojų pastangomis. Imtis vadovavimo darbo yra pareiga kiekvieno, kas tik tam turi jėgų, sugebėjimo ir reikalingą patirtį, visiškai neatsižvelgiant į tai, kuo jis yra buvęs, koks jo cenzas ir panašiai. Geri norai ir ryžtingos pastangos nugalį viską. Šiandieną sąjūdžio ir, tikėkime, ateityje tautos kiekvienas bus vertinamas ne pagal tai, ką jis galėtų padaryti, bet pagal tai, ką gero tautai per sąjūdį šiandien jis padaro. Šiandien tinkamai vadovauti nepakanka vien žodžiu, bet visame kame tenka aukotis ir dirbti kur kas daugiau už kitus. Gi tie, kurie nevertina kitų pastangų, patys vengia imtis vadovavimo, teieško kitų klaidų (kurios dirbant yra neišvengiamos), yra tarsi kirvarpos sąjūdžio pastate, su kuriais, kaip su parazitais, reikia kovoti.

Žinoma, viršininkai negali piktnaudoti savo teise, turėti kokių nors asmeniškumų tarnybiniuose reikaluose ir bendrai panaudoti piktam savo tarnybinių padėčių. Kiekvienas savo pareigas atliekantis laisvės kovotojas yra savęs vertas ir neturi jaustis priklausomas nuo kieno nors malonės ar nemalonės. Laisvės kovotojo asmeninis bendradarbiavimas tiek su viršininkais, tiek su lygiais ar su valdiniais turi būti broliškas, nuoširdus ir mandagus. Kas nemoka gerbti kito, tas ir pats nebus gerbiamas. Iš kiekvieno laisvės kovotojo sąmonės su šaknimis turi būti išrauta baudžiosios metų tikrojo lietuvių dvasią užteršusi piktžolė - vergiškas pataikavimas.

Tačiau negalima viršininko paversti išmaldaujančiu vargšu, kuris neturėtų jokios galios, o teneštų tik atsakomybę. Tarnybiniuose santykiuose kiekvienas teisėtas viršininko įsakymas yra šventas ir be jokių pakartotinių paraginimų turi būti vykdomas. To nevykdantis turi būti baudžiamas visu griežtumu. Sąmoninga, iš bendrų reikalų supratimo, pasitikėjimo ir geros valios kylanti drausmė yra reikalinga tam, kad bet kurio organizacinio vieneto ar partizanų dalinio vadas galėtų įvykdyti jam skiriamus uždavinius. Nepašalinus nedrausmingumo ir palaidumo, - tos didžiosios kliūtys organizuotam veikimui, lygiai taip kaip neatsivalius šiukšlių bei griuvėsių, pastato pamatams padėti, išugdyti ką nors rimtesnio yra neįmanoma.

Laisvės kovotojų nesusiklausymas tarpusavio santykiuose taip pat įneša nesklandumų. Sunku suprasti, kaip gali rasti vietos tuščios ambicijos, apkalbinėjimai, tarpusavio neapykanta ir kitoki nesugyvenimo reiškiniai, kada visus riša ne tik siekimas bendro tikslo ir bendra kova, bet kada kiekvienas bet kuriuo momentu turi būti pasirengęs kad ir numirti ginant vienas kitą. Tai savo niekingumu kur kas pralenkia bylinėtis pamėgusius kaimynus, kurie, susikivirčiję dėl gaidžio, abu neteko savo ūkių.

Kartais pasitaiko ir tokių laisvės kovotojų, kurie vengia bet kuo prisidėti bendram reikalui. Jie tikrųjų laisvės kovotojų tarpe laikosi tik tam, kad išsaugotų savo kailį, kautynėse prisidengdami kitų prilaikoma ugnimi pabėgtų iš kautynių lauko, neatlikdami beveik jokių laisvės kovotojų pareigų naudotųsi laisvės kovotojo vardu ir teisėmis. Beveik jie visada mato nenugalimus pavojus ir sunkumus vadovybės statomuose uždaviniuose, nors pilnai užtenka drąsos ten, kur randa kokių nors asmeniškų interesų. Tokių asmenų nusižengimų bei nusikaltimų toleravimas yra neleistas. Ką galima norėti ir reikalauti pasiaukojimo ir paramos iš gyventojų, jei partizanų daliniuose randa galimybę bujoti tie, kurie nieko gero neatneša nei tautai, nei sąjūdžiui ir savo buvimu tesudaro tik apsunčinimą. Atitinkamai viršininkai turi rasti būdą bei priemonių ben-

dram reikalui panaudoti visų laisvės kovotojų jėgas priklausomai nuo jų sugebėjimo. Mažai atsakomingus uždavinius vykdantieji turi pakelti daugiau kasdieniniam gyvenimui būtinų darbų. Laisvės kovotojų tarpe negali būti tokių, kurie vienokiu ar kitokiu būdu išvengtų duoti įnašą bendram tautos labui.

Esant nuolatiniam apsupime, kiekvienas viršininkas ar laisvės kovotojas partizanas negali pamiršti budrumo, nustoti laikytis ar, reikalui esant, imtis reikalingų apsisaugojimo priemonių. Tačiau daug kur pasireiškia pareigingumo jausmo trūkumas. Kuo galima pateisinti tai, kad yra partizanų dalinių, kuriuose sargyba, sekimas ir budėjimas visiškai nevykdoma arba vykdoma ne visą laiką ir neatliekami kiti žygiai savo pačių betarpiškam saugumui užtikrinti. Yra nusikaltimas, kad bent trijų ar daugiau partizanų grupė būna be sargybos, sekimo ar budėjimo tarnybos, bet kokiame postovyje, nežiūrint, ar tai miške, ar sodyboje. Jei civiliniame gyvenime esantieji per parą dirba ne mažiau kaip aštuonias valandas, tai partizanas, kuris turi būti pasiryžęs ne tokiems sunkumams, turi tvirtai įsisąmoninti, kad jo šventa pareiga yra be jokio nepasitenkinimo atlikti jam atitenkančią apsaugos tarnybos dalį. Nedidelių dalinių (mažiau kaip 7 laisvės kovotojai) sudėtyje esą ir visi viršininkai, jei jie nėra tuo laiku užimti svarbesniais tarnybos reikalais, apsaugos tarnybą turi vykdyti lygiai su kitais dalinio laisvės kovotojais. Bet kuriuo laiku ir bet kokiose sąlygose turi būti užtikrintas dalinio ir kartais tiesioginiai su juo surišų asmenų saugumas. Šaltis, lietus ar nuovargis - tai tik tinginių ir išglebėlių, nevertų partizano vardo, pasiteisinimas. Viršininkams tenka didelė atsakomybė, jei jie neįvykdo savo pareigos laiku ir tinkamai organizuoti apsaugos tarnybą dalinio saugumui užtikrinti.

Skaudžią žaizdą tautai ir sąjūdžiui daro laisvės kovotojų girtavimas. Jei toji yda gana skaudžius padarinius atneša žmonėms civiliniame gyvenime, tai laisvės kovotojams ji yra tolygi patiems sau ant kaklo neriamai kilpai. Tiek jau daug partizanų - laisvės kovotojų žuvo be reikalo per tai, kad, alkoholiui paveikus, nustoja tinkamo protavimo, budrumo ir atsargumo ir netikėtai buvo užklupti priešo. Kiek per tai buvo paimta gyvų, kurie, sulaužę priesaiką, išdavė daug paslapčių ir net nuėjo tarnauti priešiui. Kiek daug paslapčių išplepėta gera valia ir padaryta įvairių kitokių nesąmonių esant neblaiviam stovyje. Gilus nusiminimas ir siaubas ima stebinti iš šalies, kai mato tuos, į kuriuos sudėtos visos tautos viltys, girtaujančius ir dūkstančius. Nežmoniškas kančias kenčiančios Tėvynės vardu LLKS Taryba ragina ypatingai tvirtą valią išsiugdžiusius laisvės kovotojus ir jų vadus, tikslu atpirkti nesusipratusių kovos brolių

alkoholio įtakoj padarytas klaidas ir šia priemone galinčius prisidėti prie laisvės kovotojo vardo paaukštinimo visuomenės akyse, visiškai atsisa-kyti nuo alkoholio vartojimo, iki tęsis laisvės kova.

Iš visų kitų, o ypač iš vadovaujančių pareigūnų, reikalauja griežtai nusistatyti tokį alkoholio vartojimo saiką, kurį panaudojus nebūtų pa-žeista garbingas laisvės kovotojo vardas, nesumažėtų pajėgumas kautis, blaivus protavimas ir saugumo reikalavimas. Griežtai draudžiama reika-lauti alkoholio ar jo išigijimui panaudoti bet kokią sąjūdžio turtą.

Gyventojų akys atkreiptos į laisvės kovotojus. Jų elgesyje laukiama gražių pavyzdžių. Sunku ir pagalvoti, kad tie, kurie moka aukotis dėl kitų laisvės, nemokėtų pavyzdingai ar bent prideramai elgtis. Tačiau kiek daug kartų nusivilta! Beprasmingai tarpusavio ginčai, nešvankios kalbos, neleistinas, o kartais gyvuliškumu dvelkiantis elgesys per daug skau-džiai užgauna tuos, kurie tiki laisvės kovotojų idealizmu bei išsilaisvini-mo kovos šventumu. Argi galima tvirtai tikėti idėja, jeigu ją įgyvendi-nantieji žmonės nesukelia jokio pasitikėjimo? Argi nevilioja tuos netinka-mai besielgiančius laisvės kovotojus tas gražus ir dvasių pakelias vaiz-das, kai partizanų gražaus elgesio, maldos ir dainos pakeltais jausmais gyventojai, nekreipdami dėmesio į pavojų, laukia partizanų apsilanky-mo, kaip tik įmanydami juos myli ir su ašaromis akyse juos išleidžia į kelią, linkėdami Dievo palaimos ir sėkmės?

Ką jau ir bekalbėti apie žalą, kurią sąjūdžiui atneša kai kurių laisvės kovotojų elgesys su savo bičiuliais, nešančiais nemažą išsilaisvinimo ko-vų dalį, o taip pat ir su kitais nepriešiško nusistatymo gyventojais. Jie nėra kokie laisvės kovotojų tarnai, bet taip pat laisvės kovos dalyviai, savo noru arba pagal įpareigojimą duodantieji savo įnašą bendros kovos reikalui. Laisvės kovotojas partizanas taip pat neprivalo pasiversti elgeta ir viso, kas reikalinga, prašyti tarsi išmaldos. Būdami tautos valios vyk-dytojais, laisvės kovotojai partizanai gali naudotis savo teise statyti gy-ventojams teisėtus savo reikalavimus ir, kai kitaip to pasiekti nėra gali-ma, jų vykdymui panaudoti net ir prievartą, tačiau niekada laisvės kovo-tojas partizanas negali įžeidinėti kito garbės arba jausmų, jį žeminti arba kolyti, tuščiai prieš jį demonstruoti savo teises arba pranašumą ir ben-drai elgtis atstumiančiai bei užgauliai. Net priešišškai nusistatęs žmogus gali pasidaryti palankus, jei jis matys kovai šventai atsidavusius, turin-čius tvirtą savo nusistatymą ir mokančius kitą gerbti laisvės kovotojus. Tačiau nuo savęs, tuo pačiu ir nuo išsilaisvinimo kovos gali būti atstumti bičiuliai ir šiaip patikimi gyventojai, kurie laisvės kovotojuose matys tik tuščią didžiavimąsi, patirs iš jų įžeidinėjimus, turės vykdyti nepagrįstus

ar patogumų siekiančius reikalavimus ir pastebės kitą, kas rodytų, kad laisvės kovotojai neturi tikro pasišventimo ir pasiaukojimo bendram tautos labui, o tėra tik kilniu vardu besidangstantieji tuštybių mėgėjai. Tai būtų skaudi, tautą skaldanti ir sąjūdžiui pražūtį nešanti klaida. Taip elgtis nenaudinga net ir su priešiška nusistačiusiu elementu. Iš pasaulinio masto įvykių puikiai žinome, kiek laikinas dalykas yra ginklu ar kuo kitu įvaroma baimė. Skriauda anksčiau ar vėliau grįžta kerštu... Argi maža dalimi Vokietijos pralaimėjimo priežastis - aukšta didybė spinduliuojančių ir į taip netolimą laimėjimą žengiančių vokiečių elgesys su kitataučiais? Nedarykime ir mes klaidų, dėl kurių sužlugo kur kas galingesni už mus. Stenkimės visada visais galimais būdais pritraukti prie kovos kuo plačiausias tautos mases, griežtai neatsiribojant net nuo tų, kurie kada nors ir buvo susvyravę, bet nenusikalto tiek, kad dabar turėtų būti baudžiami. Čia netenka nurodinėti saugumo užtikrinimo metodų, kurių ypač kruopščiai reikia laikytis tokiaame veikime, bet primygtinai tenka pabrėžti, kad kiekvieno, su savo tauta visų tiltų dar nesudeginusio, tautiečio pritraukimas prie išsilaisvinimo kovos (nors jo dvasia), nedavus jam galutinai patekti priešo įtakon, yra dvigubas laimėjimas. Gi atėjus laisvės laikui bus pilna galimybė pasverti kiekvieno gerus ir blogus darbus ir iš to daryti reikiamas išvadas.

Griežtai turi būti vengiama neteisingų veiksmų, kurie pažeistų gyventojų gyvybės, saugumo ir turto neliečiamumą. Neteisingi veiksmai ne tik kad neigiamai paveikia viešąją nuomonę mūsų atžvilgiu, bet kartu uždeda ir didelę atsakomybę už juos. Tai nereikia suprasti kaip kliūtį bausti bei naikinti priešams, priešo agentams bei šnipams ir kitokiems tautos išdavikams. Griežta kova su jais yra šventa kiekvieno laisvės kovotojo pareiga. Taip pat nereikia vengti, kaip tai reikalinga, bausti net bičiulius bei patikimus gyventojus, kai jie nusižengia arba nusikalsta laisvės kovos saugumui, tvarkai ir drausmei. Tačiau visa tai turi būti vykdoma pagal nustatytą tvarką, griežtai išlaikomas teisingumas. Nenusikaltusių gyventojų saugumas iš laisvės kovotojų partizanų pusės turi būti pilnumoje užtikrintas. Negali būti naudojamos fizinės baudmės, kurios dažniausiai pilnai subrendusį žmogų veikia tik iššaukiančiai. Taip pat negali būti naudojami žiaurumai bei daromi kūno sužalojimai tardant ar baudžiant nusikaltusiuosius, nes tai visuomenės akyse žemina sąjūdžio vardą ir duoda medžiagos priešo propagandai.

Laisvės kovotojo vardą labai žemina ir kartais verčia iš viso suabejoti tūlų laisvės kovotojų pasiaukojimu tautos labui kai kur gerokai įleidęs šaknis ir net tam tikrų teisių įgijęs savanaudiškumas. Tiesiog skaudu

pagalvoti apie tuos reiškinius, kurie parodo ne tik paskirų laisvės kovotojų laisvės kovos nesupratimą, bet ir jų pačių dvasinį menkumą ar kartais net plėšikiškus palinkimus.

Paniekos verti tie laisvės kovotojai, kurie visokiais būdais siekia kuo geriausio asmeniško apsirūpinimo, tuo būdu skriausdami visus kitus laisvės kovos dalyvius, ypač savo dalinio kovos brolius, kurie neturi tokio akiplėšiškumo. Negalima būti visiškai tikriems, [kad] kas akiplėšiškumu nustelbdamas kitų poreikius ar mainikaudamas gali apgauti savo kovos brolius, progai pasitaikius juos pačius neišmainys į Judo du grašius.

Kiekvienas gerai suprantame, dėl kurių priežasčių tuo metu nėra galimas laisvės kovotojų aprūpinimas visos organizacijos mastu. Tai tenka atlikti atskirų dalinių pastangomis. Gana dažnai ir tokiu būdu vykdomas apsirūpinimas būna nepilnas, turintis tokių trūkumų, kuriuos nugali tik besąlyginis laisvės kovotojų pasiaukojimas. Bet tatai kaip tik ir iškelia laisvės kovotojų ir visos laisvės kovos didingumą.

Dalinio aprūpinimui bet koku būdu įgytos ar aukomis gautos iš bičiulių ūkinės gėrybės, pinigai ir kitoks turtas yra viso dalinio bendra nuosavybė, tad joku būdu jį įgyjant ar pergabenant negali būti plėšikiškai grobstoma. Kas ir koku būdu turi būti įgyjama, nurodo dalinio vadas. Aprūpinimas turi būti skirstomas dalinio tarybos nuožiūra, pirmos eilės uždaviniu laikant dalinio aprūpinimą būtiniausio dalyko reikalingumais. Tačiau čia neturi būti pamiršami ir kiti išsilaisvinimo kovos dalyviai. Parama ypač reikalinga laisvės kovotojų partizanų išlaikytiniams ir tiems, kurie, dėl aktyvaus dalyvavimo laisvės kovoje ar jos rėmimo nukentėję ir pasekmėje to, patys bei jų šeimos atsidūrė skurde. Dėl Tėvynės laisvės ir kartais net sąryšyje su mūsų pačių darytomis klaidomis patekusių į Sibiro katorgą ir ten ar kur kitur iš bado mirstančiųjų vaizdas tegali nejaudinti tik niekšo sąžinės, kai neleistiniems dalykams (pvz., svaigalams) arba nereikalingam puošnumui ar kitokiems tuščio prabangiškumo tikslams laisvės kovotojai išleidžia nors kokią organizaciniam aprūpinimui įgytų gėrybių dalį.

Aiškus kriminalinis nusikaltimas yra tai, kad organizaciniam aprūpinimui įgytas gėrybes kas nors pasisavina, kam nors atiduoda ar pasideda - kaip sakoma, „tam laikui“, kai laisvė ateis. Gražinimas turto, kurį iš kur nors atėmė okupantai bei vietiniai svetimo turto grobstytojai, bus tvarkomas atitinkamais valstybės įstatymais, gi šiandien bet kurių laisvės kovotojų pastangomis, pasinaudojant savo padėtim iš bet kur įgytos gėrybės yra sąjūdžio, tuo pačiu ir krašto nuosavybė, kurios pasisavinimas tiek dabar pagal okupacijos meto nuostatus, tiek ateityje

pagal nepriklausomos valstybės įstatymus bus baudžiamas visu griežtumu, kartu atimant laisvės kovotojo vardą ir teises. Gi laisvės kovotojų išlaikytinių rėmimas turi būti vykdomas nustatyta tvarka, dalinio tarybos nutarimu, atžymint dalinio atskaitomybės dokumentuose.

Be jokio pagrindo, o kartais su piktomis tendencijomis, yra atskirų laisvės kovotojų partizanų kartais reiškiamas prieštaravimas tvarkingam aprūpinimo reikmenų skirstymui motyvuojant, kad tai yra partizanų veiklos sąlygose nenaudingas ir net sunkiai įmanomas biurokratizmas, popierizmas ir kad tuo viršininkams suteikiama galimybė piktam išnaudoti savo padėtį. Bet juk gi vis tiek visos tos pačios gėrybės paskirstomos dalinio tarybos nuožiūra, kiek galint tikslingesniam dalinio laisvės kovotojo aprūpinimui. Tokiu būdu vykdant paskirstymą ir tam atžymėti vedant atskaitomybę kaip tik yra užkertamas kelias pasireikšti sukčiavimams, savanau-diškumui, gėrybės sunaudojamos tam, kam jos labiausiai reikalingos, ir, be to, sudaromas tvirtas pagrindas bet kokiems užsipuolimams, priekaištams bei šmeižtams dabar ir ateityje iš bet kieno pusės atremti.

Negalima rasti pateisinimo tam, kad dėl pamėgimo tinginiauti ar pasileidimo kai kurie laisvės kovotojai nekreopščiai valo ir neprižiūri ginklų, vaikščioja neišvalytais ir apdriskusiais rūbais, nesilaiko švaros ir bendro tvarkingumo. Laisvės kovotoją puošia ne puošnūs rūbai, ne kokios nors dirbtinės puošnumo priemonės, bet jo tvarkingumas. Turint gerų norų, tinkamai susitvarkyti yra nesunku bet kokiose sąlygose. Išorinis apsileidimas gadina žmogaus būdą ir parodo, kad jo dvasinė būseną taip pat yra žemame lygyje.

Dėl kai kurių asmenų visiško ar dalinio neturėjimo atsakingumo jausmo ar dėl jų turimos liguistos ydos plepėti daugelį organizacinių paslapčių per juos sužino asmenys, neturį jų žinoti. Paslaptys patenka į visuomenę ir iš ten gan dažnai pasiekia priešo ausis. Bet jokių būdų negalima leisti, kad tie, kurie tik nedidele dalimi prisideda prie bendro didelės reikšmės darbo, savo plepumu naikintų tai, ką padaro ištisi daliniai ar net visas sąjūdis tik per ilgesnį laiką išvystydami didžiules pastangas. Kas tos ydos suvaldyti neįstengia, geriau visai te nedalyvauja veikloje, nes tada bus ir daugiau nudirbta, ir daugiau bus užtikrintas saugumas dešimčių ar net šimtų laisvės kovotojų ir jų bičiulių. Kad ir į mažiausius nusižengimus paslapties laikymui tų, kurie, prisiekdami organizacinių paslapčių saugojimą, imasi kaip vieną iš svarbiausių įsipareigojimų, turi būti [žiūrima] visu griežtumu, neatsižvelgiant į tai, ką gero sąjūdžiui būtų padaręs praeityje. Viršininkai, nekovoja ir nepakankamai griežtai kovoja su šia blogybe, imasi sau per didelę atsakomybę.

Savo niekšingumu sau lygaus pavyzdžio neturi sulaužymas priesaikos išduodant priešui organizacines paslaptis. Tie niekšai, nežiūrint kuo jie - partizanais, slapukais ar talkininkais - būtų buvę, ne tik kad skaudžiais ir beprasmingais [veiksmams] labai silpnina tautos ir sąjūdžio jėgas, bet ir pakerta organizuotai veiklai būtiną tarpusavio pasitikėjimą. Tie niekšai priešui suteikia ne tik galimybių suduoti sąjūdžiui skaudžius moralinius smūgius, bet ir atlikti gyvybingiausios tautos dalies naikinimą. Jei kas jaučiasi per silpnos valios, te nesiima laisvės kovotojo pareigų. Partizano šventa pareiga yra gyvam nepatekti priešui. Gi slapukai ir talkininkai tegul tvirčiausiai įsisąmonina, jog teigimas, kad esą žmogaus jėgos negalinčios išlaikyti tardymo, tėra tik bailių ir bevalių niekšų plepalai. Kas taip kalba ar tuo tiki, tas jau iš anksto dvasioje ruošiasi pasidaryti išdaviku. Tūkstančiai buvusių pavyzdžių rodo visai ką kita - pasiryžėliai šventai ištesėjo priesaiką nežiūrint jiems pateiktų aiškių kaltinamųjų įrodymų. Bet ką gi mano tie juodos sąžinės niekšai? Patys jie sau nieko nelaimi: juos ir priešas, norėdamas kuo daugiau paslapčių išgauti iš pačiupto išglebėlio, daugiau net už kitus prikankina, o tuo sulaužę priesaiką, jie tampa savo kovos brolių ir savo tautos išdavikais. Už tai juos, jei ne dabar Karo Lauko Teismas, tai ateityje išsilaisvinusios tautos teismas nubaus pačia sunkiausia bausme. Tie niekšai niekur ir niekada neras sau pasiteisinimo ar pagalbos. Visas čia aukščiau išnagrinėtas blogybes ir tų blogybių viršūnę - niekšiškus išdavimus visada padaro tie, kurie į laisvės kovotojų eiles atėjo ne Tėvynės meilės ar pareigos šaukiam, bet savo bėdų verčiami ar kokiais nors kitais, sąjūdžiui svetimais tikslais. Tokių asmenų laisvės kovotojų tarpe dar ir šiandien yra, ir juose gana nesunku pastebėti tai, kas juos skiria nuo tikrų laisvės kovotojų. Tai visų ar bent didesnės dalies aukščiau išnagrinėtų blogybių juose pasireiškimas. Jie, pikta išnaudodami tą sunkią dabartinę padėtį, kurioje dėka menko organizuotumo, vadovaujančio kadro menko pasirengimo bei nerūžtingumo (arba net visiško išglebimo) ir mažos kontrolės, remdamiesi savo kai kuriems neišmanėliams įskiepyta mintimi, kad negalima imtis drausmės priemonių prieš savo noru kovon prisidėjusių, susidaro palankias sąlygas savo pikta valiai pasireikšti. Kartais jų tokį veikimą bando pateisinti ta aplinkybe, kad jie yra karingi ir atskirais atvejais pasižymėję kautynėse. Visu tuo pasiremdami, nors savo blogiems veiksmams tikro pateisinimo ir patys neradami, į visus bet kurių viršininkų įspėjimus numoja ranka ir savo pragaištingą darbą varo toliau.

Su tokiais reiškiniais turi kovoti visi, kurių priklausomybėje tokie asmenys yra. Viršininkų bet kokias pastangas tai kovai turi pilnutinai paremti visi tikrieji laisvės kovotojai.

Kas iš to, kad į laisvės kovotojų eiles jie atėjo savo noru, jei savo veiksmais jie ne padeda, o tik kenkia sąjūdžiui ir tuo pačiu tautai. Tvirtai įsidėmėkime: jei sąjūdžio sveikosios jėgos neprivers susitvarkyti arba nepašalins iš savo tarpo tų prisiplakėlių ir neužlies kelio jų pragaištingai veiklai, tai sąjūdis arba visai pairs, arba jis visas tautos tebus vertinamas taip, kaip pagal savo veiksmus tegali būti vertinami sąjūdžio eilėse esantieji prisiplakėliai. Tad su bloga valia kovokime visose smulkmenose.

Čia nebuvo įsigilinta į tai, kas darosi tuose daliniuose, kurie save dangsto laisvės kovotojų vardu, bet sąmoningomis pastangomis vengia organizuotumo ir daro visa, kad jis tebūtų tik toks, jog jie liktų niekieno nevaržomi ir nekontroliuojami savo veiksmuose. Beveik be išimties visi tokiuose daliniuose susibūrę asmenys tesiekia tik ko geresnio pragyvenimo bei malonumo ar net asmeninės naudos, atlikinėja nemaža asmeninėmis sąskaitomis ir tuščiomis užgaidomis pagrįstų veiksmų, nepagrįstai terorizuoja lojalius gyventojus ir visur elgiasi taip, už ką juos visiškai pagrįstai galima pavadinti banditais ar plėšikais. Jų buvimas yra didžiulis pasunkinimas tautai ir skaudi žala sąjūdžiui. Pasitaiko pavyzdžių, kai pilnai ištikimi lietuviai, per daug išskaudinti tokių faktų ir matydami padėties beviltiškumą, ieško pagalbos pas okupantus. Tematydami tik tokiais veiksmais teužiimančius ir partizanų vardu besidangstančius banditus, gyventojai iš viso nustoja tikėti tikrųjų partizanų organizuotumu arba juos, kaip blogų veiksmų nedarančius, skaito tik savo kailį tesaugančiais vargšeliais. Ir ne be pagrindo. Atėjus nepriklausomo gyvenimo metui, visi tie gyventojai, kurie dėl grėsmės tiek iš okupantų, tiek iš tokių banditų pusės dabar tyli ir dantis sukandę kenčia, aišku, iškels savo pagrįstus ir teisėtus kaltinimus. Visi tie asmenys už savo darbus, nežiūrint, kokiais vardais jie bandytų dangstyti, išsilaisvinusios tautos teismo bus nubauti kaip kriminaliniai nusikaltėliai su ypatingu griežtumu, kaip savo nusikaltimus įvykdę pasinaudodami sąlygomis, kurios susidarė tautai atsідūrus skaudžios okupacijos sąlygose. Gi visiems sąjūdžio laisvės kovotojams teks tik pasiaiškinti prieš visuomenę, ar tai neturėjo kokio nors sąryšio su jais, ar buvo išnaudotos visos galimybės tiems blogiems reiškiniams užkirsti kelią. Visa tai matydama, LLKS Taryba kviečia ir tuos sunkiai klystančius tautiečius kuo greičiau atitaisyti padarytas klaidas ir savo jėgas pagaliau paskirti kovai dėl savo tautos laisvės ir nepriklausomybės. Tegul pagalvoja kiekvienas, ko vertas yra tas, kas tautai atsідūrus tokioje sunkioje padėtyje dar padidina jos kančias.

Prieš tuos užkietėjusios sąžinės niekšus, kurie nepaklausys gero žodžio ir toliau gilins tautos žaizdas, reikia imtis visų mūsų jėgoms įmano-

mų priemonių. Kiekvieno save gerbiančio laisvės kovotojo bei piliečio šventa pareiga yra su visu atsidavimu ir visais būdais bei priemonėmis kovoti prieš kitus niekšus, kurie apgaulingai dengiasi laisvės kovotojų vardu ir tuo būdu daro keleriopai didesnę žalą, negu kad jie būtų priešo eilėse. Mūsų pareiga atvesti juos į tautai tikrai naudingą laisvės kovos kelią arba pašalinti kaip kliuvinį tai kovai.

Jame būkime ryžtingi. Nė kiek nesvyruokime jų pastangas imponuoti triukšmu pasireiškiančia drąsa ir akiplėšiškumu. Žinokime, kad teisingumas yra visa nugalinti jėga, tik reikia tvirtai pajausiti jos atramą. Gi moralinio pagrindo neturintieji temoka savo tariamą drąsą demonstruoti tik prieš beginklius, balius ir tuos, kurie neturi tikro ryžtingumo. Delsimas, svyravimas tik leidžia jiems išsisknyti. Žiūrėkime, kad jie, pajutę savo niekšiškos veiklos galą, nesusidėtų su priešu ir nepadarytų skaudžios žalos. Nepasitikėkime nė vienu, kas yra negrynos sąžinės ir neturi tvirtos moralės. Tariamų žmoniškumu ir gailėsčiu vienam kitam niekšui pražudoma šimtai ir tūkstančiai geriausių laisvės kovotojų ir jų bičiulių. Tokių pavyzdžių praeityje yra buvę nemaža. Tad visi už tai atsakingieji tepanagrinėja tą atsakomybę, kuri tenka už pasireiškiantį jų apsileidimą.

LLKS Taryba tvirtai tiki, kad žiaurioje priespaudoje nepalaužtą savo dvasią išlaikiusioje tautoje yra pakankamai jėgų, kurios mokės visapusiškai apginti savo tautos reikalus. Pirmas svarbus uždavinys yra pašalinti visas tas kliūtis, kurios tarsi smėlis ratų ašyse, jeigu laiku nepašalinamos, ne tik kad aštriai graužia ašis, bet kuo toliau, tuo labiau veliasi ir gali patį vežimą padaryti nepavelkamu.

Nuo to, kaip nuodugniai ir iki galo mes atliksime savo uždavinį, tiesioginiai priklauso visa mūsų darbo vertė. Tuščiažodžiavimais ir gyvenime neįkūnijamais užsimojimais neklaidinkite kitų ir savęs. Jeigu mums, laisvės kovotojams, atitenka pareiga būti didvyrišką išsilaisvinimo kovą vedančios tautos avangardu, tai tą pareigą garbingai ir atlikime.

Sąjūdžio uždaviniams atlikti vienintelis užtikrinimo laidas yra kiek galint apgalvota, esamoje padėtyje tikslinga, gerai organizuota ir visų laisvės kovotojų sukauptomis jėgomis su pasišventimu, drausmingai ir kruopščiai atliekama veikla. Uždavinių atlikimo sėkmė lemiamai priklauso nuo to, kiek gerų norų, pastangų ir iniciatyvos parodys visi laisvės kovotojai. Tam kiek galint stipriau sucementuokime visas sveikąsias sąjūdžio jėgas. Didelio tikslo šaukiami, užmirškime visas tas smulkmenas, kurios mus skiria, ir žadinkime vieni kituose tai, kas mus jungia. Praeitį

prisiminkime tik tiek, kiek ji yra pamokanti ateičiai, nekartokime klaidų, kurios jau ir taip pakankamai brangiai kainavo. Neleiskime savo ir kitų tautiečių jėgoms veltui žūti ar jas išeikvoti tuščiam. Tik tada, kai viskas bus statoma ant tvirto ir pastovaus pagrindo, kiekvienas su apdairumu ir visišku atsidavimu tautos labui sieks pasistatyto tikslo ir, save tam aukodamas, pareikalaus iš priešo keleriopai didesnių kraujo ir kitokių aukų, tautos gyvybė iki lemiamo išsilaisvinimo kovos momento užtikrintai bus išsaugota.

LLKS Taryba, kviesdama visas sveikąsias laisvės kovotojų jėgas ryžtingai vykdyti sąjūdžio pasistatytus uždavinius, lenkia savo galvas žuvusiųjų kovos brolių ir sesių nemirštamam atminimui ir reiškia giliausią padėką visiems tiems kovos broliams bei sesėms, kurie, nebodami nei kieto vargo, nei kančių, nei pavojaus gyvybei, drąsiai ir nepalaužiamai žengia pavergtos mūsų Tėvynės išsilaisvinimo keliu. Tėvynės laisvė ir išsilaisvinusios tautos meilė, pagarba ir amžina padėka tegul bus visiems atpildas, kas su pasišventimu aukojasi jos labui. Tegul Aukščiausias laimina mūsų darbus ir žygius.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Taryba

Neperiodinis Priskėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis, 1949 04 17, Nr. 2, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 105, l. 27-45. Nuorašas, mašinraštis.

147 dokumentas

Motinių stiprybė

Motina

Rudens naktis pažadino Motiną, kad pabučiuotų benamį sūnų. Svečiu pas Motiną ir aš.

- Mokytojau, tik nenuvesk blogu keliu mano vaiko, - išlydint mus į naktį Motina man sako.

Žiema pusnim užvertusi Motinos namelį. Mūsų šešėliai žaidžia namo sienomis. Bučiuoju ranką Motinos to, kuris prieš keletą dienų pražydušio kraujo rožėmis miestelį puošė.

- Užuojauta... - ir daugiau žodžių pratarti negaliu.

- Aš nežinau, kaip dalaiko tų motinų širdys, kurių vaikai svetimiems tarnauja, - bučiuodama mano galvą palaimino į žygį mus mūsų Motina.

Ir Motinos namai - visa Lietuva. Jos vaikai - mes, ji vis dar pas mus ateina, kai reikalinga kuriam iš jos sūnų nušluostyti ašarą, Motinos ranka geriausiai tam tinka. Tik kad jos veidu ašaros riedėtų, mes dar nematėme. Rami, kaip mano tėviškė, mano Motina.

*Karijotas**

Prie romančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 05, Nr. 3, GAMF, inv. Nr. 135. Originalas, mašinraštis.

148 dokumentas

Tremtinio laiškas iš Sibiro

Laiškas iš Rusijos

*Pravirko beržas tėviškėj prie kelio,
Palangėj pasviro alyvų žiedai...
Ir auštantis rytas man atnešė dalių
Palikti tėvynę galbūt amžinai...*

Gegužis kvepėjo saule ir žiedais, tad aš dar galvojau apie ateitį, galvojau išeiti į gyvenimą ir grumtis su kelią pastojančiomis kliūtimis. Tačiau aš niekuomet netikėjau, nepagalvojau, kad čia pat ta valanda, kad likimas atims viską, kas yra brangiausia, kad atims laisvę... viskas žuvo... Visos svajonės, viltys ir lūkesčiai liko tik prisiminimas gražios praeities, prisiminimas gražių Lietuvos laukų. Tiesa, negaliu pasakyti, kad nematau gražių, tiesiog pasakiškų vaizdų; vietovės puikios, aukšti kalnai, ir viską nusakyti galėčiau tik būdamas poetu. Rytais, kada pakilęs mėnulis sidabruoja kalnų viršūnes, aš išeinu į gamtą ir žvelgiu į tą pusę, kur nujaučiu esančią Tėvynę, kur vakarais girdėtis lakštingalos giesmė...

Dingo šypsenos iš mūsų veidų, nustojo skambėjusios dainos, dangus apsiniaukė tamsiais debesimis. Prasidėjo liūdnos ir nepaprastos gyvenimo dienos. Jie išplėšė iš po mano kojų Tėvynės žemę, atskyrė nuo visų pažįstamų ir dabar ten, alkanuose kraštuose, vaišina badu, panika. Kaip tai sunku. Juk lietuviui sunku vergo akimis prašyti duonos, kad numa-

* Autorius nenustatytas.

rintų tą begalinį alkį. Mieloji, jei dar kiek prisimeni mane, jei gaila tau išvežtųjų draugų, jei nenori, kad mirčiau badu, atsiųsk ką nors iš maisto ar kelius rublius, nes visa, ką buvau įsidėjęs, ištirpo arba suėdė Rusijos pelės, - mat sandėliuose jų labai daug yra.

Nors šiandien aš esu sukaustytas nelaisvės pančiais, nors negirdžiu jokio meilesnio žodžio „iš savo darbdavių“ lūpų, tačiau viltis kasdien vis auga, tikėjimas, kad ateis laisvos dienos, vis stiprėja. Gera nors tiek, kad nenustoji pasitikėjimo, kitaip tokiam laukiniame krašte būtų galima ir numirti. Šiandien rašyčiau tau daug, daug... Rašyčiau apie ilgesį Lietuvos laukų, apie sunkią savo gyvenimo dalį, apie priespaudą, bet, deja... Mane varo į darbą ir turiu ruošti 33 km kelionei į mišką.

Nepamiršk manęs ir tokiose sunkiose gyvenimo valandose, aplankyk mane nors laišku.

(Užrašė *Klajūnė*)*

Prie romано Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 05, Nr. 3, GAMF, inv. Nr. 135. Originalas, mašinraštis.

149 *dokumentas*

Apie pasiaukojimą ir didvyriškumą

Lietuvos širdis

Nėra mažų tautų. Nėra mažos žemės. Meilė keičia proporcijas. Mažytis kaimas pavirsta ištisu pasauliu, o paryžiečiai, karštai mylėję savo miestą, dainuodavo: „Paryžiau mano, kaime mano...“

Lietuvoje gyveno 3 milijonai žmonių. Bet argi aritmetika išmatuosi širdį! Lietuviai mylime savo kraštą, žaliąją girių tylą, mylime gėles ir sniego pusnis, plačiąsias upes ir upokšnius.

Lietuva nuo amžių kariavo ir kariauja su žiauriais ir godžiais rusais ir kryžiuočiais. Rusija yra kaimynas ir baubas, kuriuo motinos baugina savo vaikus: „Cit, mažyti, nes komunistas ateis“. Kovose prieš riterius, rusus, lenkus ir kitus priešus Lietuva įgijo valią, sielą, istoriją.

Aš noriu pagerbti Lietuvos Laisvės Kovotojus. Juk, broliai, esate su tokia širdimi kaip ir mes. Bet išugdėte valią ir tikroju didvyriškumu visuomet esate labai kuklūs.

* Autorius nenustatytas.

Broliai, kai kurie esate žemaičiai, o žemaičiai - tvirtesni už akmenį. Svetimšaliai sako, kad žemaičio nenuginčysi, žemaičio nepalenksi. Mokykite gyventi tikrai pakėlę galvas. Kai komunizmas užgniaužė Nepriklausomos Lietuvos žiedą, komunistai naikino žiauriausiais būdais tikrųjų Lietuvos sūnų ir dukrų tėvelius ir gentis. Tuomet Jūs, degdami Tėvynės meile, daugel stojote į Lietuvos Laisvės Kovotojų eiles. Jūs išėjote ne dėl garbėtroškumo, bet iškovoti Tėvynei laisvę.

*Pajutot krūtinėje skausmą,
Pajutot ugnį akyse,
Į žemę jūs paslėpėt džiaugsmą.
- Jūs laimėsit.*

Keliaudami pro gimtąjį kaimą, Jūs norėjote pamatyti tėvus, seses ir brolius. Broliai, pamatėte namų griuvėsius, o namiškiai ar kalėjime, ar ištremti, ar nukankinti. Jūs likote pasaulyje vieni su savo tauta.

Nors komunistai žiauriai puola, bet Jūsų snaiperio rankelės priguldo priešų eiles. Apsupus begaliniam skaičiui azijatų, žūsta iš Jūsų tarpo. Iš žūstančiųjų girdisi balsas taip tyliai: „Dėl Tėvynės, dėl laisvės“. Savo garbinga mirtimi broliai pažengė žingsnį į laisvę.

Apie Lietuvos Laisvės Kovotojų narsumą ir jų žygius reikėtų daug rašyti, bet aš čia noriu paminėti apie mažąją žemę su didžia širdimi.

Kiekvienas Lietuvos istorijos puslapis bylos apie Lietuvos sūnų narsumą. Tas narsumas dabar atžymėtas krauju mieloj Tėvynės žemėj. Lietuvos Laisvės Kovotojai mirdami kalbėjo apie Lietuvos laisvę: jie mirė dėl tos laisvės. Ištikimybės žodžius jie įrašė krauju, ir visose pasaulio rašalinėse nėra tokio rašalo, kuris galėtų tokią priesaiką perbraukti.

*Vėjūnė**

Pavergta Lietuva,
1949. IX. 18.

Malda girioje (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 11 01, Nr. 1, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

* Autorius nenustatytas.

Apie partizano įvaizdį visuomenėje**Aukštinkime LLKS vardą**

Kalbant apie asmenį ir analizuojant gerus ar blogus jo ypatumus neatsijusiai susidaroma nuomonė ir apie tautą, organizaciją ir bendruomenę, kurios jis narys yra. Pavyzdžiui, kariuomenėje, kaip karinėje formacijoje, ypatingai kreipiamas dėmesys į jos narių elgesį su viršininkais ir piliečiais. Pastebėjus prasilenkus su drausme ir mandagumu kari, nebus apie jį atsiliepiama kaip asmenį, bet kaip apie kari, kas nepateisinamai nuteikia viešąją nuomonę, ir apie visą organizaciją. Analogiškai ir tautos ar organizacijos narys bus kritikuojamas žiūrint, kokia bus viešoji nuomonė apie tą tautą ar organizaciją. Pavyzdžiui, Rusija - rusuose - tauta, kur viešpatauja girtuokliavimas, vagystės ir visokie kriminaliniai nusikaltimai. Taigi apie rusą bus sprendžiama kaip apie girtuoklį, vagį, nors jis tokiu ir nebūtų.

Dažnai vieno asmens pasisekimas, garbė ar gabumai daugiau iškelia tautos vardą negu visos tautos nenuilstamas triūsas. Visi gerai atsimena buvusį pasaulio bokso čempioną Amerikos lietuvį Šarkį-Žukauskį. Jo galingas kumštis išgarsino jį visame pasaulyje. Laikraščių reporterių paklaustas apie tautybę, jis visados patvirtindavo esąs lietuvis. Kartu su juo išgarsėjo ir Lietuva, apie kurią iki tol mažai buvo girdima. Faktų tam daug nereikia ieškoti. Norvegai, tauta, kuri nėra didesnė už mus, lietuvius, bet kuri turėjo žmonių kaip Ibsenas, Knutas Hamsunas, yra garsi visame pasaulyje ir stovi greta kultūringiausių tautų. Napoleonas, Darius ir Girėnas, Šekspyras, Fošas, Frankas - asmenys, kuriuos prisiminus visada prisimename ir jų tautas.

Lygiai kaip skatinantis ir geras pavyzdys veikia skatinančiai, taip ir blogas - atstumiančiai. Žinome, kokią nuomonę apie Lenkiją sudarė baudžios idėja Lietuvoje platinant lenkai ar sulenkėję lietuviai dvarininkai. Niekada lietuviai nepamirš išdidaus lenko elgesio su „žemesnės“ kultūros lietuviu sodiečiu. Pas mus susidariusios nuomonės apie lenką kaip tuščią ir nepagrįstos puikybės pilną individą, vokiečių - gerbiantį tik savo nuomonę, rusą - girtuoklį, žydą - sukčių kilo iš atskirų tautų narių elgimosi Lietuvoje. Tautų istorijoje užfiksuota ne vienas faktas, rodantis, kaip keičia viešąsias nuomones paskirų asmenų laikysena.

LLKS - organizacija, jungianti visus nenusikaltusius prieš savo tautą, trokštančius Tėvynės laisvės lietuvius. Jos nariai pagal LLKS nuostatus

privalo būti drąsūs, taurūs, sąmoningi, blaivūs, karštai myli savo Tėvynę. LLKS ginkluotoms pajėgoms - partizanams vedant ginkluotą kovą prieš neteisėtą okupaciją neišvengiamai tenka susidurti su įvairiais gyventojais, dažnai įvairių pažiūrų sluoksniais. Lankant laisvėje esančius tautiečius, mes jiems atestuojame visą LLKS. Bičiulis, idealiai žiūrįs į laisvės idėją, tikrai teigiamai pergyvens tą išpūdį, kurį padarys mandagių, atjaučiančių gyventojų būklę, nereikalaujančių ypatingų prabangos dalykų partizanų grupė, ir nuoširdžiai padės, užjaus jį sunkumų kelyje. Lygiai geras pavyzdys paveiks ir abejojančių tautietį, kuris, pamatęs priešingą negu skleidžiama priešų propagandos partizanų elgesį, liausis garbinęs svetimus dievus ir taps nuoširdžiu bičiuliu. Daugelis tokių įvykių jau yra, ir daug dar ateityje pasitaikys.

Partizanai daugeliui mūsų tautiečių - mitas, apie kurį sklinda visokių kalbų. Tautiečiams, kuriems netenka susidurti su partizanais ir susiduriama tik pirmą kartą, stengtis kuo geriau atestuoti partizano vardą. Šiuo turima galvoje mūsų subolševikintose mokyklose besimokanti moksleivija. Jaunimas - tautos ateitis. Ypatingai mokyklinis, kuriems visomis moderniomis priemonėmis ir suklaidintų ar išprievartautų mokytojų lūpomis stengiamasi įkalti į bręstančius protus meilę Stalino saulei. Iš tikrųjų, ar galima kaltinti jaunuolį, kuris, paveiktas aplinkos ar prievartos, prisiegs komjaunuolio ženklą, negalima jo nei pateisinti, bet išpūdis, kurį jam padarys partizanai ar pagrindinis spaudos numeris, daug jam padės susiorientuoti esamoje padėtyje.

Kiekvieno LLKS nario pareiga - stengtis tautiečių sąmonėse išlaikyti teigiamą išpūdį apie save, kuris kartu bus ir nuomonė apie visą sąjūdį. Išlaikyti tautiečių sąmoningumą, nes mes privalome turėti visų tautiečių pritarimą, o tada mūsų pergalė bus užtikrinta.

Užpuolus vieną stovyklą rusams, joje buvo rastas lapelis, kuriame buvo užrašyta buvusiųjų raudonųjų partizanų nešvanki daina. Tos apskrities bolševikinis organas panaudojo tai kaip medžiagą savo straipsniui, kuriame buvo cituojama minimoji daina ir daromos plačios išvados apie partizanų moralę.

Priešas LLKS laiko stiprią organizaciją, su kuria privalo skaitytis. Jo propaganda, norėdama tautą nuteikti prieš mus, griebiasi pačių šlykščiausių priemonių ir išgalvotų faktų juodinti partizanų vardui. Taigi blogas laisvės kovotojo pavyzdys tarnauja kaip medžiaga priešų propagandai. Niekur nerasime bolševikinėje spaudoje minint LLKS; jei minimi partizanai, tai jie pravardžiuojami buržuaziniais nacionalistais, gretinami su vokiečių naciais ir kt. Jie niekada mūsų netraktuos kaip organizuoto

vieneto, bet kaip palaidas banditų gaujas. Jeigu šiandien mažiau bepasitaiko bolševikinėje spaudoje prieš mus nukreiptų straipsnių, tai tik dėka to, kad partizanai eina progreso keliu, kaskart tobulėja, raudami iš savo tarpo laisvės kovotojui netinkamus papročius ir ydas. Pirmaisiais okupacijos metais į paskiras partizanų grupes bolševikai mažai kreipė dėmesį. Tikėjo, juos paveiks sunkios laikymosi sąlygos, nuolatiniai persekiojimai ir vergiškai pasiduos „geraširdžio“ niekšo Bartašiūno amnestijai. Bet stipriai suklydo. Partizanuose, didžiausiam okupantų piktumui, išgalėjo blai-vybė, kuri sulaiko nuo daugelio klaidų. Iš tikrųjų daug teigiamų samprotavimų suteikė gyventojui, jei partizanas, pasiūlytas degtinės, atsisako nuo tokių „vaišių“. Kiekvienas pagalvoja apie mus kaip apie pasiaukojusius bendram reikalui kovotojus.

Atminkime, kad laisvės rytui išaušus bus visokių pasakojimų apie buvusius partizanus. Bus iškeliamos mūsų gerosios pusės, bet kartu nebus pamirštos ir blogosios. Mes turime būti pavyzdys būsimoms kartoms, kad istorija, darydama objektyvius sprendimus, minėtų kaip tau-rius laisvės kovotojus karžygius; tai priklausys nuo mūsų pačių.

Mes privalome sau pavyzdžiu statyti tuos pilkuosius didvyrius - žu-vusius už Lietuvos laisvę partizanus, kurie brangiausiąjį turtą - gyvybę paaukojo ant Tėvynės aukuro. Tų drąsulių pavyzdys mums privalo būti kelrodis į mūsų brangiosios Tėvynės Lietuvos laisvę.

*Naglis**

Malda girioje (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 12 22, Nr. 2, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

151 *dokumentas*

Apybraiža apie partizaną Julijų Karpių-Vieversį

Laisvės kovotojas partizanas Vieversys

Ilgą šešerių metų kovos kelią nuėjome. Per tą laiką daug įvairių dienų teko pergyventi: laimėjimais kupinų ir nepasisekimų lydimų, šviesių ir liūdnuų. Šešerių metų laikotarpyje daug kovos draugų netekome. Tačiau nuo jų nesame atskirti, - jie tebegyvena mūsų sielose, ir mes su jais

* Autorius nenustatytas.

mintimis kalbamės. Su jais mus jungia dideli ryšiai, - ryšiai ne tik vieningos kovos dėl vieno ir to pačio reikalo, bet kažkas dar daugiau, ko mes negalime išreikšti žodžiais, bet ką mes nuolat savo viduje kritusiems draugams jaučiame.

Visi žuvusieji mums brangūs, visi jie niekada neišnyks iš mūsų atminties. Bet jų tarpe yra tokių, kurie per visą kovos laiką parodė tokią didelį pasišventimą ir savęs išsižadėjimą, jog mes juos ypatingai brangiiname. Toks yra mums ir Vieversys.

Vieversys buvo vienas iš seniausių kovotojų, įstojęs į partizanų eiles 1944 m. spalio mėn. Penkeri metai partizaninėje kovoje - nedaug mes savo eilėse turime tokių, kurie tokią garbingą kovos kelią būtų nuėję.

Pradėjo Vieversys partizanauti visai jaunas, vos septyniolika metų turėdamas, buv. lenkų okupuotoje Lietuvos dalyje (Varėnos aps.). Iki 1948 m. birželio mėn. priklausė DLK Vytauto T[é]v[ūnijai], kur prieš iškeliant į apygardos štabą ėjo štabo viršininko pareigas. Jaunas, tačiau gabus, energingas ir drąsus Vieversys visą laiką čia stovėjo savo kovos draugų priešakyje. Be abejo, kaip senas partizanas, jis turėjo ir kautynių su priešu. Visose jis pasižymėjo savo drąsumu ir sumanumu. Už nukovimą MVD leitenanto sunkiomis ir pavojingomis aplinkybėmis Vieversys buvo atžymėtas Narsumo Juostele, o už pavyzdingumą, uolumą ir stropumą einant T[é]v[ūnijos] štabo Viršininko pareigas - Uolumo Juostele.

1948 m. birželio mėn. Vieversys, kaip gabus ir sumanus partizanas, apygardos vado perkeliamas į apygardos štabą. Ir čia Vieversys pasirodė kaip nepamainomas, niekados nepavargstantis darbininkas. Kiekvieną darbą, kiekvieną uždavinį, kurie jam būdavo pavedami, jo atliekami pavyzdingai, kruopščiai ir sąžiningai, į kiekvieną darbą jis įdėdavo savo sielos, savo paties dalį. Štai kad ir prie „Laisvės Varpo“ ir daugelio atsisaukimų išleidimo Vieversys yra įdėjęs labai didelį įnašą. Ir jeigu „Laisvės Varpas“ paskutiniu metu ėjo daug gražesnis savo forma, tai tik Vieversio kruopštumo dėka.

1949 m. srities vadas už nuopelnus dirbant apygardos štabe Vieversį pakelia į P[artizano] viršilos laipsnį.

1949 m. lapkričio mėn. Vieversys iš apygardos štabo išvyksta perimti naujas P[artizano] Kazimieraičio rinktinės vado pareigas. Deja, 1949 m. lapkričio mėn. 26 d. Varčios miške, priešui užpuolus slėptuvę, jis su kitais kovos draugais išsiveržia iš jos ir, garbingai kovodamas, žūsta. Taip Vieversiui P[artizano] Kazimieraičio rinktinės vado pareigų ir neteko eiti. Buvo pačiame savo gyvenimo pavasaryje, būdamas 22 metų amžiaus.

Vieversys mums atmintinas ne tik kaip vadas, bet visų pirma kaip taurus, garbingas, nuoširdus partizanas idealistas, kaip žmogus, lietuvis,

karštai mylįs savo tėvynę. Vieversys nepaprastai jautriai pergyvendavo visus sąjūdžio nepasisekimus, jis sielodavosi jais. Tačiau kiekvienas partizanų laimėjimas jam būdavo dvigubu laimėjimu. Juo jis džiaugdavosi daugiau negu tie, kurie laimėjimų pasiekdavo.

Vieversys buvo optimistas. Nė sunkios valandos nesukrėsdavo jo giedrios nuotaikos ir nepalauždavo jo sveikos dvasios. Kova, su kuria jis buvo sujungęs ir savo gyvenimą, ir savo ateitį, buvo jam viskas. Sąjūdžio labui jis negailėjo savo jėgų. Jam nebūdavo pavojų, jeigu tik reikėdavo kokių nors uždavinių vykdyti.

Vieversio energija, giedri nuotaika, jo saikingas optimizmas veikdavo visus gaivinančiai. Savo nuotaika jis užkrėsdavo kitus kovos draugus, ir dėl to jo draugystė visados sukeldavo vidinę šilumą, jo draugystė buvo maloni, patraukianti, niekados nieko neapsunkinanti.

Vieversio netekimas, be abejonės, yra skaudus visiems, skaudus visai mūsų apygardai, nes jis žuvo tuo metu, kai jo buvimas mūsų eilėse yra taip reikalingas. Tačiau ar galime nuleidę rankas liūdėti? Ne! Mūsų kova reikalinga dar didesnio jėgų sukaupimo. Mes privalom dar labiau, dar glaudžiau susiburti į vieną bendros kovos ir tikslų šeimą. Mes pasigendame daug ko savo tarpe, ne tik Vieversio. Visi jie kitoje, antgamtinėje šalyje susibūrę ir mūsų kovą seka. Geriausiai jų atminimą pagerbsime, jei kovą tęsime taip, kaip jie, žuvusieji mūsų kovos draugai, jų tarpe ir mums brangus Vieversys, vedė. Kova nesibaigė! Ji galbūt iš mūsų tarpo išraus ir daugiau mums brangių asmenų. Bet priešas, sunaikindamas jų gyvybes, dar nepasieks pergalės. Priešas užmuša kūną, bet jis neužmuš mūsų tautos noro aukotis už laisvę. Laisvės ir tėvynės idėjų priešas neišniekins gatvės smėlyje, sąšlavinyje, pašiūrėje ar pamazgų duobėje, kaip kad jis niekina žuvusiųjų kūnus. Priešingai, juo daugiau žmonija už šias idėjas praliedavo kraujo ir kančių patirdavo, tuo jos skaisčiau visiems švytėdavo ir galų gale laimėdavo.

Savo širdyse mes atiduodame Vieversiui paskutinę pagarbą, o jo mamytei, kurią jis taip mylėjo ir kurią jis taip dažnai prisimindavo, - mūsų giliausi užuojautos jausmai. Motina verta šventos pagarbos, davusi tokių sūnų partizaną. Jis gyvybę paaukojo kitai Motinai - savo tėvynei - visų mūsų motinų motinai. Jis atidavė savo gyvybę, kad ateityje motinos galėtų džiaugtis savo vaikais, kad nereikėtų per anksti jų apraudoti. Mes tikime, kad mūsų žuvusiųjų draugų kraujas, jų tarpe ir Vieversio, ir tas motinų sielvartas bei ašaros išskaidrins mūsų pavergtos tėvynės ateitį.

Dainavos partizanas (Dainavos apygardos organas), 1950 02, Nr. 3, LYA, f. K-1, ap. 45, b. 863, l. 153-155. Originalas, mašinraštis.

**Liongino Baliukevičiaus-Dzūko straipsnis
apie laisvės kovotojų dvasinę būseną (1950 m.*)**

LK-jų moralinis stovis, nuotaikos,
pasireiškiančios žalingos ir teigiamos įtakos,
sąmoningumas, ydos ir trūkumai
Dainavos apygardoje

Nežiūrint šešerių metų sunkios kovos, vis didėjančio priešo spaudimo ir didelių, skaudžių aukų, partizanų moralinį stovį Dainavos apygardoje reikia laikyti geru. Partizanų valia - visomis jėgomis priešintis okupantui - yra išlikusi tokia pat nepalaužiama, kaip ir pirmųjų partizanų - veteranų, tvirtinusių savo krauju partizaninio judėjimo pagrindus, ant kurių išaugo ir dabartinis Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis. Ta neapykanta priešui ir meilė savai, okupanto niokojamai, tėvynei, su kuria išėjo į kovą pirmieji partizanai, dega ir visų vėliau įstojusių partizanų širdyse. Ši meilė savo tėvynei bei prisirišimas prie jos, neapykantos bei keršto jausmai savo tautos žudikui - bolševikiniam čekistui vienija ir žadina visus partizanus, nežiūrint, kokius išitikinimus jie beturėtų, kovon, kurios ilgumo nė vienas nežino, išskyrus tai, kad kada nors bus karas.

Paprastas kaimo jaunuolis stoja į kovą neklausdamas, kada ji baigsis; stoja tęsti kovą tų, kurie jau žuvo. Dauguma naujai įstojusių į partizanų eiles galėjo į jas ir nestoti, t. y. jiems nebuvo susidariusios tokios sąlygos, kad nebuvo kur dingti nuo priešo persekiojimų ir todėl teko ieškoti pasikutinės išeities - išeiti į mišką. Daugumas galėjo pilnai ir toliau slapstytis, galėjo prisitaikyti prie naujos valdžios, galėjo išvažiuoti kur nors kitur ir tuo būdu tęsti toliau legalų gyvenimą. Tačiau nė vienas nepanorėjo rinktis šių išeičių. Tik garbingos kovos kelias, kad ir daugelio žuvusių krauju aplaistytas, buvo tuo visus patraukiamai veikiančiu akstinu, skatinusiu pasirinkti sunkiausią išeitį - partizaninę kovą.

Sunkus kovos kelias jo neatbaido, ir MVD bei MGB viršininkų „amnestijos“ (mat Paleckio „amnestijai“ pasibaigus, pastarieji savas teikti pradėjo), garantuojančios laisvą legalų gyvenimą, jo nesuvilioja. Su koku pasiryžimu ji buvo pradėta, lygiai su tokiu pat pasiryžimu ji tęsiama

* Straipsnio parašymo data nustatyta iš konteksto.

toliau, o pačiomis kritiškiausiomis aplinkybėmis nesvyruojant mirštama. Jeigu Dainavos apygardą sudarytų ne šitokie partizanai, bet įvairūs lepšiai, ištverkėliai, neturį savo nusistatymo avantiūristai, tada šiandien Dainavos apygardos, kaip stambaus organizacinio vieneto, nebūtų. Jeigu Dainavos apygardos partizaninė veikla nėra užgniaužta, tai tik dėka tvirtos moralės bei kitų gerų dvasinių savumų tiek partizanų, tiek ir kaimo gyventojų.

Tačiau kaip nėra taisyklės be išimties, taip ir partizaniniame gyvenime kartais sutinkami nemalonūs reiškiniai, rodantieji, jog ir partizanų tarpe yra šalintinų blogybių, ydų, yra didesnių ir mažesnių nusižengimų P[artizanų] drausmei.

Didžiausią žalą partizanams ir partizaninei veiklai atnešdavo girtuokliavimas. Sakoma „atnešdavo“ dėl to, kad šiandien girtuokliavimas baigiamas išrauti iš partizanų tarpo. Tačiau negalima nepaminti to jau vien dėl to, kad visos blogybės, kilusios iš įpročio, dar ir šiandien kai kurių gyventojų tarpe sukelia nemalonius prisiminimus.

Girtuokliavimas, kadaise įsigalėjęs mūsų tautoje sunkiaisiais baudžios laikais, vėl atsinaujino ir plačiai paplito vokiečių ir bolševikų okupacijų laikotarpyje. Lietuvis, okupanto prievartaujamas, priespaudos spaudžiamas ir visuotinos, iki šiol negirdėtos, apgaulės mulkinamas, savo nusivylimą, sielvartą ir kančias pradėjo vis dažniau ir dažniau skandinti degtinėje. Kadangi jos pirkti buvo galima apribotais kiekiais, tada atsiranda naminiai bravorai, gaminantieji samagoną. Juo tad ir pradėjo didžiulė tautos dalis „guostis“. Savaime suprantama, kad toks įprotis, plačiai išsišaknijęs tautoje, persimetė pirmaisiais partizaninio judėjimo metais ir į partizanų tarpą. Gėrė žmonės, gėrė ir partizanai. Skirtumas čia buvo tas, kad civiliams žmonėms girtuokliavimo pasėkos nebuvo tokios liūdnos, kaip tiems partizanams, kurie samagoną vartojo. Reikia pripažinti, kad tam tikra dalis partizanų žuvo dalinai tik dėl to, kad paveikti alkoholio įtakos elgėsi nesuderinamai su ypatingo budrumo ir slaptumo reikalaujančiomis partizaninio veikimo sąlygomis. Iš girtuokliavimo kilo nemažai nesklaidumų, juodų dėmių, suteršusių garbingą laisvės kovotojo partizano vardą. Ne paslaptis, kad paskiri partizanai girtuokliaudami toli nukrypo nuo pasirinktojo kelio ir savo elgesiu bei veiksmais kaip purvu apdrabstė visą sąjūdį. Dalis gyventojų, matydami vien tik tokių partizanų elgesį bei veiksmus, pagal tai vertino ir visą sąjūdį arba jei ir ne visą sąjūdį, tai bent jame dalyvaujančią daugumą. Tokiu būdu nusikaltimai pavienių partizanų nustelbė kartais tai, kas ištiso org[anizacinio] v[ie]n[eto] partizanų krauju buvo piršta. Dėl to kai kur kildavo išsireiš-

kimai, jog „vieni partizanai kovoja“, kai tuo tarpu kiti tik „partizano vardą nešioja“. Tik dėl to dalis gyventojų (ypač miesto) sąjūdžio atžvilgiu tapo pasyvūs, o kartais net priešišškai nusistatę.

Priešas visa tai sugebėdavo panaudoti savo propagandai prieš partizanus. Žmonėms jie buvo piešiami tamsiausiomis spalvomis: žemos moralės, neturinčius nieko bendra su laisvės kova. Pagal bolševikinę propagandą partizanai, atseit „banditai“ - tai tautos skeveldros, atskilusios nuo jos ir nerandančios bendro kelio su ja; žmonės, kurie taip giliai nugrimzdė į nusikaltimus, jog, matydami savo planų ir tikslų beprasmiškumą, „buržuaziniai nacionalistai“ blaškėsi, savo įniršį skandino alkoholyje ir „nekaltų“ tarybinių piliečių žudynėse. Tokia priešo propaganda, neįtikėtinai iškraipiusi partizaninės kovos prasmę ir pobūdį, kaip minėta, daugiausia įtakos turėjo miesto gyventojų tarpe.

Šiandien kalbėti apie girtuokliavimą partizanų tarpe negalima. Yra partizanų, vartojančių alkoholį nedideliais kiekiais. Pasitaiko, kad vienas kitas partizanas savo pasižadėjimą negerti alkoholio sulaužo, slapta išgerdamas. Yra tėvūnijų, k. a. P[artizano] Mindaugo, Gardino, buv. P[artizano] Vanago ir kt., kur beveik visi partizanai pasižadėjo, iki tęsis išsilaisvinimo kova, negerti degtinės ir kitų stipriųjų alkoholinių gėrimų. Visoje Apygardoje visiškai negeriančių degtinės susidarys daugiau kaip 80% visų partizanų. Partizanų blaivinimo srityje yra pasiekta tiek, kad visi naujokai, stojantieji į partizanų eiles, privalo pirma pasižadėti visiškai nevartoti alkoholio.

Dar užsilikusio kad ir mažo išgerdinėjimo yra šios kelios pagrindinės priežastys:

1) Gyventojai, atsilankius partizanams, stengiasi juos kaip įmanydami pavaišinti. Bet kaip gerai pavaišinti, jeigu ant stalo nebus degtinės? Ir dažnai partizanams tenka ginčytis su šeimininku bei ilgai jį įtikinėti, kad jie visai negeria degtinės. Silpnesnės valios partizaną tokie gyventojų prašymai išgerti „tik vieną“ stikliuką ir „nesendinti“ šeimininkų priverčia sulaužyti pažadą.

2) Partizanai, nepasirašiusieji pasižadėjimo negerti degtinės, savo atsisakymą motyvuoja tuo, kad, girdi, jie su žmonėmis taip susigyvenę, jog nepatogu atsisakyti su jais truputį išgerti. Be to, kai su žmonėmis išgeriama, tada galima su jais sudaryti glaudesnius ryšius, jaučiamas didelis artimumas ir t. t. (DLK Vytenio T[ė]v[ūnija]).

3) Kiti partizanai, kad ir nevartoja beveik alkoholio, nepasirašo pasižadėjimo dėl to, kad, anot jų, jie išgeria vieną kitą stikliuką, kai kartais to gyvenimo sąlygos iš jų reikalauja.

Partizanų susilaikymas nuo alkoholio vartojimo gyventojų tarpe susilaukia labai gerų atsiliepimų, ir tai partizanų vardą žymiai pakėlė.

Didelius nuostolius apygardai atnešė pasidavusių priešui į nelaisvę pavienių partizanų išdavinėjimai. Pagrindinė ir galbūt vienintelė priežastis tam buvo ta, kad pirmaisiais metais, esant partizaniniam judėjimui dar tik kūrimosi ir organizavimosi stadijoje, į partizanų eiles buvo priimami visi stojantieji be atrankos. Tokiu būdu į partizanų tarpą įsibrovė žemos moralės asmenų, kurie, lemiama valandai atėjus, neturėjo valios ir drąsos nusižudyti. Vėliau tos pačios klaidos buvo pakartotos ta prasme, kad, priešui sunaikinus dalį partizanų, org[anizacinių] v[ie]n[etų] vadai, stengdamiesi papildyti savo sumažėjusius dalinius, į partizanų eiles priimdavo asmenis taip pat be didesnės atrankos. Į partizanų eiles vėl įsibrovė asmenų, žiūrėjusių į partizaninę kovą lengvabūdiškai, nepagalvojusių rimtai ar nesusigyvenusių su mintimi, jog gali būti tokia akimirka, kad reikės skirtis su gyvenimu staiga, be jokių svyravimų. Tuo tarpu MVD-istai ir MGB-istai savo žiauriausiais kankinimo metodais moka priversti patekusius į nelaisvę silpnesnės moralės partizanus išduoti savo kovos draugus ir kitus sąjūdyje dalyvaujančius asmenis. Negalima nepaminti ir tų partizanų, kurie patenka priešui į nelaisvę patys to nenorėdami, t. y. sužeisti, nustoję laike kautynių sąmonės, kontūzyti ir t. t. Tik labai maža dalis iš jų padaro išdavimus, bet ir tai dažniausiai nežymius. Likusieji, kad ir kaip kankinami būtų, nieko neišduoda (pvz., Tigras, Žemaitis, Paberžis ir kt.).

Dabartinis gyvenimas slėptuvėse, nekalbant apie geruosius savumus, turi neigiamos įtakos naujai stojantiems į partizanų eiles. Anksčiau, kada partizanai judėdavo būriais, nuolat dienodavo miškuose arba pas ūkininkus ir visados buvo pasirengę susidurti su priešu, greitai užsigrūdinavo ir išmokdavo veikti pavojingiausiose ir sunkiausiose situacijose. Šiandien tas „naujokystės“ periodas ilgiau trunka. Pasitaiko, kad partizanas kandidatas, išbuvęs partizanų eilėse 4-5 mėnesius, nežino pačių elementariausių dalykų, pvz., kaip reikia stovėti sargyboje, ką daryti, pamačius į namus artėjant priešą, kaip neišsišifravus atlikti vieną ar kitą uždavinį ir t. t., nežiūrint tai, kad org[anizacinių] v[ie]n[etų] vadų apie tai kelis kartus paaiškinama. Tiesa, tai reti, bet vis dėlto pasitaikantieji dalykai.

Partizaninės kovos sąlygos ir praktika parodė, kad moterų buvimas P[artizanų] organizaciniuose v[ie]n[etuose], t. y. gyvenimas vienoje slėptuvėje su vyrais, neigiamai veikia partizanus bei gyventojus ir duoda pagrindą kilti visokioms partizano vardą žeminančioms kalboms.

Ten, kur moteris bunkeryje gyvena su savo vyru (aišku, partizanu), ten susidaro šeima. Tokia šeima visados turi visokių pašalinių šeimyninių reikalų, neleidžiančių vedusiam pilnai atlikti savo, kaip partizano, tiesiogines pareigas.

Moteris beveik visados jaudinasi, kad vyras išeina į žygį, o ypač jei tas žygis surištas su kiek didesne rizika. Prasideda slapti žmonos maldavimai, kad vyras kaip nors stengtųsi dažnai išvengti eiti į žygius, kad daugiau būtų su ja. Vyras, paklausęs savo žmonos, tampa sėsliu partizanu. Visas jo anksčiau rodytas aktyvumas, iniciatyva, drąsa ir t. t. palengva dingsta. Partizanų tarpe kyla nepasitenkinimas.

Moterį palikti vieną slėptuvėje nepatogu. Turi kas nors iš kartu esančių partizanų likti su ja. Tokiu būdu vienas partizanas, dažnai reikalingas tam, kad dalyvautų žygyje, turi likti slėptuvėje.

Blogiausia yra tada, kada reikia vykdyti kokį nors uždavinį, surištą su gyvenamosios vietovės iššifravimu, ir dėl to ją reikia kuriam laikui apleisti. Tokiais atvejais nėra kaip moterį vieną palikti, o juo labiau ją su savimi vestis. Buvo taip, kad partizanai negalėjo atlikti uždavinių ar uždelsė jų vykdymą dėl to, kad jie negalėjo palikti moters vienos, nes nenorėjo rizikuoti jos gyvybe.

Yra buvę atsitikimų (pvz., Gardino T[ė]v[ūnijoje], DLK Vytauto T[ė]v[ūnijoje]), kad partizanai pradėjo su savo žmonomis nesugyventi. Kilo barniai, kurie apėmė visą skyrių. Tų nemalonumų pašalinimui jau nepakako net T[ė]v[ūnijos] V[ado]. Teko kitiems pareigūnams spręsti juos ir gaišti laiką.

Gyventojai taip pat neigiamai atsiliepia apie partizanų gyvenimą su moterimis. Jų atsiliepimai dažnai yra teisingi ir pagrįsti. Be to, gyventojai dažnai nenori leisti daryti pas save slėptuvių tiems partizanams, kurių tarpe yra moteris.

Šiuo metu moterys į partizanų eiles gali būti priimtose tik ypatingais išimties atvejais, tik R[i]n[ktinės] V[adui] leidus.

Dalis nesklandumų, ardančių partizaninę drausmę ir žeminančių partizano vardą, atsiranda iš mažos kai kurių org[anizacinių] v[ie]n[etų] vadų P[artizanų] kontrolės, reto dalinių lankymo. Partizanai palikti veikti plačiuose rajonuose, mažai kontroliuojami, elgiasi ir veikia taip, kaip išmano. Jeigu tokiuose mažai org[anizacinių] v[ie]n[etų] vadų kontroliuojamuose rajonuose pasitaiko dar vienas kitas nedrausmingas partizanas, tuomet sąjūdžio veikla ir laisvės kovotojo partizano vardas gerokai nukenčia. Iš to kaip tik ir kyla partizanų nepopuliarumas apylinkės gyventojų tarpe. Tačiau dideli rajonai, apimantieji ištisą valsčių ir daugiau,

kuriuose veikia vos keli partizanai, yra sunkiai sukontroliuojami, t. y. sunku iš gyventojų susekti partizanų padarytus nusižengimus.

Bene didžiausią teigiamą įtaką partizanams turi aukštesniųjų vadų kaip galima dažnesnis org[anizacinių] v[ie]n[etų] lankymas. Org[anizacinių] v[ie]n[etų] lankymo metu, ypač jei tas lankymas ilgiau trunka, kaip veidrodyje atspindi vieno ar kito org[anizacinio] v[ie]n[eto] veikla, neigiamos ir teigiamos org[anizacinių] v[ie]n[etų] ir pavienių partizanų ypatybės. Partizanų dalinių lankymas, jeigu jam yra iš anksto gerai pasiruošta ir jo metu pravedami pasikalbėjimai įvairiomis temomis, liečiančiomis partizanų gyvenime pasitaikančias ir šalintinas blogybes, ydas ir t. t., duoda organizaciniams v[ie]n[etams] didžiausios naudos. Tokie lankymai duoda pajusti mūsų darnaus, organizuoto veikimo svarbą ir tarytum atgaivina patį org[anizacinį] v[ie]n[etą].

Dar didesnė nauda pačiam vadui. Jis pažįsta artimiau slapčiausias ir subtiliausias partizanų gyvenimo kerteles, partizanų nuotaikas ir t. t. Tokių lankymų metu vadas pasisemia sau tai, ko tik vadovavimui reikia, būtent gilų pažinimą partizaninės veiklos sąlygų. Nelankant org[anizacinių] v[ie]n[etų], neįmanoma jiems vadovauti. Tokiais atvejais turi būti toki partizanai, kurie galėtų tiksliai, objektyviai padėti atskiruose organizaciniuose v[ie]n[etuose] nušviesti.

Lankymo metu naudinga viešai, visų partizanų akivaizdoje, iškelti atskirų, nedrausmingų partizanų elgesį, pabrėžiant tai, kas iš tokio elgesio gaunasi. Lygiai taip pat iškeltini pavyzdgingieji partizanai. Tai yra skatinamoji priemonė partizanų gerosioms ypatybėms augti ir bujoti.

Negalima nepaminėti ir pačio partizanavimo įtakos partizanų daugumai. Į partizanų eiles įstoję jaunuoliai pereina vieną iš sunkiausių gyvenimo mokyklų. Daugelį ta gyvenimo mokyklą išmokė pažinti žmones, pažinti gyvenimą, pažinti save ir neretai surasti save. Partizaninė kova iš paprastų, mažai išsilavinusių kaimo jaunuolių išugdė didvyrius, kuriais sąjūdis tik didžiutis gali, kaip antai: Žaibas, Rugys, Kalnius, Šarūnas, Nemunas* ir daugelis kitų.

Apie partizanų nuotaikas galiu pasakyti tai, kad jos nėra nei labai optimistiškos, nei jokių būdu pesimistiškos. Jos derinasi su šiandienine krašto būkle. Tačiau nenormalių, liguistų nuotaikų pasireiškimų nėra.

Visi partizanai, kaip ir visa lietuvių tauta, laukia raudonosios vergijos žlugimo. Šešeri metai, kaip to su dideliu ilgesiu laukiama. Bet il-

* Žaibas - Vaclovas Voveris, Rugys - Jonas Jakubavičius, Kalnius - Jurgis Gylys, Šarūnas - Feliksas Daugirda, Nemunas - nežinomas asmuo.

gai besitęsianti kova sumažino partizanų atsparumą ir neiššaukė nusiminimo. Vienintelis dalykas, ką šiandien partizanų tarpe galima sutikti - tai nusivylimas Vakarų neveiklumu, t. y. toks pats reiškinys, kurį visoje tautoje galima sutikti. Šia prasme pesimistiškiausiai nusiteikusių partizanų nuotaikas geriausiai charakterizuoja toks arba į jį visiškai panašūs išsireiškimai:

- Vargiai, ar mes greitai laisvės sulauksim. Turbūt reikės užmerkti akis dar prieš jai ateisiant. Bet nieko nepadarysi: sykį išėjom, tai mokėsime ir mirti.

Daugumas tačiau sako:

- Aš ne dėl to išėjau partizanauti, kad laukčiau ir dairyčiausi, kada ir iš kurios pusės karna ateis. Šiandien reikia priešintis, kovoti ir nepasiduoti.

Arba vėl:

- Tai kas, kad mes laisvės nesulauksim. Bet bus, kas jos sulauks. O laisvė turi būti. Karas bus jei ne šiais metais, tai kitais, jei ne kitais, tai dar kitais metais, bet jis bus! Juk tokia didelė neteisybė negali būti pasaulyje.

Partizanai, prisimindami ilgus išpartizanautus metus, dažnai juokaudami sako:

- Vyrai, pirmieji dešimt metų sunkiau partizanauti, o po to viskas kaip ant sviesto eina...

Vis tik partizanas, būdamas mažai išsilavinęs kaimo jaunuolis, kad ir ką sunkaus savo viduje pergyventų, nežinodamas nieko tikro apie politinių įvykių eigą (jeigu ir žino ką nors, tai vis tiek negali pasakyti, ką tai galėtų reikšti) visados suramina, išblaško prislėgtą nuotaiką ūkininkų ir, kas keisčiausia, pačių inteligentų. Kasdien matomas toks vaizdas. Partizanas užėina pas ūkininką, o pastarasis, slegiamas sunkios okupacijos naštos, klausia:

- Kažin kaip vyreliai su čėsu? Ar mes jį kada nors išvargsim, ar, galėt, mus visus pribais? Ar jūs nieko negirdit?

O partizanas:

- Nenusimink, tėvai! Viskas eina į gerą pusę. Laisvė netoli. Jau didesnę dalį vargo išvargom. Viskas bus gerai. O ruskiai siunta dėl to, kad galą jaučia... Mes galim laisvės ir nesulaukti, bet jūs sulauksit. Tik kantrybės!

Kokią įtaką partizanai turi daliai gyventojų vien tik pasirodymai, dažnai pasako patys gyventojai:

- Kai jūs, vyrai, neužeinat ar ilgiau nematom, tai, rodos, ir pasaulyje nieko nesidaro, rodos, kad taip, va, ir bus ilgus metus. Aplinkui vis tas

pats ir tas pats: duona valstybei, grūdai valstybei, mokesčiai, pyliavos, prievolės, nubuožinimai. Kad tik Dievas jus sveikus laikytų.

Politinėmis žiniomis, ypač jei jos tiesioginiai liečia mūsų kraštą, visi partizanai gyvai domisi. Ypatingai gilų išpūdį visiems paliko atgabentų iš užsienio ten leidžiamų lietuvių ir svetimomis kalbomis laikraščių iškarpos, liečiančios lietuvių partizanų veiklą ir dabartinę sunkią tautos dalį. Reikia pasakyti, jog vis tik dalis partizanų anksčiau negalėdavo patikėti tuo, jog kokios nors žinios iš Lietuvos patenka į užsienį. Dabar, kada partizanas pamato kad ir labai paprastas, kuklias, daugybės rankų apčiupinėtas, apiplýšusias iškarpas, tuojau įsitikina, jog vis tik ir jų kova nelieka visiškai be jokio atgarsio, jog apie ją, kad ir palyginus nedaug, bet žino ir Vakaruose.

Beveik visi partizanai anksčiau su nusivylimu ir kartėliu kalbėdavo apie Graikijos pilietinį karą. Girdi, per radiją kasdien kalba apie Graikijos komunistų partizaninę veiklą, o apie Lietuvos nieko. Juk Lietuvoj irgi tas pats, o partizaninio veikimo sąlygos daug blogesnės, priešas nepalyginamai gausesnis. Lietuvos partizanų niekas neremia, jie jokių ginklų negauna. Lietuva - lašas viduryje komunistinės jūros. Ji palikta likimo valiai. Graikijoje kelis komunistus nuteisia mirti - apie tai kalba Gen. Asamblėjoje, o Lietuvoje kasdien šimtai kalėjimuose užkankinami, šimtai lavonų miestelių gatvėse valkiojasi - apie tai tylima.

Tokie pokalbiai dažniausiai baigiami šitokiu išsireiškimu:

- O jeigu mums duotų ginklų, šaudmenų, sprogstamos medžiagos... Jeigu žmonėms duotų bent truputį žinių per radiją iš užsienio lietuviškai... Dabar gi nieko - rodos, tokios Lietuvos ir nebūtų.

Iš užsienio atgabentos žinios, nors ir labai šykščios jos būtų, partizanams yra didelė moralinė paspirtis. Partizanai įsitikina, jog ne tik jie vieni prieš bolševizmą kovoja, bet kad tai kovai ir visas pasaulis ruošiasi.

Kada partizanas kalba apie būsimąjį karą, jis, vartydamas savo dažnai iš žemės ištrauktą, rūdžių duobelėmis išvagotą ginklą, sako:

- Jeigu amerikoniai dar nenori pradėti karo, tai tegu mums ginklų atsiunčia. O dabar turi žmogus štai iš kokių šaudyti, ir dar su supelijuotais šoviniais...

Labiausiai partizanų nuotaiką paveikia vadovybių bei artimų kovos draugų žuvimai, gyventojų trėmimai, savo šeimų sunki būklė ištrėmimo. Tai trys pagrindinės priežastys, kurios partizanus gana stipriai jaudina. Kovos draugų žuvimus partizanai greičiau pergyvena. Tokiais atvejais sakoma: ne jie pirmutiniai ir ne jie paskutiniai žuvo. Arba: medžio be skiedros nenutašysi - atseit, kova susijusi su aukomis; be aukų nieko nepasiekama.

Tokie žuvimai, kur partizanas būdavo nukaunamas per jo paties neatsargumą, daugiau visus pykindavo nei liūdesį keldavo. Jeigu žuvimas buvo surištas su didvyriška kova, tai jis veikdavo visus teigiamai:

- Žuvo, bet ir ruskių priklojo.

Gyventojų masiniai trėmimai, suėminėjimai, kankinimai partizanus paveikia ta prasme, kad kiekvieno viduje vėl atsiveria žaizdos, kiekvieno širdyje plečiasi nenumaldomas keršto troškimas. Tokiais momentais kiekvienas partizanas pergyvena tam tikrą susigraužimą savo bejėgiškumu, jog priešui už tai negalima pilnai atlyginti.

Gyventojų nuotaikos ryšium su didėjančiu okupanto spaudimu į kolchozus atsiliepia ir partizanų nuotaikoms. Savo tautiečių sunkią būklę jie gyvai atjaučia:

- Žmonės apkrauti pyliavomis, tik skundžiasi, dejuoja... Sunku pas juos ir užėti.

Gyventojų rodomas atsparumas okupantui partizanams turi didelės reikšmės. Gyventojų priešinimasis - partizanams svarbi moralinė paspartis.

Trumpai suglaudus galima pasakyti, kad jeigu žmonės džiaugiasi, tai ir partizanams gera, jeigu žmonės liūsta, liūsta ir partizanai. Ir atvirkščiai: partizanų pasisėkimus žmonės pergyvena taip, kaip savo pasisėkimus, ir jų nepasisėkimus pergyvena, kaip ir savo nepasisėkimus.

Dažnai pastebimas reiškinys, kad partizanai sąmoningai vengia kalbėti apie tai, kas surišta su liūdnais prisiminimais. Dėl to partizanų pokalbiuose liečiamas ateities gyvenimas. Kiekvienas su paslėptu ilgesiu kalba, kas būtų, jeigu staiga karas prasidėtų, ką veiktų Lietuvai atgavus nepriklausomybę, kaip tvarkytų savo ateities gyvenimą ir t. t.

Ar partizanas sąmoningas? Į šį klausimą galiu duoti teigiamą atsakymą, nors yra reiškinių, - vienu daugiau, kitų mažiau, - rodančių, jog apie dalį partizanų negalima atsiliiepti kaip apie pilnai sąmoningus laisvės kovotojus partizanus. Štai keletas tokio nesąmoningumo reiškinių.

Nekurių partizanų tarpe išsiplatinęs įprotis apkalbinėti savo kovos draugus bei vadus niekados nepasakant tiesos į akis tam, kuris virto tų apkalbinėjimų objektu. Tokios apkalbos eina iš lūpų į lūpas, kol galų gale jos pasiekia (žinoma, gerokai padidintos) ir patį apkalbėtajį. Pastarasis, aišku, pradeda ieškoti šaltinio, iš kur apkalbos, liečiančios jį, kilo. Taip prasideda nesusipratimai, ardantieji tarpusavio sugyvenimą.

Kai kurie partizanai, neišsąmoninę drausmės reikalingumo, į drausmę žiūri kaip į nereikalingą, primetamą dalyką. Į viršininkus kai kur žiūrima taip, lyg jie būtų skiriami daugiausia tam, kad partizanus bausių, varžytų jų laisvę ir t. t. Tokiu būdu atsiranda „suokalbininkų“ rate-

liai. Vienam partizanui iš tokio „suokalbininkų“ ratelio nusižengus Partizano] drausmei, nusižengimas rūpestingai maskuojamas visų „suokalbininkų“, kad org[anizacinio] v[ie]n[eto] vadas apie tai nieko nesužinotų. Kaip tik tokiuose rateliuose vyksta ir išgėrinėjimai slapta.

Tačiau ne tik eiliniai partizanai būna tokie „suokalbininkai“. Jų tarpe būna ir vienas kitas smulkesnio org[anizacinio] v[ie]n[eto] vadas, kuris, siekdamas populiarumo savo vyrų tarpe ar, kaip sakoma, „būti geru savo vyrams“, apie savo org[anizacinio] v[ie]n[eto] partizanų padarytus nusižengimus nepraneša vadovybei, bet priešingai - jis visados stengiasi vadovybei savo vyrus teigiamai atestuoti. Kada susidaro „suokalbininkų“ ratelis su savo vadu priešakyje, tada ir partizanų nusižengimai aiškiai iškyla negreitai. Tokių partizanų tarpe „geras“ vadas tas, kuris jų nebaudžia ir kuris duoda daugiau laisvės jiems nusižengti.

Kai kuriuose org[anizaciniuose] v[ie]n[etuose] vadai patys nerodo pavyzdžio savo vyrams. Tik dėl to tokie org[anizaciniai] v[ie]n[etai] būna atsilikę labiau už kitus, nes pats vadas nedaug kuo geresnis už savo kovotojus. Visa tai atsitinka dažniausiai ne iš blogos valios. Šiuo metu org[anizacinio] v[ie]n[eto] vadams žuvus į jų vietą atsistoja gabesni eiliniai kovotojai. Ir pastarieji dažnai nežino, ką tai reiškia vadu būti ir, svarbiausia, nežiūrint kuo ir kaip būtent vadovavimas pasireiškia. Pasietaiko, kad toki org[anizacinio] v[ie]n[eto] vadai, kurių laiką pavadovavę, tik sugriaua kovotojų akyse savo autoritetą.

Dar ne visi partizanai supranta tai, jog mūsų sąjūdis tik tada gali kilti aukštin, jeigu visi be išimties partizanai, nežiūrint kokias pareigas jie beiečių, sąžiningai ir atsidėję atliks jiems pavestus uždavinius. Dar ne visi supranta, jog tik per savęs pagerinimą galima žengti prie sąjūdžio veiklos pagerinimo, jog tik kontroliuojant savo elgesį su gyventojais, jog tik taurinant save bus galima ir visą sąjūdį pakelti į tauresnę aukštumą. Tuo tarpu kai kurie partizanai visą sąjūdžio veiklos sėkmingumą ižiūri vien vadovybės veikloje. Jų sakoma:

- Kas man, tegu vadas rūpinasi. Tam jis yra vadu paskirtas.

Arba:

- Yra vadovybė, tegu ji ir rūpinasi.

Dėl tokio kai kurių partizanų nesąmoningumo kai kuriuose org[anizaciniuose] v[ie]n[etuose] susidaro padėtis, jog org[anizacinio] v[ie]n[eto] vadas su keliais vyrais visą laiką apsikrovęs darbu ir nespėja atlikti jam pavestų uždavinių, tuo tarpu kai eiliniai kovotojai neturi ką veikti. Bet pasitaikė ir taip, kad org[anizacinio] v[ie]n[eto] vadas, vadovaudamasis kokiais nors egoistiniais sumetimais, sąmoningai neduoda tvarkyti ir atlikti

savo vyrams uždavinių, kuriuos jie pilnai sugeba atlikti. Visa tai numuša vyrams ūpą, mažina jų iniciatyvą.

Atsitinka, jog senesni partizanai (anksčiau įstoję į eiles) neigiamai žiūri į org[anizacinių] v[ie]n[etų] vadus, paskirtus iš vėliau įstojusių į P[artizanų] eiles partizanų tarpe, visai neatsižvelgdami į tai, kad toki partizanai, nors ir mažiau partizanavę, tačiau visą laiką rodė ir teberodo didesnę aktyvumą, daugiau iniciatyvos ir bendrai noro dirbti negu jie patys.

Senesniųjų partizanų („senesni“ išpartizanautu laiku) tarpe kartais atsiranda tokių, kurie nerodo naujai įstojusiems į P[artizanų] eiles jokio pavyzdžio ir nesidalija su jais savo turima kovos patirtimi. Yra buvę atsitikimų, jog senesnieji partizanai į savo nusižengimus įtraukdavo naujokus partizanus. Pastarieji gi elgdavosi taip, kaip mokė senieji partizanai.

Kai kurie partizanai mažai kontroliuoja savo elgesį ir kalbą esant gyventojams. Netinkamas elgesys ir kalbos palieka gyventojams blogą įspūdį.

Dar ne visi partizanai išsąmoninę, kad tik jie gali vienaip ar kitaip nuteikti gyventojus. Pamištama, kad gyventojai, mažiau turį reikalo su partizanais, kartais vien iš visai nereikšmingų smulkmenų padaro plačiausias išvadas, susidaro apie partizanus geras, vidutines ir blogas nuomones. Ir ne tik apie pavienius partizanus, bet kartais net apie visą sąjūdį.

Kai kurie partizanai ir net org[anizacinių] v[ie]n[etų] vadai vis dar neįsąmonina partizaninės spaudos platinimo reikšmės. Vis dar pasitaiško, jog kai kurių partizanų planšetėse ar slėptuvėse dalis laikraštėlių ar atsišaukimų susivalchioja.

Beveik visuotinis neigiamas reiškiny yra tas, kad partizanai, turėdami laisvo laiko, jo tinkamai nesunaudoja. Retas dalykas, kad partizanai skaitytų knygas ar ko mokytųsi. Laisvas laikas sunaudojamas dažniausiai pokalbiams ir kortavimui, rečiau – dainų rašymui. Viso to, aišku, būtų lengviau išvengti, jeigu partizanų tarpe būtų bent kiek daugiau intelligentų, kurie skatintų partizanus savęs lavinimui ir auklėjimui.

Nežiūrint šių pasitaikančių neigiamų reiškinių, partizanų dauguma yra sąmoninga. Tas sąmoningumas ypač pasireiškia ten, kur reikalas liečia pasirinktą kovos kelią, kovos tikslą. Vargu ar šiandien rasime toki partizaną, kuris abejotų savo pasirinktojo kelio teisingumu (žinoma, negalima 100% tvirtinti, kad vieno kito visai nebūtų), kuris gailėtųsi savo sprendimo, padaryto įstojant į P[artizanų] eiles. Kiekvienas partizanas, kad ir kaip mažai jis išsilavinęs būtų, žino, dėl ko jis kovoja, už ką jis kovoja ir ką ta jo kova reiškia.

Reikia pridurti, jog partizanų sąmoningumas šiuo metu yra didesnis negu anksčiau. Labai jau retas partizanas, kuris nesidomėtų savo tautos

bei sąjūdžio likimu, savo sąjūdžio pasiektais laimėjimais. Kiekvienas partizanas giliai pergyvena sąjūdžio nepasisekimus ir džiaugiasi sąjūdžio pasiektais laimėjimais. Ypač tai buvo galima pastebėti tada, kai partizanai sužinojo, jog galų gale visos apygardos susijungė į vienalytį sąjūdį - LLKS, vadovaujamą vienos Vyr. Vadovybės. Nebuvo tokio partizano, kuris apie tai būtų kalbėjęs be pasitenkinimo ir džiaugsmo.

Apygardoje buvo ir tebeprasitaiko klaidų. Vienos iš jų nedrausmingų partizanų sąmoningai buvo kartojamos, kitos gi padaromos visiškai ne iš blogos valios, nesąmoningai [neįskaitomi žodžiai] išvengti ir jeigu jau pasitaiko [neįskaitomi žodžiai] prieš tai kilusios iš tų klaidų [neįskaitomi žodžiai] apygardoje būtų, kaip minėta, daug [neįskaitomi žodžiai] T[ė]v[ūnijos] V[adų] šiuo metu yra [neįskaitomi žodžiai] išsilavinimo. Dar daugiau: gali [neįskaitomi žodžiai] išsilavinimą, kad ir nedidelį, ir šioji toki išsimokslinimą [neįskaitomi žodžiai] aišku, daro viską, stengiasi [neįskaitomi žodžiai] gali vyrams duoti, kadangi jiems [neįskaitomi žodžiai] Dainavos apygarda ir rinktinių [neįskaitomi žodžiai], kad galėtų partizanų auklėjimo srityje tinkamai užkūsti.

Tačiau kaip bebūtų, šiandien priešas nepalyginamai geriau ginkluotas, nepalyginamai gausiau besinaudojantis moderniškiausiomis ryšio priemonėmis, turįs gerai apmokytus, prityrusius iš T[arybų] Rusijos atsiųstus MVD-istų ir MGB-istų kadrus, - žodžiu, turįs visas sąlygas, reikalingas kovai vesti su negausiais partizanų daliniais, nepalauš partizanų atsparumo, nors spaudimas būtų kažin kiek kartų didesnis. Partizanai turi tvirtą moralinį pagrindą bei ideologiją, daugelio šimtų žuvusių krauju rašytą, ir to priešas nei propaganda, nei jėga nesugriauš.

Apžvelgiant dabartinę Dainavos apygardos būklę galima pasakyti, jog vyrai pasiryžę kovoti ir jeigu reikėtų - mirti. Visi žino ir supranta, jog kelias, kurį jie pasirinko, veda tik į priekį, neatsižvelgiant į tai, kas jų ten lauktų: ar dar ilgi kovos metai, ar mirtis. Ir čia jokių nuomonių skirtumų nėra. Kol yra partizanų, tol bus kova tęsiama toliau. Galbūt ji nebus tokia, kaip dabar, taip kaip dabar ji nėra tokia, kokia buvo prieš kelerius metus, kadangi besitęsianti okupacija savaime nustatė naujas kovos formas ir būdus, galbūt bus mažiau ginkluotų smūgių priešui suduota, bet tokiu atveju partizanas gyvu lietuvišku žodžiu stengsis palaikyti negęstančią meilę tėvynei ir tikrosios nepriklausomybės troškimą savo tautiečių širdyse.

Dainavos apygarda, turbūt kaip ir visas sąjūdis, pergyvena šiuo metu persilaužimo laikotarpį. Po ilgų metų tam tikro blaškymosi ir necentralizuoto veikimo atėjo laikas stiprinti tai, kas didžiausiomis pastangomis

ir pasiaukojimu pasiekta. Iš vienos pusės - gausūs partizanų žuvimai ir priešo spaudimas, iš kitos pusės - prityrusių partizanų vadų stoka daro padėtį neabejotinai sunkią. Tačiau noro, pasiryžimo ir valios nugalėti sunkiausias kliūtis netrūksta. Ir tai yra svarbiausia, kas leidžia manyti, jog kova bus ir turės būti tęsiama.

Autorius *Dzūkai*
D[ainavos] Ap[ygardos] V[adas]

Publikuota: *Laisvės kovų archyvas*, 1993, Nr. 6, p. 84-93.

153 *dokumentas*

Mykolo Babrausko-Vaišvilko straipsnis apie miesto gyventojų požiūrį į okupaciją ir pasipriešinimą jai (1950 m.*)

Miesto visuomenės moralinis stovis,
pasitaikančios žalingos ir teigiamos įtakos,
sąmoningumas, ydos ir trūkumai

LK-jų santykiai su miesto visuomene

Šeštus metus besitęsianti bolševikinė okupacija padarė nepaprastai didelę žalą miesto lietuviškajai visuomenei. Bolševikų teroro paveikta, ji didžia dalimi nukrypo nuo pasirinkto visos tautos kelio - pasipriešinimo prieš okupantus. Jeigu Lietuvos kaimas nešė šiuo metu beveik visą pasipriešinimo prieš okupantus našą, tai to, žinoma, negalima pasakyti apie miestą. Miestas yra pasyvus Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio atžvilgiu, kuris kaip tik yra viso šio pasipriešinimo organizatorius. Šio pasyvumo priežasčių tenka ieškoti labai sudėtingame miesto visuomenės gyvenime bolševikinės okupacijos sąlygomis. Šio gyvenimo analizė ir duos atsakymus į taip dažnai keliamus klausimus: kodėl miesto visuomenė yra pasyvi, kodėl ji yra linkusi į taikstymąsi su okupantais?

Bolševikinės okupacijos metu miestai yra virtę tarybinio gyvenimo centrais ir bolševikinės propagandos židiniais. Bolševikai žino, kad visos visuomenės negalės paimti savo įtakon iš karto, ir todėl tai pradėjo daryti palaipsniui nuo miesto gyventojų. Tas, žinoma, jiems ir iš dalies

* Straipsnio parašymo data nustatyta iš konteksto.

pavyko. Pagrindinė priežastis to jų pasisekimo glūdi tame, kad jiems pasisekė suimti į savo rankas pagrindinius miesto gyventojų pragyvenimo šaltinius. To jie pasiekė panaikindami privatinę gamybą bei prekybą. Gyventojų pragyvenimo šaltiniu tapo darbas tarybinėse įstaigose, įmonėse, artelėse, kooperacinėje prekyboje ir t. t. Tuo būdu bolševikai ekonomiškai pažaboję miesto gyventojus, neužmiršus to fakto, kad visos vadovaujamos vietos tose įstaigose ir įmonėse buvo užimtose tik komunistų partijos narių arba jiems visiškai atsidavusių žmonių. Be to, tenka atsiminti, kad Lietuvos kolonizaciją bolševikai yra nukreipę tik į miestus, nes kaime šiuo atžvilgiu dėl sąjūdžio veiklos jiems visiškai atpuola. Tuo būdu visų įstaigų ir įmonių kadrai tapo papildyti rusais – kolonistais, kurie Lietuvoje apsigyveno kaip visų sričių „specialistai“. Be to, visi šie „specialistai“ turi vadovaujamą vaidmenį. Išties įstaigos, kaip MGB, MVD, paruošę įstaigos, autotransporto, finansų, tapo visiškai rusiškos. Patekti į įstaigas galėjo tik „lojalūs“ tarybų valdžiai. Lojalumas yra paprastai smarkiai tikrinamas. Neretai [norint] gauti darbą daugumai teko pasiversti „tarybiniai žmonėmis“. Visus tuos, kurie savo nusistatymą parodėdavo viešai, šalinavo iš darbo ir į jų vietą statydavo jau tikrai bolševikams patikimus. Dabar tarnautojų tarpe bent koks viešas antibolševikinis pasipriešinimas tiesiog laikomas savižudybe. Kiekvienas rūpestingai stengiasi užmaskuoti savo praeitį ir būti „tarybinio žmogumi“ tam, kad jo neišmestų iš darbo ar nepasodintų. Paskutiniu laiku bolševikai stengiasi galutinai išrauti iš įstaigų visus asmenis, įtariamus lietuvišku nusistatymu, ir jų vieton sodinti įvairius komjaunuolius, baigusius kokius nors trumpalaikius kursus. Likusieji noroms nenoroms taikstėsi, norėdami kaip nors išsilaikyti. Todėl bolševikams palankių žmonių vis daugiau ir daugiau randasi tarnautojų tarpe.

Daug geresnė padėtis yra įmonių ir artelių darbininkų tarpe. Jie kaip tik kenčia didelį socialinį neteisingumą, būdami, palyginus su tarnautojais, nepaprastai menkai atlyginami už darbą. Jeigu bolševikų valdžia turėtų remtis darbininkais ir jiems suteikti geresnes gyvenimo sąlygas, tai kaip tik yra priešingai. Įmonės darbininkas jokia būdu nebijo netekti darbo, netekdamas 200-300 rub. mėnesinio atlyginimo, kuris jam su šeima neduoda jokio galimumo pragyventi. Tokį atlyginimą jis gali gauti per keletą dienų, savo darbą dirbdamas privačiai. Jį riša su įmone ar artele tik tai, kad jis ten dar gali sukombinuoti pašalinį uždarbį. Todėl darbininkai dažnai išreiškia savo nepasitenkinimą tarybų valdžia. Tas jų nepasitenkinimas dažniausiai išplaukia iš sunkių gyvenimo sąlygų, iš socialinio neteisingumo, bet ne iš sąmoningo tautiško nusistatymo. Da-

bartiniai darbininkai visiškai neturi senosios darbininkijos dalies, kuri nepriklausomo gyvenimo metais buvo nusistačiusi revoliucingai ir visą laiką žiūrėjo į [neįskaitomas žodis]. Tik daugumoje greit nusivylė pamatę, kaip iš tikrųjų darbininkija gyvena Sovietų Sąjungoje, kaip bolševikai darbininkų vardu juos išnaudoja ir t. t. Jie susilaukė iš rytų ne broliška nusistačiusio darbininko, kaip kad jiems buvo skelbiama, bet rusiško čekisto. Išgyvendama savo vidinę krizę, senoji darbininkų karta tapo išblaškyta abiejų okupacijų laikotarpyje.

Dabartinius darbininkus sudaro neturtingoji miesto visuomenės dalis. Jos pagrindinis tikslas: kasdieninės duonos klausimas. Politikuoti daugumoje nelinkusi. Šiandien sunku rasti darbininkų tarpe partietį. Jie keikia tarybų valdžią ir naujuosius tarybinius ponus. Jeigu jie girdi apie karą, jie jo laukia, nes žino, kad po karo bus gerai apmokamo darbo; jeigu jie išgirdo, kad partizanai nuvertė MVD-istų mašiną, jie iš vienos padaro dešimtį ir sako, kad gerai, o jeigu jie išgirsta apie šnipų nužudymą, jie jau tai blogai mini. Sąjūdis ir jo tikslai jiems yra nepažįstami. Visiškai netiki bolševikų propaganda, o visą dėmesį sukaupę į savo asmeninį gyvenimą. Kiekvienas darbininkas šiuo metu yra savotiškos rūšies spekuliantas. Kiekvienas vagia iš savo įmonės ar artelės medžiagas bei gaminius ir parduoda rinkoje. Tuo būdu sudaroma pašalinių pajamų, kurios įgalina šiaip taip pragyventi. Alkoholio vartojimas darbininkų tarpe yra masinis. Jame skandinama visa pagieža ir visas skausmas, o taip pat ieškomas nusiramėjimas dėl dabartinio vargingo jų gyvenimo.

Pats stipriausias, sveikiausias ir aktingiausias elementas mieste yra besimokantis jaunimas. Tai vienintelė mieste visuomenės dalis, kuri žiūri į sąjūdį su didžiausiu pasitikėjimu. To priežastis yra ta, kad dauguma moksleivių gyvena kaimo nuotaikomis ir yra didelėje sąjūdžio įtakoje. Dauguma jaunatviška energija užsidegę nepriklausomos Lietuvos siekimu. Tas juos ir apsaugoja nuo bolševikų įtakos. Bolševikai gerai žino, kad jų tikslų įgyvendinimas Lietuvoje priklauso ir nuo to, kaip jie paveiks Lietuvos besimokantį jaunimą, todėl deda jie visas pastangas jį paimti savo įtakon ir perauklėti saviškai. Nepaveikiant jaunimo propaganda, stengiamasi jį įtraukti į komjaunimo organizaciją, kur jis noromis nenoromis turėtų auklėtis pagal bolševikinės ideologijos principus. Tam panaudojamos visos priemonės: mokytojų įtaka, įkalbinėjimai, grasinimai ir t. t. Čia kaip tik į pagalbą ateina mokytojai - komjaunuoliai bei partiečiai, kurių visoje apygardos erdvėje yra vos keliasdešimt. Labiau siai spaudžiami yra nuolat mieste gyvenantieji moksleiviai (kaimiečiams yra puikus atsisakymo pretekstas - partizanai), o ypač mokytojų ir tar-

nautojų vaikai. Tokiems griežtai atsisakius, griebiami jų tėvai už vaikų „neišauklėjimą“ arba už taip vadinamos buržuazinės ideologijos skiepimą. Ir nors į komjaunimą verbavimo akcija vis labiau įgauna aštresnį pobūdį (ypač po LKP(b) V plenumo nutarimo „Dėl liaudies švietimo pagerinimo“ ir po 1949.XI.23 d. „Tiesoje“ paskelbto Sniečkaus straipsnio „Už tarybinį moksleivių auklėjimą“), moksleivio įstojimas į komjaunimą yra labai retas dalykas. Dar tenka pabrėžti, kad moksleiviai moka atskirti jiems teikiamas žinias nuo bolševikinės propagandos, kuri kyšoja visuose tarybiniuose vadovėliuose, tiek ir kai kurių mokytojų dėstyme. Tas parodo, kad moksleivija, turėdama tiesioginį bolševikinio perauklėjimo pavojų, lieka nepalaužiama; tas rodo, kad sąjūdis besimokančio jaunimo tarpe turi didelę įtaką ir populiarumą. Ypač moksleiviją entuziastiškai veikia pagrindžio spauda, kuri jos tarpe mielai skaitoma ir platinama. Ir jeigu sąjūdis ir toliau pajėgia palaikyti moksleivijos moralę, iš jos eilių galima tikėtis rimtų papildymų.

Prie tokio kieto moksleivių laikymosi prisiderina ir mokytojai. Jų dėstymas daugumoje jau vyksta pagal tarybinės pedagogikos reikalavimus. Istorijos, geografijos, biologijos, lietuvių kalbos mokymas vienur daugiau, kitur mažiau persunktas bolševikine dvasia, nes tam daugumoje naudojami iš rusų kalbos versti vadovėliai. Todėl mokiniai gauna iš mokytojų jau į tarybinius rėmus išpraustas žinias. Geriau yra su griežtųjų mokslų dėstymu, kur propagandos beveik jau neįmanoma išprausti, bet už tai visur iškeliamas rusų mokslininkų primatas. Mokytojų dėstymas, matant moksleivių atkaklumą, yra grynai sausas ir neišeina iš tarybinio vadovėlio ribų, dažniausiai ir to nesilaikant. Bet, palyginus su praėjusiais metais, dėstymas įgauna vis tarybiškesnių formų dėl daromo spaudimo ir didelės kontrolės iš bolševikų pusės. Ypač visą padėtį pablogina mokytojai komjaunuoliai arba partiečiai. Jų, kaip jau minėta, yra nedaug, bet jau po vieną ar po kelis vidurinėse mokyklose. Jie kaip tik ir vykdo likusiųjų mokytojų darbo kontrolę. Paskutiniu metu bolševikai tokių mokytojų skaičių stengiasi padidinti, bet jų pastangos yra beviltiškos, nes jos sudūžta į atkaklų mokytojų pasipriešinimą.

Tuo būdu mokytojai yra tvirčiausia, sąmoningiausia ir šiuo metu gausingiausia lietuviškosios inteligentijos dalis, galutinai dar iki šiol nepalūžusi ir su didžiausiu aktualumu ir toliau bekovojanti su bolševikų pastangomis įtraukti ją į Lietuvos jaunimo subolševikinimo darbą.

Likusioji lietuviškoji miesto inteligentijos dalis, kurią sudaro gydytojai, inžinieriai, agronomai ir kt., yra visiškoje bolševikų priklausomybėje. Jiems jau nedaromas toks ideologinis spaudimas kaip mokytojams. Jie

daugiau vertinami iš specialybės pusės. Jiems yra duodamos visos geros pragyvenimo sąlygos tam, kad jie galėtų dirbti, jei jie yra geri savo specialybės žinovai. Bolševikai, kad ir žinodami jų priešišką nusistatymą ir net kartais praeities antibolševikinę veiklą, neliečia, o reikalauja tik jų darbo. Žinoma, prie to privedė gerų specialistų trūkumas, nes naujai „iškepti“ specialistai neišlaiko net ir bolševikų kritikos. Visi šie inteligentai esmėje yra nusistatę [priešišškai] bolševizmui, gerai seka politinių įvykių raidą ir todėl iš jų tarpo partiečių pasitaiko visiškai mažai.

Likusioji mieste visuomenės dalis, kurią sudaro likę privatūs amatininkai, smulkių žemės sklypų savininkai ir kiti, besiverčią įvairiais pripuolamais darbais, visiškai nuo bolševikų nepriklauso ir todėl iš jų tarpo bolševikuojančių beveik visiškai nėra. Visi jie vos pragyvena ir todėl prieš bolševikus nusistatę.

Iš tokių miesto gyventojų gyvenimo sąlygų išplaukia jų pažiūros bei nuotaikos sąjūdžio bei Lietuvos ateities klausimu. Pažiūros į sąjūdį bei į Lietuvos ateitį yra labai įvairios kiekviename gyventojų sluoksnyje, o taip pat dažnai ir nepastovios. Bet galima išskirti keturias pagrindines pažiūras sąjūdžio atžvilgiu ir pagal tai visus miesto gyventojus suskirstyti į keturias pagrindines kategorijas.

Pirmajai kategorijai priklausytų visi tie, kurie nusistatę sąjūdžio atžvilgiu priešišškai. Vieni nusistatę priešišškai todėl, kad jau yra patys pasidarę bolševikais, būdami partiečiais, aukštais pareigūnais ir yra prisidėję prie lietuvių tautos naikinamojo darbo. Tai įvairūs tautos pardavikai, kurių nusikaltimai yra jiems užkirtę kelią atgal. Jie kaip tik dabar visi yra susitelkę miestuose ir varo savo išdavikišką darbą toliau, stengdamiesi įvairiausiais būdais pakenkti ir sąjūdžiui.

Kiti iš priešišškai sąjūdžiui nusistačiusių yra inteligentų dalis, kurių priešiškumas kyla iš jų pažiūrų į politinę padėtį, į dabartinę Lietuvos būklę tarptautinėje plotmėje ir kt., nors jie iš principo bolševikams nepriitaria. Tokie galvoja, kad sąjūdis šiuo metu nieko neduodas tautai, išskyrus dideles aukas. Jie galvoja, kad bolševikų pozicijos Lietuvoje tvirtos, kaip kad, jų nuomone, yra tvirtos ir tarptautinėje arenoje, kad anglų-amerikiečių blokas šiuo metu yra per silpnas karui pradėti su Sovietų Sąjunga. Galvojama, kad laikas Sovietų Sąjungai eina į naudą, kad ji kiekvieną dieną stiprėjanti kariškai ir ekonomiškai, ir po to, kai anglų-amerikiečių blokas bus jau pasiruošęs karui, Sovietų Sąjunga bus stipri ir jos nedrįsiai pulti. Tuomet jau jie ieškosią kompromiso su Sov. S-ga. O jeigu kartais karas ir kiltų (o jis numatomas po dešimčių metų), anglų-amerikiečių bloko jau lauksias pralaimėjimas. Tokiu būdu Lietuvai esą

jau nebepasitaikysias toks patogus momentas nepriklausomybei atgauti, kaip kad 1918-1920 m. Dabar lietuviams esą belieka tik mesti bereikalingą jėgų eikvojimą pasipriešinime prieš bolševizmą ir prisitaikyti prie esamų bolševikinės okupacijos sąlygų. Šitaip galvoja dar likę senosios inteligentijos kartos atstovai, anksčiau buvę kairiųjų pažiūrų. Iš šių asmenų tokios nuomonės ir išplaukia priešiškumas sąjūdžiui. Jie sąjūdį puola gana aštriai. Primeta sąjūdžiui tai, kad jis negali atstovauti tautai, nes jis būk tai esąs besislapstančių nuo bolševikų asmenų neskaitlinga grupė, be jokios ideologijos ir politinės krypties, kad tik be reikalo plėšiami, žudomi ir traukiami į pavojų nekalti gyventojai; esą sąjūdis neturįs atramos visuomenėje, nes neturįs kuo jos patraukti pas save. Sąjūdžio propaganda, pagrįsta greitu karo buvimu, yra neįtikinanti.

Taip, žinoma, jie galvoja tik todėl, kad visiškai nepažįsta sąjūdžio ir nežino jo tikslų bei pobūdžio. Jie esmėje mato, kad lietuvių tauta Sovietų Sąjungoje žus, per ilgesnį laiką perauklėta bolševikiškai ir asimiliuodamasi su rusais. Bet kitokios išeities jie neranda.

Ne vienas inteligentas su tokiomis pažiūromis nueina į priešo stovyklą.

Dar kiti prieš sąjūdį nusistatę priešiškai todėl, kad jie jo bijo, nors tam nebūtų jokio pagrindo. Tai įvairūs nežymūs tarnautojai ir šiaip miesčionys, kurie apie sąjūdį žino tik tiek, kad jo tikslas yra „šaudyti nekaltus tarybinius piliečius“, kaip apie tai dažnai bolševikai kalba. Tokie todėl mano, kad P[artizanai] ir jų nepasigailėtų, jeigu tik pakliūtų į rankas. Aišku, kad tokie niekuo nėra nusikaltę ir, miesto sąlygose gyvendami ir neturėdami reikalų su kaimu, negalėjo gerai pažinti sąjūdžio.

Antrajai kategorijai galima būtų priskirti visus tuos, kurie laikosi pasyviai tiek sąjūdžio, tiek ir bolševikų atžvilgiu. Ši kategorija yra pati gausingiausia. Jai priklauso dauguma mūsų inteligentijos ir miesto plačiosios visuomenės. Ją yra nepaprastai smarkiai įbauginę bolševikų teroras ir paveikusios didelės sąjūdžio aukos. Ji yra tos nuomonės, kad Sov. S-ga turinti susiremti su Vakarais ir kad to susirėmimo metu ji žlugsianti. Tuomet Lietuvai pavyks atstatyti nepriklausomybę, bet kol taip bus, praeis tam tikras laikas. Dabar lietuviams nėra ko prasidėti su bolševikais ir geriau kaip nors taikytis prie sąlygų ir vaidinti tarybinius žmones, kad tuo nors kuriam laikui išsaugoti save. Dalis galvoja dar ir taip, kad, pasidarius „tarybiškais“ ir užėmus atsakingas vietas bolševikiniame aparate tik lietuviams, Lietuvai sumažėtų kolonizavimo pavojus, nes tuomet nebūtų taip vadinamojo kadrų trūkumo, kurį bolševikai naudoja kolonizavimo politikai vykdyti, ir būtų sulaukytas rusų plaukimas į Lietuvą.

Bet dauguma šios kategorijos laikosi vidurio. Nenori kuo nors nusižengti tautai bei sąjūdžiui, nes žino, kad vėliau gali tekt atsakyti už tai, bet nenori prisidėti prie kovos, nes bijo iššifravimo galimybės. Reiškia,belieka kaip nors prisitaikyti, užsimaskuoti, dirbti kasdieninį darbą ir laukti įvykių rutuliojimosi, teisingiau sakant, karo.

Šios kategorijos atstovų nuotaikos keičiasi labai dažnai. Vos tik atsileidžia politinė įtampa užsienyje, jie jau linksta į didesnę taikstymąsi su bolševikais, o jeigu padėtis kiek įsitempia, tai tuomet nuo jų greit atšoka, ieško kontakto su sąjūdžiui artimesniais žmonėmis ir t. t. Nuomonė apie sąjūdį taip pat dažnai yra nepastovi. Kartais sąjūdis net perdeda (kai užgirsta per radiją užsienyje minint dabartinę Lietuvos būklę), o kartais pradeda jį kritikuoti, kai pasitaiko didesnis P[artizanų] žuvimų skaičius arba užsienyje atslūgsta politinis įtempimas.

Šią visuomenės dalį nepaprastai paveikia masiniai ištrėmimai į Sov. S-gos gilumą, kurie kaip tik daugiausia ją ir paliečia. Tuomet nuotaika visiškai krinta. Nustojama visiškai bent kokios vilties ir galvojama, kad jau laukia visiškasis mūsų tautos sunaikinimas. Pradedama taikyti patarlė: „Kol saulė užtekės, rasa ir akis išės“. Tuomet keikia amerikonus, kad jie, turėdami tokią ginkluotę, jėgą, nesunaikina šio amaro ir leidžia naikinti tautas. Taip pat ši visuomenės dalis labai linkus į gandus ir įvairias sensacijas. Užtenka, kad plentais pradėtų judėti automašinos, praskristų didesni kiekiai lėktuvų, pradėtų išvažinėti rusų karininkų šeimos, kai tam suteikiama didelės reikšmės ir laukiama karo. Tokie įvykiai kartais net atsiliepia rinkos kainoms, nes pradedamos sudarinėti maisto atsargos ir užtai pradeda kilti maisto produktų kainos.

Šios visuomenės dalies bailumą, nepastovumą ir atsargumą MGB išnaudoja. Užverbavimai tampa labai dažnu dalyku. MGB agentai, nurodę kokio nors asmens tamsią praeities dėmelę, sužinoję apie dabartinį jo svyravimą, per keletą tardymų užverbuoja, nes neturima valios atsispirti įvairiems grasinimams.

Pagrindinė prie sąjūdžio neprisidėjimo priežastis yra bailumas, na, o taip pat stoka šiuometinių tautos reikalų supratimo ir pasiaukojimo tėvynės reikalams. Šios kategorijos žmonės puikiai žino, kad susirišti su sąjūdžiu - reiškia rizikuoti laisve ir gyvybe. Tai surišta su rizika netekti savo šeimos bei artimųjų, užtraukiant ant jų bolševikų kerštą. Ir, žinoma, taip rizikuoti neapsiima ir velijama tyliai sėdėti ir laukti, kol atsirastų tokių, kurie surizikuos visu kuo ir pasiaukos bendram visų tautiečių labui.

Tokiu būdu tik atitinkamas intensyvus aiškinimas apie sąjūdžio tikslus ir būtinumą, apie reikalą pasiaukoti, atitinkamas tokių asmenų laiky-

mas sąjūdžio įtakoje gali juos išjudinti ir patraukti bendron kovon prieš okupantą.

Prie trečiosios kategorijos galima būtų priskirti visus tuos, kurie tiki būtinu dalyku priešintis bolševikams, tiki sąjūdžio reikalingumu bei jo išvystymo būtinumu ir su neapykanta žvelgia į okupantą, bet, gyvendami miesto sąlygomis, neturi kontakto su tikraisiais sąjūdžio nariais. Tam kontakto užmezgimui trukdo per didelis atsargumas ar taip vadinama šnipų manija. Tokie, paprastai dirbdami įstaigose ar įmonėse, nepasitiki kad ir jau geresniu žmogumi, įtardamas jį esant šnipu, arba galvodamas, kad jei jis ir geras žmogus, bet areštavimo atveju galės išduoti. Tokiu būdu nebepasitikima nė vienu žmogumi ir neturima galimybės sudaryti kontaktą su sąjūdžiu. Perdėtas atsargumas to padaryti neleidžia. Kai kuriems trūksta iniciatyvos pačiam asmeniškai įsitraukti į sąjūdį, nors pas juos noro veikti gali būti labai daug. Taip jie diena iš dienos laukia ir tikisi bolševikų galo, gyvendami kasdieniniame neveikime tol, kol juos kas nors iš pašalies įtraukia į sąjūdį, kur jie be jokių svyravimų dirba. Tokių panašių asmenų yra gana daug mūsų inteligentijos tarpe.

Ir ketvirtoji kategorija - tai aktyvūs sąjūdžio nariai ir rėmėjai, kurie, nepaisydami bolševikų teroro, vienokiu ar kitokiu būdu prisideda prie sąjūdžio. Tik, deja, ši kategorija yra pati neskaitlingiausia. Priežastis to yra ta, kad dauguma jų per ilgesnį laikotarpį buvo iššifruoti ir nuteisti daugeliui metų kalėti bolševikų katorgoje, o papildymų vis būdavo mažiau, nes didesni nuostoliai atbaidydavo kitus, o be to, suimtieji būdavo patys aktyviausi žmonės ir jau pakeisti juos panašiais nebuvo galima.

Dar vien pasyvumo ir neprisidėjimo prie sąjūdžio priežastis, kuri labiausiai liečia inteligentiją, yra ta, kad bolševikai stengiasi ją papirkti. Paskutiniuoju metu bolševikai kaip įmanydami nori pagerinti materialines inteligentijos gyvenimo sąlygas tam, kad galėtų ją patraukti į savo pusę. Tam tikslui duodamos neblogos algos ir sudaromos galimybės apsirūpinti būtiniausiais gyvenimui reikmenimis, kas po sunkių karo gyvenimo sąlygų nepaprastai veikia. Tas ypač veikia jaunosios kartos inteligentiją, kuri, visą laiką augusi karo sąlygomis, tokių galimybių nesitikėjo. Tas pragyvenimo pagerėjimas taikomas tik tiems, kurie bolševikams dirba. Užtai daugelis lengvapėdiškų jaunuolių susigundė daryti karjerą dėl rublio. Tuomet tokie jau susidarė savo atskirą pažiūrą į tautą, sąjūdį, kuri tik jau nėra gera. Šis inteligentijos papirkimas kaip tik ir atkrato daugelį nuo rūpinimosi savo tautos likimu, nes tokie, būdami materialiai gerai aprūpinti, nejaučia sunkios okupacinės naštos, kokią jaučia kaimas.

Kita menko visuomenės pasipriešinimo bolševikams priežastis yra ta, kad ji per mažai žino apie sąjungą. Apie ją daugiau sužinoma iš pačio priešų ar iš P[artizanų] karinių veiksmų su juo, įvairių netikrų ir kartais pramanytų pasakojimų ir t. t. Apie sąjungos dabartinę misiją pagrindžio spaudos tik nedidelė dalis patenka į miestą, o didžioji dalis lieka kaime. Be to, neplaningas jos išplatėjimas labai sumažina skaičių žmonių, kurie galėtų ją perskaityti.

Kalbant apie miesto gyventojų ydas tenka pabrėžti, kad jų yra daug ir jos daugiausia iš gyventojų nuotaikų bei moralės. Čia tenka paminėti tik pačias stambiausias.

Viena iš tokių yra girtuokliavimas, kuris plačiai išplitęs tiek inteligentų, tiek ir kitų gyventojų tarpe. Neaiškus ateities gyvenimas, netekimas aiškos gyvenimo ir darbo prasmės, pesimistinės nuotaikos dėl mūsų tautos likimo, - visa tai privedė prie taip vadinamo gyvenimo šia diena. Ieškoma to, kame galima būtų užmiršti karčią tikrovę ir paskęsti užsimiršime. Tas surandama alkoholyje bei pasilinksminimuose, kurie doriai yra labai žemi. To išdavoje pastebimas ištvirtavimas jaunimo tarpe, o taip pat didelis palaidumas šeimų gyvenime. Nepaprastai padidėjo venerikų skaičius, o taip pat vedusiųjų išsiskyrimų skaičius. Tas rodo, kad miesto gyventojų dalis yra doriniai žemai puolę. Antroji labai žymi yda yra didelis palinkimas į pataikavimą priešui. Jis pastebimas visų gyventojų sluoksniuose, o ypač inteligentų tarpe. Priežastis to - noras padaryti bolševikams apie save tik tarybinio žmogaus vaizdą ir panaikinti bent kokį mažiausią įtarinėjimą tam, kad apsaugojus savo egzistenciją.

Ypač ryškiai pastebimas miesto gyventojų tarpe palinkimas į visa tai, kas yra rusiška. Naudos tarybinės dainos, rusiški išsireiškimai ir net papročiai dažnai gyventojų yra mėgiami, o ypač jaunimo. Vis labiau ir labiau jaučiama rytų kultūros įtaka, kuri sklaidžiama per kiną, įvairius viešus vakarus ir pačių miestuose gyvenančių rusų kolonistų. Subolševikėjusi miesto visuomenės dalis yra visiškai persiėmusi naująja bolševiki-ne kultūra ir matomas aiškus jos surusėjimas. Dėl to labai padažnėja mišrių šeimų sukūrimas. Jau dažnas reiškiny, kad lietuvaitė išteka už ruso ar net MGB-isto.

Religingumas mieste irgi yra sumažėjęs, nes tarnautojams ir moksleiviams yra griežtai draudžiama lankyti bažnyčią. Už tai gresia netekimas tarnybos arba išmetimas iš mokyklos. O jeigu tokie ir lanko, tai tik slap-tai. Be to, dalį tikinčiųjų nuo bažnyčios atkrato ir tas faktas, kad bolše-vikai ir iš bažnyčių sakyklų bando skleisti savo propagandą. Pavyzdžiui, liepiama kunigams per pamokslus propaguoti gyvulininkystės mėnesius,

pravesti kolchozų steigimo propagandą, raginti mokėti mokesčius, smerkti popiežių ir t. t. Ir kai kas silpnos valios kunigų yra daroma, nes atsisakius uždraudžiama atlikinėti religines pareigas. Bažnyčią dažniausiai lanko tokie, kuriuos bolševikai negali už tai nubausti. Dažnas reiškiny, kad tikintieji į bažnyčią eina kaip nors persirengę, kad tik jų nepažintų.

Bolševikai, norėdami laikyti miesto gyventojus visiškoje kontrolėje, stengiasi kuo daugiau jų užverbuoti. Tas jiems dažniausiai pavyksta tarnautojų tarpe, nekalbant jau apie bolševikuojančius. Pašauktam tam tikslui į MGB piliečiui „primetama“ pareiga, kaip tarybiniam žmogui, sekti savo priešus ir apie juos pranešinėti. Jeigu pilietis nesutinka, tai jam pasakoma, kad jis netarybinis ir netinkantis dirbti tarybinėje įstaigoje, ir apšaukiamas savo liaudies „priešu“. Ir galima garantuoti, kad tik retam pavyksta išsisukti užverbavimo, o dauguma, nenorėdami niekuo rizikuoti, tampa MGB agentais. Tokiu būdu beveik kiekvienoje įstaigoje MGB turi savo šnipus. Dažnai miesto gyventojai prievarta įgrasinti, naudojami kaip punktai palaikyti MGB ryšius su kaimo šnipais.

Kaip matome, miesto visuomenė yra visiškoje bolševikų įtakoje. Ji priversta šokti taip, kaip bolševikai jai diriguoja. Trumpai suglaudus, svarbiausios to priežastys yra šios:

- 1) Miesto gyventojai ekonomiškai nuo bolševikų priklauso.
- 2) MGB yra nepaprastai gerai išvysčiusi sekimą ir piliečių veiksmų kontrolę.
- 3) Bolševikinio teroro gyventojai yra nepaprastai įbauginti.
- 4) Sąjūdis negali pilnai išvystyti savo veiklos.
- 5) Miestas yra priglaudęs visus lietuvių tautos pardavikus, iš kur jie vykdo savo nusikaltimus prieš savo tautą.

Miesto lietuviškoji visuomenė priversta prisitaikyti prie bolševikinės okupacijos sąlygų ir todėl, kad toji okupacija per ilgai užtruko. Dabar ji priversta užsimaskuoti ir nerodyti savęs, bet joje galima pastebėti tai, kad, priartėjus visiškam bolševikų galui ir subraškėjus jų ramsčiams Lietuvoje, ji atsisuka su visa tauta prieš juos, ir atsisuka net tie, kurie nuba-lansavo jau per daug arti priešo stovyklos, norėdami dabar išsukti savo kailį ir išvengti dabartinės sąjūdžio vedamos kovos.

Autorius *Vaišvilkas*

Dainavos A[pygardos] V[isuomeninės] D[alies] V[iršininkas]

Publikuota: *Laisvės kovų archyvas*, 1993, Nr. 6, p. 93-100.

Liongino Baliukevičiaus-Dzūko straipsnis apie moralinę situaciją kaime (1950 m.*)

Kaimo visuomenės moralinis stovis, nuotaikos, pasireiškiančios žalingos ir teigiamos įtakos, sąmoningumas, ydos ir trūkumai

LK-jų santykai su kaimo visuomene

Dainavos apygardoje

Kai miestas po šešerių metų bolševikinės vergijos pateko beveik visiškai priešų įtakon, tai kaimas, betarpiškai sąjūdžio veikiamas, ir toliau tebedaro didžiausią atsparumą. Kaimas, prisirišęs prie savo žemės, kurioje jis mato savo tėviškę ir tėvynę, prie savo savito gyvenimo būdo, prie savo tradicijų, būdamas giliai religingas ir nepriklausomybės metais įgavęs tvirtą tautinį susipratimą, nerodo jokio noro žengti bolševikinės propagandos išgirtuoju „laimingu socialistiniu keliu“, įgalinančiu įveikti ūkinį „atsilikimą“, nei terorizuojamas, nei gražiais pažadais viliojamas.

Jeigu vokiečių okupacijos metais pagrindžio judėjimas bazavosi beveik tik miestuose, tai dabar, bolševikinei vergijai antrą kartą atėjus, kaimas tapo tautos bei sąjūdžio aktyvaus pasipriešinimo pagrindu. Kaimas su partizanine veikla yra neatskiriama suaugęs; jis eina išvien su partizanais, padeda jiems, išlaiko, slepia, saugo juos, rūpinasi jų likimu, sielojasi partizanų nepasisekimais ir didžiujasi jų laimėjimais. Kaimo motinos sąjūdžiui paaugojo geriausius savo sūnus ir dukras, kurie sudaro didžiulę sąjūdyje dalyvaujančių daugumą. Kaimo nuopelnai sąjūdžiui - milžiniški. Yra dar daug kaimų, kurie nedaug kuo skiriasi nuo partizanų org[anizacinių] v[ie]n[etų]. Tokie kaimai yra tarytum tvirtovės, į kurias bet kokios bolševikų pastangos patraukti į save bent vieną ūkininką bergždžiai atsimušą.

Šiandien dažnai nežino, kuo labiau stebėtis: ar ta didvyriška lietuvis šeima, kurios tėvas su keturiais sūnumis partizanų eilėse bekovodami žuvo, ar visišku bežemiu, vargšu skurdžiumi, visą laiką pusbadžiu gyvenančiu, turinčiu labai gausią šeimą ir, nežiūrint to, iš visos širdies padedančiu sąjūdžiui. Jeigu šiandien negręstų pavojus, kad tokie asmenys gali būti iššifruoti priešui, būtų galima sudaryti ilgiausią sąrašą kaip geriausią

* Straipsnio parašymo data nustatyta iš konteksto.

įrodymą, jog sąjūdį toli gražu ne buožės ir ne „buržujai“ sudaro bei jį remia, bet, priešingai, ir ta kaimo dalis, kurios interesus patys bolševikai tvirtina labiausiai giną. Tokie žmonės galvojant, rodos, kaip tik turėtų būti bolševizmo šalininkais negu kartu eiti su partizanais, juos visokeriopai remdami. Ši jaudinanti neturtingo kaimiečio parama nėra ta, kuri suteikiama iš baimės ar dėl kurių nors išskaičiavimų. Užuo išdavę partizanus ir patys, beveik nenukentėję nuo jų, pabėgtų į miestą, tokie žmonės šimtus kartų įrodė savo nuoširdų prisirišimą prie sąjūdžio ir supratimą reikalo, už kurį jie daug kartų rizikavo ir rizikuoja visa savo šeima.

Bet ne tik vargingieji kaimo sluoksniai partizanus remia. Juos remia visi, kas tik kaime gyvena. Žinoma, yra išimčių, bet tos išimtys - tai mažuma kaimo gyventojų. Vargingesniųjų kaimo sluoksnių prisidėjimas prie sąjūdžio minimas tik dėl to, kad bolševikinė propaganda stengiasi sąjūdžio kovą vaizduoti [esant] priešišką tarybinei valdžiai judėjimą, kilusį iš aštrėjančių priešingų klasių santykių kaime, persitvarkant jam ant taip vadinamų „socialistinių pagrindų“.

Iš tikrųjų kaime nėra jokių klasinių prieštaravimų. Jeigu jie ir yra, tai tik ne toki, kokius bolševikinė propaganda vaizduoti mėgsta. Tie prieštaravimai seniai išnyko, kai lietuvis ūkininkas pamatė, kas per „svieto lygintojai“ ir kokiais tikslais jie į jo kraštą įsibrovė. Visuotinis, gilus, platus ir vienintelis prieštaravimas yra tarp okupanto - valdančio komunisto - bei jo pakalikų ir okupaciją nešančio lietuvių ūkininko. Todėl kaip tik ši priežastis, o ne kitos, verčia lietuvių ūkininką taip atkakliai priešintis.

Bent trumpai reikia sustoti ir ties kaimo inteligentija. Džiugu konstatuoti, kad ji, gyvenanti kaime, yra nuo kaimo neatitrūkusi. Ji, kaip ir kaimas, gyvena tomis pačiomis nuotaikomis ir tuo pačiu pasipriešinimu bolševikinei vergijai. Kaimo inteligentijos asmenyje sąjūdis turi vieną iš uoliausių ir nuoširdžiausių savo rėmėjų.

Kaimo inteligentijos daugumą sudaro mokytojai. Jų tarpe nėra nė vieno partiečio ir nė vieno komjaunuolio, nebent vienas kitas būtų užsimaskavęs. Taip labai bolševikinės propagandos išgirta „giliai patriotinė Biržų mokytojų komjaunuolių iniciatyva, raginanti visus mokytojus aktyviau įsijungti į politinį darbą kaime“, deja, ir tepaliko tuščia iniciatyva turbūt tik Biržų mieste, nes Dainavos apygardos erdvėje tuo tarpu tokia „patriotine iniciatyva“ dar niekas neužsikrėtė. Kaime nėra jokio marksizmo-leninizmo „klasikų“ kūriniams ir kitokiam šlamštui studijuoti ratelių, seminarų ir t. t. Kaimo mokytojų taip vadinamas „idėjinio-politinio darbo turinys“ mokyklose šiuo metu - nei daugiau, nei mažiau - yra lygus nuliui. Kaimo jaunimas, didžiausiam bolševikų sielvartui, tebeauklėjamas „buržuazinio objektyvizmo“ dvasioje.

Kaimo inteligentijai, lygiai kaip ir pačiam kaimui, padeda partizaninė veikla. Jos dėka kaimo inteligentija lengvai gali atsispirti bolševikinėms represijoms.

Šnipų bei kitokių pardavikų iš kaimo inteligentijos pasitaiko labai mažai - vos vienas kitas. Bolševikams prijaučiančioji inteligentija tuo tarpu kaime nedrįsta apsigyventi. Galimas tik toks atvejis, kad bolševikai į kaimus po mokytojų perkeldinėjimo priedanga gali iš tolimesnių apskričių atsiųsti mokytojus, specialiai užverbuotus šnipinėjimo tikslams.

Kaimą, kaip ir sąjūdį, išlaiko tik tvirta moralė ir sąmoningumas, nors ne be tam tikros bolševikinės okupacinės įtakos ir trūkumų. Bolševizmas, savo prigimtyje būdamas blogis, sąmoningai naikindamas visas žmogaus dvasios vertybes, skiepydamas neapykantą bei klasių kovą, stengdamasis tai įteisinti savo nauja čekistiška „morale“, negalėjo nepaveikti mūsų kaimo.

Raudoniesiems okupantams antrą kartą užplūdus, kaimas pergyveno didžiausią moralinį smūgį. Kaimas juto, kad į kraštą vėl įsibrovė atėjūnai, kuriems nėra jokių įstatymų, surištų su žmoniškumu ar teisingumu. Netolimon praeitin nuslinkę 1941 metų įvykiai, neišnykę iki šiol iš žmonių atminties, dabar kiekvienam visu ryškumu iš naujo atsistojo prieš akis. Visi pasijuto, lyg į kraštą būtų atėjusi negailestinga mirtis, kuri iš kiekvieno turės pareikalauti savo duoklę. Prasidėjęs teroras iššaukė nusivylimą, sielvartą ir kartu neapykantą ir kerštą. Žmonės vėl pasijuto gyveną šia diena ir nežina, kas bus rytoj.

Tokiu būdu girtuokliavimas, prasidėjęs pirmame bolševikmetyje ir paplitęs vokiečių okupacijos metu, vėl buvo tęsiamas su ne mažesniu smarkumu. Ir jei girtuokliavimo pasėkos nebuvo dar tokios ryškios ir apčiuopiamos pirmame bolševikmetyje ir vokiečių okupacijos metu, tai dabar, tęsiantis antrajam bolševikinės vergijos laikotarpiui, girtuokliavimo, tapusio įpročiu, žalinga įtaka yra žymi. Įpratę samagoną gaminti ir vartoti, žmonės dabar pradėjo lengvinti savo vargus visada, kai tik okupacijos našta rodėsi jiems nepakeliama. Taip pradėjo gerti ne tik vyrai ir moterys, bet ir jaunos merginos bei vaikai 12-14 m. amžiaus. (Pastarieji nuo tėvų samagono gaminimui pradėjo vogti grūdus.) Tik todėl dalis gyventojų nustojo skaudžios tikrovės pajautimo ir pradėjo abejingai žiūrėti į tai, kas šiuo metu tėvynėje ir jų pačių ūkiuose vyksta. „Ką pragėrei - tai tavo, ko nespėsi pragerti - bolševikai paims“, - taip sakoma tų, kurie nori pateisinti savo girtuokliavimą. Į klausimą, kodėl gi geriama, dažnai numojama ranka ir sakoma: „Toks čėsas. Kai geri žmogus, tai nors negalvoji ir niekas nerūpi“.

Girtuokliavimas nemaža ūkininkų [neįskaitomas žodis] nepakeliamų pyliavų bei mokesčių visiškai nuskurdino.

Dalis kaimo jaunimo visą savo „džiaugsmą“ taip pat atrado dažnuose išgėrimuose. Tai, ko jau negalėjo duoti gyvenimas okupacijoje, tą jie daliai rado samagono dirbtinai sukeltose linksmybėse. Šiandien labai retos vestuvės, pasilinksminimai ir talkos, kur nebūtų besaikio girtuokliavimo. (Liūdnas reiškinys, kad net kaimo inteligentija tokiuose išgėrimuose visada aktyviai dalyvauja.) Iš girtuokliavimo kyla muštynės, kurių metu būna dažnai ne vienas iš pasilinksminimų, talkų ar vestuvių dalyvių sunkiai sužalojamas ar net užmušamas. Muštynės ir kivirčiai duoda pagrindą plėstis didėjantiems nesutarimams, asmeniniams kerštams, kuriais kartais pasinaudoja ir priešas.

Antras bolševikinės okupacijos padarinys - tai pasitaikančios vagystės ir apiplėšimai, beveik visados prasidedančios iš girtuokliavimo ir vykdomos partizanų vardu. Tose apylinkėse, kur partizanai retai lankosi, apiplėšimai ir vagystės vykdomos labai dažnai. Žmonės, gyvenantieji tokiose apylinkėse ir mažai pažįstantieji partizanus, kartais pagalvoja, jog tai gal ir iš tikrųjų partizanų darbai. Recidyvistų ir plėšikų atlikti veiksmai partizanų vardu atneša nepaprastai didelę žalą ir sąjūdžiui, ir patiems gyventojams.

Bolševikinės „kultūros“ įtaka pasireiškia dar ir ta prasme, kad kaime atsiranda sergančių venerinėmis ligomis, kurios nepriklausomybės metais kaime buvo beveik nesutinkamos.

Milžinišką žalą kaimui bei sąjūdžiui atneša kaime nuolat atsirandantieji šnipai, kurie kaip kokia vėžio liga ėda ir naikina tautos organizmą. Šnipų kaime - nedidelis skaičius. Viename kaime jų vienas ar keli arba visai jų nėra. Tačiau, stengdamasis savęs neišryškinti, puikiai pažindamas kiekvieną gyventoją, jo nusistatymą ir nuotaikas, toks užsimaskavęs šnipas padaro didžiausių nuostolių.

Šnipai, kaip taisyklė, atsiranda iš mažiausiai sąmoningos, žemos moralės, bolševikinei santvarkai prijauniančios gyventojų dalies. Šiai ir tik šiai gyventojų daliai reikia priskirti vienas iš didžiausių nelaimių, taip labai prarėtusių Dainavos apygardos partizanų eiles ir nešančių nenutrūkstančių kentėjimų grandinę mūsų kaimui. Šalia didžiausio pasiaukojimo ir didvyriškumo, kokį tik gali žmogus parodyti, sutinkami nusikaltimai, kad ir reti, bet dideli savo niekšišku ir pardavikišku.

Čia bus bandoma trumpai atvaizduoti tas sąlygas ir priežastis, privedusias kai kuriuos gyventojus prie žemiausio laipsnio dvasinio nuskurdimo.

Sajūdžiui besivystant kaime, asmenų, viešai skleidžiančių bolševikinę propagandą ir viešai rodančių savo palankumą bolševikinei santvarkai, negalėjo būti dėl tos paprastos priežasties, kad gyventojai bei sąjūdis negalėjo pakęsti jų ardomosios ir priešiškos veiklos kaimo viduje. Tokie asmenys turėjo pasirinkti vieną iš dviejų: arba su kaimo didžiule dauguma, taigi ir su sąjūdžiu, arba su priešu. Vieni iš jų dar pirmomis partizaninio judėjimo dienomis pabėgo pas priešą; kiti, nenorėdami nutraukti paskutiniųjų ryšių su kaimu ir bijodami netekti viso savo turto, liko kaime, prisitaikydami prie kaime gyvenančios daugumos nuotaikų ir įsitikinimų su viltimi, kad sąjūdis, tęsiantis bolševikinei okupacijai, vis tiek bus sužlugdytas.

Iš šios gyventojų mažumos, susirišusios visokiausiais pažinčių ir giminytės ryšiais su mieste bei miesteliuose gyvenančiais komunistais, atsiranda žmonių, kurie, nuolat kurstomi bolševikinės propagandos ir veikiami MVD bei MGB agentų ir „aktyvo“, pažįstamų bei giminių komunistų, išdrįsta slaptai dirbti prieš sąjūdį ir kaimo gyventojus. Šnipų naikinimas privertė likusius keisti dar labiau savo taktiką.

Šiandien šnipą sunku atskirti nuo kitų kaimo gyventojų. Jie keikia bolševikinę santvarką, jie patriotai, jie ir į bažnyčią eina, ir mitingus vengia lankyti, ir kolektyvizacijai priešinasi, ir „sunkių čėsu“ skundžiasi, ir t. t. Priešas juos taip pat rūpestingai maskuoja; pas šnipus daromos „kratos“, jų metu, ypač jei būna pašalinių žmonių, jie kartais ir sumušami, jie keletui savaičių „dėl visko“ ir į kalėjimus sodinami, o mitingų metu viešai iškolinjami ir pan. Su tokiais šnipais ir sąjūdžiui, ir kaimui kovoti sunku.

Priešas, naudodamas įvairiausias teroro, šantažo, provokacijų, papirkinėjimų ir kt. priemones, talkininkų randa dar ir kitokiais būdais. Būna dar visa eilė priežasčių ir sąlygų, kurias priešas išnaudoja šnipų verbavimui.

1) Bolševikinei okupacijai tęsiantis, savaime aišku, sunkėjo ir gyvenimas kaime. Pyliavos, mokesčiai didėjo, ūkio gi pajėgumas metai iš metų smuko. Bolševikai tą ūkio smukimą dar labiau didino, apkraudami ūkininkus papildomais mokesčiais, pyliavomis ir nesibaigiančiomis prievolėmis. Kai kurie ūkininkai pradeda neišsimokėti. Jų nuotaiškos dabartinės santvarkos pasikeitimo atžvilgiu darosi vis pesimistiškesnės, ir taip vienas kitas pradeda galvoti apie prisitaikymą okupantui. Prasideda pažinčių ieškojimas su bolševikiniu elementu. Ir čia kaip tik priešas ateina į „pagalbą“, pastatydamas savo sąlygas: arba mokesčius sumokėti, arba į kalėjimą atsisėsti, arba teikti žinias. Būna tokių, jog pasirenka paskutiniąją išeitį. Tokiu būdu jiems mokesčiai ir pyliavos da-

linai arba ir visai kompensuojamos (priklausomai nuo to, kokios žinios yra teikiamos) Judo grašiais.

2) Kai kurie gyventojai, vienokiu ar kitokiu būdu nusikaltę tarybinei valdžiai (pvz., už samagono varymą, už muštynes, už dalyvavimą sąjūdyje ar jo rėmimą ir pan.), norėdami išvengti bausmės, sutinka priešui teikti žinias.

3) Kai užverbuojami priešo ir teikia jam žinias žmonės, grįžę ar pabėgę iš ištremimo, iš kalėjimų, partizanų giminės ir t. t., t. y. visi tie, kurie yra persekiojami ir bijo okupanto pakartotinių represijų.

4) Nekurie gyventojai teikia priešui žinias išprovokuoti, įbauginti ir demoralizuoti.

5) Teikia kartais priešui žinias ir sąjūdžio nubaustų asmenų šeimos nariai bei giminės keršto sumetimais.

6) Vieną kitą prasigėrusį, nusigyvenusį, matuojantį valdžias pagal tai, kaip gerai galima išsigerti ar ką nors pavogti, paskatina šnipinėti didelės priešo skiriamos piniginės premijos už partizanų prisilaikymo vietovių susekimą.

7) Noras išvažiuoti iš kaimo į miestą taip pat priveda pavienius gyventojus prie šnipinėjimo. Mat „valdžia“, žinodama kurio nors gyventojų norą išsikelti į miestą, tą progą tyčia išnaudoja tam, kad susektų pirma partizanus ir juos išduotų. Buvo keletas atsitikimų, jog nekurie ryžosi ir tokiam žingsniui.

Tai pagrindinės šnipams atsirasti priežastys. Susipratusio ir giliau galvojančio kaimo gyventojų bolševikai nepriverčia šnipinėti. Paprastai, jeigu jis ir užverbuojamas, tai apie tai praneša dažniausiai partizanams.

Kai kurioms apylinkėms blogą įtaką turi pavienių dvasiškių pataikavimas okupantui. Nekurie kunigai, okupanto spiriami, bažnyčiose iš sakyklų pradėjo propaguoti „gyvulininkystės mėnesius, mokesčių bei pyliavų atidavimą laikui“ ir t. t. Čia būna nueinama taip toli, jog, pavyzdžiui, Alovės miestelio klebonas gyventojų yra tiesiog laikomas šnipu. Gyventojams, pratusiems kunigo asmenyje matyti visų žmogiškųjų dorybių išikūnijimą, toks kunigo elgesys veikia labai atstumiančiai. Tokiais atvejais bijoma eiti net išpažinties.

Blogą įspūdį gyventojams palieka ir kai kurių dvasiškių girtuokliavimas ir šiaip jau palaidas elgesys, pvz., Simno mst., Rumbonių bžn. ir kitur. Tai, žinoma, retos išimtys. Šiaip bažnyčia turi neabejotinai teigiamą įtaką kaimo žmonių moralei palaikyti. Tik dėl to bolševikinė propaganda savo ofenzivą nukreipusi dviem pagrindinėmis kryptimis, būtent „buržuazinių nacionalistų“ ir „klerikalinės dvasiškosios“ apjuodinimui.

Dalies mūsų inteligentijos persiorientavimas bolševikinės santvarkos kryptimi taip pat neigiamai veikia kaimo gyventojus. Kaime dažnai sutinkami tokie išsireiškimai: „Jeigu mokytis taip daro, tai ko iš mūsų, prasčiokų, norėti“. Arba: „X, mokytas žmogus, sakė, kad greičiausiai bolševikai iš Lietuvos niekada neišeis“. Tokius išsireiškimus išgirdę, kai kurie kaimo gyventojai savo tarpe pradeda narplioti, svarstyti ir mažiau atsparų ūkininką pastumia į nusivylimą ir pesimistinių nuotaikų sklaidimą.

Blogai veikdavo kaimą anksčiau pasitaikęs partizanų (pavienių) nesuderinamas elgesys ir veiksmai su drausmės nuostatais, būtent: girtuokliavimas ir iš to girtuokliavimo išplaukęs palaidas nekurių partizanų gyvenimas, grubus elgesys su gyventojais, partizanams nereikalingų daiktų iš gyventojų ėmimas ir pan. Gyventojai, nepažindami pavyzdinių partizanų, susidarydavo apie partizanus blogas nuomones, pvz., Nemušaičio apyl. Kada gyventojai pamatydavo drausmingus, gerai besielgiančius partizanus ir kai sužinodavo, jog partizanai už savo nusižengimus yra griežtai baudžiami, tik tada pakeisdavo savo anksčiau susidariusias nuomones ir tapdavo nuoširdžiausiais sąjūdžio bičiuliais ir net dalyviais.

Pasitaiko ir tokie reiškiniai, kad nekurie gyventojai, stengdamiesi kaip nors išsilaikyti, perdėtai uoliai pataikauja okupantui. Tokie žmonės, „aktyvui“ pas juo užėjus, visada jį girdo samagonu, atiduoda anksčiausiai pyliavas, ir dar su kaupu, anksčiausiai sumoka mokesčius, neša kyšius ir t. t. Toks jų perdėtas uolumas okupantui duoda pretekstą spausti kitus ūkininkus, kurie nėra taip uolūs. Reikia pasakyti, kad tokio perdėto pataikavimo anksčiau pasitaikydavo daugiau negu dabar, prasidėjus stipriai kolektyvizacijos akcijai.

Didelė kaimo yda, buvusi visais laikais ryški, - tai įskundinėjimas. Blogiausia yra tai, kad įvairūs asmeniniai kerštai ir nesutarimai, kilę iš mažmožių arba iš pavydo geriau gyvenančiam kaimynui, panaudojami kartais net pikčiausiam tikslui - įskundinėjimui priešui. Kai kada į tokius skundus įterpiama ir politinių nusikaltimų prieš atžvilgiu, o priešas tokiais skundais puikiai moka pasinaudoti.

Tačiau keršto ar pavydo vedini žmonės skundžia vieni kitus ir partizanams, kurie atseit turi jiems padėti asmenines sąskaitas suvesti. Mažiau savistoviai galvojančiam partizanui, nedarančiam savo išvadų ir nepažįstančiam gerai apylinkės gyventojų, sunku susigaudyti, „kame šuo yra pakastas“. Yra buvę atsitikimų, kad partizanas visai ne iš blogos valios pasielgė neteisėtai.

Nereta yda kaime ir plepumas. Žmonės, visai nieko blogo nemanydami, neiškenčia pasipasakoti savo artimiesiems ar geriems pažįstamiems apie savo ryšius su partizanais. Tokios kalbos, aišku, eina ir plinta „tik“

gerų žmonių tarpe. Ir taip: kūma kūmai, geras geram, giminė giminei, kol pagaliau tos kalbos pasiekia ir priešą. Pasėkoje - areštai, tardymai - jų metu priešas dar daugiau sužino - ir kalėjimas.

Kai kurie geriau gyvenantieji ūkininkai vis dar neišmoksta atjausti vargingesnių ūkininkų. Būna atsitikimų, jog turtingesnis ūkininkas, nors jam gresia aiškus nubuožinimas, atsisako vargingesniam kaimynui padėti paskolindamas jam pinigų, javų ir pan. Vėliau toks turtingesnis ūkininkas nubuožinamas ir ištremiamas, o jo visas turtas išgraibstomas „aktyvo“. Tokiais atvejais girdimi tokie žodžiai: „Ir gerai, kad ištrėmė. Pažins nors vargą, mokės kitus atjausti“. Tačiau dėl šios priežasties įskundinėjimų priešui beveik nepasitaiko.

Partizanų ir gyventojų santykiai yra geri. Ir tai yra savaime suprantama, nes, jeigu nebūtų tarp partizanų ir gyventojų bendradarbiavimo, pagrįsto abipusiu sutarimu, pasitikėjimu ir gražiu sugyvenimu, jeigu nebūtų to vieningo, jungiančio abi puses, ryšio - pasipriešinimo prieš okupantą ir neapykantos jam, jeigu vieni kitų neatjaustų, tai tokiu atveju nebūtų galima kalbėti ir apie partizaninį judėjimą. Be gyventojų nuoširdžios paramos sąjūdis neišsilaikytų. Nuoširdumas ir pasitikėjimas tegali būti perkami tik tokiu pačiu nuoširdumu ir pasitikėjimu. Geriausias to įrodymas - šešerius metus sąjūdžio bei kaimo vedamas pasipriešinimas.

Partizanų ir gyventojų santykiuose pasitaikančių nesutarimų priežastys randamos pavienių partizanų ir pavienių gyventojų elgesyje. Tik iš pavienių gyventojų ir pavienių partizanų nesąmoningumo kyla tai, kas neigiamai atsiliepia santykiams tarp vieno ir kito.

Trumpai paminėtinos šios priežastys:

1) gyventojų:

- a) savanaudiškumas bei nemokėjimas atjausti partizanų būklės;
- b) perdėtas pataikavimas okupantui;
- c) nemokėjimas laikyti paslapties;
- d) įskundinėjimai.

2) partizanų:

- a) nesuderinamas elgesys su P[artizanų] drausmės nuostatais, pvz., girtuokliavimas, grubus elgesys ir kt.
- b) išsilavinimo ir išsiauklėjimo stoka;
- c) objektyvumo stoka.

Be to, išdavimai, papuolus gyviems partizanams priešui į rankas, bei priešo provokacijos taip pat neigiamai veikia gyventojų ir partizanų santykius.

Pavienių partizanų nusižengimai P[artizanų] drausmei, blogas elgesys su gyventojais, gyventojų mažas žinojimas apie tai, kas vyksta sąjūdžio

viduje, kokiomis pastangomis ir aukomis perkamas kiekvienas organizacinis laimėjimas, pagrindžio spaudos trūkumas - vis tai priežastys, privedusios prie to, kad kai kurie gyventojai sąjūdžio atžvilgiu laikosi pasyviai.

Dauguma, aišku, partizano asmenyje mato savo gynėją, kovotoją už mūsų tautos laisvę prieš bolševizmą ir, kaip žmonės dažnai išsireiškia, ne tik už laisvę, bet ir už teisybę. Jie sako, jog kam brangi tėvynė, tam brangus ir partizanas. Jų suprantama, jog šiandieninės kovos sąlygomis sunku idealias sąjūdžiui veikti sąlygas sukurti, suprantama taip pat, jog pavienių partizanų nusikaltimai nereiškia, kad visas sąjūdis blogas.

Tačiau nesąmoningų gyventojų tarpe, kurie dažnai tyčia „nemato“ to, ką sąjūdis gero yra padaręs, bet visados mato keliolika kartų didesnius neigiamus dalykus, kilusius iš pavienių partizanų blogų veiksmų, sutinkama blogų nuomonių apie partizanus. Blogas nuomones apie partizanus susidaro ir tie gyventojai, kurie, kaip buvo minėta, matė savo apylinkėse partizanus, darančius nusikaltimus, pvz., Nemunaičio apyl. Štai kaip, pavyzdžiui, kalbama apie tai, kas asmenis verčia stoti į P[artizanų] eiles: 1) tingėjimas dirbti ir noras lengvo gyvenimo, 2) noras garbės, 3) įstojęs į partizanų eiles, jaučiasi padėties viešpačiu ir ką nori, tą daro.

Šioms nuomonėms atsirasti yra dar viena svarbi priežastis. Ne paslaptis, kad kaime kartais pasitaiko ūkininkų šykščių, tiesiog skrupulingai prisirišusių prie savo turto. Partizanams, kuriems reikalinga vykdyti apsirūpinimą maistu, drabužiais ir t. t., tenka užėiti ir pas tokius ūkininkus, nes kaime retas žmogus partizanų neaplankomas. Užėjus pas tokį ūkininką ir paprašius vienokios ar kitokios paramos, jis duoda tai, ką galima elgetai duoti. Tokiais atvejais partizanai pareikalauja arba tiesiog rekvizuoja reikalingą maisto ar drabužių kiekį. Tokių šykštuolių tarpe kyla didžiausias nepasitenkinimas, virstas net noru keršyti. Tuo tarpu toks šykštuolis tarybinei valdžiai atiduoda keliasdešimt kartų daugiau.

Yra buvę atsitikimų, jog toks šykštus ūkininkas, paėmus iš jo vieną avį ar bekoną, nežiūrint į tai, kad jis per ištisą partizaninės kovos laiką nėra niekuo parėmęs partizanų, to nepamirš niekad. Jis čia mato didžiausią skriaudą, kuri jį deginte degina. Po tokios jam padarytos „skriaudos“ jis geru žodžiu partizanų neminė, užmiršdamas, kad partizanai jau ir maištaudami rizikuoja savo gyvybe.

Blogą įspūdį gyventojams palieka ir tie partizanų bendradarbiai, kurie save laiko pranašesniais už visus kitus žmones. Tokie asmenys prieš žmones didžiuojasi savo veikla ir stengiasi sudaryti „viską galinčio“ įspūdį. Pasitaikė, kad kai kas iš P[artizanų] bendradarbių savo veiklą sąjūdyje panaudojo piktam, o tai kaip tik atsiliepia gyventojų santykiams su partizanais.

Kad ir skaudu, bet reikia priminti dar ir tai, kad į partizanų eiles įsibrovę provokatoriai padaro didelius nuostolius tiek partizanams, tiek gyventojams, ir tas pastaruosius veikia demoralizuojančiai. Patekus priešui į rankas gyviems partizanams ir išduodantiems kovos draugus bei gyventojus – sąjūdžio rėmėjus bei dalyvius, pastebimas tas pats reiškinys. Kai kurie gyventojai po tokių įvykių į naujokus partizanus žiūri su nepasitikėjimu.

Kaip jūra, kuri, vėjui pakilus ar nutilus, čia banguoti pradeda, čia vėl nurimsta, taip ir šiandieninės kaimo nuotaikos, vieno kito politinio įvykio, o dažnai paprasto, nereikšmingo reiškinio pažadintos, vieną dieną optimistiškus, kitą dieną, žiūrėk, jau kai kurių gyventojų tarpe vos ne pesimistiškus atspalvius įgauna. Jeigu žmonės pamato plentą ar vieškelį važiuojančius tankus, pradeda tuojau kalbėti apie artėjančią karą; pamato važiuojant sunkvežimius su rusų šeimomis, pradeda laukti iš pasakos bėgant raudonosios armijos; lėktuvai dažnai praskrenda – geras ženklas, ir kalbama, jog tai gali būti amerikono ar anglo lėktuvai žvalgybiniais tikslais ir t. t. Juo labiau kuris ūkininkas okupacijos naštos yra slepiamas, juo dažnesni ir griežtesni būna toki nuotaikų svyravimai.

Bendrai paėmus, kaimas gyvena ir, galima sakyti, jį laiko viltis, kad prasidės karas, o su juo ateis ir laisvė. Apie karą kalba visi: vaikai, vyrai, moterys ir senos bobutės. Gali karas nešti didžiausius niokojimus – jis vis tiek nebaisus būtų. Koks bebūtų tas ateities karas, ką jis beatneštų su savimi – ar nelaimės, ar skurdą – nesvarbu; svarbu, kad tik ateitų laisvė. Šiandien žodis „laisvė“ yra pats gražiausias.

Kaimo žvilgsniai nukreipti į Vakarus, nes iš čia laukiama išsigelbėjimo. Žinios, nugirstos kur nors mieste apie T[arybų] Rusijos diplomatinį konfliktą su Vakarais, kaime iškreipiamos sau palankia prasme fantastišku mastu. Kaip dažnai kaime girdi, kad, pavyzdžiui, anglai užėmė Lenkiją, į Vokietiją grįžo Hitleris, Stalinas atsiprašęs ant dviejų savaitių Trumeno, kad dar karo nepradėtų, amerikono jau kažkur ant Rusijos atominę bombą numetę ir t. t. Kaimas gyvena neįtikėtinomis sensacijomis, kurios kaip greit išsiliepsnoja, lygiai taip greit ir užgesa. Atitinkamai derinasi ir nuotaikos: čia džiaugiamasi, čia, nepasitvirtinus gandams, vėl grįžtama į karčią tikrovę, nusivylimą, Vakarų neveiklumu sielojamasi ir pykstama.

Trėmimai ir partizanų žuvimai kaimą labiausiai sukrečia. Neretai tokiomis atvejais su ašaromis akyse skundžiamasi:

- Galėt, vyrai, nieko nebus: ir jus, ir mus pribais. Nejaugi tie anglai su amerikonais nežino, kas čia pas mus darosi? Bet kas jiems rūpi, bile tik jiems gerai...

Mokesčiai, pyliavos, nubuožinimai ir t. t. - visa tai taip pat atsiliepia gyventojų nuotaikai, t. y. iššaukia nusivylimą, virstantį kai kada net pesimizmu.

Ryšium su kolektyvizacija padidėjęs teroras taip pat neliko be pėdsako kaimo nuotaikoms. Po šešerių metų aktyvaus priešinimosi šiandien, kaip niekad anksčiau, iškilo kiekvienam ūkininkui prieš akis didelė grėsmė būti įtrauktam į kolchozinės vergijos jungą. Jėga, prievarta ir apgaulė neprivertė daugumos ūkininkų Dainavos apygardos erdvėje stoti į kolchozus, ir ypač ten, kur reiškėsi stipresnė partizanų veikla. Tada bolševikai panaudojo kitą, sėkmingai T[arybų] Rusijos išbandytą ir ne mažiau veiksmingą, priemonę - beveik padvigubintus mokesčius, padidintas bei visokias papildomas pyliavas. Tai, ko negalima buvo pasiekti jėga, tą dabar stengiamasi atsiekti taip vadinama mokesčių politika. Šiais metais ūkininkai tuos mokesčius ir pyliavas šiaip taip atidavė, tačiau į kitus metus kai kurių žiūrима su baime. Sakoma, jog jeigu taip ilgiau tęsis, tai nebus galima išsilaikyti. Arba: „Galgi kas ir bus, bet kol bus, tai mūs nebus“. Dauguma tačiau galvoja ir sako, jog Uraluose nebus blogiau kaip kolektyve, atseit reikia priešintis kolektyvizacijai visomis jėgomis, o „jeigu jėga ims, tada tegu sau ima“. Iš šitaip galvojančių ūkininkų kyla nuostabus pasipriešinimas. Štai š. m. vasaros pabaigoje į X km., esantį netoli Alovės mst., atvažiavo „aktyvas“ su traktoriais suarti laukų ežią. Ūkininkai, tai matydami, atsigulė ant laukų prieš važiuojančius traktorius. „Aktyvo“ grasinimai ir bauginimai nieko negelbėjo, ir jis su traktoriais turėjo grįžti į miestelį. Kolchozo tame kaime taip ir nepadarė iki šios dienos. Bet tai - ne pirmas ir ne paskutinis toks pasipriešinimo pavyzdys sutinkamas. Tokių pavyzdžių yra kiekvienoje apylinkėje.

Kiti, nepajėgdami sumokėti visų mokesčių ar atiduoti visų pyliavų, visiškai neduoda. Jie taip sako, kad jeigu karo nebus, tai:

- Duosi - galas, neduosi - galas, tai geriau neduoti!

Geriausiai kaimo nuotaiką pakelia ir skatina ją nepasiduoti bei priešintis - tai partizanų sėkmingai suruoštos pasalos priešui. Anksčiau, kada dar nebuvo tokio priešo spaudimo, partizanai tykodavo priešą ištisas savaites, dažnai tik tam, kad jį sunaikintų, galėtų pakelti žmonėms nuotaiką.

Didelę teigiamą įtaką kaimui palieka ir partizaniški laikraščiai, atsisaukimai ir t.t. Jeigu stambesniųjų org[anizacinių] v[ie]n[etų] štabai būtų pajėgūs leisti pagrindžio spaudą, tai gyventojai gautų didesnę moralinę pasipirtį, ir kova su pasitaikančiom ydomis ir įvairiais nesąmoningumo reiškiniais būtų nepalyginamai lengvesnė.

Kaime pasitaikančios blogybės vis dėlto yra nustelbiamos jo per visą okupacijos laiką [neįskaitomi žodžiai] priešinimasi okupantui. Tiek kai-

mo, tiek sąjūdžio bendro pasipriešinimo dėka bolševikai Dainavos apygardoje labai mažai kuo gali pasigirti savo pasiekta pažanga naujo tarybinio kaimo žmogaus formavimo bei komunistiškos jaunuomenės mokyklose auklėjimo srityse. Nedaug bolševikai padarė ir kaimo su kolektyvinimo srityje. Kaimas tebegyvena savo senais įsitikinimais, savo senais lietuviškais, tautiškais papročiais ir tradicijomis, savo senu požiūriu į atėjūnus. Kaimas neturi savo tarpe komunistų nei komjaunuolių, išskyrus valsčių miestelius, tuos prieglaudų namus visokiems parsidavėliams. Tik sąjūdžio bei kaimo pasipriešinimo dėka šiandien iš kaimo mokyklų į miestus išeina užsigrūdinę jaunuoliai, kurių ten viešpataujanti daug palankesnė bolševikinėms idėjoms plisti atmosfera jau nepaveikia. Didvyriškas pasipriešinimas, kurį jie juto kaime, lieka gyvas jų sąmonėje visam laikui, ir joks auklėjimas to neišplėš. Ir ši jaunoji karta subrendus visad nekės ir priešinsis priešui tol, kol lietuvių teisė į nepriklausomą gyvenimą su kojomis nebus mindžiojama.

Bolševikinė dvasia dar nepalietė kaimo. Kur neitume šiandien po kaimą, ten visur girdėtume jaunimą partizanų dainas dainuojant, - ir ne tik jaunimą, bet mažus vaikus - piemenukus. Tose dainose vėl atgyja seniai žuvę partizanai ir jų darbai, vėl prieš akis stojasi sunki lietuvių tautos dalis. Tai, kas dainos žodžiais mažyčio vaikučio lūpose kartojasi, giliai sminiga ir į jo sąmonę. Šiandien mažiausias vaikas pasakys, kad bolševikas - tai pabaisa, kad stribas - išgama. Komunisto, istrebitelio ir enkavedisto vardai siejasi su žvėriškumu, dvasinio nuskurdimo ir niekšiško savybėmis. „Kas turi jaunimą, tas turi ateitį!“ - šaukia ir bolševikinė propaganda. Koks tas kaimo jau vien pats jauniausias jaunimas, rodo sekantis pavyzdys.

Vaikas, patekęs iš kaimo mokyklos į X vls. progimnaziją ir verčiamas užsirašyti į pionierius, drąsiai atrėžia:

- Aš nenoriu būti pionieriumi! Aš noriu būti lietuviu!

Štai kur slypi gražioji ateities Lietuva.

Ir taip kaimas veikia partizanus, o partizanai - kaimą. Vieni iš kitų savo bendroje kovoje semiasi sau jėgos. Tik dėl to šiandien lietuvis greičiau kalėjime ar ištėrime sutinka nešti didžiausias kančias negu partizanus išduoda, tik dėl to partizanas daug lengviau su gyvenimu skiriasi negu gyvas pasiduoda.

Autorius *Dzūkas*
Dainavos Ap[ygardos] V[adas]

Apie visuomenės ydas

Šalinkime iš savo tarpo blogos valios pasireiškimus

Nors lietuvių tauta šiame bolševikinės okupacijos laikotarpy yra parodžiusi daug nepaprasto didvyriškumo, kietumo, drąsos ir pasiaukojimo kovojant dėl savo laisvės ir teisių ir tam reikalui yra sudėjusi dideles aukas, bet, nežiūrint to, mūsų gyvenime pasitaiko tokių ydų, blogos valios pasireiškimų, kurie ne tik kad patiems kenkia, bet kartu trukdo tautos pasipriešinimą ir be reikalo eikvoja jos jėgas.

Tų ydų, kaip ir visais laikais, yra gana daug, tačiau niekuomet jos nebuvo tokios pavojingos, kaip šiuo kritišku mūsų tautai metu. Viena iš jų, visu smarkumu šalintina iš mūsų tarpo, yra įskundinėjimas priešui kitų tautiečių, dažniausiai pavydo, keršto ir kitais asmeniniais sumetimais. Ši yda dažnai pasireiškia tiek inteligentijos, tiek ir ūkininkų tarpe. Ką nepriklausomybės metais buvo sprendžiama ilgais bylinėjimaisiais teismuose, šiuo metu nekuriu bandoma atlikti trumpiau - įskusti priešui. Tuo būdu labai greitai suvedamos sąskaitos su savo asmeniškais „priešais“. Kokia gi gėda tai mūsų inteligentijos daliai, kuri vietoje to, kad išitrauktų į bendrą visos tautos pasipriešinimą prieš okupantą, eikvoja savo jėgas kasdieninėms tarpusavio intrigoms, įvairiais nesusipratimais tas intrigas padidindami ir prieidami prie to, kad priešas sužino tai, ko jis neturi sužinoti. Tokiu būdu jam duodama proga prieš nekuriuos inteligentus griebtis represijų. Retkarčiais ir iš mūsų ūkininkų tarpo pasitaiko tiesiog šlykščių įskundimų vien tik iš pavydo ar vien tik prieš keletą metų kilusių nesusipratimų, dėl ko kai kurie asmenys ypač nukenčia. Priešas dažnai tokias nesugyvenančias puses dar labiau pakursto ir dažnai kai ką panaudoja savo slaptų agentų kadrams papildyti.

Šita yda, labai trukdanti daugumos pasipriešinimą okupantams, yra pataikavimas priešui. Tai būdingas reiškinys visiems silpnavaliams lietuviams, abejojantiems savo tautos likimu, lietuviams, kurie savo asmeniškus reikalus stato virš visko. Jie užmiršta, kad įvairiausiais būdais besigerindami priešui (girdydami dažnai degtine, duodami kyšius ir t. t.), pablogina padėtį savo bendradarbių ar kaimynų, kurie, nepakęsdami priešo ir tautinės savigarbos vedami, to visiškai nedaro ir į tai paniekinančiai žiūri. Pataikautojas jokių būdu per ilgesnį laiką negalės apsieiti ir be teikimo informacijų priešui apie kitus. Jis, būdamas geras priešui, be abejo, vienokiu ar kitokiu būdu kenks kitiems. Todėl pataikautojai

turi būti šalinami iš mūsų tarpo, nes jie, materialiniais ar kitokiais sumetimais, gerindami savo padėtį kitų sąskaita, pavirsta priešo batlaižiais, paniekina visos tautos siekimus ir kartu save.

Dar ypač skaudus reiškiny yra tas, kad dalis mūsų tautiečių neatjaučia tų, kurie dėl priešo teroro atsidūrė sunkioje būklėje. Daug tautiečių, sunkių nelaimių prislėgti, kenčia didelį vargą ir skurdą, neturėdami jokios pagalbos iš tų, kurie galėtų ją suteikti. Kur daugiau jie kreiptis gali, jei ne pas savo tautiečius? Visų lietuvių pareiga yra kiek galint pagelbėti savo vargstantiems broliams ir padėti jiems iškėsti tas nelaimes, kurias bolševikinė okupacija jiems atnešė.

Šios ir kitos ydos bei blogos valios pasireiškimai jau daug žalos padarė ir dabar dar tebedaro. Kruvini okupacijos metai parodė, kad jeigu šios ydos ne tiek mūsų gyvenime būtų pasireiškusios, tai daug mažiau žalos bolševikinė okupacija mūsų tautai būtų padariusi. Todėl mes privalome kiek galint naikinti mūsų tarpe ydų ir visokių negerovių pasireiškimus, mesti visus nesutarimus ir glaudžiau jungtis į vieną būrį. Juo mus didesnis tarpusavio susipratimas lydės, juo visi vieningiau bolševikiniam okupantui priešinsimės, tuo daugiau lietuvių sulauks ateinančių laisvės dienų.

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1950 05 15, Nr. 5 (30), GAMF, inv. Nr. 58. Nuorašas, mašinraštis.

156 *dokumentas*

Apie laisvės kovotojui būtinas savybes

Daugiau konspiratyvumo

Dažnai apie pagrindžio organizacijos jėgą sprendžiama iš jos narių bei dalyvių skaičiaus. Suprantama, dalyviai organizacijai yra labai svarbus, lemiamas veiksnys. Po tam tikro mažiausio narių kiekio organizacija negali egzistuoti. Tačiau labai klaidinga manyti, kad vien dalyvių gausumas nulemia pagrindžio jėgą. Pagalvokime, kaip yra šiuo atžvilgiu su vieša kariuomene kare? Karo istorija rodo daug karo meto pavyzdžių, kaip kariaujančių valstybių nors ir didelės, moderniškai gerai ginkluotos kariuomenės staiga pakrikdavo ir priešas jas sumušdavo. Kodėl taip? Žmonių daug, sveiki, turi ginklų ir šaudmenų, – rodos, ko tokiai kariuomenei galėtų trūkti? Ogi tokiais atvejais trūksta

nematomų ir neapčiuopiamų, skaičiais neišreiškiamų dalykų: dvasinių vertybių - drausmės ir konspiratyvumo išlaikymui paslapčių savo veiksmams bei sumanymams. Todėl kiekvienos valstybės kariuomenės vadovybė dar taikos metu stengiasi savo kariuomenę išauklėti taip, kad ji būtų aukštos moralės, drausminga, mokėtų slėpti savo sumanymus bei maskuoti judesius. Kariuomenė, neturėdama šių veiksmų, neturi pasisekimo ir kare. Jei tatai svarbu kariuomenei, tai pagrindžiui nelyginamai svarbiau.

Vienas tokių esminių, pagrindinių stiprinančių veiksmų yra konspiratyvumas, pagrindinio dalyvių sugebėjimas išlaikyti paslaptį. Čia turima omenyje ne tik partizanus, bet ir talkininkus bei bičiulius.

Dažnai kovotojas pagalvos, kad jis, penktuosius ar šeštuosius metus būdamas pogrindyje, tai jau tikrai esąs pripratęs ir įgudęs išlaikyti paslaptį. Šitaip galvojantieji labai klysta. Jau patsai toks galvojimas yra nusižengimas slaptumui. Partizanas ar talkininkas, - nesvarbu, kelintus metus jis pogrindyje dirba, - turi nuolat jaustis kaip laukinis paukštis, kaip stirna. Tai nereiškia, kad reikia būti bailiam, ne, tik reikia visada būti pasiruošusiam, budriam ir akylam. Sėdėti slėptuvėje ar vengti talkininkauti - tai ne konspiracija. Ji ypatingai reikalinga ten, kur tenka veikti žmonėms išsaugojant savo veikimo paslaptį. Ypač tasai ilgametis priklausymas pagrindžiui ir atbukina ne vien kovotojus, bet ir visus laisvę mylinčius ir jos siekiančius tautiečius. Ir visada nusikalstama konspiratyvumui ne dideliais dalykais, bet smulkmenomis.

Štai pora pavyzdžių. Du kovotojai pas ūkininką turėjo slėptuvę. Praėjo metai. Nuolat bendraudami su gyventojų šeima, kovotojai apsiprato, jautėsi esą šeimos nariais. Todėl jie ir tai šeimai buvo labiau atviri negu galima: kalbėdavosi apylaisviai, daug nesislėpdavo. Ko ten slėptis, juk čia savi žmonės. Ir taip ūkininkas sužinojo eilę pagrindinio organizacijos paslapčių. Kol viskas buvo gerai, tol nieko. Bet priešas susekė slėptuvę. Partizanai, nenorėdami pasiduoti, susisprogdino granatomis. Bet ūkininką suėmė, jį ilgai tardė ir visos jo girdėtos paslaptys atsidūrė pas MVD-istus. Priešas tuo būdu susekė dar dvi slėptuves. Pirmieji du partizanai, bijodamiesi kankinami išduoti savo draugus, pasirinko mirtį. Bet kaip skaudu, kad jie per savo neatsargumą, nepakankamą budrumą patys išdavė savo bičiulius.

Šit antras pavyzdys. Vienas tautietis bendrauja su pagrindžiu, palai-ko ryšį su partizanais. Jis neslepia to nuo savo bičiulio - tariamo kandidato į partizanus. Kandidatas mėgsta pasigirti, toks jo būdas. Ir prie progos, kai kažkokioje draugijoje prie butelio kyla kalba apie aną pilietį,

kandidatas pasigiria, jog žinaš apie jį daugiau, negu jie mana, ir leidžia jiems suprasti, kad pilietis palaiko ryšius su pagrindžiu. Nepraslinko nė dvi savaitės, vietos MVD-istai suima abu: ir kandidatą, ir pilietį. Po trijų dienų apskrities MVD-istams viskas buvo žinoma. Kandidatą paleido - jis jau MVD agentas, o piliečio - nebėr. Kas šiais atvejais kaltas? Tai atsitiko vien todėl, kad buvo nepakankamai išlaikomas slaptumas, nebuvo griežto konspiratyvumo.

Todėl kiekvienas kovotojas ar talkininkas nė valandėlei neturi pamiršti, jog kol jis dirba pagrindyje, ligi Tėvynės išsilaisvinimo meto jis gyvena ne sau, bet Tėvynei. Jis kaip vienuolis atsisako visko, vien užsibrėžęs: arba žūti, arba iškovoti savo tautai laisvę. Tėvynės meilė lygi įsakymui. Todėl įsakymas yra čia svarbiau už mirtį. Numirti yra paprastas dalykas, bet įvykdyti įsakymą, kovoti nelygią ir žiaurią kovą - labai svarbu. Bet užvis svarbiau pagrindyje - išsaugoti paslaptį, nes paslapties išlaikymas yra pagrindžio, Laisvės Kovos Sąjūdžio, didžiausias ginklas kovoje su priešu. Partizanas ar talkininkas negali būti nei pats smalsus, nei tenkinti savo pažįstamų smalsumą. Pradedant kalbėtis visada reikia save kontroliuoti, nė valandėlei negalima užsimiršti. Smagu kartais laisvai, nesivaržant paplepėti, užsimiršti tą nuolatinę įtampą, bet, deja, šio malonumo pagrindžio kovotojas turi išsižadėti. Visada reikia atsiminti: nė žodžio apie uždavinį, nė puse burnos neprasitarti, kur buvau, kur būsiu, ko, pas ką ir pan. Visada susitinkant reikalauti sutarto slaptažodžio. Nors jis kai kada gal atrodo nereikalingas, o vieną kartą pasitaikys ir išgelbės gyvybę.

Negali būti nė kalbos apie svaiginimąsi. Kiekvienas kovotojas, talkininkas ar bičiulis, turi daugybę pavyzdžių, kaip jo draugai ar pažįstamieji žuvo vien dėl to, jog buvo neblaivūs. Tai turi nepamiršti ir kiekvienas geros valios tautietis ir įkyriai nesiūlyti kovotojams svaigalų. Niekas taip neatriša liežuvio, kaip svaigalai. Tada žmogus neįstengia savęs stropiai kontroliuoti ir labai lengvai pasako tai, kas reikia griežtai slėpti.

Kovotojo ar talkininko gyvybė priklauso ne jam pačiam, bet Tėvynei. Kiekvienas kovotojas ar talkininkas yra visos mūsų tautos didžiulis turas. Todėl kas be reikalo stato save ar net organizaciją į pavojų, tas didžiai nusikalsta Tėvynei, išduoda jos vadavimo reikalą. Tad reikia kuo daugiau budrumo ir nuolat saugoti paslaptį, būti labai konspiratyviems!

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 10 27, Nr. 9 (13), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Apie būtinybę neprarasti išsivadavimo vilties**Kantrybė**

Kantrumas yra didžiai svarbi žmogaus būdo savybė, labai palengvinanti gyvenimą ir padedanti jam siekti savo tikslų. Nėra žmogaus verslo, kuriam nereikėtų kantrybės. Ką žmogus beveiktų, kokių amatų jis besiversėtų, būdamas kantrus, jis visada laimės žymiai daugiau. Iš senų senovės visos tautos gerbė ir aukštino žmones, pasižymėjusius kantrumu. Daugiau kaip prieš du tūkstančius metų parašytame graikų veikale „Odisejoje“ šlovinama pavyzdinga žmona Penelopė, daug metų kantriai laukusi vyro sugrįžtant iš kelionės. Negalėdama nusikratyti jai besiperšančių jaunikių, ji pastato jiems sąlygą, kad tekėsianti tik tada, kai išausianti apmestąjį audeklą. Ir taip ji, dienomis ausdama, o naktimis išardydama savo darbą, vis kantriai laukė, tvirtai įsitikinusi, kad vyras vis tik tai sugrįš. Ir po dešimt metų kantraus laukimo ji sulaukia.

Mūsų šalį prislėgė didžiulė nelaimė. Štai jau vienuolikti metai, o ji dar nesibaigia. Nenuostabu, kad daugeliui nebeužtenka kantrybės kęsti okupanto jungą. Atsiranda tautiečių, kurie, dešimtį metų išvargę, persimeta į priešo pusę, manydami, kad tuo būdu užbaigia savo vargus. O iš tikrųjų jie vien apgauna save: iš pavergto, bet nepalenkto žmogaus pavirsdami klusniais okupanto tarnais, svarbiausiojo dalyko - laisvės vis tiek neatgaus. Ką okupantas mums beskelbtų, kokių klastingų bei įmantrių melų beprasimanytų, neturime pamiršti, kad žmogaus, o ypač tautos, laisvei kainos nėra. Laisvė yra todėl neįvertinama, kad be jos gyventi neįmanoma, gyvenimas tampa beprasmiu. Žmogus, išsižadėjęs laisvės, netenka savo žmogiškojo orumo. Todėl pavergtiesiems negali būti dviejų kelių. Jiems amžiais tebūdavo vienintelis kelias į laisvę, tautai garbingas kelias, kuriame atsistojo, kaip Leonidas su 300 kovotojų Termopilų tarpklyje savo kūnais užtvėrė persams kelią į Spartą, kelias, kuriuo ėjo viso pasaulio milijonai laisvės kovotojų prieš pavergėjus, tai mūsų Gražinos ir pagaliau Pilėnų kunigaikščio Margio kelias, tai mūsų visos tautos ir jos laisvės kovotojų partizanų kelias.

Einant šiuo keliu, kiekvienam tautiečiui reikia turėti be galo daug kantrybės. Ji reikalinga ir priešo jau keletą metų persekiojamam laisvės kovotojui, ir baigiamam nualinti valstiečiui, ir nuskurdintam miestiečiui bei inteligentui, ir priverčiamojo darbo stovykloje uždarytam lietuviui. Tačiau kantrybė reikalauja valios pastangų. Ji neatsiranda savaime. Jos

reikia mokytis. Ir labai neteisingas lietuvis, kuris dažnai taria: „A, jau nebėra kantrybės laukti karo“. Ne, niekas neturi teisės taip kalbėti. Jei diplomatams užteko kantrybės Paryžiaus pasitarimuose per 74 posėdžius klausyti tuščių propagandinių Sovietų Sąjungos atstovo kalbų ir nuolat atlaikyti savo pozicijas, jeigu mūsų partizanams, po keletą metų išlindėjusiems žemėje, pakėlusiems šimtus mirtinų pavojų, užtenka kantrybės beveik kas dieną žiūrėti mirčiai į akis, jei mūsų tremtiniais ir stovyklose kankinamiems tautiečiams užtenka kantrybės laukti išvadavimo, jei kareiviams, besikaujantiems Korėjoje, užtenka kantrybės gulėti apkasuose, atremti jau kelintą priešų puolimą, jei pagaliau jie miršta tenai kovodami ne dėl savo, bet dėl kitų pavergtų tautų laisvės, tai niekas iš mūsų tenedrįstie pritrūkti kantrybės. Jei toji žilos senovės graikė Penelopė, laukdama savo vyro, buvo taip tvirtai įsitikinusi, kad jis grįš, tai kaip galime abejoti mes - visa tauta, kad mūsų laisvė nebegrįš? Yra buvę daug atsitikimų, kad iškeliaavę vyrai nebegrįždavo, bet visoje pasaulio istorijoje nėra pavyzdžio, kad dvidešimt dvi pavergtos tautos nebūtų atgavusios laisvės.

Sunku - įtempkime valią, jei nepakenčiama... sukąskime dantis ir neabejokime. Tiesaus reikalo Dievas neapleis.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 07 20, Nr. 6 (20), GAMF, inv. Nr. 439. Originalas, mašinraštis.

158 *dokumentas*

Apie pasiaukojimą ir karjerizmą

Žengiant į laisvės išvakarės

Daugel kartų marguose istorijos lapuose yra pažymėta sunki okupanto letena Lietuvos žemėje, bet nedaug kartų tėra minimas partizanų vardas. Mes nesiaiškinsime, dėl kurių priežasčių buvo tai, gal lietuvis ne tik tyliai dejuodamas išstisus šimtmečius vilko sunkią vergo grandinę, nestodamas žūtbūtinėj kovoj, bet trumpai pakalbėkime apie tuos tautos sūnus, kurie neša sunkią partizano dalį.

Mes gerai atsimename pirmuosius Nepriklausomybės kovų partizanus, kurie dieną sunkiais žingsniais ėjo dirvono vaga paskui arklą, o naktį aukėjo savo gyvybę kovai dėl laisvės ir nepriklausomybės. Šiandieninis partizanas paaukėjo viską savo ir visą save dėl bendro žmo-

nijos idealo - *dėl tautos ir žmogaus laisvės*. Nors dar neretai išgirstame apie save įvairių kalbų bei nuomonių iš tokių žmonių, iš kurių nesitikėjome, bet tas neturi būti pikto ar keršto sėkla širdyse, neturi būti kokia barikada teisingam ir tiesiam kely link mūsų siekimo, bet mes tai turime palaikyti kaip žalą mūsų tautai, padarytą ilgų šimtmečių piktų okupantų, kurie neleido mums žengti pirmyn su Vakarų Europa ir to viso pasėkoje nebuvo mūsų tauta išsiauklėjusi patriotizmo bei vieningumo dvasia. Pakanka mums šiandien tų šimtų tūkstančių į mus nukreiptų akių, kurios džiaugiasi mūsų laimėjimais, liūdi nepasisekimais. Mes šiandien viską palikome ne tam, kad gražintume trispalvę Gedimino kalne seniems karjeristams ir išnaudotojams, bet kad ji plevėsuotų kiekvieno lietuvio širdyje, kas yra jos vertas, kam ji yra brangesnė už minkštą fotelį, blizgančią monetą ar gardaus valgio kąsnį. Tie, kurie turėjo minkštus fotelius ir tūkstančius banke, jie tada šaukė, kad reikia Tėvynę mylėti, ištikus pavojui aukotis - mirti už ją. Bet, deja, kada tie ponai pamatė gresiantį pavojų Tėvynei, kad ji paskės tikrųjų savo sūnų ir dukrų kraujuose ir ašarose kovoje su žiauriausiu okupantu, paliko ją - pabėgo ieškoti laimės kitur. Štai kas šiandien veda tą žūtibūtinę kovą. Šiandieninis partizanas neprivalo būti vien kovotojas, kurio kovos galas pasibaigia vien tada, kuomet spogstamų bombų išstaršyta - kruvina Europos žemė paliko klaikiu Europos užfrončiu, bet jis turi būti ir mokinyš, kad vėliau taptų tautos pionieriu. Užbaigus pergalę dar nebus baigta, mes, padėję ginklus, turėsime stoti kovon žodžiu, rodydami tautai tikruosius savo siekimų horizontus, už kurių tikrai slepiasi tautos ir žmogaus laisvė.

Mes nenorime ponų ir muzikų luomo ir ne už tai kovojame. Gal ateitis parodys tautos skriaudas žuvusios (gal jau amžinai) diktatūros, todėl šiandien mums būtina tapti tais pionieriais, kurie sugebėtų taip išauklėti tautą, kad mūsų šis kruvinas kovos kelias nebūtų veltui. Mes jau matėme ir gerai atsimername, ką davė mūsų tautai diktatorius. Neprivalome už tai nė vienas Lietuvos žemės dundėjimui [pasibaigus] ir pasitraukus okupantams iš mūsų žemės pabėgti iš tamprių savo gretų, bet ir toliau žengti pirmyn, kol pasieksim tai, už ką yra tampomi mūsų lavonai po gatves ir griovius, už ką Sibiro šakalai drasko sudžiūvusius mūsų brolių lavonus, už ką šiandien yra tamsūs karceriai ir kėlėjimai pilni kankinimų ir dejavimų. Mes reikalausime sudaryti tokią vyriausybę, kuri duotų laisvą gyvenimą ne vien tam, kuris iš kažkad paveldėjęs ar svetimu prakaitu įgijęs valdo neužmirštamus mažai naudojamus dvarų plotus, bet tam vargo žmogui, kuris prie anų ponų

ne tik kad nieko negaudavo, bet jų skriaudžiamas ir išnaudojamas šiandien lyg milžinas žengia partizanų eilėse, nesigailėdamas savo gyvybės nei skriaudžiamos šeimos likimo. Mes turime leisti ir duoti gyvenimą tam, kuris netrokšta lyg parazitas čiupti į savo ištukusį kūną svetimą prakaitą ir kraują ir krauti tūkstančius banke, bet kuris nori gyventi ir maitintis pats iš savęs. Štai kur yra galutinis kovos tikslas. Bet nemanykite, kad jis bus taip lengvai pasiekiamas. Atminkite, kad grįš daug tokių iš užsienio, kurie, nieko neveikdami savo tautai, šiandien bastosi svetimuose kraštuose ir vėl sieks savo minkštų fotelių, vėl parsiveš savo bankų raktus ir šlykščiais pataikavimais skverbsis prie tautos vairo, kad vėl galėtų krauti tūkstančius banke. Gal daug geriau ir saldžiau jie mokės pakalbėti tautai apie savo „nuopelnus“ už mus, bet, aišku, tol, kol atsisės tinkamoj vietoj, o paskui tęs savo senąją politiką. Gaila, kad pasitaiko dar ir pas mus tokių, kurie garbina smetoniinę santvarką, bet ar mes turime jiems nusilenkti, kurių galbūt tėra vos pusė procento? Aišku, mes neneigiame iš anos santvarkos tai, kas buvo mūsų tautai teisinga ir naudinga, bet kalbame apie tuos, kurių tikslas buvo karjera ir milijonai. Argi mes patys nematėm tų, kurie plėšė darbininką bei ūkininką, auginosi sau pilvą, pirkosi dvarus ir krovėsi tūkstančius po plieniniais banko užraktais? Čia mes ir turime budėti. Tam ir turime prie ginklo pasiruošti, kad atėjus laikui nereikiant vartoti automato, bet galėdami laisvai kalbėti mokėtume ir nesidrovėtume pasakyti tiesiai į akis jų šlykščius praeities darbus. Tačiau nepakaks to: mes turime prieš juos nuteikti visą tautą, kuri šiandien kartu su mumis žengia į pergalės rytojų, kad ji ir toliau būtų mums tvirtas ir patikimas užnugaris, kad mes kartu prie tautos vairo įstengtume pastatyti tokią vyriausybę, kuri mūsų daugiau neapviltų.

Tad, broli, tik tuomet, kada mes iki galo eisime, kaip iki šiolėjome, kada mūsų idealas nesubyrys į tūkstančius mažų žiburėlių, tuomet, tikėjime, nebus veltui tie miegantys amžiams tylūs brolių lavonai, nebus veltui tie miškuose ir laukuose suminti takeliai, bet mūsų kova bus prasminga!

*Radvila**

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1951 11, Nr. 16 (149), GAMF, inv. Nr. 24. Originalas, mašinraštis.

* Autorius nenustatytas.

Motinų stiprybė

Motulė viską jaučia

(Iš *Partizano atsiminimų*)

1946 m. žiemos naktį, kad Motulė nepastebėtų, tylomis iš namų išslenku pas vada. Mėnulis pilnatimi šypsosi. Iš vado su paketais ir atsišaukimais brendu per pusnynus į ryšininkų punktą. Dalijamės darbais, linkim vieni antriems laimės - skirstomės.

Dalis paketų reik namuose palikti - Motulė ir to pastebėti neturi!..

Papyškinęs šaltis tvoras, prie mano ausų lenda. Bet su juo užsiimti nėra kada - laukais tyliai slenku į kaimą, - negalima šunų lodyti, šnipų dėmesio negaliu į save atkreipti. Sugrubusiais pirštais atsišaukimai klijuoti sunku, bet su pirštinėmis neįmanoma. Klijų savo kvapu pašildęs, atsišaukimais numarginu namų sienas, medžius, tvoras.

Iki aušros užduotį baigiu ir smagus suku namų link. Sunkiausias klausimas - kaip reiks prisibelsti, kad Motulės nepažadinčiau? Be atsišaukimo negaliu palikti ir savo namo. Klijuojant jį prie durų pastebiu, kad jos praviros.

- Ačiū Viešpačiui! - širdis džiaugsmu suplaka. Tyliai jas užsklendęs, dar tyliau rengiuos gulti.

- Aš jau maniau, kad tave šiandien nelaimė nutiko!.. - girdžiu Motulės balsą ir jaučiu jos karštas ašaras, kurios bučiuojant man galvą per mano veidus rieda.

- Pečiuke karštas pienas... nors savo nuovargį sušildyk!..

Gera kūnui, kai jį sušalus karštas pienas glamonėja! Bet - kas pasakys tą gėrį, kai minkštuos pataluos įnėrus girdi Motulę:

- Sūnau, žinau tavo pareigas Tėvynei!.. Kai tu negrįžti, aš meldžiuos prie Marijos, kad tave ir tavo artimuosius saugotų.

...Aš tik dabar sužinojau, kad nebuvo reikalo nuo Motulės slėptis...

*Žymantas**

(Iš „P[rie] R[ymančio] Rūpintojėlio“, Nr. 3 (9))

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1952 01 18, Nr. 1 (170), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

* Autorius nenustatytas.

Apie visuomenės patriotinį ugdymą**LLKS visuomeninės veiklos išvystymas
Rytų Lietuvoj**

Svarstant visuomeninės veiklos išvystymo galimybes Rytų Lietuvoj, pirmiausia yra svarstyтина, koks iš viso yra visuomenės moralinis stovis šioj srity ir kokių vaidmenį lig šiol čia vaidina tos visuomenės dvasios palaidymui LLKS.

Sąlygos pavergtajai lietuvių tautai šiuo metu yra visur tos pačios. Ar tas pats moralinis stovis yra visose Lietuvos srityse, to negalėčiau pasakyti, neturėdamas tikslesnių duomenų. Greičiausiai viskas yra panašu. Geresnis visuomenės dvasios stovis, be abejo, gali būti tik tose vietovėse, kur yra didesnė rezistencijos įtaka ir kur plačiau išvystyta jos veikla. Bandysiu trumpai charakterizuoti tą Rytų Lietuvos ploto dalį, kurią teko pažinti.

Įtakos, kurios čia pasireiškia tarp gyventojų, be abejo, charakteringos visai Lietuvai. Aiškiausiai reikia pasakyti vieną dalyką: gyvenimas eina skurdyn. Žmonėse vis mažiau duonos ir vis mažiau dvasios. Prieš komunizmą nusistatymas yra didelis, aiškus ir, galima sakyti, visuotinis. Komunizmo programa atstumia žmones. Bet kartu ji juos vis labiau ubagina visais atžvilgiais. Todėl randasi vis didesnis skaičius žmonių, kurie palūžta. Palūžta ne iš susižavėjimo komunizmu, bet iš nebeįstengimo jam priešintis. Faktai kalba: išdavysčių, tarpusavio rietenų vis daugėja.

Aišku, yra tam tikras procentas ištikimųjų, pasiaukojėlių, kurie ir pragaro kančias iškęs nepalūždami. Turbūt jų procentas nėra ir menkas. Tačiau tai neatsveria blogosios reikalo pusės: visuomenės moralė pastebimai smunka, jos papročiai genda, tikėjimas, dorovė menkėja. Jaunimo tarpe dėl papročių gedimo ir dorovinio palaidumo didėja chuliganizmo, nužmogėjimo pasireiškimas. Todėl nestebėtina, kad auga komjaunimo skaičius ne tik iš prievartos, bet ir iš pasąmoninio traukimo.

Tiesa, visuomenė gyvena geromis viltimis. Kai kas palaiko. Paskutiniu metu ypač Vakarų propaganda. Be jos nuotaikos labai siūbuoja tarp didžiausios vilties ir juodžiausios nevilties.

LLKS yra pasistatęs sau uždaviniu palaikyti ir stiprinti tautos dvasią, parengti tautą taip, kad ji būtų pasiruošusi su tinkama stiprybe iškentėti dabartinius laikus ir su aiškiu lietuvišku nusistatymu įžengti į laisvės dienas. Kiek LLKS tai pateisino Rytų Lietuvoj?

Partizanų įtaka buvo didelė tol, kol jie asmeniškai bendravo su plačiaja visuomene, aplankydami visas vietas ir su retu žmogum nesusitikdami. Jų įtaka, aišku, buvo tokia, kokie jie buvo patys. Visuomoje, be abejo, teigiama. Priešas turėjo baimės ir drausmės. Savieji turėjo daugiau pasitikėjimo savimi ir laisvės atėjimu.

Šiuo metu partizanas pasidarė retas svečias. Mažai kur jis beužaina, mažai kas jį bemato. Partizano įtaka iš jo asmeninio kontakto plačiojoje visuomenėje yra visai sumažėjusi. Didžiuliai plotai jau iš viso nebeturi partizanų.

Nežinau, kaip kitur, bet pas mus sąjūdis reiškiasi daugiausia tik per partizanus. Kur baigiasi partizanas, ten baigiasi ir sąjūdis.

Taigi sąjūdžio įtaka ribota. O turint galvoj, kokių laipsnių vyksta moralinis visuomenės smukimas, ta įtaka turėtų būti labai didelė. Ji yra vienintelė, išskyrus užsienio propagandą, kuri galėtų kovoti su įtaka bolševikų, kurie, pasigrobę visas priemones ir išnaudodami visas galimybes, stengiasi pirmiausia suluošinti tautos dvasią, suubaginti, įstumti į tikrą moralinį pakrikimą, privaryti iki visiško sugyvulėjimo, o tada iš mūsų tautos turėti paklusnią darbo gyvulių ir gerų jų varovų bandą.

Taigi visi matom, kad reikia su tuo kovoti. Bet ką gali pavienis partizanas? Jo įtaka bus tik tokia, koks bus jo asmeninis kontaktas. Ne vienu atveju ta įtaka, vietoj to, kad būti gera, gali būti ir bloga. Tai pareina nuo to, ko partizanas vertas, kaip jis supranta savo uždavinius ir kiek jis pats paliestas laiko gedimo tvaiko.

Taigi kalbam ne apie pavienius partizanus, bet apie sąjūdį, ištisą organizaciją, kuris turi pirmiausia ne tik tautą, bet ir pačius partizanus auklėti. Tačiau kiek pas mus išplėsta sąjūdžio organizacija visuomenėje? Kiek turi įtakos patiems partizanams? Tai pačiai visuomenei?

Viskas yra nedideliame laipsnyje.

Taigi, kas daryti? Laimė, kad nereikia pradėti iš naujo. Yra sąjūdis, kurs turi aiškiai tikslią idėją ir teisingą programą, pagrįstą giliais principais, kuriais galėtų remtis tautos gyvenimas ne tik šiuo pereinamuoju laikotarpiu. Pas mus sąjūdžio organizaciniai branduoliai veikia.

Reikia tik išplėsti tą veiklą iki mūsų sąlygose galimos ribos. Idealas būtų, kad visa dar nepalūžusi lietuviška visuomenė būtų kokių nors būdu apjungta sąjūdžio organizacijos ir joje tiesiogiai dalyvautų. Bet tai tik idealas. Tikrumoj tik nedidelė visuomenės dalis pas mus ką žino apie sąjūdį. Todėl sunku ir svajoti apie visos tos visuomenės tiesioginį įtraukimą į sąjūdžio organizaciją. Bet būtina, kad toji visuomenė kiek

galint būtų daugiau paliesta sąjūdžio idėjų, kad ji būtų bent sąjūdžio dvasios įtakoj.

Todėl manau, kad geriausią visuomenės dalį reikėtų tiesiogiai įtraukti į sąjūdį. Siekti reikėtų ypač tas sritis, su kuriomis asmeninis kontaktas nebeįmanomas. Turint bent pakenčiamą organizacijos išvystymą, reikėtų per tą organizaciją ir pradėti kovą už mūsų įtakos išplėtimą lietuviškos visuomenės sąmonėj ir už sustabdymą tos visuomenės moralės smukimo, kuris šiuo metu reiškiasi dėl komunistinio prievartavimo.

Pagrindinė priemonė čia, aišku, spauda. O pas mus su ja reikalai blogi. Lig šiol nepagaminama nė tiek spaudos, kad aprūpintumėm ja visus partizanus. Neturim reikiamų ryšių, kad galėtumėm ir turimą spausdintų kiekį planingai išdalinti.

Taigi pirmiausia mums tektų nugalėti visas technines kliūtis, kurios neleidžia spaudos darbo išvystyti. Antra, įveikti visus organizacinius sunkumus, kurie mums atima galimybę turėti platesnę įtaką visuomenėj.

Dėl to, kas spaudoje reikėtų akcentuoti, duoda atsakymą mūsų sąjūdžio idėjiniai pagrindai: tautą išlaikyti sveiką tautiniu atžvilgiu, kovoti su visom bolševikinio raugo įtakom, žadinti žmonėse laisvės viltį ir rengti juos laisvės dienai.

Kadangi naująjį mūsų tautos dvasinį atgimimą neša LLKS ar bent gali nešti, jei tik leistų sąlygos, tai LLKS turi rūpintis ir savo paties propaganda. Ir čia geriausia reklama - savoji spauda. Ji padarys pirmuosius virpėjimus visuomenės dvasioj, artindama į sąjūdį ir jo siekimus. Tokiu būdu tauta artės prie savo tikrųjų tikslų, į kuriuos ją šiuo metu skatina sąjūdis. Bent nori ir siekia skatinti. Tokiu būdu, kur negalima dabar, tai bent ateityje, bent būsimose laisvės dienose pasijus ir pasirodys gyvasis sąjūdžio dvasios pulsavimas, nes jei šiandieną sąjūdis, kad ir sunkiausiose aplinkybėse, turi vis dėlto labai didelės reikšmės tautai, tai laisvės dienomis jis tos reikšmės turės kur kas daugiau, kai laisvai galės įgyvendinti tuos savo siekimus, kurių šiuo metu ir prie geriausių norų neleidžia įgyvendinti.

*Reikvykis**

Aukštaitis (Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. 11 ketvirtis, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

* Reikvykis - Bronius Krivickas.

Rytų Lietuvos srities vadas Antanas Slučka-Šarūnas

Pažintis su a. a. K[araliaus] M[indaugo srities]
V[adu] P[a]RT[izanu] mjr. Šarūnu

1946 m. vasarą gavęs žinią, kad nori su kunigu susitikti Rytų Lietuvoje vienas garsiausių vadų Šarūnas, šyptelėjau: regis, ne vien jau čia mane kai kas regi iš anų laikų. Susitikimo tikslas tikrai buvo žavus: kai užtrunkus kovai amnestijos pagunda brovėsi į s[ajū]dį su neviltim, Šarūnas būrė jėgas nepalaužiamai kovai.

1947 m. vasarą Markulio skirtas mūsų apygardos vado pareigoms Uosis* Vada, jo brolius paragino ieškoti išsigelbėjimo. Tą pagalbą galėjo suteikti tik tas Vadas, kuris ir pats miške gyvendamas vadovavo rinktinėm. Artimiausiu buvo Šarūnas. Griebiantis ypatingo atsargumo (Markulis griežtai draudė tarp apygardų palaikyti ryšius), broliai išsirengė pas svečius.

Šiuo kartu vienam antro ilgai ieškoti neteko. Kai išgirdau grįžtantį pėsčiomis iš Vilniaus spec. viešnagės pas Markulį, susigavom dalinyje, su kurio vyrais ir anksčiau pasispausdavom rankas.

Susitikus pirmas išpūdis: karžygys, kuriam ant galvos betrūksta skutėjo puoduko. Nors džiaugėsi, kad jau ir drabužius gavęs, tik tie drabužiai ant aukšto, liekno vyro lyg tai dovanoti piemenuko, kuriuos rengias paspirti kaip galutinai sunešiotus. Iš veido ir pats buvo panašus į beganant su viso kaimo tokiais apsikūlusį: visas apibintuotas, apraišiotas.

Lydėjo nusivylimas: ir aš nebuvo nūdieniu kunigu. Tik tai netrukde Šventosios krantų šile išsikalbėti broliais. Prašomas neatsisakė papasakoti ir apie savo viešnagę. Šiurpiausius vaizdus sava vaizdžia gyva kalba prieš mane lietuvio pergyvenimais, kurie skirti bolševikui graužtis nagus.

Gaila buvo skirtis. Tik jo ryžtas kuo skubiausiai apie išsigelbėjimą pranešti broliams nebuvo svetimas ir man.

Kaip man susitikus pačiam, daug kam ir šiandien anas Šarūno su Miškiniu** žygis atrodo. Tik istorija apie tai kalbės, jog tai išgelbėjo Rytų Lietuvą nuo tos valios, kurią jiems per Markulį stengėsi primesti bolševizmas.

Tais pat metais rudenį susitikus su Šarūnu pilnutinai buvo aptartas Rytų Lietuvoje veikiančių dalinių sujungimo planas. Susirinkusieji galėjom džiaugtis Šarūno laime: jo svajonei įvykdyti teliko sušaukti brolių

* Uosis - Petras Klimavičius.

** Miškinis - Vincas Kaulinis.

sąskrydį. Sunkus Šarūno sužeidimas tai įvykdyti teleido 1948 metų vasarą. Atvykęs pas jį radau iš likusių archyvo liekanų beatkuriantį Rytų Lietuvoje antibolševikinės veiklos istoriją. Darbe Šarūnui talkininkavo buvusieji mokytojai ir studentai.

Sąskrydžio metu, kurio laiku buvo sudaryta Rytų Lietuvos srities veiksminga vadovybė, pas Šarūną išgyvenau mėnesį laiko. Per tą laiką beliko stebėtis neišsenkama jo energija, sveiku, lietuvišku entuziazmu. Šiuo kartu buvo gaila žiūrėti tik į jo sveikatą: po daug ir ypatingai sunkių sužeidimų iš gabaus sportininko, buvusio boksininko, buvo telikę tos sveikatos tik procentai. Tik tas netrukde kiek tiesioginiai pareigas atlikti, tiek padėti p[ar]t[iz]anams, kurių su įvairiausiais reikalais pas jį atvykstančių niekad netrūkdavo.

Kiek buvo Šarūnas įtakingas, tai ir man pačiam teko patirti. Pabandžius skūstis žygiu, kuriam neradau jėgų atlikti, nusišypsojo ir ranka parodė žygio kryptį.

Ir tuo laiku jis buvo ramus. Jis tik džiaugėsi, kad pagaliau ir Rytų Lietuva s[ą]jūdžio reikalui atiduoda savo pareigą Tėvynei. Šitas jo džiaugsmas paliko ir man įsakymu, kurio neįvykdymui net ir sapnas nedrįso gundyti.

Išsiskyrus po dvejų metų sužinojau Šarūną savo pareigą atidavus Tėvynei už Lietuvos laisvę nebijančiu mirt kariu. Skaudi žinia manęs klausė:

Ar Šarūnas savais darbais nepelnė garbės, kuri, iškelus Jį pirmuoju Rytų Lietuvos Karžygiu, būtų mums vadovu laisvės kovą užbaigti visos tautos pergale prieš bolševizmą?

*Diedukas**

Aukštaitis (Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

162 *dokumentas*

Apie partizanų tarpusavio santykius

Pasidalinkime išpūdžiais

Belankant R[ytų] L[ietuvos] kovos dalinius, aišku, pirmoje eilėje teko stebėti mūsų išsilaikymo pagrindas - broliškumas. Čia broliais ne tik tarpusavyj vadinas - broliškumas čia yra pilnai gyvenimiškas reiškinys. Tik

* Diedukas - Juozas Šibaila.

broliu teesant ir kovos dalinių lankytoji beliko su kiekvienu kovos broliu išsišnekėti prie keturių akių. Be daug ko gražaus, šiuo atveju teko ir tai išgirsti, jog p[ar]t[iz]anai pirmą kartą regi, kad iš visko jaučiamas aukštesnės vadovybės pareigūnas domisi jam pirmą kartą regima p[ar]t[iz]anų asmenine nuomone dėl jo, dėl sąjūdžio gyvenimo.

Šios p[ar]t[iz]anų mintys kelia klausimą: argi mes ne broliai nuo sąjūdžio vado iki tik ką į sąjūdį įstojusio partizano? Jei tai vestų prie sprendimo, kad kėlimas laipsniais, pareigose mus toliau nuo p[ar]t[iz]anų, prieitume ir tą išvadą, kad gavimas p[ar]t[iz]ano ženklo mus toliau nuo tautos. Kadangi tokie sprendimai, panašios išvados yra konkretus mūsų prieš bolševizmo klaidos dalies pagrindas, tad, žvelgiant į jo tikrai tragikomišką padėtį, turim griežčiausiai vengti tų prielaidų, kurios ir mus kreiptų į sau pražūtį lemiančių kelių.

Broliai vadai, mes jais esame tiek, kiek įstengiame mūsų vadovaujamuosius visur, visada regėti sau broliais tam, kad jie su mumis drąsiai galėtų žvelgti į lietuvių, kaip sau brolių, akis. Tai iš mūsų reikalauja: į didžiausią kelionę išsirengus, ypatingai skubant su vado pareiga, neužmirškim, kad ilgiausiai turim sustoti prie atviros savo brolio širdies - tam, kad jo blaivus žvilgsnis į gyvenimą ir vien skausmuose paskandintą lietuvių aiškiausiai įtikintų, jog jis tik žmogumi, tik laisvu gyventi gimęs. Jei tai mes užmiršim, nūdienos lietuviškas ramoves - partizanų išsilaikymo vietoves - mes irgi leisim piktam likimui paversti tuo dvasiniu kolchozu, kurio visa savo esybe iš lietuvių tautos siekia bolševizmas. Tuokart, broliai vadai, be kitų negerovių, gausis ir šita: kai pas jumis su partizaniniu uždaviniu skubės jūsų vadas, jis bus priverstas su išklausimu jo ir jūsų brolių skundų.

Kai tuo pat reikalu buvo kreiptasi net į aukštesnį vadą, teko stebėti jo nuoširdų prisipažinimą: aš - jaunas. Jei ką ir norėčiau pasisakyti, esu pamokytas, kad savo nuomonę pasilaikičiau sau.

Tikint lietuviu, belieka džiaugtis jo išmintimi: tyla - gera byla. Tik tas pats lietuvis netyli, sako: ir mažas kupstas didelį vežimą verčia. Kiek iš šių tiesų kuri lietuviui artimesnė, klausi: argi mes prieš bolševizmo milžiną jau vien ir dėl to turime tylėti, kad esam maži? Ar, žmogaus amžiaus atžvilgiu matuojant, argi kuris iš partizanų esam senas, jei tam ir seniausias gimė prieš aštuonerius metus?

Mano broliai, džiaukimės, kad esam jauni. Ir iš senių tik tie piktais niurnomis nelieka, kurie užpečkio urvely su anūkėliais karaliūnais po pasakų rūmus savo dienas lyg dainą dainuoja. Šią tiesą nemarūs mūsų protėviai paliko: kaip gimę, jie ir mirę beraščiais. Ir, nors jau tokiais

savo amžių prigyveno, bet ir po šimtmečių jų balsas, ar tai daina, ar mįslė, ar pasaka kalbėtas, mus žavi, mus veda jų, didvyrių, keliais ir per bolševikmetį.

Mes - tėvų sūnūs. Mumis, kurie drąsiai didžiuojamės tėvų keliais, didžiuojasi mūsų tauta - mūsų broliai, seserys. Ir ne tik jie didžiuojasi mumis, iš mūsų - jaunų, savos dienos tikrųjų viešpačių, - mūsų broliai ir seserys laukia tikrai to lietuviško žodžio, kurio ir amžių dantys įveikti negali.

Mūsų broliai, giliausią pagarbą reikšdamas Jūsų jaunatvei, tikiu: mes kalbėsime visur, visada tuo lietuvišku žodžiu, kuris, mūsų širdies skausmą palengvinęs, praskaidrinęs jaunatve džiūgaujančią dvasią, tikrais karaliūnais padės mus vesti tautą iš to negando, į kurį žengdamas bolševizmas savo nedalios piktumu ir tarp lietuvių gimusių sau draugų ieško.

Jūsų brolis *Aukštučiukas*

Aukštaitis (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

163 *dokumentas*

Apie visuomenės laikyseną okupuotoje Lietuvoje

Vienybėje galybė

Šiandieninė pavergtos Lietuvos padėtis reikalauja iš mūsų tautos visų gerųjų būdo savybių išsamaus pasireiškimo. Išsilaisvinimo kovos sėkmingas vedimas ir yra įmanomas tik dėka visapusiško sukaupimo pastangų, išreiškiančių lietuvių tautos charakterio tvirtumą. Itin didelės reikšmės laisvės siekimui turi tautos vieningumas. Šis tautos charakterio bruožas lietuviuose yra tiek senas, kiek seni Lietuvos vargai, sukelti svetimųjų. Istorinė praktika lietuvių tautoje prigyde ir vieningumo reikšmę nusakanti priežodis: vienybė - galybė. Šio principo kietai laikydamosi lietuvių tauta pernešė šimtmečių besikaitaliojančias sunkias vergijų naštas.

Visais Lietuvos nelaimių metais lietuvių tautai vadovaują asmenys nepamiršo tautą kvieisti prie vieningumo. Vienybės šaukė praėjusios epochos pranašai, šaukiamės jos ir šiandien, pergyvendami dar negirdėto masto vergiją. Bolševikinis režimas kreipia ypatingą dėmesį į vienybės sunaikinimą, į tarpusavio pasitikėjimo palaužimą tiek tarp paskirų bendruomenės grupių, tiek tarp jos narių. Jų nuo seniai naudojamai sistemai

būtina, kad ne tik neegzistuotų joks pasitikėjimas bendruomenės narių tarpe, bet net prieita prie to, kad tėvas išduoda sūnų, sūnus tėvą, sesuo brolių... Vienybės pasireiškimas tautoje bolševikinių vadeivų traktuojamas kaip senojo raugo įprotis. Jis netinkas jų auklėjamam žmogui, kuris mažą kuo tesiskiria nuo gyvulio. Vienybės išnykimas rusų tautos tarpe padarė tai, kad ši tauta, prievartaujama Kremliaus kraugerių, pasidarė paklusnia bolševikinės Maskvos diriguojama mase, grasančia laisvajam pasauliui ir laisvam žmogui. Kad šiandien rusas rusui neišdrįsta atverti savo širdies, savo galvosenos, kad milijonai rusų, turėdami išsilaisvinimo mintį, nesugeba susicementuoti pagrindyje organizuotam pasipriešinimui prieš komunistinį režimą, yra to didžiausia priežastimi - sunykimas tautoje vienybės. Rusijoje valdančioji klasė neturi tautos daugumos pasitikėjimo, politinių ir ideologinių bolševikų rusų tautoje nėra gausu, o valdiškuose postuose susodinti absurdišku būdu „išrinkti“ patikėtiniai.

Lietuvių tauta politiniai šiandien nėra nevieninga. Su bolševikais nuėjo tik neskaitlingi mūsų tautos atmatos ar politikai malversantai. Viešajam gyvenime kitokių politinių partijų, apart valdančiosios, nėra. Jos arba kalėjime, arba išvis jokioje formoje nepasireiškia. Pogrindyje, nutildžius buvusius politinius partinius aštrumus, susijungė daugumos politinių pakraipų žmonės. Čia laiko negerovės net neleidžia pagalvoti apie buvusius nepriklausomybės laikų partinius nesutarimus, nors juntamas kietas nusistatymas nebegrįžti prie buvusių klaidų. Tačiau, pasididžiuodami politinio lietuviško vieningumo vaisiais, mes negalime tylomis praeiti pro esamas spragas kitos rūšies vienybėje.

Pasitaiko, kad lietuvis lietuvi, dėl smulkmeniškų sumetimų nepasitenkinęs savo kaimynu ar šiaip pažįstamu, įskundžia okupacinei vyriausybei. Šio lietuvių pasielgimas brolio atžvilgiu yra tik paniekos vertas. Teisingumo ieškoti pas tą, kuris paneigia bet kokią teisingumo supratimą, yra tik juokinga ir neprotinga, ir juo labiau neleistina ir nepateisinama tokia elgsena savų lietuvių tarpe. Pasistenkime tokius atsirandančius nesklaidumus išspręsti savo tarpe, užmiršdami ambicijas, užsispyrimus, prisimindami, kad esame pavergti didelės neteisybės nešėjų, kurie mums, skriaudžiamiesiems, bauginamiems ir apšmeižiamiems, negali ateiti į pagalbą.

Neretai vienybės pasigendama kolchozninkų, sovchozninkų, darbininkų ir individualinių valstiečių tarpe. Pavydas, kad kitas sugeba geriau aprūpinti savo šeimą, daugiau išsilaikyti gyvulių, daugiau užsisodinti arų ar pasirūpinti grūdų bei pašaro, apsukriau apstatyti bolševikinius pareigūnus, ir taip pat negeistas. Tačiau svarbu ir tai, kad apsukresnis ir geriau medžiaginiai stovįs nepamirštų iš vieningumo išplaukiančios pa-

ramos kitiems broliams, vienybė bus pažeidžiama to lietuvio, kuris drįs kad ir už jį geriau stovintį medžiaginiu atžvilgiu lietuvių įskundinėti... Ypatingai nusikalsta tas, kurs bando trukdyti iš kolchozo, sovchozo ar kito ūkinio vieneto dirbančiajam pasirūpinti, kad ir slapta, maistui sauja grūdų, gyvuliui pašaro ar kitokių ūkinių gėrybių, arba šiais atvejais tautiečius bando įskundinėti administracijos bolševikiniams pareigūnams. Bolševikinė vyriausybė skaudžiai apvagia dirbančiuosius, tai visiškai pateisinama sugebėti apsukrumu neleisti save valstybei visiškai nuskriausti. Tad nepamirškime vieningumo kolchoze (suvarant į kolūkius vieningumas buvo pamirštas), sovchoze, fabrike ar kitoje gamybinėje įmonėje.

Didelės vienybės reikalingos švietimo, higienos ir kitos administracinės įstaigos. Lietuvybės ir lietuvių palaikymui tokiose įstaigose yra būtina nepersistengti, neišlįsti į priekį, neištumti savu perdėtu stropumu kitų į pavojų, palaikyti savo tautiečius į darbą priėmimo ir darbo vertinimo atžvilgiais, vieningai stengtis užmaskuoti nusikaltimus prieš okupantą ar prasilenkimus su jo potvarkiais.

Visokių atveju vienybė neturi būti pamiršta okupanto sukeltų nelaimių atvejais: ištrėmimo, slapstymosi, kalėjimo ar kitur. Lai skatina nelaimės visus dalintis paskutiniu duonos kąsniu, apdaru, išganinga mintimi ar siaura pastoge. Visiems turbūt teko matyti iš kalėjimo į stotį judančias kalinių voras. Ten surasime puikių vieningumo pavyzdžių, kuriuos parodo nelaimėje atsidūrią lietuviai kaliniai. Tardymų, kankinimų, beorių kamerų, bado ir kitų nepakeliamų kalinimo sąlygų palaužti broliai vedami už pažastų kitų likimo draugų. Tegul šis kalinių, tardomųjų ir tremiamųjų tarpe pasireiškias vieningumas kartojasi, reiškiasi visose kitose padėtyse esančių lietuvių tarpe.

Galop tenka paminėti pačią aukščiausią vieningumo formą - tardymo atvejais. Čia vieningumas išvirsta net į visišką pasiaukojimą. Kiek daug mes turime puikių pavyzdžių, kai tardomieji vyrai ir moterys leido save bolševikiniam kraugerui nukankinti, bet žinotos paslapties neišdavė. Sunku tačiau iš visų reikalauti kankinio pasiaukojimo, bet kankinių kelius pasirinkusiųjų pavyzdžiai turi būti visiems, atsidūrusiems kritiškoje tardymo būklėje, paskatinamieji. Pergyvename nepaprasto bandymo metus. Už žmogaus sunaikinimą žiauriausiomis priemonėmis kovoja bolševikinis režimas, palaikomas nežmoniškos politinės policijos. Prieš jį atsispirti ir kovoti su juo nepakanka paprastų žmogaus pastangų. Reikia iš vienybės išplaukiančio gilaus pasiaukojimo, reikia išdrįsti pagal reikalą numirti už kitus. Lietuvą vaizduokimės vienu kūnu. Paskiras lietuvis, kaip jo narvelis, neretai turi aukotis kitų gyvybės palaikymui. Garbė tiems kankiniams, kurie pajunta šitokią vieningumo supratimą, gėda ir

paniekinimas tiems, kurie savo gyvybę saugoja ir perka sau egzistencijos dienas kitų sąskaiton! Tegul okupacijos metais duotos priesaikos ir iškilmingi pasižadėjimai dirbti išsilaisvinimo siekiančių gretose nebūna lengvai sulaužomi, bet tęsiami kankinių pavyzdžiais.

Vieningi būkime Lietuvos Laisvės Kovos atžvilgiu. Priešui padarius kovojančiųjų gretose spragas, skubėkime kiti jas užpildyti. Skubėkime kritusių pavyzdžiu kiti aukotis laisvės reikalui. Viena Lietuva, vieningi turi būti ir jos sūnų bei dukrų nusiteikimai, vieninga daugumos valia, pasireiškianti besąlygiu pasiaukojimu Lietuvos išsivadavimui. Būkime vieningi vykdydami kritusiųjų idealus ir keršydami priešui!

Tik viršuje eilutėse suminėtas ir kitose gyvenimo srityse pamirštas suminėti vienybės reikalingumas įgalins lietuvių tautą lengvai pernešti bolševikinę vergiją su mažesnėmis aukomis ir mažesnėmis moralinėmis skriaudomis. Laikykimės iš šalies viešojo gyvenimo bolševikų išguito Lietuvos himno žodžių: „Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!”

P[ar]t[iz]anas] *Skirmantas**
Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Karžygys

(Iš „Partizano“, 1951 09 27, Nr. 8 (22))

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1952 06 18, Nr. 4 (154), GAMF, inv. Nr. 132.
Originalas, mašinraštis.

164 *dokumentas*

Apie pasirinkimo laisvę

Naujų metų vakarėlyj...

Groja armonika, verkiančiam smuikui pritardama. Sukasi poros. Įsuktų jos ir mane jauną, tik man verkia širdis: „Ginklo be reikalo nepakelk, be garbės nenuleisk...” Girtutėlis sribas ant scenos armonika griūdamas groja: „Aš kovojau už lietuvių laisvę!.. Užmušiau „banditą“ ir už tai gavau 700 rublių premiją! Ir kodėl man negert!” „Gerk, gerk kiek tau patinka...” - verkia smuikas. „Žmogaus vardą tu jau pragėrei... brolių kraujo ištroškusi niekšu likai...”

* Skirmantas - Juozas Lukša.

„Ar tau valia minėti šventą lietuvių vardą!..” - grasinančiai kalba jaunuolių žvilgsniai. „Tu jį seniai jau praradai...”

„Ar tavo širdij yra dar bent krislelis švelnesnio jausmo!..” - išgąsdintų sesulių būrelis pasitraukdamas šnara. „Tu temoki grubiom rankom spausti ginklą, kuris ne vienai motinai ašaras praliejo...”

Šalą salė. Armonika rangos sermėgėta gyvate - stribas rangos nuo scenos ir griūva į salę - armonika groja. „Griebsiu gražiausią ir šoksiu pasiūt...aaa!..” Armonika oro užtroškus sušvokštė, dienos didvyris kerštu užspringo. Viena iš sesulių, kurią juodos rankos griebė, nuo jo atšoko; „Ne, neisiu su tavim šokti!.., šokdink į save panašias...” „Nešoksi? - apsisėilėjo stribas. - Aš tave pašokdinsiu kitaip... mergpalaike!..”

Groja armonika, raudantį smuiką užtrenkdama... „Galiūno” garbei ginti išsitraukęs revolverį, stribas puola: „Reiškia, tu prieš tarybų valdžią?” „O tu prieš mus visus, prieš mane...” - jaunuolėlė širdies nesuvaldžiusi užverkia ir dingsta draugių būry...

Groja armonika, raudančiam smuikui pritardama... groja, kalėjimuose gimusią raudą užtrenkdama... kapų tylą numarinus... Sukasi poros... {sukdamos ir tuos, kurių brolių krauju piktas stribas rankas sau mazgoja... Į kurių kraują gal rytoj jas įmerks... Ir mane įsuktą jauną, tik - kruviną regint - verkia širdis.

- Ar džiaugies, motule, tokį sūnelį užsiauginus?..

*Lakūnė**

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1952 08, Nr. 2 (23), GAMF, inv. Nr. 123. Originalas, mašinraštis.

165 *dokumentas*

Vyčių sąjungos požiūris į kultūrą, socialinius klausimus, tautos charakterį

Mieli Tautiečiai!

Pasaulyje nuo pat žmonijos egzistavimo pradžios vyksta nuolatinė kova už būvį. Čia nėra nė vieno pasyvaus žmogaus. Būvio apimtį savo supratimu nusistatęs, kiekvienas jo įgyvendinimui ir pavertimui realybe imasi

* Autorius nenustatytas.

įvairių įvairiausių priemonių bei būdų, kad kuo lengviau, kuo pigiau ir kuo greičiau tai pasiektų. Bet šiandien, kada civilizacija yra iškopusi į pasakiškai aukštą laipsnį, vieno žmogaus pastangos už savo būvį gyvenime nėra antraeilės, o gal net ir trečiaeilės, reikšmės. Šiandien praktikoje žmogaus gerbūvis priklauso nuo tos šeimos, grupės ar pagaliau tautos gerbūvio, kurios nariu jis yra. O kadangi šiandieniniame pasaulio gyvenime svarbiausias vaidmuo kovoje už gerbūvį tenka tautoms, - nuo jų gerovės ir egzistavimo absoliučiai pareina ir jų narių gerbūvis, - todėl visatautiniu mastu apie būvį ir tekalbėsime.

Pažymėję, jog kiekviena tauta savo būvį stengiasi apvainikuoti pasiturinčiu savo tautiečių materialiniu gyvenimu, tvirtai atsiremiančiu į aukštą dvasinį jų lygį, pasireiškiantį per kultūrinį pakilimą bei pasirinktų moralinių dėsnių įgyvendinimą, pažvelkime, kaip tautos minimo būvio siekė praeityje ir kaip dabar siekia ir kurios tų siekių formos yra vaisingiausios.

Pradedant nuo žilos senovės, praeityje tautos savo gyvenimą matė tik brutalių kovoj. Kardas buvo pagrindine garantija savo išsivaizduojamo gerbūvio susikūrimui ir palaikymui. Kiekviena tauta stengėsi būti visais atžvilgiais pajėgesnė, turėti galingą kariuomenę tik tam, kad pajėgtų silpnesnį kaimyną nugalėti, jo turtus išplėsti ir priversti jį sau tarnauti. Taip elgėsi netolimoje praeityje nacistinė Vokietija, o dabartyje ryškiausiai šią elgseną atstovauja Tarybų Sąjungai. Abi pastarosios, savo siekius apmaskavusios įvairiausiomis gražiai skambančiomis ideologijomis, tetroško ir tetrokšta tik vieno: pasaulį pasigrobti sau.

Bet šiandien pasaulį ilgos ir skaudžios istorijos pamokos privertė įsitikinti, kad šis būdas tautų gerbūviui kelti netinka. Dėl to kyla nuolatiniai karai niekadose nė vienai kariaujančiai pusei į naudą neišeina, pasaulį taip privargino, kad šis pastaruoju metu ėmėsi visa energija ieškoti kito kelio pavienių tautų gyvenimui pakelti. Jis priėjo [prie] išvados, kad viena tauta, kurdama sau gyvenimą, neprivalo kenkti kitai ir kad tai turi būti pagrįsta vien savo pastangomis, pas kaimynus ieškant ne sau vergų, bet padėjėjų ir bendradarbių savajai kūrybai. Dėl to šiandien ir yra susikūrusi Jungtinių Tautų Organizacija (arba SNO, kaip sovietai ją vadina); dėl to šiandien taip atkakliai dirbama, kad būtų netolimoje ateityje sukurta net Jungtinės Europos Valstybės (kaip tik šiame darbe aktyviausi yra labiausiai nuo karų nukentėję kraštai: Vokietija, Italija, Prancūzija); dėl to šiandien laisvasis Vakarų pasaulis taip vieningas ir patvarus kovoje prieš Tarybų Sąjungą, kuri, kaip minėjome, savo gerbūvį mato tik patrankose, skerdynėse, kitų ašarose ir skurde.

O lietuvių tauta? Ji istorijos bėgyje nuo savo plėšrių kaimynų yra daug nukentėjusi, daug kartų apiplėšta, ir dar dabar tebeplėšiama ir naikinama, todėl gimstančią pasaulyje naują mintį, aukščiau išdėstytą, ji, aišku, pilnai remia ir džiaugiasi, nes žino, kad tuo keliu pasukęs pasaulis padės jai ne tik nusikratyti dabartinės žiaurios bolševikinės okupacijos, bet ir ateityje niekas nebegalės su naujomis skriaudomis ir apiplėšimais. O stipriausia garantija, jog Lietuva bus laisva, yra tai, kad kiekvienas doras lietuvis visu savo gyvenimu geidžia būti laisvas, nesigailėdamas tam nei savo jėgų, nei turto, net ir gyvybės. Tik dėka beribio atsidavimo savo krašto laisvei lietuvis 1918 metais, kad ir po 120 metų carinės vergijos, pasiskelbė nepriklausomu. Tik dėka savo nepalaužiamo pasiryžimo bei pasiaukojimo išliks gyvas ir po šios barbariškos bolševikinės okupacijos ir pasiskelbs vėl laisvu. O ši lietuvių laisvės kova Vakarų pasaulio, einant pagal naujasias pažiūras apie tautų kovą dėl savo gerbūvio, bus kaip tik labai įvertinta, nes visiems bus aišku, kad jeigu lietuvis moka dėl laisvės kovoti, tai tuo labiau jis moka ir laisvas gyventi. Dėl to kai kurių naivių tautiečių pesimistinės mintys, esą jeigu mes iš vienos okupacijos išsilaisviname, tai mus užklups kita, nebeturi jokio pagrindo. Taigi Lietuva vėl išsikovos sau laisvę ir kurs savarankišką ateitį.

Taip, kiekvienas lietuvis šiandien sau širdyje kalba, jog atiduočiau viską, viską, ką dar turiu, kad tik vėl galėčiau laisvai savo žemelę arti, savas sodybas puošti, savose mokyklose mokytis, savas mintis reikšti, savą kultūrą ugdyti. Ateities laisvas gyvenimas lietuvių sąmonėje nuolatosis vaidenasi, jį guodžia, stiprina šiandienos baisumuose. Bet ar to pakanka? Ar ne laikas rimtai ir konkrečiai pažvelgti į ateities laisvąjį gyvenimą, ypač kai aiškiai jau žinome, kad jis jau čia pat? Iš tikrųjų, jau laikas, ir net pavėluotas laikas! Juk nebe tada reikia griebtis planų ir ieškoti būdų, kada jau faktinasis kūrimo darbas turi prasidėti! Todėl, žinodami, kad kiekvienas lietuvis, kuris sielojasi savo tėvynės, o tuo pačiu ir savo reikalais trokšta, kad jo tauta būtų ne tik laisva, bet ir gyventų gražiai bei kultūringai, ne tik pasivydama, bet ir pralenkdama kitas tautas, mes paskirų minimo gyvenimo vaizdų nebepiešime (tai smulkiai išdėstoma V[yčių] S[ajungos] programoj), bet bandysime geriau nors trumpai panagrinėti, kaip ir koku būdu tą gyvenimą savoje tautoje kuo greičiau susikūrus.

Bene svarbiausia progresyvaus gyvenimo kūrybai sąlyga bus vieningumas, lygiai aktyviai pasireiškias visose gyvenimo srityse. Tik vieningai dirbdami sugebėsime ne tik sparčiau ir geriau kurti, bet lengviau išspręsimė ir kitas tautos atstatymui bei jos materialiniam-moraliniam gyvenimui.

mui pakelti reikalingas sąlygas. Jeigu vieningumo griebėsi savo gyvenimo saugumui užtikrinti tautos tarp savęs, tai tautos vidujiniame gyvenime jis yra irgi ne mažesnės reikšmės. Vieningumo svarbą suprasdama, jo šaukiasi ir Vyčių Sąjunga. Bet juk pasakysime, kad jo šaukėsi ir šaukiasi visi tiek kovoje, tiek taikioj gyvenimo kūryboj. Tai tiesa. Ir nepriklausomybės laikais visi jo šaukėsi, kas tik ėmė vadovauti ir vairuoti tautos gyvenimui. Bet ar dasišaukė? Anaiptol! Ir lyg tyčia, kuriame tik žingsnyje jo labiau buvo šaukiamasi, ten išaugdavo dažnai dar stipresnė opozicija, skaidymasis. Paieškokime todėl tam priežasčių.

Kaip žinome, nepriklausomybės laikais Lietuvoje buvo susikūrusios įvairių įvairiausių politinės srovės, partijos bei grupuotės, kurių kiekviena turėjo savo atskiras veikimo programas ir jomis pasiremamos stengėsi į savo eiles patraukti įvairiomis priemonėmis kuo didesnę narių bei palankių skaičių; viena kitą kritikavo, net šmeižė, kad tik kaip nors paėmus į savo rankas valdžios aparatą. O prasimušus į valdžią, savaime aišku, kiekviena partija stengėsi valdymo aparatan nuo pat žemiausio iki aukščiausio laipsnio įstatyti savus narius arba jai prijauniančius, neatsižvelgiant net, ar jie užimamam postui yra tinkami, ar ne. Tokiu būdu vykstančios varžybos dėl valdžios kėlė tarp tautos narių nesutarimą, barnius. Žinoma, gal pamansime, kad tokių varžybų metu yra labiau įtempiamos jėgos, ir valdžią paėmusieji stengiasi kuo platesniu mastu patenkinti tautos reikalavimus, kad tik joje išsilaikytų. Bet, deja! Taip nebūdavo. Pažadai egzistuodavo tol, kol būdavo įsėdama valdžion, o vėliau būdavo daroma taip, kaip išeina: pirmoj vietoj - valdančios partijos interesai (aišku, apmaskuojant juos visatautiniais), o paskui tik - visos tautos reikalai. Savaime aišku, kad iš tokios tribūnos skindas vieningumo balsas visuomet nuaidėdavo tik tyruose arba geriausiu atveju pasiekdavo tik tuos, kuriems jis būdavo naudingas savųjų siaurų interesų įgyvendinimui. Kodėl taip buvo? - priežasčių neieškosime ir nieko dėl to nekalbinsime, o tik pasakysime, kad šitokia grupių bei partijų tarpusavės kovos politika mūsų mažai tautai nešė labai daug įvairiapusių nuostolių. Vienų nepasitenkinimas kitais, skaidymasis mus vienus nuo kitų tolino, darė mažiau atspariais prieš kylančius pavojus iš kaimynų pusės ir mažiau energingais bei vieningais savo tautos gerbūvio kūryboje. Tai yra pamokantis faktas ir labai daug kur atsiliepiąs bei pakenkęs net ir šiandieninėj kovoje už nepriklausomybę bei okupacijos jungo nešime išvis. Taigi lietuvių tautai reikalinga *ne partinė vienybė, bet visatautinė*. Todėl Vyčių Sąjunga ir pasmerkia bent kokius susiskaldymus partijomis. Aišku, nėra reikalo reikalauti, kad visi tautiečiai būtų vienodų pažiūrų, - tai

jų laisvas reikalas, - bet tautos gerbūvio kūryboje turi būti tik *viena* pažiūra: *įsiklausyti į visos tautos balsą*. O tas balsas visada galima išgirsti per tautoje veikiančias kultūrinės, religinės, profesinės, ekonominės bei kitokias organizacijas ir pavienius tautiečius. Tik šiuo balsu vadovaudamasi Vyčių Sąjunga ir susistatė savo laikinąją programą: ji nieko naujo nekūrė, o tik stengėsi dabartinėse sąlygose galimai daugiau patirti tautos nuomonę bei nuotaikas ir jas paversti savo programos punktais. Čia kai kas gali bandyti net kaltinti vyčius už vadinamą „kopijavimą“. Iš tikrųjų, mes kopijuojame tautos balsą. Ne veltui į programą įtraukta didelė dalis Lietuvos Laisvės Armijos organizacijos programos, per palyginti trumpą savo egzistavimo laiką spėjusios išaugti ir išsityti plačių tautos sluoksnių pritarimą, ne veltui pasirinkti krikščioniškosios moralės dėsniai, nes žinoma, kad tautos masę sudaro krikščionys ir todėl Bažnyčia čia bus aktyviausiu ir rimčiausiu veiksmu juos palaikant ir ugdant tautoje. Taip pat ir ateityje bus pasisavinta ir iš kitų partijų bei grupių, veikusių ir tebeveikiančių, kas tiks visatautiniam gyvenimui kelti. Vyčių Sąjunga taip daro todėl, kadangi tai veda į tautos vieningumą, o pačiai sąjungai suteikia dinaminę kryptį. Todėl čia galės nepritapti tik tie, kuriems savi interesai už visatautinius bus svarbesni.

Sekančiai išplaukia dar viena svarbi sąlyga pažangiai tautos kūrybai plėtotis, būtent: nekalbant jau apie teisę, lygių galimybių suteikimas visiems tautiečiams minimoje kūryboje. Šią sąlygą įvykdžius, nebus lemta žūti nelygioj kovoj už savo būvį nė vienam talentui, galės pilnumoje pasireikšti individualūs asmens gabumai. Tai pabrėžia Vyčių Sąjunga savo programoj ir nurodo, kad tautos vadovavimas turi būti patikėtas tik tvirtos valios, energingiems, tautai nepaprastai atsidavusiems jaunosios kartos žmonėms, taip pat neneigiant ir intelektų, praktikos bei senesnio amžiaus autoritetų, jeigu jie atitinka minimus reikalavimus.

Taigi Vyčių Sąjunga stoja aktyvion kovon už visas vieningas tautos pastangas, nekalbant jau apie tas, kurios yra būtinos krašto laisvei iškovoti ir palaikyti, bet ir tautos materialinio-moralinio gerbūvio pakėlimui iki maksimaliai galimo laipsnio. Todėl ir išeinančiame Vyčių Sąjungos organe „Vyčių Keliu“, šalia laisvės kovos būtinumo skatinimo ir palaikymo, bus stengiamasi išašmoninti, paruošti ir suorganizuoti tautą, kiek leis aplinkybės, vieningai kovai dėl demokratinės, socialiniai teisingos santvarkos sukūrimo; bus ugdoma meilė tautinei kultūrai bei skatinamas tolimesnis jos vystymasis; bus stengiamasi jau nuo dabar jaunimo tarpe ugdyti dvasiškai ir fiziškai stiprias asmenybes, kurios mokėtų tarp savęs sugyventi ir kurti taip, kaip reikalauja tautos aukščiausieji interesai bei krikščioniškosios dorovės principai.

Vyčių Sąjunga karštai sveikina Tautos šventės proga visus šia kryptimi kovojančius ir veikiančius lietuvius bei jų įvairias organizacijas, o ypačiai Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdį, taip didingai ir nepalūžtamai kovojantį už Lietuvos nepriklausomybę, ir linki dar glaudžiau susiburti savo pačių ateičiai ir laimei. Vyčių Sąjunga yra tikra, kad tik tada Lietuva nusikratys skurdą ir ašaras, svetimų priespaudas, kada lietuvis lietuviui paduos brolišką pagalbos ranką ir, pamiršęs jam visiškai svetimus, tikrai svetimųjų atneštus, visokius tariamus klasinius skirtumus bei klasinę neapykantą, eis petys į petį kurti gražios ir laimingos Lietuvos. Tada nei priešas mūsų nedrįs užkabinti, kaip nedrįsta paliesti tokios Šveicarijos, Švedijos, Suomijos ir kitų aukštos kultūros tautų, nes žinos, kad tokią tautą yra nebeįmanoma sunaikinti, o bandymas pavergti irgi neapsimokės, kadangi tai daugiau atneš žalos negu naudos pačiam puolikui.

Tad visi lietuviai, broliškais ryšiais tarp savęs susijungę, su galinga dvasia, pasiryžimu bei atkakliu darbu drąsiai ženkime į gražią ir laimingą Lietuvos ateitį.

Vyčių Sąjungos Centro Valdyba
1952 09 08

Vyčių keliu (Vyčių sąjungos organas), 1952 09 08, Nr. 1, GAMF, inv. Nr. 143. Nuorašas, mašinraštis.

Publikuota: *Nenugėlėtoji Lietuva*, t. 4, p. 395-401.

166 *dokumentas*

Suimto partizano laiškas

Iš tarybinio kalėjimo laiškas tėvams

Brangūs Tėveliai, rašau jums laišką. Rašau iš čia, kur saulės šviesos nematyti. Pirmoje eilėje sveikinu jus ir bučiuoju į ūsą. Gaila, kad aš pats negaliu paspausti jūsų tėvišką ranką. Man džiugu, kad aš kenčiu vienas ir kad jūs nieko nežinote apie mano veiklą. Laimingi, kad nežinojot - neapsunkinot nei manęs, nei savęs. Man čia kalėjime pasakojo apie žmonių kalbas, kad aš ėjau plėšti žmonių, žudyti ir panašiai. Ne, mano kova buvo ne žudymas ir terorizavimas žmonių, bet kova už naują rytojų, už žmonių laimę. Nenukentėjo nuo mano rankos nė vienas žmogus. Mano kova buvo už Tėvynę, už bočių kapus. Aš jaučiau pareigą šiam darbui, nes mano gyslomis teka lietuviškas kraujas, kad čia mano Tėvynė, kad ji

verkia, svetimų mindoma. Aš ėjau didvyrių pramintu taku - mano reikalas teisingas. Žinoma, tėveliai, gal ir neteks greit pasimatyti, bet turėkim viltį, kad pasimatysim balandžio mėn. Greitai išvažiuoju į Vilnių. Gal čia ir neteks grįžti, nes nori baigti bylą. Turėjau dvi akistatas su tais žmonėmis, kurie mane išdavė, bet ir tie atsikando. Smagu, kad mano byloje aš vienas. Tėveliai, nenuliūskite, nes kiekviena kova reikalauja aukų, ir jei tą kovą lengvai pergyvensime, tai nemokėsime vertinti laisvės. Žinoma, aš mylėjau ir branginau gyvenimą ir dėl to kovoja. Mylėjau žmones - lietuvius, buvau laimingas, kai jie buvo laimingi, kentėdavau, kai jie manęs nesuprasdavo. Ką ižeidžiau, tegul atleidžia, ką pradžiuginau, te neužmiršta. Tegul mano vardas nesukelia niekam liūdesio. Tai mano likimas. Aš jūsų neužmiršiu - tai mano priesaika jums: tėveli, mamyte, broliuk, švogeti, visi draugai, tarp kurių buvo taip gera. Jei jums padėtų ašaros - verkite, tačiau nėra reikalo. Aš gyvenu kaip ir visi mano likimo draugai. Žinoma, tikėjau, kad gyvensiu laisvu gyvenimu, daug dirbsiu, daug mylėsiu, daug dainuosiu ir klajosiu po pasaulį. Juk aš tik dabar kaip reikiant subrendau. Ir, rodos, tiek daug jėgų turėjau kūrybiniam darbui. Žinoma, jos dabar senka... Bet neverkit, tėveliai; tas tęsis neilgai. Greit prasiblaivys dangus ir išauš gražus skaistus rytas. Tad susitiksim vėl, kai Tėvynė alsuos nauja gadyne.

Du kartus gavau „peredačas“, tik žinau, kad ne jūsų vienu jie buvo. Padėkokit ir Jiems, kad paremia mane, lietuvišku „ačiū“. Atiduokit Jiems karštus linkėjimus. Tegul Jie negailestauja, nes aš nė kiek nesigailiu dirbęs, nors teko visus „Kalvarijos kalnus“ pereiti. Viskas man nebaisu ir pernešiu. Juk lietuvis kentėti moka.

Mamyte, žinau, kad Tu ašaroji. Neverk! Prisimink, kiek daug Lietuvos sūnų nuėjo tuo keliu. Sugrįšiu takeliu, laistytu krauju, o mamyte, tikėk ir lauk, ir būk rami. Tėveli, gaila Tavęs, nes ir Tau, tikiu, nuriedėjo ne viena ašara. Nušluostyk jas. Dabar auklėkit brolių X - jis bus jums gyvenimo laimė, o kuomet grįšiu, tuomet jau pats globosiu. Nenuleisk savo žilos galvos, bet didžiukis išauginęs ne išgama, bet tikrą lietuvi.

Tu X, mano vienišas broli, pasilikai vienas. Globok mano tėvelius, - prašau kaip brolių. Jei myli mane - mylėk mano bei savo tėvus. Nenuėik slidžių keliu.

Už tai, kad lietuvis, gausiu ne mažiau kaip 15 m., bet tik juokas, kai nesėdėsiu daugiau kaip keturių mėnesių. Būkit sveiki ir laimingi. Būčiukit vienas kitą ir sakykit, kad pabučiavo jūsų sūnus Y.

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1952 09, Nr. 4 (20), LYA, f. K-5, ap. 1, b. 182, l. 65-101. Nuorašas, mašinraštis.

Apie poetą partizaną Bronių Krivicką

P[a]rt[izanas] k[a]p[i]t[onas] Gintaras-Vilnius

Garbės ženklai: L[aisvės] K[ovos] K[ryžius] 2-os rūšies II laipsnio.

Išgirdęs šaukiant ir prieš žiemą vyksta atiduoti pareigos ten, kur tuo metu jis reikalingas. Prie rusenančio laužo broliais spaudžiame rankas, broliais išsikalbame. Atžygiavęs daug dešimčių kilometrų, nenusigąsta, jeigu žygio dar kita tiek būtų.

Kadangi savosios kūrybos rankraščius buvo išdalinęs pakeliui, rudens saulutei glamonėjant sėdintį ant kelmo, po kelių darbo dienų ir vėl viskas popieriu perkelta.

Kiek artimas LLKS lietuvių dvasiai, parodo ir tai: nutarus išleisti bent dalį Vilniaus vienišu praleistos žiemos eiliuoto žodžio, po trumpo LLKS statuto, instrukcijų bei turimų raštų nagrinėjimo jis pats pareiškia:

- Ne viskas atitiks laiko dvasią.

Visgi nutariam išleisti, kad būtų ryški ir vienišo lietuvių dalia šioje didingoje kovoje.

Laimingai įsikūrus, darbo marios. Bet neišsenkančios energijos žmogui jis tik džiaugsmą teteikia. Pasimainant tarška rašomoji mašinėlė, nes rytiečiai iš partizanų spaudos, tik spaudos reikalauja.

Su atsidėjimu Vilnius nagrinėja nūdienos problemas. Jo svajonė - blai-vus ir doras partizanas visuose savo žygiuose. Domina jį ir būsimas laisvos Lietuvos gyvenimas bei LLKS ateities uždaviniai.

Laisvesnę minutę gavęs, kimba į rusų rašytojus, - studijuoja rusų tautos dvasią. Tai - ateities didesniai darbui, kas privedė rusų tautą juoda dėme žmonijai likti.

Laisvėje jo svajonė įsikurti Vilniuje ir atsidėti moksliniam-literatūriniam darbui.

Žodžio menininką varžo visuomeninis-organizacinis darbas. Juo jis nesiskųstų ir lengva širdimi atiduotų pareigą Tėvynei, bet taip gausiai Dievulio apdovanotas meniškuoju žodžiu jaučia pareigą tuo žodžiu įamžinti amžiams šią kovą. Atvykęs kaip karo žurnalistas, žinoma, ne laikraštiniam reportažui, broliu sugyvena su broliais, menininko akimi stebi aplinką. Ausyse suskamba rimai, sušvyti idėjos naujam eilėraščių rinkiniui. Šiame rinkinyje numatyta susumuoti šios dienos temas. Tai būtų kartu ir pamatas, ir stogas anksčiau parašytiems.

Tuo pačiu laiku gimsta planas herojiniam epui. Laisvės kovos menininkui patiekia didingą medžiagą. Pats menininkas iki ašarų jaudinas

medžiagos didybė. Mintyse jau nuškiecuota atskiros scenos, epizodai, veikėjų paveikslai. Tai džiugus reiškinys. Pirmasis lietuvių literatūroje epas iš amžiais nemarių kovų. Tik kasdieninis darbas neleidžia susikaupti ir perkelti į popierių.

Kiek gausus, nors ir per trumpą laiką, Vilniaus indėlis LLKS spaudoje, tiek gausūs ir jį slepantieji slaptavardžiai: K. Rivaišas, M. Butvydis, Reikvytis, Meldas, R. Kovas, Ringailis, Karingis ir kt.

Bet žmogaus dalia Visagalio valioje. Jo klausė ir Vilnius:

*Ar kada, praėję tamsą kraupią,
Mes galėsime, prie tavęs suklaupę,
Siušt Jam skaidrią maldą padėkos?*

Ir toji tamsa, nepernešdama visko, kas tik siekia gėrio, grožio bei tobulumo, metusi virš šimto mašinų, nutraukė Vilniaus visus užsimojimus.

Toji tamsa nedavė partizanui menininko lūpomis išdainuoti džiaugsmo, ginantis ir ginant savo tautą nuo tapimo žmonijai gėda. Toji pati tamsa neleido menininkui pilkųjų artojų apvilkti herojų rūbais.

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1953 02, Nr. 1 (23), Pasvalio viešoji biblioteka. Nuorašas, mašinraštis.

Publikuota: *Broniaus Krivicko raštai*, t. 1, p. 30-32.

168 *dokumentas*

**Straipsnis iš paskutinio Žemaičių apygardos laikraščio
„Laisvės balsas“ numerio, kurio nebespėjo išleisti
1953 m. rugpjūčio 29 d. bunkeryje žuvusi
jo redaktorė Irena Petkutė**

Vienybėje galingumas

Ne veltui prieš 70 metų mūsų tautos atgimimo pranašas ir žadintojas dr. Jonas Basanavičius pirmojo „Aušros“ numerio prakalbą pradėjo garsiu senovės romėnų išminties posakiu: „Žmonės, kurie nepažįsta savo istorijos, dažnai yra vaikai“. Tą posakį gana gerai žinojo carai, uždrausdami lietuviams spaudą. Jį gerai prisimena ir komunistinis okupantas, klastodamas Lietuvos istoriją ir visur pirma pateikdamas komunistinę istoriją. Jie gerai žino, kad pilietis, žinodamas savo tautos istoriją, savo

tautos praeitį, kovos ir sieks savo tautai laisvės ir geresnės ateities. Tuo tikslu jie uždraudė laisvą tautinį žodį, tam jie naikina nepriklausomybės žadintojų ir dėl jos kovotojų paminklus, tam jie šiandien gaudo ir žiauriausiais būdais kankina LLKS spaudos leidėjus ir jos platintojus.

Pasiskaitę Lietuvos istoriją matome, kad Lietuvos galingumas prasi-dėjo nuo to laiko, kada visi Lietuvos kunigaikščiai susijungė į vieną vals-tybę ir išrinko vieną tautos vadą - Mindaugą. Po jo sekė eilė garsių vadų, kaip Algirdas, Kęstutis, Vytautas ir kt. Tik lietuviams susijungus su len-kais ir Lietuvos bajorijai patekus lenkų įtakon, Lietuva kartu su Lenkija liko kaimynų pavergtos ir padalytos. Tik po ilgų šimtmečių, „Aušros“ ir „Varpo“ skiltyse paskleistos į žmones mintys, pirmųjų veteranų rašytojų, poetų žodžiai ir susipratusių lietuvių veiksmai pažadino iš miego mūsų tautą.

Pabudusi tauta dvasioje pirmiausiu tikslu turėjo atgauti laisvę. Ir štai didžiojo Karo audrose, pasišventusių vadų pastangomis, visa tauta buvo pakviesta į laisvės žygį. Prabilo partizanų, savanorių ir vėliau karių ko-vose dėl laisvės šūviai.

P[a]RT[izanų] K[a]P[i]T[onas] *Vilius**

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1953 08 25, Nr. 8 (166), GAMF, inv. Nr. 36.
Originalas, mašinraštis.

* Autorius nenustatytas.

Jaunimas - ateities viltis

169 *dokumentas*

Pietų Lietuvos partizanų atsišaukimas į jaunimą

Lietuvos Jaunime!

Amžiais mūsų tėvai kovojo su grobuoniškaisiais kaimynais. Matė ir šalto, ir šilto. Bet niekuomet mūsų tauta nebuvo taip skriaudžiama, niekinama, ujamą ir naikinama, kaip kad šiandien - komunizmo metais. Carų berno koriko Muravjovo laikai - tai tik šešėlis, palyginus su nūdiena. Nūdienis burliokas nori visiškai mūsų tautą sunaikinti. Šimtus tūkstančių nekaltų lietuvių ištremęs į žiaurųjį Sibirą, raudonasis slibinas tuo nesitenkina: jis tiesia savo kruvinus nagus į jus, Mielasis Jaunime, jis nori padaryti jus savo sekėjais, tokiais pat budeliais kaip ir jis pats.

Daug kartų mėginęs, bet negalėjęs prie jūsų prieiti, - nes amžiais lietuvis netiki nei rusu, nei žydu, - raudonasis budelis terorizuoja mokytojus, kad jie imtųsi šio šlykštaus darbo. Atsiranda bailių, karjeristų; netekusių žmoniškumo, kurie visokiais būdais stengiasi įkalbėti jums, Mielas jaunime, kad komjaunimo organizacija - nekaltas avinėlis. Kas yra komjaunimas, mums aiškiai pasako šių metų žiemos atostogų [metu] buvusios mokytojų konferencijos: visoje Lietuvoje mokytojai skundėsi, kad didžiausi tinginiai, padaužos, ištvirkėliai ir chuliganai yra komjaunuoliai. Taip pat mokytojai skundėsi, kad komjaunuoliams geresnius pažymius rašą tik iš baimės. Štai prie ko prieita! Bet visa tai nublanksta palyginus su tuo, kas paaiškėjo iš Vilniaus ir Kauno komjaunimo gyvenimo. Šie žydbernių auklėtiniai paėmė rekordą: Vilniuje rusų gimnazijos komjaunuoliai organizuoti plėšė krautuves, o Kauno IV gimnazijos komjaunuoliai vakarais gatvėse kauniečiams drabužius nuvilkinėdavo. Vilniaus bandai vadovavo fabriko direktoriaus sūnus, o Kauno - dantų gydytojos Keršulienės sūnus. Dėl rusų gimnazistų mes nesisielojam - suk juos devynios. Bet dėl savųjų - širdis plyšta! Štai kas yra komjaunimo organizacija ir kur ji veda jaunimą. Arčiausias kelias į kartuves - per komjaunimą.

Ne geresnėje padėtyje ir mergaitės komjaunuolės: Vilniuje ir Kaune, odos Veneros ligų ligoninių ir ambulatorijų duomenimis, sergančių lytinėmis ligomis - 92% komjaunuolių.

Mielos Mergaitės! Amžiais lietuvaitės vardas ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų buvo laikomas doros, ištikimybės ir patriotiškumo simboliu. Pasiskaitykit „Živilę“ ir „Gražiną“ - ten jūs rasite savo idealą. Su bedievyje ir ištvirkėle katiuša jums ne pakeliui!

Mielasis Jaunime! Štai kur jaunuolis(-lė) nueina, kai netenka doros, sąžinės ir Dievo. Štai šerkšnių ir didžiariekių tarybinio auklėjimo vaisiai.

A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

170 *dokumentas*

Mokytojų ir moksleivių uždaviniai okupuotoje Lietuvoje

Mokytojų ir moksleivių uždaviniai per vasaros atostogas

Štai ir vasara. Visos mokyklos baigia arba jau pabaigė savo darbą. Į kaimus, į savo tėviškes, grįžta moksleivija, studentija, mokytojai. Žinoma, daugelis jų bolševikinės valdžios bus apkrauti įvairiais darbais, išsiuntinėti į įvairius „pasitobulinimo“ kursus, kad neturėtų laiko išsigalvoti kokių „niekų“. Daugelis jų pagaliau bus uždaryti į kalėjimus ar bunkerius, nes, kiek yra žinoma, bolševikai ir čia turi savo „penkmečio planą“, kiek kasmet sunaikinti reikia lietuviškosios, sau nepatikimos inteligentijos, o dar kita dalis sunaikinta čia vietoj, nes užkrėsta bolševikinėmis puvenomis, raudonojo maro bacilomis, ir tie, galima sakyti, jau dingę mūsų tautai: jų reikia saugotis kaip kokios užkrečiamiausios choleros. Bet vis dėlto dar daug į kaimą grįš vasarai gražios, švarios ir sveikos inteligentijos. Ir kaip tik į šituos sveikuosius mūsų tautos sūnus, moksleivius ir mokytojus, šiuokart mes dedame daug vilčių. Mes tikime, kad nė vienas moksleivis, nė vienas mokytojas neparvažiuos į kaimą vien tik pogulianti obelų pavėsy ar palaukėje žalių rugių, neparvyks vien tik pasimaudyti tyvuliuojančio ežero ar skaidriai sruvenančios upės bangose, kai visa tauta kenčia baisias kančias, kai visa tauta kasdien kalama prie kryžiaus, kai visa tauta prievartaujama ir niekinama bolševikinių budelių - ir svetimųjų atėjųnų, ir savųjų išgamų.

Mes tikimės, kad sveikoji moksleivija ir mokytojai, grįžę vasarai į kaimą, sumokės bent procentus tų skolų, kurias jie yra savo tau-

tai skolingi, ir pateisins bent dalį tų vilčių, kurias tauta į juos yra sudėjusi ir deda. Savo daugiau išlavintu protu, tolimesniu visų reikalų išžiūrėjimu, aiškinamojo žodžio geresniu apvaldymu, savo organizacine praktika ir pagaliau įsigytu autoritetu moksleiviai ir mokytojai turi ateiti tautai į pagalbą ir parengti ją tolimesnei kovai dėl savo laisvės, dėl savo gyvybės, turi padėti tautai išsigydyti tas žaizdas, kurias ji vienokiu ar kitokiu būdu yra gavusi iš priešo. O tų žaizdų, prisipažinkime, yra daug ir įvairių. Antai mes turime žmonių, dėl vienokios ar kitokios priežasties atskilusių ar tik atskylančių nuo savo tautos ir bekrypstančių tarnauti priešui, bet dar ne visai sugedusių. Atsargiai ir nuoširdžiai su jais pasikalbėjus, išaiškinus jiems visus bolševikų numatomuosius mūsų tautai išnaikinti planus, ne vieną jų galima atgal susigražinti ir naudingą padaryti. Daug yra tokių silpnavalių, pradedančių nusivilti vis dar nesulaukiama išsilavinimo valanda: mat kai kas būtinai įsikėlė į galvą, kad tas išsilavinimas turi ateiti to ar kito mėnesio 5, 10 arba 20 dieną, ir kai tokių datų praeina penketas ar šešetas, o vis nieko nesulaukiama, linkta pamoti į viską ranka ir jau nieko nelaukti. Užmiršta tokie, kad šiandien kenčia ir laukia visa Europa, ne tik mes vieni, kad kenčia ir laisvės laukia ir daug didesnės tautos ir vilties nenustoja. Sustiprinti šitą ištvermę kovai dėl savo laisvės, viską tinkamai šiltu žodžiu išaiškinti kantrybės netenkantiems tautiečiams kaip tik ir yra pareiga mūsų moksleivijos ir mokytojų.

Daug kur yra gerokai apardytas arba ir visai dar nesudarytas nuolatinis ir sklandus mūsų spaudos platinimo tinklas; moksleiviai ir mokytojai, - žinoma, su didžiausiu atsargumu, - išnaudodami vasaros atostogas, spaudos tinklą ir jos platinimo ryšį turėtų taip suorganizuoti, kad neliktų nė vienos vietelės, kur mūsų spauda nepatektų, ir kad nė vienas išdavikas negalėtų į tą tinklą įsisprausti.

Daugelis mūsų tautos tremtinių Kazachstane, Uraluose ar kitose tolimose tundrų srityse kenčia skurdą ir badą. Kai kuriais iš jų visiškai niekas nesirūpina, nieko jie neprisišaukia, o jų norai ir prašymai toki nedideli, toki kuklūs: vien juodos duonos kąsnį bent kas kelinta diena suvalgyti jie tenorėtų. Kokia šventa ir kilni misija mūsų moksleivių ir mokytojų būtų atlikta savajai Tėvynei, jei nė vienas tremtinių giminė ar ne giminė, savas ar svetimas, neliktų nešelpiamas. Juk nėra taip labai sunku sužinoti ir surinkti savo apylinkės ištremtųjų adresus ir surasti jiems savo apylinkėje nuolatinių šelpėjų, kurie pasižadėtų laikas nuo laiko (bent kas mėnesį) jiems šio to nusiųsti.

Daug yra moterų ir mergaičių, kurios be gėdos stengiasi kiekvienam svetimtaučiu būtinai ant sprando užsikarti ir save parsiduoti, daug yra degtindarių, kurie daug duonos į degtinę sudegina, o šalia ar kiek toliau nuo jų kiti valgyti neturi ko, daug yra degtinėje mirkstančių arba pradedančių mirkti senių ir jaunimo, o per degtinę eina prie tautos išsigimimo, prie supuvimo, iš girtuoklių pirmiausia pasidaro šnipai ir išdavikai, už degtinę arba per ją savo brolių ar seserį, net savo tėvą ir motiną labai dažnai vieni sąmoningai, kiti nesąmoningai išduoda ir parduoda.

Daug yra ir visokių kitokių žaizdų ir negerovių, kurias reikia neatidėliojant ir taisyti. Šimtai ir tūkstančiai moksleivių ir mokytojų, grįžę vasarai pas savo tėvus, ir turi visais tais atsitikimais ateiti tautai į pagalbą: padėti išsigydyti tai, kas išsigydytina, ir sustiprinti, parengti tautą nepalaužiamai tolimesnei kovai dėl savo laisvės, kurią tikrai pasieksime, kad ir visus Tėvynės kelius savo krauju aplaistysime.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 07 01, Nr. 10 (22), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

171 *dokumentas*

Mokytojo padėtis

Ištrauka vieno iš daugelio laiškų, gautų nuo bolševikų priespaudoj ypačingai kamuojamų inteligentų:

„O Dieve, koks būtų buvęs gyvenimas, jeigu nebūtų atsiradę tų laisvės drąsiųjų Vanagų, kurie išdrįso spjauti tironijai į veidą, sugebėjo iškilti iš pilkųjų žemės dulkių ir, pamynę savo asmeninę laimę po kojų, paaugoti save kitiems.

Gera atmenu gyvenimo skurdumą ir beviltiškumą pirmomis bolševikinės okupacijos dienomis. Atsimenu, kaip aš verkiau iš džiaugsmo, kaip vieną kartą netikėtai gavau žinių apie susidariusius partizanų būrius. Nakties klaikioje ūkanoje vėl sužibo šviesi vilties žvaigždutė. Aš tiesiog gaivališkai troškau kuo nors prisidėti prie to partizaninio sąjūdžio. Man žiemos pūgose su viršum dvidešimt kilometrų būdavo kelias parsieiti iš mokyklos namo, kur tikėdavau rasti miško draugus. Kitą dieną vėl brisdavau atgal laiminga, nešdama mokslo draugams gaivinančios partizaniškos spaudos ar keletą nau-

jų partizaninių dainų. Maloniausias dalykas būdavo gauti atsišaukimų ir paskui vakaro tamsoje pereiti miegančiomis miesto gatvėmis ir juos išklijuoti ant telefono stulpų ar skelbimų lentoje. Miestelyje susitikusi načalninką ar istrebitelį su pašaipa pagalvodavau: „Štai, ti-peli, aš - „liaudies priešas“, bet paimk tu mane be parako!“ Nusišypsodavau kaip mėnulis patenkinta.

Mano sieloje buvo džiaugsmu palydėtas kiekvienas partizanų laimėjimas ir skausmu paženklinta partizano mirtis ir nelaimė.

Jūs neišsivaizduojate, kaip dideli mano troškimai, bet aš nebežinau ir nerandu kelių, kuo aš galėčiau būti naudinga savo brangiai numylėtai žemei, kur ir kaip galėčiau atiduoti savo jėgas jai ir jos narsiems gynėjams. Galbūt Jums atrodytų čia visa perdėta, bet tikėkite, aš rašau tik visiškai nuoširdžiai tą, ką jaučiu savo sieloje. Šiuo momentu be Jūsų man niekas daugiau nebeegzistuoja. Jūsų laimė yra manoji, jūsų nelaimės - mano nelaimės.

Dažnai tenka sutikti žmonių, negalinčių manęs suprasti, kurie stebisi mano užsidarymu. Bet dabar aš kitaip negaliu. Aš negaliu gyventi dviem gyvenimais. Jie nežino, kaip mažai yra aktuali man ta antroji gyvenimo pusė. Visur ir visada kiekvienas mano sielos kampelis yra užpildytas tik Jūsų gyvenimu. Visiškai kitaip jaučiuosi ten ir su tais, kur mane riša glaudūs idėjos ryšiai.

Aš gerai žinau ir suprantu Jūsų sunkią dalį. Žinau Jūsų pilnus pavojų kovos kelius, kur kiekviename žingsnyje tyko beširdė mirtis, bet tikėkite, aš dažnai Jums labai pavydžiu. Aš šimtą kartų geriau sutikčiau eiti tuo erškėčiuotu partizano keliu, nei sėdėti čia ir vaidinti apsimetėlės rolę. Sakykite, kaip aš turiu jaustis prieš keliasdešimt porų, į mane išmeigtų vaikiškų akučių, kuriems mokytojas dar tebėra idealas, iš jo lūpų išplaukęs žodis jiems yra šventa tiesa. O ką aš jiems galiu duoti? Juk jiems tik A ir B neužtenka. Kuo aš galiu patenkinti jų amžinai alkstančias sielas? Nuodais? Tiesa? Išlaviruoti ne visada lengva. Instinktyviai išleidžiu visa, kas tik surišta su bolševikinės melo propagandos nuodais. To visko rezultatai aiškūs.

Net juokas! Vieną kartą su pirmuoju skyriumi teko nagrinėti apysakutę „Katinėlis keliauja“. Bekeliaujant katinėlį užpuolė plėšikai ir atėmė iš jo batus. Mažiukai labai susijaudino katinėlio nelaime. Perskaičius apie katinėlio kruvinas kojas, jautresnieji net verkti pradėjo. Kai priėjom išvadą, kad katinėlį plėšikai labai nuskriaudė, aš paklausiau, kiek tie plėšikai (aš turėjau galvoje: ar jie geri, ar blogi). Vienas atsistojęs nutarė, kad rusai, kitas - „stribai“, o trečia mergytė atsistojusi su

tokiu įsitikinimu pabrėžė: bolševikai! Iš juoko net negalėjau nei teirautis, kaip kiti galvoja, nei aiškinti ir skaityti toliau. Jų nuomonę taip ir palikau jiems.

Tikrai, kartais darosi nepakeliama, kai uždėta pareiga susikryžiuoja su sąžine. Jaučiuosi tik tiek laiminga, kad mano kita pareiga aukštesnė - kiek galima apsaugoti tų mažųjų sielas nuo raudonųjų mil-telių. Suprantama, kad šitaip važiuoti aš galiu tik tiek, kol dar mo-kinių „politinio apšvietimo“ nepatikrino koks totorius ar kitas parti-jos šunelis.

Argi aš apie tai svajoju sėdėdama gimnazijos suole, kai pasiryžau pasirinkti pedagoginį darbą? Kai tam reikalui trokšti atiduoti visą sielą, negali duoti nieko arba tik trupinius vogčia.

Argi man netenka pavydėti Jums, kad Jūs galite tiesioginiu būdu ko-voti su tais, kurie mūsų tautai uždėjo kruvinas Golgotos kančias, o aš esu priversta save maskuoti. Neįsivaizduojate, kaip nepakenčiamas toks gy-venimas ir kaip kartais sunku vaidinti. Kartais dvasia taip sukyla, kad vos vos gali išlaikyti pusiausvyrą. Tada, rodosi, niekis ir uralai, ir tamsus su visomis kančiomis rūšys, kad tik galėtum tai gaujai žydbernių viešai spjauti į jų raudoną snukį.

Tik kam iš to nauda? Pagalvoji ir vėl įkimbi ir įtempi vadžias. Neįsi-vaizduoju, kaip būtų galima gyventi, jeigu iš niekur negautum moralinės paramos. Tada kaip tam vilkui - nors imtum ir pasismaugtum.

Tiek to! Visa viltis - bundanti šalis ir laisva ateitis!

*Ateis diena, bet paskutinė,
Žiūrėsim, garbę kam atims:
Ar trūks lietuviška krūtinė,
Ar stips engėjų pasiutims?!*

Laisvos darbo gairės dar prieš mus! O dabar?... Kantrybės ir pasišven-timo!

O Viešpatie, kaip trokštu Jus pamatyti triumfuojančius su spindinčia laisvės vėliava! Aš pirmoji su gėlių žiedais ateičiau Jūsų pasitikti. Ir tas momentas išauš, tikrai išauš kada nors! Mūsų išvargusi žemelė dar pa-sipuoš laimingu laisvės šypsniu!..

Lai Aukščiausiojo maloninga ranka laimina ir saugoja Jus ir Jūsų drau-gų kovos kelius!!!"

Mylėk tėvynę (Dainavos apygardos Merkio rinktinės organas), 1947 05 20, Nr. 4 (9), LYA, f. K-1, baudž. b. 44618/3, t. 11, l. 30. Originalas, mašinraštis.

Pietų Lietuvos partizanų atsišaukimas į mokytojus**Mokytojui(jai)**

Ketverius su viršum metus dėtos bolševikų pastangos subolševikinti lietuvišką kaimą nuėjo niekais. Dabar iš LKP(b) CK sekretoriaus Trofimovo pranešimo ir VI LKP(b) visuotinio suvažiavimo nutarimų matosi, kad bolševikai ruošia naują ofensyvą prieš ramius, tvirtai tautiniai susipratusių kaimo gyventojus.

Tarp kitų priemonių, bolševikai numatę komunizmo propagandos aparatu paversti ir mokyklas, o mokytojus padaryti komunizmo apaštalais, lietuviškos dvasios žudytojais priaugančioje tautos kartoje. Mokytojas verčiamas būti agitatoriumi, ūkininkams girti ir piršti bolševikinį bado ir skurdo fabriką - kolchozus, organizuoti komjaunimą ir pionierių kuopelės, leisti sieninius laikraščius su kolchozų „gerovę“ šlovinančiais straipsniais, organizuoti skaityklas, jaunimo pasikalbėjimus, šokius ir pan.

Mokykla turi būti tautos švietimo, bet ne jos dvasios nuodijimo įstanga. Mokytojas - jaunimo auklėtojas, bet ne bolševikų klapčiukas, ne komunistinio supuvimo skleidėjas tautoje. Į jį, kaime gyvenantį inteligentą, nukreiptos jo mokinių ir kaimo žmonių akys, ir jie laukia, kad jis, mokytojas, bus pavyzdys kovoje prieš komunizmo žygį į kaimą, kad jis pats pirmas parodys, kaip branginti visa, kas sava ir lietuviška, kaip nepasiduoti į pražūtį vedančiam bolševizmui.

Mokytojas turi suprasti gyvenamojo momento svarbumą lietuvių tautai ir neprisidėti su savo paslaugomis prie kolchozinės epidemijos skleidimo Lietuvoje. Jis turi likti nuošalus nuo agitacinio darbo, griežtai atsisakyti eiti kolchozinio agitatoriaus pareigas kaime, neorganizuoti savo mokykloje jokių komjaunuolių ir pionierių. Jo mokykloje neturi rasti vietos bolševikiniai sieniniai laikraščiai su propagandiniais straipsniais, mokykla - ne vieta propagandiniais šokių vakarams. Mokytojas turi parodyti tvirtą valią, nenusigąsti vieno kito bolševikų įspėjimo ar grasinimo. Jei mokytojų šeima bus vieninga, atkakli ir tautiniai susipratusi, joki bolševikų grasinimai jiems nebus baisūs ir pavojingi. Tik silpni save leidžia bolševikams išnaudoti.

Lietuvos partizanai laukia, kad visi mokytojai tinkamai supras ir įvertins susidariusią padėtį ir parodys gerų norų ir pastangų visos tautos vedamoje kovoje. Tačiau drauge griežtai įspėja, kad nebus toleruojami bet koki bolševikų pataikūnai, kurie nesilaikys aukščiau nurodytų įspėjimų.

mų, nueis su bolševikais ir padės jiems slopinti lietuvišką dvasią ir naikinti pačią tautą. Jie bus laikomi tautos išdavikais.

Vieninga tauta, sukaupusi visas pajėgas, sugebės pasipriešinti ir šiam bolševikų žygiui. Parodykim kiekvienas savo pasiaukojimą, pasiryžimą ir tautinį susipratimą. Mūsų tikslas ir kelias tiesus - jis veda į Lietuvos laisvę. Ir tik tvirtieji ir pasiryžėliai ją pasieks!

Partizanai

A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

173 *dokumentas*

Kreipimasis į Lietuvos jaunimą

Į Lietuvos jaunimą

Lietuvių tautos istorija - nuolatinių kovų už laisvę istorija. Išstisus šimtmečius lietuviai kovojo už savo laisvę, už savo egzistenciją su įvairiausiais priešais. Ir jeigu lietuvių tauta tose kovose išliko gyva, tai tik dėl tų lietuvių tautos savybių, kurias mes vadiname didvyriškumu.

Be abejo, kovose už laisvę didžiausią vaidmenį visuomet vaidino jaunimas. Juk baudžiaivos nukamuotą, caro žandarų prislėgtą, lenkų ponų užguitą baudžiauninką pradėjo žadinti iš vergiško miego pirmiausia susipratę moksleiviai, studentai. Jau tais tamsiais nevilties laikais jaunuoliai, kupini Tėvynės meilės, būrėsi į slaptus būrelius, platino slaptąją spaudą, kėlė savąją tautą iš vergiškojo letargo.

1918 m. vasario 16 [d.] Nepriklausomybės paskelbimas karščiausią pritarimą rado jaunuolių širdyse. Jie, ne kas kitas, iškovojo Tėvynei laisvę, nepriklausomybę. Ir šiandien didžiausią kovos naštą už Tėvynės laisvę neša Lietuvos jaunimas. Lietuviškieji budeliai gerai supranta jaunimo reikšmę gyvenime. Todėl jie ir deda didžiausias pastangas dezorganizuoti, suklaidinti jaunimą, suvilioti jį judošiškais grašiais arba gąsdinimais ir įvairiomis kitomis pinklėmis patraukti jį į savąją pusę.

Jie stengiasi morališkai sužlugdyti jaunimą, nes tik toks jiems gali būti paklusnus, - tik morališkai kritusiam jaunuoliui sunku, supratęs savo klaidą, ją atitaisyti. Štai tik dėl to bolševikai visomis priemonėmis: spauda, radiju, kinu, teatrais - stengiasi išrauti iš jaunuolio širdies religinį jausmą, artimo meilės jausmus, užteršti jo sielą įvairiu šlamštu, šlykščiausiais vaidais, žvėriškomis žudynėmis, ugdomi gyvuliški jausmai iki aukščiausio

laipsnio. Tokie sugybulėję, morališkai sužlugdyti jaunuoliai priimami į komjaunimą, kurie už žvėriškumą bei ištvirtavimus apdovanojami medaliais ir tuo būdu sudeginami paskutiniai tiltai, supratęs pasitaisyti.

Deja. Lietuvos jaunimas lieka atsparus daugumoje bolševikiškoms užmačioms. Stebėtinai mažas nuošimtis susivilioja bolševikiškais idėjomis ir nueina tautos išgamų keliais. Tą atvirai pripažįsta ir patys bolševikai, sakydami: „Mes pralaimėjome jaunimą“.

Taip, jie pralaimėjo Lietuvos jaunimą. Jie jo niekuomet nepalauš. Ir šiandien didžiausią kovos naštą už Tėvynės laisvę neša Lietuvos jaunimas. Tūkstančiai jaunuolių atvirai kovoja su mūsų tautos žudikais, bolševikais, budeliais bei rusiškais okupantais. Joks vargas, skurdas jų nepalaužia, joks pavojus jų negąsdina. Jie veda sunkią, bet garbingą partizaninę kovą su Lietuvos priešais, su bolševizmo išgalėjimu mūsų krašte.

Lietuvi jaunuoli! Ir Tave šaukia Tėvynės milžinkapiai, Tave šaukia brolių kankinių kapai, Tave šaukia tūkstančiai lietuvių tremtinių, Tave šaukia lietuvių motinų ašaros, Tave šaukia auštantis naujas Tėvynės laisvės rytas. Būk stiprus ir tvirtas savo tėvų žemėje. Tavo kelias - vienintelis ir aiškus kelias, didvyriškų protėvių pradėtas, tėvų, brolių savanorių krauju aplaistytas. Tavo kelias - *kovos už laisvę kelias*.

(Pagal „Laisvės Varpą“, Nr. 141)

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 12, Nr. 8, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 139, l. 37-40. Nuorašas, mašinraštis.

174 *dokumentas*

Pietų Lietuvos partizanų atsišaukimas į moksleivius

Perskaitęs duok kitam taip,
kad šis nežinotų, kas jam padavė

Mieli Moksleiviai,

Jau ir vėl pradėjot naujuosius mokslo metus. Jau ir vėl jus užpuls visokie komsorgai, gruporgai ir visoks šlamštas ir, mokytojų padedami, grasinimais bei teroru vers rašyti į pionierius ar komjaunuolius.

Moksleiviai, nenusigąskit ir nepasiduokit jokiems grasinimams, nerškite savo lietuviškos garbės ir negriaukit savo ateities. Joks komjaunuolis neišsisuks neatsakęs už savo kaltę. Net ir tuo atveju, jei jis įrodys

buvęs prievarta įrašytas ir pasyviai laikėsis, gailėsis neklausęs. Lengviausia bausmė: bus panaikintas jo mokslo pažymėjimas bei atestatas, o baigusiems aukštąjį mokslą - diplomas, nes ir mokytojai, ir profesoriai tą patį tvirtina, kad komjaunuoliai yra tinginiai, nemokšos ir tik grasinimais gauna geresnius pažymius.

Moksleivi, komjaunuolio ženklas tavo švarko atlape charakterizuoja tave esant bailį, parsidavėlį išgamą. O dar baisiau, kai ant mergaitės krūtinės ši šlykštų ženklą pamatai: juk kiekvienas žmogus, sutikęs mergaitę su komjaunuolio ženklu, pagalvoja: „Paleistuvė eina“.

Brangūs lietuviai moksleiviai, kieno krūtinėj plaks lietuviška širdis, nepasiduokit atėjūnams ir jų bernams komunistams. Mūsų tėvai per amžius kovojo ir laimėjo. Ir mes laimėsime. Laisvės rytas ne už kalnų.

Kovojančios Lietuvos Vyr. Štabo Švietimo skyrius

LYA, f. K-1, ap. 45, b. 772, l. 59.3. Originalas, mašinraštis.

175 *dokumentas*

Pietų Lietuvos partizanų atsišaukimas į mokytojus

Perskaitęs duok kitam taip,
kad šis nežinotų, kas jam padavė

Brangūs Mokytojai,

Niekur ir niekada nebuvo ir nėra mokytojas taip užguitas, taip niekinamas, taip terorizuojamas, kaip „demokratiškiausioje šalyje“ - Tarybų Sąjungoje. Tačiau tikras mokytojas, nepaisydamas nei grasinimų, nei smurto, nei teroro, liko ištikimas savo tautai, savo gimtajam kraštui, Vargos Mokyklos tradicijoms. Jojo nesužavėjo nei 1940 m. komunistų pakeltas 40% atlyginimas, nei nepabaidė vokiškųjų okupantų piemens atlyginimo mokėjimas. Lietuvis mokytojas visuomet tarnavo savo tautai, Lietuvai tarnavo, bet ne pilvui.

Labai gaila, kad šiais nenormaliaisiais laikais į mokytojų garbingąsias eiles pateko šerkšnių, didžiariekių ir tolygaus šlamšto. Negana to, kad šie išgamos, komunistų batlaižiai, pilvo vergai, patys klysta, bet ir kitus tempia Judo keliu.

Dar baisiau, kad šie bailiai ir patriotiškąjį mūsų jaunimą grasinimais ir teroru veda į šunkelius. Šie šykšnių bei didžiasiekių sekėjai už jaunimo

prievartavimą į pionierių ir komjaunuolių šiukšlyną turės skaudžiai atsakyti. Jokie pasiteisinimai, jokie išsisukinėjimai nepadės. Kiekvienas Laisvosios Lietuvos pilietis, o juo labiau mokytojas, turės duoti ataskaitą.

Norime priminti, kad dar ir šiandien nevēlu paklydēliams lietuviškuoju darbu pataisyti savo klaidas. Laukiame -

Mieli Mokytojai, Laisvės Rytas švinta. Būkime pasiruošę jį sutikti.

Kovojančios Lietuvos Vyr. Štabo Švietimo skyrius

LYA, f. K-1, ap. 45, b. 772, I. 59.3. Originalas, mašinraštis.

176 *dokumentas*

LLKS 1950 m. birželio 1 d. atsišaukimas į mokytojus ir moksleivių tėvus

Mokytojai ir mokyklinio jaunimo tėvai!

Klasta, smurtu ir ginklo jėgos teise raudonasis Rytų barbaras pavergė mūsų šalį. 7-tinti metai, kaip azijatiškas batas, padedamas mūsų tautos išdavikų, trempia ir terioja ją. Tačiau lietuvių tauta, per amžius laisva gyvenusi, daug brangaus kraujo praliejusi už laisvę, nė minutės nesusvyravo ir dabar. Nuo pirmojo antrosios bolševikų invazijos žingsnio stojo priešiškon pozicijon, o jos jaunimas prieš plėšikišką prievartą griebėsi ginklo ir iki šiai dienai jo nepadėjo ir nepadės, liks ištikimi Tėvynei, kol ji nebus laisva, kol negrįš iš Sibiro tremtiniai, kol nukankinto brolio kapas bus nespardomas azijatiško bato! Okupantas tą priešinimąsi skaudžiai jaučia ir nesiskaitydamas su priemonėm deda pastangas tai sužlugdyti, bet jo pastangos veltui. Vedama kovai už laisvę, išskyrus dalelę bailių ir išgamu, pritaria visa tauta, o kovojanti tauta nežus ir savo tikslą atsieks!

Tačiau ar visuose kovos baruose kovojame lygiai?

Okupantas, gerai suprasdamas didelę jaunimo išauklėjimo reikšmę tautos ateities gyvenimui, metėsi į mūsų priaugančią kartą: pradėjo steigti „pionierių“ ir komjaunuolių organizacijas, per jas, suviliiodami pažadais ir melu, besirutuliojanti jaunuolio(-ės) protą palaipsniui nuodyti bolševikiniu raugu.

Jaunuolis(-ė) brendimo stadijoje, jis ir jo ateitis priklauso nuo jo auklėtojų.

Mokytojau! Tėve! Tau tenka atsakomybė už jaunosios kartos tautinį sąmoningumo lygį!

Tėvynei laisvė jau aušta, jos jaunosios jėgos turės stoti ir savo rankom nušluostyti iškankintą ir kruviną Tėvynės veidą. Priešingai, veltui tautos kančios ir kraujas.

Tad dar kartą: *Mokytojau!* Į kovą! Neorganizuok „pionierių“ ir komjaunuolių! Tėvai! Neleiskite savo vaikų į šias organizacijas! Jūsų kelias - Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio kelias. Jūs jo nariai!

Išsisukinėjimas, bailumas ar sąmoningas Tėvynei pražūtingo darbo varymas šaukiasi teisingo, tačiau rūstaus kovojančios tautos teismo!

Šalin bolševikines organizacijas!

Mirtis okupantams ir jų batlaižiams!

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis

Okupuotoji Lietuva,
1950 m. birželio mėn. 1 d.

LYA, f. K-1, ap. 45, b. 706, l. 178. Originalas, mašinraštis.

177 *dokumentas*

Kreipimasis į stojančius į komjaunimą

Stojantiems į komjaunimą

Nėra žmogaus gyvenime laimingesnio laikotarpio už jaunystę. Žmogus gali tapti turtingas, galingas, išmintingas, bet senatvėje jis maloniausiai mini ne savo didybės, bet jaunystės laikotarpį. Kodėl? Kodėl dar nesubrendusio žmogaus gyvenimo tarpsnis lieka nepamirštas, mielas širdžiai, taip dažnai minimas senatvėje? Ogi dėl to, kad jis yra skaisčiausia, tyriausia, idealiausia žmogaus gyvenimo dalis.

Tai kodėl gi jūs, stojantieji į komjaunimą, taip lengvapėdiškai metate kiaulėms savo gyvenimo perlas? Kodėl gi jūs klausote atėjūnų, šalies pavergėjų ir jiems pasidavusių išdavikų bei apmulktų neišmanėlių? Juk didžiuma jų šlykštisi šia lietuvių jaunimo sielos žalojimo priemone. Kodėl gi jūs norite būti mūsų tautos gėda?

Nejaugi jūs manote, kad bolševikai okupuos mūsų kraštą amžinai? Deja, mūsų žemėje nieko nėra amžino. Paimkite kad ir tarybinį visuotinės istorijos vadovėlį, pasklaidykite jį. Prieš jūsų akis iškils Romos galybė. Romos bijojo visas ano meto pasaulis. O kur dabar jos cezariai su savo pakalikų minia? Vėliau - žiaurusis barbarų vadas Atila. Jo nežabota kariaunų galia, atrodė, neris į ką atsitrenkti. O kur Tamerlanas? Kur

geležinės imperijos galia? Kur Ispanijos karaliai, kurie sakydavo, jog jų žemėje saulė niekad nenusileidžianti? Kur dabar jų galybės saulė? Kur Bonaparto išdidumas? Juk kiekviena šių galingų asmenybių turėjo minias šalininkų, kurie entuziastingai lydėdavo per kraują ir liepsnas, kurie jausdavosi laimingi, galėdami už savo valdovą paaukoti gyvybę. Tai kodėl gi jūs, mūsų jaunieji tautiečiai, manote, kad likimas padarys išimtį bolševikinei diktatūrai? Bolševikų diktatūra, kaip ir visos diktatūros, pagrįstos sprespauda ir teroru, žlugs.

Bet ne tik tai svarbu. Jums užvis svarbiausia yra jūsų jaunystė. Žmogus tik vieną kartą gyvena šį laimingiausiąjį savo gyvenimo laikotarpį. Tad kaip skaudu, kad atėjęs ižūlus despotas akiplėšiškai jus apgaudinėja ir priverčia jus pačius sudarkyti savo jaunystę.

Juk ateis metas, jis negali neateiti... Kaip po kiekvienos, kad ir šalčiausios, žiemos speigų ateina šiltas ir gaivus pavasaris, kaip po kiekvienos, kad ir tamsiausios, nakties išaušta skaistus rytas, kaip po kiekvienos, kad ir baisiausios, audros grįžta giedra ir oras esti dar tyresnis - taip po ilgų ir skaudžių kančios metų mūsų tauta sulauks laisvės. Žmonės glėbesčiuosis ir bučiuosis susitikę, šūkaus ir verks iš didelio džiaugsmo, o jūs?.. Jūs stovėsite nuošaliai, panarinę akis...

Mielas jaunuoli, tu esi pilnas jėgų, jos veržiasi iš tavęs, tu trokšti kuo nors pasireikšti. Bet kodėl gi pasirenki patį liūdniausią būdą? Kiek jaunuolių dirba pogrindyje! Kiek jaunų, karštai tėvynę mylinčių širdžių, prigludusių prie automato, kantriai laukia lemiamos išsivadavimo valandos! Nebūtina visiems čia ateiti, eiti kiekvienas ištengia. Čia didvyrių kelias. Bet iš jūsų tėvynė nori, iš jūsų tėvynė reikalauja labai mažai: nerškite lietuvio vardo. NESTOKITE Į KOMJAUNIMĄ!

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 08 24, Nr. 7 (11), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

178 *dokumentas*

**Rytų Lietuvos partizanų atsišaukimas,
raginantis nestoti į komjaunimą**

Platinti!

Jaunime!

Jaunimas - tai pamatas mūsų laisvo rytojaus. Koks bus tas laisvės rytas? Daug priklausys nuo mūsų jaunosios kartos, jos meilės savajai Tėvynei,

jos pasiryžimo, mokėjimo atsispirti prieš norams. O prieš norai dideli ir puikiai pažįstami lietuviui. Priešui svarbu pavergti lietuvių tautą dvasiniai, nes žino, kad kūnas savaime taps jo vergu. O kaip pavergti tautos dvasią? Įvairiai mėgino priešas, tačiau suprato, kad senoji karta - tai siena, kurios jis nepajėgs apeiti, suprato, kad artimiausias kelias - tai jaunimas, žinoma, jei jį pajėgs pajungti savo tikslams.

Sodininkas, norėdamas gauti reikiamą vaisių, dar jauną medelį skiepija atitinkamais skiepais, suteikia jam atitinkamas sąlygas, lygiai taip ir priešas, norėdamas skinti lietuvių tautoje komunizmo vaisius, pradeda darbą jaunojoje kartoje. Kaip sodininkas nesulauktų prigyjant skiepo, neprižiūrėdamas medelio, lygiai taip neišugdytų priešas komunisto, neįtraukęs jaunuolio į komunizmo ratą. Komunizmo ratas - tai įvairios komunistinės organizacijos, per kurias priešas skiepija jaunimą komunizmo nuodais. Kaip atitinkamai iškiepytas medelis duoda norimą vaisių, taip priešą pajungtas jaunuolis yra pagalbininkas priešui jo darbuose.

Štai dėl ko, jaunime, priešas stengiasi įtraukti tave į savo pragarišką komunizmo ratą. Ir užtenka tau, jaunime, vieną valandą sužlugti dvasiniai, ir tu atsidursi tame užkeiktame rate, iš kurio išeiti nėra kelio!

Jaunuoli, priešas tikslas padaryti tave komjaunuoliu. Jis įkalbinėja tave, grasina arba žada tau „garbę“, „laimę“. O gal susižavėsi siūlomais laurais, gal pabūgsi priešas grasinimų?

Ne, tu to neprivalai padaryti! Tu, jaunime, esi atžala didžiojo Lietuvos laisvės medžio. Tavyje glūdi paslėpta mūsų kovinga, laisvę mylinčios tautos dvasia, tad privalai būti apdairus, kad priešas tau neišplėštų šią paskutinę brangenybę, kaip išplėšė laisvę.

Nupulti dvasioje - reiškia neprieštarauti prieš norams; nemokėjimas pasakyti „ne“ reiškia pritarimą priešui. Štai tu, moksleivi, pabūgai atsispirti prieš norams ir tapai komjaunuoliu. Tu esi įrankis bolševiko rankose. Priešas gudrus. Turėdamas tave savo rankose, jis trauks paskui save, ir tu atsispirti negalėsi. Kol tu apsiprasi su bolševikų šlykštybėmis, tau priešas pateiks jas „gražiąja“ puse į viršų, tau duos nekaltus uždavinius, žodžiu, diena iš dienos nuodys tavo dvasią, kol tu, pats to nejausdamas, liksi daiktu bolševikų rankose. Tavo gyvenimas nebus savarankus: jis priklausys nuo priešų įgeidžių, priešų įsakymai, uždaviniai bus tavo gyvenimo gairės, kurių tu nenukrypdamas turėsi laikytis. O priešų darbai, jo tikslai per daug tau gerai pažįstami, kad jie šiandien galėtų žavėti tave.

O gal pasakysi ne? Gal manai nesilaikyti tų gairių, kurias priešas nusmaigstys tavo gyvenimo kelyje? Apsiriksi!

Daiktu, kurį mes turime savo rankose, naudojamės tol, kol jis mums naudingas, o nenaudingą ir nepataisomą metame į šiukšlyną. Lygiai kaip

mes su daiktu, taip pat, jei ne žiauriau, pasielgs raudonasis budelis su tavim, jaunuoli, jei tu būsi jo įrankiu - komjaunuoliu. Jei paklusi priešui, sutiksi tapti savo tautos Judu, priešas tavim naudosis, jei ne - jis tave pasmerks, nes tu būsi didžiausias jo priešas. Kas liks tau? Nepasitikės tavim tauta - ji atstums tave, o raudonasis budelis tave sužlugdys.

Kada pasityčios priešas iš tavęs, tavyje atbus tavo užslopinta tautos dvasia ir kas minutę šauks tau „tu Judas“. Kur dingsi tada?! Nuo priešo ir nuo tautos teismo, nors laikinai, tu pasislėpt galėtum, bet kur pabėgsi, kur pasislėpsi nuo savęs? Tavo lietuviškasis „aš“ nuolat kartos: „Aš prašau, neparduok manęs priešui, nebūk Judas, bet tu mane slopinai komunistiniais nuodais, tad šiandien nesigailėk...“

Lietuvi jaunuoli, štai tavo ateities perspektyva, jei tu nors valandėlę susvyruosi, jei nemokėsi griežtai pasakyti priešui „ne“. Tačiau tik maža dalelė gali sulaukti tokio likimo, nes jaunuolis, kurio krūtinėje plaka Tėvynės meile deganti širdis, puikiai žinodamas priešo darbus ir tikslus, drąsiai atsako į priešo grasinimus ir raginimus „ne!“ Jis nebijo nustoti to, ką jam davė priešas, nes priešas davė tai, kas jam paliko arba duoda tai, už ką tikisi šimteriopo atlyginimo. Priešo grasinimai nebaugina lietuvio - jis nusišypsojęs atsako: „Jei nukentėsiu, tai asmeniškai dėl to nukentėsiu“. Šis drąsus, ryžtingas atsakymas - tai tikrai lietuviškas, atkaklumu skambąs atsakymas priešui.

Jaunas, energija trykštantis žmogus neturi bijoti priešo grasinimų, neturi bijoti, jei reiktų paaukoti save, savo gyvenimą tam, kad liktų gyva laisvę mylinti tautos dvasia, kad išlaikytų nesuterštą savo vardą lietuvių tautos prisikėlimui. Tu, jaunime, turi visomis jėgomis įsijungti į bendrą tautos pasipriešinimą bolševikams, kad būtum vertas netolimo laisvės ryto, dėl kurio tauta nesigailėjo ir nesigaili brangiausių aukų.

Laisvės kovotojai partizanai

LYA, f. K-1, ap. 45, b. 412, l. 2. Originalas, mašinraštis.

179 *dokumentas*

LLKS 1950 m. rugsėjo 1 d. atsišaukimas į mokytojus

Mokytojau!

Nepaprastai svarbių mūsų tautai ir visai žmonijai politinių įvykių išvakarėse pradedi savo darbą. Demokratinis pasaulis jau imasi realių priemo-

nių užkirsti komunizmo agresijai kelią į pasaulinį viešpatavimą. Diena iš dienos artėja ir tas momentas, kada suliepsnos geležinė uždanga ir sugrius Kremliaus galybė, pastatyta ant melo, smurto ir teroro pamatų.

Lietuvių tauta, nežiūrint jau dešimt metų vedamos nepaprastai sunkios pasipriešinimo kovos, pareikalavusios milžiniškų aukų, prieš rauduosius ir raudonuosius okupantus, ir šiandien tebėra nepalūžusi ir pasiryžusi tą kovą tęsti toliau iki pergalės - laisvos, nepriklausomos, demokratinės Lietuvos atstatymo.

Šiandien visa kovojanti lietuvių tauta žiūri į tave, mokytojaus, nes tau patikėta jos ateitis - jaunimas, patikėta jos brangiausias turtas. *Kur eisi?* Pasišventimo ir pasiaukojimo savo didvyriškai tautai ar tautos išdaviko keliu? Auklėsi jaunimą Tėvynės, gimtosios žemės meilės ir neapykantos priešui dvasioje ar žalos jį, niekindamas savo tautą, skiepydamas komunistines idėjas? Priešas yra žiaurus, klastingas, bet ar dėl to turi susmukti ir tapti vergu, kitus vergais auklėti? Kiekvieno susipratusio lietuvių pareiga - priešintis okupantui, neleisti jam sužaloti mūsų tautos dvasios, o ypač jaunimo.

Mokytojaus! Tavo kelias - kovojančios tautos kelias: *viskas Tėvynės laisvei!*

Garbė mokytojui, nežiūrint žiauraus priešo teroro, auklėjančiam jaunimą prisikeliančiai Lietuvai!

Amžinas tautos prakeikimas mokytojui, nuodijančiam jaunimo sielą komunizmo nuodais!

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis
1950 m. rugsėjo mėn. 1 d.

LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 12, l. 207. Originalas, mašinraštis.

180 *dokumentas*

LLKS atsišaukimas į mokytojus

Į Lietuvos mokytojus

Jūsų atsakingas tautos jaunimo auklėtojų darbas šiuo ypatingai sunkiu Lietuvai momentu yra nepaprastai reikšmingas tautos ateičiai. Jūsų rankose būsimosios kartos pasaulėžiūros suformavimas. Nenuostabu, kad Tėvynės pavergėjai tam skiria rimtą dėmesį ir nesigaili pastangų bei spaudimo priemonių įskiepyti moksleiviams savo pražūtingas pažiūras. Mokytojai yra vi-

so to perteikėjai jaunoms, dar besiformuojančioms sieloms. Čia viskas priklauso nuo jų aktyvumo, nes mokytojo žodis mokiniui visagalis.

Būdami sunkią išsilaisvinimo kovą vedančios tautos dalimi, mokytojai privalo prisidėti prie bendrų pastangų slopinant priešo siekimą lietuvių tautą paversti bevalių vergų minia.

Tvirtai tikime, kad kiekvienas Tėvynę mylintis lietuvis mokytojas ras galimybių ir priemonių, nepakenkdamas savo asmens saugumui, palaikyti jiems patiktų moksleivių sielose Tėvynės meilę, neves pionierių ir komjaunimo organizavimo propagandos ir kiekviena proga palyginimų, apysakų pavidale ar kitokiais būdais žadins juose neapykantą Tėvynės pavergėjams. Tai padaryti inteligentui niekada nebus sunku, jei tik jo norai ir siekimai nesutampa su piktomis priešo užmačiomis.

Šio darbo vaisiai turės milžiniškos reikšmės Lietuvos gyvenime, nes dabartiniai moksleiviai išaugs į įvairių sričių tautos darbuotojus, išsinešdami iš mokyklos suolo suformuotą, mokytojų jiems įdiegtą pasaulėžiūrą.

Tik Tėvynės išdavikai gali nekreipti dėmesio į šį rimtą reikalą, o su tokiais mokytojais Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis pasielgs kaip su priešui dirbančiais išgamomis, kaip pasielgė su mokytojų vardą suniekinusiais.

Lietuvos jaunimo nuodytojai tenesitiki pasigailėjimo, nes šiuo metu bausmės išvengusieji turės atsakyti prieš atsikūrusios nepriklausomos Lietuvos teisumą.

Tad į kovą už sveiką, tautiškai susipratusį Lietuvos jaunimą, už būsimos kartos išgelbėjimą nuo mirtį nešančių komunizmo nuodų!

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis

LYA, f. K-1, baudž. b. 28600/3, t. 2. 1. 297-83. Originalas, mašinraštis.

181 *dokumentas*

Apie pionierių organizaciją

Pionieriai

Visa tarybinė santvarka pagrįsta melu ir prievarta. Meluoti pradedama jau priešmokyklinio amžiaus vaikams, ir šioje santvarkoje žmogus mokomas visą amžių būti dvilypiu nuo kūdikystės iki karsto.

Bolševikai gerai supranta, jog patikimą žmogų galima vien išsiauklėti. Suaugusiais, persimetusiais į jų pusę, jeigu jie užaugę ne bolševikinėje aplinkoje, daug pasitikėti negalima, juos galima tik pakęsti ir labai slaptų

dalykų bei atsakingų uždavinių jiems nepatikėti. Todėl raudonuosius nuodus pradedama lašinti dar į visiškai tyrą kūdikio sielą, pradedant žaloti 3-4 m. vaikus. Jie jau įtraukiami į priešmokyklinio amžiaus „spaliukų“ organizaciją. Tai daroma vaikų darželiuose. Laimė, kad juose lankymas neprivalomas ir jų yra tuo tarpu vien miestuose, kaimuose darželiai beveik nežinomi. Tačiau drauge su kolchozais, reik tikėtis, jų atsiras ir kaimuose.

Jau pavojingesnė ir daugiau mūsų tautai teikianti žalos yra pionierių organizacija, kadangi ji taikoma grynai mokyklinio amžiaus vaikams nuo 9-14 m. Šio amžiaus vaikams ir pradinis mokslas visiems privalomas, o mokytojai verčiami žūtbūt kuo daugiau pritraukti vaikų šion organizacijon, o tai išvengti jos vaikams labai sunku.

Bet kaip džiugu konstatuoti, jog dauguma vaikų nė iš tolo nenori stoti į šią organizaciją. Kas matė, koks atkaklumas spindi jų akutėse, kai juos ragina rašyti, su koku pasimėgimu jie tyčiojasi iš pionierių, tas supras, jog laisvės dvasia dar neužgeso mūsų tautoje. Gyvename vienuoliktus okupacijos metus: nei mokykla, nei spauda, nei radijas - niekas neskiepija vaikui tėvynės meilės, niekas neaiškina, kas yra laisvė, kaip turi elgtis jaunas lietuvis, o vis tiktai, nors ir kaip slegia mėšluotas azijiečio batas mūsų tautą, iš jos gelmių trykšta naujos versmės, auga tvirta atžala - mūsų Tėvynės viltis.

Pionieriams mokyklose geriausios sąlygos. Tatai, aišku, vilioja vaikus, ir prieš tą vylių reikia pastangų atsisipirti. Reikalaujama, kad pionieriai gerai mokytųsi. Blogai besimokantiems turi padėti mokytojai ir gabieji klasės mokiniai. Pionieriai negali būti palikti antriems metams ir negali gauti pataisų. Kad to nebūtų, mokytojai yra priversti jiems rašyti geresnius pažymius ir blogai besimokančius perleisti į aukštesnę klasę. Todėl į pionierius dažniausiai stoja negabieji, tinginiai. Be to, dažniausiai pionieriais būna apsileidusių, ištvirkusių ir girtuoklių tėvų vaikai, tokių šeimų, kuriose jie nepatiria nei meilės, nei šilumos.

Pasitaiko pionierių tarpe ir gerų, stropių, drausmingų mokinių. Tai dažniausiai represuotų bei persekiojamų šeimų vaikai. Jie, norėdami paslėpti savo kilmę bei padėti ir pasilikti savame krašte, stoja į pionierius. Bet jie, aišku, vien iš vardo yra pionieriai. Jie laikosi tų pažiūrų kaip ir visa jų šeima. Jie stoja į pionierius šeimos paraginti, kad sudarytų šeimos persiorientavimo vaizdą ir tuo būdu šeima liktų tėvynėje, ir galėtų remti represuotąjį tėvą ar kitą šeimos narį. Iš šalies žiūrint, žinoma, atrodo keista, tėvas sėdi koncentracijos stovykloje, sūnus bei dukterė - pionieriai. Bet tikras dalykas, jog raudonasis kaklaraištis svili-

na tam vaikui kaklą ir jis kas dieną meldžiasi, prašydamas Dievą greičiau išvaduoti tėvą iš jo kančių, o jam pačiam suteikti progą sumindžioti tą jam šlykštų skudurą.

Bet gaila, atsiranda tokių nesusipratusių tėvų, kurie nesusipranta, jog ši organizacija nuodija jų vaikų sąmonę, ir, mokytojams bent truputį paraginusi, tuoj leidžia savo vaikus stoti į šią priešišką organizaciją. Tėvai jokių būdu neturi paisyti mokytojų raginimų. Reikia suprasti dabartinį mokytojo būvį. Mokytojas gali geriausiai išmanyti savo dalyką, gali mylėti savo darbą ir vaikus, bet jeigu jo klasėje nėra pionių, tai laikoma, kad jis yra labai blogas mokytojas. Dažnas mokytojas džiaugiasi savo širdyje ir didžiuojasi vaikais, kai jie nestoja į šią komunistų organizaciją.

Aišku, yra mokytojų, pasidavusių bolševikams, jie uoliai stengiasi įtraukti mokinius į pionių. Tokie yra pionių vadovai, kuriems už vadovavimą mokama alga, jie visada būva komjaunuoliai. Jie stengiasi įtikinti bolševikų partijai dar ir dėl to, kad jau patys yra susitepę. Tada jiems smagiau, kai kuo daugiau įklimpa į bolševizmo liūną. Mat ne jie vieni. Reikia nepamiršti, jog pradinis mokslas yra privalomas, už nestojimą į pionių iš mokyklos neišvays, būti pionių irgi nėra privaloma. Todėl varu priversti stoti negali.

Gyvename žiaurų metą. Vaikai, kurių dienos turėtų būti nerūpestingos, džiugios, jau žino, kas yra koncentracijos stovykla, kalėjimas, ištrėmimas. Vos tik pasirodo okupantų pareigūnai, jau mažyčių širdelės virpa iš baimės, kad neišvežtų, kad tėvų nesuimtų. Jiems iš pat mažens jau tenka kovoti už savo tautos principus, kurie viešai okupanto niekinami. Vienintelis šaltinis, iš kurio jie dar semiasi stiprybės, yra šeima. Mums beliko nors ir pati svarbiausia, bet jau vienintelė tautos pagrindo dalis. Todėl tėvai negali žiūrėti lengvabūdiškai į pionių organizaciją. Visada svarbiausias yra pirmasis žingsnis. Kai jis žengtas, tada žmogus rieda kaip nuo kalno: dabar vaikas - pionių, paskui - komjaunuolis, vėliau - partietis, o galų gale - MVD-istų agentas. Iš pradžių jis pripras skusti vien savo mokyklos draugus, paskui iš jo pareikalaus žinių apie kaimynus, o galiausiai jis išduos ir savo tėvus. Čia ne tušti žodžiai, bet tarybinio gyvenimo tikrovė. To iš žmogaus reikalaujama, taip jis auklėjamas. Juk vaikui nediegiama jokios moralės, nieko nėra šventa ir brangu. Tik vienintelis pasaulio dalykas jam iš pat mažens kalamas į galvą: visiškas atsidavimas partijai. Juk ir šūkis pionių yra: „Visada ištikimas Lenino ir Stalino idėjoms“. Štai kas diegiama pačioje vaikystėje, o visi žinome: ką mažam įdiegsi, tą iš suaugusio nė kirviu neiškirsi.

Tad, mokytojai, jokio persistengimo, tėvai, ypač motinos, - jūsų rankose Tėvynės ateitis! Kokie bus vaikai, tokia bus ir Lietuva. Saugokite savo ir visos šalies brangiausią turtą, neleiskite suluošinti jaunų sielų! Meskite šalin nuo savo vaikų kaklo gėdingus raudonuosius skudurus!

*Lietuvė**

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 10 27, Nr. 9 (13), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

182 *dokumentas*

LLKS kreipimasis į mokytojus

Pavergtosios Lietuvos Lietuviai Mokytojai!

Jokia kita tauta pasaulyje tiek daug nekovojo dėl savo laisvės ir šviesos kibirkštėlės, kiek mūsų, lietuvių, tauta. Jokios kitos tautos mokytojas neturi tokių garbingų tradicijų, kaip mūsų tautos. Prie motulės dūžgiančio ratelio išmokęs raides, „daraktoriaus“, bemokslio žmogaus, „įstatytas“ į maldaknyges ir išmokytas mylėti Dievą, Tėvynę ir artimą, dr. Basanavičiaus „Aušros“ prikeltas iš letargo, dr. Kudirkos „Varpo“ paragintas kovon, lietuvis visam pasauliui stebuklą parodė: prikėlė Lietuvą. Kėlėsi Lietuva, bet pirmieji Josios žingsniai buvo nedrąsūs, kaip mažo vaiko, o kelias erškėčiais klotas. Bet sūnus savanoris savo krauju erškėčiuotą kelią nuplovė, o sūnus šviesuolis apvilko Ją saulės drabužiais ir atkasė amžių paslėptus lobius. Pūslėtos artojo rankos lygiuos arimuos barstė auksinius grūdus, ir prisikėlusį Lietuva tarė: „Aš esu laisva!“

Brangieji Mokytojai! Jūsų garbingasis darbas, nudirbtas Nepriklausomos Lietuvos laikais, buvo didelis įnašas į Atgimusios Lietuvos kultūrinį ir medžiaginį suklestėjimą. Gal kai kuriems atrodė, kad tas viskas savaime atsirado, tačiau jie klydo.

1940 m. raudonasis budelis, pagrobęs Lietuvą, norėdamas lietuvių mokytoją patraukti savo pusėn, net 40% pakėlė mokytojams algą. Tačiau Tu, Brangusis mokytojau, pakelta alga nesusižavėjai. Lietuvių tauta Tave pamatė ir suprato tik 1941 m. birželio 14-16 d., kaip baisiai Tavęs burliokas neapkentė: didžiausią procentą išvežtų Sibirui sudarė mokytojai.

* Autorius nenustatytas.

Rudasis žmogėdra, labiau pažindamas lietuvi mokytoją, kad Judo sidabriniais jo nepapirks, nutarė mokytojams mokėti tokias algas, kad jie patys mokyklas pamestų. Ir raudonasis budelis, ir rudasis žmogėdra labai apsiriko: lietuvis mokytojas liko ištikimas Vargo Mokyklos tradicijoms.

Burliokas, žydiškojo imperializmo vykdytojas, suprasdamas mokytojo įtaką liaudžiai, sekė kiekvieną jo žodį, kiekvieną žingsnį. Šiandien mokytojas, labiau negu kitų profesijų žmogus, apstatytas šimtais šnipų. Kad išluptų iš mokytojo širdies ir lūpų Vargo Mokyklos idealus ir užpildytų tą tuštumą, raudonasis budelis prievarta brukte brukta visokių partijos „istorijų“ bei „marksizmų“ ir kitokių kvailybių. Tikrasis mokytojas, tikrasis Vargo Mokyklos auklėtinis, nepaisydamas žiauraus teroro, yra ir bus ištikimas savo Tėvynei, savo tautai. Garbė Jam!

Karo audros skaudžiai praretino mokytojų eiles. Į Jūsų garbingąją šeimą įsibrovė nevykėlių. Šiems žmonėms lygiai tas pats ir mokytojo darbas dirbti, ir šunes lupti. Šie nevykėliai, nė trupinėlio neturėdami mokytojo sielos, nesuprasdami lietuvi mokytojo tikslų, kaip girtas, pametęs tiesų lietuviškąjį kelią, brenda vis gilyn ir gilyn į dvokiančią komunizmo pelkę. Šie nelaimingieji visa pamiršta, kad tik skilvis būtų primikštas. Nereikėtų dėl šių pilvo vergų tiek sielotis ir nebūtų taip baisu, kad tik jie vieni grimztų komunizmo marmalynėn. Bet šie apakėliai su savimi prievarta tempia dalį Lietuvos jaunimo. Sąžinės netekę žmonės nemato, kad jie nuodija jaunųjų žmonių sielas, griaua jų ateitį. Komjaunimas nėra nekalta avelė! Komjaunimas žiaurus, kruvinas vilkas, kuris nori jaunuolio ir kūną, ir sielą praryti. Kas yra komjaunimas, Jūs, Mieli Mokytojai, geriau žinot. Visos Jūsų mokyklose negerovės: netvarka, palaidumas, chuliganizmas, vagiliavimas, ištvirtavimas ir mokytojo negerbimas yra tampriais ryšiais su komjaunimu [surišta]. Neminėdami tų visų raudonajame kampelyje gimusių „stalininės epochos“ darbelių, kuriuos esame paminėję savo atsišaukime į Lietuvos Jaunimą, šia proga norime tik vieną iš daugelio komjaunimo darbelių priminti, dėl kurio reikėtų visiems susirūpinti, būtent: Kauno I vidurinės mokyklos komjaunuoliai grobdavo gatvėje mergaites ir, įsitempę į mokyklos koridorių, išprievartaudavo. Tai ne prasimanymas. Su šiuo „raudonuoju darbeliu“ susipažino ir taip vadinamieji „teismo organai“.

Išaušus Laisvės Rytui, - o jis jau nebetoli, - atsižvelgiant į sunkios vergijos aplinkybes, gal bus daug kalčių dovanota, bet niekuomet nebus dovanota jaunuomenės žudikams! Girnų akmuo po kaklu - per lengva bausmė! Stribas, tautos išgama, mažesnis nusikaltėlis, nužudęs savo kaimyną, negu mokytojas, žudęs jaunąsias sielas. Už jaunimo klaidas atsa-

kys tėvai ir mokytojai! Mes labai suprantame sunkią mokytojo padėtį. Komunizmas kiekvieną žmogų nužmogina, paverčia cirko šuniuku: jei peršoksi per virvę - gausi plutą, neperšoksi - negausi. Tačiau šuniškai šokinėjančių mokytojų nedaug tėra, kiekvienas doras mokytojas, doras lietuvis rado ir ras priemonių su komunizmo atneštomis negerovėmis kovoti.

Brangieji Mokytojai! Kieno gyslomis sruvena lietuviškas kraujas - pagalvokit. Neterškit savo garbingo vardo ir nespjaukit Vargo Mokyklos tradicijų. Nevilties juodoji naktis praeis. Laisvės spinduliai per vandenynų rūkus jau skverbiasi į nukryžiuotos Lietuvos padangę! Būkit pasiruošę jį sutikti! Ir šviesa, ir tiesa Jūs žingsnius telydi!

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis

LYA, f. K-1, ap. 45, b. 770, d. 3, l. 12. Originalas, mašinraštis.

183 *dokumentas*

Apie jaunimo patriotinį ugdymą

Lietuviškos šeimos priedermė

Jau dvylikti metai, kaip mūsų Tėvynė sukaustyta vergijos pančiais. Dvylikti metai, kaip teršiama tai, kas lietuviui brangu ir šventa, o į lietuvio sielą velnišku miklumu stengiamasi įbrukti tai, kas jam koku, kuo jis šlykštisi.

Bolševikiniai imperialistai nesitenkina užgrobę svetimus kraštus. Už tai, kad atėmė mums laisvę, krašto nepriklausomybę, kad sunaikino šalies ūkį, atėmė žmonių turtą, dalį mūsų tautiečių ištėmė, susodino į kalėjimus ir vergiško darbo stovyklas, už visa tai mes turime nuolankiai dėkoti „išmintingajai“ bolševikų partijai ir rytą vakarą šlovinti „genialųjį“ Staliną. Bolševikiniai plėšikai pranoko visus iki šiol buvusius banditus ir žmogžudžius. Jie, įsibrovę į mūsų šalį, nori joje amžinai įsitvirtinti. O tam reikia pavergtuosius įtikinti, kad vergija yra laisvė, o buvusi laisvė buvo vergija, tik mes to iki šiol, kol „išmintingoji“ partija neišaiškino, nesupratę. Mums, suaugusiems, tatau, aišku, atrodo juokinga. O kodėl mums taip atrodo? Todėl, kad mes patys esame akivaizdžiai matę laisvę, nepriklausomą gyvenimą. Mes jį patys patyrėme, gyvenome. Jau niekas pasauly mums jų „tiesų“ neįtikins.

Tačiau yra jaunimas, mūsų vaikai. Jie nematė, nepatyrė, kas yra šalies nepriklausomybė, kas yra laisvo piliečio gyvenimas. Jaunimui dabar tai tėra vien žodžiai. Juk kariuomenėn šaukiamieji jaunuoliai nepriklausomybės netekimo metu buvo vos devintų metų. Jie neatsimena nieko. Todėl tokie okupantui labai parankūs ir reikalingi. Kiekvienas mūsų, kas sugeba stebėti, mato, kad vadinamoji „tarybinė valdžia“ didžia dalimi remiasi mūsų jaunimu. Kas sudaro rajone partinį ir nepartinį aktyvą? Daugiausia jaunuoliai ir jaunuolės. Kodėl atsakingoms mokytojo pareigoms skiriami devyniolikmečiai, vos baigę gimnazijas?

Viena, kas jau minėta, jaunuoliai nepatyrė, nematė kitokio gyvenimo; antra, jaunuolis visada nusiteikęs idealiai. Jis svajotojas, lengvai užsidegęs, persiimęs jam brukama idėja. O įvairių, gudriai paruoštų, monų jaunimui privilioti okupantas turi daug. Jaunuolis yra kupinas kūrybinių jėgų, jos veržiasi iš jo, jis nori veikti, kovoti, rungtis, pasirodyti. Tatai irgi gerai supranta okupantas ir moka tas trykstančias mūsų tautos gyvybines jėgas išnaudoti. Jaunuolis negali laukti. Juk jaunystė tik viena. Ir kai ji praeis, nieks pasauly jos nesugrąžins. Todėl dažnas jaunuolis ir ryžtasi siekti savo tikslo bet kuria kaina. Todėl jis ir griebiasi, pvz., sporto, nors, šio to čia pasiekęs, ir priverstas skelbti, kad vien tarybinė santvarka atvėrė jam vartus į sportą. Todėl jis, jeigu jam sekasi vaidinti ar piešti, yra priverstas tikėti, kad vien Stalino dėka jis susirado savo pašaukimą. Todėl jis, baigęs amatų mokyklą ir virtęs šaltkalviu, pradeda tikėti, kad vien „išmintingosios“ partijos dėka išsigijęs amata, o kapitalistinėje santvarkoje jis vien būtų bučiavęs ponams kojas ir mėžęs jų tvartus. Reikia nepamiršti, kad Tarybų Sąjungoje neišleidžiama nė vienos knygos, nė vieno laikraščio, nė vieno kino filmo, kuriuose vienaip ar kitaip nebūtų šlovinama „išmintingoji“ partija ir „genialusis“ Stalinas. O jaunimas negali būti be knygos, be laikraščio, mieste - be filmo, be teatro, be radijo. Ir iš kiekvienos knygos, filmo, spektaklio nejučiomis į jaunuolio sielą varva baisūs nuodai. Neapdairūs tėvai stebisi, kad jų vaikas pradeda palankiai kalbėti apie okupantus, vėliau įstoja į komjaunimą, o dar vėliau - į partiją.

Šiuo metu mūsų tauta nebeturi tų galingų jaunimui ir piliečiui auklėti priemonių: mokyklos, spaudos, radijo ir teatro, bet tautai dar liko viena paskutinė priemonė - šeima. Prieš šešiasdešimt su viršum metų mūsų tauta išgyveno panašų, tikrai ne tiek žiaurų, laikotarpį, kada mums tie patys rusai buvo uždraudę spaudą. Tada į kovą su galingu priešu stojo lietuvė Motina. Knygnešiai jai parūpindavo maldaknygę, o ji, pasisodinusį vaiką prie ratelio, verpdama mokydavo jį poterių ir rašto.

Dabar aplinkybės labai pasikeitė, bet išeitis liko ta pati. Tėvams nūnai tenka atlaikyti kur kas aršesnę ir labai nelygią kovą. Vaikams ne vien

kad nedraudžiama mokytis, bet dabar pradinis, o kai kur ir septynmetis mokslas privalomas. Tėvams dabar tenka ne mokyti, bet naikinti tai, ko žalingai išmoko mokykla, tarybinės knygos, radijas, kinas.

Jaunimas yra mūsų tautos ateitis. Koks užaugs jaunimas, tokia ateity bus mūsų tauta. Todėl visa istorinė atsakomybė už tautos ateitį tenka šeimai. Šeima turi paruošti vaiką, jau priešmokykliniame amžiuje įleisti į jo sielą tiek priešuodžių, kad jokia tarybinė propaganda jo nepaveiktų. Sveika jaunuolio dvasios prigimtis visada palinks į tėvų pusę.

Kaip to siekti?

Pirmiausia vaikui turi būti išaiškinta, kas yra okupantas, kiek jis mums pridaręs žalos ir žiaurybių, kiek sunaikinęs žmonių. Pavyzdžių kiekvienas savo apylinkėje susiras daugybę. Pavyzdžiai reikalingi, nes jie stipriausiai paveikia. Antra, reikia nuolat aiškinti, koks buvo gyvenimas, kada Lietuva buvo nepriklausoma, kada žmonės buvo laisvi ir galėdavo verstis bet kuriuo verslu, kuris patikdavo ir kuriam jis turėdavo gabumų.

Šiam tikslui labai tiktų jaunimui kuo daugiau skaityti nepriklausomais laikais leistos knygos, laikraščiai, žurnalai. Bet itin patartina daug kartų skaityti, kas gali gauti, Lietuvos istoriją. Ji šiais laikais gaivina prislėgtą lietuvių sielą ir įkvepia jam kantrybės ir teikia jėgų. Labai daug gali padėti ir bažnyčia. Ji padėjo mums išsaugoti lietuviybę carų spaudos laikais, į ją turime kreiptis ir dabar.

Tėvai lietuviai, vaikai yra mūsų didžiausias turtas, mūsų lobis, visos Lietuvos ateitis. Turime padaryti viską, kad nė vienas vaikas nežūtų taučiai, kad jie skaisčiomis, bolševikinio melo nesužalotomis ir nesuterštomis sielomis pasitiktų auštančią Lietuvos nepriklausomybę.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 12 19, Nr. 11 (25), LYA, f. K-1, ap. 45, b. 770, d. 3, l. 92. Originalas, mašinraštis.

184 *dokumentas*

Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų atsišaukimas į moksleivius

Moksleivi!

Tau, mielasis, skirsime šį trumpą skirsnelį. Didžių audrų blaškoma mūsų tėvynė. Be abejo, ir Tu esi patekęs į tas audras. Kad nepalūžtum sparnų ir išskleistum juos į teisingą kelią, kuris veda iš tų audrų į ramybę, grožį ir gerį - laisvę, šie keli žodžiai Tau turi būti labai svarbūs.

Gal Tu to visko lyg ir nejauti, gal tau atrodo, kad nieko ypatingo nėra ir kad nieku netenka per daug susirūpinti. Galbūt tu galvoji, kad klasė, suolai, tas nuolatinis mokymasis - tai ir viskas. Kokios čia audros ir kuo aš su jomis surištas? Ne, mielas, tikrai ne. Šitoks tavo galvojimas ir gali būti priežastis tavo posūkio iš tiesaus kelio.

Tikiuosi, kad bereikalingas dalykas būtų per daug smulkiai tau aiškinti apie šias audras mūsų tėvynėje ir pasaulyje. Tu, kaip moksleivis, tikrai viską matai, girdi ir supranti. Kas tavo brolis, kas priešas, kokia tėvynės ateitis, tau yra žinoma. O tavo tikslas - ne tapti savo tautos priešu, bet kovoti su jos pavergėjais ir išlikti tikru susipratusiu lietuviu.

Priešas gudrus ir be galo klastingas. Jis puikiai supranta, kad jau-
noji karta, o ypač mokslo žmonės, yra tautos egzistencijos pagrindas ir kad jis nelaimės kovos tol, kol šio pagrindo nepalauš. Tad jis ir deda didžiausias pastangas šį pagrindą sugriauti arba, kitaip tariant, perauklėti. Jis nieko nesigaili, kad suviliotų jaunuolius rašyti į komjaunimo organizaciją.

Deja, iki šiol jam mažai pavyko surasti jaunų širdžių, kuriose jo pra-
gaištinga sėkla prigijo. Daugumoje jaunimas liko ištikimas savo tautai ir kovoja prieš pavergėją.

Jaunuoli, moksleivi! Štai tavo slidūs neteisingi šunkeliai. Nepasuk į juos. Nepasiduok užtraukiamas ant raudonojo kurpalio ir netapk savo tėvų, brolių išdaviku, kraugeriu. Juk pats matai, kad pasauliniai įvykiai bręsta priešo nenaudai ir jis netrukus paliks savo auką... O laisvę iškovojusi tauta žiauriai nušluos nuo savęs visus parazitus į tautos sąšlavyną.

Būk tikras ir pasiryžęs. Te nepaliaujamai dega tavyje tėvynės meilė, te vadovauja tau didi, galinga Vytauto, Maironio, Lukšio, Juozapavičiaus dvasia.

LYA, f. K-I, baudž. b. 28600/2, t. 2, l. 297-76. Originalas, mašinraštis.

185 *dokumentas*

Kreipimasis į jaunimą

Lietuvos Jaunime!

Į tave krypta mūsų tautos akys. Tu esi laidas kovoje dėl laisvės. Tik tau skirta iškovoti mūsų tautai šviesią, negęstančią laisvės saulę.

Mes atsimenam didvyriškas 1918-ųjų metų kovas, kada sodžiaus jaunimas apgynė Lietuvos laisvę. Mes žinome Giedraičių, Širvintų kautynes. Tiesa, tada mes netekome Vilniaus krašto. Tačiau mūsų akys dieną ir naktį krypo pavergto krašto link. Vilniaus vardas skambėjo Lietuvos jaunimo žodžiuose ir dainose.

Šiandien mūsų tautą ištiko dar didesnis smūgis - ji visiškai neteko laisvės. Dabar vėl krypsta tautos akys į tave, jaunime, su viltimi, kad tavo širdy neužgesus laisvės ugnis.

Šiuo metu mes gyvename naujo pasaulinio karo išvakarėse. Tai galima pastebėti iš to, kaip šiandien yra susirūpinę Vakarai, ypač JAV. Todėl, jaunime, nereikia nusiminti, kad esame amžinai pavergti. Daugumas iš Jūsų galvoja, kad esame jau pražuvę. „Nei čia buvo kas, nei bus“, - taip kalba ne vienas tautietis. Toks pasisakymas yra neteisingas, nes laisvė tikrai bus atgauta. Žinoma, negalima sakyti, kad tai bus rytoj ar poryt. Kada tai bus, aišku, tiksliai niekas negali pasakyti. Taigi nereikia nustoti vilties ir nusiminti. Todėl, jaunuoli, būk tvirtas, nepalūžk. To iš tavęs reikalauja tėvynė, to iš tavęs nori ir LLKS.

Šiandien jaunimas raginamas stoti į komjaunimą. Tačiau didesnė dalis stengiasi nestoti į komjaunimo organizaciją, tuo pačiu parodydama savo atsparumą priešio siekimams, neduodama įnešti susiskaldymo ir neapykantos į savo gretas. Tačiau dalis jaunimo vis dėlto yra užsikrėtusi neapykanta vienas kitam. Žiūrėk, kokiame nors kaime, vakaruškose, įsigėrę vyrukai vienas kitą žiauriai sumuša, sužaloja. Ar tai yra geras dalykas tautai? Aišku, ne. Tatai rodo, kad jaunimas nėra visiškai vieningas, o kartais vienas kito neapkenčia.

Mielas Lietuvos jaunime, žinok, kad stojimas į komjaunimą, neapykanta, nesutarimai yra mūsų tautos duobkasys. Jis tarnauja priešui, padeda žlugdyti mūsų tautos vienybę, padeda naikinti mūsų tautą. Tad, jaunime, šalin visa tai, kas silpnina mūsų jėgas. Jos skirtos kovai dėl laisvės, skirtos garbingam reikalui. Gal netrukus sugaus laisvę nešančios patrankos, mums reiks pakilti į kovą. Niekas kitas, tik tu, jaunuoli, turėsi vesti tautą į šviesesnę rytojų. Tad ruoškis, budėk ir žinok, kad tas nevertas laisvės, kas negina jos!

Laisvės varpas (Dainavos apygardos organas), 1952 06 05, Nr. 1 (38), GAMF, inv. Nr. 436. Originalas, mašinarštis.

Apie jaunimo padėtį**Gelbėkim jaunimą**

Jaunimas - tautos ateitis. Koks jaunimas, tokia tauta. Kokia tauta, toks ir jos gyvenimas. Atimk iš tautos jaunimą - tauta išnyks, nors ir pagrindą po kojomis turėtų. Burliokas, naudodamasis šimtmečių niekinjojo darbo patyrimu, dieną naktį ir labai planingai puola mūsų mieląjį jaunimą, kuris šioje kovoje parodė ir teberodo tiek daug lietuviškos drąsos ir ištvermės, o savo gausiomis kraujo aukomis, sudėtomis ant Tėvynės Aukuro, apvainikavo tautos ryžtą būti laisviems. Pirmiausia burliokas nori atitraukti jaunimą nuo savo tautos, išlupti iš jojo tautinės tradicijas, meilę gimtajam kraštui ir tėvų kalbą. Tauta, netekusi tautinių ypatybių, nustotų egzistavusi, nors ir turėtų po kojų pagrindą, teritoriją.

Tauta, griežtai laikydama tautines savybes, nors ir netektų teritorijos, nežus, neišnyks. Taip buvo su žydų tauta. Du tūkstančius metų klajojus po visą pasaulį, bet išlaikiusi savo tautines žydiškąsias ypatybes, šiandien vėl atgaivino savo valstybę. Tautai nutautinti yra lengviausias kelias per jaunimą. Tą raudonasis burliokas gerai supranta. Jis, tempdamas mūsų jaunimą į savo raudonąją bučią, siekia dviejų tikslų: atitraukti jaunimą nuo savo kamieno ir visa, kas jį riša su tauta, išlupus surusinti. Bet kol tautos narį riša su jojo tauta tautinės ypatybės, o ypačingai tautos kalba, sunku nutautinti. Be to, burlioko juodajam darbui dar didelė kliūtis yra ta, kad rusas yra žemesnės kultūros. Jis nieku negali lietuviuo sužavėti. Rusas lietuviu akyse - XX amžiaus karikatūra. Tą burliokas žino. Lietuvis jį visur pralenkia, o ypatingai sporte: ir bokse, ir tenise, ir krepšiny, ir fechtavime, kas šiandien labiausiai jaunimą žavi. Burliokas savo karikatūriškumui paslėpti griebėsi visokiausių priemonių. Pirmoj eilėj jis kaišioja „bendras“ idėjas. Bet kiekvienas, sveikai galvojantis, mato, kad tos „bendros“ idėjos - tai apgaulė, šlykštus melas. Tada burliokas į kovos lauką išvelka profesorių Durakovą su savo „išradimais“. Maskolius galvoja, kad profes. Durakovas pataisys reikalą. Bet ir jis jau liko pajuokos objektu. Dabar burliokai, niekindami kitų tautų kalbas, ėmė savo, rusiškąją, į padanges kelti. Ir, žinoma, yra kas kelti! Tik reikia pirmiau užsimerkti ir užsikišti ausis: ji tokiais rusiškais „perlais“ pagražinta, kad ja gali didžiutis tik bukaprotis prof. Durakovas.

Nors visa eilė argumentų kalba už tai, kad burliokas nenugalės mūsų tautos, tačiau nepalaujamas teroras, grasinimai, šalinimas iš mokyklos, šeimos saugumas ir sausos juodos duonos kashio klausimas dalį jaunimo išmušė iš tiesaus lietuviškojo kelio. Būtų didelė klaida manyti, kad jaunimas, patekęs į raudonąjį bučią, nuėjo rusiškuoju keliu, paraudonavo. Ne, taip nėra. Tik maža maža dalelė - daugiausia penki procentai - išvien su burliokais ėmė garbinti mamoną. O visi kiti, kaip paukštis, patekęs į kilpas, blaškosi, laukia pagalbos. Palikti jaunimą likimui būtų didelis nusikaltimas prieš tautą, Tėvynę ir Dievą. Nedelsiant reikia imtis priemonių jaunimui gelbėti.

Kas daugiausia gali jaunimui padėti? Mokytojas ir tėvai. Deja, šandien mokytojas apstatytas šimtais šnipų. Jo sekamas kiekvienas žodis, kiekvienas krustelėjimas. Gerai, jei mokytojas sveikos nuovokos, jis gali rasti būdų ir priemonių jaunimui padėti. Bet, deja, į mokytojų eiles yra patekusių tokių žmonių, kurie neverti ne tik mokytojo, bet ir žmogaus vardo. Tai yra tikri jaunimo žudikai. Tokių niekšų galima užtikti kiekvienoje aukštesnėje mokykloje. Šie maskolberniai, pildydami savo raudonojo darbdavio įsakymus, iš kailio neriasi, kad tik daugiau jaunimo sužalotų. Negalėdami nieko padaryti dvejetainiais ir grasinimais, griebiasi pačių barbariškiausių priemonių - išvaro iš mokyklos. O mokytis reikia. Ne tik tam, kad turėtum kashį juodos duonos, bet ir saugumo sumetimais: į išvartą iš mokyklos tuojau atkreipia dėmesį MGB-istai. Jaunimo žudikai bus skelbiami lietuviškoje spaudoje ir prieš juos bus imtasi kitokių veikiamųjų priemonių. Skelbiant jaunimo žudikų pavardes bus gerai patikrinta ir remtasi tik grynais faktais, kad kartais ir geras lietuvis mokytojas nepatektų į lietuviškųjų judų sąrašus, nes paprastai mokiniai mėgsta perdėti. Mokytojas negali visiškai ignoruoti raudonojo darbdavio reikalavimų, bet jis gali taip juos mokiniams perduoti, kad šie suprastų, su kuo reikalą turi. Jaunimo žudikas tas, kuris prievarta į komsomolcus užrašo, kuris neužsirašiusį iš mokyklos išvaro.

Kaip gali tėvai padėti? Tėvai gali padėti taip: išaiškinti savo vaikui, kad lietuvis savo dvasia ir kultūra yra pranašesnis už rusą, parodyti skriaudas, burlioko daromas, lietuvių tautai, okupantą vadinti tikruoju vardu.

Kiekvienas eilinis lietuvis žino, kad amžiais burliokas buvo aklas ir juodas kaip rudens naktis. Lietuvis savo dvasia, savo kultūra nepalyginamai aukščiau stovėjo ir tebestovi negu maskolius. Burliokas moka tik meluoti, vogt, plėšt ir žudyt. Tėvai turi vaikui išaiškinti, kad visų lietuvių tautos negerovių, visų kančių, visų nelaimių ir šios dienos skurdo kaltininkas - rusas. Visa, ką rusai sako, ką jie skelbia savo spaudoj, yra

grynas melas. Rusas buvo, tebėra ir liks bukaprotis ir nemokša. Tėvai turi mokyti vaiką, kaip jis turėtų vienu ar kitu atveju gintis neįtraukdamas šeimos į MGB-istų juodąjį sąrašą.

Jaunimui ir tėvams į pagalbą turi ateiti lietuviškoji pogrindžio spauda ir mes visi. Reikia išaiškinti tėvų pareigą, atsakomybę ir burlioko kėslus. Tik sutelktomis jėgomis galėsime prieš raudonojo burlioko puolimą atsipirkti. O to iš mūsų reikalauja Tėvynė ir Dievas.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 08 25, Nr. 4 (29), LYA f. K-I, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 49. Originalas, mašinraštis.

187 *dokumentas*

Apie pionierių organizaciją

Kas yra pionieriai?

Jau ne kartą mūsų pogrindžio spauda buvo pasisakiusi apie šią organizaciją, ne kartą yra išpėjusi lietuvius tėvus, kad neleistų savo vaikų į ją stoti. Tačiau tėvams, nežinantiems pagrindinio šios organizacijos uždavinio, toks draudimas gali atrodyti abejotinas. Juk ten moko gražaus elgesio, reikalauja pavyzdingai mokytis ir pan. O tatai juk atitinka visų tėvų siekimus.

Mokymas gražiai elgtis, reikalavimas pavyzdingai mokytis tėra tik paviršutinis lukštas. Juk dažnas matėme kaštono sėklą. Iš paviršiaus pri-nokęs kaštonas dailus pasižiūrėti: lygus, tamsiai ruda žievele, žvilga, o pabandyk paragauti jo branduolio! Visa, kas yra klatinga, kas iš esmės nuodinga - iš paviršiaus žvilga.

Svarbiausias pionierių organizacijos uždavinys - iš pat mažens pradėti vaiką auklėti komunistiškai. Pionieriaus ženklelyje parašyta: „Būk pasiruošęs!“ Kam reikia būti pasiruošęs? Ar būti naudingu tėvams, ar tarnauti tėvynei, žmonijai? Oi ne! Čia reikalaujama būti pasiruošęs Lenino-Stalino bolševikų partijai.

Tik pavartykime dabartinius vadovėlius. Jau antro skyriaus vaikui kalama:

*Tviska vėliavėlės,
Tviska raudonai.
Eina pionieriai -
Stalino vaikai.*

Bet užvis aiškiausiai pasakoma pionieriaus priesaikoje, vadinamajame įžodyje. Priimant vaiką į pionierių organizaciją, jis privalo prisiekti šiais žodžiais:

„Aš, Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjungos jaunasis pionierius, savo draugų akivaizdoje pasižadu kovoti dėl *Lenino-Stalino* siekių, dėl komunistų pergalės.“

O kokie tie Lenino-Stalino siekiai, mes visi žinome: išnaikinti lietuvių tautą; visus, kas myli laisvę ir savo šalį, sukišti į vergų darbo stovyklas, kur milijonai įvairių tautų kankinių stato „didžiąsias komunizmo statybas“.

Svarbiausias pionierių organizacijos tikslas - iš pat mažens pagrobtį iš tėvų jauną vaiką į savo įtaką ir išauklėti jį komunistu. Pionierius jau yra mažas komunistas, vaikas - partietis. Komjaunuolis - paauglys partietis, o komunistas - suaugęs partietis.

Dažnas tėvas gali pagalvoti: „Kiek čia tų vaikų jau yra pionieriais, o nė vienam nieko blogo neatsitiko. Nieko neatsitiks ir manajam“. Toks galvojimas būtų lygus vaiko samprotavimui, kuris, besišildydamas prie ugnies, kalbėtų: „Ir kam čia tas tėvas mane gąsdina, kad ugnis yra pavojingas dalykas. Štai sėdžiu prie jos, malonu, šilta, smagu žiūrėti, kaip dega“. Ir taip besamprotaudamas vaikas įsidrąsina ir įkiša ranką.

Nieko bloga neatsitinka, viena, todėl, kad šio poveikio rezultatai paaiškėja ne greitai ir ne kiekvienas juos gali tuojaus pastebėti, tam reikia gero psichologo ir vaiko stebėtojo; antra, Lietuvoje pionierių organizacija dar nėra tokia stipri, kokia turėtų būti.

Tačiau visą šios organizacijos tikslų niekšingumą parodo kai kurie tarybinėje spaudoje pasitaikę prasitarimai. Iš jų matome, kaip begėdiškai šlykščiai bolševikų partija išnaudoja mažą vaiką.

Štai 1952 m. rugsėjo mėn. 6 d. „Lietuvos pionieriaus“ 33 nr. 4 psl. yra straipsnis, viršuje parašyta: rugsėjo mėn. 3 d. suėjo 20 metų nuo Pavliko Morozovo mirties:

„Pionierius - didvyris“

Įdomu, kokią didvyrišką žygį atliko tas pionierius?

„Maskvoje yra daug paminklų žymiesiems veikėjams, kurie išgarsino mūsų Tėvynę, - rašytojams, mokslininkams, karvedžiams... Bet paminklo berniukui didvyriui nebuvo. Dabar toks paminklas yra. Krasnaja Presnia rajone (Maskvoje), žaliame vaikų parke, ant rausvo granito postamento iškyla bronzinė berniuko figūra, jo rankoje išskleista vėliava. Skaitome parašą ant pjedestalo: „Didvyriui pionieriui Pavlikui Morozovui“.

„Jo žygdarbis, - rašo toliau laikraštis, - įrašytas į V. I. Lenino vardo jaunųjų pionierių organizacijos istoriją. Jo vardu pavadintos gatvės, aikštės, muziejai, mokyklos, pionierių draugovės ir būriai. Apie jį parašytos knygos, poemos, sukurtos dainos.“

Tiek perskaičius kyla natūralus smalsumas, kuo taip nepaprastai galėjo pasižymėti tasai vaikiukas? Juk jis mirė prieš 20 metų, vadinasi, ne karo metu, o taikos laikotarpiu. Jo žygdarbis buvo tikrai nepaprastas - jis išdavė savo tėvą. Taip! Pasiskaitykime, ką toliau rašo tasai laikraštis.

„Tais metais mūsų šalyje, - rašo laikraštis, - pradėjo kurtis kolūkiai. Pavlikas drąsiai demaskavo buožes, kurie bandė trukdyti kolūkių organizavimui. Jis nepabūgo buožių grasinimų ir nesiliovė dirbti pionierių būryje. Su savo būrio draugais jis padėjo komunistams ir komjaunuoliams jų sunkiame darbe steigiant kolūkius.“

Kai Pavlikas sužinojo, kad jo tėvas eina išvien su liaudies priešais - buožėmis, berniukas drąsiai pasisakė ir prieš savo tėvą... Teisme Pavlikas nesvyruodamas papasakojo, kad tėvas išduodavo suklastotus dokumentus, padėjo buožėms iš pasalų kenkti mūsų tėvynei. „Kaip pionierius, aš privalau apie tai tiesiai pasakyti. Aš ne kaip sūnus, bet kaip pionierius reikalauju griežtai nubausti mano tėvą...“

Jo tėvas turėjo žemės, buvo darbštus, ne girtuoklis, savo prakaitu per metų eilę užgyveno atliekamą rublį, gal pastatė geresnes trobas, vis svajodamas, kad jo mažajam Pavlikui būtų gyventi lengviau, kad jo mažytis nebematytų vargo, kad jam nebereikėtų tiek įtempti savo gyslas bedirbant sunkius ūkio darbus, kaip reikėjo tėvui. Už tėvo darbštumą, kaip ir Lietuvoje, jis buvo apšauktas buožė. Už tai, kad jis rėmė Uralo partizanus, kad kovojo su raudonaisiais banditais dėl savo ir savo krašto laisvės, buvo paskelbtas liaudies priešu. O sūneliui, išdavikui savo tėvo, pastatytas paminklas...

Sūnų, aišku, likę tėvo kovos draugai už baisią išdavystę pasmerkė mirti ir bausmę įvykdė.

Ar kaltas čia tas Pavlikas? Nė trupučio! Jaunas vaikutis visada eis ta kryptim, kur jį pastums pirmasis, kas užvaldė jo sielą. Tėvas, matyti, nemokėjo to padaryti, tai jį patraukė pionierių organizacija. Matyti, ten būta gabios pionierių vadovės, sugebėjusios uždegti vaiko širdį komunistinėmis idėjomis.

Tai štai, brangus lietuvi, kas gali sulaukti tavęs, jei abejingai žiūrėsi į šią organizaciją, jei nesidomėsi, ką joje veikia tavo vaikai, ko juos ten moko. Nes ir tasai pat „Lietuvos pionierius“ nesigėdydamas toliau rašo: „Tarybiniai pionieriai visada sieks dirbti ir mokytis, mylėti savo tėvynę taip, kaip Pavlikas Morozovas.“

Vadinasi, jei pareikalaus saugumas ar partija, gerai paruoštas pionierius neabejodamas išduos savo tėvą ir motiną...

Tokioj diktatūrinėj ir žiaurios priespaudos valstybėje kaip Tarybų Sąjunga šnipinėjimas yra nepaprastai reikalingas dalykas. Despotui, žinančiam, kad jo valdžia remiasi smurtu, nuolat neramu: ar neprasideda kur nors samokslas? Todėl šnipinėjimo tinklas mūsų „plačioje tėvynėje“ yra labai tankus ir stipriai aprėzgęs visus du šimtus milijonų piliečių.

Šnipinėti ir išdavinėti priverčia visus, kas pakliūva į saugumo pinkle: tiek profesorių, tiek juodadarbį, tiek kunigą, tiek netikintį, tiek seną, tiek vaiką.

Lietuvi, budėk! Ne kiekvienas gali neleisti savo vaiko būti pionieriumi. Būna tokių sąlygų, kad tai padaryti neįmanoma. Tokiu atveju reikia labai stipriai vaiką auklėti namie antikomunistiškai. O tai padaryti yra nesunku. Reikia tik nuolat jam aiškinti, kaip buvo gera ir laisva gyventi Nepriklausomoje Lietuvoje; kaip visa, ką skelbia bolševikai, yra melas; kiekviena proga pabrėžti, kaip bolševikinė propaganda begėdiškai meluoja, aiškinti, kad nėra jokio socializmo ir nebus jokio komunizmo, kad čia nėra jokių gražių idėjų, o vien milžiniškas žmonių išnaudojimas ir akiplėšiškas jų teisių išniekinimas. Reikia įdiegti mažam vaikui, kad bolševikų dienos suskaitytos, kad laisvasis pasaulis nuolat stiprina savo jėgas, kad laisvajame pasaulyje viskas skiriama būsimam išlaisvinamajam karui, kuris sunaikins bolševizmą, tą šlykščiausią ir bjauriausią žmonijos priešą.

Tad budėk, lietuvi, kad tavo sūnus ar duktė nenueitų Pavliko Morozovo pėdomis.

A. Uosis*

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 10 24, Nr. 6 (31), B. Adomonienės asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

* A. Uosis - Vincas Adomėnas.

Tradicijos

188 dokumentas

Straipsnis Motinos dienos proga

*Tau nešdavom gelsvų purieną,
Veiduos - gegužės saulę...
O motin, kur esi šiandieną?
Nyku be Tavo meilės...*

Kai prieš ketverius su viršum metų ginkluotos azijatų ordos antru kartu užplūdo mūsų mylimos Tėvynės laukus, Kremliaus tironas pasiskelbė visagalinčiu Lietuvos valdovu. Jam buvo reikalingi mūsų motinų sūnūs, - jų krauju reikėjo nulaistyti barbarų kelią į Berlyną. Ir niekas neklausė lietuvių motinos raudos, kai ji skundėsi, kad sūnų augino ne svetimiesiems ir kad lietuviui niekada nebuvo ir nebus reikalingas Berlynas ar nors pėda svetimos žemės. Tačiau ar josios skundą galėjo suprasti tas, kuris buvo užaugintas be motinos ir paverstas besieliu raudonojo maro planų vykdytoju? Taip tie piktesni už žvėrį, žmogaus pavidalą nešiojantieji padarai ne vienos motinos akivaizdoje nušovė bėgantį sūnų arba sugavę išvežė į pirmąsias fronto linijas, iš kurių daugumas jaunuolių nebegrįžo...

Tačiau Lietuva taip greit nepasidavė Maskvos tironui. Neįbaugino ir nepavertė klusniais vergais kruvinas teroras, žudynės, grasinimai Sibiru.

Senučių motinų palaiminimu ir tylios jų kančios palydėti vyrai išėjo į žaliąsias girias, į kovą dėl Lietuvos laisvės.

Bėgo klaikios, vergijos pančių skambėjimo apkurtintos dienos... Laisvės kova pareikalavo aukų. Sužalotus žuvusiųjų kūnus mėtė miestelių gatvėse, laukdami lietuvių pritarimo ir pasityčiojimo. Tačiau skaudžiausi apsigyveno okupantas: sudejavo visa Lietuva. Skausmo šydas apdengė veidus. Išniekinimui pasmerktieji partizanų lavonai sukėlė tautos širdyje skausmą. Jie užsipelnė didvyrių vardą, o jų budeliai - dar didesnę neapykantą. Argi lietuvis galėtų išniekinti brolių arba gėrėtis jo išniekinimu?! Ar širdis galėtų likti bejausmė tyliam žuvusiųjų motinų skausmui? Juk joms nevalia net savo sūnų apraudoti, net prisipažinti, kad tai jos rankomis užnešiotas ir užaugintas vaikas. Už tai jai gresia Sibiro katorgoje ilga, sunki bado mirtis.

Ir motinų širdys išlaiko ir šitą viršžmogišką kančią. Jos iš tolo palydi savo sūnų į paskutinę kelionę į amžinybę, - kelionę, kokios niekuomet žmogus nelinki pikčiausiam gyvuliui. Gi žvėrimi tapusiam sadistui lavono išniekinimas teikia pasitenkinimo. Negana to, jo akys seka kiekvieną praeivį: ar neižiūrės juose žuvusiųjų motinų kenčiančių akių, nes jo kruvinos rankos turi ir ją sunaikinti, - išrauti nukirstojo medelio šaknis, kad jos kartais neišleistų atžalų ir iš naujo nebandytų stiebtis į saulę.

Raudonojo maro bacilos nepasitenkina vien paliegusiais nelaimingosios Rusijos vaikais. Jos bando skverbtis į kitų tautų kūną, ieško jose silpnesnių, mažiau atsparių žmonių. Ir kai jų puolimas atsimuša į atkaklų lietuvių pasipriešinimą, įsiutę žmonijos budeliai pradėjo masinius žmonių trėmimus į Aziją. Ten, toli nuo Tėvynės, toli nuo gimtojo lizdo šilumos, tikrai lengviau įveikti atspariausius tautos vaikus ar bent pagreitin-tai nuvaryti į amžinybę.

Ir sudejavo motina Tėvynė. Klaikus, širdį veriantis, kiekvieną žmogų drebėti verčiantis jos skundas. Tai ne vienos, ne šimto motinų verksmas - tai tūkstančių motinos, Tėvynės Lietuvos, dejonė, nes pavergėjo rūstis palietė tūkstančius Nemuno žemės vaikų: vyrus ir moteris, senus ir jaunus, net kūdikiai paliko liaudies priešais. Save suniekinęs žmogus paskelbė lietuvių tautai mirties sprendimą.

Ir rauda motina Tėvynė, rauda ties pakelių Rūpintojėliu suklupusi, iš namų išvaryta senutė partizano motina, kad šių metų gegužio žiedais jos nepradžiugins vaikai numylėtieji. Ji šiandien kalta, kad pagimdė sūnų, kad mokė jį lietuviškai kalbėti, mylėti savo Tėvynę, kad išleido į žūtbūtinę kovą dėl jos laisvės, kad nori turėti į jį motinos teisių, kad slepia ir neišduoda jo okupantams. Už tai ją spardo sužvėrėję sadistai, kankina kalėjimų rūsiuose, tremia į Sibiro ar Vorkutos puslankines sritis.

Tačiau kas įveiks lietuvių motiną, išleidusią savo sūnų į kovą prieš žmogaus suniekinimą? Jai jokia kančia nebus per didelė, nes ji - didvyrio motina: ji bus įamžinta tautos gyvenime niekad nenykstančiais paminklais. Ją minės kaip motiną sūnaus, didvyriškai kovojusio ne vien dėl savo Tėvynės, bet ir [dėl] visos žmonijos apgynimo nuo siaubingo, mirtį nešančio raudonojo maro. Prieš ją nulinks visų galvos, nes ji davė Lietuvai partizaną, tą pasišventėlį, kuris, nebodamas pavojų, negailėdamas jokios aukos ir iš niekur pagalbos nesitikėdamas, išneš per audras tautos gyvybės ugnį ir ją vėl uždegs LIETUVOS LAISVĖS AUKURĄ.

Ateis gegužio pirmasis sekmadienis. Girių brolių akyse iškils senutės motinos raukšlėmis išvagotas, didžiu pasiaukojimu spindintis veidas. Stipriau suplaks kovos užgrūdintos širdys. Suspaudę rankose ginklą, tyliai ištars vyrai:

- Mes Tau parnešime laisvės dienas, gražinsime Tave iš Sibiro, Vorkutos, gražinsime į mylimą Tėvynę. Tau tada niekas nedraus vadintis partizano motina ir jį, iš žygių grįžusį, priglauti prie savo iškankintos krūtinės.

*Vytenis**

Prie romančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 04, Nr. 2, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 182, l. 42-43. Nuorašas, mašinraštis.

189 *dokumentas*

Straipsnis Motinos dienos proga

Motinos dieną minint

Pavasaris supasi žaliuojančioje lapijoje ir žieduose. Melsvaakė žibutė kelia žydras akutes ir meiliai šypsosi. Visa gamta paskendusi nuostabioje muzikoje, kuri kiekvieną sielą savotiškai veikia. Baltos baltos obelių šakos, tarsi sena Motulė, linguoja ir svyra žemyn, o žemėn krinta tyliai, kaip Tavo, Motule, kančios ir skausmo ašaros, švelnučiai lapeliai. Visur taip miela, gera... Tuose pavasario burtuose įpintas ir Tavo visiems taip brangus ir artimas vardas, Motule. Ir mes, išupti kovų sukuriuose, prisimename tą laimingą kūdikystę, kada mus glaudė prie savo motiniškos krūtinės, o mūsų lūpos nuolat šnabždėjo: „Mama!“ Ir kokią didelę laimę mums teikė šitas vardas, kiek mes laimingi ir saugūs jautėmės matydami ir jausdami Tavo artumą!.. Tu taip pat buvai laiminga ir šviesią mums kūrei ateitį. Augome Tavo globoje, nesuprasdami gyvenimo sunkumo, nesuprasdami kovos už būvį, kai tuo tarpu labai dažnai Tu mums atiduodavai paskutinį kąsnį ar drabužį, kad tik mums būtų gera... Ir kas apsakys Tavo, Motule, niekuomet neišsenkamą ir neužgesinamą meilę, kas sugebės jai prilygti? Niekas! Pasaulyje nėra kitos tokios nemarios ir pasiaukojančios meilės, kaip Motinos Meilė...

Tėvynės padangę aptemdė baisūs ir juodi debesys. Daugelio laimingą kūdikystę pakeitė sunki našlaičio dalia. Prislėgė skausmas ir Tavo, Motule, širdį. Pati gerai pažinodama skausmą ir kančią, supratai ir sunkų Motinos Tėvynės likimą, kada ją užpuolė žiaurios azijatų gaujos. Ir vėl

* Vytenis - Vytautas Šniuolis.

pasiaukojančia ir viską pernešti galinčia širdimi Tu paskutinį kartą glau-
dei nemigo naktimis išaugintą sūnų, dukrą prie alpstančios krūtinės, pas-
kutinį kartą Tu švelnia ranka glamonėjai juos ir palaiminai juos, išlydė-
dama garbingan žygin - Partizanų kelin. Tu žinotai, kad juos sutiks juo-
das vargas, glaus paslaptingas miškas, kovose išvargusius bei mirštan-
čius glamonės ir guos Lietuvos laukų vėjelis, ramins pasirinktasis kelias.
Tu aiškiai supratai, kad daugelio žydinčias jaunystes pakirs negailestin-
ga mirtis, tačiau laiminai tą jų kelią. Žinoma, kitaip ir nebuvo įmanoma,
nes Tu - Lietuvė Motina.

Parimusi prie atviro lango, po kuriuo svyra baltos vyšnios, šiandien
Tu, vieniša, prieš nukankinta, žvelgi į tolį ir akimis kažko ieškai... šian-
dien Tavo, Motule, Diena. Mes, įsupti kovų sukuriuose, tik mintimis
kartu su Tavimi. Nei sveikinimų, nei dovanų Tau negalime atnešti. Tad
mes Tau ruošiame dovaną, kuri bus - Laisvės Rytas. Tada nebeslėgs
vargai Tavęs nei Tėvynės, o Tavo kančias įpinsime laisvės vainikan ir
Tavo tyros ašaros žibės briliantais kartų kartoms ir visam pasauliui švies
skaisčiu, nepamirštamą pavyzdžiu.

Dar aktyviau į kovą už greitesnį išlaisvinimą Motinos ir Tėvynės iš
žiaurios vergijos!

Amžina garbė tebūnie Motinoms, kurios nepailsdamos kovoja už lais-
vės idealą ir kurios karžygio mirtimi krito Laisvės Kovoje!

Kovojantis lietuvis (Žemaičių apygardos Šatrijos srities organas), 1952 05, Nr. 5, GAMF, inv.
Nr. 17. Nuorašas, mašinraštis.

190 *dokumentas*

**Prisikėlimo apygardos partizanų sveikinimas
Motinos dienos proga Viktorijai Tvarijonienei,
kurios namuose buvo partizanų bunkeris**

Motina!

Ilgu Partizanui dienos šviesos, kai požemis amžių naktim alsuoja; ilgu
Partizanui giedrios dienos, kai žaliai krūme lietūs be perstojo merkia.
Bet, Motin, dar ilgiau jaunam tos laisvužės mielos, kuri Partizanui prisi-
mena kaip pavasario džiaugsmas, kaip būtų dienų, praeito laiko, nesu-
laukiamos laimės laimužės numylėtos dienos.

Tik kai gegulė ankstų rytą Motulės vargus rokuoja, kai ji gūdžiai savo balsu primena tuos brangius žodelius, kuriuos į mūsų lopšį mūs Motulė kalbėjo, kai tekanti saulė mena tų melsvų akių žvilgsnį, kuris bučiavo mus nuo kūdikio dienų iki to laiko, kai Motina atidavė mus Lietuvai Motinai, - graudi ašara rieda Partizanui, savo Motiną prisiminus. Tai širdies sopulys, kurio ilgesys ugnim Partizano širdį degina.

Motin! Lietuva Motina, į kurios rankas mūsų dalią atidavė mūsų Motina, esi Tu partizano motina! Tai Tu į Partizano širdį motinos žodžiais prabyli, tai Tavo ašara per skruostus rieda, kai Partizano siela girdi:

- Sūnau, tavęs laikiu gūdžią naktį ateinant! Mielai, savo maldomis jūsų užtarėja pas motinų Motiną Mariją esu! Mano sūnūs, aš, nebudama žiauriausios mirties, jūsų globėja lieku!

Motina, būk pasveikinta gražiam gegužės sekmadieny - motinos Dienoj! Motina, tesaugo Aukščiausias Tavo dieną nuo pikto negando, nuo žiaurios nedalios! Motina, te Tavo gyvenimo valandas džiaugsmu pripildo Tavo mielų, ant Tavo rankų užnešiotų, Tavo širdies sopuliu išaugintų, tavo ir Lietuvos Motinos sūnų-dukų gražus, lietuviškas gyvenimas! Te Aukščiausias laimina mums tą brangią šeimą, kurios namų Tu esi Motina!

Motin, mes Tavęs niekuo daugiau pradžiugint negalim - mes meldžiam Visagalį, kad laimintų mūsų žygį, kuris skirtas Tau, Motin, turėt teisę į savo vaikų širdį, į jų sąžinę!

Motin, mūsų žygiai, kad tavęs niekas nedrįstų pajuokti, kai Tu už savo ir savo artimųjų gyvenimą siūsi maldą motinų Motinai - mūsų Lietuviškos žemės globėjai Marijai! Motin, dėkojame Tau Tavo sūnų meile už Tavo širdį, kuri yra mūsų gyvenimo MOTINA!

Tavo sūnūs
1952 m.
Motinos Diena

[Parašai:]

*Rytas**

*Kęstutis***

*Algirdas****

LYA, f. K-1, baudž. b. 26514/3, t. 2, l. 548 (vokas). Originalas, mašinraštis.

* Rytas - Juozas Paliūnas.

** Kęstutis - Pranciškus Prūsaitis.

*** Algirdas - Leonas Juška.

Straipsnis Tautos šventės proga**Tautos šventę minint**

Tauta, kuri nekovoja už savo laisvę, yra pasmerkta žuvimui. Tokio mūs tautos likimo laukė ir mongoliškasis okupantas. Bet vietoj to sutiko atkaklų pasipriešinimą.

Su gedulu širdyje, bet drauge su ateities dienų viltimi lietuvių tauta sutinka savo tautos šventę - Rugsėjo 8-ąją. Brangi ši šventė kiekvienam, kuris myli savo Tėvynę, jos laisvę, supranta jos kančias ir tolimesnei tautos gerovei paaukoja save.

Pažvelgus į mūsų tautos nūdienų vidujinį gyvenimą, iš vienos pusės matome žiauria bolševikinės okupacijos tikrovę: tūkstančiai, geriausi tautos sūnūs ir dukros, išblaškyti ir blaškomi po Sibiro mirtim dvelkiančias taigas; daugelis kenčia mongolų smūgius ir pasityčiojimą kalėjimuose, bolševikinėje kariuomenėje ir likusieji - nuolatinį persekiojimą tėviškės laukuose [neįskaitomi trys žodžiai] tapti okupanto pakalikais. Iš antros pusės, didžiausias tautos - sąjūdžio pastangas, pasiryžimą ir pasiaukojimą išsivaduoti iš bolševikinės sprespaudos geležinių varžtų. Tik tas gali ramiai žiūrėti į bolševikinio meto tikrovę ir nesijungti į kovą, kuris yra tų padarinių dalyvis, bet ne taurus lietuvis.

Okupanto lemta, daug aukų pareikalavusi, lietuvių tautos išsilaisvinimo kova, nors tęsiasi į aštuntus metus, bet tautos atsparumas anaipol nesusiūpnėjęs, o praretintos kovotojų gretos papildomos naujais pasiryžėliais. Aktyvioji tos kovos dalis tenka pernešti Partizanams, kurie, atsižadėję savo asmeninės laimės, tęsia su nemažėjančiu intensyvumu, pasyviai tą kovą remia visa tauta.

Sunki vergija slegia kiekvieną, ir kiekvienas laukia išauštant šviesėnių dienų. Tačiau ar visi prisideda prie tų dienų sugrąžinimo? Ne! Ne visi... Dalis laisvės laukia kaip dovanos iš užjūrio ir galiausiai pritapti prie tų, kurių bus viršus. Nors maža tokių yra, bet jie klysta! Beprasmiš laisvės laukimas be kovos, o turime ją išsikovoti ir parodyti pasauliui, kad mūsų tauta gyva, pajėgi ir sugebanti savarankiškai, nuo niekieno nepriklausomai egzistuoti. Žinoma, be pasaulinio masto įvykių mums išsivaduoti sunku. Todėl mes, drauge su Vakarų demokratinėmis valstybėmis sukaupę jėgas lemiamam išsivadavimo momentui, raudonajam sliūbinui duosime smūgį po smūgio...

Mūsų tautos išsivadavimas neabejotinas, nes Jungtinių Tautų Organizacija (SNO) neina nuolaidų keliu, bet savo užsibrėžtus tikslus pavergtų jų pasaulio tautų išsivadavimo reikalui, demaskuodama raudonojo agresoriaus kėslus, pilnumoje pasiekia. O Sąjūdžio aktyvios kovos ir išeivijos pastangų dėka Lietuva Vakarų demokratijos valstybių skaitoma savivaldi. Todėl Tėvynė iš mūsų reikalauja darbo ir pasiryžimo ir šaukia burtis lietuvių prie lietuvių, nes didžiausia negarbė ir pažeminimas tam, kuris neprisideda prie savo tautos išsivadavimo. Tad, tautiečiai, kritusiųjų ryžto skatinami, kaupkite visas jėgas visiškam okupacijos nusikratymui!

Tautos šventės proga Laisvės Kovotojai Partizanai sveikina visus taurius lietuvius, vienokiu ar kitokiu būdu prisidedančius prie išsilaisvinimo, ir linki sulaukti tos kovos pergalės - Laisvos Lietuvos.

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1951 09 01, Nr. 4 (20), GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

192 *dokumentas*

Straipsnis Tautos šventės proga

Didžioji Jėga

(Tautos šventės proga)

Mūsų mažutis kraštas, lyg gintaro gabalėlis prigludęs prie neramios Baltijos krūtinės, nuo amžių kėlė ir kelia mūsų didžiųjų Vakarų ir Rytų kaimynų troškimą jį pagrobti, o darbščiąją lietuvių tautą uždusinti vergijos jungė. Tačiau, nežiūrint patirtų sunkiausių smūgių, žiauriausių bandymų, mūsų tauta iki šiandien apgynė savo egzistenciją - liko gyva.

Kas per paslaptinę jėga glūdi mūsų tautoje, kad nei kruviniausios kovos, nei sunkus baudžiavos jungas, nei žiauriausia, tamsiausia carinės Rusijos priespauda nepajėgė jos palaužti? Kas per jėga ir šiandien kelia ją į žūtibūtinę kovą prieš kruvinąją bolševizmą, neleisdama palūžti ir susmukti? Atsakymą rasime pažvelgę į savo tautos praeitį, į nueitą charakteringesnių kovų kelią.

Pirmieji sunkūs bandymai ištiko lietuvių tautą (tuo metu dar susiskaldžiusią giminėmis) XII amžiuje, kada į tylų Pabaltijo kampelį, prisdengę krikščionių tikėjimo skleidimo skraiste, ėmė veržtis iš Vakarų vokiečių riterių ordinais, nešdami mirtį, vergiją ir sunaikinimą. Geležim apsisikaustę riteriai tikėjosi greitai ugnim ir kalaviju pavergti menkai gin-

kluotą bei organizuotą tautą, bet apsiriko. Per daug jau buvo įaugęs lietuvių sielų jo gimtojo krašto grožis ir meilė jam, kad leistų jį mindžioti ir naikinti žiauriems atėjūnams; per daug jau buvo pamėgęs lietuvis laisvę, kad save leistų apkaustyti vergijos pančiais! Ir pakilo tauta į kruviną, atkaklią gaivališką kovą, vis daugiau spiesdamasi, jungdamasi į vieną kamieną, ir po kelių šimtmečių žūtbūtinės kovos baigė garbingą pergalę Žalgirio laukuose.

Kas atnešė šį didžiulį laimėjimą, apsaugojusį keliems šimtmečiams Lietuvą bei Rytų Europą nuo tolimesnės vokiečių ekspansijos? Pirma, *tai lietuvių tautos laiku suprantas vienybės reikalas, gimtosios žemės meilė ir pasiryžimas geriau žūt, bet nevergaut*, išugdę galingą tautos dvasią, nepalaužiamą ir kritiškiausiuose momentuose; antra, tai jos vadų nepaprastas suaugimas su liaudim ir nenuilstamas rūpinimasis jos ateitimi bei gerove.

Istorijos ratas sukosi. Milžiniškom aukom ir nuolatine kova sukurta didžiulė valstybė, susijungusi pražūtinga unija su išglebusia Lenkija, pamažu sunyko. Ir suklupo tauta amžių vieškely po sunkia, naujai iškilusios imperialistinės Rusijos, atėjusios daryti „tvarką“, letena, čiažoma ponų ir carų žandarų rimbo.

Kame glūdi svarbiausia sunykimo priežastis? Tai ano meto lietuvių tautos *šviesuomenė* (bajorijoj), kuri, apsvaigusi pergalėm, *paniekino ir užmiršo savo kamieną - liaudį* ir, paskendusi puotose ir nesantaikoj, nuėjo garbinti svetimų dievų, išsižadėdama aukos, gimtojo krašto ir gimtosios kalbos.

Tamsi vergijos naktis apgaubė Lietuvą. To meto lietuvių tautos dvasią, jos sunkią dalį geriausiai charakterizuoja iki šių dienų išlikę liaudies dainos ir pakelių Rūpintojėliai. Tačiau ir šiuo sunkiu metu švystelėjo keletą kartų pabudinta senoji tautos dvasia (1831 ir 1863 metų sukilimai), bet buvo žiauriausiai nuslopinta, net uždrausta spauda. Tačiau šie švystelėjimai parodė, kad laisvės troškimas, gimtosios žemės meilė, savo vertės pajutimas nėra užgesę, kad tai dar rusena tautos kamiene - jos kaime. Ir užteko sušvisti „Aušros“ spindulėliams bei nuskambėti „Varpo“ dūžiams (spaudos draudimo metu pradėję eiti užsieny lietuviški laikraščiai, leisti saujelės lietuvių šviesuolių, prasi-veržusių į mokslą iš lietuviškojo kaimo), kad vėliau vėl pažadintų tautos dvasią, jos liaudį iš sustingimo. Ir tauta budo, kėlėsi kovon dėl savo teisių, dėl savo laisvės, ir jos siekimų bei tikėjimo pergale jau nepajėgė palaužti nei kalėjimai, nei Sibiro katorgos. Ir štai Didžiojo

Karo audroje galutinai subrendęs tautos siekimas laisvės ir nepriklausomybės išsivystė į atkaklias, didvyriškas 1918-1920 metų Nepriklausomybės kovas, kurios baigėsi laimėjimu.

Nepriklausoma Lietuva - tai buvo lietuvių tautos gelmėse išsaugotos senolių dvasios triumfas! Nepriklausoma Lietuva - tai buvo pergalė lietuviškojo kaimo, iš kurio samanotų pirklių išėję šviesuoliai pažadino jį prisikėliman, o būriai savanorių savo kruvina auka išpirko jam laisvę!

Prisikėlusį Lietuvą pasiekė nemaža laimėjimų ekonominiame gyvenime, tačiau ne paslaptis, kad dauguma inteligentijos (ypač senosios kartos) užmiršo brolių artoją ir darbininką, kurie, eidami kovon, galvojo, kad laisva Tėvynė bus gražus, kovose kritusių atminimo vertas paminklas, ir apsirgo egoizmu, susipainiojo partinių rietenų voratinklyje. Dauguma jų skynė nuo pergalės medžio sodriausius vaisius, užmiršdami tai, kad tie vaisiai sultingi visos liaudies prakaitu ir priklauso visiems. Ir, faktas, skilo tautos vieningumas, priblėso kūrybinis entuziazmas, o istorijos ratas sukosi... Po 22 metų nepriklausomo gyvenimo, išsivysčiusių pasaulio politinių įvykių sukury, mūsų tauta vėl neteko laisvės. Vėl senieji jos priešai nutrypė kraštą, paskandindami kančių, kraujo ir gaisrų jūroje... Bet skaudžiausia, kad šių okupacijų metu daugel skausmo ir nekalto kraujo teko tautai išlieti ir nuo savųjų rankos, o tai - padarinys mūsų valdžiusiųjų sluoksnių bei inteligentijos *nusigrįžimo nuo liaudies ir egoizmo*.

Štai jau tryliką kartą švenčiame Tautos šventę, vilkdami sunkų vergijos jungą. Jau tryliką kartą negirdime iškilmingų Rugsėjo 8-sios parado maršų, negirdime karštų patriotinių kalbų ir priesaikų, kuriom taip mėgdavo iš tribūnų švaistytis didžioji mūsų inteligentijos dalis: „Mirsim, bet nevergausim!“, „Tas ne lietuvis, kurs Tėvynę bailiai, kaip kūdikis, apleis!“ Šiandien tylu... Jie apleido savo tautą kritiškiausiu momentu, pabūgę aukos ir užmiršę priesaikas, ir dingo Vakaruose su dulkėmis, sukeltom besitraukiančios vokiečių armijos, arba dreba šiandien, šliaužiodami prie okupanto kojų, ir serga „išlikimo“ manija, kai kurie net padėdami priešui engti tautą ir silpninti jos dvasią. Bet nepalūžo palikta likimo valiai liaudis, nesustingo ir neparimo žiaurios okupacijos jungė! Senolių herojinė dvasia, gimtosios žemės ir laisvės meilė, galinga liepsna degusi tautos gelmėse, nuo pat pirmos antrosios bolševikinės okupacijos dienos išsiveržė gaivalingu ginkluotu ir pasyviu pasipriešinimu, kurio, nežiūrint didžiausių ir žiauriausių okupanto pastangų, nepavyko jam užgniaužti. Lietuvių tautos kamienas ir iš jo

gelmių kilęs būrelis inteligentijos (daugiausia jaunimo) šioje žūtbutinėje kovoje nepabūgo ir didžiausios aukos - savo gyvybių, aplaistydamas krauju gimtąją žemę ar nešdamas sunkią dalį kalėjimuose bei tremtyje. Ir ši sunki kova tebevyksta, šviesdama giliu lietuvių tautos tikėjimu pergale.

Iš čia suminėtu faktų jau ryškiai išaiškėja ta paslaptingoji jėga, glūdinti mūsų tautoje, kuri iki šių dienų išlaikė ją gyvą ir nepalūžusią sunkiausiose kovose dėl laisvės bei šviesesnės ateities. *Tai lietuviškasis kaimas, jo laisvės ir gimosios žemės meilė, jo didvyriška dvasia, nepabūgstanti didžiausios aukos, ir nepalaužiamas tikėjimas pergale sunkiausiose tautos gyvenimo momentuose.* Be to, aukščiau suminėti tautos gyvenimo momentai ne tik parodo, kame glūdi jos gyvybingumas ir jėga, bet atidengia ir tas priežastis, kurios atnešė skaudžių valandų ir atvėrė sunkių žaizdų tautos kūne. *Tai - giliai patriotinės, aukštos moralės, atsidavusios savo liaudžiai šviesuomenės trūkumas.* Dažnas jos nevieningumas, nusigrįžimas nuo liaudies, savanaudiškumas, savo kailio saugojimas sunkiuose tautai momentuose - tai veiksniai, paralyžiuojantieji tautos jėgas, nes šviesuomenė - *tautos smegenys.*

Giliai prasmingi didžiojo tautos žadintojo dr. V. Kudirkos žodžiai, tapę Lietuvos himnu: „Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia.“ Be praeities - sunki ir miglota ateitis. Praeities didingi laimėjimai ir ištvertos sunkios kovos įkvepia stiprybę, o tautos skaudžių pralaimėjimų priežastys ir jos gyvenimo klaidos parodo jų šaknis bei moko, kaip jų ateity išvengti. Todėl praeities akivaizdoje prieš kiekvieną šiuo metu vykstančios rezistencijos vadovybę ir iškyla didžiuliai gyvybinės svarbos uždaviniai: kiek galint išlaikyti sveiką, nepalūžusią dvasioje liaudį ir būsimą šviesuomenę (mokslus einantį jaunimą); palaikyti su jais glaudų kontaktą ir išaiškinti jų uždavinius nūdienos ir ateities tautos gyvenime; būti liaudies masių reikalų ir siekių gynėju ne tik šiandien, bet ir ateityje; siekti kiek galint didesnės vienybės įgyvendinimo tarp įvairių tautos sluoksnių; siekti tokios ateities santvarkos, kuri iki minimumo sumažintų galimybę pasikartojimui praeities klaidų. Šių uždavinių tinkamas, pasiaukojantis vykdymas suteiks rezistencijai naujų jėgų ir visišką paramą mūsų didžiosios tautos jėgos - jos liaudies, kas padarys ją nenugalimą nūdienos kovose su bolševizmu, o taip pat ir ateities kovose dėl šviesesnės tautos gyvenimo.

Vyčių keliu (Vyčių sąjungos organas), 1952 09 08, Nr. 1, GAMF, inv. Nr. 143. Nuorašas, mašinraštis.

Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 402-106.

Straipsnis Vėlinių proga**Lapkričio 2-oji**

Lapkričio 2-oji - didžio liūdesio diena.

Su nužaliavusių medžių lapais praėjo svaiginanti vasara. Gal skrendantieji paukščiai už jūrų sparnais ją nusinešė, gal vėjai, lankstydami girių beržus, tolyn nuginė. Ir nei prašyta, nei laukta atėjo didžiojo ilgesio diena. Tą dieną ir sengalvėlė senutė, ir jaunas, gražus kaip girių ažuolas vyras eina ten, kur guli paslaptin nuėjusieji, aplankyti tų, kurių nė vienas nesugrįžo papasakoti apie nežinomą tiesą.

Kapinės. Prie kapų ateina tėvai, broliai, seserys. Ateina ir mintimis apsupa prabėgusias dienas. Vieni ateina pasimelsti, kitus atveda prie kapo prisiminimas mirusių, kad ir jų gyventa, jų kovota ir kentėta.

Kodėl šiandien jų veidai susimastę? Kodėl šimet visi dar daugiau prislėgti širdžių ilgesiu? Ne vienam sužiba rankose degamos žvakės, kurios apšviečia vardus ir pavardes tų, kurie kitiems džiaugsmą atnešė, bet patys, kovų lenkiami, palinko. Vieni jų - laisvės kovotojai, kiti - atkovotos laisvės saugotojai.

Ne vienam, atsilankiusiam šiandien kapinynuose, sublizga akyse ašaros. Jie galvoja apie tuos, kur dabar, amžiams nutilę, klausosi rudenio ūžiančių vėjų, klausosi epušių, uosių ir beržų skundo...

Lankydami kapines, prisiminkime ir šio, dar žiauresnio nei hunų, laikotarpio laisvės kovotojus, kurie žuvo nelygioje kovoje su raudonuoju okupantu už laisvę. Jų kūnai okupantų ir parsidavėlių, išgamų savo brolių mėtomi gatvėse. Kiti net neturi vietos kapinėse, užkasami kur durpynuose, slepiami nuo tautiečių, kad niekas neaplankytų jų kapų, kad sesė ar sena močiutė negalėtų prie kapo pasimelsti, pasodinti gėlių ir apraudoti žuvusio karžygio.

Mirusiųjų dieną aplankykime ir jų, kur žinomus, kapus ir papuoškime juos; parodykime okupantui, kad gerbiame juos lygiai, kaip ir tuos, kurie ilsisi tarp akmeninių kryžių, nes jų kova dar brangesnė ir šventesnė.

Tą didžiąją liūdesio dieną ir naktį, lankydami mirusiųjų ar žuvusiųjų partizanų kapus, perleiskime mintimis einančias dienas.

Jeigu gyvieji nenorime pavydėti mirusiems, turime suprasti milžinišką atsakomybę ir pareigos jausmą savo tautai ir visada žiūrėti į save kaip į atstovą, kovojantį dėl tautos laisvės ir nepriklausomybės. Šiandien būkime kovojanti tauta ir parodykime pasauliui, kad nenorime vergauti ir

turime būti laisvi. Sekime žuvusiųjų savo brolių, pasišventusių dėl Tėvynės laisvės, taku. Geriau žūti kovos lauke, negu badu ar nukankintiems mirti kalėjimuose ar darbo stovyklose. Svyravimų negali būti. Lietuvis negali abejoti dėl artėjančios laisvės. Mūsų protėvių dvasia turi atgimti mumyse.

Lankydami žuvusiųjų paminklus ir kapines, prisiekime kiekvienas sau: „Jūs žuvote dėl Tėvynės laisvės, o mes, likusieji, tęsime pradėtąją kovą, kol Lietuva vėl bus laisva“.

Malda girioje (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 11 01, Nr. 1, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 3, p. 485^86.

194 dokumentas

Straipsnis Vėlinių proga

Vėlinės

...Sese, pink vainiką žalią,
Atnešk paslapčia.
Broli, juodą medžio kryžių
Pastatyk nakčia...

Su dejuojančio rudens rauda, su stūgaujančiu šiaurės vėju, su žvarbiai teškiančiu lietumi, su mirties pėdsakais gamtos veide kasmet į mūsų vargo žemę atslenka Vėlinių diena. Ji yra liūdno ir gilaus gyvenimo simbolio išraiška. Ji mūsų mintis nekasdieniškai sujungia su Aukščiausiojo pašauktaisiais amžinybėn.

O jūs, nepamiršamos Vėlinių naktys, tūkstančių žvakių liepsna nušviesdavę sunkius rudens padangių debesis; o jūs, nemarios nemarios svajonės, pralauždavę užuomaršio duris į iš žemės išklydusius brolius.

Su ašara, širdgėla ir malda žemiškojo artimo mylimosios rankos įžiebia papuoštam smėlio kauburėlyje tą tradicinę žvakę, sujungiančią sielas išklydusių ten su dar tebebrendančiais žemės purvą. Ties antkapiais įsmigę rymo samanoti kryžiai, prieš juos kelius sulenkę artimieji akyse ašarom žėrinčiu skausmu, lūpomis šnabžda aukštybėm: „Amžiną atilsį duok jiems, Viešpatie, besiilsintiems tavojoj amžinybėj...“ Kitur nebėra vienatvei vietos. Prie didingų paminklų, pastatytų čia tūkstančių kaulų garbei, bū-

riuojas skaitlingos minios Vėlinių veidų. Nuo čia dangaus skliautus drėbina gaudi, galinga giesmė, jungianti gyvą su mirusiu, meldžianti atidaryti pasigailėjimo vartus nuodėmingiesiems. Maldoj skendinčių veidai stingsta to pačio paminklinio marmuro formomis, o lakios mintys į savus siela ir krauju skrajoja labiau nei vėjo gainiojama žvakės liepsna. Ir junti, kaip vėlės slankioja tarp kryžių miško, pabučiavimais šaltais paguodžia artimuosius...

Niūraus miesto bokštų varpų dūžiai skelbia vidunaktį atėjus. Vėduos ir širdyje raudanti minia tingiai slenka pro velionims vainikuotus paminklus, pro kryžiais išsirikiavusius žmonių kaulus, pro gęstančius žvakigalius... Nakties glūduma marina kapams tolstančius svečių žingsnius ir trauko ryšius tarp gyvųjų ir apleidusių žemę. Vieni grimzta kasdienybėn, kitų egzistavimas amžinybėje primenamas žemei kryžium ir antkapiu.

Kažkur, mums jau pasakiškose laisvės šalyse, ir šiemet Vėlinės žėrės tūkstančiais šviesų; gedulingi maršai palydės minias papuošti mauzoliejus skausmo ir garbės pintais vainikais. Prie žinomo sūnaus ar brolio kapo skendės liūdesy nežudoma sesuo ir motina. O giesmės skries į skaidrų dangų be baimės rytdieną su durtuvais sutikti ir nedrebės ranka, berinkdama rožančiaus poterėlius už vėlę mylimo asmens...

Tik mūsų žemei bus neleista Vėlinėms iš žmonių širdžių išeiti viešumon. Vėlinėms, kurios kaip niekad neaplinkė mūs tokiom gausiom, gausiom vėlėm. Maskva išžudė mus, - iš griovių šaukia kaulai kryžiuojamos tautos; Maskva kalta, kad mirėme pačiam pavasary, - kartoja bado numarinti Sibire; Maskva, Maskva, Maskva kalta, - vis šnabža mirštantis žmogus; Maskva, ištiesus letenas, jau lūkuriuoja tautos mirties. Nužudžiusi žemės žmogų, ji siekia dvasinės mirties, kad niekas iš gyvųjų tarpo nebesijungtų mintimis su amžinatve. Bet nebeužgniaužt mūsų sielų sąskrydžio šioms Vėlinėms, jūs, budeliai tautų!

Tai kas, kad kritusių nepuošia šventi kryžiai - iš smėlio jie išrauti, bet ne iš širdžių. Tai kas, kad kovojusiam šalia vienas kito nebesurandama ir žemėje panašių gretų - su rudens gruodu, su kruvinu pavasario žiedu, su baltu sniegu ir vasaros kaitra glaustysis grioviuos partizano nuogi kaulai savojoj žemėj... Į čia, į šituos griovius, į brūzgynus, į priemiesčių kraujuotą žemę, į Sibiro kapus iš vargo lūšnos, iš tremtinio padangės, iš bunkerio niūraus šį tyliai kurtų vakarą kils skausmo maldos, pinamos sesers, motulės ar ir brolio; į ten riedės ir ašara karti nebesugrįžtančių, sudaužytų dieną. Nebesuras sesulė brolio kapo plazdančiai Vėlinių žva-kei, nei motina nebesuklups, kaip protėviai kad klaupė, prie sūnaus kry-

želio, bet ašarose pins kančios maldų vainiką prie vartų, pro kuriuos jį išlydėjo tą paskutinį kartą. O malda ges rudenio naktį be vaisių, nebeišprašius Viešpaties pasigailėjimo, nebeišdildžius bent dalį skausmo motinos veide. Negyvų kaulų tūkstančiai šauks keršto viešpačiams tiek žemės, tiek dangaus.

Ne eisenom su gedulo šydais, ne minios puošiamais paminklais išdidžiais, ne šviečiančiu dangum atein į mūsų žemę Vėlinių vakaras, bet tik širdžių gelmėse, tik slepiama rauda ir kurtumoj išblėstančia malda.

Mes esame žudomi ir Vėlinių vakarą, kai bandom atvirom širdim sutikti iš amžinasties atkylančias į mus vėles.

Laisvės žvalgas (Tauro apygardos organas), 1950 11 15, Nr. 11 (36), R. Narvydo asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

195 *dokumentas*

Straipsnis Vėlinių proga

Requiescat in pace...

Ilsėkitės ramybėje, didvyrių vėlės... Ilsėkitės, Mylimi Broliai, ilsėkitės, Mielosios Sesulės, paaukoję už Tėvynės laisvę savo gyvybes.

Žvėris, pajutęs pavojų, neria į didžiausią miško tankynę, šliužas raudasi žemėn, o paukštis ieško išsigelbėjimo, - tik Jūs savo jaunomis krūtinėmis pasitikote mirties pavojų...

Pasaulyje yra daug gražių dainų, daug širdį viliojančių melodijų, daug knygų ir eilių apie meilę, bet Jūsų Tėvynės meilės pavyzdžiai išskyla aukščiau visko, kaip aukštų kalnų viršūnės virš saulės paaukštuotų debesėlių.

Upėse yra daug vandens, bet troškuliui numalšinti ir atgaivinti mes ieškome gilaus šulinio ar tyro šaltinėlio. Daug pasaulyje yra meilės ir atsidavimo pavyzdžių, bet aukščiau Jūsų niekas nepakils, nes toliau kelio nebėra. Jūs pasiekėt pačią žmogaus taurių žygių viršūnę, Jūs palietėt sritį, kur baigiasi žmogus ir prasideda Dievas...

Iki tos šventos akimirkos Jūs buvote tokie pat žmonės, kaip ir mes. Jūs turėjote ydų, nupuldavote, pakildavote ir vėl krisdavote žemyn. Bet toji aukščiausiojo pasiaukojimo akimirka vienu mirties dvelktelėjimu nupūtė visa, kas buvo žemiška, ir mes išvydome tyrą Jūsų širdžių kristalą.

O, taurieji mūsų tautos Kankiniai! Vėlinių dieną, minėdami savo artimuosius, savo tėvus, brolius, gimines, draugus, pirmiausia prisimena-

me Jus. Tą minėjimo dieną mūsų pirmasis širdies suvirpėjimas - Jums, pirmasis atodūsis - Jums, pirmoji ašara - Jums... Kas surinks Jūsų išbarts-tytus kaulus, kas susems Jūsų išlaistytą kraują? Motina neapraudojo Jūsų negyvo kūno, sesuo nenuplovė Jūsų apkrešėjusių žaizdų...

Savo laimės ir džiaugsmo dienomis mes nepažinojome Jūsų, o šioj klaikioj verguvės naktį Jūs esate žiburiai, rodantieji mums tikrąjį kelią.

Žemėje daug malonumų, bet vargų daug daugiau; daug džiaugsmo teikia gyvenimas, bet sielvartų - neišmatuosi... Praskambėjo dvidešimt laisvės metų su dainomis, prakrykštė džiaugsmingai, ir vėl mūsų šalis kenčia siaubingą nelaimę.

O, kilniosios didvyrių vėlės, nenutolkite nuo mūsų, sugrįžkite, sustiprinkite ilgametę kovą išsekusias mūsų širdis. Jūs, būdamos grynos dvasios, galite paveikti žmogaus sielą, jo mintis, jo norus. O, sustiprinkite silpnuosius, suteikite stiprybės kovojantiems, sulaikykite nuo niekšingo darbo išdaviką.

O, gailestingasis Dieve, pasigailėk mūsų Brolių, atidavusių viską dėl mūsų labo. Argi ne jie, Viešpatie, Tavo išrinktieji, kad paskyreji jiems tokią kelią, ar ne jie Tavo mylimieji, kad davei jiems išgerti tą kartybių taure?.. Tu pašaukei Juos ir nuraminai, Tu sugrąžinai juos į amžinąją visų mūsų tėvynę.

Vai, neapleisk ir mūsų, Pasaulio Kūrėjau, išgirk ir mūsų ilgametį meldimą.

Daug nuodėmių slegia mūsų širdis, daug nusikaltimų juodina mūsų sielas. Bet Tu esi Begalinis Gailestingumas, Tavo meilė neturi ribų. O, išgirk, Viešpatie, mūsų aimaną, o, išdžiovink mūsų ašaras. Mūsų mažytės tautos vaikų kaulų pribarstyta visam pasauliui, mūsų brolių kraujas tirpdo šiaurės kraštų sniegą ir drėkina karštų dykumų smėlį. Mūsų broliai ir seselės išblaškyti rauda visuose pasaulio kraštuose, šimtai tūkstančių mūsų kankinių dieną naktį aimanuoja jau keliolika metų, visa tauta klykdama šaukiasi Tavęs, meldžia laisvės.

O, pasverk, Teisingasis, mūsų sielvartus ir skausmus, negi kančios lėkštė dar nenusveria?.. Sunaikink, Viešpatie, mūsų priešus ir leisk mums laisviems Tave garbinti.

O, brangiausios didvyrių vėlės, per savo aukas išmelskite mums ištvėrmės ir gudrumo kovoti su priešu, išmelskite mums pergalę, išmelskite tautai laisvę. Mes žinome, mes esame tikri, kad mūsų išsivadavimo diena ateis, kad ji jau nebetoli, bet mes jau taip nukamuoti ir mūsų ran-
kos pavargo besitiesdamos į ją...

Vėlinių dieną, minėdami savo tautos kankinius ir didvyrius ir pagerbdami jų išniekintus kapus, mes prisiekiame kovoti tol, kol bus išlaisvinta šalis, kol Tėvynei sugrąžinti visi jos vaikai, esantieji kalėjimuose, tremtyje ir pabėgę; prisiekiame ieškoti naujų kovos būdų, kad su mažiausiais nuostoliais galėtume iki lemtingos dienos išsaugoti pagrindžio organizaciją, prisiekiame, kad neliks nė vieno išdaviko, kuriam nebus pagal jo nuopelnus apmokėta, prisiekiame amžiną meilę ir pagarbą tautos laisvės kovų didvyriams.

Į Jūsų vietas, o nepamirštamieji didvyriai, ateina ir ateis kiti, kol tauta gyvena, jos nebus tuščios. Tad ilsėkitės, Mylimi Broliai, ilsėkitės, Mielosios Seselės, paaukoję už Tėvynės laisvę savo gyvybę.

Ilsėkitės ramybėje, Didvyrių vėlės...

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 10 24, Nr. 6 (31), B. Adomėnienės asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

196 dokumentas

Minint Lapkričio 23-iają

Kariuomenės šventės proga

Lapkričio 23-ioji - kariuomenės šventė. Švęsdavome ją laisvėje, didingiems tautos himno tonams aidint, trispalvėms vėliavoms ore vingiais plakant, su džiaugsmu širdyse. Triukšmingos ir šventiškai nusiteikusios žmonių minios užtvėnkėdavo miestų ir miestelių gatves, o milžiniškos ovacijos, sukeltos pražygiuojantiems karius, sklido plačiai po visą šalį. Didžiavomės savo šauniaja kariuomene. Kad teks sulaukti vergijos metų, tuomet niekas netikėjom.

Deja, jau devintus metus leidžiame, okupacijos jungą nešdami. Ir lapkričio 23-ioji jau lyg nebe šventė, o tik malonus prisiminimas to, ką turėjome. Juk kariuomenės - valstybės sienų ir mūsų laisvės gynėjos seniai nebeturime. Tačiau, nežiūrint to, tauta prieš žvarbų priešą nepalūžo. Atsirado sūnų, kurie, nebedami nei vargo, nei pavojaus gyvybei, ryžosi atgauti, kas prarasta. Ir pirmieji ton laisvės kovon, tęsdami kariuomenės tradicijas, su ginklu rankoje stojo partizanai. Jie nusprendė - geriau mirti, bet nevergauti. Ir jų vadovaujamas Laisvės Kovos Sąjūdis savo tikslą tikrai pasieks: *Lietuva bus laisva*. O jos sienų sargyboj vėl nepajudinamai stovės lietuviai karys kariuomenės, kuriai pagrindus padėjo dar raudonosios laikais Lietuvos partizanai.

Ir todėl šiandien lapkričio 23-ioji įgauna mums naują prasmę - tai partizanų šventė. Ir, švęsdami ją, nors paslapčiom, siauram saviškių rately, prisimenam tuos, kurie paguldė jau savo galvas ant tėvynės aukuro, bet jaučiamės išdidūs, kad esam sūnūs tos pačios tautos, kaip jie, o mūsų širdys plaka vienu šūkiu: „Tegyvuoja Lietuvos partizanai - mūs laisvės ir garbės gynėjai - būsimos laisvos šalies kariuomenės užuomazga!"

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 11 01, Nr. 7, Šiaulių „Aušros" muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

197 *dokumentas*

Advento prasmė

„Requiem aeternam dona sis, domine"

Advento laikas - tai laukimo laikas. Gruodžio 24 diena - tai vigilija (švenčių išvakarė, budėjimas) būsimo didžiulio įvykio. Adventas mums primena ilgą ir tamsų žmonijos klaidžiojimo laikotarpį, o Kūčios - tai to laiko pilnaties sutikimo pasiruošimą, tai didžiulio įvykio išvakarės, tai džiugias laukimo valandas.

Mes irgi kelinti metai kaip laukiame atstatant smurtu sulaužytą ir pamintą po kojų žmoniškumo teisę; mes irgi laukiame panašaus išsivadavimo ir žiaurios ir kruvinos raudonosios vergijos. Šių Kūčių vakare išblaškytoje ir raudonųjų žmogėdrų sužalotoje Tėvynėje, kas dar galės, sakysime, „laimingieji", susirinks prie Kūčių stalo. Ir koks klaikumas, koks širdį verias vaizdas! Še, toje šeimoje trūksta tėvo, anoje - motinos, dar kitoje - vieni našlaičiai. Vėl kitur nėra vieno, dviejų ar visų sūnelių, ten nėra dukrelės, vyro, žmonos. O tame ar aname sodžiuje trijuose, keturiuose ar penkiuose ūkiuose nėra nė vieno žmogaus. Jie išblaškyti, jie kalėjimuose, jie ištremti badaujančioje Rusijoje, jie vergijoje sunkiai dirba. O štai veik visas kaimas tuščias, viename kitame ūkyje jų vietose gyvena žiauraus laukinio barbaro parsidavėlis. Bet... kiek jau visai nėra šios žemės paviršiuje! Jie už tiesą, už savo Tėvynės laisvę, už Kristaus mokslą ir religiją žuvo nuo žiaurios raudonojo kraugerio ir mūsų Tėvynės išdavikų rankos. Prie šių Kūčių stalo labai daug tuščių vietų, o tie tariamieji „laimingieji", dar kol kas išlikusieji, jas užpildo giliu sielvartu ir ašaromis.

Fiat Voluntas Tei, tebūnie Tavo valia, - veržiasi iš jų sunkiai praveriamu lūpų širdį spaudžią žodžiai į Aukščiausiąjį.

Mūsų brolių kova, kančios, kraujas ir mirtis - tai sėkla, tai mums gili pamoka. Mes mūsų taikios ir ramios tautos budeliams ir mūsų krašto išdavikams už tai nedovanosimi Mūsų gretos išretintos, bet mes padarysime ir už tuos mūsų brolius jau žuvusius, nes mes einame su Kristumi ir su tais pačiais mūsų iš šios žemės atskirtais broliais. Mes tikime į Šventųjų bendravimą.

Visi tikintieji ir gyveną Kristuje, Bažnyčios yra vadinami šventaisiais, o šventųjų bendravimas - tai Bažnyčios dogma (neginčijama tiesa), dėl kurios nė abejoti negalima. Taigi tarp kovojančių ir tą kovą baigusių Kristaus malonėje yra nenutraukiamas sąlytis, dar daugiau - bendravimas - draugystė. Savo kovos brolius žemėje mes neprivalome užmiršti tą kovą jau baigusius. Juk jie tam tikra prasme yra mūsų įgaliotiniai ir užtarėjai Amžinoje Tėvynėje. Jie yra mūsų pirmtakūnai į tą Amžinąją Tėvynę, o mes - jų pradėtos kovos tęsėjai. Bet jeigu panašiai turime būti nusiteikę kiekvieno Kristuje mirusio atžvilgiu, tai juo labiau privalome jaustis amžiniais bičiuliais ir broliais su mūsų už Tėvynės laisvę kritusiais broliais. Juk jie mirė, kad mes gyventume. Jie mirė beskindami mums kelią į laisvę ir geresnę ateitį čia, žemėje. Jie atsisakė savo jaunystės, savo talentų, šios žemės gerbūvio, kad esančiųjų ir būsimųjų kartų naudai sutriuškinus barbarų užveržtus mums vergijos retežius. Jie dėl mūsų Tėvynės laisvės ir mūsų laimės iškentėjo baisiausias šios žemės kančias, išliejo savo paskutinį kraujo lašą. Ne, nė vienas lietuvis šių savo brolių ir sesių, besąlyginai mirusių nelygios kovos lauke už mūsų laimingesnę ateitį, *niekuomet* nepamirš! Mes už tuos mūsų tautos ir mūsų geradarius kas dieną pakelsime mintį į Gerąjį ir Teisingąjį Dievą, į Kristų Kūdikėlį - valdovą Valdovą, į Taikos Karalienę Mariją, kad tie mūsų geradariai, kovos lauke kritusieji broliai partizanai ir partizanės, ryšininkai ir lietuviškų reikalų aktyvūs rėmėjai, gautų amžiną atilsį Danguje. Mes jų gerus pavyzdžius seksime, mes su jais nenutraukiamai bendrausime, mes juos mylėsime.

Viešpatie, būk pagalba kovojantiems, stiprybė vargstantiems, amžinos laimės šaltiniu mirusiems mūsų broliams. Amžiną atilsį duok jų sieloms, Viešpatie...

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1946 11 25, Nr. 108, LYA, f. K-1. baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 77-78. Originalas, mašinraštis.

Straipsnis Kalėdų proga

*Mes be Tavęs, Kalėdų Kristau, pūga, -
Mes be Tavęs tiek metų žiemą šalom, -
Tegu paliaus čia šiaurės vėtros stūgaut,
Tegriš pavasaris į mūsų vargo šalį...*

(B. Brazdžionis)

Kalėdos šiomet ir Kalėdos prieš dešimtį metų - koks didelis skirtumas tarp šių dviejų Kalėdų, pažvelgus tiek į atskirų žmonių širdis ir gyvenimą, tiek į visos lietuvių tautos gyvenimą.

Užgimimo Šventė, švęsta laisvo ir nepriklausomo gyvenimo sąlygomis, šiandien atrodo mums kaip graži pasaka, kaip neužmirštama, nors ir seniai girdėta daina. Sėdėjome tada visi prie Kūčių stalo, dalijomės plotkelėmis ir troškome, kad visi kuo ilgiausiai gyventi galėtų, džiaugėmės taika ir ramybe mūsų tėvynėje ir geidėme, kad pranašų skelbti žodžiai - garbė Dievui aukštybėse ir ramybė geros valios žmonėms žemėje - įsiviešpatautų viso pasaulio žmonių širdyse. Džiaugėmės laisvu gyvenimu, kai pasaulyje jau pradėjo šėlti audros, ir pagalvoti nepagalvojom, kad tai, kas pasaulyje blogiausia, žemiausia, niekšingiausia, įsiviešpataus mūsų tėvynėje. Tai paskutinės Šv. Kalėdos buvo laisvoje tėvynėje, ramybėje ir taikoje...

Praūžė dešimt metų... Liūdna Užgimimo Šventė šiomet. Piktoji valia bolševizmo pavidalu šėlsta mūsų tėvynėje. Vietoj pranašų žadėtos ramybės mūsų žemėje viešpatauja brutali prievarta, melas, klasta ir apgaulė, vietoje taikos - kraujas ir mirtis. Tamsiosios jėgos ir gaivalai, išnirę iš padugnių į dienos šviesą ir pamynę Dievo ir žmogaus įstatymus, triumfuoja ir naikina visa, kas gražu, kilnu ir šventa, siekia įsiviešpatauti visame pasaulyje, grasindami šėtono karalija, Vorkutos, Archangelsko ar Krasnojarsko miškų kapinynų pavidalais. Toji ižūli piktoji valia nesutramdyta, tad ar džiugins ką ramybės šventė?

Nors piktoji valia ir šėlsta, tačiau gerosios valios ji neįstengs sunaikinti, nes visame pasaulyje ji viešpatauja. Neįsiviešpatauja piktoji valia jau vien dėl to, kad žmogus ilgis, alksta ir trokšta tiesos, gėrio bei laisvės. O norai gimdo jėgas, gimdo pastangas, kad šėtoniška piktybinė valia būtų nugalėta. Tada žmogus pasiryžta ir pilnas šviesių vilčių kartoja sau ir savo artimiesiems - užviešpataus geroji valia, ir žmogus išbris, atsinaujina.

nės per ašarų ir kraujo klanus, juk ne veltui žmonija tūkstančius metų veržėsi ir siekė šviesos bei ramybės.

Sėdėdami prie Kūčių stalo, mes pirmiausia siunčiame savo neišmatuojamo dėkingumo mintis ir maldas už tuos, kurie Kalėdų naktį kovoja už mūsų buitį, mūsų gyvenimą ir namus, kurie, neturėdami galimybės pasinaudoti namų šiluma ir blaškydamiesi nuolatinių pavojų sukuriuose, siekia gražinti mums džiaugsmingas, linksmas ir laisvas Kalėdas, - tokias Kalėdas, kokias šventėm prieš dešimtį metų, Kalėdas, kurių vaizdas yra giliai širdingas, suaugęs su mumis ir niekur niekad iš mūsų sąmonės neiškrenta. Su giliu liūdesiu lenkiame galvas prieš tuos, kurie, tramdydami piktąją valią, žuvo, o ne vienas iš jų ir ilgametės vergijos Kalėdų naktimis krauju pirkto mums ramybę ir taiką, o sau - amžiną garbę.

Tegul nušvinta ramybės žvaigždė Kalėdų naktį mūsų tremtiniais ir kaliniais, išblaškytiems Sibiro platybėse, mūsų broliams tėvynėje, kurie dar gali pasinaudoti namų židinio šiluma, mūsų ūkininkams, kurie savo sodybų dar neiškeitė į kolchozo baraką, teneužgęsta juose viltis, kad iš kovų, iš grėsmės, iš nerimo ir didžio, baimingo susirūpinimo negali neateiti ramybė ir kad negali neateiti laisvė, jeigu jos trokšta mūsų širdis, jeigu žmogus laukia jos su neapsakomu ilgesiu.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1949 12 15, Nr. 4, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

199 *dokumentas*

Straipsnis Kalėdų proga

Kalėdos

Kalėdos - kiekvienam lietuviui katalikui brangi, maloni šventė. Ji neša ramybę ir teikia daug giedro, nuoširdaus džiaugsmo. Jų metu užmirštama bent trumpam laikui vargai, priespaudos bei kitokios kančios. Rodos, kad angelai plasnoja sparnais ir gieda „Gloria“, garbindami Kūrėją ir ramindami suvargusius žmones.

Tačiau Kalėdų metu mūsų širdis suvirpina skausmo bangos, kai prisimename, kad tolimoje Rusijoje vargsta mūsų ištremtieji tėvai, broliai ir seserys. Ar jie ten irgi jaučia šventišką Kalėdų nuotaiką dirbdami sunkiausius darbus ir silpdami iš bado? Juos kankina tėvynės ilgesys, tos

brangiausios pasaulyje vietos. Galbūt ne vieną karčią ašarą nubraukia nuo savo prakaituoto skruosto prisiminę, kaip būdavo jauku ir sotu per Kalėdas tėviškėje, tarp savo namiškių ir pažįstamų.

Liūdi brangiosios šventės metu ir kalėjime sėdįs lietuvis patriotas, kuris nesilenkė priešui. Galbūt jis žiūri pro kameros langą, norėdamas pamatyti bent tą pačią saulę, kuri šviečia dar tuo tarpu galintiems laisviau atsikvėpti broliams? O gal jis kenčia žiauriame karceryje? Gal jį budeliai tardytojai kankina, ir jis dabar šluosto nuo veido srūvančius kraujo lašus arba guli be sąmonės tamsiame ir šalta-me kamputyje?

Partizanas, spausdamas rankoje ginklą už šviesią Tėvynės ateitį, su šypsena giedrame veide, sutinka Kristaus Užgimimo šventę. Žalias miškas jam sudaro gražių Kalėdų eglių būrį. Gamtos prieglobsty, rodos, kiekvienas šapelis gieda „Gloria“.

Visi nuoširdžiai pajuskime šios šventės didingumą, vienas kito balso toną teišgirsime: „Garbė Dievui aukštybėse, o ramybė geros valios žmonėms“.

*Vainora**

Malda girioje (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 12 22, Nr. 2, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

200 *dokumentas*

Straipsnis Kalėdų proga

Sveiki sulaukę šv. Kalėdų ir naujųjų 1951 metų!

Prieš vienuolika metų Kalėdų šventė mus nuteikė ramiai, jaukiai, taikingai. Šimtmečiais viso krikščioniškojo pasaulio švenčiama, ji virto taikos ir ramybės simboliu. Tą dieną milijonai žmonių, minėdami didžiausio taikos apaštalo ir žmonijos Mokytojo gimimą, persiimdavo Jo skelbtomis mintimis. O Jis mokė: „Mylėk savo artimą kaip pats save“. Šiuo vienu sakiniu yra tobulai nusakytas žmonių tarpusavio santykių idealas; šiuose šešiuose žodžiuose sutelkta visa mūsų pasaulio išmintis, visa mūsų būties esmė. Ir ko gi iš tikrųjų verti didžiausi žmogaus

* Autorius nenustatytas.

proto išradimai be artimo meilės? Kai Nobelis išrado dinamitą, kurio sprogdinamoji galia atrodė tokia baisi, jog tada žmonės ėmė galvoti, kad jau karas nebeįmanomas. Deja, po dinamito išrasta dar stipresnių sprogmenų, ir visi jie daugiausia vartojami ne žemės paviršiui tvarkyti, bet miestams griauti, žmonėms žudyti. Žmogaus protas išrado lėktuvą ir išstobulino jį; žmogus toli pralenkė paukštį. Bet kas iš to: kiek lėktuvų skiriama keleiviams vežioti, o kiek žmonėms naikinti?

Taigi, deja, žmonija, švęsdama šią sukaktį apie devyniolika šimtų kartų, matyti, minėjo ją nenuoširdžiai; Kristaus ženklas beliko vien kaktose, o žmonių širdis užvaldė kitas mokytojas. Todėl ir atsitiko, kaip Jėzaus buvo pasakyta: „Kas nerenka su manimi, tas barsto“. Ir vietoj Jo mokslo brangiausių perlus saugoję savo širdžių giliausiose kertelėse, mes juos išmetam piktam. Ir ką sulaukėm? Vien tai, kas tokiu atveju būtinai turėjo įvykti.

Žmonija susipainiojus, surizgo jos broliai. Prieita ligi to, kad didžiausia žmonijos socialinė blogybė - karas daliai žmonių - pavergtiesiems, atrodo, yra vienintelė ir tikra išeitis, išsivadavimas iš baisios vergijos; siaubingas atominis ginklas jiems teikia džiugių išsilaisvinimo vilčių. Kodėl pasidarė žmogui mirti lengviau negu gyventi? Todėl, kad žmonija be galo toli nukrypo nuo savo vienintelio tikrojo kelio, - meilės artimui. Kristus mokė žmoniją meilėje gyventi, įsakė žmogui suvaldyti gobšumo ir keršto aistras, sutramdyti savyje tūnančią bestiją. O jis, žmogus, ją nūnai paleido nuo grandinės. Gavusi laisvę, ji išsistautėjo ir grasina sunaikinti pačią žmoniją. „Kas nerenka su manimi, tas barsto...“

Priešingų pažiūrų žmonės nebesuranda kitos kalbos, kaip vien kraujo, kankinimų ir žudymų kalbą. Žmogus nepatikėjo, kad yra Dievas, kad yra visatos judėjimą tvarkanti kažkokia būtybė, valdanti gyvybės slėpinius, kurianti, statanti, teikianti žmogui gyvybę, širdį pripildanti meilės. Mat Jis, tasai Dievas, esąs neapčiuopinėjamas, nematomas. Užtai žmogus gavo apčiuopiamai pajusti, kad velnias, gėriui, Dievui priešingas principas, tikrai yra. Kai žmonių širdyse išgaruoja paskutinis lašelytis artimo meilės, tai tučtuojau jas užlieja neapykantos banga, ir tada prasideda tikras pragaro šėlsmas.

Žmogus ne rinko su Kristumi - išbarstė artimo meilės perlus, todėl šiandien atsidūrė prie prarajos.

Naujųjų Metų proga mums įprasta apžvelgti savo būvį, pamąstyti, paspėlioti, ko galime tikėtis, kas mūsų laukia ateity.

Nūdienis mūsų būvis klaikus. O ateitis? Ak, broli lietuvi! Argi Jis mums nepasakė: „Silpni ir menko tikėjimo, ko nusigandote?“ „Prašykite ir bus jums duota; melskite ir bus išklaudyta“. Pavergtųjų kančios ir kankinamųjų aimanos pasieks dangų. Bet ir mes turime pasiekti. Mes turime grįžti į tikrąjį, žmonėms Išganytojo nurodytą kelią. Galima būti kataliku, galima netikėti Dievo, bet tas kelias, kurį nurodė Kristus, yra žmonėms vienintelis. Vien artimo meile pagrįstais santykiais žmonija susikurs taikingą ir laimingą gyvenimą. Joks komunizmas, jokia velnio išmonė, skelbianti neapykantą, žmonių laimingais padaryti negali. Pragaras ir dangus nėra kokios atsietos sferos už visatos ribų, bet du skirtingi pasauliai, telpa mūsų mažoje širdy. Nepaklausę dieviškojo Pasiuntinio, mes susikūrėme pragarą. Argi tai mums neįrodo, kad grįžę į mums nurodytą kelią tikrai susikurtume dangų?

Mūsų tauta mažytė, jos fizinės jėgos nedidelės, bet dvasinė stiprybė gali būti begalinė. Mūsų tautos moralė nesugadinta. Vargų užgrūdinta, kančių nuskaidrinta tautos dvasia dar gali suspindėti naujomis spalvomis. Bet tą atgimimo kelią mes kiekvienas turime pradėti nuo savęs. Okupacijos metu turime perlaužti savo būdą, sutramdyti artimo neapykantos aistrą ir kasdien, kiekvieną savo santykį su žmonėmis pagrįsti artimo meile. Tada mes būsime verti išsivadavimo ir laisvės. O išsivadavimas ateis. Jis negali neateiti, nes taip sutvarkytas pasaulis. Amžinų vergijų nėra buvę ir nebus. Žmonės valdo ginklus, bet Dievas valdo jų mintis ir norus. Jis atskleidė žmonių protams atomo paslaptį. Jis leidžia ir leis surasti galingų apsigynimo ir išsilaisvinimo ginklų ir priemonių. Jis ilgainiui pakreips visos žmonijos mintis, ir laisvosios tautos padės mums sutriuškinti tirono jungą. Jos jau organizuojasi, jos jau veikia; toli rytuose jau bandomos jėgos, mėginami kariavimo būdai. Ir jau, jau čia pat toji valanda, kada pas mus sugriaudės laisvė ir mirtį nešančios patrankos, kada visa tauta pakils į žūtbūtinę kovą.

Tad būkime pasiruošę.

Betliejaus garbė ir skausmas šiandien žemę gaubia: keleivis Viešpačiui, - *Gloria muncii*, - gieda, Erodo palikuonis žudo milijonus vergų, kad minios jį viešpačiu sveikintų.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 12 17, Nr. 10 (14), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Straipsnis Kalėdų proga

Gimė Kristus -
žmogaus sveikint broliu

Kaip iškirstų girių vieniša pušis, baltųjų patalų apsupta, gaudžiai dejuoja - dejuoja prie baltai užtiesto Kūčių stalo motina - sūnų, dukrų: jie Partizanais kovodami už tėvų šalį krito...

- Jie - Partizanai! - tik sau taria benamis tėvas, motina.

Neverki, nedejuoki, mano tėve, motin! Dangaus ir žemės Viešpaties Sūnus nužengia iš Aukštybių nušluostyti tau ašarą, tau pasakyti:

- Tavo sūnus, dukra karžygiais atėjo Man paliudyti, kad juos tėvai išmokė didžiuotis savo Viešpaties keliu!

Lietuvi, Kūčių naktį iš Dangaus Viešpats Dievo balsu kalba:

- Tavo sūnų, dukrų kova šventa. Tik ji grąžins ir iš svečių šalių lietuvių į laisvą Lietuvą didžiuotis kankinių, didvyrių garbe.

Ar vien karžygių tėvai Kūčių naktį dejuoja? Ne! Kaip peralkus vilkė miškų kirtimais slinkdama širdies skausmą klaikiu kaukimu guodžia - širdies skausmą kaukiantiems vėjams iškalba pro kurčias ir jos tėviškės sodybas sėlindama šnipu, pasalūnu moteriškė...

- Už vaikus!.. - ledu virtusią ašarą braukdama širdį paguodžia... jos vyras, vaikai istribiteliais, šnipais be žinios dingę... jos vyras, vaikai ir, jai užmiršus, kad jaunose dienose ir ją tėvai miela vadino prie Kūčių stalo sotintis Dievo dovanota duona, šiandien leitenantų ruskių išvyti, pakiemiais, pakrūmėm, savo tėviškėj piktais vilkais slampinėja, artimų piktam vargui, per ankstyvai mirčiai išduoti ieško.

Gimė Kristus ir į šnipus gimdžiusius Dievo balsu tarti:

- Kas savai žemei pikta sėkla auga, tie raugėm ir kūkaliais raunami!

Kūčių naktį Dangus žemei neša didžią žinią: gimė Kristus ir lietuvių tautos broliu - paskelbt bolševizmui: neras tau vietos žemėj žmogus, nes negeidžiamu svečiu už kitų stalo braunies!

Lietuvi, žmonijai kylant bolševizmą nuo žemės nušalint, savęs klauski: kuo kelsi akis prieš savo Viešpatį, kuris ir tau naują Aušrą neša?

Ir ištremtųjų kūdikių balsu Dangaus ir žemės Viešpats tavęs klausia: kuo nuėjęs į amžinybę kelsi akis prieš Kristaus brolius - tavo tėvus, prieš karžygius Partizanus - ir už tavo laisvę užmokėjusius krauju?

Lietuvi, gimė Kristus tau paskelbti:

- Nuo stalo šalink bolševiką, kad prie jo tave sveikinčiau broliu!
- Bolševizmo neišveikti, gimusių mums broliu Kristų sveikinam:
- Viešpatie, iki mus broliais jungsi, nebaisios mums žemės audros!

Prisikėlimiečiai

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1951 12, Nr. 5 (21), GAMF, inv. Nr. 88. Nuorašas, mašinraštis.

202 *dokumentas*

Straipsnis Kalėdų proga

Sveiki sulaukę taikos skelbėjo Jėzaus Kristaus
gimimo dienos - šv. Kalėdų ir Naujųjų - 1952 metų!

Ir mes norime taikos!

Kalėdos - ramybės ir taikos šventė. Prieš keliolika metų sutikdavome jas ypatingai ramia nuotaika širdyse. Ramus, tylus vakaras, prie Kūčių stalo susėda visa šeima... Bernelių mišios... Eglutė...

Šiandien vieni mini šią šventę, neišleisdami automato iš rankų, sulindę į tvankius bunkerius, kiti - kankinami tardytojo, sėdėdami kalėjimuose ar miršta lėta bado mirtimi tolimose poliarinėse srityse... Likusieji dar savo namuose kenčia skurdą ir vien tegali papasakoti savo vaikams, kaip seniau Nepriklausomoje Lietuvoje buvo švenčiamos Kalėdos...

Maždaug prieš mėnesį prasidėjusi šeštoji Generalinės Asamblėjos sesija pirmuoju punktu pradėjo svarstyti trijų valstybių pasiūlytą nusiginėklavimo projektą, o netrukus bus svarstomas ir Tarybų Sąjungos pasiūlymas.

Pasaulis, aišku, nori taikos. Niekad nebuvo atsitikimo, kad plačios žmonių masės norėtų karo. Ir mūsų tauta, neseniai patyrusi Antrojo pasaulinio karo žiaurybes, nenori, kad jos pasikartotų trečią kartą.

Na, argi mes visi nenorime taikos? Tūkstančiai jaunų, pajėgių, darbingų vyrų priversti lindėti bunkeriuose, miškuose, kęsti šaltį, darganas, gyventi nežmogišką gyvenimą ir kiekvieną akimirką žiūrėti mirčiai į akis... Vieni jų stojo į partizanų eiles vėliau, papildydami žuvusius kovotojus, bet yra dalis, kuri šiuo gyvenimu gyvena nuo pat antrosios bolševikų invazijos, nuo 1944 metų. Septyneri metai lindėjimo po žeme, drėgnuose

miškuose, kenčiant reumato gėlą, neturint medicinos pagalbos, elementariausių žmogaus gyvenimo sąlygų; septyneri metai slapstymosi, nuolatinio budėjimo, nesiliaujamos kovos dėl krašto laisvės. Argi atsiras žmogus, stipriau trokštantis taikos?

Taip, mes norime taikos, ramaus, darbingo, kūrybingo gyvenimo! Juk mūsų vyrai, šaunūs pagrindžio kovotojai, paskutiniaisiais nepriklausomybės metais buvo vos 10-18 metų amžiaus. Jaunuoliai, tik paaugliai. Jie dar neturėjo progos patirti, ką reiškia nepriklausomos šalies ir laisvo piliečio gyvenimas. Kaip norėtusi vieniems nusitverti plūgo arba semti saujas brandžių grūdų ir berti jas į purią žemę savo išlaisvinto krašto gerovei. Kaip norėtusi kitiems grįžti prie knygos ir skubiai vyti kovose prarastą laiką.

O, kaip mes trokštame taikos! Tačiau teisingos taikos, pateisinančios mūsų kovas, tūkstančių pagrindžio kovotojų aukas, visos šalies kančias ir lūkesčius. Mes nepaleisime iš rankų ginklo, kol Lietuva neatgaus laisvės, kol negrįš teisinga taika. Jau tūkstančiai tauriausiųjų lietuvių, gindami šalį nuo žiauraus okupanto, savo krūtinėmis pridengė gimtąją žemę. Kai ateis mūsų eilė, mes nesvyruodami paseksime jų pavyzdžiu.

Mes norime taikos! Tie tūkstančiai nekaltų gyvybių paaukota vien teisingos taikos labui. Bet ar įmanoma taika su žmonių žudikais, su neregėtais išsigimėliais sadistais? Tuo metu, kai šioje Asamblėjos sesijoje Paryžiuje buvo svarstomas nusiginklavimo projektas, vienas užkietėjusiųjų Kremliaus budelių, senas čekistas, 1940-1941 m. išliejęs daug mūsų brolių latvių kraujo ir dar daugiau jų ištrėmęs į vergiško darbo stovyklas ar speigo šalis, Vyšinskis, vaidino komedianto vaidmenį, įeidamas į posėdžių salę su baltu balandžiu, kurį jam įteikė, pagal Maskvos režisūrą, Paryžiaus komunistų moterų delegacija, taigi tuo pat metu, tolimoje Korėjoje, amerikiečių 8-osios armijos štabas išaiškino, kad komunistinė kariuomenė nužudė apie 7000 karo belaisvių, jų tarpe 5000 amerikiečių. Tai sužinojus, Amerikoje kilo didžiulis pasipiktinimas. Kai kurie senatoriai pareikalavo numesti atominės bombas Siaurės Korėjoje; vienas senatorius pasitraukė iš pareigų, pareikšdamas negalįs būti atsakingas už savo tautos jaunimą. Mes tai gerai pažįstame šią ranką. Čia ta pati ranka, kuri darbavosi Rainių miškelyje, Pravieniškėse, Panevėžyje ir kt. Pažįsta ją lenkai iš Katynės laukų, pažįsta visos tautos, kur tik šieji budeliai buvo įkėlę kojas. Tačiau dabar patyrė ją ir amerikiečiai, tatau pajuntama kur kas gyviau ir skaudžiau negu iš papasakojimų. Pasaulis dar kartą pamatė, jog Kremliaus valdovų asmenyse turi reikalo su žmonijos atmatomis, galutinai apakusiais išsigimėliais, su kuriais negalima tartis dėl taikos,

kaip nesutariama su vilku, kaip nesutariama su gyvate. Kultūringi kraštai, saugodami savo tautų gyvybines jėgas, gali laikinai susitarti, jei bolševikai sutiktų grįžti į 1939 m. sienas. Tačiau komunistinių svaičiojimų galas aiškus: mūsų planetoj jiems vietos nebus.

Su šitokiomis mintimis mes pasitinkame Taikos Skelbėjo gimimo dieną. Atleisk mums, Viešpatie! Argi mūsų reikalas ne teisybės? Argi Tu pats, Ramusis Avinėli, nesigriebei virvės ir nemušei vertelgų, užvaldžiusių Tavo šventovę? O mūsų šalis, kurioje Tu leidai mums pirmą kartą išvysti pasaulį, kurioje pažinome Tave, irgi yra mums visų brangiausias dalykas.

Taip, visas mūsų kraštas, vilkdamas verguovės jungą dvyliktus metus, oi, kaip nori taikos. Ir pasitikdami naujus 1952 metus mes su tvirtėjančia viltimi keliame akis į dangų prašydami: „Viešpatie, gana tos kartybių taurės, gražink mums laisvę, suteik teisingą taiką!”

Partizanas (LLKS Pietų Lietuvos srities organas), 1951 12 09, Nr. 11 (25), LYA, f. K-1, ap. 45, b. 770, d. 3, l. 91. Originalas, mašinraštis.

203 *dokumentas*

Prisikėlimo apygardos vado Juozo Paliūno-Ryto straipsnis Kalėdų proga

Eglutė, 1951 metai, Kūčios

Mieli - Tėvai, sese!

Virš dešimt metų, kai lietuvis prie Kūčių stalo artinas su skausmu širdyje, kurį jam atnešė svečių šalių valia, su klausimu, kada šitas skausmas pasibaigs, kada gimęs žemės Viešpačiu Kristus padės šitą skausmą nušalinti.

Su tuo pat klausimu širdyje prieš devyniolika šimtmečių klaupė pie-menėliai, gimusio Kristaus klausdami, kada Jo šventa valia padės jiems iš sunkios vergijos išsiliuosuoti. Gimusio Kristaus klausė ir žemės karaliai, kada ramūs dvasioje ir jie galės užmigti.

Gražaus laiko prabėgo nuo Kristaus gimimo. Su vergija išnyko ir karaliai, kurie vedė armijas tautų ašaromis džiaugtis.

Virš dešimt metų su lietuviu prie gimusio Kristaus sustoję milijonai regi, kaip piktų karalių geismu kilę nauji žemės viešpačiai veda armijas - atsisotint motinų ašaromis.

Stebuklus regėjo visi, kai žmonių siekimas būti broliais griovė karalių sostus. Prieš mūsų akis vyko stebuklas, kai, prieš tautų valią gyventi sandoroje, pelenais virtusi Hitlerio galybė buvo vėjų išnešiota.

Mieli - tėvai, sese! Prie Kūčių stalo lauždami Dievo duoną pažvelkime į mus supantį gyvenimą, savęs klausime: argi ne stebuklas vyksta mūsų žemėje, kai pikčiausių vadų armijos negali išgaudyt partizanų? Argi ne artimo meilė, vesdama partizanus ir sočius, ir apsirengusius per bolševiklaikį, neleidžia lietuvių tautai pavirsti tais ruskais, kurie visą pasaulį gąsdina, kurie viso pasaulio panieką užsitraukė?

Tik artimo meilė mūs klausė caro laikais, kodėl mes turim kariauti prieš tų tautų sūnus, kurie mums nieko pikto nepadare, kurių mes net nepažįstame. Šita artimo meilė mus vedė atsiskirt nuo ruskių, kad su negeidžiančiais mums pikto galėtume taikoje gyventi. Tik artimo meilė mus partizanais veda per bolševikmetį, kad mūsų motinų sūnų neverstų mirt karo lauke už svieto perėjūnų hitlerių, Stalinų interesą.

Artimo meilę paskelbt žmonijos išganymu gimė Kristus. Sveikindami gimusį Kristų regime: esame tų pusėje, kurie Kristaus vardu kyla ir mūsų žemę apvalyti nuo tų, kurie susopusią mūsų širdį verčia klausti: Viešpatie, kada palengvinsi mūsų sopulius, kada visą žmoniją išvesi broliais nugalėti žemės gėdą - bolševizmą?

Mieli - tėvai, sese! Prie Kūčių stalo lauždami Dievo duoną tikėkime:

Ji amžiais padėjo mums būti sočiais - sočiais tuo, kuo, Viešpačiui padedant, galėjom apsirūpinti. Tik neboję aukotis už tai lietuviai, kad prie Kūčių stalo galėtume broliais laužti Dievo duoną, mes įėjome į laisvų tautų gyvenimą. Tik artimo meilėje regėdami savo išganymą karžygiais, didžios garbės lietuviais pereisim per bolševikmetį. Pereisime tam, kad, pasauliui gerbiant mūsų kelią, motinos su džiaugsmu glaustų prie krūtinės iš vargo grįžusius sūnus, kad palengvėtų tėvų atodūsiai regint, kaip su ryto saule jų sūnūs užvadėliais kelias Viešpaties laiminami ir tėvams duonos parūpinti. Pereisime, kad savuose namuose jauna dvasia Kūčių naktį giedotume:

Gimė Kristus, sveikinkimės broliais!

Rytas [parašas]

LYA, f. K-I, baudž. b. 26514/3, t. 2, l. 545 (vokas). Originalas, mašinėraštis.

Straipsnis Kalėdų proga

Mieli Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio talkininkai!

Ši naktis - tai paslaptina, dažnai pasakose, dainose ir legendose minima pilna Dievo malonių Šventoji Kūčių naktis. Šią naktį, štai dabar šiomis valandomis, sakoma, jog prakalba visi gyvuliai ir žvėrys, paukščiai ir kiti skriaudžiamieji nebyliai sutvėrimai. Jie, trumpam laikui gavę taip brangią dovaną - kalbą, su džiaugsmu dalinasi šios Šventosios nakties išpuodžiais, jos paslaptingu didingumu, jos šventumu. Jie su širdgėla, su nuoskauda skundžiasi šią naktį Viešpačiui, išpažįsta Jam visas, dažniausiai iš žmonių patirtas, skriaudas ir neteisybes, vargus ir persekiojimus. Šią naktį, šią šventąją Kūčių naktį Dievas, tasai šventasis dangaus Valdovas, visiems persekiojamiesiems ir engiamiesiems ypatingai geras ir atlaidus. Jisai šią šventą Kūčių naktį išgirsta visų silpnesniųjų skundus, išklauso jų prašymus.

Todėl ir mes, mieli laisvės kovotojai, nešdami baisiosios vergijos sunkiuosius vargus, skriaudas ir kančias, kentėdami kiekviename žingsnyje pavergėjo persekiojimus ir jo šėtoniškus engimus, prašykime šią paslaptinę Kūčių naktį Viešpaties, kad Jisai pagelbėtų mūsų šventoje tautos kovoje, kad Jisai priartintų pergalės valandą, kad leistų greičiau nusikratyti taip ilgai jau veržiančius mus vergijos retežius, kad leistų galimai anksčiau išvysti taip visų mūsų išsvajotą laisvės ryto nuostabiąją aušrą. Jisai, išklausydamas šią šventąją Kūčių naktį visų skriaudžiamųjų nusi-skundimus, išgirs ir mūsų prašymus, pamatys mūsų kentėjimus, pagelbės pergalėti raudonąjį slibiną...

Brangūs bendros kovos broliai. Jau daug, kaip ši, Šventųjų Kūčių naktų ir daug, kaip ryt, snieguotų Kalėdų šventų praleidžiame mes susispaudę narsiam Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio būrelyje baisiam priešo persekiojime, nuolatinuose pavojuose, mirties glėbesčiavimuose...

Kiek daug per šią sunkią tautos kovą toji bedantė, judaakė kaulėtomis rankomis, baisioji mirtis pasigrobė mūsų mielų kovos brolių iš įvairių partizanų būrių į šaltuosius, be kryželių, kapelius...

Kiek daug per tuos sunkiuosius mūsų Tėvynės metus šauniųjų Lietuvos vyrų krūtininių sudraskė burliokų serijų kulkos, sustabdydamos jų drąsiųjų širdžių plakimą, išplėšdamos jų jaunąsias gyvybes...

Kiek daug narsiųjų Lietuvos vyrų kraujo sugėrė Tėviškės žemelė per visą didingosios kovos laikotarpį?..

Bet, mieli kovotojai už laisvę, žinokime, tikėkime tvirtai, jog visa tai padaryta ne veltui. Žinokime gerai, kad visos sudėtos Lietuvos Laisvės Kovos aukos nepradings, neliks užmirštos. Jau ir dabar apie tai kalba, sako mūsų partizanų daina:

*Nedings jūsų kraujų lašeliai,
Kur laistės gatvių purvuose,
Viską primins kalnai, upeliai,
Balti kryželiai miškuose...*

Tik pagalvokime, susikaupkime ir prisiminkime, kiek tasai siaubūnas, baisusis žmogėdra sovietas, išgėrė daug karšto kraujo mūsų narsių brolių, tvirtų seserų ir tėvų...

Kiek nesuskaičiuojamai daug jų kaulų, negiliai apkastų, šala Sibiro ledynuose...

Kiek jų, pusiau apmirusių nuo baisiausių neišsivaizduojamų kančių, pūva storųjų kalėjimo sienų slegiami! Juk visą mūsų Tėvynę, mūsų gražiąją žaliais kloniais ir sidabriniais upeliais žėrinčią Lietuvą, tie begėdžiai valkatos, atklydę iš Rytų, nuteriojo, sukruvino, išniekino...

Bet ateis laikas, išauš keršto diena, kada prisikėlusį tiesą atmokės jiems.

Jau pirmieji tos sutremtos ir perblokštos po burliokų kojų tiesos šviešieji progiedruliai žybtelėjo Lenkijoje, Poznanės drąsiųjų darbininkų streike. Jinai, toji mieliausioji pasaulio teisybė ir laisvė, šviesiau nei saulė buvo sužibėjusi Vengrijoje. Nors Kremliaus plėšikų gaujos, pasiūstos geležimi ir plienų kaustytos laukinių geltonveidžių mongolų divizijos, išžudė tūkstančius Vengrijos Laisvės kovos didvyrių, nors jų kariški šarvuočiai ir tankai ištraiskė Budapešto gatvėse dešimtis tūkstančių suvis nekaltų moterų, vaikų ir senelių, bet baisioji sovietų karo mašina nepajėgia nužudyti besikeliančią laisvę, baisiomis kulkosvaidžių serijomis nepajėgia užslopinti vengrų krūtinėse degantį laisvės troškimą, užgniaužti tiesos sugrįžimą...

Dar ir šiandien, štai šiomis minutėmis, alkio ir šalčio iškankinti, prieš persekiojami, tūkstančiai didingų Vengrijos karžygių, viską perkęsdami, streikuoja, neina į fabrikus dirbti, reikšdami protestą prieš sovietų kremliškosios diktatūros pasiūstųjų kaulėtažandžių mongolų divizijų buvimą jų gimtoje žemėje. Jie, tie paprasti, bet narsūs vengrų darbininkai, protestuoja prieš savo brolių trėmimą į baisiojo Sibiro nasrus, į bado šmėklos rankas. Jie kovoja, nesiliauja, kovoje nepalūžta ir, mano manymu, anks-

čiau ar vėliau laimės. Tikrai laimės. Kaip lygiai laimėsime ir mes savo didingą laisvės kovą, už kurią tiek daug per 12 metų aukų sudėjome. Juk nėra mūsų pavergtoje Tėvynėje gimtosios žemės pėdos, kuri nebūtų aplieta Sąjūdžio didvyrių krauju, nėra girios, kurioje neilsėtųs kovoje už laisvę kritęs laisvės kovotojas, nėra krūmo šakelės, kuri nebūtų suvilginta žilagalvių motinų skausmo ašarėlėmis, nėra paukščio visoje pavergtoje mūsų Tėvynėje, kuris nebūtų girdėjęs laukinių atėjūnų plėšomų mūsų seserų raudojimų...

Todėl šis skausmas, ašaros, ši baisi kančia ir nekaltai išlietas kraujas kyla į dangų, šaukiasi Dievo rūstybės, prašo, kad sudraustų raudonąjį Kremliaus šėtoną...

Ir mes, mieli Sąjūdžio kareiviai, laimėsime savo didingąją laisvės kovą. Mes parnešime laisvės žibintą į savo pavergtąją Tėviškėlę. Nuo šio žibinto nušvis aptemusi, ūkanota, vergijos kančiomis atžymėta padangė... Suplautos laisvasis vėjelis nuniokotais dirvonais... Pradings skausmas ir kančia iš mūsų krūtinų, nudžius ašaros nuo motinų veidų, su skambės himnas, suplevėsuos trispalvė...

Tiktai daugiau ryžto, ištvermės, daugiau jėgos ir pasiaukojimo, pakol kova už laisvę nėra baigta, pakol Tėvynė nėra laisva, pakol mus visus jungia ir veda į šventąjį tikslą Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio priesaika...

*Rinvydas**

1956 12 23

Partizanų šūvių aidas (Juozapavičiaus tėvūnijos organas), 1956 11-12, Nr. 2 (21), Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

205 *dokumentas*

Straipsnis 1950-ųjų Naujųjų metų proga

I 1950 metus

I praeitį žengdami, Karžygių laikai iškelia dieną naujam gyvenimui.

- Lietuvi, kuo būsi 1950 metais? - klausia šita diena.

Dejuoja Sibiras į šitą klausimą, sunkiai atsidūsta kalėjimas, lietuviškas miestas ir kaimas, MGB siaubiamas, žiūri į tave, partizane.

* Rinvydas - Kostas Liuberskis.

- Kuo būsi tu, partizane, tuo bus ir Lietuva, - Naujųjų Metų lietuviška diena atsako.

Karžygių laikų nešėjau į 1950 m.! Į tave lietuvių žmogaus gyvenimo akys nukreiptos. Tu žvaigždė, kuri Lietuvai neleidžia nukrypti nuo kelio, nuo gyvenimo. Partizane, mesk žvilgsnį į tavo nueitą kelią.

Bolševizmas atėjo pas mus bolševizmu mūsų gyvenimo paverst, - tik tu, partizane, tą gyvenimą lietuvišku padarai. Lietuvius bolševizmas surūšiavo, kad rūšių kovoje lietuviai patys save sunaikintų, - tavo karžygiškas pasiryžimas lietuvius lietuviams gyvenimui išlaiko. Bolševizmas nešė Lietuvai jos gyvenimo išniekinimą, kad jis žmogaus gyvenimui nykus prakeikimas tebtų, o tu lietuvišką gyvenimą pavertei karžygių buitim, kad visa žemė juo didžiutųsi.

Partizane, tai tavo nueitas kelias. Partizano žvilgsniu žvelki į savo ateitį.

Lietuvos diena ir šiandien ne šviesesnė tau už tą, kurioje motina tave pirmam žygyj laimino. Ne vien tavo kūnas žaizdų užgautas - skaudžiai sužeista ir tavo širdis, tavo lietuviška siela. Kur žvelgi, partizane, ten regi savo skausmą. Tu kenti tuos skausmus, kuriuos visai žmonijai bolševizmas lėmė. Tu karžygių šituos skausmus perneši, kad žmonija nuo jų atsigintų, tai tavo ateitis, partizane.

Esi žmogus, žmogaus akimis žvelki į Viešpaties kelius, kuriais žmogus keliauja. Kai tu, ėmęs šautuvą, ėjai apginti savo ir savo žemės garbės, girdėjai ir „išminčių“ kalbas, kad dulkė prieš vėją kyla. Tuo laiku, kai prisiekei, partizane, išminčiai tau rodo, kad bolševizmas laimėjo ir Balkanus. Gaila šiandien girdėti buvusius „išminčius“: jie ir patys nežino, už ką kenčia Sibire. Jie tikri kankiniai, - nelaimingas jų likimas jiems lėmė kančią, kad dulkėmis iš gyvenimo išnyktų.

Partizane, skausmo akimis žvelki į kritusius Lietuvos karžygius - jie tavo broliai; skaudančia širdimi regi Sibire savo motiną, kurios girdi tau duotą palaiminimą, - ji Lietuvos amžiams karžygio motina, susopusi tavo siela regi motiną, tėvą, seses, brolius, buvusius tavo gyvenimo laimintojus ištrėmime, kalėjimuose, jie miršta už tiesą ir savo kiemą.

Neramūs ir Balkanai šiandien. Kai tu, partizane, kilai kovai prieš bolševizmą, komunistai Raikas, Kostovas ir daugelis kitų šlovina „išminčių“ Staliną, kurio dėka savo šalių viešpačiais paliko. Jie negalėjo Stalino nešlovinti ir nė jo tėvo, - jis jiems buvo viskas, nes tik jo pagalba prieš juos jų artimieji buvo niekas. Stalino įsakymu Raikas ir Kostovas parengė

planus, kad jų suniekintus kraštus Stalinas prijungtų prie tikro savo draugo Tito šalies.

Vergai savo atliko: kas mokėjo niekinti savo artimą, tas paniekino ir savo tėvą, - Titas išdavė Stalino priešams Raiko ir Kostovo Stalino įsakymu parengtus planus; už Tito išdavystę, kuri Stalinui kartuves pastatė, mirtimi užmokėjo Raikas ir Kostovas, - juk Titui Stalinas kerštu užmokėti negali...

Tito išdavystė komunizmą laidotuvėms parengė: Raiko ir Kostovo byla visų šalių komunistams parodė, kas jų laukia, jeigu jie ne bolševikui rusui, bet sau siekia valdžios savoje tėvynėje. Prieš neišvengiamą komunizmui karą, kas parengė Raiko ir Kostovo bylą, tas tik didžiausiu pasaulio komunizmo priešu tegali būti. JUO YRA rusiškasis bolševizmas - Stalinas; jeigu Stalinas parengė komunizmui Tita, tai argi šitas „genijus“ netinka ir komunizmui išduoti?

Ne vienas ir mūsų komunistų bernų dejuoja Sibire, - nei Dievas, caras, nei galiūnas jiems išvadavimo neduos. Jie kalti bolševizmui, kad lietuviais gimę. Prakeikė juos tauta už tas žaizdas, kurias per savo žvėrišką aklumą jie jai padarė.

Ne linksmesnė, partizane, tavo ir nūdienu už pirmą partizano dieną, - daug dar yra tavo tautiečių, kurie akli Stalino klastai.

Kryžiaus karo ženklų žmonija sutinka 1950 metus. Šitas karas - prieš bolševizmą.

Daugel metų bolševizmas žmonijos gyvenimą alino. Per daugel metų bolševizmas tiek prisiugdė sau priešų, kad žengdamas į 1950 metus jis teregi prieš save karo frontą, kuris jo valdomą žemę apjuosęs, kuris jo viduje išugdytas, - bolševikas negali pasitikėti nė vienu Stalino draugu, nes jis negali žinoti, kuris iš jų išduoda ar išduos Staliną jo priešams.

Žvelgi, partizane, į 1950 metus, - jie tau kovos metai. Tavo kova, kad Lietuva Stalino klastos išvengtų, kad tavo žemės gyvenimas Kryžiaus kare prieš bolševizmą dalyvautų, kad tavo gyvenimą laimintų Brolis Karžygys.

Partizanas į 1950 metus perneša Karžygio laikus. Į tave, partizane, žvelgdama Lietuva per amžius bus didvyrių žemė.

„P[rie] R[ymančio] R[ūpintojėlio]“ redakcija

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1950 01, Nr. 1 (7), GAMF, inv. Nr. 134. Originalas, mašinraštis.

Straipsnis 1953-ųjų Naujųjų metų proga**I Naujus metus išengus**

Tolumoje griaudžiant patrankoms ir vis smarkiau pradedant veikti visų rūšių ginklams, užsivertė dar vienas amžių knygos lapas, atskleidamas naują - baltą, pažymėtą skaitmenimis 1953.

Kas stambiais brūkšniais pabraukta tik užverstame lape? Ką nematoma fatumo ranka įrašys naujame? Laisvės kovotojo akimis į tai pažvelkime.

Praeitieji metai mūsų tautai ir sąjūdžiui buvo kritiški. Žemės ūkyje jau visu nuogumu pradėjo reikštis pražūtingi kolektyvizacijos padariniai. Ūkininkų iš anksčiau turėtos su didžiausia rizika sukauptos bei nuslėptos ūkinių gėrybių atsargos išseko, o juokingai mažas „atlyginimas“ už darbadienius, chaotiškoje būklėje esančius kolchozuose, negalėjo patenkinti net pačių paprasčiausių gyvenimo poreikių. Teoretinių bolševizmo fanatikų sugalvotas ir įvykdytas kolchozų sustambinimas, visiškai neatitinkąs Lietuvos ūkio sąlygų, įnešė dar didesnę pakrikimą ir šiaip visu destruktvyškumu pasireiškusioje kolektyvinėje santvarkoje.

Krašto ekonomikos nusmukimas, suprantama, atsiliepė ir į laisvės kovotojo pragyvenimo bei natūralinio apsirūpinimo reikalus, nes kas gi išlaiko, kas pramaitina, kas aprenčia savo gynėjus, jei ne pati tauta, jei ne jos pagrindas - žemdirbiai, besidalinantieji paskutiniu duonos kąsniu su savo kovojančiais broliais? Bet ne tai svarbu. Lietuvos žemė iki šiol dar pajėgia išmaitinti savo tautiečius, ji išmaitins ir tuos, kurie dėl jos laisvės kovodami kiekvieną josios pėdą aplaistė savo krauju. Svarbu tai, kad kolektyvizacija, ši ūkinė baudžiava, kaime atnešusi tikrai pražūtingus padarinius mūsų šalies žemės ūkiui, parengė dirvą daug pražūtingesniam dalykui - dvasinei baudžiavai, dvasiniam žmogaus pavergimui ir jo pavertimui laukiniu, dėl numetamo trupinio besivaržančiu žvėrių. Praktiniai, kai jau ėmė reikštis apmokamo šnipinėjimo ir įskundimų pavidalu, kada vienas individas nori užsitikrinti sau sotesnį gyvenimą. Ir reikia pasakyti, kad kolchozų sistema, įvedus jame čekistinį šnipinėjimą, yra palankiausia dirva, kad žmogus žmogui taptų vilku. To kaip tik ir siekia bolševizmas, kad vergams besipešant jis vienas jų darbo vaisiais naudotųsi ir juos tvirtai savo rankoje laikytų.

Ekonominis skurdas teroro, šantažo ir šnipinėjimo sąlygomis ilgainiui gimdo ir moralinį skurdą. To dvasios skurdo apoteozę ryškiausiai mato me šių dienų Sov. Rusijoje. Jo nuodingos sėklos, pasėtos ir mūsų šalyje, negalėjo likti be pasekmių LLKS. Skaudžios gyvybių aukos ir nuostoliai,

sąjūdžio patirti praeitais metais, ar nebuvo didelė dalimi kaip tik tos piktos sėklos vaisiai? Ar rusiškos enkavedistų marios ir ginklai daugiau naikinamai veikė į mūsų eiles, ar mūsų pačių tautos niekšų darbai? Ar daug partizanų žuvo per masinius siautimus ir „medžiokles"? Ar ne stambiausi žuvimai įvyko išdavimų, įskundimų ir užrodymų dėka?

Išdavikų buvo visais laikais ir visose tautose. Net iš dvylikos apaštalų vienas buvo Judas. Nenuostabu tad, kad ir mūsų tautoje jų atsirado, nes bolševizmas sudaro tikrą inkubatorių šiai parazitų veislei perėti. Parazitinių kultūros suaktyvėjimą, išplaukiantį iš užsitęsusios prieš okupacijos dirbtinai suformuotų ekonominių, socialinių ir moralinių sąlygų, mes čia iškeliamo tam, kad parodytume, kokiomis aplinkybėmis, kokioje užnuodytoje atmosferoje tenka tautai ir sąjūdžiui vesti pasipriešinimo bei išsilaisvinimo kovą prieš savo pavergėjus. Jei prie to dar pridėti suaktyvintas prieš pastangas, nukreiptas specialiai prieš LLKS, turėsime apytikrį vaizdą aplinkos, kurioje vyko ir vyksta gyvybinė lietuvių tautos kova.

Ir šitame juodame fone kaip šviesi vizija iškyla didingas LLKS vaidmuo. Ar sąjūdis ir pereinamais metais, kaip anksčiau, pateisino savo egzistenciją, ar nepalūžo jis nelygioje kovoje, ar beturi jis vilčių ateičiai?

Ne, sąjūdis nepalūžo. Nežiūrint nepalankiausių sąlygų ir didžiausio priešų spaudimo, jis išsilaikė ir savo veiklos nenutraukė. Komunistinis gaivalas kaimuose liko, kaip ir ankstesniais metais, pažabotas, ir kiekvienas tarybinis pareigūnas buvo priverstas skaitytis su tuo, kad vieną kartą gali tekti už savo darbus atsakyti prieš nūdienio tautos teismo atstovą - LLKS Karo Lauko Teismą. Tūkstančiai pagrindinio spaudos egzempliorių, paskleistų Lietuvos kaimuose ir miestuose, kėlė lietuvių kovos dvasią, žadino jo tautinę sąmonę ir skatino partizanų kovą, jų pasiaukojimas ir mirties nevojimas davė pereinamais metais tokių pavyzdžių, kurie amžinai liks gyvi tautos istorijoje ir tautiečių širdyse.

Sąjūdis savo pareigą tautai atliko, ir tauta - sąjūdžiui. Bet ar to užtenka? Ar tai turi tikslą? Ar nėra kokių galingesnių pašalinių veiksnių, kurie veiktų priešinga mūsų siekiams kryptimi, kurie niekais paverstų visas mūsų pastangas?

Pažvelkime į tarptautinės padėties vystymąsi 1952 metais.

Pasaulis nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos yra suskilęs į dvi stovyklas, - laisvųjų šalių demokratijos stovyklą ir komunistinio imperializmo stovyklą. Nepaskelbtas karas tarp šių dviejų stovyklų vyko visą laiką nuo pat jų susidarymo pradžios ir vėliau įgavo „šaltojo" karo vardą. Visiems aišku, kad „šaltas" karas vieną kartą turi virsti „karštu". Ir tai kaip tik įvyko 1950 metų birželio mėnesį Jungtinių Tautų pajėgoms, vadovaujamoms JAV, ryžtingai atsakius į tarptautinio komunizmo Korėjoje pradėtą avantiūrą.

Kai kas dar ir šiandien klausia: kada pagaliau prasidės karas? Trečias pasaulinis karas neprasidės - jis jau prasidėjo, ir niekas jau jo nebegali sustabdyti. Gali kilti tik klausimas apie to karo išsiplėtimą į kitas šalis ir kontinentus, pavyzdžiui, kad ir į Europą.

Karas Korėjoje - svarbiausias praeities įvykis, todėl ties juo trumpai apsisistosime.

Negalime nesistebėti anglosaksų apsukrumu ir sugebėjimais, kurių dėka sovietai buvo pastatyti prieš įvykusį faktą - Jungtinių Tautų vėliavos iškėlimą Korėjoje. Kaip žinome, prieš prasidedant Korėjos konfliktui Sov. Sąjunga buvo pasitraukusi iš Saugumo Tarybos, galvodama tokiu būdu dar toliau paralyžiuoti ir trukdyti jos veiklą. Bet įvyko priešingai. Anglo-saksai išnaudojo susidariusią padėtį efektingai trumpu laiku praveisti ir priimti istoriniams nutarimams Korėjos klausimu, kurie, dalyvaujant Sov. Sąjungai su savo veto teise, jokia būdu nebūtų buvę prastumti. Sovietų diplomatija čia patyrė visišką fiasko, kurį dar labiau paryškino gėdingas ir, deja, jau pavėluotas Maliko grįžimas į Saugumo Tarybą. Žinoma, po to Saugumo Taryba vėl liko neveiksmingu organu, bet priimtieji nutarimai savo galios nenustojo ir jų pasekmės siekia ir sieks labai toli.

Tuščias būtų spėjimas, kad Korėjos konfliktas gali lokalizuotis. Komunistinės Kinijos įsikišimas šią teoretinę galimybę visiškai atėmė. Atsiminkime, kad karas dabar vyksta ne tarp Š[iaurės] Korėjos ir JAV tautų, bet tarp Jungtinių Tautų ir agresyvaus komunizmo.

Kita vertus, šio Saugumo Tarybos neveiksmingumo akivaizdoje buvo imtasi priemonių jam atsverti, kad nereikėtų beprasmiškai gaišinti laiką, tūpčioti vietoje. Iš „neišbrendamos balos“ buvo vienok išbrista Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos penktoje sesijoje, kurią tenka laikyti antru žymiausiu praeities įvykiu.

Generalinėj Asamblėjoj, kur, kaip žinome, negalioja veto teisė, buvo priimta visa eilė nutarimų įvairiais tarptautiniais politikos klausimais. Bet bene svarbiausieji jų bus tie, kurie skirti padaryti galą Sov. Rusijos trukdomajai veiklai ir įgalinti Jungtines Tautas efektingai veikti, būtent: nutarimas, leidžias sušaukti specialią Jungtinių Tautų sesiją, jei Saugumo Taryba pasirodo neveiksminga, nutarimas sukurti Jungtinių Tautų ginkluotąsias pajėgas ne Saugumo Tarybos, betarpinėje Jungtinių Tautų dispozicijoje ir kt.

Visa tolimesnė tarptautinės padėties vystymosi eiga rodo, kad nuo Korėjos konflikto pradžios žmonija įžengė į priešpaskutinę karo su mirtinuoju priešu - bolševizmu fazę, ir dabar jau paspartintu tempu žengia į paskutinę fazę - bolševizmo sunaikinimą jo „tvirtovėje“.

O laikini „liaudies armijos“ arba, teisingiau sakant, kinų reguliarios kariuomenės daliniai laimėjimai Korėjoje tik trumparegiui tegali impo-

nuoti. Čia išidėmėtinas žinomas posakis, kad anglai pralaimi mūšius, bet visuomet laimi karą. Tas pats, kaip parodė praktika, tinka ir amerikiečiams, juoba kad su anglais jie eina išvien.

Veltui parašų rinkimas po Stokholmo atsišaukimo, veltui Pasaulinio taikos šalininkų kongreso demagogiški šūkavimai, veltui stalininės taikos premijos! Pasaulis nori taikos, bet ne komunistinės taikos, tai yra vergovės, žmonija trokšta darnaus tarpusavio bendradarbiavimo, bet ne sovietinės „tautų draugystės“ „didžiosios rusų tautos tėviškoje“ globoje. Ir kadangi žmonija įsitikino, kad egzistuojant komunizmui - pasaulinės revoliucijos kurstytojui, kruvinų perversmų ir pilietinių karų rengėjui, negali būti tvirtos taikos tarp tautų, dar daugiau - kad jis tyko kiekvienu patogiu momentu šimtmečiais ugdytą kultūrą paversti rūkstančiais griuvėsiais ir paskandinti kraujo ir ugnies jūroje, - ji, žmonija, pasirinko verčiau garbingą, lemiamą ir, reikia tikėti, paskutinį karą, negu gėdingą, kupiną nuolatinės baimės ir nerimo taiką. Tuo keliu ir matome žmoniją žengiant paskutiniuosius rikiuotės žingsnius, kai priešakinė jos sauga grumiasi kautynių lauke.

Prabėgomis apžvelgus praeitų metų vidaus ir tarptautinį gyvenimą, išgirdus jo širdies plakimą ir pajutus jo neramų pulsą, mūsų akyse išryškėjo pagrindiniai susidariusios padėties kontūrai. Toji padėtis mums, laisvės kovotojams, diktuoja 1953 metais šiuos pirmaeilius uždavinius:

1. Išsilaikyti ir išlaikyti reikiamoj aukštumoje sąjūdžio veiklą visose srityse.

2. Padidinti budrumą ir ryžtingai kovoti prieš tautos vertėjus šnipais, provokatoriais ir išdavikais.

3. Pasirengti paskutiniam ir lemiamam laisvės kovos etapui.

Konstatavome, kad pereitais metais sąjūdis savo pareigą atliko. Pasiųryškime, sukaupkime visas jėgas, valią ir protą, širdį ir jausmus, kad šiais metais ją atliktume dar geriau. Atlyginimas už tai bus neįkainojamas, neįvertinamas jokiais žemės vertybėmis:

*Vėtroj gimę, vėtroj auge,
Vėtroj kausimės visi -
Ir pakils Tėvynė brangi,
Ir pakils diena šviesi!*

(„P[rie] r[ymančio] R[ūpintojėlio]“)

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1953 01 25, Nr. 1 (159), GAMF, inv. Nr. 32.
Originalas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 467-472.

Straipsnis Vasario 16-osios proga**Nepriklausomybės šventė**

Vasario 16-ąją sueina lygiai 30 metų nuo tos dienos, kai Lietuvos Taryba Vilniuje lietuvių tautos vardu paskelbė visam pasauliui apie nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymą. Ši reikšminga sukaktis, deja, šiuo metu negali būti viešai ir iškilmingai visos tautos paminėta, laisvai ir džiaugsmingai atšvęsta. Mūsų Tėvynę pavergęs raudonasis grobikas ne tik kad neleidžia viešai švęsti šios mums taip brangios šventės, bet jau vien tik mintis apie Lietuvos nepriklausomybę veda jį į pasiutimą, pasireiškiantį kraštutiniu teroru ir žiauriausiu nekaltų žmonių persekiojimu. Vien tik narsieji partizanai šią didžiąją Tautos šventę švęs laisvi ir iškilmingai. Likusiems tenka ją paminėti slapta ir tyliai - ar tai slaptoje, negausioje organizacijos narių sueigoje, ar savo šeimos bei patikimų lietuvių uždarame ratelyje.

Mūsų žvilgsnis ta proga nukrypsta į praeitį. Sunkus ir erškėčiais nuklotas buvo mūsų tautos kelias į Nepriklausomybę. Amžiais vergavusi, prispausta, užguita lietuvių tauta, rodos, negalėjo rasti savyje tiek jėgų, kad ištengtų nusimesti sunkų ją slėgusį svetimųjų jungą. Tačiau tų jėgų ji atrado. Karžygiška protėvių dvasia, garbingos bočių - milžinų tradicijos nebuvo mirusios lietuvių širdyse, jos teberuseno ten negėstančia amžinąja ugnimi, ir, laisvės vėjui papūtus, ta ugnis suliepsnojo skaidriomis Tėvynės meilės ir pasiaukojimo liepsnomis. Nepriklausomybė buvo atkovota. Visų savanorių didvyriški žygiai auksinėmis raidėmis buvo įrašyti į lietuvių tautos istoriją. Nežiūrint sunkių bandymų, kurie lydėjo pirmuosius nepriklausomo gyvenimo metus, nežiūrint sostinės Vilniaus su trečdaliu teritorijos netekimo lenkams gėdingai sulaužius Suvalkų sutartį, prasidėjo atkaklaus darbo ir intensyvios kultūrinės statybos laikotarpis. Deja, neilgai buvo lemta lietuvių tautai juo džiaugtis: vos 22 nepriklausomo gyvenimo metams praslinkus, grobuoniškoji Sov. Sąjunga, pasinaudodama vykstančio karo sudarytomis jai palankiomis aplinkybėmis, susitarusi su hitlerine Vokietija, įžūliausiu būdu sulaužė savo pačios iškilmingai pasirašytas nepuolimo ir draugingumo su Pabaltijo valstybėmis sutartis ir šias valstybes okupavo, pranešdama pasauliui apie tariamai laisvą jų prisijungimą.

Šis smurto aktas, nors demokratinių pasaulio valstybių niekad nepripažintas teisėtu, davė pradžią naujoms lietuvių tautos kančioms, naujai jos gyvenimo Golgotai. Barbariško smurto taurę pripildė 1941 m. birželio

mėn. 14-21 d. bolševikų įvykdyti masiniai žmonių išvežimai. Tai buvo skaudus smūgis lietuvių tautai, jo tokioje formoje ir apimtyje nelaukusiai. Bet kartu tai buvo signalas, išspėjantis apie artėjančią audrą ir šaukias lietuvius į kovą prieš niekšingąją jų tautos naikintoją. (Nejučiomis norisi praversti lygiagrečią tarp 1941 ir 1948 m. ir paklausti, ar praėjusių metų pabaigoje - šių metų pradžioje bolševikų vykdyti masiniai žmonių išvežimai nėra panašios reikšmės signalu?) Ta audra buvo 1941 m. birželio mėn. 22 d. prasidėjęs tarp Sov. Sąjungos ir Vokietijos karas. Neįtikėtinais trumpu laiku susidarę ginkluoti partizanų daliniai padėjo išvyti raudonąją grobiką iš mūsų valstybės teritorijos, parodydami efektyvią savo kovinę galią ir aukštą lietuvių tautos moralinį lygį. Šalis kiek lengviau atsikvėpė. Tačiau rudasis okupantas, pakeitęs raudonąją, pasirodė ne ką geresnis. Kraštas vėl dejavo sunkios naštos slegiamas. Garbės ištroškęs nacių nesuprato ir nenorėjo suprasti gyvybinių lietuvių tautos interesų. Jam terūpėjo faterlandas ir jo beprotiški pasaulio užviešpatavimo planai, kuriuos jis be atodairos, nesiskaitydamas su bet kokia logika, stengėsi įgyvendinti. To pasekmėje frontuose susilaukta visuotinės katastrofos, turėjusios baisių padarinių visai vokiečių tautai, ypač į rusų nagus pakliuvusiai jos daliai. Raudonoji lavina, dideliu greičiu slinkdama besitraukiančios vokiečių kariuomenės įkandinė, vėl užplūdo Lietuvą. Daugelis mūsų tautiečių, nelaukdami šito momento, pasitraukė iš Tėvynės ir rado prieglobstį kitose šalyse, kurioms dar negrėsė šis baisusis pavojus. Kita dalis pasiliko savo krašte, pasiduodama likimui ir tikėdamasi kaip nors išlaikyti savo egzistenciją. Dar kiti stvėrėsi ginklų ir išėjo į miškus, pasirinkdami sunkų, bet garbingą partizano kelią.

Dabar prasidėjo pats sunkiausias ir kruviniausias mūsų istorijos etapas, kurio paskutinę ir lemiamą fazę pergyvename šiuo metu. Nėra reikalo čia aprašinėti visų tų žiaurumų, žvėriškų persekiojimų, laukinių siautėjimų, kurie, vos spėjus bolševikams iškelti koją Lietuvon, pasidarė nuolatiniai ir neatskiriami mūsų žingsnių palydovai. Tai neaprašoma. Tai pagaliau mes patys kiekvieną dieną, kiekvieną valandą patiriame daug ryškiau negu bet koks aprašymas galėtų atvaizduoti. Pažymėsime tik, kad visos šios pragariškos raudonojo šėtono naudojamos priemonės neįstengė palaužti didvyriško lietuvių tautos pasipriešinimo ir pasiaukojančių jos išsivadavimo pastangų. Mūsų laisvės kovos sąjūdis, pakėlęs daug skaudžių smūgių ir atidavęs daug brangių kraujo aukų, nežlugo, kaip tikėjosi raudonieji okupantai ir ko siekė ir tebesiekia visais įmanomais būdais. Iš kovų ugnies jis išeina kaskart dar labiau užgrūdintas, dar daugiau įgavęs kovinio patyrimo ir dar tvirčiau pasiryžęs tęsti pradėtąją kovą iki galutinės pergalės. Jau vien tas faktas, kad iš mažų, palaidų,

gaivališškai susidariusių atskirų organizacinių vienetų jis sugebėjo išaugti į didžiulę, visas lietuvių tautos aktyviasias pajėgas jungiančią organizaciją, įtikinamu ryškumu parodo, kad visos prieš dedamos pastangos jam sunaikinti yra beviltiškos. Jos iš anksto pasmerktos nepasisekimui. Mūsų laisvės kovos sąjūdį tegalima sunaikinti sunaikinus visą lietuvių tautą, iš kurios jis yra gimęs, kuri sudaro jo gyvavimo pagrindą ir su kuria organiškai ir neišskiriamai suaugęs.

Politiniai paskutiniųjų dienų įvykiai dar daugiau sustiprina šį mūsų pasitikėjimą savo jėgomis, duodami rimto pagrindo viltis, kad greitai laiku ir visas demokratinis pasaulis įsijungs į šventą kryžiaus karą prieš mirtinąjį mūsų ir visos žmonijos priešą. Komunistinių gaujų plataus masto puolamieji veiksmai Kinijoje ir Graikijoje, didelių Amerikos karinių pajėgų buvimas Italijos ir visos Viduržemio jūros uostuose bei vandenyse, atskiros Vakarų Vokietijos valstybės formavimas, Čerčilio prieš dvejus metus pasiūlytojo „Vakarų bloko“ pastaruoju metu skubus įgyvendinimas, - visa tai yra ne eiliniai, kasdieniški įvykiai, bet rimti artėjančio ginkluoto konflikto pranašai.

Tokioj atmosferoj mes sutinkame šią jubiliejinę Vasario 16-ąją. Pasisėmę stiprybės iš praeities, atidžiai sekdami dabartinę įtemptą situaciją, mes turime būti ypatingai budrūs, kad ateities didieji įvykiai neužkluptų mūsų nepasiruošusių. Nenuilstamas ir nuolatinis visų lietuvių dalyvavimas bendroje tautos išsilaisvinimo pastangose, kuo glaudžiausias bendradarbiavimas ir savitarpinės pagalbos teikimas, kuo didžiausio slaptumo, organizuotumo ir vienybės siekimas tebūna šioje likiminėje visos tautos vedamoje kovoje mūsų programa ir šūkiais, turinčiais atvesti mus į galutinę pergalę - laisvos, nepriklausomos, demokratinės Lietuvos valstybės atkūrimą.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 02 10, Nr. 131, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 97. Nuorašas, mašinraštis.

208 *dokumentas*

Straipsnis Vasario 16-osios proga

Vasario šešioliktoji

Rimti ir susikaupe sutinkame šių metų Vasario 16 Dienos šventę. Kova dėl laisvės, dėl naujo atgimimo rytmečio tebeeina. Pakelyje išdygo daug naujų kapų, net pilkais mediniais kryžiais nepaženklintų. Daug brangių negausios, bet didžios tautos sūnų ir dukrų neša sunkų tremtinio kryžių

gūdžiose tolimojo Sibiro tundrose. Nemaža jų dalis jau niekad nebematys gimtosios Nemuno šalies, - jie amžiams prisiglaudė nesvetinguose Azijos laukuose.

Žiaurasis Tėvynės pavergėjas kėsina į lietuvių tautos gyvybę. Pikto žemio auginto šiaurės sūnaus net žemę drebinantieji šėtoniškieji darbai reikalauja apsisprendimo. Jis rauna iš mūsų žemės pakelių Rūpintojėlių ir nori mus paversti kryžiumi žmonijos nukryžiuvimui. Komunisto sprendimu turime tapti žmonijos prasikaltėliais, - žmonijos, kurios dalimi mes patys esame, kuri, nuo akmens amžiaus iki šiandieninio radijo laikų pažangos keliu eidama, pergyveno ištisą eilę prasikaltėlių. Visi gerai pamenam, kad neseniai Niurnberge pakorė, sudegino, o pelenus atidavė vėjams. Ir gal niekas už mus negalėtų drąsiau tvirtinti, kad pakartasis nacių savo nedorybėmis net komunisto šešėliui neprilygsta. Šio, paskutiniojo darbai neturi sau pavyzdžio istorijoje. Juk atlikdamas piktadarybę vagis palieka sienas, ugnis nesunaikina žemės, karas ar badas neatima žmogui noro gyventi. Gi komunisto padarytas ir tebedaromas nedorybes nusako iš Sibiro mus pasiekiantieji tremtinių ir kalinių šauksmai: „Nors prieš mirtį, nors kartą sočiai pavalgyti duonos! Mirties mes nebijome, tačiau komunistinis darbas mus verčia gyventi. Jam reikalingos, nors ir kasdien nykstančios, bado kankinamo žmogaus jėgos. Mums užgesus, mūsų vietą turės užimti kiti. Juos suras į naujas valstybes išsibrovusi pasaulinės revoliucijos užsimojimą vykdanči komunistinė tironija.“

Ir taip kiekvienam neišvengiamai kyla klausimas, kodėl komunisto šešėlio nevertas nacių paleistas pelenais, o pats didysis žmonijos kaltininkas tebėra gyvas ir, lyg pasityčiodamas iš teisingumo, sėdėjo vienoje iš nacių teisėjų kėdžių? Kadangi komunizmas, lygiai kaip ir nacizmas, yra bjauri žmonijos liga, - atsakymą duoda žmogaus protas, rodantis, kad ši, kaip ir kiekviena kita liga, negali būti išmušta lazdomis, bet pašalinama gydymo ar operacijos keliu. Nacių šaknys nebuvo taip giliai įleistos, todėl ją pirma ir išoperavo. Komunizmas savo voratinkliais yra apraizgęs daugybę įvairių tautybių ir įvairaus išsilavinimo žmonių. Todėl jo pašalinimui reikia daug ilgesnio ir kruopštesnio pasiruošimo, kad amžiams net jo sėklos nebeliktų.

Nemuno šalies sūnūs gerai supranta, kad žmonija nėra akla komunistų siekiams ir ne kurčia jo nužemintų pavergtųjų dejonėms. Todėl, visa tai suprasdamas ir savo tautą laikydamas neišskirtine žmonijos dalimi, negali padėti komunistui per žmonijos žudymą, kad žmonija, pergyvenusi visą eilę prasikaltėlių, pergyvens ir šitą, kad lietuvių tauta, eidama drauge su žmonija, drauge su ja ir pergale prieš komunizmą švės. Lietuvis negali pasirinkti mirties. Jis renkasi gyvenimą, pirksdamas tai savo

krauju. Šį lietuvių pasiryžimą palaimins Tas, kuris dėl žmogaus atpirkimo mirė ant kryžiaus ir nuo jo nužengęs paskelbė žmonijai: „Kas savo širdyje nešioja Artimo Meilę, tas bus gyvas amžinai!“

Sunkiose vargo dienose lietuvis baudžiauninkas savo Viešpačiu pasirinko Rūpintojėlį. Jis lietuvių neapvylė. Padovanojęs Lietuvai knygnešius, savanorius kūrėjus, padovanojo tautai amžinai gyvą Vasario Šešioliktąją.

Broli, sese lietuvi! Rūpintojėlis tebemyli Lietuvą ir šiandieną, todėl jos išgelbėjimui nuo mirties padovanojo laisvės kovotoją partizaną.

Partizane! Tu esi didžios tautos didis sūnus! Būk tu, kuo tave Viešpats būti pašaukė, – tautos ir žmonijos karžygys. Ne po ilgo sulauksime dienos, kada subyrės ir į nieką pavirs visų žmonijos prasikaltėlių šėtoniškos pastangos, o mums niekas nebedraus Vasario Šešioliktąją laikyti Lietuvių Tautos Atgimimo Švente.

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1949 01-02, Nr. 1 (10), LYA, f. K-5, ap. 1, b. 139, l. 45^a46. Nuorašas, mašinraštis.

209 *dokumentas*

Straipsnis Vasario 16-osios proga

Neprisiklausomybės paskelbimo trisdešimt antrųjų metinių proga

Slenka juodi ir sunkūs vergijos metai, kaskart vis giliau rėždami mūsų šalies veide vargo žymę ir pareikalaudami vis daugiau aukų. Dažnam lietuviui, apimtam nevilties ir pesimizmo, išsprūsta žodžiai: „Nebesulauksime laisvės...“

Pagalvokime, ar iš tikrųjų verta taip pulti į neviltį ir pasiduoti likimo valiai. Juk nebe pirmą kartą mūsų šalis išgyvena sunkias dienas, ir ji vis tiek prisikėlė. Juk irgi buvo laikai, kai svetimos kariuomenės kaip maras užplūdo mūsų šalį, kai svetimos kultūros, svetimos valdžios, svetimos kalbos, svetimos dainos ėmė spausti lietuvių iš visų keturių šonų. Vaitojo žemė po svetimais ponais. Artojų sūnūs ir dukterys pradėjo ieškoti laimės svetimose šalyse, bėgo būriais iš gimtojo krašto, įsirišę juodos žemės į škaplierius ir žadėdami sugrįžti. Lietuva darėsi vis tamsesnė ir tamsesnė. Net savasis raštas buvo atimtas. Betgi nenyko piliakalniuose paslėpta gyvosios Lietuvos dvasia, neišnyko visai senoji mūsų kalba, neišnyko artojų prisirišimas prie žemės, į kurią iš rekrutų ar svetimųjų šalių lietuviai grįždamas apsipildavo džiaugsmo ašaromis. Tas prisirišimas, ta didelė gimto-

sios žemės meilė liepė Lietuvos sūnams uždegti „Aušrą“, liepė gausti „Varpui“, liepė artojai eiti į Prūsus rašto parsinešti, liepė verpėjai prieratelio mokyti vaikus rašto iš uždraustos knygos. Ir ėmė keltis Lietuva.

Ėjo 1918 metai. Tėvynės meilės ugnis užsidegė kiekvienoj pirkioj, nes atėjo metas iš namų nevalios išvesti savo žemę. Artojai pajuto, kaip ištvinsta lyg upė didysis jų troškimas - laisvė. Ir visiems paaiškėjo, kodėl iš svetimų šalių sugrįžus mūsų juoda žemė bučiuojama, kodėl ligi Sibiro žvanginta pančiais, kodėl knygnešių Lietuvos takai išvaikščioti. Ir kilo savanoriai į žygį, prikėlė gyventi šalį, kuri kitados merdėjo, kuriai, rodos, ir mažiausios vilties prisikelti nebuvo. Vasario 16 dieną tartas Lietuvos laisvės žodis tapo kūnu.

Tad šiandien, kai priešas mūsų šalį vėl laiko surakinęs vergijos rečiais, nesiblaškykime abejonių, nevilties ir svyravimų bangose. Smulkūs berniai tedingsta iš mūsų atminties, kaip smiltys, stipraus vėjo nuneštos. Jei pradeda apimti nevilties nuodai, nedejuokite prisiminę 1918 metus.

Šiuo metu, kai mūsų partizanas, 1918 metų savanorio kūrėjo sūnus, budi savame krašte, žygiuose drauge su mumis eina mūsų broliai, palikę laikinai tėvynę, drauge su mumis eina ir laisvosios Vakarų tautos. Dar kelsis šalis, kur želia žalios rūtos, kur siausdama Baltija išmeta geltoną kaip auksą gintarą, kur žmonės labiau nei bet kada myli savo juodą žemę ir savo mėlyną dangų.

Tegu tau suteikia Nepriklausomybės kovų prisiminimas daugiau jėgų ir pasiryžimo kovoti ir laimėti!

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 01 15, Nr. 1 (5), A. Kašėtos asmeninis archyvas.
Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nepriklausoma Lietuva*, t. 4, p. 5-6.

210 *dokumentas*

Straipsnis Vasario 16-osios proga

Ištesėkime ligi galo

Vasario 16-osios mintys

Dvyliktąjį kartą mūsų tauta savo didžiąją šventę švenčia vergijos sąlygomis. Tačiau jos pavergimas yra tik išorinis. Savo dvasioje tauta nėra vergė, nes pavergėjui ji niekada neparsidavė. Atvirkščiai: visada ji kovojo taip atkakliai, kiek tik tokioj padėtyj buvo įmanoma.

Ta pasipriešinimo kova tautai pasirodė būtina. Ji kilo gaivališkai. Jos reikalingumas buvo instinktyviai pajustas. Tautos moralinis taurumas, jos laisvės ir teisingumo meilė, jos tautinio išdidumo ir savigarbos jausmas verste vertė ją aktyviai pasipriešinti vergijai, paniekai, fiziniam naikinimui ir dvasiniam žalojimui.

Milžiniškų aukų pareikalavo ši kova: dešimtys tūkstančių jau žuvo kovos lauke, daug tūkstančių mirė baisiausia kankinių mirtimi... Ne veltui gandas apie šią kovą nuskambėjo visam pasauly. Ir laisvasis pasaulis buvo nustebintas mūsų mažos tautos dvasinės didybės, kuri buvo parodyta tokioj tragiškoj ir nelygioj kovoje. Kartu ši kova buvo vienas rimtesnių išpėjimų laisvajam pasauliui, kas jo galėtų laukti komunizmo išigalėjimo atveju, ir tiesiog smūgis į veidą tiems Vakarų veikėjams, kurieėjo nuolaidaus bendradarbiavimo keliu su didžiuoju pasaulio priešu.

Šiandien laisvasis pasaulis pripažįsta, kad lietuvių tauta iš visų pavergtųjų tautų parodė didžiausią pasipriešinimą Maskvai ir įrodė, kad ji labiau verta laisvės negu kuri nors kita tauta. Štai ką apie mūsų tautos kovos pripažinimą laisvajame pasaulyje pasakė VLIK'o pirm. prel. M. Krupavičius savo kalėdiniam sveikinime lietuvių tautai: „Lietuvių tauta yra pirmoji tarp tų tautų, kurios šiandien parodė daugiausia pastangų kovoje dėl laisvės. Ji taip pat yra pirmoji tarp tų tautų, kurios šiuo metu sudėjo didžiausias aukas laisvės kovoje. Viso pasaulio spauda labai palankiai rašo apie Lietuvą ir apie jos laisvės siekimą. Ypatingai daug rašo užsienis apie Lietuvos partizanus ir jais žavisi.“

Ši mūsų tautos kova neįsivaizduojamai didelį įniršimą sukėlė Maskvai. Suprantama kodėl. Priešas čia patyrė labai skaudžių fizinių nuostolių. Bet kur kas didesnis pralaimėjimas jį ištiko moralinėje srityje. Jo pasauliui triūbuojama propaganda apie tautų išlaisvinimą čia patyrė vieną skaudžiausių smūgių. Pasauliui čia buvo parodyta, kad jo „išlaisvintos“ tautos geriau renkasi mirtį negu tokį „išlaisvinimą“. Dar baisiau Maskvą siutina tai, kad ji šioj kovoje mato, jog pavergtosios lietuvių tautos ji net baisiausiomis priemonėmis palaužti negali. Būdama fiziškai šimtą kartų galingesnė, ji yra menka prieš mažojo priešo didžiąją moralinę ištvermę ir dvasinį pranašumą.

Jau aštuntą kartą švęsdami antrojoje bolševikų okupacijoje Vasario Šešioliktosios šventę, turime štai ką konstatuoti: priešas, nors ir padarė mums be galo skaudžių fizinių nuostolių, tačiau mūsų tautos dvasios nepalaužė, tautos laisvės sąjūdžio ir jos kovos neužgniaužė, tos kovos organizuotumo suardyti neįstengė.

Dvyliktąją nelaisvės švenčiamą Vasario 16-ąją lietuvių tauta sutinka pasipriešinimo ir kovos sąlygomis. Ir svarbiausia - organizuotos kovos

sąlygomis. Tai konstatuojame mes. Kartu tai konstatuoja ir priešas. Suprantamas jo įnirtimas. Todėl gerai žinome, kad atlaidumo iš jo pusės nėra ko tikėtis. Kovą teks tęsti tokiu pat pasiaukojimu ir atkaklumu kaip ligi šiolei.

Gerai žinome, kad visumoje mūsų tauta yra jau tiek užgrūdinta ir pasiryžusi, kad jos tautinio nusistatymo ir moralinės tvirtybės priešas palaužti niekados negali. Tačiau kartu matom, kad atskiri silpnesnieji tautos nariai šioj aktyvioj kovoj ar net pasyviai pasipriešinime rodo tendencijos palūžti. Metai iš metų palūžtančiųjų skaičius didėja. Nežmoniškas persekiojimas, bauginimas ir teroras, sunkiausios ir skurdžiausios gyvenimo sąlygos, pagaliau be galo ilgai užsitęsusi okupacija vienam kitam sąjūdžio dalyviui atima pasiryžimą kovoti, o vieną kitą menkliau susipratusį ir silpnesnės dvasios lietuvių pastumia net išdavystės keliu.

Tai yra nedovanotini ir nepateisinami reiškiniai. Jeigu jie prieina nusikaltimo ribą, jie yra kartu ir baustini. Kur galima dabar, o jei ne – tai ateityje. Nors iš tikrųjų šios kovos nepaprastai ilgas užsitęsimas ar tai aktyviai, ar pasyviai kovojančio lietuviui padėti daro be galo sunkią, tačiau vis tiek šiandien kiekvienam garbingam lietuviui nieko kito nelieka, kaip vyriškai viską ištesėti, kad ir didžiausias kančias ir vargus, net ir gyvybę paaukojant Dievui ir Tėvynei.

Broliai ir sesės lietuviai, kas mes bebūtumėm: ginklu kovojantys partizanai ar kiti aktyvūs laisvės kovos sąjūdžio dalyviai, ar pasyviai besipriešinančias asmenys, savo širdy nešiojant tikrą lietuvišką nusistatymą ir savo sąžinės nesuteršią lietuviui netinkančiais darbais, atminkime, kad mes turime savo kovoj ir savo nusistatyme ištesėti ligi galo. Nepamirškime, kokių didžiųjų aukų nepasigailėjo mūsų tauta ankstyvesniais savo kovos metais, kai laisvės viltys dar buvo visiškai miglotos ir neaiškios. Šiandien dangus giedrėja. Šiandien laisvės viltis jau yra šviesi ir didelė. Šiandien laisvasis pasaulis jau ryžtingai ir tvirtai kalba apie tai, kad pavergtieji kraštai turi atgauti laisvę ir tam žygiui visu rimtumu ruošiasi. Švintančių vilčių akivaizdoje kaupkime visas jėgas, kad galėtume savo kovoje ir savo pasiryžime ištesėti iki galo ir savo vėliavą garbingai išnešti ligi laimėjimo.

Tęskime žuvusiųjų ir nukankintų savo brolių ir seserų testamentą. Šie nelaisvės metai tebus tautos istorijoje įrašyti kaip didvyriškumo ir nepalūžtančios kovos metai. Tegu jie pasauliui kalbės, kad Lietuva tikrai yra didvyrių žemė.

Laisvės kova (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 01-02, Nr. 1-2, Pasvalio viešoji biblioteka.
Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 251-253.

Straipsnis Velykų proga**Velykinės mintys**

Velykos yra džiaugsmo šventė, - džiaugsmo dėl tiesos pergalės, dėl tamsių jėgų nugalėjimo, dėl Kristaus įkūnyto žmonijos prisikėlimo naujam, šviesesniai ir laimingesniai gyvenimui. Bet kartu tai yra šventė pasiryžimo, susikaupimo, jėgų sutelkimo kovai su piktu ir nedorybėmis, kurie, Kristaus pasiaukojimo, kančių ir kraujo kaina atpirkti, didingu jo prisikėlimu pražūčiai pasmerkti, vis dėlto tebeegzistuoja pasaulyje.

Mūsų Tėvynės išsivadavimo diena irgi bus tokia džiaugsmo šventė, bet tik tiems, kurie dėl to išsivadavimo kovojo, jam aukojo savo jėgas ir išteklius, jo visa širdimi troško ir darbais, ne vien tik žodžiais, siekė; ji taip pat bus džiaugsmo šventė tiems, kurie, nors anksčiau ir suklydę, kaip tas žmogžudys, nukryžiuotas dešinėje Kristaus pusėje, gailėjosi, atpirko savo kaltes Tėvynei ir savo darbais įrodė, kad yra verti atleidimo ir laimės džiaugtis gyvenimu laisvoje Tėvynėje. Bet ta jau nebetolima diena neatneš džiaugsmo tiems, kurieėjo prieš savo Tėvynę, kurie užsimaskavę, paslapčiomis išdavinėjo ją ir savo tautiečius kiekviename žingsnyje, laisvės valandai atėjus, išvertę kailį, norės tęsti savo chameleonišką gyvenimą. Tokie žmonės blogesni už tuos, kurie žiauriai, bet atvirai kovoja prieš mūsų tautą, ir kurie, žinoma, nelauks jos išsivadavimo momento, bet, kiek tik kojos neša, stengsis bėgti, ieškodami prieglobsčio pas „tėvą ir mokytoją“. Tokie žmonės niekšingiausi iš niekšingiausių, ir ne veltui Dantė savo „Dieviškojoje komedijoje“ juos patalpino paskutiniame pragaro rate, kur nuogi, išalę iki kaklo leduose jie kandžioja vienas kitam savo pamišusias nuo sąžinės graužimo galvas. Tėvynės išsilaisvinimo diena bus jiems rūstaus teismo ir pasmerkimo diena. Nuo užpelnytų bausmės jie niekur neibėgs, niekur nepasislėps, kaip ir tie, kurie „plačiojoje tėvynėje“ ieškos išsigelbėjimo: Niurnbergo teismas akivaizdžiai parodė, kaip kariniai nusikaltėliai ar nusikaltėliai prieš žmoniškumą surandami tolimiausiuose pasaulio užkampiuose.

Velykų švenčių proga mes kreipiamės į tuos paklydėlius, į tuos, kurių nusikaltimai nepasiekė tokio laipsnio, kad jokia kaina nebegalėtų būti išpirkti, siūlydami jiems kelią atgal. Mūsų pasiūlymas neturi nieko panašaus į apgaulingas, vylingais pažadais paremtas bolševikų „amnestijas“, taikomas partizanų atžvilgiu, kurios aiškiai parodo jas skelbiančiųjų

silpnumą ir bejėgiškumą kovoje su mūsų išsilaisvinimo sąjūdžiu. Mes tiesiai ir atvirai, be jokių užkulisinių minčių, Tėvynės vardu kviečiame grįžti į garbingo lietuvių kelią tuos, kuriems jų darbai to kelio dar galutinai neužkirto. Mes nieko jiems nežadame ir nieku jų neviliojame: jų pačių darbai, jų pastangos savo kaltėms išpirkti parodys, ko jie yra verti. O tiems, kurių nusikaltimai šaukiasi dangaus keršto, kurių rankos suterštos brolių krauju ir sąžinės slegiamos gausybės niekšingų išdavimų, mes nesiułome jokių kompromisų, jokių amnestijų - mes siułome jiems... Judo virvę.

Kai nutils Lietuvos laukuose šūvių tratėjimas, kai miestų gatvėse nebebus mėtomi karžygių lavonai, kai žmogus galės ramiai atsigulti į lovą, būdamas tikras ir saugus dėl savo ir savo šeimos likimo, tada, laisvoje ir nauja gyvybe alsuojančioje Tėvynėje, mes džiaugsmingai pajusime, kokia laimė yra kvėpuoti grynu, svetimo tvaiko neužterštu Tėvynės oru, ir visos mūsų išgyventos kančios, vargai ir kovos atrodys kaip baisus sapnas, kuriam daugiau nebelemta pasikartoti. Tai ir bus mums didysis ir vienintelis atlyginimas. Valanda, kada tai įvyks, nesulaikomai ir dideliu greičiu artėja. Ruoškimės jai ir būkime jos verti: kurie iki šiol kovojome ir dirbome - dar daugiau įtempkime savo jėgas; kurie iki šiol snaudėme - pabuskime iš miego ir ryžtingai stokime į darbą; kurie buvome nusikalę - pasistenkime atpirkti savo kaltę.

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 03, Nr. 133, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 107. Nuorašas, mašinraštis.

2 1 2 *dokumentas*

Straipsnis Velykų proga

Lietuviškoji golgota

Lietuvių tautai mirtį nešančio pavergėjo kruvini diržai vėl palietė tūkstančius geriausių Tėvynės sūnų ir dukrų. Kiekvieno žmogaus širdį veriantis motinų ir vaikų verksmas nusirito per visą šalį. Jų užverktos akys nebematys ši pavasarį sužydusių sodo vyšnių nei kylančio laukuose vasarojaus. Apleistų sodybų išdaužyti langai liudys, kad čia gyvenę žmonės - toli nuo Tėvynės ir kad gimtosios žemės laukuos šeimininkauja svetimieji tironai. Čia jiems pilna liaudies priešų - visi 90 nuosimčių lietuvių. Visus jie numatę vieno ar kito trėmimo metu išplėsti

iš gimtojo lizdo. Jie netveria pykčiu ir jų plūdimas drebina žemę, kai išvežimui paskirtas jaunuolis pasirenka garbingą kančių kelią, įstodamas į partizanų eiles.

Tauta nori gyventi ir ši savo troškimą įrodo penktus metus kovodama su mirtimi. Laisvės kovotojų eiles užpildo nauji pasišventėliai, aukodami už Tėvynės laisvę - didžiausią kiekvieno žmogaus turtą - savo jaunas gyvybes.

Sunkus šis lietuvių kelias. Tačiau argi jis nepanašus į Kristaus nueitą Golgotos kelią? Artėjant į kalno viršūnę, Dievo sūnaus pečius kaskart vis labiau slėgė sunki kryžiaus našta, eikvojo Jo dieviškai žmogiškas jėgas, sunkė prakaitą ir kraują. Apvainikavęs savo kančią pasiaukojimu ant kryžiaus žmonijos atpirkimui, Kristus *prisikėlė!* Uloje iškaltame karste Jo nesulaikė ant angos užristas akmuo, nei kapą saugoję sargai. *Kristus nugalėjo mirtį!*

Ir Lietuva, juo aukštytį į Golgotos kalną kopia, juo arčiau šio kruvinojo kelio pabaiga, tuo daugiau ašarų ir kraujo liejasi iš pavergtų jos sūnų širdžių. Šis jaunuolių kraujas ir bus taja auka, kuri prikels Lietuvą iš vergijos.

Jausdamas nebetolimą savo sosto griuvimą, Kremliaus tironas, lyg tie Kristaus budeliai, karštligiškai skuba užbaigti savo suplanuotą piktadarę: išbarstyti lietuvius po plačius Azijos tyrus, kad jie niekad į Tėvynę sugrįžti nebegalėtų. Tada su likusia pataikūnų mažuma, kuri nuolankiai paklusni Maskvos valdovams, susiderėti nebūtų sunku, nes tik tiems lemta išlikti Lietuvoje, kurie mokėtų pavirsti kitoms tautoms mirtį nešančiais azijatais. Žydinti Nemuno šalis taptų nykia Azijos provincija.

Tačiau šiandien pasaulis jau kryžiaus karo ženkle ir mūsų tautos likimas didele dalimi priklauso nuo mūsų pačių. Bet kokiomis sąlygomis turime *išsilaikyti Tėvynėje*. Gi jos netekusiems tautiečiams ištieskime brolišką pagalbos ranką. Tesupranta iš Tėvynės išvežtieji, kad lietuvių tautos išsilaisvinimo ir tautiečių išsaugojimo pastangos - kova su okupantu ir parama kaliniams bei tremtiniais stiprėja ir apima visą tautą, visus gyvuosius lietuvius, kad tos kovos priekyje ryžtingai žengia LLKS (Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis).

Kovojanti ir tiek dėl laisvės aukų sudėjusi tauta negali išeiti pralaimėtoja. Didingas jos *prisikėlimas* bus lietuvių tautos nemirtingumo ir teisės į laisvę bei nepriklausomybę įrodymas.

Didžiojo žmonijos atpirkėjo šventėje visų lietuvių širdys tepakyla į Pasaulio Kūrėją su prašymu, kad suteiktų stiprybės ir ištvermės, laimin-

tų mūsų kovas ir žygius, kad išeitume laimėtojais, nugalėję mirtį, kaip kad Kristus ją Golgotos kalne nugalėjo.

Pavasario saulė ir dieviškieji prisikėlimo spinduliai teapšviečia ir tepažadina ligšiolinius apakėlius, kad grįžtų prie tautos kamieno ir, nusi-grįžę nuo svetimų dievų, savo Viešpačiu pripažintų Lietuvos pakelių Rūpintojėlį.

Kėlės Kristus, kelsis ir Tėvynė, - gaus šių metų velykiniai varpai. Jie skelbs, kad lietuvių tautai skirtas Golgotos kelias kasdien trumpėja, kad nepoilgo prasidės PRISIKĖLIMAS. Tai bus visos krikščioniškosios žmonijos kryžiaus žygis prieš mūsų pavergėjus. Tam pasaulis baigia ruoštis, tą rodo visų Maskvai vergiškai paklusnių kompartijų klyksmas: - Mes karo nenorim! Tarybų Sąjunga - taiką mylinti šalis!..

Iš tikrųjų Tarybų Sąjungoje taikos niekada nėra buvę. Čia per 30 metų nuo kankinimų, šalčio ir bado kasdien miršta tūkstančiai žmonių.

Baisu pasidarė Kremliaus valdovams, nes ateina atsiskaitymo valanda. Melu, apgaule, teroru paremtas sostas braška. Nušluoti jį nuo žemės paviršiaus kyla milijonai vergijos pančiais surakintų rankų. Jiems į pagalbą ateis visos pasaulio laisvosios tautos. Juk ne kam kitam, kaip bolševizmo pavergtų tautų išlaisvinimui ir pašalinimui žmonijai mirtį nešančio komunizmo kuriami Šiaurės Atlanto, Skandinavų, Viduržemio ir Ramiojo Vandenyno blokai. Geležiniu žiedu jie apjuosia Kremliaus tironiją ir vieną dieną sutriuškins ją kaip nuodingą šliužą.

Ateis Šventų Velykų rytas... Tėvynėje išlikusieji skubės pasveikinti prisikėlusio Kristaus... Visų keliai sulinks ties Jo altoriais... Ir džiaugsmingo „Aleliuja“ garsai teįdiegia mummyse pasiryžimą, nežiūrint, kas Tėvynei begręstų, kokie pavojai ir audros neatūžtų, išstvermingai, kantriai ir su nepalaužiama viltimi žengti laisvės kovų keliais, vedančiais į ramų ir nepriklausomą gyvenimą.

Nežiūrint milžiniškų aukų, laisvės siekiančios lietuvių tautos raudonasis tironas pavergti neištengs, nes ir jos dienos suskaitytos.

Dar truputėlį kantrybės, tautiečiai! Nepoilgo trispalvė vėl linksmai suplevens laisvoje ir nepriklausomoje Nemuno šaly.

*Vytenis**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 04, Nr. 2, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 182, l. 37-39. Nuorašas, mašinraštis.

* Vytenis - Vytautas Šniuolis.

Straipsnis Velykų proga

Į naują dvasios prisikėlimą!

Iš gilaus žiemos miego atsikelianti pavasario gamta džiugina kiekvieno žmogaus sielą. Visi jaučiame, kad su kiekviena diena į mūsų žemę ateina gamtos grožis ir šiluma. Pirmieji atsikeliančios gamtos pranašai - viversėliai jau gieda savo giesmes mūsų Tėvynės padangėj. Praslinks dar viena kita savaitė, ir mūsų žemė sužaliuos nauja gyvybe, sodai ir laukai pasipuoš žiedais. Velykos yra žiemos pabaiga ir pavasario pradžia.

Atėjęs pavasaris tačiau sužadina ne tik mūsų žemės gyvybę, bet jis veikia ir žmogaus sielą, jo jausmus. Įvyksta žmogaus dvasios atsikėlimas, kiekvienas mūsų įgauname naujos jėgos ir impulso naujiems darbams ir sumanymams. Ypač pavasaris veikia žmogų dabar, kada mūsų Tėvynė paverpta, nes jo atėjimas sužadina viltį netolimo išsivadavimo iš vergijos jungo. Todėl Velykų šventės, žyminčios gamtos atgimimo pradžią, kiekvienam mūsų yra mielos ir nekantriai laukiamos. Kristaus atsikėlimas iš numirusiųjų, rodos, visiems žmonėms pabrėžia, jog reikia ne snausti, bet atgyti, sukrusti ir savyje atgaivinti dvasinį gyvenimą su visomis jo grožybėmis ir polėkiais.

Gyvenimą kuria žmogus. Nuo mūsų kovos, darbo ir valios pareina asmeninio ir visuomeninio gyvenimo turinys. Mes visi norime gero savo Tėvynei, savo tautai ir kiekvienam artimui. Visi trokštame, kad išnyktų pasaulyje vergija ir skurdas, kad mūsų Tėvynei nušvistų laisvės saulė. Tačiau vien tik gerais norais nieko nenuveiksime ir nieko nesukursime. Sakoma, kad norėti - reiškia galėti. Bet jeigu ko nors tvirtai užsibrėžę siekiame, tai reikia, kad mūsų norus ir ryžtumus lydėtų nuoseklūs darbai ir kova. Tada mes susilauksime savo troškimų įgyvendinimo, tuomet pamatysime savo kovų ir darbų vaisius, kurie mums lieps vietoje nesustoti, bet nuolat skatins naujiems darbams ir naujai pažangai.

Norint, kad mūsų kova, mūsų darbai būtų našūs, reikia, jog jie būtų dirbami ne iš pareigos, bet iš meilės. Į kiekvieną darbą mes turime įdėti dalelę savo sielos, dvasios ir proto, tuomet išeis gražus kūrinys. Todėl į darbą išeinančiam kiekvienam žmogui reikia neštis ne tik darbo įrankius, bet kartu su savim reikia nusinešti ir darbo meilės kupiną dvasią.

Jeigu žmogui dvasios prisikėlimas buvo reikalingas anksčiau, tai dabar, kai mūsų Tėvynė vargsta, kai siaučia kruvinasis bolševizmas, tas atsikėlimas kaskart darosi vis labiau ir labiau reikalingas. Mes, lietuvių

tautos vaikai, turime atgyti naujiems darbams, kurie reikalingi mūsų tautos gyvybės išlaikymui, jos prisikėlimui laisvam, demokratiniam gyvenimui. Mūsų kova, mūsų darbai turi būti grindžiami lietuvių tautos laisvės ir gerovės dėsniais.

Kai šitokius gyvenimo iškeltus reikalavimus turime prieš akis, visi mes sukrusime, visi atsikratykime neveiklumo ir susnūdimo, meskime į šalį „pilietines teises“ įgavusį įpratimą laukti „tinkamo momento“, nieko neatidėliokime rytojaus dienai, jeigu tatai galima padaryti šiandien. Atsiminkime, kad kiekviena veltui praleista diena kartu su savim nusineša mūsų asmeninės ir tautinės patvarios ateities kūrimo galimus. Todėl, kas nori tūpčioti vietoje, kas nesiryžta šiandien įveikti kilusias kliūtis, tas dažnai kenkia tiek sau, tiek savo kraštui.

Mūsų naujiems darbams atgijusi dvasia turi reikštis kiekviename žingsnyje, kiekviename užsimojime, toji dvasia turi būti aktinga, veržli, kieta ir patvari. Jokie vėjai ir nepasisekimai neturi mūsų užsimojimų sugniuždyti, jie negali įveikti mūsų dvasios kietumo ir susilpninti ryžtumo. Atvirkščiai, kuo daugiau gyvenimo kelyje pasitaiko sunkumų ir kliūčių, tuo labiau turime mes užsigrūdinti, mes tada turime dirbti dar energingiau, į tikslą veržtis dar ryžtingiau ir atkakliau. Tūpčiojimas vietoje ir laukimas geresnės rytojaus dienos yra mūsų pralaimėjimų pradžia, dažnai gi būna ir visas pralaimėjimas. Taip pat kartu mums reikalingas tvirtas tikėjimas savo siekiamo tikslo grynumu, švarumu ir kilnumu, nes jeigu patys imsime abejoti tuo, ko siekiame, tai savo tikslų ir troškimų mes niekada neįgyvendinsime.

Kiekvienas lietuvis šiandien turi būti tautinių idealų karys. Niekas iš mūsų negalime turėti asmeninių pirmenybių prieš visos tautos tikslus ir reikalavimus. Mūsų visų asmeniniai reikalai ir ambicijos turi nusilenkti tautos siekiams. Kas šiuo metu mėgintų savo smulkius asmeninius reikalus iškišti prieš visos tautos didžiuosius reikalus, tas lengvai susilauktų išgamos ir išdaviko vardo, jis būtų paniekintas ir išguitas iš lietuvių tautos tarpo.

Kadangi asmeninis, tautinis, valstybinis, visuomeninis gyvenimas niekados nebuvo ir šiandien nėra tobulai sutvarkytas, tai mes savo darbu ir kova, savo dvasia ir išmintim turime prisidėti prie jo tvarkymo ir tobulinimo. Nevalia nė vienam iš mūsų nutylėti ar tyčiomis nematyti spragų, kurios bado akis. Mūsų aktinga dvasia ir nesvyruojantis ryžtingumas liepia jas skubiai likviduoti, kad jos nevirstų puvėsiais, naikinančiais toliau mūsų buitį. Drąsiai, atvirai ir ryžtingai, bet apgalvotai ir šaltu protu kelkime aikštėn ir naikinkime viską, kas kenkia lietuvių tautos, mūsų organizacijos gyvenimui, kas nori jį silpninti ir paralyžiuoti.

Atėjęs pavasaris, kurio pradžia mums skelbia Velykų šventės, turi mums sužadinti dvasią. Kovoti mums reikia visur, su kiekvienu netobulumu, apsileidimu, neveiklumu, neryžtingumu.

Kai kovos dvasia viešpataus kiekviename mūsų, o kartu ir visoje lietuvių tautoje, tuomet mes galėsime tarti, kad įvyko lietuvių tautos visuotinis atsikėlimas. Pabuskime, tautiečiai, iš miego. Jei kas buvo apsnūdęs, prisikeikime naujam darbui, naujam gyvenimui! Visi į naują dvasios prisikėlimą!

Kęstučio apygardos biuletenis, 1950 m. 04-05, Nr. 3-4, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 12, l. 227-232. Originalas, mašinraštis.
Publikuota: *Laisvės kovos 1944-1953 metais*, sud. D. Kuodytė ir A. Kašėta, 1996, p. 551-553.

214 *dokumentas*

Straipsnis Velykų proga

Prisikels ir Lietuva!

Kiek laisvame pasaulyje *Aleliuja*, vargonų ir būbnų palydimas, skambėjo džiaugsmingai ir didingai, tiek pas mus pavergtoje Tėvynėje jis nuskambėjo tyliai ir paslaptinai, daugeliui skausmo, bet kartu ir paguodos ašarą išspausdamas. Skaudu lietuviui, kai bažnyčių varpai skelbia Kristaus prisikėlimą, kai atšlaitėje pražystanti žibutė ir vyturio daina gaivinančioj pavasario padangėj pranašauja greitą gamtos atbudimą, o artojo žagrelė tuo tarpu ir vėl eis svetimos žemės arti, nepasotinamas „greičiau, sparčiau, daugiau!“ stengsis ir toliau lietuviui už pusdykį atlyginimą paskutinį prakaito lašą išspausti ir paskutinį duonos kąsnį išplėšti. Ir peržvelgęs jau nueitą gana ilgą kančios kelią ir iki šiol jame didvyriu ištvėręs, klausia lietuvis: „Kada gi pagaliau Tu, mano Tėvyne, kelsies?“

Prisikėlęs Kristus tau, nuliūdęs savo Tėvynės sūnau, atsako: „Jeigu tu tebesi gyvas man, - ramybė teesie tau ir tavo Tėvynei!“, o laisvasis pasaulis jau priduria: „Aš atskubu tau į pagalbą, ir greičiau nei tikiesi vėl tapsi laisvas savo mylimoj Tėvynėj. Tik dar valandėlę ištverk ir galėsi vėl statyti ir puošti savo sodybas, negailestingai bolševikinio tiro no išardytas!“

Lietuvi, jeigu tu kartu su Kristumi, dėl savo Tėvynės neliūdėk! Jis siunčia tau laisvąjį pasaulį į pagalbą, kad tavo Tėvynei padėtų išvysti Prisikėlimą.

Valio kovoje už tikinčią laisvą Lietuvą nepalužusiems lietuviams, nes tik jie neapsivils Lietuvos prisikėlimu!

Redakcija

Laisvės varpas (Kęstučio apygardos organas), 1952 04 18, Nr. 2 (171), GAMF, inv. Nr. 47.
Nuorašas, mašinarštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 291.

215 *dokumentas*

Straipsnis Velykų proga

Prisikėlimo šventė

Dvyliktą kartą švenčiame Velykų šventę gedulo ženkle, juodžiausios vergijos ir priespaudos sąlygomis. Tačiau ir tokioj aplinkoj Velykos mums teikia daug džiaugsmo ir paguodos, nes ši diena visada mums buvo prisikėlimo ir džiaugsmo šventė, pavasario ir gamtos atgijimo šventė.

Mums, pavergtiesiems, ši diena yra tartum toji pranašystė, kad po gavėnios ir kančių savaitės turi ateiti prisikėlimas ir džiaugsmas, kad po šaltos ir niaurios žiemos turi suskambėti pavasario vėjų gaudimas. Tad švęsdami šią dieną ir regėdami dabarties skausmą mes savo mintimis bėgame į praeitį ir į ateitį. Praeities prisiminimai kalba mums, kokia graži ir džiaugsminga būdavo Velykų šventė laisvės dienose, o mintys apie ateitį žadina mumyse ilgesį gražesnių ir šviesesnių Velykų, laisvųjų Velykų, kurias mes galėtume švęsti ne kaip Stalino retežiais surakinti vergai, bet kaip laisvi žmonės savo laisvoje Tėvynėje.

Ilga, labai ilga žiema. Sunki, be galo sunki ir kruvina priespauda. Ne stebėtina, kad po tokia našta jau ne vienam lietuviui ir viltis palūžta. Dėl ko palūžta? Dėl to ilgo laukimo, dėl to, kad žmogus tiesiog pailsta savo dvasioje.

Tačiau tas palūžimas - tai tik dvasios silpnumo arba tikrosios politinės padėties nesupratimo ženklas. Kas stebi akyla ir suprantančia akimi dabartinius pasaulio įvykius, tas aiškiai išvelgia, kad, nors lig šiol viskas vyko ne taip greitai, kaip mes to buvom norėję, tačiau visi reiškiniai rodo, kad pavergtųjų tautų išsivadavimas ateina tvirtu ir tikru žingsniu ir kad jis jau nebe toli. Tuo tarpu neįsileisime į ilgus politinius išvedžiojimus. Tačiau tik prisiminkime tuos balsus, kurie radijo bangomis iš lais-

vojo pasaulio mus pasiekė Vasario 16 proga, kai daugelis žymių laisvojo pasaulio politikų ir daugelis žymių mūsų veikėjų Vakaruose padarė pareiškimus ne tik užtikrindami, kad Lietuvai ateis išsivadavimas, bet ir pabrėždami, kad tas išsivadavimas įvyks visai artimoj ateityj. Buvo net balsų (JAV senatorius Soutestonas), kurie reiškė įsitikinimą, kad tai gali būti tik mėnesių dalykas. Nesam linkę ginčytis dėl terminų ar jais akylai tikėti, nes terminų nustatymas visada yra tik spėjimo dalykas. Tačiau dėl to, kad mums aušta pavasario diena ir artėja tautos prisikėlimo šventė, visiškai netenka abejoti.

Laukiame audros. Laukiame pavasario griausmo, kuris suskaldytų bolševikinės vergijos ledus. Visi audros ir perkūnijos pranašai jau skraido įkaitusioj politinėj atmosferoj. Trenks galingas pavasario griaustinis, kruvinas lietus suvilgys mūsų žemę, tačiau po to ji laisva ir džiaugsminga šypsosis pavasario saulei.

Tiesa, yra žmonių, kurie labai nelaukia tos dienos, kurie nori sau ir kitiems įkalbėti, kad ta diena niekada neateis. Tai tautos nusikaltėliai. Ne vieno jų rankos suterštos savo brolių krauju, ne vieno jų kišenėse skamba Judo sidabriniai. Yra, kaip sakyta, ir tokių, kurie jau pavargsta ir palūžta dvasioje, kurie iš lėto ima pasiduoti priešo įtakai ir pradeda apsinuodyti jo nuodais. Jie skleidžia abejojimą ir nepasitikėjimą ateitimi. Tai tie, kuriems trūksta atkaklumo ir ištvermės.

Tačiau ar kas to nori ar nenori, bijo ar nebijo, abejoja ar neabejoja, tiki ar netiki, o pavasario perkūnija vis tiek sugriaus ir laisvės diena mums vis tiek išauš! Mūsų pasitikėjimas ateitimi yra visiškai tvirtas. Mes šią dieną jau nematom jokio reikalo statyti sau klausimą: ateis ar neateis išsivadavimas? Mes statome sau tik vieną klausimą: kaip mes tą išsivadavimą sutiksime?

Kaip sutiks laisvės dieną tas, kurio sąžinę slegia Judo ženklas, kurio rankos suterštos savo brolių krauju? Kaip sutiks laisvės dieną tas, kuris pamynė savo kalbą, savo tautos papročius, žmogaus garbę ir padorumą? Ne paslaptis, kad laukinio okupanto žiauriausiai prievartaujama mūsų tauta kai kur ima persiimti jo nežmoniškais papročiais ir klaidiu gyvenimo pakrikimu. Gėda tiems, kurie šioms įtakoms pasiduoda! Dar didesnė gėda bus tada, kai tamsiąsias jų sąžinės dėmes nušvies skaisčioji laisvės saulė.

Todėl Velykų šventėse permąstykime savo gyvenimą ir pergalvokime, kur mes einame. Jei suklydome, grįžkime į teisingą kelią. Žinokime, kad net sunkiausią kaltę galima atpirkti, - jei ne visai atpirkti, tai bent žymiai ją sumažinti.

Žinokime, kad artėjančioje tautos prisikėlimo šventėje triumfuos tik tie, kurie nepalūžo kovoje už laisvę, tie, kurie nesutepė savęs lietuviui netinkančiais darbais, ir tie, kurie, nors ir suklydę, spėjo pasitaisyti ir atpirkti savo kaltes. Visi kiti gi susilauks tautos pasmerkimo, ir didis nuliūdimas juos ištiks šviesiąją tautos džiaugsmo dieną.

Laisvės kova (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 04, Nr. 4, Pasvalio viešoji biblioteka.
Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 304-306.

216 *dokumentas*

Straipsnis Velykų proga

Kryžius ir Prisikėlimas

(Velykinės mintys bolševikinio teroro metu)

Kristus merdės iki pasaulio pabaigos; tad budėkime kartu su Juo.

Kiekvieno žmogaus ir kiekvienos tautos gyvenime, kaip ir Kristaus gyvenime, būna du momentai: Didysis Penktadienis ir Velykų rytas - Kryžius ir Prisikėlimas. Be Didžiojo Penktadienio nėra Velykų ryto ir be Kryžiaus nėra Prisikėlimo. Be kančios ir aukos nėra gyvenimo, be ašarų nėra džiaugsmo.

Kryžiaus ir Prisikėlimo tiesa mus guodžia, ramina ir duoda mums vilties. Toji tikrėnybė, kad po Kryžiaus seka garbingas Prisikėlimas, buvo paguoda katakombų krikščionims, kurie, paniekinę gyvybę ir mirtį, per sunkias kovas ir kruvinus persekiojimus išnešė ir mums išsaugojo geriausią palikimą - tikėjimą į Kristų, kuris kentėjo ir prisikėlė. Mes sustojame kupini rimties ties tais trimis milijonais tylių kankinių, kurių daugumos istorija šiandien ir vardų nežino. Mes lenkiame galvas prieš tuos tyrus žemės angelus, - didvyriškas krikščionių mergaites, kurios drąsiai žengė į mirtį ir kurių žingsnyje, kaip jomis stebisi vienas nekatalikų rašytojas, skambėjo geležinis romėnų legiono žingsnis. Mes lenkiame galvas prieš tuos jaunuolius, Kristaus karius, kurių tikėjimas nepalūžo nė po budelio kalaviju, mes didžiuojamės ir esame įpėdiniai tų vyrų ir moterų, kurie savo sąžinių neišmainė į pinigus ir gerą vietą.

Artinas vakaras. Tuoj užstos naktis ir danguje blykstelės pirmosios žvaigždėlės, t. y. bus tas metas, kada nelaimingieji ir persekiojamieji visais priespaudos laikais gali laisvai atsidusti, nes žvėrys, prisisotinę krau-

jo, yra sumigę. Viršum kankinių - krauju pasrūvusios Romos naktis. Sienų ir medžio šešėliais žengia krikščionys į vieną daržinę. Daržinėje ant sienos kabo didelis medinis kryžius. Katakombų krikščionys, suklopę prieš kryžių, kelia ašarų pilnas akis į Nukryžiuotąjį. Priekyje klūpo apaštalas Petras. Tyla, bet skausmo per daug, ir jis nesulaikomai prasi-veržia iš sukruvintų širdžių:

- Pagonys suėmė mano vyrą, ir aš likau viena su trimis mažais vaikais, ir kas dabar juos maitins, Viešpatie?

- Budeliai išniekino mano dukterį ir, Viešpatie, tai leidai?

- Budeliai užmušė mano sūnų, Viešpatie, tyli?

Pakyla apaštalas. Jo galva ir rankos dreba. Iš jo veido dvelkia tarytum įkūnyta senatvė ir negalė. Jis atsigręžia į krikščionis ir tyliai balsu prabyla:

- Aš buvau Kalvarijos kalne ir aš girdėjau kūjo smūgius, ir aš mačiau, kaip Jį prikalė, ir kaip kryžius pakilo aukštyn. Ir man širdis susopo, ir aš maniau, kad viskas jau yra žuvę. Bet Viešpats trečią dieną prisikėlė... Aš, Dievo apaštalas, sakau tau, kuri likai su mažais vaikais, kad Dievas bus jų tėvu. Ir tau, kuriai budelis išdergė nekaltas dukteris, sakau Kristaus vardu, kad atrasi jas gražesnes už Chebrono lelijas. Aš sakau tau, motin, kuriai budeliai užmušė sūnų, kad jis prisikels garbingai.

Daržinėje pasidarė tylu. Už daržinės švilpavo sargybinis. Pro stogo plyšius prasiskverbusi blanki mėnesienos šviesa nušvietė į kryžių pakeltas akis ir skausmo nuskaidrintus veidus.

Katakombų krikščionys mirė ir savo mirtimi nugalėjo. Viršum tirono kapo išsiskleidė gražiausi religijos meilės žiedai. Mes esame pirmųjų krikščionių įpėdiniai. Tad būkime verti jų.

1871 metais Prancūzijoje prasidėjo kruvinos persekiojimo dienos. Laisvės, lygybės ir brolybės vardan raudonoji komuna, komunizmo pranešėjas, siuntė tūkstančius žmonių į mirtį. Kiekvienas kunigas, atsisakęs prisiekti civilinei konstitucijai, be apeliacijos teisės per 24 valandas buvo nužudytas. Kiekvienas pasidavėlis, kuris persekiojamąjį įduoda valdžiai, gauna 100 rublių atlyginimo. Kas jį priglaudžia ir slepia savo pastogėje, tam nukertama galva ar ištremiamas. Visi kryžiai pakelėse nukertami, bažnyčios uždaromos. Taip skamba komunizmo pranašų įsakymas iš 1871 metų balandžio 24, rugsėjo 17 ir spalio 20. Revoliucijos kareiviai kasdien siautėdavo kaimuose ir krėsdavo sodybas, ieškodami giljotinai aukų. Tačiau, nepaisant šitokių drakoniškų priemonių, tikintieji slėpdavo nelaiminguosius ir, kai užeidavo geradarė naktis, gerieji kunigai išlįsdavo iš savo slėptuvių ir perbėgdavo kaimų lūšneles, kur laikydavo Kalvarijos Auką, suteikdavo sakramentus, laimindavo jaunavedžius.

Jau prietemis, ir patikimieji žmonės renkasi į daržinę ar aptamsintą kambarį (kad dar labiau užmaskuotų nuo siaučiančių po kaimus komunistų gaujų, vyrai privažiuodavo prie daržinės durų su šieno vežimu ir, lyg niekur nieko, iškraudavo šieną), o ten – kunigas, išblyškusiu ir kančių išvargintu veidu, paskubomis užsideda liturginius rūbus ir pradeda Kalvarijos Auką: „*In troibo ad altare Dei*, - aš žengiu prie altoriaus Dievo, kuris linksmina mano jaunystę...”

Daug ir tų, kurie su meile juos priglaudė, žuvo, bet į žuvusiųjų vietą stojo kiti pasiryžėliai. Jie mirė, bet per kryžių ir kančias atpirko savo tautai prisikėlimą, nes laisvės ir meilės idėja, dėl kurios kovojama, nemirė. Iš pagrindžiu išsisklaidė skausmuose apvalyta krikščionybė ir šiandien nė vienas kraštas, kaip Prancūzija, neturi tokių minties žmonių kaip Konvertitus, Maritenas ir Bargsonas, tokių rašytojų, kaip Polis Burgo, Renė Bazia ir kitų, kurių raštuose iš kiekvieno puslapio dvelkia gili krikščioniška mintis.

Viskas bėga ir keičiasi, viskas yra palenkta kintamumo dėsniams ir laikas žaidžia tironų sostais, tik Tu vienas, Viešpatie, kaip sako Tavo apaštalas, buvai tas pats vakar, esi šiandien ir per amžius būsi. Mes tikime, Viešpatie, kad bolševikinis slibinas praeis kaip šešėlis, kaip bjaurus sapnas ir kad jis bus nusviestas šalin kaip nudėvėtas rūbas, kad iš kraujo prisikels Tėvynė, kad sužydės baltai obelys ir vyšnios, susiūbuos laukuose auksiniai kviečiai. Mes žinome, Viešpatie, kad Tu užgydysi mūsų žaizdas, ir mūsų širdyse beliks tylus liūdesys ir ilgesys žuvusių draugų. Būk, Viešpatie, dabar užuovėja nuo šiaurės vėjo mūsų broliams Sibiro tundrose ir pastogė mūsų partizanams laisvės kovoje nykią naktį. Palaimintas būk, Viešpatie, kantrybės ir visokios paguodos Dieve, kuris mus paguodi kiekviename sielvarte.

(Iš „M[alda] G[irioje]“)

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1953 04 20, Nr. 4 (162), GAMF, inv. Nr. 38. Originalas, mašinraštis.

Bažnyčia ir tikėjimas

217 dokumentas

Dėl Kauno arkivyskupijos kurijos raginimo paklusti legalizacijai

Nauja bolševikinio melo priemonė

Laikraštyje „Tarybų Lietuva“ Nr. 149 atspausdintas Kauno Arkivyskupijos Kurijos atsišaukimas, raginantis išeiti iš miškų, padėti ginklus ir grįžti į namus. Šitas atsišaukimas atskirais lapeliais beveik prievarta brukamas kiekvienam į rankas. Kaipgi į šitokią atsišaukimą žiūrėti?

Kad Bažnyčia, saugodama Dievo įsakymus, duotus žmonijai, visuomet smerkė žudymą nekaltų žmonių kaip didelį nusikaltimą prieš Dievą. Tačiau Bažnyčia niekuomet nėra pasmerkusi to, kuris užpultas gynėsi iki atėmimo gyvybės užpuolikui. Priešingai, dieviškoji teisė žmogų net įpareigoja savo gyvybę saugoti ir reikalui esant visomis priemonėmis ją ginti. Kas mes esame: užpuolikai ar užpultieji? Mes nieko neužpuolėme ir nemanome užpulti. Mes esame užpultieji. Mus užpuolė bolševikinis siaubas, norėdamas praryti visą mūsų tautą. Bolševizmas, kaip maras, kaip užkrečiamoji liga, užpuolė mūsų tautos organizmą. Dėl to ėmėmės griežtų priemonių nuo šitos epidemijos apsaugoti. Bet kaip atsispirsi epidemijai, pirmiau nesunaikinęs jos bakterijų? Kaip apsisaugosime nuo bolševikinio maro, nesunaikinę jo bakterijų - žmonių, kurie tą marą platina? Aiškiau bus šitaip: *ne mūsų partizanai žudo nekaltus žmones, o bolševikinės bakterijos - žydiškieji enkavedistai*. Priešingai, *mūsų partizanai gina save ir visų mūsų tautos organizmą nuo bolševikinio maro*.

Iki šiol prieš mūsų ginkluotąsias pajėgas enkavedistai naudodavo tik teroristinius veiksmus. Tačiau daug kur jau nudegė. Dėl to griebėsi kitų, švelnesnių priemonių. Atsišaukimais ir mitingais tarėsi išprašysią partizanus iš miškų. Kai ir šitos priemonės nepadėjo, pradėjo daryti spaudimą dvasininkams, kad jie bažnyčiose ir kitur darytų įtakos ir parkviestų namo besislapstančius. Bailesnieji dvasininkai, pabūgę teroro, tą bolševikinį norą patenkino. Tačiau drąsesnieji griežtai atsisakė bažnyčią panaudoti politiniams reikalams. Dabar bolševikiniai budeliai

prieš savo galą ėmėsi dar vienos ir galbūt paskutinės priemonės. Kau-
no Arkivyskupijos Kurijai padarė griežtą spaudimą parašyti tikintie-
siams atsišaukimą, kuris paremtų bolševikų teroristinius užsimojimus.
Žinoma, Kurijos atstovai, norėdami išvengti teroro, tokį atsišaukimą ir
išleido.

Brangus lietuvi, žinodamas žvėriškus bolševikų užsimojimus, nekreipk
dėmesio į šitokius jų atsišaukimus. Nesvyruok, bet būk tvirtas, kaip iki
šiol buvai!

Partizanai
1945.VII.15.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1945 07 15, Nr. 4, A. Kašėtos
asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

218 *dokumentas*

Bažnyčios ir tikinčiųjų persekiojimas

Tarybinė religijos „laisvė“

Laisvių ir kitokių žmogaus teisių Stalinas savo „rojuje“ negailėdamas
visiems atsekėjo. Štai LTSR konstitucija, be tūkstančių kitų laisvių, 96
straipsniu garantuoja sąžinės ir religijos laisvę.

Religija, arba tikėjimas, yra kilnus žmogaus dvasios reiškiny. Ji visa-
da auklėja žmogų doros, teisingumo ir meilės pagrindais. Dora, teisingu-
mas ir meilė - tai didžiausi komunistų priešai, nes jų santvarka remiasi
smurtu, melu ir neapykanta. Konstitucijoje įrašyta religijos laisvė yra šlykš-
tus melas pasaulio akims suklaidinti. Su visu azijatišku išūlumu bolševi-
kai kovoja prieš religiją, nes religija yra didelė kliūtis paverčiant žmogų
aklu bolševikiniu įrankiu. Jie nori atimti iš žmogaus Dievą ir tikėjimą, o
į jų vietą pastatyti milijonų žmonių žudiką Staliną ir jo partiją. Norėdami
išnaikinti tikėjimą, pirmiausia bolševikai atkreipė savo durtuvus į dva-
siškiją. Per spaudą, radiją ir mitingus purvu drabsto lietuvių vyskopus ir
kunigus, kad pateisintų visuomenės akyse jų sunaikinimą. Nuo savo vieš-
patavimo pradžios suėmė visus Lietuvos vyskopus, išskyrus Panevėžio
vyskupą senelį Paltaroką, kurį MVD-istai dar ir dabar dažnai kamuoja ir
terorizuoja. Iki 1947 m. pabaigos sušaudyta, ištremta ar įkalinta virš 400

kunigų. Uždaryta ar išvaikyta visi vienuolynai. Vienintelė likusi Kauno kunigų seminarija, kuri yra žiauriai persekiojama ir budrios MVD-isto akies sekama, šiandien norima visai sulikviduoti. Neužmiršta bolševikai ir bažnyčių, kurių bokštai lyg ylos bado jų akis. Bažnyčios sistematiškai uždarinėjamos ir paverčiamos sandėliais, lageriais ar pasilinksminimų vietomis. Tik Vilniuje uždaryta Šv. Kotrynos bažnyčia, kuri paversta grūdų sandėliu, Šv. Jokūbo, Šv. Rapolo, Šv. Petro ir Povilo, kuri savo gražiu barokiniu stiliumi pagarsėjusi Pabaltijy, Šv. Onos, kuri garsi visame pasaulyje kaip vėlyvosios gotikos gražus architektūrinis pastatas, ir dar viena kita. O Šv. Zitos bažnyčią Rasų gatvėje kartu su šventoriumi pavertė koncentraciniu lageriu kaliniams. Tai tiesiog pasityčiojimas iš žmogaus jausmų!

Per spaudą ir radiją bolševikai rėkia į pasaulį apie religijos laisvę, kurią net Vyšinskis Generalinės Asamblėjos Globos Komitete „kilnia-dvasiška“ reikalavo įvesti į žmogaus teisių deklaraciją. Jis „nemato“, kaip jo pavaldiniai Stalino „rojuje“ persekioja ir niekina tikinčiuosius, pvz., tik Vilniuje 1948 m. buvo atleista 150 mokytojų iš darbo vien dėl to, kad jie lankė bažnyčią. Tiksliai bolševikai vykdo savo šūkį: „Geriau mokykla be mokytojo negu su mokytoju, lankančiu bažnyčią“. Mokyklose varoma šlykščiausia antireliginė propaganda ir net draudžiama mokiniams lankyti bažnyčią, grasinant pašalinti iš gimnazijos. Mitingus ir susirinkimus daro tyčia pamaldų metu. 1948.VI.15. Daugose (Alytaus apskr.) kaip tik pamaldų metu ginkluoti istrebiteliai suvarė visus vyrus į salę ir čia bjauriausiai niekino tikėjimą. Net mūsų gražieji pakelių kryžiai ir smūtkeliai bado okupantų akis, pvz., Daugų komjaunuoliai Naruševičius, Kalašnykas ir Morkūnas su dar vienu rusu 1948.V.12 vietos kapuose sudaužė 29 kryžius, o nuo likusių nuplėšė Kristaus statulėles. Arba vėl 1948.X.9 Kaniavos km., Rudnios valsč., Varėnos apskr. girtas istrebitelis šovė į Kryžių, bet jam kišenėje sprogo granata ir „didvyrį“ užmušė, kartu sužeisdama ir greta stovėjusius du vaikus.

Tai toki ir panašūs pavyzdžiai kalba apie bolševikinę „religijos laisvę“. Tik bjauriausi žmonijos išsigimėliai gali taip kalbėti ir kartu niekinti kilnius žmogaus jausmus. Nenuostabu, kad ir pats senovės romėnų Neronas netikėtų atsikėlęs iš kapo, kad tokių gabių jo įpėdinių esama XX amžiuje.

Laisvės varpas (Dainavos apygardos organas), 1948 12 10, Nr. 15 (24), GAMF, inv. Nr. 435. Originalas, mašinraštis.

Apmąstymai Kūčių naktį apie gėrį ir blogį

Tyliąją naktį

Prieš keletą metų išsakė man savo meilę Žemės Skausmo Ašara. Pradėjo savo kalbą lietuviška malda:

- Ištiesk, Viešpatie, savo palaimos ranką! Ties begale aukų ištark: pakanka!..

Savo kalbą baigė nūdienos klausimu: žmogus - likimo kalvis ar likimas žmogui dalia kala?

Į šitą kalbą turėjau atsakyti tada, kai virš mūsų galvų aštuoniasdešimt trys NKVD durtuvais žemę arė; likimo klausimu turėjau pasisakyti laiku, kai mus aštuonis broliais jungė ginklas, kai kiekvieną akimirką mus amžių Broliais galėjo sujungt mūsų garuojantis kraujas.

Ties begale aukų Brolių Kūčios. Tarytum sapnas balta drobule užties-tas stalas, prie kurio sėsdavo Tėvas, Motina, broliai ir seserys.

- Žmogau, likimui lenksi galvą ar kūdikiu Viešpatį sveikinsi šian-dien?

Gal protas į tai atsakytų?.. Tik neseniai ir Hitleris liepė jo protu vado-vautis. Kas neklausė jo protingų išvadų, piktai likimas iš to juokėsi. Bet kas juo sekė, šiandien ir patsai Hitleris iš tų turbūt kvatojasi. Proto išda-va ir komunizmas. Planingai žemę jis įaudrino. Audros blaškomas žmo-gus jau meldžia savo Viešpatį:

- Ištark - pakanka!..

Audros siūbuojama giria nurimusi prie Brolių stalo. Kūčios. Didžioji mano tėvų žemės šventė. Tėvų žemės sūnūs tėvų žemės kalba taria:

- Sveikas, Jėzau gimusis!..

Ne sapnas. Kūčių naktį budžiu tautos gyvenimo sargyboje. Į miško glūdumą įsisupa varpų garsai mano tautos bažnyčių.

Kas įsupa juos šaukti mano tautą prie maldos? Kas statė tas bažny-čias, kur šiandien giedos giesmes Viešpačiui? Kas atvedė mus į balta drobule išpuoštą giria pakviest žmoguje gimti Kūdikėliu Tą, kuris vien Meilę artimui tesėjo?

Likimas davė visa tai ar čia gyvenimo žingsniai?

Ir nepagalvojus.

Kai regime žmogų kūdikiu juokiantis, net širdis sopsta besidžiaugiant likimu jauno. Žmogus paseno, užpečky krioši, - jau ir pikta į likimo

užmiršto pusę žiūrėti. Tik kai šitie nevienodi likimai, kai anūkėlis su seneliu vienu du susitinka, tada jiems prasideda gyvenimas.

Kai atsiveria senelio paslapčių durys, tada užpečkis palaimintos žemės karalių rūmais palieka. Karaliūnais juodu po juos vaikšto, jų gėrybėmis stebisi, anų grožybėm džiaugiasi. Užvis anūkėlį labiau žavi tas amžino žmogaus gyvenimo aukso juoku žėrintis obuolys, kur nuo žmogaus gyvenimo pikto likimo šmėklos saugoja, kurios nebaisios tam, kas geria iš gyvenimo šaltinio vandenį. Anūkėliui rūpi šitas obuolys savo Motutei parnešti. Jis, matai, jaunas nori, kad jo mieloji Motutė nesirgtų, kad, kokios nelaimės ištikta, jo vargo našlaitėliu nepaliktų.

Kaip savo dieną kūdikis jaučia savo Motinai meilę. Jis težino, kad tą meilę tik tada Motutė patirs, kai jo gyvenimas bus nugalėti piktoms šmėkloms, nuo žmogaus gyvenimo saugojančioms laimės obuolį. Meile gyvenimui plakanti širdis geru jį prie senelio glaudžia. Jis ir sapnuodamas tik iš gyvenimo šaltinio vandenį geria. Gardus jisai, kaip graži senelio pasaka - tikras žmogaus gyvenimas. Laimingas ir senelis, jauno miego alsavimą greta savęs jausdamas.

Gražus mano jaunų dienų užpečkis! Tu... tu mane atvedei į baltu patalą paklotą mišką, kad kūdikiu dvasioje sveikinčiau gimusį Viešpačių Viešpatį... Mano seneli! Laimingas aš šiandien. Klausiau tavęs, dėl to svetimi man piktų šmėklų ūkčiojimai, - aš su savo Broliais klausau varpų gaudimo, kurie lietuvių vadina sveikinti žmoguje gimusį Viešpatį.

Pagalvojus.

Retas negalėtų prisiminti dienos, kai pirmą kartą Motina jį į bažnyčią nusivedė. Čia, prie Motutės prigludus, didu kūdikio sieloje.

- Nuo bado, maro, ugnies ir karo gelbėk mus, Viešpatie! - visa bažnyčia gieda, Tėvelis ir Motutė irgi, - o kaip gražiai vargonai pritaria!

Gal senelis, jei dar gyvas, gal šiaip kas iš gerų žmonių paaiškina vaikui, kad pikto likimo šmėklos, kurios nuo gyvenimo auksu žėrintį obuolį saugoja, tėra maras, badas, ugnis ir karas. Pažvelkime į gyvenimą! Argi ne kūdikiais dvasioje savo žilą galvą pagerbė tie, kurie atrado apsaugojimą žmogaus nuo maro, raupų ir kitų ligų?

Iš skausmo alpo motinos prie badu mirstančių kūdikių ir tuo laiku, kai už jūrų marių duonos tikras perteklius buvo, kai jos iš vieno krašto į kitą nebuvo kuo pervežti. Tik kūdikiais mirdami seneliai paliko milžinus laivus, traukinius, lėktuvus, automobilius. Paskutinis pokaris parodė, ką gali transporto priemonės, - dėka UNRROS milijonai žmonių Europoj ir Azijoje buvo išgelbėti nuo bado, - prie badu mirstančių kūdikių

raudojo tik tų kraštų Motinos, kurių valdžia ir Motinų skausmu savo galybę stiprina. Tiesa, čia - vietoj Motinos Meilės - 8 kovo šaukiama „ura“ premijuojamai moteriškei, keliančiai valdžios galybę.

Paskutinis pokaris parodė ir tai, kad Dangaus ir Žemės Viešpats iš-klausė žmonių meldimą, - Niurnberge ugnis pavertė pelenais tuos, kuriems motinų kūdikiai tebuvo jėga Žemės gyvenimui karo audrose skandinti. Tai Motinų Sūnų dokumentas žemei, kad ir ugnis tebus amžinoji prapultis tiems, kas motinų skausmu - karų pagalba - sieks sau galybės.

Skaidrus, kaip mano šalies gyvenimas, liepsnoja laužas. Brolių veidai mano tautos gyvenimu šviečia. Skamba bažnyčių varpai - šviečia ginklai - kūdikiais klaupiam prieš gimusį Viešpatį.

Daug tų, kurie pernai su mumis amžių Kūdikėlių sveikino, šiandien iš amžių aukštybių su mūsų Viešpačiu laimina mus. Jų šviesus gyvenimas, tyra meilė Motinai, pro likimo šmėklas mus veda nugalėti tuos, kurie karus žemėje kelia.

- Motin! Dėkui tau, kad mylėjai mano senelį - savo tėvą. Tu man davei gyvenimą, jis nemaraus gyvenimo kelius parodė.

Nepaprastas likimas.

Mūsų protėviai ir tėvai galėjo stebėtis nepaprastu Atilos, Aleksandro Makedoniečio, Napoleono ir visos eilės didesnių ir mažesnių sostų ir karūnų dalintojų likimu. Mes iš tokių pergyvenome Hitlerį. Visi jie, į saulę savuosius vesdami, tikrais arais į ją ir patys kilo. Vėliau, tarytum žemei po jų kojom prasivėrus, į prarajas prasmego. Šiandien likimo garbė prie Stalino sosto pristojusi.

Kam Motina gyvenimą dovanojo, kam seneliai gyvenimo paslaptį atidengė, prie Kūčių stalo sveikindami į žemę žmogumi nužengiantį Dievą pažvelkime į šiuos nepaprasto likimo atstovus.

Nepaprastųjų atsiradimas tautoje sutampa su laiku, kai tautai prireikia tik žmogui galimų pastangų: iš nelaisvės namų vaduojantis, nuo nelaisvės apsiginant ir panašiais atvejais. Tai tautos kilimas jaunam gyvenimui, į ką žmogui žvelgiant net širdis sopsta iš džiaugsmo. Kas šitai tautai kelią pastoja, tie tik piktomis šmėklomis tegali ūkauti prieš kūdikių auką, kurie žengia Motinai auksu žėrinčio obuolio parnešti. Šių šmėklų ūkavimas - tai užmiršusių jaunų kilimą senių kriošėjimas. Didį, kaip žmogaus gyvenimas, jaunatvės kova. Jei kas šitos kovos dalyvių vainikuoja šio žygio vainiku, tas jaunos tautos gyvenime ir lieka - Didysis.

Kristaus gyvenimą švenčiame. Jo skelbiama artimui meilė žmogui kalba:

- Neniekink ir tu nebūsi suniekintas!

Didysis gali atsirasti toje tautoje, kurių gyvenimo būdai šita tiesa svetima. Didžiojo išpažinimas yra paniekinimas savo Motinos už tai, kad ji tave mažu pagimdė. Didysis, įtikėjęs savo aureole, savą tautą tegali laikyti savęs verta tiek, kiek ji gali prisidėti prie jo misijos, kurią jam likimas patikėjo.

Tai ne jaunos tautos gyvenimas. Tai, murmant jai dėl savo nelaimingų gimimo, prasimušimas asmenybių mažutėliams valdyti.

Didysis sau lygių turėti negali. Šita tiesa yra tautai ženklas, kad raudant Motinoms dėl jų kūdikių kančių didysis privalo kilti savęs vertam žygiui - mažaverčių sunaikinimui. Šitas žygis yra mirtis toms tautoms, kurios išpažįsta tik žmogaus - ne didžiojo - gyvenimą. Žmogaus prigimtimi gyvenančios tautos prieš didžiojo kėslus ir grumiasi kaip prieš savo mirtį iki to laiko, iki didžiojo žeminami pamato, kad jie iš tikro mažaverčiai prieš žmogaus gyvenimą, iki ir didžiojo tauta nuo savo vado - kriošinio senio - nusigrįžta. Čia nepaprasto likimo atstovai išvysta savo prarają, į kurią - žmogaus pastūmėti - jie ir nugarma.

- Mano protėviai! Mano senelis iš jūsų amžių atėjęs. Jūs Amžių Tiesą išdrožėte Rūpintojėlyje, kad iš Jo senelis išskaitęs parodytų man amžių kelią.

Stalino pradžia - žemėje mirstančioji neapykanta, - Brolių gyvenimas - likimo užmirštiems stalinams pergyventi. Laimingas, kad galiu su Broliais Amžių Tiesos Duoną valgyti. Šita Duona yra Meilė Artimui - Žmogaus gyvenimo žingsniai.

Mes ir likimas.

Ne vienas mūsų klausia:

- Argi likimas jus į mišką Kūčių valgyt atvijo?

- Ne! - Broliais atsakome. - Vijo mus klausyti kvailų politruko klaidėjimų apie tai, kad likimas mums padovanojo vadą. Politrukas šaukė tikėti, kad likimo dovanoto vado esame vaikai, - kad šito tėvo valia yra mūsų laimė ir šviesa. Regėdami, kad šituo politruku tikėjimas būtų mūsų tėvų ir protėvių išniekinimas, mes nuo jo nusigrįžome.

Žingsnius mūs lydi likimo vado prakeikimas. Gyvenimą mūs kerta kulkosvaidžių ir automatų šūviai. Tai pikto likimo šmėklų ūkavimas. Pro šitą ūkavimą Broliais žengiam. Miestelius išpuošiam karžygių gar-

be. Kalėjimuose ir Sibire pelnome kankinių vainikus. Baltai išpuoštam miške sveikindami žmoguje gimusį Viešpatį, Viešpaties vardu tariame:

- Tai žmogaus kelias komunistiniam likimui pergyventi!

Tiesa, suprasti mus tegali tik žmogus, kuris gyvenimo viešpačiu yra, kuriam kada tai piktu likimu kvatojosi vandenynai, per kuriuos jis šiandien tikru jų valdovu plaukia laivais, virš jų lėktuvais skrenda; kuris, kūdikiu dvasioje išėjęs į atradimų šalį, kūdikio džiaugsmo šypsena grįžo seneliu su vaistais nuo maro ir kitų ligų; kuris ir prasikaltėlių žmogaus gyvenimui žmogumi gražina.

Skaidria laužo liepsna šviečia Brolių veidai. Ties begale aukų, kurios pernai, užpernai ir kitais metais Broliais valgė Kūčias miške prie laužo, Brolių galvos nusvyra - Jų šviesų gyvenimą Broliai malda pagerbia. Regime: mūsų kritusieji greta tų, kurie žmogaus gyvenimo amžių istoriją kūrė, kuri yra pagrindu žmogaus ateičiai kurti, - Jie amžius gyvens žmonijos gyvenime. Tai Rūpintojėlio šalies Karžygiai žmogaus gyvenimo amžiams komunizmą sunaikinti. Ties Karžygių Auka likimo vergiami dejuoja:

- Žmogus tik vabalas prieš beširdį likimą!

- Neniekinkite to, kuo esate gimę! Šventą Naktį Broliais šaukiame tiems, kurių galvos prieš aklą likimą linksta! Jūsų, kurie vaduojatės likimu, ir komunizmas žmonėmis nelaiko. Komunizmas tik masėms vabalo likimą lemia! Masės komunizmas veja į kolektyvus, kad jų likimą atiduotų politruko malonei! Kolektyvininkus politrukas versdamas šnipais jiems šitą likimą nulemia: šuniška ištikimybė duondaviui, šuniška neapykanta tam, su kuriuo gali tekt dalintis nuo duondavio stalo nukritusiu kaulu! Šito neslėpdamas komunizmas nuo lietuviškų masių savo spaudoje skelbia: „Auklėti šventą neapykantos jausmą“ („Tiesa“ 49.06.02, psl. 3)! Rūpintojėlio šalies sūnau, dukra! Argi švento neapykantos jausmo persotintos masės nelaikys komunizmo savo išganymu, kuris samdys MVD ginkluotą pareigūną, kad jas saugotų nuo tarpusavyj išsipjovimo?

Gaudžiant bažnyčių varpams, kurie lietuvių Kūdikėlių Aukai vadina, tartum krintančių lapų raudą girdi Broliai:

- Kai tik kas nors atims iš komunizmo priemones, kurių pagalba jis mus vergia, tada žinosime, kaip atsiskaityti su tais, kurie mus vijo į MVD, MGB tarnybas, kurie mobilizavo mus į tarybinę kariuomenę...

Šventa naktis. Viešpatie, Kūdikėliu ateini gimti žmoguje, kad jis savo dvasioje sau šventovę jaustų! Tu irgi ėmei rimbą išplakti tiems, kurie šventoves gyvulių prekyviute pavertė. Žmogau, tik šito akivaizdoje

prisiminki tuos senus laikus, kai gyvuliai su žmogumi kaip lygūs su lygiu kovojo dėl kasdieninės duonos kąsnio, kaip gyvuliui priveikti žmogus pasigamino akmens kirvuką. Ar tik tada nepagalvojo gyvuliai, kad tokiuo atveju jiems naudingiau prieš žmogų nusilenkti? Ar tik tada dėl savo gyvenimo teisės gyvuliai neatidėjo kovos tam laikui, kai žmogus jiems nelemtą kirvuką pames? Šiandien jau regime, kad akmeninis kirvukas padėjo žmogui pastatyti tvartą, kuriame gyvuliai savo išganyką surado.

Tikiu, žmogau, su tavimi, kad taip galvoti gyvuliai negalėjo, nes jie neturi proto. Tavo gimimas, žmogau, tau davė protą. Ne masės nuolankumu vertinki politruko kliedėjimus, bet savo prigimtimi vadovaudamasis pažvelki į masės likimo lėmėją ir rasi, kad visko valia čia yra senatve kriošintis Stalinas. Jis savo valia mygia politbiurą, politbiuras - kompartiją, kompartija - MVD, MGB ir kariuomenę, ši pastaroji jėga įgalina komunizmą iš masių išspausti masių likimui lemti jėgą - MVD, MGB, TARYBINĘ KARIUOMENĘ IR PAČIUS KOMUNISTUS. Žmogau, argi masės ne pačios sau likimą lemia?

Aušta rytas. Tekanti saulė bučiuoja Brolius, kurie žmonėmis sveikina juose gimusių Viešpatį. O galgi jiems jų Viešpats - Dievas - nūdienį likimą nulėmė?

Didus jaučiuos tarp žemės sūnų - savo Brolių, kurie garbinam savo Dievą. Jisai - Didžioji Šviesa, kuri mums žmogaus akis atidaro: jeigu Dievas atėjo ant žemės gimti žmogumi, tai žmogus tikroji Dievo buveinė yra, tai žmogus Dieviškai prigimčiai žemėje reikšti yra Dievo pakviestas, Šitaprigimtis yra *Artimui Meilė*, - visi už vieną, vienas už visus, ir nesibijosim, kad ir žemė drebėtų.

Dreba žemė nuo komunizmo dievo - patrankų, - nulenkus galvas komunizmo masė girdi, kaip iškilmingai skamba varpai, pranešdami žmogui gimusių Viešpatį. Apvilta komunizmo masė regi drebant komunistinį dievą - karo dievas išsigando.

Artojų šeima į bažnyčią važiuoja: džiaugsmas širdyje - kantriai iškentėjo politruko puolimus, už tai dar ne kolchozninkai - sau žmonės. Vargo dalia - senutė lazdele pasiramsčiuodama į bažnyčią eina, ji - kolchozninkė. Ji eina širdies sopulį savo Viešpačiui išsakyti, savo kančią su Mieliausiu savo Užtarėju pasidalinti. Melskis, Motule! Be keršto, be apmaudo. Su meile pažvelk į erškėčiais karūnuotą Galvą, ir ji tau prakalbės:

- Žemės Skausmo Ašara - tavo, Motin, sūnų nekaltas kraujas ir tavo kančios ašaros, - Tai laiškas Viešpačiui, kad reikia Motiną iš skausmų gelbėti.

Niūrus komunizmo likimas. Paklydusi masė tarp lemties lėmėjo ir lemties neišvengiančio regi žmones, einančius į Šventovę garbinti gimusio Viešpaties. Eina žmonės į Viešpaties namus pro neapykantoje skęstančius kaip pro akmens amžiaus liekaną. Eina žmonės ištiesti viešpaties ranka, kad ties begale aukų Viešpaties balsu ištartų:

- Pakanka!

Seneli - mano tautos praeitie! Tu karaliūnų ir šiandien su Broliais mane vedipro audras, pro pikto likimo šmėklas, kad karaliūnais nurinktume nuo Žemės skausmo ašaras, kad žemėje žmogaus gyvenimas žydėtų. Ačiū tau, seneli, kad man Viešpaties kelius parodei! Laimingas, kad išvengiau pagundos žmogui likimą kalti. Žmogus - žemės Viešpats. Jei-gu žmogų nori kas nužeminti, jam likimą lemti, tam Viešpats likimą nulemia - kad ir Niurnberginį.

*Gabijus**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 12, Nr. 6, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

220 *dokumentas*

Vyčių sąjungos požiūris į religiją ir Bažnyčią

Vyčių Sąjunga ir Bažnyčia

Vyčių Sąjungos laikinųjų Įstatų 14 str. d pastraipoje sakoma, kad Vyčių Sąjunga „smerkia Bažnyčios kišimąsi į politinį tautos gyvenimą“. Ties šia vieta sustojus ne vienas lietuvis save klausia: ar tik V[yčių] S[ąjunga] nėra grynai ateistinė grupė, tobulai rafinuotomis priemonėmis mėginanti savo įsitikinimus ir pažiūras primesti visai lietuvių tautai? Kyla taip pat klausimas, ar tai nėra nuosekliai apgalvotas ir iš anksto suplanuotas mėginimas išstumti iš mūsų tautos žmonių tikėjimą Dievu, išplėsti iš jų visa, kas kilnu, kas šventa ir jokių įrodinėjimų nesugriaunama? Galbūt ši naujai įsikūrusi sąjunga mėgins Bažnyčią visiškai išmesti iš žmonių gyvenimo, o žmones padaryti besieliais, tik žmogaus pavidalą teturinčiais mėsos ir kraujo gabalais? Suprantama, šie klausimai yra nepaprastai svar-

* Gabijus - Juozas Šibaila.

būs ir aktualūs, nes jie liečia pačią lietuvių dvasią, gilų tikėjimą, todėl jų išsprendimas būtinas ir neatidėliotinas, nes tai padės teisingai suprasti ir įvertinti Vyčių Sąjungos siekius bei uždavinius ir tuo pačiu bendradarbiauti juos įgyvendinant.

Pabūkime šiuo metu ne Vyčių Sąjungos skelbiamų idėjų bei teorijų apologetais, bet objektyviais stebėtojais, į visą šį dalyką žiūrinčiais vien tik iš gyvenimiškos ir praktinės pusės. Daugeliui žinoma, kad buvo žmonių, kurie mėgino tautą pastatyti Dievo vietoje ir, atvirkščiai, kurie norėjo matyti Dievą tautos vietoje. Bet kas iš to išėjo?.. Jų idėjos buvo sugriautos: ir vieni, ir kiti turėjo pripažinti, jog nei Dievo tautos vietoje, nei tautos Dievo vietoje pastatyti negalima. Išeina, jog Dievas ir Bažnyčia žemėje turi savo vietą, o tauta - savo. Bet tai dar nereiškia, kad tautinis ir valstybinis gyvenimas bei reiškimas turi griežtai atsiriboti nuo Dievo ir Bažnyčios. Tai klaidinga ir kritikos neišlaikanti pažiūra! Tik glaudžiai ir artimai bendraujant Bažnyčiai su tauta ir tautai su Bažnyčia galima atsiekti laipsnišką moralinės, kultūrinės ir ekonominės gerovės kilimą bei tolimesnį vystymąsi. Tai akivaizdžiai įrodo praeitų dienų patirtis: kur Bažnyčia ir valstybė veikė sutartinai, vadovaudamiesi sveiku protu ir rūpindamiesi žmonių gerove, ten gyvenimo lygis pakilo ir nuolat gerėjo, ir, priešingai, kur Bažnyčia buvo visiškai išmesta iš valstybinio gyvenimo, kur jai nebuvo skiriama jokios reikšmės, ten tolydžio žmonių gyvenimo lygis smuko ir kai kur dar ir dabar tebesmunka. Bet, reikia pasakyti tiesą, analoginė padėtis gaunasi ir tada, jei Bažnyčia siekia kuriame nors krašte įvesti savąjį griežtai konfesiniuose rėmuose išpraustą režimą.

Mūsų tautos istorijoje Bažnyčios nuopelnai dideli, ir jų nuginčyti niekas negali mėginti, nes tai ir padaryti būtų neįmanoma. Reikia pažymėti, jog Bažnyčia buvo vienas reikšmingesniųjų faktorių auklėjant mūsų tautą patriotinėje dvasioje, varant platų darbą auklėjimo ir švietimo srityse, o taip pat Ji mums yra davusi šviesių mokslo vyrų, puikių poetų bei šiaip žymių mūsų tautai žmonių. Bet ir čia tas pats klausimas, tad kodėl norima pasmerkti Bažnyčią, jei Jai pripažįstama tiek daug nuopelnų, jei ji niekad nebuvo mūsų valstybės griovėja, bet, priešingai, davė tiek puikių asmenybių iš savo narių tarpo, kovojusių už mūsų šalies laisvę ir nepriklausomybę, o vėliau - dėl jos išlaikymo, ir kai kurie dar ir šiandien mums yra paskatinantys pavyzdžiai kovoje dėl lietuvių tautos ateities būvio.

Pirmiausia pažiūrėkime, ar Vyčių Sąjunga yra, kaip kai kas mėgina teigti, ateistinė, antireliginė organizacija. Į tai duoda atsakymą V[yčių] S[ąjungos] laikinieji Įstatai, kur sakoma, jog „į VS priimami abiejų lyčių

patikimi, sąmoningi ir veiklūs lietuviai, nenusikaltę savo tautai, nepaisant išsilavinimo, profesijos, *religijos* ir priklausomybės laisvės laikais buvusioms partijoms bei organizacijoms." Kaip matome, V[yčių] S[ajungos] tuo atžvilgiu negalima pavadinti nei religine, nei prieš ją nusistačiusią organizacija, nes ji siekia apjungti grynai tautines-patriotines pajėgas, nežiūrint, ar paskirti nariai bus tikintys, ar ne, bet svarbu, kad jie visi lig vieno būtų sąmoningi ir kraštui atsidavę lietuviai, svarbu, kad jie visas savo jėgas, savo darbą ir kūrybą skirtų krašto atstatymui ir naujam kilmui. O kad Vyčių Sąjungon gali stoti ir netikintys asmenys, tai dar neduoda pagrindo manyti, juo labiau tvirtinti, jog V[yčių] S[ajunga] tuo pačiu tampanti antireligine organizacija. Juk negalima dėl asmeninių įsitikinimų atstumti žmogų, kuris savo darbu gali atnešti naudos ir gero kraštui bei visai tautai. Seniai žinoma, kad ne vien tikintis ir religingas žmogus tegali būti tikru savo krašto patriotu, bet juo gali būti ir laisvų pažiūrų žmogus, todėl vien dėl asmeninių jo įsitikinimų negalima jo laikyti blogesniu ir nepriimti jo bendruomenėn, jei jis to nori, ir nepatikėti jam atsakingo darbo, jei jis tam darbui yra visiškai tinkamas ir kiekvienu atveju save pateisins. Jei kas galvoja, kad taip vadinamą bedievių galima pasmerkti, apspjaudyti ir išmesti iš gyvenimo kaip nereikalingą nusidėvėjusį daiktą, tas yra atšiaurus fanatikas ir kur kas blogesnis už tą bedievių, kuris galbūt vis dėlto turi savyje daugiau humaniškumo ir taurios dvasios, negu tas, kuris laiko save tikinčiu, bet išdrįsta smerkti ir teisti kitą, nė kiek nepasižiūrėjęs į save ir savo darbus. Nemėginsime čia ginti ar smerkti vienų ar kitų, bet būtina pažymėti, kad tautos ir valstybės reikalus liečiančiuose darbuose bei klausimuose gali kuo puikiausiai bendrauti ir tikintysis, ir netikintysis, - žinoma, jei jie bus žmonės pilna to žodžio prasme ir jei jie, siekdami bendro ir tauraus tikslo, nesieks savo asmeninių interesų patenkinimo, bet žiūrės krašto ir jo žmonių interesų bei reikalų.

Kaip jau minėta, Vyčių Sąjunga savo eilėse jungs ir tikinčiuosius, ir netikinčiuosius. Bet vieno bus griežtai reikalaujama iš visų V[yčių] S[ajungos] narių: aukščiausio laipsnio tolerancijos vieni kitų atžvilgiu, t. y. niekas neturės teisės užgaulioti ar pajuokti kito asmens pažiūras bei įsitikinimus, arba savuosius mėginti primesti kitiems, nes šie dalykai niekada negali būti primetami jėga ar prievarta. Jėgos ir prievartos panaudojimas siekiant tai atlikti reikštų skaudų smūgį demokratiniams būsimos Lietuvos principams, o taip pat tai būtų ir žmogaus teisių bei laisvių pažeidimas, už kurių įgyvendinimą šiandien kovojama ir tiek daug aukų sudeinama. Žinant, kad didesnė lietuvių tautos dalis yra krikščionys ir religiją

laiko neatskiriama savo dalimi ir kad prieš bet kokią mėginimą ateities gyvenimą pagrįsti ateistinėmis teorijomis bei tendencijomis ji ryžtingai pasipriešintų, nėra jokio tikslo ir reikalo tokią organizaciją kurti. Gi jeigu ir kurtųsi tokia antireliginė organizacija, nors ir skambiausiomis bei iškalbingiausiomis frazėmis besidangstanti, vis tiek ji neturėtų pritarimo bei pasekėjų ir jos egzistencija galop pasibaigtų visišku nepasisekimu.

Iš to, kas aukščiau pasakyta, matome, jog Vyčių Sąjunga nėra ateistinė, antireliginė organizacija, ir pastangos primesti jai vienokią ar kitokią kraštutinumą yra absurdiškos, be jokio pagrindo ir nevertos didesnio dėmesio.

Pereiname ir prie paties pagrindinio klausimo, būtent: už ką Vyčių Sąjunga smerkia Bažnyčios kišimąsi į politinį tautos gyvenimą ir kodėl ji tai daro? Esama nuomonių, jog V[yčių] S[ąjunga] smerkia Bažnyčią vien kaip dvasinę ir religinę instituciją, aklai neapkęsdama Jos ir Jos atstovų - dvasiškių. Galvokime blaiviai! Jei Vyčių Sąjunga tikrai neapkėstų Bažnyčios ir bendrai religijos, jei ji ištėtų prieš išpažinimą Dievo, ar tada V[yčių] S[ąjunga] rašytų savo Įstatuose, kad „nedraudžia profesinių, kultūrinių ir *religinių* organizacijų, kurios neturi pikto tendencijų tautos bei valstybės atžvilgiu ir dirba bendrajai gerovei"? Arba štai vėl: ar ji rašytų ir tai, kad „užtikrina sąlygas Bažnyčios ir religinio žmonių švitikinimo vystymuisi"? Reikia manyti, jog V[yčių] S[ąjunga] tai Įstatuose įrašė tam, jog yra tvirtai nusistačiusi gerbti kiekvieno asmens pažiūras bei švitikinimus, ir to, kas Įstatuose išdėstyta griežtai ir nenuilstamai laikytis, suprasdama, kad bet kokių varžtų uždėjimas vienam ar grupei žmonių yra neleistinas pažeidimas demokratijos ir visiems šventų jos dėsnių. Antra vertus, jei Vyčių Sąjunga, neturėdama tam jokio pagrindo, tikrai neapkėstų Bažnyčios, religijos ir visa, kas su ja susiję, kam ji tada save apgaudinėtų, kalbėdama apie kažkokias tai laisves, apie kažkokį tai bendradarbiavimą su Bažnyčia ir religinėmis organizacijomis? Neprotinga būtų manyti, kad Vyčių Sąjunga lengvais ir tuščiais pažadais nori užliūliuoti tautą ir ją apgauti. Vyčių Sąjunga, smerkdama visokias pigios rūšies idėjas ir teorijas, skelbiamas įvairiausių partijų, tuo apgaudinėjimų keliu, kuriuo visos partijos jau savo prigimtimi yra pasmerktos eiti, nemano žengti ir niekad juo nepasuks. O dėl užmetimo, kad Vyčių Sąjungos vadovai esą, atvirai tariant, proateistinių pažiūrų, galima pasakyti, jog tai nuo pradžios iki galo niekingas, piktos valios pagimdytas šmeižtas, nes, kiek tai žinoma, jie (Vyčių Sąjungos dabartiniai vadovai) yra tos pat krikščioniškosios - katalikiškos Bažnyčios šeimos nariai ir niekad prieš Ją neišstos ir niekad prieš Ją nekovo. Taigi nuomonė, kad Vyčių Sąjunga smerkia Bažny-

čios kišimasi į politinį tautos gyvenimą tik grynai aklos neapykantos prieš ją vedama, atpuola kaip vienašališka ir neprotinga.

Ieškant priežasčių, už ką ir kodėl V[yčių] S[ajunga] smerkia aukščiau minėtą Bažnyčios kišimasi, reikia būtinai grįžti praeitin ir pažvelgti į dar taip netolimus nepriklausomos Lietuvos gyvenimo metus, kada Bažnyčios vaidmuo tautos politiniame gyvenime buvo itin ryškus ir savo įtaku svoriu daug ką kai kada nusverdavo. Visi dar prisimename, jog Bažnyčia, gal tikslingiau būtų pasakius - jos valios reiškėjai dvasiškai, ne tik palaikė ir rėmė, bet taip pat aktyviai dalyvavo krikščionių demokratų partijos kūrime bei jos veiklos vystyme. Didelė dalis kunigų, pasinėrę į partijos gyvenimą, labiau rūpindamiesi jos išlaikymu ir išpopuliarinimu bei pritraukimu į ją kuo daugiau narių ir šalininkų, visiškai nusišalino nuo pagrindinių savo pareigų ir tikrosios paskirties, iki neleistinumo apleidę dvasinį auklėjamąjį darbą tikinčiųjų tarpe. To dar nepakako! Aktyvesnieji iš jų, nesiskaitydami su niekuo, savuosius įsitikinimus (partinius) bauginimais ir grasinimais mėgindavo primesti ir tikintiesiems, neatsižvelgdami, ar jie turi tam teisę, ar neturi, vadovaudamiesi vien tik asmeniškuoju „aš“ ir to „aš“ tariamu neklystamumu. O ar toks dvasiškių elgesys nešė Bažnyčiai naudą ar žalą, netenka nei aiškinti. Kas objektyviai ir nešališkai tuomet stebėjo gyvenimą, tas aiškiai matė, kad šitoks kunigų elgesys žalą ir tik žalą nešė Bažnyčiai ir tikėjimui. Žmonės, matydami, kad vienaip kalbama, o kitaip daroma, ėmė nuo Bažnyčios nutolti, pradėjo nusivilti dvasiškija, jos aukštomis pareigomis ir nebeskirti jai jokios ypatingesnės reikšmės gyvenime.

Naudodamiesi ne vien tik bažnyčių sakyklomis, bet taip pat turgavietėse bei šiaip aikštėse pastatytomis taip vadinamomis „bačkomis“, kunigai sakė rinkimines kalbas, dėstė ir aiškino sau artimos partijos programą ir ragino rinkėjus atiduoti savo balsus už „visų teisingiausią ir tobuliausią“ partiją - krikščionių demokratų partiją. Nors dauguma žmonių matė, jog šioji partija yra su begalėmis trūkumų ir spragų, kaip ir kitos partijos, jog jai visos tautos reikalai ir rūpesčiai nepaprastai tolimi ir svetimi ir kad jos valdymas neneša kraštui naudos, bet, spaudžiami ir grasinami kunigų, nors prieš savo norą ir valią, nešė ir atidavė savo balsus už prievarta jiems brukamą partiją. Ir taip krikščionių demokratų partija, kad ir neturėdama pilno Lietuvos žmonių pritarimo, dėka spaudimo iš šalies pasiekdavo kai kurių laimėjimų rinkimuose. Žinoma, iki tai būdavo atsiektas, pasitaikydavo ir ne visai švarių dalykėlių, kas iššaukdavo naują žmonių nepasitenkinimo bangą, o religijos ir Bažnyčios priešams įduodavo į rankas svarų ginklą. O kunigai, pasinėrę į siautulingą parti-

nių rietenų srautą, nebežiūrėdami, kas tinka dvasiškosios luomui ir kas ne, ir toliau griovė Bažnyčios pamatus (ne be žalos ir pačiai tautai), aišku, kaltę už tai suversdami eiliniams tikintiesiems.

Šiuo klausimu būtų galima kalbėti gan daug, bet čia neturima tikslo iškelti visų blogybių aikštėn ir dienos šviesoje parodyti jas kaip didžiausią nusikaltimą. Čia tik norima bent keliomis ano Lietuvos gyvenimo nuotrupomis parodyti ir paklausti – ar tai, kas buvo daroma, buvo geras dalykas, ar ne? Yra pagrindo teigti, kad kiekvienas, kas bent kiek bliviau į šį dalyką pažiūrės, turės, be abejo, pripažinti, kad šitaip elgtis buvo neteisinga ir ypač dvasiškiams nederėjo. Kunigų blaškymasis į kraštutinumus ir bereikalingas jėgų eikvojimas ne tik kad neatnešė Bažnyčiai naudos ir garbės, bet dar pakenkė Jos orumui ir prestižui. Žymiai daugiau naudos būtų buvę, jei kunigai būtų žiūrėję ne kelių žmonių užgaidų patenkinimo, bet, kaip dera Kristaus mokslo skelbėjam, būtų rūpinęsi savo pareigų nepriekaištingu atlikimu, būtų žiūrėję visos tautos reikalų ir visomis jėgomis ir energija būtų padėję tautai išbristi iš klampynės ir įstoti į teisingą kelią. Deja, į tai nebuvo žiūrima.

Bet palikime praeitį ir pažiūrėkime į ateitį. Turint galvoje tai, kad mūsų žmonės, lietuviai, daugelyje klausimų ir reikalų pasikliauja dvasiškių nuomone (o ji anaipatol ne visada būna teisinga ir nešališka) bei sprendimu, neparodydami nė kiek savarankiškumo ir savistovaus apsisprendimo, analoginė praeičiai padėtis, nors ją didelė dalis lietuvių yra pasmerkę, gali gautis ir ateityje. O tai neprivalo pasikartoti, tam privalo būti iš anksto užkirstas kelias. Ir kad prie to iš naujo neprisigyventume, privalu, kad dvasiškija nepanaudotų savo padėties spaudimui tikinčiųjų, verčiant juos priimti tai, kas paskiriems kunigams atrodo gera ar naudinga, verčiant sutikti su jų nuomone, prie jos taikstyti ir ją toleruoti kaip gerą dalyką. Taigi tik iš to išplaukia ir tik šita prasme ir požiūriu yra smerkiamas Bažnyčios kišimasis į politinį tautos gyvenimą. Bet čia dar vienas neaiškumas: kodėl gi sakoma, jog smerkiama Bažnyčia, o ne paskiri kunigai?

Ne paslaptis, jog šį tariamai nekalną žaidimą aiškiausiai matė ir vietinė Bažnyčios vyresnybė, bet ji į tai žiūrėjo pro pirštus arba visiškai nenorėjo žiūrėti ir matyti, todėl ir jai tenka dalis kaltės. Bažnytinė vyresnybė privalėjo imtis atitinkamų priemonių šiems pernelyg savavališkai besielgiantiems kunigams sudrausti. Tai buvo jos pareiga. Ir jeigu ateityje vietinė Bažnyčios vyresnybė nesiims reikiamų žygių šia kryptimi, tai tuščia būtų laukti susiprantant pačius kunigus, jog jie visi lig vieno nuo to atsisakytų. Čia būtinas bažnytinės vyresnybės įsikišimas, ir jeigu ji to

nesiims, tai kaltinami bus ne paskiri dvasiškiai, bet Bažnyčia, nes Ji gali ir privalo susirūpinti tuo, kad dvasiškija nesiveltų į politinių intrigų tinklą, tuo nesąmoningai darydama žalą visam kraštui.

Būtų galima kaltinti Vyčių Sąjungą ir laikyti nepagrįstu smerkimą Bažnyčios dėl kišimosi į politinį tautos gyvenimą, jei ji prieš tai nepasmerktų partijų išvis. Bet, kaip žinoma, pirmoje eilėje V[yčių] S[ąjunga] „pasmerkia buvusias ir esamas grupines, partines bei kitokias nesantaiskas ir susiskaldymui partijomis nepritaria“. V[yčių] S[ąjunga] smerkia visa, kas neneša kraštui ir žmonėms naudos, kas skaldo jų jėgas ir sudaro kliūtis atsiekti kuo didžiausią tautos vieningumą. Todėl V[yčių] S[ąjunga], pasmerkdamą visas partijas ir jų veiklą, negali sutikti su tuo, kad Bažnyčiai būtų suteikta išimtinė teisė kurios nors partijos veiklą palaikyti ir propaguoti.

Vyčių Sąjunga nesiekia, kad Bažnyčia būtų pasmerkta kaip dvasinė ir religinė institucija, kaip stiprus veiksnys žmonių moraliniam lygiui kelti, V[yčių] S[ąjunga] nesiekia jos išstumti iš žmonių gyvenimo visumoje. Vyčių Sąjunga tik nenori, kad iš naujo kartotųsi praeities klaidos. Todėl ir šis Vyčių Sąjungos išstojimas prieš Bažnyčios kišimąsi į politinį tautos gyvenimą yra ne kova prieš Bažnyčią, prieš religiją ir Dievą, bet tai kova prieš neteisingų priemonių panaudojimą kieno nors valią ar įgeidžius siekiant primesti masėms, tai kova prieš veiksmus, kurių padariniai lietuviams per daug gerai žinomi ir nė vienas nenori, kad kas nors panašaus vyktų ir ateityje, o tuo pačiu tai yra kova prieš dvasiškosios daromą žalą Bažnyčiai ir tikėjimui. Šiuo išstojimu Vyčių Sąjunga niekad nepakenks Bažnyčiai, bet dar prisidės prie jos sustiprinimo, autoriteto iškėlimo.

Tačiau neapdairiai klysta tie, kurie mano, jog Vyčių Sąjunga, smerkdama Bažnyčios kišimąsi į politinį tautos gyvenimą ir išstodama prieš neteisėtus ir nepateisinamus paskirų dvasiškių veiksmus, tuo pačiu nepagrįstai siekia, jog dvasiškiams būtų atimta bet kokia teisė ir galimybė iš viso dalyvauti valstybiniame gyvenime. Neprotinga būtų to siekti, nes dvasiškis yra lygiai toks pats pilietis, kaip ir bet kuris kitas žmogus, todėl jų teisės bei laisvės privalo būti ir yra lygios. Tiek dvasiškis, tiek pasaulietis turi jausti pareigą rūpintis ir domėtis visų sričių šalies gyvenimu. Iš to seka ir tai, kad dvasiškis ne tik turi teisę, ne tik gali, bet dargi net privalo stebėti mūsų valstybės gyvenimą, į jį įsijungti ir visomis jėgomis bei sugebėjimu padėti pasiekti aukščiausią gerovės ir suklestėjimo laipsnį. Vyčių Sąjunga net pageidauja, kad dvasiškija neliktų nuošalėje nuo bendro tautos ir valstybės gyvenimo. Todėl nuogausti, kad Vyčių Sąjunga smerkimu Bažnyčios lygia greta sudaro užtvaramą dvasiškiams pasi-

reikšti visuomeninėje, kultūrinėje, politinėje ir t. t. veikloje, jog ji trukdysianti jų sveikos iniciatyvos pasireiškimui, netenka, nes Vyčių Sąjunga], sakydama, kad pripažįsta asmens įsitikinimų, sąžinės ir kūrybos laisvę, kuri neprieštarauja tautos bei valstybės gerovei, čia nepasako, jog išimtimi būsią dvasiškiai.

Belieka tik pridurti, kad nėra jokio pagrindo bėgštamams, jog Vyčių Sąjunga nori savo veikla užkirsti kelią Bažnyčiai jos kilniame ir daug pasiaukojimo reikalaujančiame darbe, jog ji norinti sumenkinti Bažnyčios vaidmenį ir reikšmę. Priešingai, Vyčių Sąjunga yra pasiruošusi visada bendradarbiauti su Bažnyčia ir religinėmis organizacijomis siekiant tikslų, kurių įgyvendinimo su nekantrumu laukia visa lietuvių tauta. Ir kas tik išvalgiau pažiūrės į šį Vyčių Sąjungos išstojimą prieš minėtą Bažnyčios kišimąsi, tas tikrai turės sutikti, kad Vyčių Sąjungos užimtoji pozicija yra visapusiškai pagrįsta ir teisinga, ir ji išplaukia ne iš neapykantos Bažnyčiai, bet iš gilių analizės anų Lietuvos gyvenimo dienų, kuriose užtinkame tiek daug juodų dėmių. O jų ateityje neprivalo būti arba turi būti galimai mažiau.

*M. Raganius**

Vyčių keliu (Vyčių sąjungos organas), 1952 11 10, Nr. 2, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Laisvės kovų archyvas*, 1993, Nr. 7, p. 110-114.

* Raganius - Aleksas Jurkūnas.

Istorija ir kultūra

221 *dokumentas*

Nepriklausomos Lietuvos socialinė politika ir jos padariniai okupuotoje Lietuvoje

Dabartis apie praeitį ir ateitį

„Iš praeities Tavo sūnūs te stiprybę semia“. Dažna proga prisimename mūsų tautos didingą praeitį. Iš mūsų narsių tėvų bei protėvių žygių Tėvynės meilės mokomės, jų laimėjimai sunkioje kovoje mus skatina neuilsti, pusiaukelėje nesustoti. Bet lygiai taip pat neturime pamiršti ir klaidų, kurios mūsų tautos istorijos bėgyje buvo padarytos. Visais atvejais turime būti teisingi. Didvyrius pagerbkime, o menkystas pasmerkime. Nuslėpdami klaidas bei nusikaltimus sužalosime tautos sąžinę. Kiekvienas tautietis turi žinoti, kad už kilnius žygius jis bus pagerbtas, o už prasižengimus tautai bus tučtuojau pasmerktas.

Čia nors trumpai norime paliesti mūsų artimą, dar visiems gerai atsimenamą praeitį - paskutinius mūsų nepriklausomo gyvenimo metus. Apie to laiko įvykius nei dabartinė partizanų, nei vokiečių okupacijos slaptoji spauda vengė pasisakyti. Nes tai nemaloni praeitis, iš kurios stiprybės nepasisemsi. Bet mes jaučiame turį ir pareigą, ir teisę apie tai pasisakyti: pareigą, nes turime atkreipti tautos dėmesį, kad ji budri būtų ateityje nuo tolygių klaidų apsisaugoti, o teisę turime apie tai kalbėti, nes mes paveldėjome ano meto nevykusios politikos padarinius. Ant mūsų pečių gula tas vargas, kurį jei ne atitolinti, tai bent žymiai palengvinti galėjo ano meto tautos vadovai. Pirmiausia didelė mūsų pagarba tiems, kurie įvykdė Lietuvoje žemės reformą. Dabar kiekviena naujakurio sodyba - tai nepajudinama tvirtovė prieš bolševizmą. Ir papeikimas tiems, kurie dvarų parceliacijos neprivedė ligi galo. Dar likusių dvarų kumečiai ne visi įstengia atsispirti šėtoniškiems bolševikų gundymams ir dažnas jų žūsta istrebitelių eilėse ar kaip NKVD šnipas. Tokio nelemto likimo tie lietuviai tikrai nebūtų susilaukę, jei savo laiku jie nuosavais žemės sklypais būtų aprūpinti. Svetimtaučių dvarininkų, rodos, turėjome pakankamai, bet kažkuriems ponams atrodė jų per maža ir pasikvietė dar danus dvaruosna ponauti. Nelaimei užėjus jie visi mūsų kraštą ramiausia sąžine paliko, o su jų buvusiais kumečiais mums reikia drauge gyventi, tas

pats okupacijos vargas vargti. Ateities reikalas visus žemės ūkyje dirbančius aprūpinti nuosavais žemės sklypais 8-15 ha ploto, žiūrint žemės rūšies ir vietas.

Kiekvienu atveju būdavo kartojama, kad Lietuva - tai žemės ūkio šalis, kad krašto gyventojų pagrindinis verslas - tai žemės ūkis, kad gausiausias ir sveikiausias (fiziniai ir dvasiniai) luomas mūsų tautoje - tai ūkininkai. Bet daugiausia ir skurdo mūsų krašte tai ūkininkai... Ūkininkai neabejotinai sudarė tautos daugumą, bet jie nebuvo savo krašto šeiminkai. Ne mieste, ne dvare buvo išlaikyta lietuvišką, bet kaimo pirkios. Bet kai lietuvišką laisvę atgavo, tos pirkios buvo užmirštos. Miestai lygiom gatvėm, puikiom vilom pasipuošę, o kaimo pirkios kasmet prie žemės linko - po vieną rąstą nupūdavo - antstoliai kaimuose kaip streiteliai siautėdavo.

Iš arti stebinčiam dabartinės mūsų tautos pastangas nusikratyti okupaciniu jungu savaime siūlosi palyginti dabartinį laiką su lietuviškos spaudos draudimo metais. Tada tik kaimas įstengė išlaikyti savo grynus tautiškus papročius, savo lietuvišką kalbą, tik kaimas surado savyje pakanamai jėgų pasyviui ir aktyviui pasipriešinimui okupanto užgaidoms. Bet ano meto lietuvių kovos mums visiems gerai žinomos. Tik daug kas nustebtų, jei pasakysime, kad ir šių dienų kovotojų sąstatas toks pat kaip prieš 40-50 metų. Tik kaimo paprastas žmogus, mažai mokytas ūkininkas surado savyje drąsos, surado priemonių ir būdų vesti žūtbūtei kovai už savo Tėvynės laisvę. Šioje kovoje dalyvaujančios inteligentijos procentas yra labai arti nulio. Po dvidešimties laisvojo gyvenimo metų liaudis - mūsų kaimas turėjo teisę laukti iš lietuviškos inteligentijos ne tik paramos kovoje, bet ir gausių, gerai paruoštų vadų. Per 20 metų ūkininkai geriausiais savo sūnumis bei dukromis miestus pripildydavo - moksluosna juos leisdavo, tarbomis geriausius savo ūkyje pagamintus produktus jiems išveždavo. Savų šviesuolių, savų vadų liaudis norėjo užsiauginti. Ir jau gražių vadų miestuose buvo įsitaisę! Tai vis pulkininkai, generolai, direktoriai, profesoriai. Daugelis jų ir ekselencijom vadinosi. Turėjome Karo Mokyklą, Karo Akademiją - tose mokyklose buvo paruošti šimtai ir tūkstančiai karininkų. Tauta jiems nieko negailėjo, nes nelaimės dienoms atėjus tikėjo sau vadus turėti. Ginklams įsigyti tauta milijonus Ginklų Fondan sudėjo. Ir ramus lietuvis buvo, nes jautė savo pareigą gerai atlikęs - pavojaus valandai ištikus ginklai ir vadai bus tinkamaj aukštumoj. Ir pavojus užklupo mus netikėtai. Karas toli vakaruose prasidėjo. Buvo laiko visoms tautos jėgoms mobilizuoti. Bet tas nebuvo padaryta. Lengvapėdiškai buvo patikėta komunistinei propagan-

dai ir įleista kraštan bolševikų kariuomenė. Kiekvienas blaiviai galvojęs lietuvis jautė, kad bolševikai mums apiplėštą Vilnių davė, o mes jiems Lietuvą pardavėm. Mūsų mielajai Tėvynei apginti nebuvo paleistas nė vienas šūvis!? Ir Ginklų Fondo milijonai nelaimėje mums nieko nepadėjo, kaip nieko nepadėjo ir karininkų puošniosiose ramovėse išgertų butelių tuzinai. Tik kelių popiečio valandų tereikėjo (1940 m. birželio 15 d.), kad tauta liktų ir be vadų, ir be ginklų. Viskas pagal tiksliausius sąrašus - ir ginklai, ir įmonės - buvo perduoti bolševikų malonei, kada didvyriška suomių tauta ir jos vadovybė mums kitą pavyzdį rodė. Ir mūsų tautos laisvė jos vadų buvo bailiškai šlykščiausiam priešui išduota.

Nusileido Tėvynės laisvės saulė nelemtą birželio 15 d., ir gili tamsa, baisus slogutis užgulė mūsų šalį. Nė joks raminantis spaudos lapelis nepasirodydavo, nes niekas nebuvo susipratęs kokią spausdinimo priemonę paslėpti. Niekas nepasirūpino ginklams slėptuves padaryti. Viską tvarkingai bolševikams perdavė. To laiko ponai net ir savo bendradarbius priešui išdavė (Rusteiką ir Povilaitį) - šlykštu ir prisiminti.

Mūsų karo mokyklose būsimiesiems vadams daugybe įmantriausių tautinių bei strateginių gudrybių galvas prikimšo, išoriniai juos dailiai nublizgino. Bet svarbiausias dalykas buvo pamirštas - niekas jiems Tėvynės meilės į širdis neįdiegė. Štai kodėl dabar tauta šią titanišką kovą veda vienu vienu be vadų. Bet kodėl tie ponai anksčiau nepasisakė, kad pavoju ištikus vieni jų priešui nueis tarnauti, antri slėpsis 4 metrus žemėn, tretį Stokholman ar Londonan bėgs? Bet tada jie ordiniais skambėdami lakiniais žodžiais tautai šaukė apie kovą ligi paskutinio kraujo lašo. Gražiai skambėjo jų žodžiai, kad karys gerbti reikia ne dėl to, kad kitus žudo, bet kad pats pirmas eina už kitus mirti. Ir karininkai pirmieji jau nėjo, bet bėgo, tik ne mirti, o skusti viens kito žydiškiems politrukams. Jie negalėjo įsivaizduoti gyvenimo be tarnybos. Visi veržėsi likti tarnauti „Liaudies Kariuomenėje“. Štai kodėl jų dauguma tuojaus Sibiran pateko. Tie, kurie bent po keletą kartų prisiekė Tėvynę nuo priešų ginti, dabar pavardes pakeitę sąskaitininkėliais, raštininkėliais tarybinėse įstaigose socialenktynės daro, krašto naikinimo planus ruošia ir juos vykdo. Kiti Stokholmo kartonažo fabrikuose popierines dėžutes klijuoja ar vaistinėse buteliukus plauna. Ir visi jie laukia, kada Lietuvoje vėl bus mokamos algos, nesgi reikės „mokyti“ žmonių po karo. Deja, nustokite vilties, priesaikos laužytojai, - tauta užmokės kiekvienam, ką jis yra pelnęs.

Atskiro dėmesio verti mūsų „mokslo bei meno darbuotojai“. Tai ištisa armija bailių ir išgamų, kurie drebėdami dėl savo kailio bolševikinės propagandos įrankiu tapo. Tautos lėšomis išmokyti dailininkai dabar bol-

ševikinius balvonus paišo, kompozitoriai bolševikinėm dainuškom melodijas taiko. Aukščiausia visų pakilo dainininkas Kipras Petrauskas - jis Maskvoje „tarybinei Lietuvos liaudžiai“ atstovauja. Bet daug kuo lietuvis nusivylė. Buvo manyta, kad tai tautos pranašai, tautos dainiai, o pasirodė, kad tai tik turgų karuselninkai, meno prostitutės. Na, dainuokite, kada tauta krauju ir ašaromis paplūdusi - netrukus uždainuos jums vėjas kartuvėse.

Bet kartą baigsis tautos kančios. Siaubingam košmarui praėjus daug mylimų žmonių pasigesime - labai išretėję bus mūsų eilės. Tik neužmirškime tai, ką šioje nelaimėje esame patyrę, nes už patyrimą brangiai užmokėjome. Tauta turi žinoti, kad tais, kurie nuo jos nutolsta, jau negalima pasitikėti. Skaudi nelaimė nuo tautos vien šiukšlės atskyrė, kaip vanduo kūles iš kviečių. Kas Tėvynę nelaimėje paliko - neras kelio į Ją ir laisvei nušvitus.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 04 04, Nr. 5 (17), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

222 *dokumentas*

Trumpa Lietuvos istorijos apžvalga

Mūsų troškimai

Niekada neužmirštama liks lietuviams 1940 m. birželio m. 15 diena, kada mūsų mieląjį kraštą užplūdo barškančiais tankais, atkištais durtuvais apsisiskarmaliavus, išbadėjus bolševikų raudonoji armija. Ši diena įspaudė net ir mažiems kūdikiams į širdis kartų atminimą, nes netekome nepriklausomybės ir įpuolėm į žiaurią, kruviną vergiją. Nebeįmanoma aprašyti, ką lietuvių tauta turėjo iškentėti vienerius metus valdant ir savavaliuojant žydų, kriminalinių nusikaltėlių bei tautos išsigimėlių valdžiai. Tauta nenusiminė, neprarado vilties, bet visą laiką tvirtai tikėjo, jog nebeilgai taip bus, jog ateis galas grobikui ir kad mūsų šalis taps vėl laisva ir nepriklausoma. Nebuvo kovojama viduje prieš okupantą su ginklu rankoje, nes visi laukė ženklo, laukė tos valandos, kada sudundės iš vakarų patrankos ir tik tada ginklu galės išvaduoti tautą iš vergijos. Ir štai metams praslinkus įvyko tas, ko visi laukė. Išgirdę pirmąją patranką gaudimą, stojo vyrai ir moterys su ginklu į kovą ir vijo žiaurųjį priešą iš tėvynės ribų, ir krauju, gyvybėmis pirko tautai laisvę.

Bet teko apsigyventi išsivadavimo diena. Rudasis okupantas nepripažino mūsų tautos sudėtų aukų, o uždėjo okupanto leteną, pamynęs po kojų mūsų troškimus ir išsikovotą laisvę. Ir vėl prasidėjo žiaurios okupacijos dienos, ir vėl mūs tautai liko tik laukti ir viltis. Praslinko trejetas metų ir žlugo rudasis okupantas, tačiau jo žlugimas mūsų tautai sugrąžino raudonąją okupantą, kuris pripažįsta tik tokią vergiją, kuri plaukia ašarose ir nekaltai išlietame kraujuje.

Ir slenka liūdnos, žiaurios vergijos dienos. Visi laukia, kada žlugs galutinai raudonasis okupantas ir kada iš griuvėsių ir krauju persisunkusios žemės galėsime atkurti naują, laisvą gyvenimą. Šis antrasis užplūdimas nebeleidžia laukti tinkamos ir lemiamos valandos, bet nuo pat pirmo sugrįžimo dienos privertė tauriuosius sūnus ir dukras imtis ginklo ir ginti savo kraštą, tėvus, brolius, seses, vaikus. Visi suprantame, kad mūsų jėgos yra per menkos ginklu sumušti ir išvyti 200 milijonų tautos ginkluotas jėgas, o kad reikia laukti tokio momento, kada ginklais susitiks didžiosios pasaulio jėgos.

Laisvės žvaigždė (Tauro apygardos organas), 1946 05 25, Nr. 5 (23), LYA, f. K-1, ap. 3, b. 276. Originalas, mašinraštis.

223 *dokumentas*

Daina lietuvių gyvenime

Daina mūsų žygių palydovas

Sunkus lietuvių tautos kelias. Daugumoje liūdnos ir jos sukurtosios dainos. Kad ir sunkų svetimųjų vergijos kryžių nešdamas, lenkiškajai dvasiai pasidavusiųjų bajorų, lietuvis baudžiauninkas neatsižadėjo lietuviško žodžio. Lietuviškai kalbėjo, lietuviškai meldėsi, lietuviškai ir dainas dainavo. Nebuvo kompozitorių, kurie joms melodijas rašytų, nei dainininkų, kurie jas po platumą pasauliui nešiotų. Dainos gimė pavergtosios žemės artojo lūpose ir skambėjo tik Nemuno, Šventosios, Nevėžio pakrantėse.

Jos buvo liūdnos, pilnos ilgesio ir skausmo, kaip ir pats tuometinis lietuvių gyvenimas.

Pilkų dienų bėgyje atėjo sukilimų prieš maskolius metai. Išsikovoti pasiryžusius vyrus laisvę priglaudė žaliosios girios. Prie šimtamečių ažuolų kamieniuose įrengtų koplytėlių suklupę sukilėliai giedojo giesmes, o jų žygius lydėjo jau pasiryžimo kupinos, kariškos dainos. Jose tapo įamžintos lietuvių sukilėlių kovos su maskoliais:

- *Padėk, padėk, pons Kosciuska,
Maskolių vanoti.
Kai maskolių pavaliosim,
Austriją kaposim:
Rabavosim rusą, prūsą,
Mušim austrijoką...*

Sukilėlių lūkesčiams neišsipildžius, atėjo vėl skausmo metai. Tačiau nei muravjovai, nei kiti maskolių budeliai lietuvių nepasmaugė. Nuo persekiojimų prieglobstį tolimose užjūrio šalyse suradusių brolių širdyse veržėsi į tėvynę visiems taip gerai pažįstamos dainos žodžiai:

*Leiskit į Tėvynę,
Leiskit pas savus.
Ten pradžiugs krūtinė,
Atgaivins jausmus...*

Ir tėvynė pamažu budo. Tam pradžią davė jos pirmieji dainiai: Strazdelis, Vienužis, vėliau Kudirka, Maironis ir kiti. Joms, jau lietuvišku raštu atspausdintoms, kelią iš Prūsų per ano meto geležinę uždangą pralaužė buvusių baudžiauninkų vaikų - knygnešių rudine apdengtose krūtinėse. Jų pramintais takais eidami 1918-ųjų metų savanoriai, lietuviškos dainos lydimi, iškovojo Lietuvai nepriklausomybę. Ir tik tada lietuviška daina suskambo laisvai ir pilname savo grožyje.

Savo kompozitorių (harmonizuotos) apdailintos mūsų liaudies sukurtos dainos susilaukė didelio pasisekimo ne tik tėvynėje, bet ir už jos ribų. Bet neilgai buvo lemta lietuviškai dainai augti ir skambėti laisvos Lietuvos laukuose. To paties maskoliaus ainiai nekaltai išžudytų milijonų krauju suteptomis rankomis vėl pasikėsino į mūsų tėvynės laisvę. Negana to, jie pasiryžo išplėsti lietuvių dvasią, priversti nutilti lietuviškas dainas:

*Ir griežlės rauda vasarojui,
Ir bokštų varpai lyg apmirę,
Nutilo ir dainiai artojai,
O tėviškes pakeitė girios...*

Tačiau lietuvis taip lengvai neišveikiamas. Kadaisė mūsų bočiams nuo priešių prieglobstį teikusios girios šiandien vėl suskambėjo nuo partizanų žingsnių. Vakaraus prie laužo eglių piliorių remiamą žvaigždėto dangaus skliautą pasiekia tyli girios brolių daina:

*Atėjo vakaras į girią,
Atėjo ilgesys pas mus,
Berželių šakos prasiskyrė,
Ir pučia vėjas nuo namų.*

*Prie laužo sėdi laisvės broliai,
Akis išmeigę į liepsnas.
Tai vėl prasmego girių toly
Kovos ir nerimo diena.*

*Atėjo vakaras į girią,
Veidai užsidegė ugnim.
Šviesa tamsoj su kelių skina;
Drąsiai mes žengiam ateitin.*

Šių dienų Lietuvos valdovas, laukinis Azijos stepių barbaras, negali įsivaizduoti, kad tokia palyginti neskaitlinga lietuvių tauta išdrįso pakilti ir su ginklu jau penktus metus priešinasi jo užmačioms. Apie jo išsiutimo laipsnį galima suprasti iš tarybinės spaudos, kur koliojimai partizanų adresu prašoka natūralaus žmogaus sugebėjimus ir yra charakteringi tik kruvinojo bolševizmo valdovams. O tauta lieka tik prie savo nusistatymo. Į visus okupanto raginimus kūrėjai atsiliepia keletu pagal užsakymą ir „liniją“ parašytų veikalo, vieno kito komjaunuolio nevykusiai sulipdytais eilėraščiais bei iš rusų kalbos verstinėmis dainomis. Šiandieną skersai išilgai per Lietuvą eidamas tegirdėsi tik vien apie partizanus, jų žygius jaunimo paslapčiomis dainuojamas dainas. Ir tai ne keletą, ne prievarta sukurtą, bet kovojančių girių brolių širdyse gimusių dainų šimtus. Jose atvaizduota viskas, ką šiandien lietuvis pergyvena, kaip gina savo žemės laisvę, kur prisiglaudžia amžinam poilsiui ir ką jam kovą tęsiantieji broliai dainuoja:

*Lietuvos žemelėj ilsėkis, didvyri:
Mes, likę gyvi, vis kovosim toliau.
Išnaikinsim priešus, išvysim grobuonis
Ir laisvę mums nušvis tuojau.*

Tai vėl apie partizano dienas ir jo kelius:

*Juk mūsų dienos trumpos trumpos,
Kaip margažiedės aguonėlės:
Per audras einam ir klumpam
Ir su daina pakylam vėlei...*

*Vis tolyn mūsų kelias vingiuojas,
Per audras, per šešėlius naktis...
Tai parpuolam, pakylant ir mojam...
Lyg žalieji beržai pakely...*

Kova kieta ir sunki, tai ir dainose ryškūs liūdesio ir skausmo motyvai, skirti žuvusiųjų brolių ir partizano motinos paminėjimui:

*Dažnai kartoja mano lūpos
Tą brangų žodį: Motina,
Bet tu tyli lyg negirdėtum,
Už durų amžiams užvertų,
Mama...*

*Ir juo toliau, brangi mamyte,
Tavęs daugiau pasigestu.
Pievas, miškus jau išklajojau -
Sakyk, kada ir kur rasiu?
Mama...*

Tačiau viską viršija tėvynės meilė ir pasiaukojimas dėl jos laisvės:

*Dėl Tavęs, o Tėvyne, šiandien kovuju,
Dėl Tavęs, dėl tavųjų vaikų.
Dėl Tavęs ir gyvybę statau į pavojų,
Dėl Tavęs, dėl Tavęs, Lietuva...*

Nereikia diplomatų nei jų gražbylostės, - daina duoda atsakymą priešui ir visai žmonijai, kuo lietuvis šiandieną gyvena, ko siekia ir už ką nedvejodamas lieja savo kraują.

Daina gimė iš tautos išaugusių partizanų lūpų ir liks nepaperkamu liudininku apie šių laikų laisvės kovas.

Šiandieną daina tik pusbalsiu niūniuojama, šiandieną už tai gresia 8 metai Sibiro... Tačiau ateis diena ir

*Skambės daina palaukėj,
Žydės sode vyšnios.
Pas sesę šviesiaplaukę
Linksmi iš girių grįšim.*

*Neklajos Tėvynėj
Mongolai kruvinieji,
Kaip vaiskų žiedą lino
Parnešiu laisvės dienas.*

Prabėgs dar kiek laiko. Tėvynės padangė nušvis tekančios saulės spinduliais, daina lydės girių brolius namo...

Ir laisvų dienų srautuose mums paskui vienas kitą pamažu nueinant amžinybėn ir būsimų kartų vilnyse tirpstant šių dienų laisvės kovotojo siluetui, daina paliks amžinai gyva. Ji kiekvienam primins gyvenimo su mirtimi grumtynių didybę ir prasmę. Uždegs jaunas širdis pasiryžimu drąsiai stoti prieš pavojus, pamokins kiekvieną lietuvį, kaip reikia mylėti Tėvynę, kovoti ir aukotis dėl jos laisvės.

Ir taip išaugs paminklai ne iš granito, vario ar marmuro, kuriuos laiko pirštai ir piktos valios žmogaus ranka dažnai paverčia dulkėmis. Tai mūsų dainos - laisvės kovos brolių ir sesių žygių palydovai, tai paminklai, kurių niekas sunaikinti neįstengs, iki bus gyvas bent vienas lietuvis.

*Vytenis**

Prie romančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 03, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

224 *dokumentas*

Apie kultūrą, demokratiją ir laisvės kovas

Penkerių metų kovos žvilgsniu

Parodykite man didesnes tiesas už tas, kurias savo gyvenimu apgina Lietuvos partizanas, ir aš nebijosiu už jas mirti, - aš tiesoje gyvensiu per amžius.

Lietuvos Partizanas

Mes neapkenčiame krikščionybės ir krikščionių: jų patys geriausieji yra mūsų pikčiausieji priešai. Mat jie skelbia ar-

* Vytenis - Vytautas Šniuolis.

timo meilę ir pasigailėjimą, ir tai kaip tik yra priešinga mūsų principams. Krikščionių meilė yra revoliucijos kliūtis. Tad šalin artimo meilę! Mums reikalinga neapykantos. Gerai išmokę neapkęsti, mes nugalėsime pasaulį.

Lunačiarskis

Penkeri metai realaus mūsų karo prieš komunizmą realiai leidžia apspręsti ir šio karo reikšmę. Tai kova - būti ar ne mums ar komunizmui? Tai sprendžiama mūsų ar komunizmo nemarumas. Tai gerai regi abi kovojančios pusės, dėl to šioje kovoje priverstos naudoti savo visagales priemones.

Nemarumas, visagalis žmogaus supratimu, yra dieviška esybė. Tuo būdu į šią kovą įjungta ir dievų klausimas, jų tikrumo reikalas, su mūsų ar komunizmo gyvenimu siejama mūsų ar komunizmo dievo nemarumas.

Stalinas savo dievu pasirinkęs patrankas. Tuo jis tiki, kad komunizmo gyvenimo klausimą išspręs brutalia jėga. Šiuo atveju turime žvelgti į tai, kas gi mūsų gyvenimą įteisins. Kadangi mes savo gyvenimo klausimą siejome su žmonijos gyvenimu, dėl to privalome suprasti, kad nenutoldami nuo žmonijos gyvenimo mes sau gyvenimą garantuosime.

Nūdieniu žmonijos gyvenimu yra demokratija: valdymasis be valdovų, tuo gimusiais, be valdinių, kuriuos nuo to tik mirtis išlaisvina. Demokratijos pagrindu gali būti ir ši tiesa: negeisti iš savo artimo to, ko nenori iš jo patsai susilaukti. Kadangi šita tiesa rėmėsi ir už nūdienę demokratiją anksčiau gimusi krikščioniškoji meilė, užtat demokratija savo pradus krikščioniškojo mokslo pagrinduose randa, savo gyvenimo kilimą sieja su krikščioniškojo mokslo plitimu. Dažno demokratija ir vadinama: krikščioniškoji demokratija.

Kas nebijo pažvelgti į Kristaus gyvenimą žemėje, tie lengvai gali suprasti, kad tai - kantrumo pavyzdys žmogaus gyvenimo nemarumui pasiekti. Krikščioniškoji demokratija tik žmogaus kantrumo dėka žmogaus gyvenimu ir palieka. Yra ir šiandien tautų, kurios savo demokratinį gyvenimą skaičiuoja amžiais, bet apie tuos amžius tegalima sakyti, kad tai tų tautų keliai į jų demokratinį gyvenimą. Ten gyvenimo sukurti aukštieji luomai, kurie tų tautų gyvenimą lėmė, palaipsniui turi derintis su mintimi, kad kiekvienas žmogus yra žmogum gimęs, dėl to žmogus žmogui artimas, neniekinamas. Buvusieji valdinių luomai, susigyvendami su artimo sąvoka, aukštesnius luomus regi sau artimais, žmogaus

gyvenimui pasiekiamais. To siekti save įgalinę, to siekdami savo ir savo tautos valdovais ir palieka, su aukštaisiais luomais susilygina.

Nesunku suprasti, kad tai yra tautos kilimas į tai, kas jos aukštųjų luomų pasiekta, įgalinimas siekti to, ką šios tautos atskiri kariai gali pasiekti. Tai tautos praeities ir dabarties darna tokiai pat ateičiai kurti.

Savo laiku nešusieji atsakomybę už tautos gyvenimą, matydami per žmogaus gyvenimo tiesų pažinimą prie tos pareigos supratimo kylančius savus tautiečius, savo tautos gyvenimo eiga tegali tik didžiuotis. Buvusieji valdiniai, galėdami ramiai žengti prie visų tautos narių gyvenimo bendrumo, su ta mintimi susigyvena kaip su tautos nuosavybe.

Šiuo keliu vykstantis tarp tautų susipratimas žmonijos gyvenimą privedė prie SNO - visoms tautoms lygaus gyvenimo žemėje reikalo supratimo.

Šiai demokratijai palikti tautos - žmogaus gyvenimu verta pavyzdžio yra Anglija. Tai karalystė su sosto paveldėjimo teise, bet buvusią karaliaus visagalybę šiandien atstovaujantis karalius po kiekvienų krašto parlamento rinkimų iškilmingai perduoda tai partijai, kuriai tauta per rinkimus patikėjo savo gyvenimo saugojimą. Amžiais gerbdama Anglija savo krašte žmogaus žmogumi gyvenimą, žmonijai priėjus demokratinio gyvenimo laikus, ji teisėtai paliko demokratiniam gyvenimui saugoti visagalybę.

Demokratijos visagalybę regi ir tie, kurie tautų gyvenimą patrankų pagalba staigiai nauja linkme pasuka. Dėl to ir jie save vadina demokratais, tautų gyvenimą, kurioms jie stoja likimo kalti, - nauja demokratija. Kadangi šitie nauji demokratai yra mūsų gyvenimo priešai, dėl to, [kad galėtume] savo gyvenimą geriau suprasti ir įvertinti, pažvelkime į juos tuo pačiu - gyvenimo - žvilgsniu.

Naujoji demokratija - komunizmas tautų gyvenimą staiga nukreipia nauja linkme ta priežastimi, kad mūsų amžių bėgyje susidariusias gyvenimo neteisybes pašalinus staiga. Tai liečia ne vien materialias vertybes, bet ir žmogaus dorines savybes. Aišku, pirmoje eilėje tai turi liesti tuos, kurie šias neteisybes tautai lėmė - tautos gyvenimo vadovus. Tada gyvenimui buvęs niekas tenka padaryti viskuo, - kiek materialios vertybės, tiek ir dorinės žmogaus savybės. Pažvelkime atidžiau ir pamatysime, kad tai tautai duodamas kelias, kuriuo ji privalo savo menkystės - nieko - siekti.

Realiau šios demokratijos atstovu yra Rusija. 1917 m. žengdama ji į naują gyvenimą su savo praeities šviesa pasielgė kaip su prakeikimu. Tik greitai Rusija įsitikino, kad kuo ji savo praeitį padarė, tuo ana jos naują gyvenimą lydi; kuo nuoširdžiau pradėjo tą praeitį iš naujo gyvenimo rau-

ti, tuo daugiau šitas rovimas pradėjo liesti naujo gyvenimo lėmėjus, - praeitimi pasirodė ir tie, kurie iš jos atėjo naujo gyvenimo lemti.

Nūdienis Rusijos gyvenimas žmogui kalba, kad tik šimtmečiais nuo kultūringo gyvenimo atsilikusi tauta gali [su] tokiu barbarišku gyvenimu apsikęsti. Regi jau ir Rusijoje likimo kalviai, kad rusiškoji praeitis yra ir jų dabarties pagrindimas, - išgarbinę praeities nieką, patys gyvenimui nieku virsta. Gelbėdami save nuo likimo tų, kuriuos prakeikė, jie pradėjo rusišką praeitį nacistiniu uolumu garbinti. Tik šitas garbinimas komunizmo gyvenimą, remiamą visų šalių proletarų jėga, padarė priklausomą nuo rusiškos visagalybės; Rusiją - komunizmo pagalba siekiančią žmonių pavergti. Žmonijos gyvenimo požiūriu regime, kad prie to priėjęs naujas demokratas - pasaulinis komunizmas, tėra rusiškasis nacizmas. Mūsų gyvenimas [yra] mums liudininku, kad neprasikaltome tuo, jog netikėjome vokiško nacizmo amžinatve - jo dievu. Dėl to ir šiandien su tokiu pat Stalino dievu tegalime skaitytis taip, kaip su neišvengiamu lavonu - padėti žmonijai nuo jo atsikratyti. Kam [iš] lietuvių rūpi savas lietuviškas gyvenimas, tie tik šiuo požiūriu gali žiūrėti į lietuvių bendravimą su komunizmu vergu.

Kadangi šią lietuvišką nusistatymą komunizmas stengiasi palaužti savo dievo pagalba, užtat lietuvis, kad galėtų sėkmingai priešintis komunizmo pastangoms, privalo klausyti savo Dievo - demokratinio mūsų gyvenimo visagalybės - įsakymų. Stiprybės šiai kovai tesėti privalome semtis iš praeities. Į demokratinę savo praeitį ir žvelgiame.

Pirmieji demokratinį pradą krikščioniškojo mokslo pavidalu, ugnimi ir kalaviju sau kelią skindamiesi, į mūsų gyvenimą žengdami nešėsi vokiečiai ordinai. Praėjus daugiau kaip septyniems šimtmečiams, kai žmonija Niurnberge teisė vokiškąją prigimimą — kitų tautų gyvenimą tematant vokiečių tautai erdve, žmonija galėjo būti liudininku, kad Lietuva visais amžiais nuo šių mirtininkų likimų savo gyvenimą išsaugojo.

Lenkai, dėdamiesi mums broliais, savo malonę rodydami, krikščionybę mums kaip išmalda teikė, - sulenkėdami turėjome įrodyti lenkams broliškumą. Po penkių šimtmečių šitos lenkiškos gyvenimo kultūros veikimo į mūsų gyvenimą Lietuva į demokratinį tautų šeimą - Tautų Sąjungą - įėjo lietuviška. Antrojo pasaulinio karo metu, neatmokėjusi Lietuva Lenkijai už želigovską klastą, gyvenimui įrodė, kad Lietuvos gyvenimu tėra demokratinė teisė.

Rusija, jėga savo teisę remdama, regėjo save mūsų gyvenimo viešpačiu, kuo savo teisę rėmė, tuo mums savino rusiškos krikščionybės gyvenimo kultūrą. Kad šią kultūrą laikėme ir laikome priešinga mūsų gyve-

nimo kultūrai, parodo Knygnešio gadynė ir nūdienė kova. Kad taip elgiamės ne keršto sumetimais rusų tautai, o vien demokratinio žmogaus gyvenimo teise remdamiesi, liudija mūsų pasielgimas nacistinei Vokietijai organizuojant tautų legionus karui prieš Rusiją.

Tai amžiai, kurių laiku svetimųjų į mūsų gyvenimą nešamas krikščioniško gyvenimo demokratijos pradas turėjo mus vien svetimųjų įrankiu padaryti. Kai svetimųjų paveikti Lietuvos gyvenimo lėmėjai pradėjo tolti nuo tautos gyvenimo sau išsaugojimo, lietuvišką lietuviui gyvenimą teko išsaugoti tiems, kurie iki to laiko savo tautos gyvenimui tik tarnų pareigas ėjo. Tai beteisių padėtis, kad jie tėvų ir protėvių gyvenimą padarytų visos šalies gyvenimo teise. Kad tų laikų lietuvis su savo praeitimi nepasielgė rusiškai, tai tegalima suprasti, jog lietuviui savu gyvenimu buvo gilus artimo meilės supratimas. Kad tų laikų visų ujamas lietuvis pasuko demokratinio žmogaus keliu - pakilti iki savęs ir savo šalies valdovo, tai tegalima priskirti lietuviškai gyvenimo kultūrai.

Kas šią kultūrą nori pamatyti, tepažiūri į mūsų senelių sektas pasakas, mintas mįsles, priežodžius, patarles, jaunų dainuotas dainas, moterų ir vyrų rankų darbus. Tai šiandien yra lietuvių tautiniu menu, tai buvo ir yra Lietuvai būti lietuviška pagrindu. Kad lietuvis žmogaus kelio nepamestų, jis žmogaus gyvenimo tiesas pačiam sau išsakė *Rūpintojėlyje*.

Tai lietuviškos kultūros gyvenimo kelias, kuriuo eidamas lietuvis parsinešė Lietuvai demokratinį gyvenimą, kuriuo eidama Lietuva įėjo į demokratinį tautų šeimą. Tik iš Rūpintojėlio laiminamos bakūžės sūnus, tapęs krikščionių kunigu, lietuviui liko savas ir suprantamas būti jo dvasios vadu.

Prieš penkerius metus visuotinai komunizmas mūsų šalį aplankė antrukart. Jis pareikalavo, kad mes savo gyvenimą auklėtume jo visagalybei. Kas aukso žodžiais šito reikalavimo reikšmę galėtų išsakyti lietuviui, tuos patrankų dievas nuo Lietuvos gyvenimo atskyrė. Amžiais bylos, kad tuo laiku lietuviai nemarų balsą tik iš Rūpintojėlio išgirdo.

- Kas su kalaviju kovoja, tas nuo kalavijo ir žūsta!

Tik prie Rymančio parimęs lietuvis patsai sau turėjo išsiaiškinti gyvenimo tiesas. Gyvenimas iš lietuvių pareikalavo parodyti, kiek jis gyvas pačiam sau - Lietuvai sava lietuviška kultūra. Vargų artojėlis - lietuviškos žemės sūnus regėjo savo praeitį. Ji jam kalbėjo, kad ponams nuo Lietuvos gyvenimo nutolus jo protėvis, vargų ir skausmų nebijęs, žmogaus kantrumu savo gyvenimo pasiekė. Dabartis tikino, kad komunizmas ima lietuvių savo talkininku eiti su kalaviju kovoti prieš žmonijos gyvenimą, - lietuviui ir Lietuvai žūti įsako. Tik lietuviška kultūra lietuviui pasakė, kad pasišvęsdamas lietuvis aukai - kovojant už savą gyvenimą jisai padės žmoni-

jai parengti kryžiaus karą prieš komunizmą, tuo Lietuvai - *Prisikėlimą*. Kad lietuvis, savo tikėjimą norėdamas pateisinti, privalo jį remti atitinkamais darbais, tuo tikino lietuvių vergėjas komunizmas.

Regėjo lietuvis, kad jeigu komunizmas savo gyvenimo neremtų savo dievo pagalba - brutalia jėga, jis į demokratinį gyvenimą žiūrėtų kaip JAV, Anglija. Tada ir Rusijoje būtų parlamentas, kur su visagaliu balsu dalyvautų ir ne komunistinės grupuotės. Tada, aišku, komunizmo gyvenimas jau ne vien nuo stalininio dievo priklausytų.

To akivaizdoje lietuvis savo tikėjimą parėmė atitinkamais darbais, ko pasėkoje po penkerių metų ir komunizmas regi, jog jis patsai atnešė į mūsų žemę kalaviją, nuo kurio jo visagalybė pas mus nyksta.

Po penkerių metų kovos prieš mūsų mažos tautos šventą pasiryžimą tesėjimo stuobriu apstulbęs patrankų milžinas. Juk tai jam daugiau negu stebuklas. Mums tai tik žmogaus gyvenimas, kuris kalba: ką nori Dievas nubauti, tai tą įtikina, kad gyvuliška jėga galima žmogus nugalėti. Žmonėmis žengiamo ir į šeštuosius kovos metus. Būtieji penki yra mūsų praeitis, kuri [paskirta] garbingai kovai tesėti, pakankamai garbinga mums stiprybei semtis. Kovos ir tolimesniu pagrindu palieka mums žmogaus dieviškoji - nemari - prigimtis: galėjimas atleisti savo artimui.

Dieviška prigimtimi tai tenka laikyti dėl to, kad tuo suteikiamas žmogui pasitikėjimas savo jėgomis, pakilus iš paklydimų, grįžti į žmogaus gyvenimą. Šituo keliu eidama žmonija gyvenimui grąžino Titą ir tuo parengė komunizmą, kad jis, būsimam kare sprendamas savo gyvenimo klausimą, savo visagalybę naudotų tarpusavėms pjautynėms. Tik šito dėka turime gyvųjų eilėse ir kritusiųjų skaičiuje karžygių, kurie, kaip ir kiekvienam žmogui gali atsitikti, nuo gyvenimo buvo nuklydę, kurie, jei nebūtų galėję viltis iš mūsų atleidimo, būtų žuvę Lietuvai - galėjo ir mūsų priešų eiles sustiprinti. Atleidimas yra Visagalio malonėje, - tik jausdamiesi savo tautos gyvenimo visagaliais, mes priversime patrankų dievu tikėjusius prieš mus atsiklausti.

Šita dieviškoji prigimtis telydi mūsų kovoje pirmiausia mus pačius - Partizanus. Galėkime ir po penkerių metų nuovargio broliškai atleisti tariamus ar tų penkerių metų kančios iššauktus palinkimus, paklydimus mūsų Brolio, ir mes lengvai galėsime tarpusavyje broliškais žvilgsniais dailintis, brolišku gyvenimu didžiuotis ir tikrai būsime ta uola, apie kurią mūsų šventraštis tvirtina, kad ant jos pastatytos bažnyčios - Lietuvos gyvenimo - ir pragaro vartai nenugalės.

Gera suprastami nūdienės sąlygas, jų požiūriu pažvelkime ir į savo artimą. Mūsų protas mums aiškiai rodo, kad kiekvienas iš tų, kuris šiandien yra komunizmo vergu, prieš tai yra buvęs žmogumi. Mes di-

dūs būsime ne iš vardo, kai padėsime lietuviui, iki jis savomis jėgomis gali iš paklydimų pakilti, iki mūsų pagalba gali jam padėti - į žmogaus - mūsų - gyvenimą sugrįžti. Jei mūsų užmirštas lietuvis komunizmo įtakoje pavirs bedvasiu stuburu, tada apie atleidimą kalba bus beprasmė, - apie reikalą atleisti lavonams jokie įstatymai nekalba. Tiesa, nekantrumas ir kerštas mums nuolat kalba, kad atleidimas yra nebijojimas atsargumo, budrumo. Šiuomi pavyzdžiu tebūnie komunizmas. Mokydamies neapkęsti, komunistai laimėjo sūnų, kuris išduoda partijai savo tėvus. Užtat šita šalis tesiverčia vien prievartos darbu - vergija; tevaldoma tik šautuvo pagalba - Žvėrynas.

Penkeri metai mus gerai įtikino, kad nekantrumas ir kerštas teatima žmogui protą. Kas juo suserga, tam rojus tik tenai, kur jo nėra. Nekantrumas keršto nukamuotą nuolat veja į rojų - kur jo nėra, bet kur tik jis atbėga, ten vis save ir savo pragarą randa, kad ir vien prieš atžvilgiu taikomas kerštas, vis tiek netrunka jis tapti žmogaus įpratimu - prigimimu. Kas kerštu liepsnoja, tam priešų netrūksta, - tam nekantrumas leidžia tą kerštą ir ant savo artimo išlieti. Kuo labiau norime, kad mūsų kova lengvėtų, tuo daugiau kerštą perverskime į priešų stovyklą. Mes su kerštu pasielkime taip pat, kaip pasielgėme su alkoholiu: Lietuvos labai išguikime jį iš sąjūdžio gyvenimo.

Mūsų kova - mūsų gyvenimo klausimas: mes ar komunizmas? Komunizmas savo visagalybės siekia per žmogaus suniekinimą, - norėdami prieš komunizmą laimėti kovą, gelbėkime lietuvių gyvenimą nuo suniekinimo. Savą, artimųjų gyvenimą apginkime nuo žmogaus menkystės, padėkime lietuviui tikėti, kad jis patsai yra gyvenimo viešpats, ir mūsų gyvenimas bus žmonijos garbė.

Baudžiavos laikų lietuvis matė, kad jis yra sau gyvenimo vertas žmogus. Tuo tikėjo, to siekė, kad tikrai šventas lietuvių ryžtas jo ir pasiekiamas, apie tai kalba ir nūdienė mūsų kova, - laisvę pažinę - vergijos nepakenčiame. Gerbdami tėvus ir protėvius, mes sekime jų pavyzdžiu ir iš nūdienos nelaisvės namų vaiduodamiesi. Tiesas, kurios žmogų į žmogaus gyvenimą veda, teisingiausiai lietuviui išsako - *Rūpintojėlis*. Tai mums kovos vadovu tebūnie, - tai mums pergalę prieš Stalino dievą garantuoja.

*Laukšnelis**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 09, Nr. 4, GAMF, inv. Nr. 136. Originalas, mašinraštis.

* Autorius nenustatytas. Iš stiliaus galima spėti, jog tai - Juozas Šibaila.

**Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų
spaudai parengtas straipsnis apie gimtąją kalbą**

Branginkime savo gimtąją kalbą

Kiekvienas lietuvis, mylėdamas savo tėvynę ir trokšdamas jos laisvės, turi mylėti ir jos kalbą. Kalbos nemokėjimas ar jos nevartojimas prieš visus svetimtaučius, kurių šiuo metu pas mus netrūksta, o taipogi ir prieš okupantus parodome savo silpnavališkumą.

Pasitaiko mūsų tautiečių, gerai mokančių lietuvių kalbą, bet nuėję kur nors į įstaigą pradeda kalbėti rusų kalba, kai tuo tarpu jis pats ir įstaigoj sėdintieji lietuviai ar lietuvių tautos išgamos vos tesupranta rusų kalbą. Taipogi nemaža pasitaiko mūsų tautoje išsigimėlių, kurie save vadina „lenkais“, nežiūrint į tai, kad jų protėviai buvo grynai lietuviai. Paprastai jie stengiasi savo vaikams skiepyti lenkiškumą ir nemoko jų visai lietuvių kalbos. Pasitaiko pas tokius lietuvius – tautos išsigimėlius nueiti ir Lietuvos Laisvės Kovotojams. Užkalbinus juos lietuviškai klausosi, lyg būtų iš medžio iškritę, galvoja, kad kalba kokia nesuprantama arabų kalba. Irgi ne paslaptis, kad mūsų tautiečių buvo ir nepriklausomybės laikais, kurie silpnai mokėjo lietuviškai kalbėti ir nesistengdavo jos išmokti. Jie tikėjo, kad Lietuva, būdama maža valstybė, nepajėgs atsispirti prieš Lenkiją, kuri buvo pagrobusi lietuvių tautos širdį – Vilnių ir visą laiką tykojo ją pačią užgrobti. Tuomet jie, būdami „lenkais“, galėtų būti lietuvių pavergėjais.

Bet neseniai mums pavyzdys parodė, kad didžioji Lenkija pirmiau buvo sunaikinta negu mažoji Lietuva ir daugumas lietuvių priešų, kurie džiaugėsi lietuvių tautos nelaisve, ieškojo Lietuvoje prieglaudos.

Tenesitiki lietuvių tautos išgamos, kad antrą kartą pasikartos panaši klastinga Suvalkų sutartis ir apgaulingu būdu Lietuva bus okupuota Lenkijos. Viena kartą lietuviai buvo apgauti vieno likimo ir bendro tikslo siekiančios tautos – Lenkijos, ir liko visam laikui pamoka. Ateityje lietuviai bus atsargesni ir visuomet budės savo tautos prisikėlimo sargyboje, ir panašią Suvalkų sutartį bus pasiruošę sutikti.

Todėl mes, lietuviai, stenkimės patys išmokti lietuviškai kalbėti, išmokykime savo vaikus; stenkimės jiems įskiepyti tėvynės meilę, kad nedarytume gėdos mūsų didvyriškai gynusiems tėvynės laisvę ir nepriklausomybę protėviams. Žinoma, kuo daugiau kalbų mokėsi, tuo geriau, bet svarbiau-

sia reikia išmokti savo tautos kalbą, nes žymiausi jos ženklai yra jos kalba. Jei kur nevartojama jos kalbos, tai ten ir nepripažįstama tauta. Taipogi vyriausiu tautos ženklu, vyriausia jos vėliava yra jos kalba. Jeigu žūsta kur kalba, tat žūsta ir tauta. Todėl nenuostabu, kad lietuvių tautos pavergėjai stengiasi kuo daugiau per įvairias mokyklas mokyti rusų kalbos.

Man teko per tardymą pastebėti tokį atsitikimą. Lietuvis enkavedistas į lietuvių kalbėjo rusiškai, o šis atsakinėjo lietuviškai. Enkavedistas norėjo priversti lietuvių kalbėti rusiškai, bet šis kalbėjo tik lietuviškai... Taip darykite ir jūs, jei jus Lietuvoje kalbės rusiškai ar lenkiškai, idant nepasiduoti pergalėjimui, bet stengtis pačiam pergalėti.

Jeigu kalbintų jus koks pareigūnas, kuris nemoka visai lietuviškai, o jums būtinai reikia su juo susikalbėti, tuomet – ką padarysi, reikia kalbėti tokia kalba, kokia galėtum susikalbėti. Kitaip juk negalėtum vienas antro suprasti.

Nebijokime to, kad jūsų kalbos nesupranta okupantai. Jei nesupranta, tai laikys vertėjus. Ne tik tai kalbant su okupantais, bet taipogi ir su lietuvių tautos išsigimėliais reikia visados lietuviškai kalbėti. Negerai daro tie, kurie griebiasi tuojau kalbėti svetima kalba. Tegu visi tie, kurie gyvena mūsų tėvynėj, išmoksta lietuviškai kalbėti.

*Rodrigas**

LYA, f. K-5, ap. 1, b. 226, l. 28. Nuorašas, mašinraštis.

226 *dokumentas*

Apie 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo prasmę

Gruodžio 17-oji

Neseni 1926 m. ir gruodžio mėn. 17-oji, bet vis tik tai jau istorinė praeitis. Kadangi tautai istorinė praeitis yra vienoks ar kitoks pagrindas jos gyvenimui reikštis, jos ateičiai kurti, dėl to, bendru Lietuvos gyvenimo ir nūdienos žvilgsniu, pažvelkime į tą pagrindą, kuriuo mums yra gruodžio 17-oji.

Carinė Rusija, siekdama paraližuoti mūsų tautinį atgimimą, mums uždraudė naudotis savo spauda, – šitą Rusijos gėdą prieš žmoniją iš-

* Rodrigas – Vytautas Sankauskas.

kėlė lietuvis Knygnešys. Apsisprendus mums nepriklausomam gyvenimui, raudonoji Rusija su savo „pergalingąja“ armija žengė mūsų valią suniekinti, - Savanoris Kūrėjas - ginkluotas vien tautos Nemarumu - dėl šito veiksmo Rusiją sugėdino. Ne be gėdos ir šiandien Rusija priversta prisipažinti, kad bjaurios klastos pagalba ji panorė mūsų viešpačiu likti, nes Nemarus Partizanas jos šauksmus apie laisvą lietuvių valią verčia tikru melu. Gruodžio 17-oji irgi ne vien mūsų tautai istorinė data. 1924 m. gruodžio 17-ąją didžiūojasi ir nūdienė Rusija. Nūdienės Rusijos tikslai mums net per daug aiškūs, dėl to, prieš vertindami mūsų gruodžio 17-ąją, palyginkime šią mūsų istorijos veiksnį su rusiškąja gruodžio 17-ąją.

1924 m. gruodžio mėn. 17 d. Stalinas paskelbė savus išvedžiojimus apie spalio revoliuciją, apie Rusijos komunistų taktiką šią revoliuciją vykdančią. Iš šitų išvedžiojimų įdomu mums tai, kur Stalinas kalba apie neigiamas šitos revoliucijos situacijos aplinkybes. Ta neigiama aplinkybė Stalinas randa tai, kad rusiškasis komunizmas revoliucijos metu neturėjo sau kaimynų komunistinės valstybės. Iš to Stalinas daro išvadą, kad ateity kitų tautų revoliucijos šios neigiamos situacijos neturės, nes joms sava galybė padės Tarybų Sąjungai. Revoliucijų neišvengiamumo priežastį Stalinas nusako: „...Lenino proletariato diktatūros teorija ne išimtinai tik „rusiška“ teorija, o visoms šalims privaloma teorija.“ Remdamasis Leninu, šiai teorijai įgyvendinti Stalinas rodo: „...bolševizmas nėra tik rusiškas reiškinys, jis yra taktikos pavyzdys visiems.“

Tik propagandinių komunizmą pažįstantiems Stalinas šitais savo išvedžiojimais tėra piktas cinikas apie laisvą tautų apsisprendimą. Mes jau žinome, kad tai brutalaus komunistinio diktatoriaus deklaracija pasaulio proletariatui. Šita deklaracija nelenkia ir Lietuvos proletariato, joje tenka ieškoti ir mūsų gruodžio 17-ajai priežasties.

1926 metai mūsų tautos savistoviam gyvenime galima prilyginti prie jaunuolio, kuris, iš skurdo ir vargų išbrisdamas, ieškojo sau gyvenimo kelio. Vis tik rusiškasis spalvis mums grėsti negalėjo. Ir tada, kaip ir šiandien, komunizmas Lietuvoje buvo tiek nepopuliarus, kad į mūsų gyvenimą neigiamai galėjo veikti tik rusiškojo spalio pagrindas - rusiško proletariato taktika. Tai matė ir Kremlius. Dėl to vietoj komunistų partijos Lietuvoje bolševikų darbą turėjo atlikti iš Kremliaus prisiunčiami pinigai - kaip šiandien ir Lietuvos žmogaus darbo vaisiai tarnauja Azijos tautų „išsivadavimo“ kovoms kelti.

Istorija tik galės pasakyti, kokias sumas Kremlius metė į Lietuvą 1926 m. antroje pusėje, kad pas mus sukeltų streikus, kad mases išves-

tų demonstracijoms. Kas pamenam 1926 metus, kas tuo laiku pabuvojo Kaune ir kituose Lietuvos miestuose, tie puikiai prisimena tas „darbininkų“ demonstracijas, prieš kurių užmačias Savanorių Kūrėjų žygiai turėjo būti paskelbti tautai tuo prasikaltimu, kurį šiandien komunizmas bolševikiniu brutalumu meta Lietuvos partizanui.

Streikai turėjo paraližuoti mūsų jauną pramonę. Tuo Lietuvos ūkis būtų likęs priklausomas nuo svetimų malonės, lietuvis darbininkas būtų atiduotas skurdui. Demonstracijos, įvairūs sabotazo aktai privalėjo pakirsti mūsų dvasinį pasitikėjimą dėl galėjimo savistoviai gyventi. Šita bolševikinė taktika ypatingai naudinga buvo to laiko Lenkijai, kuri svajojo apie savo valstybę nuo jūrų iki jūrų. Dėl to kiek Kremlius Lietuvos gyvenimą stengėsi griauti streikų ir demonstracijų pagalba, tiek Lenkija visu išžulumu pradėjo siekti Lietuvos gyvenimo užvaldymo - ypatingai kultūrinio.

Nesunku įmatyti, kad Kremlius sava veikla tegalėjo padėti Lenkijai Lietuvą pavergti. Tuo laiku Krekliui to pilnai pakako: negalėdamas komunizmas tikėtis populiarumo laisvoje Lietuvoje, jis tą populiarumą vyklėsi įgyti tada, kai Lietuva pradės žūtbutinę išsivadavimo kovą iš vergavimo Lenkijai. Jis - Kremlius - šitu keliu eidamas pilnai galėjo tikėtis situacijų, kurių dėka paliko valdovu Lenkijos, Čekoslovakijos ir kitų Europos tautų.

Nuo šitų Kremliaus užmačių 1926 m. gruodžio 17-oji turėjo Lietuvą išgelbėti, dėl to šiandien tegali būti keliamas tik šitas klausimas: ar be gruodžio 17-osios Lietuva galėjo išvengti 1924 m. gruodžio 17-osios stalininės deklaracijos padarinių? Atsakyti į tai tegalima taip: kad to išvengus, reikėjo Lietuvai seimo, kuris būtų veikiamas tos dvasios, kuri įgaliino Lietuvos Tarybą 1918 m. vasario mėn. 16 d. vieningai deklaruoti Lietuvos Nepriklausomybę.

Apie šitokią seimą tegalėjo kalbėti ta dvasia, kuri ties Daugpiliu pabaičius vyti iš Lietuvos Rusijos proletariato taktiką atsisuko į Radviliškį tam, kad pasaulio avantiūristams parodytų, jog Lietuva - ne jiems žemė; ta dvasia, kuri ties Širvintomis ir Giedraičiais parodė lenkui, kad nors jis ir ponas, bet su lietuviu artoju privalo skaitytis. Tai Vyčio dvasia. Ją stalininė deklaracija stengėsi suniekinti, jai atstovaudamas lietuvis karininkas 1926 m. gruodžio 17 d., atėjęs į Lietuvos seimo posėdį, jį paklausė, kiek jis geba šią dvasią Lietuvai išsaugoti.

Lietuvis karininkas, eidamas į Lietuvos seimo posėdį, išstatė savo gyvybę ir garbę į tą pavojų, į kurį jis tai buvo išstatęs kovoje su priešais; tuo laiku Lietuvos seimo pasielgimas parodė, kad lietuvis karininkas teisus,

kad ir Lietuvoje pilnumoje apie žmogaus demokratines teises tada bus galima kalbėti, kai iš gyvenimo išnyks šių teisių niekintojas - komunizmas. Užtat 1926 m. gruodžio 17-oji yra tuo mūsų tautai pagrindu, nuo kurio pradėta kova prieš komunizmą.

Telieka klausimas: ar gruodžio 17-oji pateisino Vyčio dvasios Nėmumą?

- Taip! - jį tai atsako Lietuvos Partizano išugdytas LLKS.

Tautų Sąjungos - žmonijos parengimui kovai prieš komunizmą - amžiuje Lietuva išvengusi draugavimo su komunizmu, SNO gdynėje komunizmą teturi tik savo priešu, kurio sunaikinimui žmonija atomo bombą pagamino.

Šita atomo bomba tebus Rusijos sugėdinimui už tai, kad ji 1924 m. įgalino Staliną paskelbti žmonijai komunistinę deklaraciją, kad šiandien savu gyvenimu šios deklaracijos įsigyvendinimo siekia. Lietuva dar 1926 m. gruodžio mėn. 17 d. šiai gėdingai deklaracijai paskelbė kovą, nūdieniu savo gyvenimu šią rusišką gėdą prieš žmoniją visu ryškumu iškelia.

Tai Vyčių Kelias, kad Lietuva Vyčių laisve gyventų.

*Lidija**

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 10, Nr. 6, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

227 *dokumentas*

Raudonosios armijos kareiviams skirtas straipsnis apie Lietuvos-Sovietų Sąjungos santykius

Lietuva ir okupantas - Sovietų Sąjunga

Po Pirmojo pasaulinio karo išsilaisvino Rusijos carų užgrobtos šalys. Tarp jų ir Lietuva, savo pastangomis tapusi nepriklausoma valstybe. Rusijoje valdžią užgrobė komunistai, pavadinę valstybę Sovietų Sąjunga. Lietuvos nepriklausomybę pripažino visos valstybės, tarp jų ir Sovietų Sąjunga, kuri 1926 m.** su Lietuva pasirašė dvišalę taikos sutartį, pasižadėdama gerbti Lietuvos suverenitetą ir teritorinį neliečiamumą.

* Autorius nenustatytas.

** Taip tekste. Turi būti 1920 m.

Lietuva - žemės ūkio kraštas. Dauguma jos gyventojų - vidutiniai ir smulkūs valstiečiai. Taiki, darbšti ir mylinti laisvę lietuvių tauta per dvidešimt dvejus nepriklausomo, demokratinio gyvenimo metus savo valstybę Lietuvą pakėlė iki kultūringų Vakarų šalių lygio. Ekonominis ir socialinis Lietuvos gyvenimas buvo nepalyginti aukštesnis negu Sovietų Sąjungoje. Žmogus naudojosi laisve ir savo vertės pajautimu, apie ką Sovietų Sąjungoje nebuvo galima nė pagalvoti.

Lietuva žydėjo, ir tauta stengėsi pasiekti dar daugiau. Tuo tarpu bolševikai savo begėdiška ir melaginga propaganda lindo į Lietuvos darbininko širdį, tačiau nesėkmingai. Lietuvoje komunistų kaip ir nebuvo.

Kai hitlerinė Vokietija triuškinė Vakarų Europą, Sovietų Sąjunga 1940 m. begėdiškai sulaužė taikos sutartį ir su savo kariuomene užgrobė Lietuvą, įvedė komunistinę valdžią ir prisijungė Lietuvą, o visam pasauliui ir savo rusų tautoms paskelbė, kad Lietuvos darbininkų klasė Sovietų Sąjungos prašė, kad ją okupuotų ir kad Lietuvos liaudis savo valia įjungė Lietuvą į Sovietų Sąjungą.

Štai ką kalbėjo apie tuometinį Lietuvos gyvenimą pirmomis okupacijos dienomis atvykusios raudonarmiečių ir sovietų valdininkų šeimos: „Mūsų propagandistai mums pasakojo, kad Lietuvoje žmonės badauja, apsirėnę skudurais, yra išnaudojami ir vergauja. Bet mes matome ką kita: žmonės gerai apsirėnę, laisvai kalba, ką nori, parduotuvės pilnos produktų ir tekstilės gaminių, viskas pigu, Lietuva - tai maža Amerika". Bet netrukus po Raudonosios armijos įsiveržimo Lietuvoje prasidėjo areštai, persekiojimai, tiekimai į SSRS. Parduotuvės ištuštėjo, viskas pabrango.

Kaip Lietuvos darbininkai prašė, kad Raudonoji armija okupuotų Lietuvą, ir kaip Lietuva pati prisijungė prie Sovietų Sąjungos, aiškiai rodo ir šis faktas: kai tik prasidėjo vokiečių-sovietų karas ir kai tik vokiečiai peržengė Lietuvos sieną, Lietuvos miestai tų pačių darbininkų rankomis buvo išvalyti nuo komunistų.

Su amerikiečių karine pagalba karo fortūna perėjo į Sovietų Sąjungos pusę. Raudonoji armija išvijo vokiečių kariuomenę iš Rusijos ir, persekiodama ją, 1944 m. antrą kartą užgrobė Lietuvą. Antrosios okupacijos metu okupantas - Sovietų Sąjunga - dar aršiau ir negailestingiau ėmė naikinti šalį ir niekuo nekaltą lietuvių tautą. Sovietinis okupantas uždraudė žodžio, minties ir spaudos laisvę, atėmė bet kokias žmogaus teises. Priverstinis kolektyvinis ūkis ir vergiškas darbas veda į badą ir skurdą. Nuolatiniai persekiojimai, areštai ir negailestingi barbariški kankinimai per tardymus, trėmimai priverstiniais darbais į SSRS - visa tai reiškia laisvę, duotą Sov[ietų] Sąjungos komunistų, remiamų saujelės lietuvių tautos atplaišų: vagių, girtuoklių, recidyvistų ir kitų amoralų elementų.

Lietuvių tauta trokšta tikros laisvės. Ji pati nori būti savo šalies šeimininkė. Lietuvių tauta negali pakęsti priespaudos ir vergovės. Lietuvos patriotai su ginklu rankose sukilo prieš bolševikų tironiją. Jie didvyriškai kovoja dėl žodžio ir minties laisvės, dėl pagrindinių žmogaus teisių, dėl savo gražių sodybų, dėl savo šalies nepriklausomybės. Jie nekovoja su rusų tautomis ir raudonarmiečiais. Jie kovoja ir naikina visus tuos, kas trukdo jiems siekti švento tikslo - laisvės. Šituos Lietuvos patriotus - partizanus MVD ir MGB agentai ir bolševikai vadina banditais. Ši pravardė tinka jiems patiems. Bolševikinė propaganda skelbia, kad Lietuvos partizanai - tai buožių ir dvarininkų sūnūs. Ne ir dar kartą ne. Tai Lietuvos kaimo vaikai - vidutinių ir smulkių valstiečių bei darbininkų. MVD ir MGB agentai šių didvyrių kūnus mėto gatvėse, į paplavų duobes ar sušeria savo nežmoniškiems šunims. Taip elgtis, kaip elgiasi kruvinas okupantas, gali tik azijietiški barbarai. Tokio barbariškumo istorija nežino.

Lietuvių tauta nepripažįsta esanti Sov[ietų] Sąjungos dalimi. Išskyrus sovietinius satelitus, šito nepripažįsta ir viso pasaulio valstybės.

Per šešerius okupacijos metus, norėdamas įvesti bolševikinę santvarką, kruvinasis okupantas įsitikino, kad lietuvių tauta atkakliai priešinasi: kiekvieną lūšnelę reikia paimti jėga, kaip atskirą tvirtovę, ir su kiekvienu lietuviu reikia kariauti kaip su didvyrišku kovotoju. Nepaisant visų okupanto žvėriškumų, lietuvių tauta, vadovaujama savo didvyrių - partizanų, kovos tol, kol Lietuvoje neliks nė vieno bolševiko ir kol šalis bus laisva.

Toks patriotinis sukilimas už laisvę vyksta ne tik Lietuvoje, bet ir Latvijoje, Estijoje, Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje ir Bulgarijoje. Pastaruoju metu partizaninis judėjimas prasidėjo ir Ukrainoje. Laikas ir kitoms Sov[ietų] Sąjungos tautoms vieną kartą įsidrąsinti ir sukilti prieš stalininę tironiją.

Visas likęs pasaulis gerai žino, kad Sov[ietų] Sąjungoje viešpatauja skurdas, priverstinis vergiškas darbas, tarpusavio neapykanta, nėra jokių žmogaus teisių ir kad žmogus prilygintas musei. Demokratiniam pasauliui gerai žinomi ir visi imperialistiniai agresyvūs Sov[ietų] Sąjungos ketinimai. Sov[ietų] Sąjungos bolševikai siekia visam pasauliui primesti chaosą ir vergovę. Nepasotinamam bolševizmui sunaikinti Vakarų pasaulis organizuoja galingus karinius blokus. Ne už kalnų laikas, kai prieš savo pikčiausią priešą - komunizmą pakils milijonai vergovės pančiais surakintų rankų. Jiems į pagalbą ateis visos laisvojo pasaulio tautos ir nušluos komunizmą nuo žemės paviršiaus.

Svobodnoje slovo (Dainavos apygardos laikraštis), 1950 06, Nr. 5, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Originalas rusų k., mašinraštis.

Pasipriešinimo istorijos apžvalga

Tautiečiai!

Šių metų birželio 15-ąją sukanka dešimt metų nuo tos dienos, kai Sovietų Sąjunga, prisidengdama ižūlia provokacija, jėga okupavo mūsų kraštą. Po to seka priverstinis naujos vyriausybės sudarymas, „Liaudies Seimo“ „išrinkimas“, ir pagaliau „savanoriškas“ įsijungimas į tarybinių respublikų šeimą“ užbaigė komediją, kurios tikslas buvo pasaulio akyse pateisinti šią nė mažiausio pagrindo neturinčią laisvos šalies aneksiją. Bet tai pasaulio viešosios nuomonės suklaidinti negalėjo. Priešingai, ji buvo tik dar labiau įtikinta Sovietų Sąjungos agresiniais bei imperialistiniais siekimais, jau anksčiau spėjusiais visu brutalumu pasireikšti gėdingu didvyriškosios Suomijos užpuolimu. Pasaulis tai aiškiai suprato ir matė, tačiau tuo metu jis mums padėti negalėjo, nes vyko karas su antruoju, ne mažiau pavojingu agresoriumi - Vokietija. Tokiu būdu 1940 m. birželio 15 d. užsibaigė mūsų tautos ir valstybės taikaus, kultūrinio vystymosi laikotarpis ir prasidėjo nauja - vergijos ir pastangų iš jos išsivaduoti, kančių ir herojiškos kovos bei pasiaukojimo - epocha.

Pirmosios bolševikinės okupacijos metu tautos pasipriešinimas okupantui daugiau reiškėsi pasyviu būdu. Nepaslankumas įvairioms sovietų valdžios vykdomoms reformoms, bolševikų agitacija, - propagandinių priemonių boikotavimas, antirusiški įrašai bei karikatūros viešose vietose, visa ši rezistencija iš karto leido okupantui pajusti, kad Lietuvoje komunizmui dirva anaip tol nepalanki. Užsimezgusi pogrindžio veikla, antitarybinių leidinių platinimas, ypač šio okupacinio periodo pabaigoje, liudija jau apie tai, kad tautoje spontaniškai kilęs pasipriešinimas pamažu ima įgauti organizacines formas. Suprasdami, kad tik teroro pagalba tegalės išsilaikyti valdžioje, nujausdami artėjančią karą ir todėl nuosekliai vykdydami savo jau išbandytą tautų naikinimo politiką, bolševikai 1941 m. birželio 14 d. surengė pirmą masinę žmonių deportaciją, tuo padarydami gilią žaizdą lietuvių tautos kūne, bet kartu sukeldami joje mirtiną neapykantą savo žudikui ir nepalaužiamą ryžtą jam kuo atkakliausiai priešintis. Ginkluotas pasipriešinimas vienok tegalėjo pasireikšti tik prasidėjus Sovietų Sąjungos karui su Vokietija, nes prieš tai, be kitų sąlygų, tam trūko ir pačios elementariausios sąlygos - ginklų. Karas šią problemą savaime išsprendė, ir susiorganizavusių Lietuvos partizanų kovinė veikla tikslingai prisidėjo prie greitesnio raudonųjų gaujų iš Lie-

tuvos išvijimo. Tuo baigėsi pirmoji bolševikinė okupacija, ir mūsų tauta iš vienos vergijos pateko į kitą.

Hitlerinė Vokietija, suprasdama ir įvertindama mūsų tautos priešbolševikinį nusistatymą, stengėsi jį panaudoti savo tikslams. Todėl vokiečiai, įžengę į Lietuvą, iš pradžių leido mums sudaryti savo vyriausybę, tikėdamiesi tokiu būdu lietuviško kraujo sąskaita greičiau susidoroti su raudonąja armija Lietuvos teritorijoje. Tačiau kai tik jų žygio sėkmingumas tokią pagalbą padarė nebūtina, minėtoji vyriausybė be jokio pagrindo buvo paleista, ir apie nepriklausomybės suteikimą bet kokia forma daugiau nebebuvo nė kalbos. Mūsų šalis, lengviau atsidususi iš po bolševikinio jungo, pajuto ant pečių naują naštą, ne mažiau sunkią kaip pirmesnioji. Lietuvui tada vėl beliko vienas garbingas kelias – pasyvios rezistencijos kelias. Bolševikinės okupacijos meto patirtis ir padidėjęs tautos vieningumas leido platesniu mastu išvystyti pagrindinę veiklą. Apie jos apimtį galima spręsti jau vien iš skaičiaus tuomet veikusių pagrindžio organizacijų. Iš jų čia paminėsime tik žymesniausias, būtent: LLA, ELK, LLG, LP, TSS. Taip pat iš visų nepriklausomoje Lietuvoje egzistavusių politinių partijų atstovų, kaip vienijantis ir tautai atstovaujantis organas, buvo sudarytas Vyriausias Lietuvos Išsilaisvinimo Komitetas (VLIK). Pagrindžio spaudos leidimas, palyginus su rusų okupacijos meto padėtimi, nepaprastai išaugo. Kaip priemonė tautos informavimui ir antinacistinei išsivadavimo judėjimo propagandai buvo panaudojamos ir kilnojamos radijo stotys. Nors gestapo pastangų dėka įvairioms organizacijoms bei jų vadovybėms teko patirti skaudžių aukų bei nuostolių, tačiau tai neišstengė nutraukti veiklos, kuri su nemažėjančiu intensyvumu tęsėsi iki vėl sugrįžtant į Lietuvą bolševikams, kada daugelis šių organizacijų narių kaip politiniai bėgliai pasitraukė iš tėvynės, o likusieji dėl vadovybių pasitraukimo arba susidarymo jose žymių spragų daugiau ar mažiau išskydo, iš centralizuoto veikimo pereidami į lokalinio pobūdžio – kai kur, tiesa, iškart gana sėkmingą – veiklą.

Matome, kad antroji bolševikinė okupacija atrado mūsų tautą jau bent dalinai pasiruošusią. Todėl, vos spėjus įžengti raudonajai armijai, visuose Lietuvos kampuose grupelės jaunų pasiryžėlių paliko tėviškes ir su ginklu rankoje išėjo į miškus, pasirinkdami garbingą kovą, negu gėdingą vergiją okupantui. Pirmieji kovos metai pasižymėjo gyva partizanų operacine veikla, pradedant smulkiais baudžiamaisiais veiksmais ir baigiant organizuotais miestelių puolimais, kas turėjo didelės reikšmės slopinant nežabotą komunistinio elemento savavaliavimą krašte, ypačingai kaimuose. Vis dėlto vieningos vadovybės nebuvimas neleido tinkamai derinti

bei koordinuoti šią veiklą. Nors šis reikalas iš karto buvo visų teisingai suprastas, tačiau jo išsprendimas pareikalavo didelių pastangų, kartu - nemaža laiko. Vis dėlto, turint galvoje itin sunkias sąlygas, palyginti trumpu laiku pavyko suorganizuoti centrinę vadovybę BDPS Prezidiumo vardu, patį sąjūdį pavadinus Bendru Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžiu (BDPS). Centralizuotas sąjūdis išplėtė savo veiklą už mūsų valstybės ribų, užmegzdamas ir per savo Užsienio Delegatūrą palaikydamas ryšius su lietuvių išeivija užsienyje. Deja, sąjūdžio veiklai tuo metu ypatingai žalos pridarė išsibrovęs centrinės vadovybės išgama provokatorius - dr. A.* Markulis-Erelis. Jo išdavysčių rezultate smarkiai nukentėjo ir pati centrinė vadovybė, nebegalėdama toliau veiksmingai vadovauti tautai ir sąjūdžiui. Iškilo būtinas reikalas pagrindinai performuoti sąjūdžio vadovybę, kas po sunkių, daug pasišventimo ir net aukų pareikalavusių pastangų (turint galvoje ryšių sunkumą tarp įvairių Lietuvos sričių partizanų vadovybių) ir buvo padaryta. 1948 m. rudenį sąjūdžio priešakyje atsisotojo vadovybė, sudaryta iš įvairių Lietuvos sričių partizanų atstovų. Sąjūdžio veikla ėgavo naują impulsą ir naują kryptį. 1949 m. vasario mėn. 11 d. įvykusiame jungtiniame BDPS Prezidiumo ir Karo Tarybos posėdyje, kuriame dalyvavo visos Lietuvos partizanų atstovai, buvo priimtas nutarimas pakeisti sąjūdžio pavadinimą, pervadinant jį iš BDPS į LLKS (Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžiu). Analogiškai jam BDPS Prezidiumas buvo pavadintas LLKS Tarybos Prezidiumu. Vasario mėn. 11-17 d. vykusiame LLKS Tarybos Prezidiume buvo padaryta visa eilė svarbių nutarimų, nustatančių pagrindines gaires tolimesnei sąjūdžio veiklai. Iš jų pažymėtina LLKS Tarybos programinės deklaracijos priėmimas. LLKS Tarybos vasario mėn. 11-17 d. sesijos darbų rezultatai teigiamai atsiliepė į visą sąjūdžio veiklą, kuri, nežiūrint didžiausio priešo spaudimo, tais pačiais pagrindais ir dvasia nesustabdomai vystoma iki šiai dienai.

Tokia, pačiais bendriausiais bruožais, yra mūsų tautos ir sąjūdžio dešimties metų kovos su okupantais istorija. Tai istorija, kupina neįsivaizduojamų kančių ir aukščiausio [neįskaitomas žodis] laukinio priešo siautėjimų ir didvyriškos su juo kovos. Tai istorija Rainių miškelio kankinimų ir į Sibiro taigas išvežtųjų, kalėjimų ir koncentracijos lagerių, lavonų miestų gatvėse ir kruvinų kautynių, kuriose masės raudonųjų azijatų ir jų pakalikų puola didvyriškai besiginančią saujelę partizanų. Šios istorijos visus puslapius atskleis ateitis. Bet jau dabar ji parodo visam pasauliui, kad lietuviai myli savo Tėvynę ir kad yra jos laisvės vertas. Ji parodo

* Iš tikrųjų Markulio vardas Juozas.

taip pat, kad kas dešimt metų sunkiausiose sąlygose ištengė kovoti su nepalyginamai stipresniais priešais, tas ištengs tą kovą tesėti iki galo - iki pergalės.

LLKS Prezidiumas dešimties metų sukaktuvių proga sveikina visus dorus tautiečius, vienokiu būdu prie šios kovos prisidėjusius, ir linki jiems kovinės laimės, ištvermės ir jėgų paskutiniam ir lemiamam šios kovos ruoštui. Prezidiumas, konstatuodamas nepalaužiamą tautos nusistatymą, reiškia tvirtą įsitikinimą šios kovos laimėjimu ir gilią viltį, nes laimėjimui būtinų sąlygų susidarymas ilgai nebeužtruks.

Garbė žuvusiems ir žūstantiems dėl Tėvynės!

Valio kovojanti dėl Laisvės ir Nepriklausomybės Lietuva!

LLKS Tarybos Prezidiumas

Okupuotoji Lietuva,
1950 m. birželio mėn. 15 d.

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1951 08 01, Nr. 3 (19), GAMF, inv. Nr. 87. Nuorašas, mašinraštis.

229 *dokumentas*

Paskutinių dešimtmečių Lietuvos istorijos apžvalga

Naująjį lapą beverčiant

Senieji metai nuėjo. Su jais užvertėme 33-įją Jaunosios Lietuvos istorijos lapą. Paskutiniai 12 lapų krauju ir skausmais įrašyti. Tai patys kruviniausi mūsų garbingosios praeities lapai: nei žiauriųjų kryžiuočių laikais, nei Koriko Muravjovo siautėjimo metu, nei Kražių skerdynių dienomis didvyriškoji mūsų tauta tiek nepergyveno, kiek šiandien, komunizmo laikais. Šiandien Lietuva nukryžiuota. Atversdami naująjį lapą turėtume stabtelėti ir nors paviršutiniškai užverstuosius lapus, o ypač 12 paskutiniųjų, perskaityti, kad, naująjį lapą rašydami, mažiau klaidų darytumėm, nes istorija rašoma ne sergančiam nuoboduliu. Istorija - ne meilės ar nuotykių romanas, bet tautos ir valstybės džiaugsmų ir kančių, laimėjimų ir nelaimių su jų priežastimis ir išdavomis tikrosios praeities vaizdas. Pasklaidę užverstuosius lapus, štai ką mes randame:

Jaunoji Lietuva, geriausiųjų savo vaikų krauju prikelta, pražydo, kaip sesulės darželyje gėlės, įvairiausiomis spalvomis: išdygo tūkstančiai mokyklų, lygumose ir kalneliuose subangavo jūros javų, aruodai lūžo aukšniais grūdais, erdvūs tvartai nesutalpino gyvulių, klampiosios pelkės pasipuošė pievų žolynais, o siauručiai ir kreivi keliai išsitiesė ir virto pelenais ir vieškeliais; kiekvienus namus lankė laikraštis, žurnalas; lietuviai augo saugūs ir sotūs. Lietuva per 22 Nepriklausomo gyvenimo metus pasiekė tiek, kiek kultūringosios Vakarų Europos tautos per šimtmečius.

Mūsų žemės ūkio produktai buvo aukščiausios rūšies, ir mes už juos gaudavome žymiai didesnes kainas negu mūsų kaimynai. Lietuvos artojas ne tik gerus produktus gamindavo, bet ir daug: vien tik kiaušinių per metus Lietuva pardavė 100 milijonų, o kiek sviesto, mėsos ir kitokių ūkiškų gėrybių! Pvz., bekonų žymiai daugiau pardavė negu Lenkija, nors pastaroji buvo 10 kartų didesnė už Lietuvą. Kas buvo matęs Lietuvą caro laikais, Nepriklausomojo gyvenimo metais josios negalėjo pažinti. Rimčiausi Jaunosios Lietuvos suklestėjimo liudininkai buvo Amerikos lietuviai. Parvažiavę aplankyti senosios tėviškės, su džiaugsmo ašaromis akyse stebėjo mūsų laimėjimus. Atgimusios Lietuvos pažangą matė ir savieji, ir svetimieji. Štai ką sako lenkų profesorius, lankęsis Lietuvoje 1939 metais vasarą: „Mes manėme, kad Lietuva yra vyžų, grybų ir klumpių kraštas. Šiandien Lietuva yra tiek pažengusi, tiek suklestėjusi, kad mes, lenkai, likome toli užpakalyje ir vargu mes ją, Lietuvą, pasivysime. Mes iš Lietuvos galime tik pasimokyti. Lietuva - tai antroji Danija“.

Daug kam Lietuva atrodė „vyžų kraštas“. Ir Kremliaus raudonojo budelio bendrininkas Molotovas 1940 m. netikėjo prof. Krėvės-Mickevičiaus žodžiais, kad Lietuva galinti tiek daug eksportuoti maisto produktų. Netikėjo mūsų pilnais aruodais ir „katiuša“, purvais apskretusi, važiuodama pas vyrą (į Lietuvą) savo suplyšusiame krepšy atsiveždavo keptų bulvių. Pamačiusi (jau apiplėštą Lietuvą), kad visokiausiomis gėrybėmis lūžta aruodai, sakė: „propaganda“. Tik vėliau, po kelių mėnesių, Lietuvą jau tinkamu vardu pavadino: „Malaja Amerika“ (Mažoji Amerika).

Ūkiniame gyvenime daug buvo pasiekta, nemažai ir dvasiniame, bet ne tiek, kiek reikėjo. Tautos dvasiniam gyvenimui ugdyti trūko vienybės ir organizuotumo. Šiuo sunkiuoju komunistinio teroro metu nesinorėtų ieškoti kaltininkų, bet praeityje padarytos klaidos per brangiai mūsų tautai kainavo, kad būtų galima tylomis praeiti.

1918-1920 m. Nepriklausomybės kovos, per kurias mūsų tauta parodė tiek daug karžygiškumo, buvo greit pamirštos. O pamirštos buvo todėl, kad mūsų sielą ir kūną buvo pavergęs materializmas, turtų vai-

kymasis. Daugeliui atrodė, kad laisvė savaime atsirado, be kraujo, be aukų. Turtų ir visokiausių naujovių, nieko gero nežadančių, papuoštų „izmais“, vaikymasis mums taip buvo aptemdęs protą, kad mes nebetekome budrumo, o tuo pasinaudojo mūsų tautos ir valstybės priešai. Jau buvo prieita prie to, kad 1926 m. gale padorus žmogus, kaip kad šiandien, dėl žydiškojo chuliganizmo negalėjo gatve pereiti. Iš šio žydiškojo chaoso išgelbėjo Gruodžio 17-osios perversmas. Atrodė, kad visame krašte vėl pabudo 1918-1920 m. dvasia. Su širdgėla tenka pripažinti, kad šis lietuviškasis pabudimas neilgai tetruko. Yra sakoma: ugnelė nekurstoma gėsta.

Kas kaltas, kad toji lietuviškoji ugnelė taip greit užgesdavo? Kalti mes visi, bet didžiausia dalis kaltės tenka visoms mūsų vyriausybėms: ir krikščionių demokratų, ir liaudininkų, ir tautininkų. 4500 karių ir šaulių didvyriškoji auka, kad Lietuva būtų laisva, nebuvo reikiamai įvertinta. Vytauto Didžiojo muziejaus sodelyje akmens paminklo buvo per maža. Tūkstantį kartų būtų buvę geriau, jeigu po tokį akmens paminklą būtų pastatę kiekvieno lietuvio širdyje. To nebuvo pilnai padaryta, ir tuo pasinaudojo pikčiausi mūsų laisvės - laisvės, kuri kainavo 4500 jaunų gyvybių, - priešai.

Šiandien priešų kruvinais nagais krašto žemės ūkis sunaikintas, sodybos sugriautos ir bado šmėkla švaistosi prieš akis. Šiandien mūsų jaunimas be jokios globos. Jis, kaip narve paukštis, blaškosi raudonojo melo ir teroro sukuriuose. Šiandien pirmoje eilėje turime visą savo dėmesį nukreipti į jaunimą. Mūsų jaunimas - Lietuvos ateitis. Už jaunimo klaidas yra atsakingi ne tik mokytojai ir tėvai, bet mes visi, visa mūsų tauta. Ne tas geras patriotas, kuris daug klaidų suranda, moka kaltinti, bausti, bet tas, kuris sulaiko nuo klaidų, išspėja klystantį, padeda išvengti klaidos.

Antra, nei buvusios vyriausybės, nei kariuomenės vadovybė nepermatė ateities galimumų ir neparuošė tautos pagrindžio veikimui. Mūsų valstybės ir tautos vairuotojai visą laiką guodėsi „tautų sąjungomis“, „nepuolimo sutartimis“ ir „tarptautiniais tribunolais“. O tas jų neapdairumas per brangiai mūsų tautai kainavo.

Trečia, už tą gaivališkai lietuvišką pasireiškimą, kuris didžiausiu ugnikalniu išsiveržė 1941 m. birželio mėn. 22 d. ir šiandien spontaniškai liepsnoja, tenka nusilenkti Mindaugo, Vytauto, Vytenio, Gedimino, Algirdo, Kęstučio ir Margio dvasiai, kuri per šimtmečius, Rusijos carų ir lenkų kunigų slopinama, neišnyko.

Vokiškosios okupacijos metais pagrindžio kova, palyginus su nūdienine, - tai vaikų žaidimas. Vokiškosios okupacijos metu kiekvienoje įstaigoje ir įmonėje buvo apstu sąmoningų lietuvių. Ir tai kelis šimtus žymesniųjų mūsų tautos veikėjų ištrėmė į Vokietiją ir kankino lageriuose, o be to, dešimtis tūkstančių vyrų ir moterų išvežė darbams.

Antrą kartą užplūdus Lietuvą raudonųjų azijatų ordoms, tauta liko be didžiumos inteligentų, be vadų: vieni pasitraukė į Vakarus, kitus burliokas pirmomis okupacijos dienomis ištrėmė į Sibirą, kas žymiai apsunkino pagrindžio kovą, o dar kiti mūsų inteligentai, palaužti dvasia, susigūžė, prisitaikė prie esamų sąlygų ir, nuleidę galvas, „tėvui ir mokytojui“ ploja katutes.

Tauta, likusi su maža saujele šviesuomenės, šoko gintis. Visas mūsų mielas kraštas virto kruvinu kovos lauku. Dešimtys tūkstančių geriausių Lietuvos sūnų ir dukrų mirė didžiojo Punios valdovo kunigaikščio Margio mirtimi, šimtus tūkstančių ištrėmė Sibirą. Lietuvos artojas buvo, yra ir bus ištikimiausias gimtojo krašto gynėjas. Garbė mūsų karžygiškajam kaimui!

Atversdami naują 1952 m. lapą, pirmiausia pagerbkime žuvusius už Lietuvos laisvę žinomus ir nežinomus karžygius. Labiausiai mes juos pagerbsime ne raudomis, ne akmeniniais paminklais, kuriuos priešas lengvai sugriauna, bet lietuviškąja vienybe, susiklausymu, meile gimtajam kraštui, kantrybe ir viltimi.

Broliai ir sesės! Pradėdami Naujuosius Metus kiekvienas atskirai ir kartu visi perkratykime savo lietuviškąją sąžinę, o ten rasime daug priešo atneštųjų nešvarumų. Ten rasime ir apsileidimo lietuviškajame darbe, ten rasime pavydo ir keršto nelaimingajam savo broliui, kaimynui; ten rasime raudonojo budelio didžiausiojo bendrininko - „samagono“ šaknis, ten rasime gobšumo ir pakrikimo, kas silpnina mūsų garbingą kovą; ten rasime savo savanaudiškumo ir bjauraus materializmo, kas daugelį mūsų garbingų artojų dėl nususios karvės ar kiaulės, o tarnautojus dėl baimės netekti tarnybos nuvedė išdavikiškais keliais, Judo keliais. Perkratę savo sąžinę, pasigesime meilės ir pagarbos savo tautiečiui, savo veiksmuose rasim daug šlykštaus „stribiškumo“, ko mūsų lietuviškame būde per amžius nebuvo.

Toliau su šaknimis raukime neviltį, nes kas netenka vilties, tas automatiškai pereina priešo pusėn. Neviltis yra didžiausias mūsų priešas. Juk buvo laikų, kada mūsų tauta buvo likusi be šviesuomenės, be tautos vadų, be spausdinto lietuviškojo žodžio, bet vilties neprarado. Daugeliui atrodė, kad lietuvių tauta jau bimirštanti. Vokiečių, lenkų, suomių ir net tų pačių burliokų mokslininkai, atvažiavę į Lietuvą, užrašinėjo mūsų dainas ir pasakas, kad „mirštanti“ tauta nenusineštų tokio neįkainojamo dvasinio lobio į kapus. Klydo, kas taip galvojo. Šiaudinėje pastogėje išaugo Basanavičius, Kudirka, Šliūpas, Vaižgantas, Jakštas - Jaunosios Lietuvos naujieji vadai.

*O tačiau Lietuva
Juk atbus gi kada
Ne veltui ji tiek daug iškentėjo!*

Pranašo balsu šaukė mūsų garbingas poetas Maironis. Ir Lietuva prisikėlė.

Broliai ir sesės. Šiandien, kada nuo burlioko šlykštaus snukio nulupta „taikos balandžio“ kaukė, kada visas kultūringasis pasaulis įsitikino Kremliaus budelio veidmainiškumu, kada iššifravo jojo kruvinuosius darbus, kėslus, tik pamišėlis gali netekti vilties. Šiandien Vakaruose ginklai kalami dieną naktį, o jie, tikėkime, vieną kartą prabils. Ilgai laukti nereikės. Ir vėl mūsų brangioji Tėvynė - Lietuva - pražys kaip skaisčiausia gėlė ir žiauraus likimo išblaškytus savo vaikus surinks po savo motinišku sparnu.

Leisk, Viešpatie, visiems sulaukti tos džiaugsmo valandos!

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 01 18, Nr. 1 (26), GAMF, inv. Nr. 542. Originalas, mašinraštis.

230 *dokumentas*

Apie lietuvių kompozitorius

Pasirodo, jog ir lietuvių tarpe esama „muzikų“. Taip Klenickis mano, jog skaitant marksizmo-leninizmo raštus muzikas gali tapti XX a. genijumi. Tačiau Stalino saulės spinduliai nepadėjo Klenickiui pasiekti ko nors geresnio. Jeigu Klenickis ir parašys kurią yra užsibrėžęs operą, tai joje neteks ieškoti lietuviškumo ir ji neįeis į lietuvių muzikos istoriją, nebent kaip tipiškas išsigimusios muzikos kūrinys.

Klenickis ragina muzikus įsipareigoti „stachanovietišką muzikos planą“, bet jis užmiršta pasakyti, kiek per metus muzikas gali parašyti kūrinių ir apie duoto žodžio atlikimą prieš laiką. Žinoma, tai galima tik tiek atspėti, kiek kiaulė per metus atsives paršiukų...

Dar nebuvo pasaulyje muziko, kuris iš baimės, revolverio grasinamas, būtų tapęs genijumi. Klenickis puola stalininės premijos laureatą Dvarioną, kuris jau treči metai neparašo naujo kūrinio, tačiau Dvarionas robotu netapo. Taip pat Klenickis puola ir Juzeliūną, kad jis nepajėgia parašyti baleto iš žvejų gyvenimo. Įdomu, kodėl Klenickis nepaima siužeto apie tris klaipėdiečius žvejus, kurie, užkalę kajutėje tris rusus, pasiekė laisvąjį pasaulį? Šiandien jie pasakoja lietuvių skundą, nepamiršdami paminėti ir skurstančių muzikų.

1940 m. Kaveckas dirbo kartu su Rūku. Skirtumas tarp Kavecko ir Rūko yra tas, kad Rūkas šiandien randasi laisvajame pasaulyje, o Kaveckas vergiškai tarnauja Stalinui. Dar daug laiko praeis, kol Kavecko oratorija „Dykuma sužydės“ bus baigta. Tai yra tas pats, kas dykumoje sodinti gėles ar laukti jų žiedų.

Klenickio padėtis nepavydėtina, kaip nepavydėtinas likimas lietuviškos muzikos ir dainų sovietiniame „rojuje“. Tačiau lietuvių tauta yra nemaža išugdžiusi kūrėjų ne pavergėjams, o savo krašto žmonijai. Ir lietuvių muzikos kūriniai praturtins viso pasaulio muzikos lobyną. O vergijos dienos Lietuvai tikrai baigsis!

Kovojantis lietuvis (Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės organas), 1952 03, Nr. 3, GAMF, inv. Nr. 15. Nuorašas, mašinraštis.

2 31 *dokumentas*

Apie santykius su lenkais

Lenkiškieji imperialistai nerimsta

Lietuvai žodis agresija yra svetimas. Ir praeity, ir nepriklausomojo gyvenimo metais, ir ateityje Lietuva neturėjo ir neturės jokių agresinių tendencijų. Lietuva tik nori savo, kas jai teisėtai priklauso, kur per amžius gyveno lietuviai.

Apie mūsų kaimynus, deja, to pasakyti negalima. Jie visi vienodai agresingi: ir rusai, ir vokiečiai, ir lenkai. Rusai bus sutriuškinti ir ateityje mes su jais sienos neturėsime: mus nuo rusų skirs gudai; su vokiečiais irgi sienos neturėsime, nuo vokiečių skirs lenkai; bet su pačiais lenkais turėsime ilgą sieną. Tai būsimajai sienai nustatyti lenkiškieji imperialistai dieną naktį kuria pamišėliškus planus ir, nesiskaitydami su jokia žmoniškumu, tęsia toliau amžiais varytą savo juodąjį darbą. Toji bailingų ir tinginių gauja, kuri amžiais mito savo tautos ir kaimynų prakaitu, nieku būdu negali atsisakyti nuo Vilniaus pagrobimo.

1920 m., pagrobę Vilnių, lenkiškieji imperialistai prieš Vilniaus krašto lietuvius griebėsi žiauriausių ir šlykščiausių priemonių: vienus trėmė į Nepriklausomą Lietuvą, kitus grūdo į kalėjimus, trečius iškeldino į Lenkijos gilumą, o į jų vietą atvežė iš Lenkijos tinginių ir peštukų gaujas, kurie Vilniaus krašte pragarsėjo kaip miklūs vištvagiai. Vilniaus krašto lietuviams buvo draudžiama pirkti žemę ir įsigyti bet kokią nekilnojamą

turtą. Uždarė šimtus lietuviškų mokyklų. Net buvo ankšta ir lietuvių rankų pastatytajam Rūpintojėliui prie kelio: poniškieji kolonistai su lenkų pareigūnais, kaip kad šiandien burliokai, nukirsdavo ir pelkėse pasvandindavo. Žodžiu, lenkiškieji imperialistai nėrėsi iš kailio Vilniaus kraštui sulenkinti. Jie tą patį daro ir šiandien. Rodos, po tokios 1939 m. Dievo rykštės, kokia taip skaudžiai lenkiškoji puikybė buvo nuplakta, liautųsi. Bet visais laikais lenkiškieji imperialistai, lenkų tautos vargų kaltininkai, išvengdavo jiems deramos bausmės: atėjus sunkiai valandai, sprukdavo užsienin ir ten su miesto mergomis ūždavo. Šiems lenkų tautos žiurkėms visuomet vaidendavosi „šabelka i vojenka“ (kardelis ir karelis). Kaip kryžiuočių ainiai negali pamiršti „Drang nach Osten“ (pirmyn į rytus), taip lenkiškieji imperialistai negali pamiršti nepagrobę savo kaimynų. Šiandien, patys būdami purvino maskoliaus bato prie žemės prispausti, iškišę liežuvį veblena - skundžia lietuvių. Nors šiandien sąlygos skirtingos, bet lenkiškieji imperialistai tie patys. O burliokui to ir tereikia. Per šį visą raudonosios okupacijos laikotarpį, o ypač šiais paskutiniaisiais metais, iš Vilniaus krašto ištremta Sibirą daugiausia lietuvių. Ir vis per lenkiškojo imperializmo agentų lietuvių. Kaip matyt, šis juodas ir bjaurus darbas varomas labai planingai. Pirmiausia bukapročio burlioko rankomis išnaikina lietuvių, o paskui Rokosovskio lūpomis, lenkiškojo imperializmo agenčių išbučiuotomis, uždaro Vilniaus krašte lietuviškąsias mokyklas. Per 1951 m. šimtai lietuviškų mokyklų paversta rusiškai-lenkiškomis. Turimomis žiniomis, šio juodojo darbo siūlai veda į Londone esančią lenkiškąją „placuvką“.

Lenkiškieji imperialistai, savo pamišėlišką fantazijų sužavėti, įtikindami laisvąjį pasaulį Oderio sienos teisingumu, bando tiesti savo kruvinus nagus ir į Rytprūsius. Dėl lenkų vakarinių sienų mums galvos neskauda. Bet mes lenkiškuosius imperialistus išpėjome, kad lietuvis niekuomet neatsisakys nuo Vilniaus-Seinų krašto ir nuo Rytprūsių žemės. Rytprūsiai yra mūsų sentėvių žemė, amžiais narsiųjų prūsų lietuviškuoju krauju laistyta. Nei vokiečių kryžiuotas apsiaustas, nei maskoliaus raudonoji rubaška, nei lenkų pamišėliškos fantazijos skraistė Rytprūsių žemės nepakeitė. Didžiojo Manto žemė - mūsų, jojo vaikų žemė. Tą liudija istoriniai dokumentai, tą liudija kaimų, miestų, upių ir laukų lietuviškieji vardai, tą liudija pats lietuvis, tame krašte gyvenęs, o šiandien vokiečio ar burlioko ištremtas. Tegu lenkiškieji imperialistai nepamiršta, kad jų pagimdytas (1920 m.) Kim Ir Senas - Želigovskis šiandien yra pasaulio pasmerktas. Nūnai pasaulis ne tas, kuris buvo 1920 m. A[mžina] a[tilsį] Tautų Sąjungos stipresniam pataikavimas, pagimdęs dešimtis želigov-

skių, baigėsi. Lietuvis šiandien dėkoja Dievui ir laisvę bei tiesą mylinčiai JAV didvyriškai tautai, kad ji paskutiniajam Želigovskiui - Kim Ir Senui pasakė „gana“.

Šio kaltinimo mes nemetam lenkų tautai. Lenkų artojui ir fabriko darbininkui svetimų kraštų grobimas nerūpi. Svetimų žemių grobimas - tai poniškojo nuobodulio, kvailos garbės ir neriboto turto troškimo fantazijos vaisius. Mes tikime, kad būsimoji demokratinė Lenkija, nusikračius raudonojo budelio globos, nusikratys ir pamišėliškų fantastų - dvarininkų globos ir su visais savo kaimynais gyvens kaimyniškai.

Lietuvis yra švelnaus būdo. Jis, kaip mažas vaikas, moka greit pamiršti jam padarytas skriaudas. Bet jis niekuomet nepamiršta to, kas jam priklauso. Tuo lenkai puikiai įsitikino 1939 m. rugsėjo mėnesį, kada jie atsiklaupę bučiavo Laisvosios Lietuvos žemę. Lietuva juos, savo priešus, priglaudė, net padėjo į užsienį pasprukti. Kas taip galėjo pasielgti? Tik tauri tauta. Su beginkliu lietuvis niekuomet nėra kariavęs. Tačiau tegu lenkai nepamiršta, kad Vilniaus krašte jų lipinamas pagrindis atėjus momentui turės reikalo su lietuviais. Jeigu mes šiandien tylime, tai turime tam pakankamai priežasčių. Didžiausia priežastis - bendras priešas.

Lenkiškųjų imperialistų pretenzijos į Vilniaus-Seinų kraštą ir į Rytprūsius neturi jokio pagrindo. Jei lenkai tvirtina, kad Vilniaus krašte esą lenkiškai kalbančiųjų, tai kyla klausimas: kiek lenkiškai kalbančiųjų buvo 1945 m. Pamaryje - nuo Gdynės iki Oderio? Juk čia 100% gyveno vokiečiai. O vis dėlto lenkai nė nemirktelėję iškraustė milijonus vokiečių ir kolonizavo lenkais. Iš Vilniaus krašto lenkiškai bei gudiškai kalbančiųjų mes nekraustysime, nes jie yra mūsų kraujo ir niekuomet savęs lenkais nelaikė: jie sakė „tuteišiai“ - vietiniai. Kodėl šie nelaimingieji broliai kalba lenkiškai bei gudiškai, mes puikiai žinome. Tai lenko dvarininko, kunigo ir spaudos draudimo metų šlykštaus darbo vaisius. Tiesa, jūsų, lenkiškųjų kolonistų, nelaikysime nė vienos dienos. O dėl išgamos Pilsudskio širdies, kuri yra Vilniuje palaidota, tiek pasakysime: galėsit ją pasiimti, o be to, tokių šlėktelių širdžių yra tūkstančiai.

Labai dažnai lenkiškieji imperialistai per Madrido ir Paryžiaus radiją veblena, kada jie galėsia Vilniuje Aušros Vartų Šv. Motiną pagarbinti. Mes lenkiškuosius imperialistus galime iš anksto užtikrinti: galėsite atvažiuoti ir melstis. Lietuvis niekuomet nei dangaus, nei šventųjų garbinimo nėra monopolizavęs. Tik lenkai mėgo tai daryti. Jie sakydavo: „Naša polska viara. Naš pan Jėzus“ (Mūsų lenkiškas tikėjimas. Mūsų Viešpats Jėzus). O be to, lenkiškųjų imperialistų pamaldumą lietuvis puikiai pažįsta: akys - į dangų, ranka - kaimyno kišenėn. Bet dėl to mes nesijaudinam. Tai jų lenkiškasis reikalas.

Tik mes lenkams dar kartą norime priminti: į svetimą žemę neikišk
nagų. Lietuvis, netekęs Vilniaus, taip sakė: „Jei Dievo nėra, lenkai išlošė.
Jei Dievas yra, lenkai pasprings“. Taip, Dievas yra, 1939 m. lenkiškasis
imperializmas paspringo. O dar taip neseniai, tik prieš vienerius metus,
šaukė: „Maršalek, prowdz nas do Kovna!“ (Maršale, vesk mus į Kauną!)

Ultimatumų gadynė baigėsi. 1938 m. gėda daugiau nepasikartos. Lie-
tuvis moka drąsiai mirti už savo šventąją nuosavybę. Tegu lenkiškieji
imperialistai gerai išikala į galvą: paskutinysis Želigovskis Kim Ir Senas
laukia virvės.

*Gardinas**

Partizanas (LLKS Pietų Lietuvos srities organas), 1952 07 10, Nr. 3 (28), A. Kašėtos asmeninis
archyvas. Originalas, mašinraštis.

232 *dokumentas*

Apie sovietinę kultūrą

Kas yra „priešakinė tarybinė kultūra“,
„priešakinis tarybinis mokslas“
ir „tėvyninė technika“

Šiandien žodis KULTŪRA labai dažnai bolševikiškų laikraščių ir nususu-
sių agitatorių linksniuojamas. Ir dar ne tik kokia kultūra, bet „priešakinė
tarybinė“.

Žodis *kultūra* yra lotyniškas. Jis reiškia gerinimą, tobulinimą. Kultūra
yra dvejopa: dvasinė ir medžiaginė. Pastaroji yra dvasinės kultūros išda-
va: tobulėdamas pats žmogus tobulina ir visa kita, kas rišasi su jojo gy-
venimu. Sakysim, paskiepio laukinį medelį, nusausino pelkę paversda-
mas ją vešliąja pieva, pasistatė geresnę pirką ir t. t. Kyla klausimas: koks
žmogus yra kultūringas? Kultūringas yra tas, kuris teisingas, sąžiningas,
doras, nepavydus, nekerštingas, mandagus, kuklus, gailestingas, paslau-
gus, darbštus, gerbiąs kito nuomonę ir t. t. Žodžiu, tas, kuris turi visas
gero žmogaus ypatybes. Dvasinė kultūra yra pirmesnė už bet kokią moks-
lą. Šimtai tūkstančių mūsų seno lietuviško kaimo bemokslių žmonių sa-
vo dvasine kultūra nesulyginamai aukščiau stovėjo už dvaro poną ir

* Gardinas - Juozas Karlaavičius.

carinį valdininką, nes jie abu buvo girtuokliai, sukčiai, išnaudotojai, tinginiai, veidmainiai, negailestingi, gobšūs ir pilni kvailos puikybės. Šie žmonės, pasinaudodami kitų žmonių kultūriniais laimėjimais, sukūrė sau geresnį gyvenimą, o patys nė kiek nepatobulėjo, bet savo dvasia ir poelgiais liko barbarai, gal net žiauresni buvo už savo sentėvius. Jie buvo civilizuoti, bet ne kultūringi. Šie žmonės į kultūros lobyną neįdėjo nė aguonos grūdo. Tik kultūros laimėjimus panaudojo palaidam savo gyvenimui. Šiuo metu, kai sužvėrėję amžiaus barbarai - burliokai su vokiečiu išžudė milijonus nekaltų žmonių, dažnas mūsų lietuviškosios žemės artojas nedrįsta savo rankomis veršiuko ar avinuko papjauti. Kas šių dviejų kultūringas ir kas nekultūringas - aiškinti nereikia. Visas pasaulis visais laikais pažino ir tebepažįsta rusą kaip aklą ir bemokslį žmogų, o bolševikiški laikraščiai, radijas ir pasigailėjimo verti jų agitatoriai bliaute bliauna apie „priešakinę tarybinę kultūrą“, kitaip sakant, rusų kultūrą. Nenoromis kyla klausimas: nejaugi tas aklaasis bevalis burliokas galėjo kažkokią kultūrą sukurti? Bet mes patys tik ką įrodėme, kad ir bemokslis žmogus gali būti kultūringas. Tai kaipgi su rusu? Apie rusų dvasinę kultūrą reikia ieškoti jų, rusų, tautosakoje. Tautosaka - tautos sielos veidrodys. Paskaitykime rusų pasakas! Kiek jose žiaurumo, veidmainystės, šlykštumo. Ten ramia sąžine sūnus nužudo tėvą, tėvas - sūnų, ponas - tarną ir t. t. Ir retą pasaką rasi švelnią - ištiesai žiaurumas, begėdiškumas, palaidumas. Ir štai tauta, sukūrusi tokią tautosaką, „stalininėje epochoje“ ėmė stebuklus rodyti! Ar ne juokas! Žiauri tai žiauri, bet gal turi palinkimų mokslui, išradimams? Pavyzdžiui, kaip vokiečiai? Ir į šį klausimą atsako ta pati tautosaka. Štai ką sako rusų patarlė: „Mokslas ne brolis!“ Tauta, turėdama tokią patarlę, šiandien virto išradėjų šalimi! Daugiau negu kvaila! O mūsų lietuviškoji patarlė šiuo klausimu štai ką sako: „Kas skaito rašo, tas duonos neprašo!“ Aiškinimo nereikia!

Pažiūrėkime, ką šiuo klausimu kalba prieškarinė rusų literatūra. Nėra nė vieno rusų rašytojo, kuris savo raštuose nekalbėtų apie ruso buka-protiškumą, nerangumą, apsileidimą, vagiliavimą. Ir štai kas būdinga: kiekviename veikale rusas vaizduojamas kaip nepataisomas tinginys. Ryškiausiomis spalvomis rusą, kaipo tokį, pavaizdavo jų rašytojas Gončiarovas „Oblomove“. Kas yra Oblomovas? Tai rusų tauta - tauta, kuri dėl amžino tinginio nieku būdu negali išlipti iš purvais ir voratinkliais apaugusios lūšnos, kur kaimenės blusų ir blakių su tokiu pat apetitu kirta ir poną, ir muziką, o šiandien - „šlovingosios partijos" narį ir vėl tą patį nelaimingą muziką. Tik šiandien Rusijos muzikas gyvena ne dūminėje lūšnoje, bet „asmenišku tėvo ir mokytojo rūpesčiu" apgyvendintas „sta-

lininės epochos rūmuose" - zemliankoje. Jis ir negali kitaip gyventi! Juk jis yra „išradėjų“ ainis, pasaulyje „kultūringiausios“ tautos ir valstybės pilietis!

O gal rusų tauta turi administracinių, kitaip sakant, valdymosi gabumų? Į šį klausimą atsako pati rusų istorija: „Mūsų žemė didelė ir plati, tik joje tvarkos nėra. Ateikite ir valdykite mus!“ Tokiais žodžiais žiloje senovėje kreipėsi rusų pasiuntiniai į variagus (vikingsus), dabartinius skandinavus. Ir štai tokia tauta, kurioje per amžius nebuvo tvarkos, kur, galima sakyti, nė vienas jų valdovas nemirė savo mirtimi, per keliolika raudonųjų metų pasidarė pati „išradingiausia“ ir „kultūringiausia“ pasaulyje ir pasišovusi valdyti jį. Koks šlykštus nachališkumas! Ir carinis rusas buvo pagyrušas, savimeilis, garbėtroška, bet tokių kvailysčių skelbti nedrįso. Dabar kiekvienais metais komunistinė spauda skelbia vis naujų „ištraukų“ iš propagandinio „stalininės epochos archyvo“ apie „nežinomus išradėjus“. Tik „visų tų nebuvėlių išradėjų“ anglai su prancūzais „išradimus išvogę“. Vargšai rusiškieji išradėjai! Šiandieniniame rusiškaime fizikos vadovėlyje garsaus prancūzų išradėjo Volto lanką pavadino Petrovo lanku, o garo mašiną išrado ne anglas Džeimsas Vatas, bet kažkoks nebuvėlis Polzunovas. Pagalvokite sau! Eilinis anglas kalvis Džeimsas Vatas, kuris anuo metu net supratimo neturėjo, kas per baidyklė toji Rusija, pavogė iš kažkur Urale gyvenančio Polzunovo garo mašinos išradimą! Vagie, kepurė dega! O įdomiausia su elektros lempute. Nepriklausomos Lietuvos laikais kiekvienas mokinys žinojo, kad elektros lemputę išrado garsusis amerikietis Edisonas. Šiandien bolševikų tvirtinama, kad elektros lemputę išradęs kažkoks Ladiginas. Nėra nieko bukapročio smegenims lengvesnio, kaip sukurti petrovus, polzunovus, ladiginus. Kaip šiandien pasauly būtų liūdna ir niūru, jei nebūtų „išradingosios“ rusų tautos! Žmonija neturėtų nė elektros, nė radijo, nė automobilio, nė dviračio, nė lašinių fabriko. Bet tie „stalininiai meistrai“ taip jau neapdairūs, kad pasaulis šiandien turi skanaus juoko. Va neseniai „Pravda“ parašė, kad parašiotą išradęs rusas 1911 m., o iš tikrųjų prieš 200 metų buvo prancūzo išrastas ir išbandytas. Vargas šiam „stalininiam archyvininkui"! Už šį neapdairumą tikriausiai jau Vorkutoje anglis kasa. Apie rusiškąją išradingumą labai gražiai parašė garsusis prancūzų rašytojas Žiulis Vernas. Jis sako: „Tobuliausia rusiškoji priemonė - telega (vežimas). Tai yra tokia susisiekimo priemonė, kad išvažiuoji keturiais ratais, o nuvažiuoji tik dviem.“

„Stalininės epochos mokslas“ tvirtina, kad rusas buvęs ir tebėr pats geriausias jūreivis ir naujųjų žemių atradėjas. Garsūs jūrininkai danai

Belingshauzenas su Beringu raudonojo burtininko vienu plunksnos brūkštelėjimu paversti rusais. Tas pats atsitiko ir su vokiečių fiziku Lencu, ir italų architektu Rastreliu, ir su šimtais kitų vakariečių. Kiekvienas Vakarų Europos žmogus, dirbęs Rusijoje, paverstas rusu. Tapti kultūringiausia šalimi - toks būdas lengviausias! Anot rusų priežodžio: „Ir nuoširdu, ir pigu!“ Juk ir mūsų Algis Šocikas kelis kartus atstovavo užsienyje „kultūringiausiai“ rusų tautai, o TSRS krepšininkų rinktinę, kuri laimėjo Europos čempiono vardą, kas sudarė? Trys lietuviai, vienas estas ir vienas gruzinas. O komunistinės propagandos „meistrai“, kiek jų gerklė gali, rėkte rėkia apie raudonojo ruso sportinius laimėjimus. Kitaip ir negali būti! Žodis „kultūra“ - lotyniškas. Vadinasi, jis gimė italų žemėje. Gimė todėl, nes ten jis buvo reikalingas. Žodis „nachalas“ - rusiškas. Jis gimė Rusijoje, nes ten jis buvo reikalingas. Rusą jis lydi nuo lopšio ligi karsto lentos. O „raudonajame rojuje“ rusiškas nachalas, apsvilkęs „stalininės epochos“ rubaška, virto visagalinčiu išminčiumi: melą pavadino tiesa, išdavystę ir žmogžudystę - tarybiniu patriotizmu, badą ir skurdą - laimingu gyvenimu, vergiją - laisve.

Kultūringos Rusijos niekas niekuomet nematė. Dar D. Lietuvos kunigaikštis Algirdas vieno žygio metu į Maskvą, dvariškių paklaustas, kodėl rusų tų pačių namų langas esąs didesnis, kitas - mažesnis, vienas aukščiau, kitas žemiau, viens pakrypęs į dešinę, kits - į kairę, taip atsakė: „Nesistebėkit. Čia - rusų kultūra!“ O dr. Vincas Kudirka taip sakė: „Tam jis maskolius, kad meluoti ir vogti!“ Bet geriausiai burlioką pažįsta mūsų artojai. Juk visi cariniai kolonistai, kurių Lietuvoje knibždėte knibždėjo, buvo visi arkliavagiai su savo popais priešakyje. O nūdieninis burliokas ne tik vagia ir žudo, bet žmogienos dešrines steigia. Ši „stalininės epochos“ dešrininkų artelė, kurią sudarė rusai su žydais, vien tik Kaune 1949 metais nužudė 30 vaikų. Jų fabrikas buvo Banaičio gatvėje. Tūkstančiai kauniečių matė nelaimingųjų vaikų kaulus!

Rusas ne tik nieko neišrado, bet ir nuplagijuot nemoka. Visa, ką rusas turėjo ir turi, yra Vakarų Pasaulio žmogaus proto vaisius. Net paprasčiausio tilto rusas nesugeba pastatyti. Kur tik Lietuvoje statė tiltus, visiems tiltams projektus paruošė lietuvių ar vokiečių belaisviai inžinieriai. Tiesa, pastatė ir rusai, bet po poros metų, papūtus smarkesniai vėjai, „tėvynės technikos stebuklai“ kapituliuoja. Tokių „tėvyninių stebuklų“ pilna Rusija. Ir už kiekvieną tokį „stebuklą“ - stalininė premija. O „stebuklui“ sugriuvus - laureatas į Diksono salą.

Prieš porą metų vos nesprogo raudonoji papūga berėkdama apie gamtos mokslų laimėjimus. Ir kurgi tie laimėjimai? Ogi sodininkas Mičiuri-

nas išmoko medelį paskiepyti! Juk tokių mičiurinių kiekviename mūsų kaime buvo ir tebėra po keletą. Kas mūsų nemoka medelio paskiepyti? Mičiurino garbinimas ir parodo rusų kultūros menkystą. Vadinasi, paprastas sodininkas daugiau nusimano ir padaro negu ištisiais amžiais rusų mokslininkai. Čia kažkas netvarkoj! Išradingiausia tauta gamtos mokslų srityje nieko gero nedavė. Čia ir yra visų „tėvyninių išradimų“ paslaptis! Nors šiandien tarybiniai „mokslininkais“ dirba „tėvo mokytojo įkvėpti“, bet kol kas dar negirdėjom, kad profesorius Durakovas išrado tarybinį arklių, kuris yra aštuoniomis kojomis, dirba dieną naktį ir kurio nereikia šerti. Žinoma, kol kas toks arklys dar nereikalingas: tokių arklių atstoja tarybinis žmogus.

Kiek Nepriklausomos Lietuvos laikais Kauno miesto ir Fredos sodininkystės išaugino naujų atmainų vaismedžių, gėlių; kiek Dotnuvos selekcijos stotis javų ir daržovių rūšių, bet šito nieks nelaikė jokių „tėvyniniu stebuklu“.

Generolas Eizenhaueris Vokietijai kapitulius lankėsi Rusijoje. Tarybiniai „išminčiai“, rodydami generolui savo fabrikus, paklausė: „Kaip, generole, mūsų konstruktoriai?“ Generolas atsakė: „Man labai malonu: aš čia visur matau amerikoniškas mašinas“. (Taip rašė 1945 m. pati „Pravda“.)

Iš mūsų pusės būtų labai neteisinga, jeigu mes nuslėptumėm tikrojus rusų išradimus. Prieškariniame rusų kalbos vadovėlyje yra toks rusiškas pasididžiavimas: „Rusas išrado samovarą.“ Tą patį patvirtina ir rusų rašytojas Gogolis. Štai jo žodžiai: „Gėda mūsų tautai, kad ji išrado tik samovarą.“ Rašytojas L. Tolstojus taip sako: „Rusas pasitiki savim todėl, kad jis nieko nežino ir žinoti nenori.“ O rašytojas Čechovas taip charakterizuoja: „Rusas moka tik valgyt ir miegot. Rusų tauta - tai šlamštas.“

Medicinos srityje irgi tas pats. Ne prancūzai važiavo į Maskvą gydytis, bet Smolensko mužikėliai, pasiutusio šunies aprieti, ėjo pėsti į Paryžių ir ten pasigydė, tai istorinis faktas! O per šį karą kaip buvo? Dar ir šiandien ne vienas turi amerikietiškus vitaminų. O kur streptomycinas! Penicilinas!

Koks rusas buvo prieš šimtą metų, toks jis ir šiandien. Tas garsusis jų Puškinas, kad rusų pavergtosios Kaukazo tautos nesukildinėtų prieš pavergėjus, siūlė kaukaziečius nugalėti kultūriškai - duoti jiems samovarą.

1939-1940 m. suomiai per karą su rusais paėmė visą traukinį karo medžiagos, tarp kurios rado du vagonus kišeninių veidrodėlių. Paaiškė-

jo, kad šiuos veidrodėlius vežė „laukiniams“ suomiams dovanų. Ar gali būti didesnis bukaprotis kaip rusas! Pagalvokit! Užkalbink rusą, jis tau ir drožia: „O... mat mat! My kulturny narod!“

Tai kurgi toji „priešakinė tarybinė kultūra“? Gal čia, kad Stalinas pasivadino generalisimu, o komisarai - ministrais? Gal kad bukapročiui burliokui blizgančius antpečius prisiuvo, o katiuša lūpas nusidažė? O gal čia, kad enkavedistas, nusimetęs gyvių apniktą rubašką, apsivilko išvežtojo lietuvio švarku? Ar čia, kad 20 milijonų nelaimingųjų žmonių velka sunkią vergo naštą? O gal čia, kai žemės ūkio krašto žmogus miršta badu, „gerutis darbo žmogaus draugas“ Stalinas savo dukters sutuoktuvėms nusipirko užsienyje labai labai menką dovanėlę, kuri kainavo tik pusę milijono rublių? Tai kuklutė, brilijantais papuošta suknelė. O gal čia, kad šiandien kiekvienas raudonajame rojuje gyvenąs žmogus virto vagimi? Taip, jei melas, teroras, vagystė ir žmogžudystė įeitų į kultūros sąvoką, tai rusas būtų pats kultūringiausias žmogus pasaulyje. Veltui burliokas neriasi iš kailio, savindamasis kultūringo žmogaus vardą. Visi žino, kas jis yra. Kokiomis plunksnomis varna besikaišytų, ji visuomet liks varna: ir juoda, ir žioplą, ir mėšlyno paukštis.

*Gardinas**

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 08 25, Nr. 4, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 50-51. Originalas, mašinraštis.

233 *dokumentas*

Maironio mirties sukaktis

20 metų be Maironio

Šiomet suėjo dvidešimt metų nuo didžiojo Lietuvos atgimimo dainiaus, poeto patrioto J. Mačiulio-Maironio mirties. Su gilia pagarba ir meile mini lietuvių tauta šį taurų kovotoją dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės, šį amžinąjį šauklį, kvietusį ir tebekviečiantį kovoti ir aukotis už savo krašto laisvę ir gerovę, už mūsų garbingųjų protėvių skelbtuosius idealus.

Turbūt nė vienas lietuvis rašytojas poetas nebuvo ir nėra taip populiarus, taip mėgiamas ir toks artimas lietuviui dvasiai ir širdžiai, kaip kad

* Gardinas - Juozas Karlavičius.

Maironis. Sunkiausiais ir beviltiškiausiais lietuvių tautai momentais Maironis sugebėjo pro gaubiančių rūkų uždangas išžiūrėti gražią ir šviesią Lietuvos ateitį, išpranašauti jos puikius laimėjimus, įžiebt vilties ir pasitikėjimo savimi kibirkštis. Pats niekad nepasiduodamas nevilčiai, į gyvenimą visad žiūrėjęs optimistiškai, poetas kėlė lietuvių dvasią ir tikėjimą, ragino vieningai burtis kovon, siekiant šventojo Lietuvos žmonių idealo - laisvės.

Maironio indėlis į lietuvių literatūrą buvo itin didelis bei vertingas ir neabejotinai turėjo lemiamos reikšmės pasukant ją nauju keliu. Savo tematikos naujumu ir įvairumu, savo dailiai apšlifuota ir tobula forma Maironis užtikrino sau lietuvių literatūroje pirmaujančią vietą. Maironio kūrybos dvasia, jo puoselėtosios idėjos ir šiandieną tebegyvena mūsų tarpe, o jo patriotinės kūrybos tendencijas tęsė ir tęs Lietuvos rašytojai ir poetai.

J. Mačiulis, mūsų literatūroje daugiausia žinomas Maironio slapyvardžiu, gimė 1862 m. spalio mėn. 21 d. Žemaitijoje, Raseinių apskrityje, Šiluvos valsčiuje, Pasandravio dvare. Mokėsi būsimasis poetas Kauno gimnazijoje, studijavo ne kurį laiką Kijevo universitete literatūrą, bet galiausia pasirinko dvasininko luomą ir mokėsi Kauno dvasinėje Žemaičių seminarijoje. Literatūra Maironis susidomėjo ir pajuto patraukimą poezijai gan anksti. Jo pirmieji eilėraščiai parašyti jam tebelankant Kauno gimnaziją, tačiau visa poeto kūrybos jėga, pilnas jos subrendimas iškyla jam jau esant dvasininku.

Atgavus Lietuvai nepriklausomybę, Maironis dirba profesorium Lietuvos universitete, tačiau ir čia, nežiūrint senyvo amžiaus ir daugel darbo, jis randa laiko rašyti ir sukurti eilę puikių kūrinių, iš kurių pažymėtinos istorinės dramos „Kęstučio mirtis“, „Vytautas pas kryžiuočius“ ir kt. Mirė Maironis Kaune 1932 m. birželio mėn. 28 d.

Būdamas nepaprastai jautrus ir atidus tautinio gyvenimo reiškiniams, Maironis savo kūryboje iškelia pavergtos lietuvių tautos gyvenimo skurdą ir vargus, žiaurią carinę vergovę. Maironio lyrikos rinkinyje „Pavasario balsai“ yra geriausi jo eilėraščiai, pradedant lietuvių tautos priespaudos vaizdais ir baigiant nepriklausomu Lietuvos gyvenimu.

Ankstyvesniuose savo eilėraščiuose poetas vaizduoja Lietuvos didingą praeitį, jos klestėjimo ir didybės laikus. Visiems žinomi Maironio eilėraščiai „Vilnius prieš aušrą“, „Trakų pilis“, „Praeitis“ ir daugel kitų, kuriuose jisai nuostabia menininko jėga atskleidžia gražius senovės vaizdus ir kartu apverkia jos dingusią didybę. Bet poetas nepraranda vilties ir neabejoja Lietuvos prisikėlimu. Savo eilėraštyje „Nedaugei mūsų“ Maironis sako:

*Tačiau tėvynė dar nepražuvus;
Nušvis jos vėlei garbė spindėjus;
Prauš ta audra, kaip ir nebuvus,
Saulutė džugins vėl patekėjus.*

Tačiau kad visa tai atsiekus ir įvykdžius, poetas pastato ir sąlygą, kuri nepraranda savo aktualumo bei reikšmės ir šių dienų gyvenime:

*Nors mūsų, broliai, nedaug yra,
Tačiau tvirti mes, jei riš vienybė;
Į darbą stokim vyras į vyrą:
Sujungtos rankos suteiks stiprybę.*
(„Nedaugei mūsų“)

Liūdesio ir širdgėlos kupinos yra Maironio eilės apie nuolatinius jo brangios Tėvynės vargus. Bet tas liūdesys, tas sielvartas poeto visada nukreipiami į kovą. Skriaudų, išnaudojimo, neteisybių paveikslai, kurie poetą lydi visą jo gyvenimą, stumia jį į kovą, verčia dainuoti kovingas dainas:

*Broliai lietuviai, auštančią dieną
Mūsų nors sūnūs visgi išvys!
Griaukime amžiais užverstą sieną,
Norint gailėtus jos beprotys.*
(„Nebeužtvenksi upės“)

netiki nauju gyvenimu, kurie rauda ir aimanuoja, bet likimui pakeisti nieko neveikia, poetas prabyla šiais žodžiais:

*Tas ne lietuvis, kurs dar bijo
Atsižadėt sapnų nakties,
Kurs bėgs nuo žygių, kalavijo,
Kursai didžiais darbais nešvies.*
(„Jaunimo giesmė“)

Ypatingai aštriai Maironis pasisako prieš tuos, kurie, visą laiką rėkavę apie patriotinius jausmus, apie meilę ir atsidavimą Tėvynei, pavojaus atveju palieka ją, išsižadėdami visko, kad tik išsaugojus savo kailį. Dar

1895 metais atspausdintame eilėraštyje „Jaunimo giesmė“ šių pseudopatriotų adresu poetas pilnai teisėto pasipiktinimo žodžiais sušunka:

*Tas ne lietuvis, kurs tėvynę
Bailiai, kaip kūdikis, apleis;
Kursai pamins, ką bočiai gynė
Per amžius milžinų keliais.*

Ir šiandien šie poeto žodžiai, pasakytieji daugiau kaip prieš pusę šimtmečio, neprarado savo jėgos, savo didžiulės reikšmės. Šias eilutes pravartu prisiminti daugeliui, kas, užmiršęs savo pareigą Tėvynei, paliko ją pavojuje ir nuėjo ieškoti sau svetimų dievų arba, kas dar blogiau, dėl gardesnio kashnio, dėl apvalesnės algos šliejasi prie pavergėjų, išduodami savo kraštą, savo tautą, jos kultūrą ir t. t.

Ir taip daugelyje savo eilėraščių Maironis išsijuosęs be gailesčio pliekia keliaklupsčiautojus, prisiplakėlius, veidmainius ir pan. Jo eilėraščiuose „Mano mokslo draugams“, „Spjauki, drauguži, į viską“, „Vintas“, „Ašaros tarp juokų“ ir eilėje kitų ryšku poeto pašaipa visiems tiems „smulkučiams žmogeliams“, kuriems terūpi karjera, šilta vieta, kuriems mielas tik toks gyvenimas, kur nereikia rūpintis, kovoti, dirbti.

Kiekvienam suprantamas šis pagrįstas poeto pasipiktinimas, jo aštrūs žodžiai, anot paties Maironio, mulkių adresu. Maironis, pats būdamas doras savo krašto patriotas, negalėjo nutylėti nepasijuokęs iš tų, kurie, patys vengdami prikišti pirštus, stengėsi pasinaudoti kitų žmonių darbo vaisiais, priskirti sau jų pasiektus laimėjimus.

*Sako: kibkim į tvėrimą
Dėl tėvų šalies,
Sako - be pasišventimo
Saulė jau nešvies...*

*Kas man darbo, juk, brolyti,
Atsiras tokie,
Kas norės save žudyti...
Tepasišvenč jie, -*

pilnais ironijos ir sarkazmo žodžiais kalbėjo poetas eilėraštyje „Ašaros tarp juokų“ apie tuos, kuriems svetimi pasiaukojimas ir kova dėl tautos šviesesnės ateities. Tokių žmonių rasime apsčiai ir nūdien, kurie, stovė-

dami nuo kovos nuošalėj, pasiekus laimėjimą ir atgavus laisvę, rėkaus apie savo „didžiulius darbus“ ir „nuopelnus“ Tėvynei, nors šiandien iš jų nei kraštui, nei tautai naudos nėra jokios. Todėl praverstų visiems to plauko žmonėms pasiskaityti tas aštrias Maironio satyras ir nurausti iš gėdos dėl savo neveiklumo, savo abuojumo sprendžiant tautos likimą, jos tolesnį egzistavimą.

Apdainuodamas gimtąjį kraštą ir jo gamtą, Maironis visa tai piešia nuostabiai gražiomis, bet kartu ir giliai realiomis varsomis. Su kokia puikia lyrine jėga ir meile kalba poetas apie senelį Nemuną, susimąsčiusį Nevėžį, srauniąją Dubysą, paslaptinguosius piliakalnius, apie nuostabiai gražią dangaus mėlynę. Ir tas raustantis žemčiūgas, ir žaliuojanti rūta, ir gėlėmis pavasariais nusagstyti slėniai, ir pagaliau nuo šalčio drebančios rugienos – visa taip brangu ir miela, taip artima lietuviui. Maironio eilėraščiai apie gimtojo krašto grožį, kurių daugelis virtę dainomis, ir šiandien dažnai galima išgirsti dainuojant:

*Graži tu, mano brangi tėvyne,
Šalis, kur miega kapuos didvyriai;
Graži tu savo dangaus mėlyne,
Brangi, nes daugel vargų prityrei.
(„Lietuva brangi“)*

Lietuvai išsikovojus nepriklausomybę, Maironis neapsvaigo nuo laimėjimų, nesudėjo rankų, kaip daug kam įprasta po didžiulio darbo ir kovos, bet [su] nauja jėga ir energija metėsi į krašto atstatomąjį darbą. Niekad nesitaikstydamas su trūkumais ir klaidomis, Maironis įgeliančiai pliekė tuos, kurie, vaikydamiesi turto, karjeros ir kitų žemiškųjų gerovių, užmiršo tautos, to tikrojo šalies šeimininko, reikalus, o tik žiūrėjo asmenišką naudą.

Aštriose savo satyrose poetas karčiai pašiepia trumparegiškus ir bukaprotiškus partijų partijėlių siekimus. Matydamas, į kokią siaubingą padėtį pastatė kraštą partijų tarpusavio rietenos, jų kova dėl pirmavimo, matydamas šių partijų atitolimą nuo tautos interesų ir vaikymąsi kažko nesuprantamo bei neapčiuopiamo, pasmerkia jų veiklą, jų valdymo sistemą ir t. t.

Satyrose „Lietuva – didvyrių žemė“, „Kai kam“, „Nuolat verkšlenantiems politikams“ Maironis apnuogina tuo metu Lietuvai vadovavusių asmenų menkumą, parodo jų visapusišką korupciją ir savanaudiškumą. Bešališkai ir teisingai stebėdamas visas Lietuvos gyvenimo sritis ir ma-

tydamas tuometinių „vadovų“ klaidas, matydamas ir įvertindamas jų neteisingo vadovavimo padarinius, poetas meta jiems tiesiai į akis:

*Dabar šalis nuo jūsų nusikreipus,
Beeina savo išminties keliu,
O jūsų priešai užkampiais bešaipos,
Kad tapote verkšlentoju gailiu.*

Visą savo gyvenimą paskyręs kovai dėl krašto laisvės, o ją atgavus – dėl gražesnės ir šviesesnės ateities užtikrinimo, Maironis sielojasi dėl kiekvienos nesėkmės valstybiniame gyvenime. Jo taip mylimą Tėvynę ištinkančius sukrėtimus poetas išgyvena su širdgėla ir skausmu, kas ypatingai ryšku eilėraštyje „Skausmo skundas“, atspausdintame jau po jo mirties:

*Ir štai kaip kareivis nelygioj kovoj,
Be garbės ir be vardo tėvynėj laisvoj
Aš parblokštas ir vienas!.. O mano tėvynė?..
Gint ji savo sūnų kitados garbę gynė!
Bet dabar be garbės, be sostinės pati!
Vien tik partijų partijoms dirva plati.*

Mirtis, išplėšusi iš lietuvių tarpo šį taurios sielos ir nuostabaus veiklumo bei darbštumo žmogų, negalėjo sunaikinti ar užmarštin nustumti jo sukurtų eilių. Maironio kūrybos poveikis mūsų tautai kovoje už savo būvį nepaprastai didelis ir nūdienoj. Poeto ugningas kovos dvasios žadinimas, jo nepalaužiamas tikėjimas pergale bei ryžtingumas ir šiandien pakelia mus į kovą už laisvę, už mūsų tėvų šventąjį tikėjimą, kuriuos okupantas stengiasi iš mūsų išplėšti. Tačiau, kol gyva mumyse Maironio dvasia, tol jokia jėga neištengs mūsų palaužti, ir Lietuva taps graži ir laiminga, kokią norėjo matyti ir dėl kokios dirbo ir kovojo didysis poetas Maironis.

M. Raganius*

Vyčių keliu (Vyčių sąjungos organas), 1952 09 08, Nr. 1, GAMF, inv. Nr. 143. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 406-412.

* M. Raganius – Aleksas Jurkūnas.

Straipsnis apie rusų rašytoją Aleksejų Tolstojų ir sovietinę kultūrą

Literatūrinės naujienos

Meno puošmenos

Neseniai laisvajame pasaulyje buvo išleista politinio pabėgėlio ruso Juri-jaus Jelagino knyga „Meno puošmenos“. Autorius nuo 1930 m. iki pat karo dirbo Maskvos teatruose, gerai pažino tuometinę menininkų viršūnę ir santykius su visagaliais partijos vadeivomis. Ypatingai įdomios ir naujos medžiagos Jelaginas pateikia apie rašytoją grafą Aleksejų Tolstojų, kurį iki pat jo mirties - 1945 metų sovietai vadino savo „pasididžiumu ir garbe“.

Aleksejus Tolstojus buvo kilęs iš tos grafų Tolstojų šeimos, kuri jau anksčiau davė literatūrai pasaulinio masto Levą Tolstojų. Dar priešrevoliuciniais metais Aleksejus Tolstojus rašinėjo vykusias apysakaites iš dvarininkų buities. Bolševikų revoliuciją jis iš karto sutiko neigiamai ir emigravo į Prancūziją. Būdamas Paryžiuje, Tolstojus parašo savo trilogijos „Kančių keliai“ pirmąją dalį. Čia įvyksta staigus politinis persiorientavimas ir rašytojas grįžta į Rusiją. Kai 1928 m. prasidėjo baisieji stalininio teroro laikai, Aleksejus Tolstojus persikėlė į nepavojingą istorinio romano sritį. Tolstojus parašė pjesę apie Petrą I, pavaizduodamas jį, kaip tuomet buvo įprasta, neigiamoje šviesoje. Tačiau tuo metu Petro asmeniu jau buvo pradėjęs domėtis Stalinas, kurį traukė caro griežtumas ir žiaurumas įgyvendinant savo sprendimus. Suprantama, tokios išvaizdos pjesė nebuvo cenzūros praleista. Tolstojus greit suprato, koks reikalas. Jis perdirbo pjesę, pavaizduodamas Petrą I jau kaip gabų valdovą. Veikalas buvo pastatytas II meniniame teatre ir susilaukė didelio pasisekimo, nes žiūrovai pamatė Petrą I be įprastinio pajuokimo. Pats Stalinas pasiūlė Tolstojui ta tema parašyti romaną, ir romanas buvo parašytas puikiai, bet istoriniai neteisingai.

Stalinas susipažino su Aleksejumi Tolstojumi pas Gorkį. Nuo to laiko Tolstojui buvo pasiūlyta persikelti į Maskvą. Jis buvo dažnas Stalino pokalbininkas ir svečias. Tolstojų įtaisė puikiuose rūmuose, kambarius apstatė puikiausiais baldais. Jam buvo atidaryta valstybiniame banke eina-moji sąskaita, iš kurios galėjo imti tiek, kiek panorėjo: šimtą tūkstančių ar milijoną. Tolstojus buvo apdovanotas Lenino ordinu ir išrinktas į TSRS

Aukščiausiąją Tarybą. Kai Tolstojų išleido į užsienį „prasivėdinti“, jis grįžo iš kapitalistinio pasaulio su daugybe čemodanų, prikrautų visko: pradedant šaldytuvais ir baigiant šimtais patefono plokštelių. Gerai gyveno jo šviesybei grafiui Aleksejui Tolstojui tarybų santvarkoje!

Tolstojus ieškojo draugystės su išsilavinusiais žmonėmis ir rado ją Maskvos teatrų artistų asmenyje. Tai buvo talentingi, bet parsidavę ir gerai apmokami žmonės. Vėlyvą nakties valandą dažnai buvo galima matyti, kaip prie Maskvos „Metropolio“ tarnai su vargu krovė į automobilius sunkius girtų artistų kūnus.

1938 m. Maskvos meninę visuomenę sujaudino žinia: Tolstojus rašo naują pjesę „Kelias į pergalę“ apie interventų sutriuškinimą pilietiniame kare ir, svarbiausia, apie didžiausią Stalino vaidmenį šiame veikale. Šis susijaudinimas suprantamas todėl, kad po 1936 m. valymo literatūra buvo visiškai smukusi. Vienus, kaip Pilniaką, Babelį, sugrūdo į koncentracijos stovyklas, Bulgakovui užčiaupė burną. Širvinskis, Pasternakas ir Šolochovas tylėjo. Tarp Maskvos teatrų prasidėjo varžybos, kam teks pastatyti naują Tolstojaus pjesę net su paties Stalino vaidmeniu. Štai ką apie tai rašo Jelaginas:

„Daugiausia vilties turėjo Vachtangovo vardo teatro vadovas Kuzovas. „Juk Tolstojus davė žodį atvykti pas mus į pikniką Pleskove“, – pareiškė jis. Pleskovas – žavinga sodyba, kur poilsiaudavo artistai. Kuzovas Tolstojaus atvykimo dieną paskelbė darbo diena. Buvo mobilizuoti visi šaukštai, produktai, gitaros ir šautuvai. Artistai buvo suskirstyti į irklininkus, šokėjus, muzikantus ir dainininkus. Dviem pačiom gražiausiom merginom buvo pavesta linksminti brangųjį svečią.

Gražią rugpjūčio dieną prie mūsų vasarnamio privažiavo stambus ZIS-101. Iš jo iššoko šoferis čekisto veidu, paskui žavinga jauna Aleksejaus Nikolajevičiaus žmona, o galų gale pasirodė ir sunki, rimtai atrodanti paties Aleksejaus Nikolajevičiaus figūra. Tolstojaus žmona buvo panaši į paryžietę, amerikietę, bet tik ne į maskvietę, – taip prabangiai atrodė jos rūbai, gaminti „prakeiktame kapitalistiniame pasaulyje“. Piknikas prasidėjo. Visa kompanija nuskubėjo į prieplauką, kur jau laukė puiki irklinė valtis. Valtis buvo išklota kilimu, pasiūtu iš pagalvėlių, ir buvo labai panaši į Stepano Razino valtį, kurioje jis šventė savo vestuves su persų kunigaikštyte.

Po valandos kelionės pasiekėme krantą, kur jau laukė ūkio dalies vedėjas su vežimu, pilnu indų, produktų ir degtinės. Buvo užkurtas laužas ir pakeptos bulvės, o tuo tarpu Aleksejui Nikolajevi-

čiui pasiūlė pašaudyti žuvis upėje. Svečias atsisėdo ant kranto, ištiesęs savo storas kojas, o tuo tarpu šalia jo stovįs patarnautojas šaukė: „Štai, štai, eina, eina! Po kerplėša! Kokia didelė!" Ir Aleksejus Tolstojus šaudė į vandenį, net purslai tiško, bet žuvys nekilo į paviršių. „Teko, garbės žodis, teko! - šūkavo patarnautojas. - Ech, už šaknų užkliuvo... Kokia nelaimė!"

Pagaliau prasidėjo puota. Dainavo, šoko iki tol, kol buvo išgerta 15 litrų degtinės. Apygirtis Tolstojus pašoko polką, išgėrė dar keletą stiklų, nuvirto ant pagalvių ir užmigo.

Nuo čia ir sugriuvo nustatytoji tvarka. Dauguma artistų, nežiūrint į Kuzovo prašymus, prakeikimus, pėsti nutraukė į vasarnamį. Mes, likusieji, atsargiai pakėlėme garbingąjį Aleksejų Nikolajevičių ir norėjome įdėti į valtį. Bet, o nelaimė! Vienas iš vyrukų paslydo ir įvirto į vandenį, įtraukdamas paskui save ir brangiąją naštą. Tolstojų ištraukė į krantą, ištrynė iki raudonumo, apvilko kažkieno baltiniais ir suvyniojo į kilimą. Kelionė atgal truko gan ilgai, nes valtys buvo pilna indų, o be to, kartu keliavo ir rimta ūkio dalies vedėjo figūra.

O kai pasiekėme krantą, ten buvo didžiausias sumišimas: važinėjo automobiliai, bėgiojo su šviesomis kažkokios žmonės, o Tolstojaus šoferis mosavo pistoletu. Kas jam būtų buvę, vargšeliui, jei su ponu kas nors blogo būtų įvykę!

Pagaliau 11 valandą vakaro svečią basą, vienais apatiniais baltiniais už parankių nuvedė į vasarnamį. Kuzovas buvo nusigandęs: juk galėjo rašytojas supykti. Bet šis tik niurnėjo kažką po nosim.

Veikalas buvo pastatytas, tačiau, nežiūrint visų pastangų, pasisiekimo neturėjo - toks jis buvo blankus ir netalecingai parašytas. Po metų jį visai išėmė iš repertuaro.

Kuriam laikui praslinkus aktorių namų restorane girtoje kompanijoje aš vėl pamačiau Aleksejų Tolstojų. Norėjau praeiti nepastebėtas, bet jis pamojo ranka: „Aš tave pažįstu. Tu mane valtim vežei!" - kalbėjo Tolstojus, įbruko į rankas kažkieno nebaigtą išgerti stiklinę ir lindo bučiuotis."

Tolstojaus nenunuodijo, kaip Gorkio, jis nenusišovė, kaip Majakovskis, nebuvo įmestas į kalėjimą, kaip daugelis talentingų ir drąsių žmonių, - jį nugirdė. Sovietams Tolstojus buvo reikalingas, kad galėtų pasigirti: „Girdi, kokie mes inteligentiški žmonės. Ir tikrą grafa turim!"

Laisvės aidai (Vyčių sąjungos Aukuro apygardos vadovybės organas), 1952 II, Nr. 1, LYA, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 96-108. Originalas, mašinraštis.

Apie kūrėjo pasirinkimą**Lietuvio poeto kelias**

Kiekviena tauta turi savo didvyrius, savo karžygius, kuriuos gerbia, puoselėja jų atmintį, didžiuojasi jų darbais. Juo daugiau tautoj didvyrių, genijų, juo ji daugiau gerbiama, tuo ji gyvybingesnė, pajėgesnė. Kuris prancūzas nesididžiuoja savo Napoleonu, kuris vokiečiai negerbia Gėtės, Šilerio, kuris anglas nemini savo laisvės dainiaus Bairono, kuris amerikietis nesididžiuoja Vašingtonu ir t. t.

Lietuvių tauta nuo amžių garsi savo žygiais, savo laisvės dainos meile. Ji didinga savo paprastumu, savo taurumu. Senovės lietuvius už drąsą ir atvirumą net priešai gerbė. Visi mes puikiai žinome, ką reiškia Lietuvai tokie vardai, kaip Mindaugas, Gediminas, Kęstutis. Kiekvieno širdis suplaka džiaugsmu ir pasididžiavimu prisiminus, kad Lietuvos teritorija kadaise tęsėsi nuo Baltijos iki Juodųjų marių. Kiekvienas su širdgėla mini tuos laikus, kai lietuvis niekam nelenkė galvos, kai netikėjo, „kad belaisvis bus“, kai savo Tėvynėj galėjo laisvai dainuoti, mylėti, dirbti, o momentui atėjus – mirti už laisvę, už Tėvynę.

Bet lietuvis mokėjo ne tik laisvą, bet ir pavergtą Tėvynę mylėti. Kai jau visi manė, kad rusų caro padas seniai sutriuškino lietuvių širdį, paprastas lietuvis tvirtai tikėjo laisve, dainavo apie savo karžygius, kovojo už laisvę, už lietuvišką žodį, už lietuvišką knygą. Kiek knygnešių kaulų supuvo Sibire kalėjimuose, bet lietuvis nenuleido rankų. Kas išsaugojo lietuvišką žodį, meilę Tėvynei, jei ne paprastas sermėgius artojas? Daug „vargo pelių“, daug kudirkų, maironių, donelaičių tad būta, kurie mokėjo mylėti Tėvynę, kurie viską atidavė, kad tik ji būtų laisva.

Ne lengvesnius, o gal net dar sunkesnius laikus gyvename dabar. Tada rusų caras išplėšė iš lietuvių laisvę ir Tėvynę atvirai, pasinaudodamas jėga. O dabar raudonasis slibinas, sutrypęs Lietuvą, rėkia, kad ji laisva ir laiminga, kai tuo tarpu lietuvis artojas jau nebeturi duonos kąsnio.

Nežinau, ar lietuviai anksčiau buvo vieningesni, tvirtesni, ar išdidesni, tačiau Tėvynės išdavimas, viešas jos apšmeižimas tada buvo retas dalykas. Jei atsirasdavo vienas kitas išdavikas, tai jis būdavo gėdos žyme pažymėtas visam gyvenimui. Kaip pavyzdys gali būti Jogailos vardas, kurį kiekvienas lietuvis taria nenoromis.

Deja, šiandien, juo sunkesni laikai, juo daugiau bailių, išdavikų, karjeristų. Kada reikėtų mūsų mažai šeimai susispiesti į vieningą židinį,

daug kas blaškosi, gaudosi garbės, pinigų, apgaudinėja save, šmeižia Tėvynę vardan to, kad reikia gyventi.

Jeigu lietuviai didžiuojasi tokiais vardais, kaip Daukantas, Maironis, Donelaitis, Kudirka ir daugeliu kitų, tai šiandien mūsų kultūrinio ir literatūrinio gyvenimo vaizdas - visai kitas. Čia šeimininkauja karjeristai venclovos, korsakai, grybai, keidošiai, klenickiai ir daugelis kitų - žmonės be talento, be savigarbos, kurie nežino, kuo gyvena jų tauta, kurie už aukso gabalėlį parduoda plunksną, šmeižia Tėvynę, tepa garbingą lietuvio vardą, bjauruoja literatūrą, klastoja istoriją. Apie šiuos net kalbėti neverta, nes juos istorija nušluos taip, kaip nušlavė daugybę tironų bei niekšų - Hitlerį, Staliną ir t. t. Jie bus užmiršti kartu su juodosiomis dienomis.

Jei visi lietuviai gerbia ir deklamuoja puikius, pilnus humanizmo Brazdžionio eilėraščius, pvz., „Baltas baltas, kaip vyšnios viršūnė“, tai kvailos Mieželaičio parodijos šiam eilėraščiui niekas net neminės ateity. Tik draugas Mieželaitis pats liks tuo šunimi, kuris loja už numestą kaulą.

Taip, niekas neminėtu tų slykščių faktų, jei jie neturėtų įtakos mūsų šių dienų moksleivijai, jei ta supuvusi literatūra nenuodytų širdžių, nebjaurotų jų skonio, jei ji negadintų mūsų ateities žiedo - jaunuomenės. Dažnai tenka pripažinti liūdną faktą, kad jauni, talentingi žmonės, pamiršę tautą, Tėvynę, eina į priešų stovyklą. Ar jie akli, kad nemato mus supančio slykštaus melo ir apgaulės, ar jie nenori jų matyti? Ar jie nenori matyti to, kad jau beveik trečdalis lietuvių kerta Sibiro miškus, stato užtvankas ant Volgos, pūva kalėjimuose už tai, kad nenorėjo nulenkti tironui galvos.

Kur einate jūs, jaunieji „talentai“, „poetai“? Apie ką jūs dainuojate? Ir už ką jūs dainuojate? Ar tik ne per pigiai sumoka už jūsų eiles apie „laimę“ kolūkyje, apie naujus fabrikus? Ar tik ne per mažai jūs gaunate, pardavę savo sielą ir plunksną?

Netiesa, kad šiandien nėra talentingų ir gabių žmonių. Pavyzdžių kiek nori. Niekas nenuneigs, kad jaunieji poetai Grybas, Keidošius, Rostovaitė yra negabūs, arba dar jaunesni ir mažai žinomi, kaip Baltakis ir kiti, kurie taip pat dega troškimu būti garsiais ir didingais. Reikalas ne tas, kad jie be talento, bet tas, kad jie patys žudo savo talentus, kurdami himnus melui, tironams, garbindami vergiją.

Kiekvienas gali savo gabumus, savo talentus pritaikyti ten, kur jis nori, jis juos turi teisę net pražudyti. Bet kuo remdamiesi jie drįsta dainuoti apie pavergtos Tėvynės laimę, kas jiems leido niekinti šventus laisvės jausmus? Kas leido šmeižti lietuvių artoją visokiomis „Usnynėmis“, meluoti visokiomis „Kalvio Ignoto teisybėmis“?

Kiekvienas lietuvis myli savo tikruosius poetus, savo vargo dainius Maironį, Miškinį ir kitus, jų dainas dainuoja kiekviename kaime. Kiekvienas jaunas talentas, žengiąs į literatūrą, džiugina širdį, nes mes žinome, kad jo lūpomis bus apdainuoti mūsų vargai, kančios, mūsų gyvenimas, pasauliui bus parodyta, kokiomis sąlygomis mes kovojome, dirbo-
me ir laimėjome.

Tuo norima išpėti visus bailius ir parsidavėlius, kad atėjus laikui jie bus nušluoti nuo žemės paviršiaus, kad tikras lietuvis patriotas jokiomis sąlygomis negali pateisinti savo išdavystės Tėvynei. Niekšai ateityje bus sunaikinti ir užmiršti su visais jų niekingais darbais.

Tad atsargiai, draugai poetai. Kelias į garbę ir laimę labai sunkus. Jį reikia nuvalyti savo rankomis.

Prieš jus du keliai: vienas - kovos už laisvę, vargo ir garbės, kitas - garbinti tironus, aukštinti jų niekingus darbus, šmeižti savo Tėvynę.

Tad rinkitės, kurie dar nepasirinkote! O tie, kurie nuėjote antruoju keliu, visi draugai grybai, mieželaičiai, venclovos, baltakiai ir kt., pagalvokite, kad jau nebetoli jūsų kelio galas. Auštančio pavasario audra nušluos jus visus. Jūsų vieton ateis garbingi, kovose užgrūdinti žmonės.

*Kardas**

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1953 05 20, Nr. 5 (163), GAMF, inv. Nr. 39. Originalas, mašinarštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 520-523.

236 *dokumentas*

Daina okupuotoje Lietuvoje

Lietuviškos dainos naikinimas

Lietuviai, žiloje senovėje įsikūrę gyventi Baltijos pakrašty, per eilę amžių sukūrė savaimingą lietuvišką kultūrą.

Nuostabūs tos kultūros paminklai - tai liaudies dainos, šokiai, padavimai, pasakos, burtai, mįslės, priežodžiai, patarlės, raudos ir kt.

Ypač būdinga lietuvių tautinė kultūros rūšis yra liaudies dainos, rodančios aukštą lietuvių kultūrinį lygį, gilią gimtojo krašto meilę, nepaprastą jausmų tyrumą, švelnų liūdesį ir kartu giedrią nuotaiką.

* Autorius nenustatytas.

Šiandien, vertinant mūsų dainas estetikos požiūriu, kyla klausimas, kaip galėjo lietuvis, gyvendamas taip nuošalioje vietoje, atsiskyręs nuo kitų valstybių, sukurti tokių nuostabių ir vertingų meno kūrinių? Atsakymas aiškus - lietuvis turėjo dainų širdį. Jis buvo sielos žmogus, mokėjęs mylėti savo Tėvynę, mokėjęs kovoti ir mirti dėl artimųjų, dėl krašto laisvės. Turtingas vidujinis, herojiškas gyvenimas, amžinos kovos su priešais dėl krašto laisvės pagimdė tautos galiūnus, kurių lūpose tik ir tegalėjo skambėti didinga lietuviška daina.

Kūrė lietuvis visais gyvenimo momentais: kovoje, darbe, svečiuose, vaišėse ir kt. Kūrė ne vienas, bet daugelis. Visi kūriniai buvo pagimdyti vieno tėvo - jausmo, vienos motinos - sielos.

Platus lietuvių tautinių dainų turinys, graži plaukianti melodija, įdomi ritmika.

Melodiniu, ritminiu atžvilgiu ir jausmingumu mūsų tautinės dainos toli pralenkia kitų kraštų dainas.

Plačiai žinomos šios lietuvių tautinių dainų rūšys: rugiapjūtės, šienarūtės, linarūtės, arimo, malimo, verpimo, audimo, gyvulių ganymo dainos, avižapjūtės, grikių rovimos dainos.

Labai populiarios kalendorinės-apeiginės dainos: Advento, Kalėdų, Gavėnios, Velykų, Sekminių, Joninių, Užgavėnių ir kt.

Taip pat gausu lopšinių, piemenų, humoristinių, meilės, vestuvių, vaišių, karo, rekrūtų ir kt. dainų. Labai įdomios sutartinės - kaip savo forma, taip ir išpildymu.

Jau vien lietuvių tautinių dainų gausumas ir įvairumas rodo didelį dainos pamėgimą ir populiarumą tautoje, jos ypatingą vietą kultūriniam gyvenime.

Lietuvių dainų yra likę net iš akmens amžiaus (mokslininkų manymu).

Mūsų tautinės dainos ypatingai pasižymi savo jautrumu, jausmingumu ir kūrybingumu. Tekstas organiškai susijęs su melodija. Jie vienas kitą papildo ne tik nuotaika, turiniu, bet ir forma.

Nelemtoji unija su lenkais 1569 m., caristinė okupacija supančiojo lietuvių tautinį savarankiškumą, kas neigiamai atsiliepė lietuvių tautos kultūrinei raidai. Šviesuomenės asimiliacija, šimtmečius trukusios pavergėjų nutautinimo pastangos pažeidė lietuvių tautos gyvybingumą. Įvairios pašalinės srovės pradėjo stelbti lietuvių savaimingą kultūrą. Tik kalba ir daina bei kitomis smulkesnėmis kultūros formomis lietuviškoji dvasia palaikė atsparumą.

Tačiau ir tada lietuvis nenustojo kūręs. Daugybė likusių to laikotarpio dainų rodo, kad lietuvis nelaisvės metais dar labiau prisirišo prie savo dainos, dar labiau panoro ir pamėgo išreikšti ja savo jausmus ir troškimus.

1918-1920 m. - laisvės kovų metais - pasirodo visa eilė naujų lietuvių dainų, apdainuojančių kovas dėl laisvės.

Laisvojoje Lietuvoje (1918-1940) buvo pradėtas platus tautinių dainų rinkimo darbas. Iki 1939 metų buvo užrašyta virš 15 000 dainų. Tačiau žymi dalis liko nesurinkta ir neužrašyta.

1940 m. Lietuva vėl pateko į sunkią priespaudą, atsidūrė tamsioje naktyje, pilnoje sielvarto ir nežinios.

Bolševikai, gerai suprasdami tautos kultūros reikšmę jos tautiniam susipratimui, pradėjo žiaurią ir niekšingą kovą prieš lietuvių kultūrą, ypatingai prieš tautines dainas.

Norėdami palaužti tautinį atsparumą, sunaikinti patriotinius jausmus, paversti lietuvi silpnavaliu, bejausmiu vergu, bolševikinės politikos įrankiu, bolševikai nuo pat pirmųjų savo viešpatavimo dienų pradėjo persekioti lietuvišką dainą.

Pirmiausia buvo uždraustos visos nepriklausomo gyvenimo dainos, galinčios pakelti lietuvių dvasią.

Visi rinkiniai, gaidos buvo naikinami, žmonės, dainuojantieji šias dainas, buvo areštuojami, kalinami ir ištremiami. Tačiau jie suprato, kad tokiu keliu sunku kovą laimėti. Lietuvis nebijo nei kalėjimo, nei mirties. Laisvėje gimęs, lietuvis nori laisvės ir gyventi. Lietuvis dainavo ir dainuoja vilkdamas sunkų priespaudos jungą, namuose, samanotoj bakūžėj, kalėjime, Sibire, kovodamas žaliuose miškuose.

Lietuviškoji daina netilo. Ji vis plėtėsi, augo, skambėjo drąsiau ir skardžiau, skelbdama visam pasauliui amžiną troškimą būti laisvu, tauriu žmogumi.

Bolševikų pastangos šia kryptimi nedavė ypatingų rezultatų. Todėl jie sugalvojo dar klastingesnį ir niekšingesnį kelią.

Bolševikinės vyriausybės įsakymu buvo pradėtas neva tai „tarybinių lietuvių liaudies dainų rinkimas“. Įvairūs asmenys, blogos valios ar norų vedami, ar priversti, ėmėsi šio niekšingo darbo... dainų sukūrimo ir perdavimo bolševikinei propagandai kūrybos sąskaiton. Šių dainelių, turinčių išorinį panašumą su tautinėmis lietuvių dainomis, tikslas - pakeisti visas senąsias lietuvių liaudies dainas, išnaikinti lietuvių sieloje amžiais sukurta dvasinį turtą. Įvairiais būdais šiuo metu bolševikams pavyko tokių „liaudies dainelių“ prisirinkti nemažą skaičių. Jų pastangos nusišlopinti šių dainų autorius nevaisingos. Autoriai diena iš dienos išaiškinami. Štai keletas faktų.

Dainos „Mes su Stalinu“ autorius yra Mikulskis, šiuo metu gyvenąs laisvajame Vakarų pasaulyje. Kadangi daina jiems visiškai tinkanti, neatsižvelgiant į autorių, ji palaikyta lietuvių liaudies daina.

Dainos „Kolūkietiškas ačiū“ muzika yra Vilniaus universiteto choro dėstytojo dirigento Sližio, o autorius - žinomas lietuvių tautos išgama Mieželaitis. „Kviečiam Staliną į svečius“ muzika parašyta J. Švedo. Tekstas A. Poškaičio. Taip pat Švedo parašytos dainos „Paleisk, tėveli, lankon žirgelį“, „Daina apie bernelį“. Tekstų autoriai - tas pats „garsusis“ Mieželaitis ir Lingys. Jose garbinamas kolchozinis gyvenimas, šmeižiamas Vakarų pasaulis.

Kitas falsifikacijos variantas - tai lietuvių tautinių dainų tekstų perdirbimas pritaikant jas bolševikinei agitacijai.

Iš tokių dainų pažymėtinos „Jūs laimingos seserėlės“, kur lietuviška tematika pakeičiama kolūkine tematika. Kita to paties varianto daina „Stok ant akmenėlio“ - ta pačia tematika. Visoms šioms machinacijoms vadovauja Švedas.

Neseniai radijo komitete (03 20) buvo išpildyta pora tariamų liaudies dainų apie Staliną, kurių autorius tūlas Šiaulių gyventojas. Jų pavadinimai: „Man nėra šalies brangesnės, kaip Tarybų Sąjunga“ ir „Uždainuokim, broliai, sesės“.

1951-52 m. buvo siųstos brigados į Žemaitiją ir kitas Lietuvos vietas užrašinėti tariamas lietuvių liaudies dainas. Dainų rinkimui vadovavo konservatorijos dėstytoja Čiurlionytė. Kadangi nė vienos tarybinės dainos nerasta, tuščiomis nebuvo galima grįžti, todėl ekspedicijos dalyviai, sekdami tautiniais motyvais, parašė keletą dainelių, tuo būdu padarydami reikšmingą paslaugą bolševikams.

Šie pavyzdžiai rodo, kokiomis priemonėmis bolševikai stengiasi išnaikinti lietuvių tautines dainas ir jų vietą pakeisti tariamom tarybinėm dainom.

Tos pastangos yra bergždžios. Lietuvių tauta niekad nenustos kovojusi dėl savo laisvės, dėl savo kultūros.

Šiandien lietuvis kuria energingai, su užsidegimu, kaip dar niekad istorijoje. Per trumpą 8 m. laikotarpį liaudis sukūrė šimtus dainų, kupinų karštos meilės Tėvynei, ryžtingo šauksmo kovoti dėl laisvės.

Naujųjų lietuvių tautinių dainų tematika nukreipta prieš visą šlykštųjų bolševizmą, prieš žiaurią priespaudą.

Narsusis bernelis partizanas kovoja dėl savo krašto laisvės. Su nepaprastu užsidegimu kovoja, su šypsena sutinka ir mirtį, tikėdamas Lietuvos atgimimu.

Toli Sibiro taigose liūdi lietuvaite. Sklinda kupina ilgesio, lietuviško romumo melodija. Vargu ar kas nesuvirpės išgirdęs lietuvaite, atskirtos tolimame krašte nuo Tėviškės, skundą.

Sukurta eilė satyrinių dainų, pajuokiančių raudonuosius apaštalus, supuvusią kolchozinę santvarką, vargo ir skurdo nukamuotą ruselį, atnešusį mums „laisvą“ gyvenimą.

Muzikiniu atžvilgiu tos dainos rodo lietuvių dvasios tolesnį tobulėjimą, meninio skonio, estetinių ir etinių jausmų vystymąsi.

Veltui bolševikai bando užgniaužti lietuvių širdies balsą, veltui bando sučiaupti jo lūpas. Jos netylės. Laisvų laukų artojas per žiaurias kovas, per kulų lietų, per enkavedistų durtuvus savo kraujo kaina išpirks laisvės rytą.

Lietuviška daina niekad nenutils lietuvių sieloje. Joje niekad neprigys skurdi užguito bolševiko melodija.

Ji skamba pro kalėjimo sienas, per Sibiro taigas, žaliuose Lietuvos miškuose ir laukuose, keldama į kovą, į naują laisvą gyvenimą.

Ji dar galingiau nuskambės laisvoje Tėvynėje, pasipuošusioje baltais berželiais, sulinkusiais Smūtkeliais ir kritusių brolių dėl laisvės kapais.

*Audrius**

Laivės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1953 06 20, Nr. 6 (164), GAMF, inv. Nr. 41.
Originalas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 533-537.

* Autorius nenustatytas.

Apie spaudą

237 *dokumentas*

Laisvosios spaudos paskirtis

Spaudos ir propagandos reikalu

Mūsų obalsio prasmė „O, skambink per amžius vaikams Lietuvos, - tas nevertas laisvės, kas negina jos!“, manome, visiems yra žinoma ir aiški. Pirmomis Lietuvos nepriklausomybės dienomis lietuviai amerikiečiai atsiuntė į savo gimtąjį kraštą gražiai nulieta didžiulį varpą su puikiai atlikta ir didele minėto obalsio graviūra (raižiniu). Tuo mūsų užjūrio broliai esamoms ir būsimoms lietuvių kartoms aiškiai ir nedviprasmiškai išpėjo, kad Laisvės Varpo gaudimas kiekviename žingsnyje visiems lietuviams be išimties primintų svarbiausią ir kilniausią jų uždavinį: ginti savo Tėvynę.

Mes visi aiškiai šiandien matome, ką mums davė ir ką dar duos raudonasis okupantas. Įrodyti, kad bolševikai mūsų kraštui atnešė dar negirdėtą priespaudą - vergiją ir kad dabar Lietuvai ruošia kapus, - vargu ar apsimoka gaišti laiką ir eikvoti popierių bei rašalą. Juk kiekvienas padorus žmogus be jokių kitų įrodymų aiškiai mato, kad bolševikams pati žemiausia demagogija ir skambūs kalbose ir laikraščiuose žodžiai yra reikalingi tik nuslėpti žiaurią tikrovę nuo kultūringo pasaulio akių.

Šisbolševikųžemiausiosrūšiesveidmainiškumasnereikalingasjokiųkitų mūsų paaiškinimų. Mes čia norime „L[aisvės] V[arpo]“ skaitytojams ir plačiajai Lietuvos visuomenei dar kartą priminti:

1) mums laisvės niekas nepadovanos. Tik mes patys savo rankomis ją išsikovosime; 2) kovoti už savo Tėvynės laisvę nereikia kovoti tik su ginklu rankoje; 3) kova bus sėkminga, jeigu mes būsim tinkamai organizuoti, susiklausysime, visur ir visuomet būsim vieningi; 4) nelaukti, netikėti smūgiai ir net nenumatytos mūsų aukos neturi mus demoralizuoti, bet paskatinti už tai priešui šimteriopai atkeršyti; 5) į kovą už savo krašto laisvę visi turi šoku ar tokiu būdu įsitraukti. Pasyvūs ir abejingi tai kovai lietuviai bus neverti laisvės ir kitų kraujo iškovo gėrbūvio. Jeigu mūsų krašte visgi tokių žmonių yra, tai tamsumo, egoizmo ir negarbės ženklas; 6) visaip remkime ir padėkime mūsų krašto partizanams. Juk jie geriausiai ir tinkamiausiai suprato ir uoliausiai pakluso minėtam

Lietuvos Laisvės Varpo gaudimui. Mūsų partizanai patys pirmieji ėmėsi sunkiausios okupacijos užkrautos naštos. Taigi jiems reikalinga visokerio-pa ir visuotina mūsų parama. Kai visi lietuviai supras tą šventą reikalą už savo krašto laisvę kovoti, kiekvienas visu uolumu ir nieko nebudamas imsis konkretaus darbo. Šiuo metu visų lietuvių pirmieji ir neatidėliotini uždaviniai yra: a) laisvoji spauda turi pasiekti visus gerus lietuvius. Taigi kiekvienas turi nusistatyti tinkamą ryšį ją lietuviškoje visuomenėje išplatiinti; b) kiekvienas laisvosios spaudos skaitytojas turi išsipareigoti ją visaip remti. Atsiminkime, kad šiuo metu reikalas kiekvieną lietuvių verčia pagalvoti ne apie sukrovimą ar išlaikymą asmeninio turto, bet apie visų išlikimą; c) imkimės visų priemonių, kad š. m. vasario mėn. rinkimuose nė vienas lietuvis nedalyvautų. Ar mes tuos budelius, judus turime rinkti, kad jie visais būdais mūsų paskutinį duonos kąsnį atimtų ir mus sunaikintų? Ne, supuvę demagogai ir kraugeriai, mes jūsų nerinksimė!

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 03 20, Nr. 113, LYA, f. K-1, baudž. b. 41978/3, t. 4, l. 93. Originalas, mašinraštis.

238 *dokumentas*

Laisvosios spaudos paskirtis

Partizanų spauda

Prieš dvejus metus (1945 06 01) N Grupės štabas išleido „Už Tėvų žemę!“ pirmąjį numerį. Bolševikinės okupacijos sąlygose dveji metai - tai jau atžymėjimo vertas jubiliejus lietuviškam spaudiniui. Šia proga keturiasdešimtą kartą lankydami mūsų skaitytojus norime pasidalinti mintimis apie partizanų spaudą bendrai ir apie sukaktuvininką - partizanų leidinį „Už Tėvų Žemę!“

Partizanų spaudą visais atžvilgiais tenka vartoti kitokiu požiūriu nei normaliose sąlygose išeinančius leidinius. Bolševikinės okupacijos sąlygose slaptos spaudos leidimas ir jos platinimas yra susijęs su nuolatiniu pavojumi gyvybei. Ir dėl to didelė atsakomybė leidėjams ir redakcijai, kad žmonių gyvybė nebūtų pavojun statoma leidžiant platinimui menkaverčius spaudinius. Ir dėl to kiekvienas partizanų spaudos lapelis reikia branginti, nes jis gyvybės rizika skaitytoją tepasiekia. Sunkiausiose aplinkybėse didžiulių uždavinių tinkamas sprendimas - štai tik kas gali pateisinti pagrindinį partizanų spaudos leidimą, šių reikalavimų neiš-

leisdami iš akių ir bandykime apžvelgti N Grupės atliktą spaudos darbą dvejų metų bėgyje.

Visos mūsų tautos pastangos ir nenuilstami partizanų žygiai šiuo metu turi vieną tikslą - atkovoti Tėvynei laisvę. Šiam tikslui siekti turėjo tarnauti ir laikraštėlis „Už Tėvų Žemę!“ Laisvei atkovoti būtina visos tautos vienybė, todėl laikraščio puslapiai daugiausia ir buvo naudojami šaukiant tautą ir sunkiausių bandymų dienomis būti vieninga. Kovoiant prieš bolševikų pastangas sukelti mūsų tarpe nesantaiką, nuolatos buvo atidengiami okupantų planų pikti kėsiai, išpėjami tautiečiai saugotis apgaulės ir nurodomos priemonės bolševikų daromai žalai sumažinti. Norėdami, kad tauta praeities klaidų ateityje nekartotų, savo atvirą žodį pasakėme ir apie buvusius mūsų vadovus, kurie žiauraus priešo malonei ir nemalonei atidavė mūsų Tėvynę - neorganizavo jos gynimo, kaip buvo pasižadėję. Negalėjome nutylėti ir dėl nepakankamo tautinės mūsų inteligentijos ryžtingumo padedant kovojančiai tautai. Nesgi inteligentijos pareiga būti su savo tauta ne tik kai iš to nauda yra - alga gaunama, bet ir nelaimės valandose lygiai sunkia našta dalintis. Negalėjome ramiai žiūrėti ir į tokią padėtį neturtingųjų tautiečių, kurie dėl bolševikinių planų „atkurti ir atstatyti“ badą turi kęsti. Gražiausius žodžius rinkome, kad tautiečius atitrauktume nuo bjauraus įpročio degtine nuodytis.

Visais mūsų laikraštėlyje keltais klausimais susilaukdavome didelės daugumos skaitytojų pritarimo. Partizanų spaudos pastangos gražių vaisių davė. Tautos vienybė - įvykęs faktas. Bolševikams nei sukčiausiom apgaulėm nepavyko sukelti „luomų kovos“ - jiems nepavyko sugundyti neturtinguosius, kad eitų plėšti savo kaimynus ūkininkus. Liūdnu nepasisekimu baigėsi ir paskutinis bolševikų apgaulės mėginimas - per „kooperatines žemės ūkio draugijas“ kaimiečius kolchozinėn vergijon suvaryti. O abiejų vasarių (1946-1947 m.) „rinkimai“ tautos išgamoms parodė, kiek mažai jų yra ir kaip ribotos jų jėgos lietuvių vieningai valiai palaužti. Tautos vieningai laikysenai nustatyti neginčijamos reikšmės turėjo partizanų spauda, kurios tarpe laikraštėlis „Už Tėvų Žemę!“ per dvejus metus išvarė platų darbo barą. Šis sunkus darbas tebuvo įmanomas dėka visuotinio tautos pritarimo ir gausiai teikiamos paramos.

Mūsų darbas dar nebaigtas. Ateitin žvelgdami ryžtamės sunkų spaudos darbą tęsti. Patyrimas mus moko, kad spauda - pats tikriausias ginklas kovoje dėl laisvės. Mes tikimės ir ateityje visų paramos. Mes labai pasigendame bendradarbių iš inteligentijos tarpo. Jie savo plunksna partizanų spaudą galėtų turiningesnę padaryti, aiškiau piktus okupantų kėsnius išžvelgti, drąsiau žodžiu (žinoma, ir pavyzdžiu) kovojančius stiprinti.

Seniau savo rašytojais tauta didžiavosi. Bet kur jie dabar? Ar mes nerandame, ar jie mūsų neieško? Bet ir kiekvieno lietuvių patariantis žodis mums brangus ir laukiamas.

Minėdami mūsų spaudos dvejų metų sukaktį, su didžia pagarba prisimename tuos, kurie savo gyvybę ir sveikatą atidavė, kad partizanų žodis, laisvės kelią rodantis žodis kuo platesnes skaitytojų mases pasiektų. Su giliu liūdesiu prisimename mūsų žuvusių neišsenkamo stropumo ir ištvermės bendradarbį partizaną Lietuvaitį, kuris nuo pirmųjų laikraščio dienų daug mėnesių spaudos reikalais rūpinosi. Nuo žiauraus priešo žuvusiems spaudos darbininkams amžiną ramybę, o gyviesiems ištvermės duok, Viešpatie!

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 06 06, Nr. 8 (40), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

239 *dokumentas*

Adolfo Ramanausko-Vanago atsakymas į sovietinės spaudos publikacijas

Teisingi yra „Amerikos balso“ radijo apžvalgininko žodžiai, kad bolševikai, būdami patys kalti, pirmieji griebiasi kitus apjuodinti. Šį metodą jie panaudoja ir karinei Lietuvos partizanų organizacijai apjuodinti „Tarybų Lietuvoje“, „Tiesoje“, „Komjaunimo tiesoje“ ir visoje eilėje kitų „tiesų“, panaudodami šlykščiausią melą ir įvairias nesąmones. Jie stengiasi partizanų veiksmus, juos pačius ir jų vadus piešti tamsiausiomis spalvomis. Laikraščiuose terasime žodžius: banditai, buožės, nacionalistai ir jų tarnai... kapoja, pjausto, kankina ir t. t., ir t. t., paminėdami partizanų vadų pavardes sukuria apie juos fantastiškiausią melą ir šmeižtą.

Ne viename raudonųjų laikraštyje tarp kitų randu ir savo, anot jų, buržuazinių nacionalistų žudikų gaujos vado - buožės Adolfo Ramanausko, turinčio pravardę Vanagas, pavardę. Įdomus iš manęs buožė, jeigu mano tėvai [neįskaitomas žodis] km., Rudaminos valsč., Lazdijų apskr. turėjo 6,73 ha žemės. Baigęs Klaipėdos pedagoginį institutą ir įsigijęs karinių žinių Karo mokykloje, vokiečių okupacijos metu ir dar „tarybiniam rojuje“ iki 1945 m. birželio mėn. mokytojavo Alytaus mokytojų seminarijoje. Kada mano auklėtiniai raudonajame kampelyje ant Lenino biusto patupdė dvesiantį gaidį, enkavedistai pasiuto, griebė mane kaip auklėtoją ir, pradžioje pažadais, grasinimais ir net kankinimu, norė-

jo mane priversti sekti auklėtinius, mokytojus ir t. t. Nenorėdamas parduoti savo sąžinės ir girdėti apie Staliną, su ginklu rankoje stojau kovoti prieš raudonąjį marą.

Koks gi kapitalistas buvo jaunasis partizanų vadas Jūrininkas - Perminas Albertas, jeigu jis bežemis ir iš savo kuklios mokytojo dalies turėjo išlaikyti senelę motiną ir seserį leisti į mokslą? Koks iš jo vokiškasis nacionalistas, jeigu tėvą jo akivaizdoje vokiečiai Alytaus mieste sušaudė, o jis pats, griūdamas tarp tėvo ir kitų lavonų, stebuklingai išsigelbėjo? Šis jaunasis idealistas už Tėvynės laisvę kovojo ir sunkioje, bet garbingoje kovoje galvą paguldė.

O koks buožė yra bolševikams baime keliantis partizanų Vadas Rugsys - Jakubavičius Jonas, jeigu jo tėvas Druckūnų km., Varėnos valsč. turėjo 5,27 ha? Koks buožė yra partizanų vadas Žaibas - Voveris Vaclovas, kurio vienos tik slapyvardės paminėjimas sukelia visuotinę paniką tautos išgamų tarpe, jeigu jo tėvai Bakaloriškių km., Onuškie valsč., Trakų apskr. turėjo 14,70 ha žemės? Tokius asmenis buožėmis tegalima pavadinti tik todėl, kad Tarybų Sąjungoje žmogus, kuris nieko neturi, skaitomas vidutinioku.

Bolševikai, vietoj minėję apie kapojimus, pjaustymus ir t. t., geriau tegu pasako, kad Geležinio Vilko Grupės vado Žaibo vadovybėje esantieji vyrai [nuo] 1944 m. liepos mėn. 26 d. iki 1947 m. gruodžio mėn. 31 d. sunaikino priešo karininkų - 21, kovotojų - 110, istrebitelių bei milicininkų - 26, ginkluotų pareigūnų - 15 arba Kar. Juozapavičiaus Grupės kovotojai nuo 1944 m. rugsėjo mėn. iki 1947 m. lapkričio mėn. 1 d. sunaikino priešo karininkų - 36, kovotojų - 134, istrebitelių ir milicininkų - 108, kitų ginkluotų pareigūnų - 58.

Nežiūrėdami didžiausios priešo persvaros skaičiumi, nepaisydami sudėtų didelių aukų, negailėdami savo jaunų gyvybių, mes kovojame su telktose gretose: inteligentas šalia darbininko, ūkininkas šalia samdinio, karininkas šalia civilio kovotojo. Mes kovojame ir šventai tikime skaisčia Lietuvos ateitimi. Mes tikime, kad Lietuvos gyvenime galutinai sužėruos lietuviška siela.

Vanagas

A dalinių vadas

Apie spaudos reikšmę

Leidėjų žodis

Nepaprastai sunkiomis bolševikinių okupantų priespaudos ir laisvės kovų dienomis kuklūs, jaunučiai, o vis tik savimi pasitikį žengia pirmuosius žingsnius „Kovų aidai“.

Daug trūkumų, klaidų ir nesklandumų lydi pirmąjį pasirodymą, bet mielas skaitytojas tegul nesmerkia mūsų. Laisvės kovoms aidint mes norime augti, stiprėti ir tobulėti, o tam reikia ne vien mūsų rankų. Tad kviečiame visus, nors kiek sugebančius valdyti plunksną, P[artizanus], O[rganizacinio] S[ektoriaus] N[arius] ir kitus tautiečius savo kūryba praturtinti mūsų laikraščio puslapius. Mes laukiame gyvenimiškų, kovos dvasią atitinkančių, tautos nuotaikas, pasiryžimą, okupacijos kančias ir šių dienų laisvės kovos sąjūdžio narių bei kitų tautiečių gyvenimą pavaizduojančių beletristinių straipsnelių. Artimas, sklandus, gyvas ir uždegantis eiliuotas posmelis, giedriu linksmumu persunktas sąmojis, tarybinę valdžią pajuokianti karikatūra, gyvenimiškai ir kovojančiai stiprus feljetonas mūsų ypatingai laukiami ir pageidautini.

Tik jausdami visų savo skaitytojų, platintojų, rėmėjų ir bendradarbių nuoširdžią paramą „Kovų aidai“ galės tapti nors menkučiu įnašu laisvės kovoje, tik tuomet kovojantis dėl laisvės brolis ar sesė juose ras tai, kas jiems primins gimtinę, jos išpurentus dirvonus ir mėlyno upelio čiurlenimą ir paskatins dar aktyviau kovoti dėl Tėvynės gerovės; o dar savojoje gūžtoje gyvenantis tautietis čia ras tai, kas veda didvyriškuosius laisvės kovos sąjūdžio narius šiuo kovų keliu, ras didvyriško pasiaukojimo visos tautos labui pavyzdžius ir visa tai jam padės geriau suprasti vykstančios kovos prasmę, giliau atjausti pasiaukojančius, aukščiau už viską statyti savo krašto laisvę ir nepriklausomybę, karščiau mylėti savo Tėvynę ir ryžtingiau įsijungti į šią žūtbutinę kovą.

Tuo pačiu dar kartą kviečiame nuošaliai nuo mūsų tautos egzistencinės kovos stovinčius tautiečius be jokių svyravimų įsilieti į laisvės kovos sąjūdžio eiles ir pajusti moralinę ir pilietinę pareigą gausiai materiališkai ir morališkai remti kovojančius už Lietuvos laisvę, nes kai Tėvynė pavojuje ir okupantų bjaurojama, tikrieji jos sūnūs ir dukros neprivalo nuleisti rankų ir laikytis nuošaliai. Posakis „Kas man darbo, tai manęs neliečia“ turi visai išnykti.

Priešas be pasigailėjimo mus alina, terioja, bet mes, kaip tie šimtamečiai ažuolai prie kelio, giliai šaknis įleidę, pernešdami kruvinas pūgas ir audras, akis į dangų įbedę, vis žengiame pirmyn į laisvę ir laimėjimą.

Leidėjai

Kovų aidai (LLA Žalčio rinktinės organas), 1948 01, Nr. 1, LYA, f. K-1, ap. 1, b. 104, l. 143. Nuorašas, mašinraštis.

241 *dokumentas*

Apie sovietinę žurnalistiką

Raudonieji „Tiesos“ plunksnagraužiai

„Įkūrusi savo krašte tarybinę santvarką, žengdama koja kojon su visomis broliškomis Tarybų Sąjungos tautomis, lietuvių tauta kuria savo šviesią ateitį. Galingoje Tarybų šalyje ji jaučiasi saugi, jai negresia nei užsienio imperialistų ultimatumų gėda, nei ekonominės krizės bei nedarbas ir skurdas“ („Tiesa“, Nr. 171 (1614)). Iš tiesų, kaip visa tai nuostabiai skamba: lietuvių tauta kuria savo šviesią ateitį... Jai negresia niekas... Pažvelkime, kaip praktikoje ta lietuvių tautos „šviesi“ ateitis yra kuriama ir ar lietuvių tautai tos bolševikiškos ateities perspektyvos yra lygiai tokios šviesios ir džiuginančios, kaip ir bukapročiams „Tiesos“ plunksnagraužiams, užpildantiems ištisus „Tiesos“ puslapius grubiu melu?

Štai keletas duomenų, kurie daug geriau kaip visa bolševikinė spauda padės atskleisti, kas iš tikrųjų slepiasi po raudonųjų plunksnagraužių peršama lietuvių tautai „šviesios“ ateities skraiste. Gegužės mėn. 22-24 d. iš Alytaus, Varėnos ir Lazdijų apskričių buvo ištremti 3708 asmenys, kurių daug didesnę dalį sudaro moterys. Ištremtųjų tarpe 362 asmenys turėjo daugiau kaip 60 metų amžiaus. Ištremtųjų tarpe taip pat buvo 418 vaikų nuo 5 iki 12 metų amžiaus ir 267 kūdikiai nuo kelių mėnesių iki 3-5 metų amžiaus. Šio trėmimo metu 924 ūkiai liko tušti, be savo šeimininkų. Tų ūkių vietoje šiandien daug kur rasime pamatus. (Šis visuotinis ūkių naikinimas „Tiesoje“ vadinamas krašto atstatymu pagal penkmečio planą.) Tuo būdu Alytaus, Varėnos ir Lazdijų apskrityse dirvonuojančių laukų plotai padidėjo apie 13 000 ha. („Tiesoje“ visa tai vadinama pasėlių plotų padidinimu.) Tremtinių ūkių vidutinis dydis nuo 9 iki 15 ha, tačiau apie 100 ūkininkų buvo smulkių ūkių, nuo 0,5 ha, savininkai. „Tiesoje“

jie vadinami buožėmis, klasiniais darbo liaudies priešais, nors žemės norma bolševikiniais įstatymais leista iki 30 ha. Šie skaičiai kalba patys už save. Veltui raudonieji plunksnagraužiai savo pilnais šlykštaus melo „Tiesos“ puslapiais bando užmaskuoti lietuvių tautos naikinimą, vykstantį kiekviename Lietuvos kampelyje, kiekvienoje jos žemės pėdoje. Tik komunistinio raugo prisigėrusiems ir apsvaigusiams tegali atrodyti šviesu ten, kur viešpatauja komunistinės šmėklos naktis, tik šie bukapročiai tegali įžiūrėti aukščiausią laipsnį tada, kai plūsta kraujas iš tūkstančių lietuvių širdžių, kai ištremiami šimtai tūkstančių žmonių. Tik jie tegali išivaizduoti „šviesią“ ateitį tada, kai didesnė lietuvių tautos dalis atsiders Vorkutoje, Sibire, Azijoje, o Lietuva pavirs vienu dideliu kapinynu.

Ką gali reikšti tušti ir nuvalkioti žodžiai apie užsienio imperialistų ultimatumų gėdą, apie ekonomines krizes, jei raudonasis barbaras yra pasiryžęs lietuvių tautą visiškai nušluoti nuo žemės paviršiaus? Ką gali reikšti „Tiesos“ plunksnagraužių plepalai apie nedarbą ir skurdą, jeigu lietuvių tauta savo žuvusius sūnus ir dukras nuo bolševikinio teroro ne šimtais ir ne tūkstančiais, bet dešimtimis ir šimtais tūkstančių skaičiais?

Ne, mums, lietuviams, niekas pasaulyje negrės labiau kaip komunizmas. Veltui „Tiesos“ plunksnagraužiai bando lietuvių tautos sąmonę savo kvailomis pasakomis užmigdyti. Lietuviai nežengs „koja kojon su broliškomis respublikomis“. Raudonasis teroras lietuvių tautai nurodė tik vieną kelią, jis veda į nepriklausomybę, į naują gyvenimą, laisvą nuo gyvuliškų bolševikinio gyvenimo papročių, nuo pašėlusios aistros viską naikinti ir nuo kvailos melo propagandos.

Laisvės varpas (Dainavos apygardos organas), 1948 09 01, Nr. 11 (20), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

242 *dokumentas*

Apie spaudos reikšmę

I partizanus ir O[rganizacinio] S[ektoriaus] narius

Okupantas, stiprindamas akciją prieš sveikiausią ir atspariausią lietuvių tautos elementą - partizanus ir O[rganizacinio] S[ektoriaus] narius, siekė jį greičiau sunaikinti, kad galėtų galutinai likusią tautos dalį pavergti. Meilė ir pasiaukojimas Tautai ir Tėvynei skatina mus ir toliau neapleisti užimto posto, o į šias priešo pastangas atsakyti dar ryžtingesne kova už

savo tikslus ir dar aktyvesne bei darnesne veikla abiejose organizacijos plotmėse (P[artizanų] ir Org[anizacinio] S[ektoriaus]).

To siekdama, Prisikėlimo apygardos vadovybė greta savo organo („Prisikėlimo ugnis“), skirto platesniems visuomenės sluoksniams, nutarė leisti tik specialiai organizacijos nariams skiriamą biuletinį. Biuletenio leidimo tikslas - be organizacijos nuostatų, vadovybės įsakymų, instrukcijų bei nurodymų, turėti populiariesnę, visiems nariams labiau prieinamą priemonę narių sąmoningumui, ryžtingumui, kovingumui ir moralei stiprinti bei kelti.

Biuletenis - tai vieša organizacijos narių tribūna mūsų tikslams ir pirmiejiems uždaviniams geriau pažinti ir išsąmoninti, jų siekimo bei vykdymo būdams ir priemonėms nušviesti, juos išnagrinėti, kad galima būtų rasti tobulėsių ir sėkmingesnių veiklos formų.

Biuletenio puslapiai tarnauja visų organizacijos veiklos sričių patirties tarpusavio pasidalinimui, organizacinio gyvenimo kronikai, išsamesnei informacijai apie priešą, jo kėslus bei naudojamus metodus bei kitiems mūsų aktualiems klausimams nušviesti.

Maloniai kviečiame visus biuletenyje bendradarbiauti, tuo prisidedant prie jo tobulinimo ir siekiamų tikslų įgyvendinimo.

Prisikėlimo ap[y]g[ardos] vadovybė

Neperiodinis Prisikėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis, 1949 01 16, Nr. 1, LVA, f. K-5, ap. 1, b. 105, l. 19-26. Nuorašas, mašinraštis.

243 *dokumentas*

Laisvosios spaudos reikšmė

Lietuvos laisvės kovos broliai!

Nemirėte! Jūsų dvasia nužengė pas laisvų tautų Dievą, kad per jį praneštų žmonijai apie mirtį, kuri per Jūsų lavonus prie jos slenka: Jūsų vardas gyvas - Jūsų žygio tesėjimo gretose.

Keikia Jūsų gyvenimą ir tie, kurie Jūsų išniekinimo geidė: neboję Jūsų išniekinimo, šlykščiausio išniekinimo savęs, neleidote išniekinti tautos, per ją ir žmonijos gyvenimą nuo išniekinimo išgelbėjote.

Kad ir kaulai trūnytų po velėna, atminimas nežus tų tarp žmonių, kurie savo gyvenimu nugalėjo mirtį.

Nemirsi, tautos sūnau-dukra! Tavo rankoms patikėtas didžiausias žmogaus bičiulis - šautuvas; tavo protui - žmogaus žmogumi gyvenimo teisės gynimas; valiai - tesėti žygį, kuris [yra] tautos ir žmonijos viltis ir gyvenimas; dvasiai - šiandien ir amžinai būti tautos ir žmonijos karžygiu.

Šią teisę paveldi didvyrių ainiai. Jūs jais esate, iš Jūsų žygių ir sekančios kartos sau gyvenimo stiprybę semsis.

Pažinsi Lietuvą iš jos Rūpintojėlio, kuriuo ji gyva, tą ji savo žvilgsniu išsako; rymojo, giliu rūpesčiu į pakeleivį žvelgė, kai Lietuva buvo sveti-
miems tikslams siekti įrankiu; lengvai į dangų kilo, spalvomis puošėsi, sulaukus Lietuvai savo dienos.

Ir šiandien Lietuva Rūpintojėlio kraštas; ji verčiama žmonijai kryžiumi būti, jos sūnūs-dukros savo gyvenimu kalba apie tai, kas jos laukia, žmonijos siaubui per didvyrių lavoną peržengus - už visos žmonijos gyvenimą lietuvis mirti nesibijo.

Žmogaus amžinatvę tegali suprasti tas, kam tai yra jo gyvenimas - lietuvis savo amžinatvę savais darbais ir paremiais, užtat: prieš komunistą dreba žemė, prieš lietuvių sudrebėjo komunizmas.

Lyg amžiai slenka dienos, per kurias lietuvis su komunizmu žmonijos gyvenimo klausimą sprendžia - žmogus ar komunistas žemės viešpačiu bus...

Tai milžinų grumtynės: šeštos dalies pasaulio sugybulinta jėga Rūpintojėlių dvasią puola ir, teišnyktų iš mūsų žemės įvairių vėjų atpūstas tautos užteršimas, komunizmas pas mus būtų atėjęs kaip pasiutusi audra sau galo gauti.

Tiktai stebuklu galima laikyti tai, kas darosi prie rymančio Rūpintojėlio: jausmu pažvelgus - tikrą žmogaus gyvenimui stichiją, Rūpintojėlį, iš žemės rauna; protas regi - gyvasis tautos viešpats, į savo vaikų gyvenimą perėjęs, ramus savos žemės viešpačiu keliauna ir nemarus žmogaus vardu kalba.

- Iki žmonija nuo akmens amžiaus priėjo radijo laikus, tai labai daug panašių į komunizmą žmogaus išsigimimų pergyveno.

Ir viskas tai vyksta prie rymančio Rūpintojėlio. Rūpintojėlio šalis savo nemarią valią išsako per LLKS; Rūpintojėlis - šios valios vyriausias viešpats ir valdovas; kuo šioje kovoje Rūpintojėlio šalis verta taip didžiu vardu vadintis, LLKS ryžtasi savo laikraštyje išsakyti. Šiam laikraščiui LLKS vardą sieja su tuo, kur visa tai vyksta - Prie rymančio Rūpintojėlio.

Tai LLKS visuomeninės minties laikraštis stambesnių org[anizacinių] v[ie]n[etų] vadovybėms. Tik kiek šias vadovybes išskėlė tautos kova už savą - žmonijos gyvenimą, tiek šio laikraščio redakcija tiki, kad vadovybės pilnai sugebės šio laikraščio mintis perduoti tautos gyvenimui.

Mintis jame bus ta pati, kuri pareikšta mūsų kovos - drąsi, tiesi, žmogiška: kiek ginklas apvalymui tautos nuo jai mirtį nešančių, jau mirtimi apsikrėtusių yra, tiek čia skelbiama mintis bus kelrodžiu mūsų tautos sąmonės apnuodijimui. Šis laikraštis tautos sprendimui:

- Kad gyventų Lietuva, visur ir visada reikia naikinti komunizmas ir jo nešėjai.

Redakcija tiki, kad šio laikraščio bendradarbiais bus visi tie, kurie jam iš savo gretų redakciją išskyrė.

Redakcijos mintis:

- Laimini, Viešpatie, savo kovotojų būrį! Padėk, Dieve, ir šiame bare! Mes laimingi, kad galime Rūpintojėlio (sūnaus) žemės sūnaus-dukros žygius išskaityti ir jų kalba prakalbėti.

Redakcija

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 03, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

244 *dokumentas*

Poezijos rinkinio „Kovos keliu žengiant“ anotacija

„Kovos keliu žengiant“

Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės vadovybė išleido tris tomus partizaniškų dainų ir eilėraščių - „Kovos keliu žengiant“. Pirmieji du tomai išleisti 1948 m., trečiasis - 1949 m.

Leidinyje turi knygos formatą. Viršelis puošnus ir sudėtingos technikos. Paprastesnės, bet skoningesnės vinjetės (pirmame tome). Bendrai leidinio išorė daro gerą įspūdį.

Turinio atžvilgiu leidinyje gana įvairus. Čia randame ir plačiai prigijusių partizaniškų dainų, ir visiškai naujų - negirdėtų dalykų. Kai kurie dalykai paimti iš ankstyvesnių panašaus pobūdžio leidinių. [Iš] viso „Kovos keliu žengiant“ talpina savyje net 319 eilėraščių bei dainų (pirmame tome - 164, antrame - 44, trečiame - 111).

Tematikos atžvilgiu eilėraščiai suskirstyti į penkias dalis: TĖVYNEI, ŽUVUSIEMS PARTIZANAMS, PARTIZANAMS, MOTINAI, BROLIUI, SESEI, KALINIAMS IR TREMTINIAMS, RAUDONIESIEMS.

Vertinti rinkinio literatūrinio požvelgiu netenka, nes pagaliau ir jo tikslas ne literatūrinis. Tačiau „Kovos keliu žengiant“, kaip dabartinės

epochos tautos laisvės sąjūdžio dvasios reiškėjo, vertė didžiulė. Ateities poetai nebegalės skųstis:

*Aš norėčiau prikelti bent vieną senelį
Iš kapų milžinų
Ir išgirsti nors vieną, bet gyvą, žodelį
Iš senovės laikų.*

„Kovos keliu žengiant“ bus jiems tuo „gyvu žodeliu“, iš kurio jie galės pasisemti medžiagos savo kūrybai.

Nors ir nedidelio tiražo (vos 50 egz.) ir nepretenduojantis į meną, „Kovos keliu žengiant“ spėjo susilaukti skaitytojuose pasisekimo. Trečiajame jo tome talpinamas net vieno skaitytojo eilėraštis „Kovos keliu žengiant“ leidėjams kaip padėka už išleistą rinkinį.

„Prie rymančio Rūpintojėlio“ redakcija, sveikindama „Kovos keliu žengiant“ pasirodymą, linki, kad gražus Maironio rinktinės pavyzdys pažadintų ir kitų org[anizacinių] vienetų vadovybes.

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 04, Nr. 2, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 182, l. 60. Nuorašas, mašinraštis.

245 *dokumentas*

Leidinio „Malda girioje“ pristatymas

Į skaitytojus ir bendradarbius

Jau prieš metus laiko buvo kilusi mintis išleisti visuomeninės minties laikraštį, kuris leistų platesniu mastu pasireikšti literatams, poetams bei kitiems spaudos bendradarbiams, nes Žemaičių apygardos organas „Laisvės balsas“, turėdamas kitą tiesioginį uždavinį, negalėjo sutalpinti visos prisiunčiamos medžiagos. Reikalas išleisti naują laikraštį kasdien vis daugiau brendo. Tačiau šiandieninėse pagrindžio sąlygose spaudos leidimas yra sunkus uždavinys. Todėl ir naujo laikraščio išleidimas sutikdavo įvairiausių kliūčių. Pagaliau tas kliūtis nugalėjus išleidžiama „Malda girioje“.

Keletas žodžių dėl laikraščio vardo. Pasiūlymų buvo gana daug ir gana įvairių. Apsistota prie „Malda girioje“. Šiais dviem žodžiais norima išreikšti, kad šiandien nežmoniškos komunizmo tironijos pavergtoje Lietuvoje, kur suvaržytas laisvas žodis ir laisva mintis, kur be atodairos

persekiojama religija ir žmogaus įsitikinimai, lietuvis begali tik slapta galvot, slapta veikti ir slapta viltis. Visos lietuvių viltys susikaupė į bendrą, slaptą malda - į malda girioje...

„Malda girioje“ - visuomeninės minties organas. Šio laikraščio uždavinys - leisti laisvai pasireikšti lietuvių dvasiai. Kol lietuvis negali laisvai šiandien išsireikšti, kas kaupiasi jo širdyje prieš baisiąją vergiją, viską jis gali išlieti šio laikraščio eilutėse. Taigi „Malda girioje“ yra lyg lietuvių sielos veidrodis, kuriame matyti tautiečių kančios, pergyvenimai, norai, viltys ir lūkesčiai, kuriais šiandien tauta vergijoje gyvena.

Išleisdami šį naują visuomeninės minties pagrindžio laikraštį, kviečiame visus bendradarbius vėl duoti darbo plunksnai.

Galbūt jūs buvote apsvylę, kad vis rašote ir rašote, o savo kūrinį nematote pasirodant. Tiesa, jie lig šiol ne visi tebuvo išvydę dienos šviesą, bet dabar „Malda girioje“ pasistengs juos sutalpinti ir plačiai paskleisti savo tautiečių tarpe. Tad iš naujo prie darbo.

Taip pat kreipiamės į visus laikraščio skaitytojus. Mielieji skaitytojai. Daugeliui iš Jūsų, skaitantiems pagrindžio spaudą, kyla įvairių naujų minčių ir emocijų, kurias pasistenkite užrašyti ir perduoti redakcijai (tuo pačiu keliu, kuriuo gavote spaudą). Jūsų mintys, Jūsų pergyvenimai ir viltys taip pat tiks spaudai. Pasistenkite taip [pat] išjudinti savo patikimus artimuosius ir pažįstamus, kurie gali ką nors parašyti. Mes patys (t. y. redakcija) nežinome, kas dar nori ir gali laikraštyje bendradarbiauti. Todėl kviečiame ir Jus prie to darbo prisidėti. Rašykite patys ir kvieskite kitus rašyti, tik prisiminkite, kad visą Jūsų darbą ir pastangas kiekviename žingsnyje lydėtų atsargumas. Visa surinktoji medžiaga bus vertingu įnašu Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio literatūroje.

„Malda girioje“ žengia dar tikrai savo pirmąjį žingsnį. Jos periodiškumas priklausys nuo bendradarbių talkininkavimo. Juo daugiau bus medžiagos, juo dažniau „Malda girioje“ išeis.

„Malda girioje“, sujungdama tautiečius nauju vienybės ir tvirto pasiryžimo žiedu, šaukia lietuvius nenustoti vilties dėl taip ilgai užsitęsusios okupacijos, bet su atsidavimu ir karšta meile Tėvynei atsargiai, žingsnis po žingsnio artėti prie to laisvės vieškelio, kuris kasdieną vis arčiau į mus tiesias...

Redakcija

Malda girioje (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 II 01, Nr. 1, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

Laisvosios spaudos reikšmė

Su atsidėjimu išplatinkime pogrindžio spaudą

Jau seniai yra sakoma, kad spauda yra pats didžiausias ir stipriausias ginklas. Ypač tai stiprus ginklas mažoms tautoms.

Lietuvių tautos ruošimas nepriklausomam gyvenimui visuomet vyko tik per spaudą. Knygnešių gadyne buvo įžanga į mūsų nepriklausomą gyvenimą. Kam gi caras tuo laiku buvo uždraudęs mums spaudą? Kam jis žiauriausiai baudė tuos, kurie gabeno ir skaitė Prūsiose spausdintus lietuviškus laikraščius bei knygeles? Gi tam, kad Lietuva būtų ir tamsi, ir juoda, kad lietuvis negalėtų pajusti tai, kad ir vienas gali gyventi be storapilvių rusų „načialninkų“, kad nesuprastų carų Rusijos noro visiems laikams padaryti Lietuvą „matuškos Rusijos“ dalim, kad galėtų nustelbti kylantį lietuvių tautos laisvės troškimą. O vis dėlto tos slaptai gabenamos lietuviškos knygelės padarė savo. Jos ėjo iš bakūžės į bakūžę, iš artojo rankų į rankas ir ugdė juose mintį apie laisvą ir nepriklausomą gyvenimą. Ir 1918 m., kada atėjo išsivadavimo momentas, atsirado tūkstančiai savanorių, kurie su ginklu rankoje stojo ginti savo tėvynės ir ją garbingai apgynė.

Praėjo keli dešimtmečiai. Lietuva vėl pilna rusų „načialninkų“, mintančių lietuvių prakaitu ir krauju. Skirtumas tik toks, kad vietoje dvigalvio aro jie dabar nešioja penkiakampę žvaigždę ir su naganais moko lietuvius „demokratiškai“ gyventi ir statyti „socializmą“. Tas pats priešas, tik jau raudonai nudažytas, Lietuvą nori pavergti daug gudriau ir moderniškiau – mūsų pačių rankomis. Bet jis užmiršo, kad lietuvių tauta daug kuo pasikeitė nuo anų caro laikų. Ji per kelis dešimtmečius pajuto, kas tai yra laisvė. Ji nėra tamsi ir jos lageriais, kalėjimais ir žudynėmis neprivers atsisakyti nuo savo teisių būti tikrais šeimininkais savame krašte, kurio kiekviena pėda sulaistyta lietuvių prakaitu ir krauju.

Ir dabartiniai Lietuvos okupantai stengiasi ištrinti iš lietuvių sąmonės bent kokią viltį apie laisvą ir nepriklausomą gyvenimą, tvarkomą taip, kaip pati tauta to nori. Jie per savo spaudą (jau lietuviškai rašytą, tik dažniausiai iš rusų kalbos verstą) brukte bruka savo melą ir stengiasi mūsų pačių rankomis mus pasmaugti. Stengiasi įbauginti žmones ir nuslėpti nuo jų tiesą apie visoje žemėje kylantį naują demokratinį gyvenimą, apie gyvenimą be smurto ir prievartos, be lagerių, kalėjimų ir kasdie-

ninės baimės būti areštuotiems. Jie nori prieš pasaulį nuslėpti ir užgniaužti lietuvių tautos norą laisvai ir nepriklausomai gyventi.

Bet čia į pagalbą ateina sąjūdžio lietuviškas pagrindžio žodis, gimstas miško tankmėse ir giliose slėptuvėse, kuris pripildo lietuvių širdis nauja viltim ir kovos ugnim.

Būtų labai klaidinga galvoti, kad sąjūdis šiuo metu vien tik ginkluotu pasipriešinimu turėtų veikti. Ginklai yra skiriami mūsų priešams. Jais negalima mūsų tautiečiams tvirtos dvasios įdiegti ir tiesos žodį paskelbti. Tam reikalinga spauda. Todėl šiuo metu sąjūdžio pagrindinė kovos priemonė kaip tik ji ir yra. Tai yra ginklas, su kuriuo bolševikai nebepajėgia kovoti, nors sakosi labai galingi esą.

Nepaisant skaudžių kruvinių nuostolių bei teroro, lietuviško pagrindžio spauda ir toliau tebeguodžia, ir toliau tebeskatina visus į kovą prieš bolševikinių okupantą. Ji atskleidžia ir parodo tikrąjį bolševikų veidą, parodo visus jo tikslus ir kėslus Lietuvoje, nuplėšia jam kaukę, kuria prisi-dengdamas jis nori įvesti mūsų tėvynėje „bolševikinių rojų“. Lietuviško pagrindžio spauda kiekvienam lietuviui suteikia jėgų toliau priešintis okupantui, rūsčiai sudraudžia tuos lietuvius, kurie dėl užsidelsusios ko-vos, netekę jėgų ir vilties, bando eiti paskui mūsų priešus. Ji pasmerkia ir tuos lietuvių tautos pardavikus, kurie už rublį parduoda savo tėvynę, savo sąžinę, savo įsitikinimus ir talkininkauja priešui, padeda naikinti tas pačias sodybas, iš kurių dažniausiai patys yra kilę, padeda tremti mūsų motinas, brolius, seseris...

Baisus mūsų priešams lietuviškas pagrindžio žodis. Kiekvienas laik-raštėlis, kiekvienas atsišaukimas yra taiklus šūvis, nuo kurio jis apsiginti taip ir nebegali. O kiekvienam lietuviui, dar nepardavusiam savęs prie-šui, yra tai paguodos, vilties, drąsos ir kovon kviečias žodis.

Bet visų pirma reikia atsiminti, jog norint, kad pagrindžio spauda tikrai būtų baidė mūsų priešui ir vienybėn, pasiaukojimui ir kovon už savo tėvynę jungianti visus lietuvius, reikia, kad ji visus juos pasiektų. Būtina, kad ji pasiektų kiekvieną ūkininką, kiekvieną miestietį, ypač to-kius, kurie jau pradeda abejoti ir svyruoti. Tokiems tai bus vaistas, kuris jiems sugrąžins jėgas ir pasitikėjimą ir nuves teisingu keliu.

O vis dėlto negalima pasakyti, kad pagrindžio spauda būtų visiškai tinkamai išplatinama. Dar pasitaiko tokių pavienių partizanų, kurie, ne-suprasdami pagrindžio spaudos platinimo reikšmės, savaitėmis arba net mėnesiais pranešioja laikraštėlius bei atsišaukimus savo krepšiuose arba supūdo slėptuvėse, visiškai užmiršdami arba visiškai nesirūpindami juos tinkamai išplatinti. Tokie partizanai, netekę atsakingumo jausmo ir visi-

kai nesuprasdami savo pareigų, tuo daro nusikaltimą prieš visą sąjungą, o ypač prieš tuos, kurie jiems tas pareigas pavedė ir yra tikri, kad toji spauda tikrai bus išplatinta.

Pasitaiko ir tokių partizanų, kurie kad ir platina spaudą, bet labai neplaningai ir neproporcingai. Dažniausiai jų gauna tik artimiausieji ir, kaip paprastai sakoma, garantuoti žmonės, kurie yra tikri sąjungos bičiuliai visa to žodžio prasme. Bet aplenkiami tie žmonės, kurie partizanus labai retai mato, o spaudai gauti galimybių taip pat labai mažai turi. Tokie žmonės, matydami vien tik bolševikų prievartą, dažnai yra linkę nusivilti, kas kartais ir gerus žmones nuveda pas priešą. Tokių žmonių būtinai reikia neužmiršti ir spaudos platinimą reikia sutvarkyti taip, kad ir tokie gautų pasiskaityti.

Platinant spaudą, dažnai užmirštami mūsų miestai ir miesteliai, kuriuose yra gerų lietuvių, nevengiančių pagrindžio spaudos pasiskaityti ir tuo daugiau jėgų ir vilties įgauti. Kiekvienas, kuriam spauda pavesta platinti, turi neužmiršti to ir padaryti žygių, kad dalis spaudos patektų į miestus ir miestelius, kurie šiuo metu jos kaip tik yra labai reikalingi. O būdų ir progų tam padaryti yra labai daug.

Yra tokių partizanų, kurie spaudos persiuntimą ir platinimą labai ilgam laikui užvilkina. Dėl to gyventojai laikraštėlius gauna jau labai pasenusius, kas kaip tik numuša jų vertę.

Jeigu spaudos platinimas vyksta per sąjungos narius bei bičiulius, gyvenančius legaliai, partizanai neturi užmiršti dažnai juos pakontroliuoti, kaip tas platinimas jų yra vykdomas. Pasitaiko iš jų tarpo tokių, kurie be jokio reikalo sunaikina jiems skirtą išplatinti spaudą, nes bijo įkliūti priešui į rankas, o partizanams pasisako, kad jau išplatinę. Jie ima spaudą tik todėl, kad jiems nepatogu partizanų akyse pasisakyti, kad jie bijo ją platinti. O jeigu kartais tokie ir platina, tai tik labai mažą dalį, o kita dalis laikui bėgant vienokiu ar kitokiu būdu tampa sunaikinama. Tokių asmenų yra labai mažai, bet vis dėlto pasitaiko. Todėl partizanas, parinkdamas tokiam darbui asmenį, turi žiūrėti, kad šis nebūtų koks nors lengvabūdis ar latras, kad šis turėtų šokių tokių atsakingumo jausmą. Kiekvienam tokiam asmeniui turi būti išaiškinama tokio darbo reikšmė ir duoti kiti atitinkami nurodymai. Taip pat reikia neužmiršti kartais ir patikrinti, kai jie vykdo jiems duotą darbą.

Šiems visiems trūkumams spaudos platinimo darbe pašalinti partizanai suranda įvairių priežasčių, kurios visiems jiems yra panašios ir būdingos. Dažniausiai tai bus teisinamasi tuo, kad erdvė labai didelė, gerų

žmonių labai maža, šnipų daug, rusai dažnai siaučia ir t. t. Čia nenagrinėsime, ar šios priežastys yra pamatuotos, nes daugeliu atvejų bus galima pasakyti ir taip, ir ne. Kliūčių pagrindžio spaudai išplatinti visais laikais buvo ir bus, ir visuomet reikės su jomis kovoti. Šiandien prieš mūsų akis stovi uždavinys - tinkamas pagrindžio spaudos išplatėjimas, ir pagal visas gyvenimo ir veikimo sąlygas šis uždavinys turi būti įvykdytas, nes pagrindžio spauda ir tinkamas jos išplatėjimas yra viena iš pagrindinių mūsų kovos priemonių. Tai yra priemonė, kurios pagalba mes ruošiame tautą lemiamam išsilaisvinimo momentui. Ir labai būtų gaila, jeigu šiandien to bent kuris partizanas nesuprastų.

Jeigu nebus tinkamo ir rūpestingo pagrindžio spaudos išplatėjimo, veltui nueitų ir darbas tų, kurie ištisomis savaitėmis sėdi prie rotatorių ir raš. mašinėlių. Veltui būtų ir tūkstantiniai tiražai, veltui būtų ir viltys tų, kurie tai rašė ir galvojo, kad jų mintys plačiai pasklis tautiečių tarpe. Kiekvienas partizanas ir tai turėtų suprasti bei atjausti.

Mūsų priešai taip pat gerai žino, kokią reikšmę turi spaudos platėjimas. Tik jie tai vykdo smurtu ir prievarta, išnaudodami jiems patogią progą (perkant prekes, paštu siunčiant siuntinius ir t. t.). Bet jėga žmogaus širdies nepasieksi ir durtuvais jam tiesos nepaskelbsi. Daugelyje vietų lietuvišką pagrindžio spaudą gyventojai gaudyde gaudė, kiekvieno užėjusio partizano prašyte prašo, nes jiems tie paprasti lapeliai, neaiškiai išspausdinti žodžiai yra mieli ir brangūs, nes jie pakelia juos iš nusiminimo ir vilties įkvėpia, nes jie skelbia jiems apie būsimą laisvą Lietuvą ir sako jiems, kad dar yra ir tokių žmonių, kurie neišsigando nei bolševikų teroro, nei mirties ir stojo kovoti už tiesą. Šie paprasti lapeliai ir mūsų sąjūdį daro nenugalimą, nes jie daugelio lietuvių širdyse uždega tėvynės meilės kibirkštį ir atveda juos į sąjūdžio dalyvių eiles.

Todėl visi partizanai, kuriems spaudos platėjimo darbas yra paves-tas, turi pilnai suprasti to darbo svarbą, turi pabusti iš sustingimo ir atitaisyti daromas klaidas. Kiekvienas privalo daryti taip, kad nė vienas laikraštėlio bei atsišaukimo egzempliorius nenueitų veltui.

*V-kas**

Dainavos partizanas (Dainavos apygardos organas), 1950 02, Nr. 3, LYA, f. K-1, ap. 45, b. 863, l. 153-160. Originalas, mašinraštis.

* Straipsnio autorius - Mykolas Babrauskas-Vaišvilka.

Laisvosios spaudos reikšmė

Tautiečiai,

Gyvename labai svarbų ir įtemptą laikotarpį - laikotarpį, kada visi keliai veda į komunizmo - to aršiausio žmonijos priešo - sunaikinimą. Tai kovai rengiasi - ir, reiktų pasakyti, įtemptai ir skubiai rengiasi - visas nekomunistinis pasaulis. Prie šios kovos rengimosi turi prisidėti ir lietuvių tauta, tauta kankinė, kuri taip žiauriai ir taip baisiai yra nukentėjusi. Nuo bolševikinių okupantų kulų žuvo tūkstančiai mūsų geriausių sūnų - partizanų. Šimtai tūkstančių mūsų tautiečių išvežti į Sibirą vergijon, kur jie pašaukti lėtai bado ir šalčio mirčiai. Tūkstančiai mūsų lietuvių kankinasi niūriuose bolševikų kalėjimuose.

Visas mūsų kraštas paskendęs partizanų kraujo ir jų motinų ašarų jūroje. Visa mūsų krašto erdvė pripildyta aimanavimų ir dejonių, skurdo ir vargo. Nerasime mūsų krašte šeimos, kuri nebūtų vienu ar kitu būdu paliesta žiaurios enkavedisto rankos. Ant sukollektyvintos Lietuvos pakilo bado šmėkla.

Lietuvos partizanai jau nuo pat bolševikų Lietuvon atėjimo vedė ir veda atkaklią ginkluotą kovą prieš daug kartų galingesnę priešą. Tik tos kovos dėka Lietuvos valstiečiai dar iki šiol galėjo individualiai dirbti savo sklypus ir naudotis savo darbo vaisiais. Tik tos kovos dėka dar iki šiol bolševikai negali kaimų vietovėse įvesti savo pilnai bolševikinės tvarkos.

Tačiau kada visame pasaulyje vystosi galingas sąjūdis bolševizmui sunaikinti, mes, lietuviai, neturime likti nuošaliai. Visa mūsų tauta turi prie to sąjūdžio prisidėti. O mes, partizanai, tą kovą prieš bolševizmą dar labiau sustiprinsime, dar labiau ją plėsime. Kovosime kaip kovojome ne tik [ginklu], bet ir spausdintu žodžiu - leisdami savo laikraštį.

Sunkus tai darbas. Gyvename neįprastose sąlygose. Neturime pastovios vietos. Visuomet ir visur esame sekami, persekiojami, visuomet ir visur mūsų gyvybė pavojuje. Taigi mūsų laikraštis negali būti tobulas nei turinio, nei kitais atžvilgiais. Tačiau mes tikimės, kad mūsų tautiečiai, visa tai suprasdami, mums tai atleis, mums pritars ir mus visokeriopai tame darbe parems.

Kokie gi mūsų laikraščio tikslai? Ko mes siekiame? Daugelis lietuvių skaito jiems prievarta užprenumeruotus bolševikinius laikraščius, kuriuose pilna šmeižto ir melo partizanų, dvasiškių ir apskritai visų dorų lietu-

vių atžvilgiu. Jie perpildyti kompartijos bonžų raportų Stalinui apie prievolių bei pasižadėjimų, kurių tie vadeivos išgamos [reikalauja] iš darbininkų bei valstiečių nagano pagalba, išpildymą. Bolševikinėje spaudoje kasdien klykiama apie plano įvykdymą bei viršijimą, tauškiama apie maisto produktų bei prekių gausybę, nors realiam gyvenime nieko panašaus nematome.

Bolševikų vadeivos savo laikraščiuose ir per radiją diena dienon pila kibirus pamazgų ant Vakarų valstybių galvos, apie tų valstybių ekonominį skurdą ir politinį beteisiškumą. Esą kapitalistinėse valstybėse žmonės badauja, mintą žolėmis ir įvairių augalų šaknelėmis, esą ten persekiojami darbininkai, sodinami į kalėjimus patriotai. Eiliniam žmogui perskaičius bolševikų laikraščius susidaro įspūdis, jog kapitalistinėse valstybėse nėra nei įstatymų, nei jokių žmogaus teisių bei laisvių. Mes nebuvome ir nežinome, kaip ten yra. Bet jei, pvz., Amerikoje tūkstančiai tonų grūdų ir bulvių yra suverčiama į jūrą kaip tų produktų perteklius, tai ir paskutinis kvailys nepatikės, jog ten žmonėms tenka badauti. Jei Amerikoje ar Anglijoje vieną kitą aršesnę komunistėlį ir uždaro kelioms paroms ar keliems mėnesiams į „šaltąją“, tai dar nereiškia, jog tuose kraštuose nėra laisvės, kad ten persekiojami žmonės. Juk ir pas mus Lietuvoje anksčiau pavojingą paukštelį išveždavo į Kalvarijos bepročių ligoninę. Niekas čia nebuvo nuostabaus. Tačiau mes gerai žinome, kad tarybų šalyse, kur klesti „laisvė“, milijonai žmonių vergauja už pusę kilogramo duonos lageriuose, milijonai žmonių pūdomi kalėjimuose vien tik už tai, kad neatsargiai prasitarė „prieš valdžią“ nereikalingą žodelį.

Šiais laikais vyksta labai svarbūs įvykiai, kurie pasuks ir mūsų tautos likimą kita linkme - laisvės ir išsivadavimo linkme. Korėjoje vyksta karas prieš komunistus. Visas nekomunistinis pasaulis skubiais tempais ginkluojasi žygiui - kryžiaus žygiui - prieš komunizmą. Bolševikinė spauda, nepasitikėdama savo „liaudimi“, ją apgaudinėja, tendencingai ir iškreiptai atvaizduodama pasaulinius įvykius. Kai kurių įvykių, pvz., Trumeno kalbų, dažnai nepamini.

Mūsų laikraščio uždavinys ir yra demaskuoti bolševikų melą ir šmeižtą. Teisingai ir objektyviai informuoti savo skaitytojus apie vidaus ir užsienio ekonominį bei politinį gyvenimą.

Mes kviečiame visus dorus žmones telktis bendron kovon prieš bolševizmą. Kviečiame mūsų tautiečius visomis išgalėmis padėti mūsų didvyriškiems partizanams, jau septintus metus atkakliai kovojantiems prieš raudonąją skorpioną. Partizanų kraujo prisigėrusi mūsų šventoji žemė. Jų motinos išliejo upelius ašarų. Žiaurasis priešas sudegino ir išdraskė jų

šeimų lizdus, jų prakaitu laistytos dirvos apaugo krūmais. Tačiau tas nepalaužė partizanų valios - valios nepasiduoti priešui, valios nugalėti. Dabar kaip niekada mes turime burtis kovon, nes aušra naujos gadinės teka. Artėja diena, kada Tarybų Rusija bus užtvindyta atominėmis bombomis. Artėja diena, kada raudonasis slibinas, per 33 metus prisigėręs nekaltų žmonių kraujo ir ašarų, raitysis konvulsiškai pats savo paties kraujuje.

Lietuva brangi (Vyčio apygardos organas), 1951 01 31, Nr. 1 (18), GAMF, inv. Nr. 63. Nuorašas, mašinraštis.

Ateities prognozės ir vizijos

248 *dokumentas*

Būsimosios Lietuvos vizija

Dėl ateities Lietuvos

Daug kas mūs teiraujasi, kodėl partizanų spaudoje nepasisakoma dėl gairių, kuriomis bus tvarkoma Nepriklausomybę atgavusi Lietuva. Mes jaučiame, kad tai labai svarbus dalykas, ir teisingi tie, kurie yra tuo susirūpinę. Nes Tėvynės ateitis kiekvienam turi labiausiai rūpėti. Bet, kai namai dega, vien gaisro gesinimu tenka rūpintis. Nepriklausomybės netekę, vien apie ją tesvajojame, į laisvę kelių ieškome, o paskum tauta demokratinėje santvarkoje pati sau tinkamiausią tvarkymosi formą pasirinks. Demokratinėje santvarkoje dauguma viską lemia. Lietuvoje daugumą sudaro ūkininkai - kaimo gyventojai. Jų reikalai visoje valstybėje ir turės būti labiausiai dabojami. Žemės ūkio klausimas pirmoje eilėje turės būti išspręstas. Dėl karo meto padarinių žemės bado nebus - žemės gaus visi pageidaujantieji, kas ją myli ir dirbti nori. Praeities patyrimas parodė, kad dvarai mūsų krašte nepageidautini, juos teks išparceliuoti naujakuriams.

Darbo santykiai bus įstatymo reguliuojami.

Valstybinė prekybos, pramonės, tranzito ir kapitalų kontrolė.

Visais atvejais turi būti užtikrinti doram žmogui pragyvenimo šaltiniai.

Valstybinė globa senatvės ir invalidumo atveju.

Ypatingos valstybinės globos turi susilaukti žuvusių partizanų šeimos.

Žodžio, spaudos, sąžinės ir organizacijoms laisvė (žinoma, laisvės nevertos tos organizacijos, kurios laisvės kitiems nepripažįsta, kaip komunistų ir fašistų partijos). Vyriausybė turės imtis visų žygių, kad karo padarytieji nuostoliai valstybei, organizacijoms bei privatiems asmenims karo kaltininkų būtų 100 proc. atlyginti.

Redakcijos priedas: Šį straipsnelį spausdiname tik kaip vieno partizano pasisakymą tuo reikalu. Tai nėra oficiali Lietuvos partizanų programa. Kartu kviečiame visus mūsų bičiulius, sugebančius valdyti plunksną, parašyti straipsnelių visais jiems rūpimais klausimais. Mielai pasinaudosime.

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 03 10, Nr. 4 (16), LYA, f. K-1, ap. 3, b. 748, l. 38. Originalas, mašinraštis.

Apie galimą Vakarų ir Rytų konfliktą ir padėtį Lietuvoje

Pasiruoškime įvykiams, kad nebūtume netikėtai jų užklupti

Paskutiniai įvykiai, iki kraštutinumo įtempę santykius tarp dviejų pasaulio kariauti pasirengusių stovyklų, reikalauja kuo skubiausio jų išsprendimo. Tokia padėtis, kaip dabar Berlyne, ilgai tęstis negali. Vieni arba antri turi nusileisti - priešingu atveju gresia karas. Kadangi nei Vakarų sąjungininkai, nei sovietai nerodo nusileidimo žymių, su karo grėsme tenka skaitytis.

Karo simptomai pastebimi ir mūsų krašte. Masiniai žmonių išvežimai, karinių transportų į vakarus judėjimas, kai kurių bolševikinių agitatorių viešuose mitinguose pareiškimai apie karo neišvengiamumą, - visa tai rodo, kad karo galima tikėtis kiekvienu momentu. Todėl pravartu būtų žinoti, ką žada mums šis, greit laukiamas, karas ir kokių priemonių ryšium su tuo turėtume imtis.

Viltis, kad karas būsiąs trumpalaikis, kad bolševikus pasiseksia sumušti kelių savaitių ar net kelių dienų laikotarpyje, atrodo, neturi rimto pagrindo. Priešingai, - Vakarų karo specialistai, nors JAV pergalė neabejoja, tikisi ilgo ir sunkaus karo. Europos pajėgos šiuo tarpu esančios per silpnos atsilaikyti prieš Raudonąją Armiją, kurios didžiuliai rezervai jau dabar stovi Vokietijoje, pasirengę įvairiems kraštutinumams. Tuo tarpu JAV karinės pajėgos yra demobilizuotos. Tikrai laivynas ir aviacija, reikalingi esant, galės greitu laiku įsijungti į karo veiksmus. Gi sausumos kariuomenės mobilizavimas ir pergabenimas Europon užimsias tam tikrą, ilgesnį laikotarpį. Efektyvią paramą kariaujančiai Europai JAV galėsianti suteikti tik po 6 karo mėnesių. Per tą laiką Vakarų Europa būsianti Raudonosios Armijos užimta. Ir tik po to prasidėsias jos (Raud. Armijos) kelias atgal.

Žinoma, atominių ginklų panaudojimas, sukilimo pačioj Raudonojoje Armijoje galimumas ir kiti nenumatyti netikėtumai gali šią Vakarų strategų numatytą karo eigą gerokai pakeisti; tačiau per daug vilčių šiems faktoriams nepriduodama. Todėl geriau tikėtis blogesnio atvejo ir jam tinkamai pasiruošti negu būti netikėtai užkluptam.

Ryšium su laukiamuoju karu ir tam tikra jo eiga užnugario gyventojams teks pakelti atitinkamas priešo spaudimas. Reikia tikėtis masinių žmonių suėmimų ir išvežimų bei stambaus masto siautėjimų suintensy-

vėjimo, kurie tačiau paties karo metu ir trumpai prieš jį dėl transporto apkrovimo fronto reikalams ir karinių pajėgų užfrontėje suskystėjimo turės gerokai sumažėti ir net pasidaryti visiškai neįmanomi. Krašto alinimas ir plėšimas, be abejo, padidės. Teks susidurti, ypač bolševikų pasitraukimo metu, su besaikiu sumušto laukinio siautėjimu, kurio metu bus plėšiama, deginama, žudoma.

Visa tai tenka iš anksto pramatyti ir tinkamai tam pasiruošti. Turime būti budrūs ir imtis visų atsargumo priemonių, kad ateinančių įvykių nebūtumėm netikėtai užklupti. Sekimo-įspėjimo tinklo organizavimas ryšium su galimais išvežimais bei kitokio pobūdžio priešs siautėjimais, slaptaviečių turtui ir sau patiems įrengimas, maisto ir kitokių gėrybių atsargų sudarymas - tai pačios būtiniausios ir neišvengiamos priemonės norint likti kuo mažiausiai laukiamos karo bangos paliestiams.

Didelį dėmesį tenka kreipti pasipriešinimui bolševikų pastangoms kolchozams įvesti. Jei tai raudoniesiems pavyktų - tektų atsidurti absoliutinėje jų malonėje, nes kolchozinė santvarka įgalintų juos kontroliuoti visą ūkinių gėrybių apyvartą. Nėra abejonės, kad karo, o ypač paskutinės jo stadijos metu bolševikai pareikalaus iš ūkio visa, ką jis tik gali duoti, o kolchozinės santvarkos dėka tai jiems nesunkiai pasiektų išgauti, ko pasėkoje kraštas atsidurtų skurdo ir bado pavojuje. Tai gi bet koks prisidėjimas ar rėmimas kolchozų santvarkos šiuo metu yra tolygus savižudybei.

Aktyviam pasipriešinimui prieš siautėjantį priešą įgyvendinti organizuoti kartu su partizanais krašto gyventojų ir turto apsaugą, su sąlyginiu paklusnumu pasiduodant Laisvės Kovos Sąjūdžio vadovybės nurodymams, nes tik ji, turėdama reikalingas žinias ir ryšius su užsieniu, galės kiekvienu momentu tinkamai susiorientuoti ir pagal tai duoti reikalingus įsakymus. Visais būdais, materialiai, žinių tiekimu ir pan., remti Laisvės Kovos Sąjūdį, o ypač jo avangardą - partizanus, kuriems tenka ir teks didžiausia našta vedamosios prieš okupantą kovos.

Tinkamai šias sąlygas išpildę, galėsime tikėtis, kad ateinanti karo banga praūš virš mūsų galvų, kuo mažiausiai žaizdų mums padarydama. Tiksliai, kada tai įvyks, pasakyti negalima, bet kaip tik ypač dėl to turime neužmerkti akių prieš ateitį, budėti ir veikti, kad ateinantieji pasaulio pakeisti įvykiai neužkluptų mūsų nepasiruošusių.

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 08 01, Nr. 4, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

LLKS programinės gairės*

LLKS pobūdis

Sakoma, kad žmonės, nežina istorijos, yra vaikai. Laimingas yra vaikas, į skaidriai žaidžiančią liepsną žvelgdamas, bet skaudi patirtis jį palietus jį išmokina, kad jos matomas išpūdingumas ne žaislui skirtas. Kas ir suaugęs bando su liepsnomis žaisti, tas tuo tik nuo vaikų skiriasi, kad, jose savo gyvenimo sparnus nusvilęs, niekam ir pasiskusti negali.

1940-1941 m. skaudžios pamokos kad neturėtume, ne taip būtų liūdnai žiūrėti į tuos lietuvius, kurie bando šiandien savo ir tautos gyvenimą su mirtim paženklintu komunizmu jungti. Išgamomis juos pavadinti jau per maža: tai tikri sau ir tautai mirties nešėjai. Kas mirties kaip išganymo ieško, tas sunku nuo jos išgelbėti, bet versti to pat geisti savo artimą ir jį pagimdžiusią ir užauginusią tautą tegali tik nusikaltėlis.

Amžiais tauraus lietuvių gyvenimas tebuvo tik jo tautos gyvenimas. Užtat ir šiandien tautos sūnum tegali vadintis tas, kurio darbai tautos mirčiai nugalėti skirti, kuris ne į sunkumus žiūri, savo tikslo siekdamas, bet žygiui laimėti temato mūsų tautos prisikėlimo pranašo Kudirkos mums paliktą gyvenimą nešančią tiesą: „Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia“.

Iš praeities...

Kiek žmoniją nuo sunykimo, į kur ji keliavo vergijos klestėjimo laiku, išgelbėjo nuo kryžiaus nužengusi tiesa, - kad žmogus žmogui artimas yra, - tiek Lietuva iš savo košmaro - baudžiavos laikų - žmonijos gyvenimui prisikelti tegalėjo, kai savo gyvenimu artimo meilę rinkosi. Sunku šiandien lietuviui žmogumi likti, ne lengviau juo būti buvo ir baudžiamos gadinėje. Visi įstatymai Lietuvos valdovą veltėdžiu darė, parazitui vertė; tie patys įstatymai artoją niekino, ujo, į dvasios ir kūno paliegėlius vedė. Šiandien mes tikri, kad komunizmas - laikina žmonijos negerovė, kad mes jį pergyvensime, tuo tarpu anų laikų lietuviui apie baudžiavos panaikinimą ir svajoti neteko. Šią baudžiavinį skausmą nepuošė karčemos, kurios kaip musmirės rudeniop apmirštančiame miške vienintelės vešlią dirvą sau turėjo, kuriose lietuvis, savo skausmą pragerdamas, degtinėje turėjo ir paskutinius žmogaus likučius paskandinti.

* Iš stiliaus galima spėti, kad straipsnio autorius - Juozas Šibaila-Merainis-Diedukas.

Pakilti iš šio skausmo tauta be kovos negalėjo. Tik kad atsispartų prieš visus tų laikų įstatymus, kad kova visai nepakirstų tautos gyvenimo, tauta turėjo rinktis atitinkamą kovos pobūdį. Parymo tada Lietuvos žemė Rūpintojėlio. Jo nemarus žvilgsnis lietuviui nuo kelių ir kryžkelių vietoj karčemų laikymo į prisikėlimą šaukė tuos, kurie to suprasti nenorėjo, pražūtį numatydamas, jis tegalėjo tarti: „Atleisk jiems, Viešpatie, nes jie nežino, ką daro“.

Tai mūsų tautos savam gyvenimui prisikėlimo ir savo gyvenimo išlaikymo garantija. Jei gilus artimo meilės supratimas padėjo lietuviui baudžiaivą žmogumi pergyventi, nebijojimas vardan teisybės aukos mums davė Knygnešio gadinę.

Pergyvenus baudžiaivą, spaudai laisvę iškovojo, teko artoji ir dėl savo dirvos kovoti. Ją Lietuvos ponas buvo pralėbavęs, jos kolonizuoti buvo vežami burliokai. Tik Rūpintojėlio kantrumu apsišarvavęs lietuvis, geresniam gyvenimui pasišventęs, ištengė ponų prarandamą žemę vaduoti. Ir kai iš krikščioniško mokslo dorovės principų išaugusi demokratinė tautų apsisprendimo teisė paliko žmonijos išganymu, buvusių baudžiauninkų sūnūs savanoriais ėjo nuo svetimų savo žemės ginti.

Šiandien tų kovų tąsa, nes mūsų žemę nori rusiškam kolchozui padovanoti, iš mūsų savą gyvenimą komunizmas eina atimti. Nepriklausomybės kovų pobūdis ir per jas pasiekti vaisiai LLKS kovos pobūdį diktuoja. Tai praeitis, istorija, kuri mums ir leidžia pasirinkti ar išdavimo paženklintus savuosius, kurie po mūsų vilks tą pačią prakeikimo dalį, kurioje sušvinko mūsų ponai, išdavimą iš Jogailos paveldėję, ar palikti Vytauto narsą, kuri, bent vienam lietuviui gyvam esant, gyvą Lietuvą rodys.

...tavo sūnūs...

Liūdni mūsų istorijoje 1940-1941 m. įtikino mus, kad susvyravus tautai dėl savo gyvenimo apsisprendimo svetimų jai kalamas likimas gali ir ją pačią privesti prie savo katastrofos prisidėjimo. Atitokome, kai vokiečiai mus „išvadavo“. (Tai mums priminimas, kad ir žmogus iš vilko nasrų stengėsi išvaduoti ėriuką, bet tik ne jo gyvenimui, o tam, kad patsai turėtų kuo pasisotinti.) Tada prisiekėme prieš Viešpatį, kad ir kas bebūtų, visada gyventi žmonėmis.

Šiandien mūsų kova yra garbingas tos priesaikos tesėjimas. Mūsų gyvenimą, kur lietuvis tikru Rūpintojėlio žvilgsniu laimina savo dirvoj bręstantį javą, kur motina, į savo Viešpatį dėkingą žvilgsnį kėlusi, ant savo rankų supuodama sūnų žmogumi augina, priešas niekina. Kuo [la-

biau] šitą tėvų gyvenimą priešas puola, tuo pačiu jų sūnus priešo puolimą atremia. Dėl to už šį gyvenimą pralietas kraujas mūsų priesaiką tik sutvirtinti tegali.

Kad priesaiką laimina visa tauta, rodo kovos tesėjimas. Kad tikru širšynu bolševikinio teroro vykdytojams mūsų krašte siaučiant tauta kovoje nepalūžta, tuo ji parodo, kad kovos tesėjime ji mato savo gyvenimą.

Šiandien mūsų valdymas - bolševikinės pastangos mus padaryti Kremliaus politbiuro valios jėga. Lietuvui aišku, kad primesta Lietuvai komunistinė vyriausybė - tai tik Tarybos Prezidiumo ir ministrų parašai. Jie dedami po įsakymais, kuriais remdamasi MVD ir jiems panašūs šlykščiausiai iš mūsų gyvenimo tyčiojasi. Šiuos įsakymus parengia Kremliaus politbiuras, o reikalingus iš ministrų parašus surenka mūsų LKP(b) CK; tokiu būdu ir mūsų kompartija tėra aklas politbiuro vergas. Vergai, neturintieji savo valios, lietuvių bevalių stengiasi padaryti. Jeigu tauta praranda savo valią, palieka kitos valios jėga, ji tetinka gyvuliškam likimui. Amžius už savo gyvenimą kovojusi tauta su gyvulišku likimu sutikti negali, dėl to su pasišventimu savo valią ir gina. Amžiais jos kovai vadovavusi Artimo Meilė tautai diktuoja ir kovos pobūdį.

Mūsų sugyvinimą vykdo jėga, kuri politbiuro valios įrankiu yra. Vykdydama kitų valią, ji tuo pačiu bevalė, gyvuliška yra. Prieštaraujanti žmogui gyvulio jėga tramdoma. Kai gyvuliška jėga išvirsta užgaida, savęs ir artimo apsaugos reikalu Artimo Meilė įpareigoja žmogų šį žvėrį nukauti. Žmogaus su komunistu susidūrimo atveju šautuvas yra vienintelė priemonė save ir artimą apginti nuo to likimo, į kurį komunizmas keliauja, į kurį jis savo nusižeminusius vergus veda.

Tai - žmonijos gyvenimo istorijai. Tai - istorijai, kuri kalba apie žmoniją: kaip žmonija nuo akmens amžiaus priėjo šiandieninius laikus, kada žmonijos gyvenimo niekintojai įstatymų vardu kariai.

Mūsų tautos sūnūs Lietuvos garbę įamžino, kai Lietuvos gyvenimas su žmonijos gyvenimu bendrą istoriją kurti pradėjo. Demokratiniam žmonijos gyvenimui Lietuvos sūnūs Lietuvą įvedė per savo aukščiausiąją valią Artimo Meilę, kuri nuo jos veido nuvalė žmonijos piktžoles, Artimo niekintojus. Šiandien Lietuvos sūnūs su demokratine žmonija bendrauja, kad nugalėjus žmonijos gyvenimo niekintoją - komunizmą, kad žmonijos istorijos kūrime ir Lietuva sava istorija būtų garbingas žmonijos narys.

...te stiprybę semia...

- Kas tu esi, partizane? Kokia jūs partija? Kokią valdžią Lietuvai nešate? - Pro tautos skausmą girdisi partizano šaukiantieji klausimai.

Į tai atsakyti tegali Lietuvos gyvenimas, kuris amžių buityje reikėsi per jos vaikus. Juk vergu yra lietuvis, kuris netiki, kad Vasario 16-oji yra amžiams mūsų prisikėlimas. Šiuos amžius gyvensim garbingais žmonėmis būdami.

Sunku tikėti, kad šiandieninis skausmas tautoj nepaliktų žaizdų. Dar sunkiau tikėti tuo, kad su komunistu bendravęs žmogus paliktų gyvenime nesužalotas. O juk praeis šis skausmas. Gyvensim vėl dienas, kai už gražų gyvenimą lietuvis garbins praeitį savo. Partizanas, lietuvi, yra tavo brolis, kurio kilnus pasiryžimas visas tautos žaizdas turės padengti, kurias komunizmas įstengs jai padaryti.

Kas klausia partizanų partijos vardo, tie geriau tekiausia žmonijos gyvenimo kelio. Mes pergyvenome partiją, kuri tautos sūnus į frontą siuntė, kad jiems kitų tautų gyvenimo erdvę padovanotų. Po jo teliko kompartija, kuri „vaduoja“ tautas, kad jas Kremliaus valiai atiduotų. Lietuvis partizanas gyvas Lietuvos gyvenimu, dėl to jo partija vadinasi Lietuva. Užtenka jam savos žemės ir tos erdvės, kurią jam teikia jo tėviškės dangus. Dėl to ne partiniai jis išipykti žmonijai nori, bet savo gyvenimą - Lietuvą - nuo išnaikinimo gina, kompartiją į raudonąją Niurnbergą veda.

Valdžios atžvilgiu partizanas - demokratas. Jis tautai atstovauja jos skausmo metu, kad šį laiką jos didybių amžiumi padarius. Sako, Lietuva maža, todėl partizanas, kiekvieno lietuvių gyvenimą savai tautai visų aukščiausiai vertina. Kad Lietuvai lietuvis nežūtų, kad komunistinio ginklo žvangėjimas jo su komunizmu slidžiais keliais nenuvestų, tam bolševikinio teroro neįveikiamas partizanas - geriausias pavyzdys, kad ir jis žmogumi gali komunizmą pergyventi, net ir šautuvą iš komunisto paėmęs. Kai kovos ugnį išvysta, - už jo kilimą prieš savo brolių ir Dievas baudžia, - prisimena laikai, kai motinos meilė alpo jisai, kai gera buvo ir jam žmogumi gyventi laisvojoje Lietuvoje. Kovoti prieš bolševikinį melą, kurį komunizmas lyg audrą į mūsų gyvenimą siunčia, tegali tik teisybės žodis. Gyvas jisai ar pogrindžio spaudoje paskelbtas, bolševikinio teroro metu lietuvių pasiekė iš tų, kurie yra partizanai.

Kad Lietuva dar ne vien šnipų kraštas, kad jos kolchoznikai nerašo prašymų „tėvui“, jog jų vaikams, vien rusiškai tesuprantantiems, tik rusiškos mokyklos čia reikalingos, Lietuvos žemė dėkinga tiems, kas su ginklu prieš komunizmą stojo. Jie - tautos židinys, iš kurio praeities didybė šiandien lietuvišku gyvenimu reiškiasi, kuris vadinasi Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis. Kitokios valdžios formos demokratija nežino, dėl to šios partizano, kaip valdžios, pareigos ir baigiasi.

Jeigu kalbėti apie Lietuvos valdžią, kuri bus po bolševikmečio, tai jai pasireikšti yra šios galimybės:

1. Galimas atvejis, kaip ir vokiečių okupacijos metu. Tuokart galimam mūsų okupantui respektuojant lietuvių gyvenimo teisę dėl nepriklausomo tautos gyvenimo apsisprendimo lietuviškas sąjūdis reikšis ne miške ir ne požemyje, bet viešame tautos gyvenime; ar tas sąjūdis vadinsis LLKS - parodys to laiko sąlygos. Tik kad aktyviai savo veikla jame galėtų reikštis LLKS, ko siekia partizanai, ypač jų vadovybė, tenka rimtai paabejoti. Tuo atveju tautos auka, per LLKS sudėta ant laisvės aukuro bus naujam sąjūdžiui jėgos šaltiniu, kurio vardu tauta į nepriklausomą gyvenimą keliaus. Tas sąjūdis bus ir to laiko Lietuvos valdžia.

2. Ko ir turime iš demokratijos laukti, gausim pilną teisę nepriklausant nuo kitų valios apsispręsti. Tuokart LLKS tikslas paliks baigiamoji dalis - Demokratinė Lietuvos Respublika.

Tikslo atsiekimui LLKS Taryba turės parengti atitinkamą įstatymą. Aišku, to laiko Lietuvos valdžia iš šios tarybos kompetencijos išplauks. Tiek, kiek tada visos Lietuvos pozityviškos jėgos galės reikštis viešame tautos gyvenime, tiek tos jėgos savo potencialu joms garbingu būdu prie LLKS tarybos visai tautai priimtiniu būdu - praplėtimo turės būti pritrauktos. Tarybai veikti pavyzdžiu galės būti ir Lietuvos Taryba, kuri savo laiku įgalino Lietuvą išsirinkti Steigiamąjį Seimą. Jeigu reikės, nebus bijoma ir tų pavyzdžių, kuriuos demokratinės tautos žmonijai yra davusios.

Kai Lietuva de facto ir de jure bus laisva, nepriklausoma, demokratinė respublika, LLKS paliks Lietuvos istorijos laiką, kuris liudys jos savito gyvenimo teisę. Taip pat ir sąjūdžio nariai, ir dalyviai tebus demokratinės Lietuvos respublikos piliečiai. Jiems, kaip ir visiems krašto piliečiams, gyvenimo vadovu bus krašto įstatymai. Taip pat jie ar jų šeimos nariai nusipelnusių tautai asmenų privilegijomis naudosis įstatymo nustatyta tvarka.

Tik nereikia manyti, kad LLKS, kaip savita organizacija, iš viešojo tautos gyvenimo išnyks. Iki bus gyvas bent vienas LLKS narys, veiks ir sąjūdžio vidaus tvarkos statutas, kuriuo vadovaudamasis jis reikšis tautos ir savitame gyvenime. Tautos gyvenime jis reikšis ir tuo, kad iš visų tautos šventovių greta knygnešių, savanorių kūrėjų ir kitų tautai save gražinusiu lietuvių per amžius bylotų tautos vaikams.

- Per amžius budėję, laisvę laimėjom per aukas ir pasišventimą.

Tėvynės rūpesčiai yra visų mūsų rūpesčiai ir jų likimas yra taipgi ir mūsų likimas.

Žmogus tėvynėje tiek gyvena, kiek ji jame, jo širdyje gyva yra.

Žmonės, kurie yra išgelbėti iš gyvenimo pavojų, jau nebeturi savo pačių gyvenimo. Jų gyvenimas turi priklausyti bendruomenei. Jų uždavinys - lavintis, ieškoti tiesos ir surasti Dievą.

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 05, Nr. 3, GAMF, inv. Nr. 135. Originalas, mašinraštis.

251 *dokumentas*

Lietuvos sienų klausimu

Iki T[ė]v[ūnijos] V[ado] teisių įskirtinai

Būsimųjų Lietuvos sienų klausimu

(Nuomonių pareiškimus šiuo klausimu paskatino L[LKS] T[ary]bos narių 118* ir 616* 49 11 10 rašte Nr. 246 padarytas šis pareiškimas: „Dėl rašinio „Kelios žinios apie VLIK-ą“ pastraipos „Lietuvos sienos“ laikome būtina pareikšti štai ką: - „Mūsų nuomone, sąjūdis būsimųjų valstybės sienų ir tautiniais klausimais turėtų vadovautis principu „nebūti kitų likimo kalviu“. Iš to sektų, kad sąjūdis negali pritarti VLIK-o nusistatymui būsimųjų Lietuvos sienų klausimu. Šiuo klausimu L[LKS] Taryba turi pareikšti savo nusistatymą, suteikdama jam atitinkamo nutarimo formą. Siūloma visiems L[LKS] Tarybos nariams pareikšti šiuo klausimu savo nuomonę ir įgalioti mudu, susumavus ir suderinus L[LKS] Tarybos narių pareikštas nuomones, išreikšti jas atitinkamu L[LKS] Tarybos nutarimu. *Red.*)

I. Dėl vakarinės Lietuvos sienos

Mes pilnutinai pritariame VLIK-o nusistatymui, pagal kurį vakarinė Lietuvos siena turėtų eiti vadinamąja „Potsdamo linija“, paliekant Karaliaučių Lietuvos pusėje. Šis nusistatymas turi istorinį, etnografinį ir ekonominį pagrindą. Kad šis kraštas kadaise buvo gyvenamas lietuvių giminų, kurios ilgainiui liko išnaikintos arba suvokietintos, yra istoriniu požiūriu neginčytinas faktas. Tai liudija šio krašto beveik išimtinai lietuviški vietovardžiai, taip pat ir daugelio gyventojų lietuviškos pavardės. Kad šio amžiaus bėgyje ten maža beliko gyventojų, kurie save laikytų lietuviais, tai dar nereiškia, kad istorinė skriauda vieną kartą negalėtų būti atstatyta. Tam dabar būtų kaip tik ypatingai patogus momentas. Didesnė dalis Rytprūsių gyventojų yra karo metu žuvę, pasitraukę į vakarines

zonas arba deportuoti į Sov. Sąjungą. Šiuo metu krašte, ypatingai miestuose, vyrauja rusiškas elementas. Nemaža taip pat yra ir lietuvių. Su triuškinus Sov. Sąjungą ir atstatant naują tvarką šioje Europos dalyje, kalbama teritorija turėtų būti priskirta Lietuvai suvereninės valdžios teisėmis (autonomija būtų labai nepageidautina), nes sunku būtų ją kolonizuoti lietuviais. Likusiems vokiečių tautybės gyventojams turėtų būti pasiūlyta repatrijuoti į naujų sienų ribojamą Vokietijos teritoriją arba likti lojaliais Lietuvos valstybės piliečiais. Esant lietuvių gyventojų daugumai, Rytprūsių dalies valdymas nesudarytų ypatingų sunkumų. Atsižvelgiant į investicijas, kurias Vokietijos valdžia yra padariusi šiame krašte, būtų galima atsisakyti nuo reparacijų už vokiečių armijos bei administracijos karo metu padarytus nuostolius mūsų šalyje.

Žinoma, iš anksto sunku spręsti, ar tokios mūsų teritorinės pretenzijos bus pilnutinai ar bent dalinai patenkintos. Tai priklausys nuo to, kaip iš viso bus sprendžiamas Rytprūsių likimas: ar bus nutarta juos iš Vokietijos, kaip iš karą pralaimėjusios agresinės valstybės, visiškai išskirti ir padalinti tarp kitų valstybių (geografinė Rytprūsių padėtis, Dancigo koridoriui skiriant juos nuo likusios Vokietijos dalies, yra gana nepatogi), ar, ypatingai atsižvelgiant į eventualius Vokietijos nuopelnus būsimajame kare, palikti juos, su menkais apkarpymais, Vokietijos valdžioje. Šiaip ar taip, mes savo pretenzijas pareikšti turime, nes tuo labiau kad antro uosto reikalingumas mūsų krašto ekonomikai gyvybiškai svarbus. Jei mes nieko nereikalausime, tai nieko ir negausime. Jei 1923 m. nebūtų buvusi padaryta ginkluota intervencija Klaipėdos kraštui atgauti, tai visu nepriklausomybės laikotarpiu būtume turėję verstis be savo uosto. Tad būkime patys savo likimo kalviais, belskime, ir bus atidaryta.

II. Dėl rytinės Lietuvos

Pritariame VLIK-o nuomonei, kad rytinės Lietuvos sienos pagrindu turėtų būti imama 1920 m. Lietuvos-Rusijos sutartyje nubrėžta linija. Dėl siūlomų korektyvų ir sienos su lenkais, neturėdami šiuo momentu galimybės šį klausimą nuodugniau išstudijuoti, nuo detalesnio pasiskų susilaikome, iš principo vis tiek pritardami VLIK-o užsibrėžtiems siekimams.

011* ir 335-a*

LLKS tarybos biuletenis, 1950 07, Nr. 2, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 310a-311. Originalas, mašinraštis.

**Straipsnio autoriaus šifras.

Lietuvos sienų klausiniu

Iki T[ė]v[ūnijos] V[ado] teisių (skirtinai

Mano nuomonė Lietuvos valstybės sienų klausimu

(Patyrėme, kad šio rašinio autorius, pareikšdamas savo nuomonę, dar nebuvo gavęs informacijos „Kelios žinios apie VLIK-ą“. Tuo paaiškina-
mas jo reiškiamų minčių atskilimas nuo duomenų, esančių minėtoje in-
formacijoje. Tikėdamiesi, kad straipsnio autorius šiuo metu jau yra susi-
pažinęs su VLIK-o pažiūra būsimųjų sienų klausimu, pageidaujame, kad
jis šį savo rašinį atitinkamai papildytų. - *Red.*)

1. Tarptautiniu požiūriu

Tarptautiniu požiūriu LLKS tegali būti suprastas kaip pateisinimas
Lietuvai suteikto pasitikėjimo, kuriuo pasaulio tautos pripažino Lietuvos
valstybei nepriklausomybės teisę. Šitas pripažinimas įteisina ir Lietuvos
valstybės sienas, kurias, sudarant atitinkamas sutartis, Lietuvos valsty-
bės vyriausybė nustatė su mūsų kaimyninėmis valstybėmis.

Lietuvos sienų pakitimus, kuriuos Lietuvai jos kaimynai stengiasi pri-
mesti brutalaus jėgos pagalba, LLKS tegali laikyti tiek teisėtais, kiek tei-
sėta laikoma nūdienė bolševikinė Lietuvos vyriausybė. Visa tai tėra tos
priežastys, kurios sukėlė Antrą pasaulinį karą, kurias pašalins šio karo
pabaigimas - sunaikinus bolševizmą.

Šiam atvejui įdomus TSRS valstybės diplomatinis triukšmas didžiųjų
valstybių pakto sudarymo reikale ir, šiam triukšmui nuraminti, Atlanto
paktas. Aišku, TSRS diplomatijos pageidavimas yra, kad ir ateityje vals-
tybės sienas diktuočių jėgų pusiausvyros išlaikymo reikalas. Šitas reika-
las savo laiku lėmė ir Vilniaus žemių klausimą - realiai skyrė bolševikinę
Rusiją nuo civilizuoto pasaulio.

Kiek šitas bolševikinės valstybės siekimas teisingas siekiant išvengti vie-
nos valstybės pasauly dominavimo, tiek jisai, skaldydamas organiškai
vieningas valstybes, gamina priežastis neramumams, revoliucijoms ir ka-
rams kelti. Šitoms priežastims pašalinti veikia Europos atstatymas - Mar-
šalo planas, Maršalo plano įgyvendinimo kliūtims pašalinti sudarytas
Atlanto paktas. Neabejojant Atlanto pakto pergale prieš bolševizmą, ne-
tenka abejoti ir tuo, kad jėgų pusiausvyros politika jau yra atgyvenusi.
Tai rodo ir tai, kad ir Vilniaus su jo žemėmis atskyrimas nuo Lietuvos
valstybės jau yra atgyvenęs.

Klaipėdos žemes nuo Lietuvos bandė atplėšti tie Vokietijos valdovai, kurie, vokiškąją jėgą padarę žmonijos gyvenimui prasikaltimu, ją nuvedė į Niurnbergą. Aišku, kad Niurnbergo procesas ir dėl šio prasikaltimo yra savo žodį taręs. Visiškai netenka apie tai ir galvoti, kad demokratinė Vokietija bandytų savintis nacistinės Vokietijos laimėjimus, tuo pačiu ir Klaipėdos žemių Vokietijai priklausymo.

2. Lietuvos valstybės klausimas

Maršalo planu atstatoma Europa iš savo gyvenimo turės išgyvendinti revoliucijoms kelti priežastis. Vilniaus ir jo žemių atskyrimas nuo Lietuvos težada jam užkampinės revoliucijos rolę, tuo pačiu - ekonominį skurdimą. Kadangi skurdas ir yra pirmoji priežastis revoliucijai kilti, dėl to apie Vilniaus priklausymą Lenkijai tegali galvoti nebent tie, kurie policijos - gestapo, NKVD - pagalba valstybinę jėgą mėgsta demonstruoti.

Tad Klaipėdos žemes, natūraliai suaugusias su Lietuvos valstybe, dar 1923 m. pasaulis patvirtino.

3. Lietuvos piliečių klausimas

Gal galėtų kuriam lietuviui kilti pagunda ir tokių Lietuvai sienų siekti, kurios buvo Vytauto Didžiojo laikais. Deja, anais laikais Lietuvos gyvenimą tegalėjo reikšti jos dydis - jėga, dėl to Vytautas Didysis yra, kad to laiko Lietuvos gyvenimo klausimą teisingai išsprendė. Šiandien, kai SNO su ypatingu atsidėjimu rengiamas Žmogaus teisių įstatymas, Lietuvos gyvenimą teisingai išspręs Lietuvos Seimas. Dėl to Lietuvos valstybės sienų nutolimas nuo lietuvių gyvenamų plotų galėtų ir tokių Lietuvai Seimą reikšti, kuris ir be ultimatumų panorėtų valstybės sienų iki Vladivostoko.

Išvados. Mūsų kova - dėl Lietuvos nepriklausomybės, tuo pačiu - dėl lietuvių nepriklausomo gyvenimo. Šitas gyvenimas yra paremtas demokratine žmogaus - tautos apsisprendimo teise. LLKS patvirtina lietuvių tautos apsisprendimą: kito negeidžiant - savo neapleisti.

III-b*

100** rašo: VLIK-o reikalaujamų sienų klausimu pritarė. Kadangi šitos žemės seniai yra priklausiusios mums, o vėliau buvo iš mūsų atimtos, tai dabar mes turime neginčytiną teisę jų reikalauti.

* Straipsnio autorius - Juozas Šibaila.

** Straipsnio autoriaus šifras.

288* rašo: teisingiausiomis laikau Lietuvos sienas, nusistovėjusias nepriklausomybės laiku, su Klaipėdos ir Vilniaus kraštais.

LLKS Tarybos biuletenis, 1950 07, Nr. 2, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 310. Originalas, mašinraštis.

253 *dokumentas*

Ateities prognozės

Straipsnis diskusinis

Mintys artėjant išsilaisvinimo momentui

Kasdien vis mažėjas sąjūdžio narių, o ypač laisvės kovotojų partizanų, skaičius kelia susirūpinimą. Priešo siautėjimas, milžiniškas šnipų tinklas, pastangos griauti sąjūdį iš vidaus ir t.t., nepalieka be pasėkų. Ypač praejusiais metais žuvo daug stambesnių organizacinių vokiečių vadybinių narių, daug senų, patyrusių kovotojų bei organizatorių. Aplamai noromis ar nenoromis tenka pripažinti, kad vadovavimas sąjūdžio stambesniems organizaciniams vokiečiams sušlubavo ir padėtis juo tolyn, juo blogėja. Susilpnėjus vadybinių veiklai, susilpnėjo ir bendra partizanų veikla. Tuo pačiu gyventojų tarpe sumažėjo tikėjimas partizanų pergale, o kai kas net ima pranašauti, kad, užsitęsus kovai bent metus, partizanai arba visai išnyksią, arba tiek sumažėsią jų skaičius ir kokybę, kad jie nustosią savo reikšmės.

Yra dar tėvynėje nuošaly besilaikančių asmenų, kurių įtraukimas į sąjūdį pakeltų sąjūdžio lygį, autoritetingumą, kuris mums būtinas santykiuose su užsieniu, išsilaisvinimo momentu ir po jo. Kai kurių stambių organizacinių vokiečių vadybinių dėl kažkokių išskaičiavimų nenori įsileisti savo tarpan asmenų, kad ir be partizaninio gyvenimo patirties, bet aukšto intelektualinio lygio, kad ir ne karinės srities specialistus, bet visuomenininkus ar šiaip veikėjus. Jei jie ir įtraukiami į sąjūdį, tai laikomi pusiau pastumdėliais, nevertinami, su jų sveika nuomone nesiskaitoma, kas kitus atgraso nuo įsiliejimo į sąjūdį. Jie geriau slapstosi pavieniui ar gyvena su fiktyviais dokumentais rizikuodami. Ne paslaptis, kad kai kurie vadai nenori įsileisti į vadovybių

** Straipsnio autoriaus šifras.

sudėtį aukštesnio išsilavinimo, bijodami, kad valdiniai nebūtų gudresni už juos. Dažniausiai tokie asmenys negali būti vadais dėl vadui reikalingų privalumų stokos, bet ir organizaciniam ar visuomeniniam darbui jie puikiai tinka.

Sąjūdžio nariais mes tepriskaitome tik kelis tūkstančius asmenų, tačiau norime atstovauti visai tautai, kalbėti jos vardu. Dabar, tai veik visi geros valios tautiečiai mums prijaučia, bet atėjus išsilaisvinimo valandai, kuriantis įvairioms partijoms ir organizacijoms, daugelis stos į jas, o LLKS tegalės kalbėti tik gana nedidelės tautos dalies vardu. LLKS per kelerius kovų metus neteko dešimčių tūkstančių savo narių, gabių vadų ir organizatorių. Ar pajėgs susilpęs mūsų sąjūdis išlaikyti savo vertę, savo reikšmę reikiamame lygyje lemiamam momentui?

Užsienyje šiandien randasi gana daug intelektualų, kurie susiskaldę įvairiose partijose ir organizacijose. Kai kurie mėgina kalbėti taip pat tautos vardu. Jie, grįžę į išlaisvintą Tėvynę, stengsis viską paimti į savo rankas. Jie pripažins mūsų kovos reikšmę, sudėtas aukas, bet ar jie nepasakys: „Taip, jie atliko savo uždavinį okupacijos metu, bet dabar LLKS yra nusilpęs, neturi pakankamai jėgų, jie nesugebės vadovauti tautai. Tegu jie pailsi nuo sunkių kovų, o mes sutvarkysime atstatydami Lietuvą“.

Mums yra labai svarbu, kad užsienio lietuviai, ypač inteligentija, būtų įtraukti jau dabar, kad grįžę į Tėvynę kalbėtų mūsų vardu, sustiprintų nusilpusiais mūsų jėgas. Tarp Tėvynės ir išeivių-pabėgėlių turi būti vienybė, tik tada LLKS galės atstovauti tautai. Ir tai dar ne visiškai. Reiktų, kad visi sąjūdžio dalyviai persilaužimo momentu automatiškai pavirstų LLKS nariais: visi partizanų rėmėjai, bičiuliai, talkininkai ir kt. padidintų narių skaičių, tuo pačiu ir mes galėtume atstovauti didesnei tautos daliai. Kuo didesnė tautos dalis įsilies į LLKS, tuo svaresnis bus mūsų žodis atgavus laisvę.

Mes ruošiamės Vakarų ir SSSR karo atveju sukilti ir atgauti nepriklausomybę, tad turime pagalvoti apie sunkumus, su kuriais tuo momentu teks susidurti.

Visų pirma mobilizuoti ir apginkluoti didesnę vyrų skaičių bus labai sunku. Ginklų ir šaudmenų jau dabar trūksta partizanams, o ką bekalbėti apie mobilizuojamų savanorių apginklavimą. Gerai, jei ką gausime iš Vakarų, bet skaitykimės su blogiausiu atveju. Neužsimirškime, kad su Tėvynės išlaisvinimu iškils ir sienų apsaugos klausimas. Mes nežinome, ką darys Vakarai: kaip reaguos į mūsų kariuomenės užuomazgų padidėjimą ir aplamai į mūsų ginkluotąsias pajėgas? Neužmirškime, kad Vilniaus

klausimas dar iškils. Nepriklausomybės atgavimo metu mums ypatingai svarbu patiems tinkamai apsaugoti savo pietų ir pietų-rytų sienas. Nors lenkai taip pat okupacijos išvarginti, bet jų siekimai Vilniaus atžvilgiu mums per daug aiškūs. Nieko nesitikėkime iš Vakarų. Neužmirškime skaudžių 1920 m. pamokų, kada sustabdžius karo veiksmus buvo nustatyta demarkacijos linija. Jei mūsų kariuomenei būtų pavykę išlaikyti Vilnių savo rankose iki buvo sustabdyti karo veiksmai, jis būtų mums ir likęs. Tad ir dabar, jei mes savo jėgomis pirmiau už lenkus užimsim Vilniaus kraštą, lengviau bus mums savo šventas teises apginti. Kartu su tuo iškyla ir sienų su Lenkija klausimas. Ar mums reikia saugoti etnografinę Lietuvos sieną, ar 1939 m. spalio mėn. 28 d. atgautą teritoriją? Galimas dalykas, kad be partizaninių kovų prieš besitraukiančius bolševikus, teks susidurti ir su lenkais, kaip kad 1919-1920 metais. Tai numatydami, turime pasiruošti ir stambesnių junginių operacijoms. Dabar partizaniniame kare visi turime pakankamai praktikos, bet kai reikės vadovauti batalionams, pulkams ar dar stambesniems junginiams, partizanai, kurių tarpe karininkijos labai mažai, negalės išlaikyti vadovaujamo vaidmens. Teks stambesnių junginių vadovavimą patikėti ar čia Lietuvoje išlikusiems karininkams, ne sąjūdžio dalyviams, ar tai iš užsienio grįžusiems, ypač tie, kurie dabar užsienyje yra apmokomi anglų-amerikiečių, turės vadovauti susikūrusiai kariuomenei. Tad mums svarbu, kad tie asmenys jau dabar taptų LLKS nariais, kad jie papildytų sąjūdžio jėgas, o ne jas skaldytų.

Iš aukščiau išdėstytų minčių išplaukia reikalingas didesnio LLKS išpropagavimo užsienyje, kartu ir ryšių pagerinimas. Argi taip sunku įsigyti radiją ryšiui su užsieniu? Be to, juk ir Lietuvoje esama radijo specialistų, kurie siųstuvą pagamintų. Žinoma, būtų idealu gauti pačių moderniausių amerikoniškų siųstuvų, naudojamų žvalgyboje, kurių veikimo vietos nustatyti veik neįmanoma.

Tarp kita ko, lemiamu momentu sutrinka ir vidaus ryšiai, tada radijo ryšys tarp stamb[iausių] org[anizacinių] vienetų (bent tarp Ap[ygardų]) v[a]d[o]v[ybių] bus vienintelė patikima ir greita priemonė. Tačiau tam reikia būti iš anksto pasiruošusiems: įsigyti ir išbandyti siųstuvai, paruošti radistai, sutarti šifrai ir t. t.

011-a*

LLKS tarybos biuletenis, 1950 07, Nr. 2, LYA, f. K-1, baudž. b. 33960/3, t. 10, l. 309-310. Originalas, mašinraštis.

**Straipsnio autoriaus šifras.

Išsilaisvinimo viltys**Pavasario viltys**

Visa gamta pavasarį veržiasi į gyvenimą: pasėta žiemkenčio sėkla, per žiemą negyva, pirmoji savo diegais išsiveržia į laisvę, į gyvenimą, apmirusi bitė pabunda, nudūzgia ir išlekia į platų pasaulį savo aviliui medaus ieškoti; sukruta, sujunda žemėje mažučiai vabalėliai, kirmėlaitės; viskas veržiasi gyventi, o nejaugi vien mums, pavergtos šalies žmonėms, nebeteks išsivaduoti iš priespaudos? Todėl visa, kas gyva, gamtoje gyvena jiems nustatytą gyvenimą, tvarkosi pagal savo valią, o mums tenka kęsti šlykščiausius okupanto kėslus. Kodėl uždarytas paukštis tol daužosi savo kruvina krūtinėle į narvo sienes, kol krinta netekęs jėgų, o mes, pavergtieji, tarytum suvaryta galvijų kaimenė, laukiam skrodiko peilio. O, Viešpatie, nejaugi žmogaus širdis menkesnė už paukščio. Tiesa, ir paukščių tarpe esama erelių, vanagų, esama ir vištų, kalakutų, žašų... O, kodėl taip maža mūsų tautoje erelių, kodėl aplink vien lesalu besirūpiną paukščiai?

Šaltakraujis žaltys ir tas iššliaužia iš savo olos ant samanų kimšo ir šildosi saulėje, o mums, žmonėms, tenka tūnoti vergovės tamsybėje... Ir kregždės, ir gervės, ir gulbės kasmet džiaugsmingai sugrižta į savo gimtuosius kraštus, o mūsų tremtiniai ir išeiviai, mirštamai ilgėdamiesi savo šalies, turi bastytis po svetimus kraštus.

Kodėl - ar tai natūralu, ar tai pagal pasaulio raidos dėsnius? Priešas skelbia, kad istorijos ratas sukasi pirmyn: nebegriš jau tai, kas buvo; kapitalizmas žus, o prasidėsianti komunizmo era. O Dieve, nejaugi ši klaikybė būtų įrašyta į Tavo darnios evoliucijos dėsnius? Nejaugi nuo šiol žmogžudys bus teišus, o užmuštasis - kaltas; nejaugi kas kuria, bus pasmerktas, o kas griauja - pagirtas, negi kas myli bus baudžiamas, o kas nekenčia - apdovanojamas?

O ne, ne! Juk saulė dar teka rytuose, o leidžiasi vakaruose; juk žiemą keičia pavasaris, o ne atvirkščiai, juk gyvatės nepradėjo gaminti medaus, o bitės nuodų; ne, išeina, nepakito Tavo amžinai nustatytoji tvarka. Tai kodėl žmogus žudo žmogų ir šaukia, kad daras gerą darbą; kodėl jis nuodus vadina medumi, o gėles trypia į purvyną? Ne, čia tik laikinas žmogaus pamišimo priepuolis. Jis praeis, beprotį sutramdys ir žmonėms vėl bus ramu.

Šuo turi savo gurbą, katė ir toji turi savo šiltą guolį, o laisvę mylinčiam žmogui Lietuje, darganoje ir speigų metu tenka savo nuvargusią galvą glausti prie šiurkštaus eglės liemens. Kodėl? Vien dėl to, kad jis visa širdimi myli savo šalį ir jos laisvę, kad jo krūtinėje plaka laisvojo paukščio širdis.

Ar ilgai dar, Viešpatie, kęsi neteisybę? Ar ilgai dar mūsų sodybų pelenus blaškys vėjas ir tryps kruvini laukinio azijiečio batai? Iki kol dar tauriausias žmogaus jausmas - tėvynės meilė bus baudžiamas kalėjimu ir mirtimi?

Ne, ne, bepročio kliedesys niekada nebus panašus į tiesą! Ir kai pavasarį matai, kaip sėkla išleidžia diegus, kaip sprogsta medžių lapai, kaip skleidžiasi žiedai, - kiekvienoje purienoje, kiekvienoje smilgelėje pajunti Tavo amžiną galybę. Jei tu nesiliaujamai tvarkai žoles, medžius, paukščius, tai kaipgi Tu apleisi žmogų? Su pavasarį atbundančia gyvybe, su gyventi besiveržiančia gamta į žmogaus širdį liejasi saldi viltis, kad jau nebetoli jo kančių pabaiga, kad tarytum kregždės sugrįš iš visų šalių išblaškyti broliai, ir jie savo nusiaubtose sodybose pasistatys naujus, dar gražesnius namus, o jų sienoje vėl pakabins Viešpaties paniekintą paveikslą, o ne žmogžudžio atvaizdą.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 05 24, Nr. 5 (19), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

255 *dokumentas*

Apie Lietuvos geopolitinę padėtį

Kilusios mintys paskaičius LLKS T[arybos] B[iuletenyje] 1952 m. Nr. 3 tilpusį straipsnį „Politiniais klausimais“

1. Žydų klausimu

Nesinorėtų sutikti su kai kuriais straipsnio autoriaus pasisakymais žydų klausimu. Mančiau, kad mūsų atgimusioj valstybėj žydai turėtų būti traktuojami visiškai lygiai, kaip ir kiti piliečiai. Kitaip galvoti - reikėtų apsilenkti su demokratijos principais.

Tačiau iš straipsnio autoriaus pasisakymų padvelkia kažkuo, kas tarytum iš anksto stato žydus į privilegijuotą padėtį krašte. Štai autorius sako: „<...> pasišventimo Lietuvai mes pirmoj eilėj reikalaujame iš lietuvių, bet

ne iš vokiečių, lenkų, prancūzų, taigi ir ne iš žydų. Jei pastarieji nebuvo (ar buvo mažiau už savuosius) lojalūs savo krašto atžvilgiu, tai jų kaltę nepalyginamai menkesnė, kaip kad mūsų petrauskų ir kitų panašių".

Visiškai sutikčiau su autorium, kad pasišventimo Lietuvai mes turime pirmiausia reikalauti iš savųjų, o ne iš svetimųjų. Bet kad svetimiešiams, gyvenantiems mūsų krašte, būtų leista [būti] mažiau lojaliems negu lietuviams, su tuo niekada nesinorėtų sutikti. Lojalumo mes privalome reikalauti lygiai iš visų mūsų krašte gyvenančių. Kitaip galvoti, man rodos, būtų tiesiog tvirkinama. Išeitų, kad svetimtaučiai už mūsų vaišingumą gali mums atsilyginti kaip tik jie nori. Todėl dėl nelojalumo, kurį žydai iš tikrųjų masiškai parodė prieš mūsų tautą pirmosios bolševikinės okupacijos metu, visiškai nebūčiau linkęs jų teisinti.

Tai, kad žydai iš prigimties nėra linkę į bolševizmą, o jį remia kažkuriais kitais sumetimais, manyčiau, juos turėtų irgi maža pateisinti. Štai iš autoriaus pavyzdžio: iš Rusijos buvo išsiųsti į Palestiną patys šaukliškiausieji bolševikai, o Palestinoj jie atsivertė. Iš to galima būtų padaryti tik vieną išvadą, kad tie žydai bizniavo rusų tautos nelaime, nesivarždami atliko kenksmingo parazito vaidmenį svetimoj tautoj. Prieš savąją gi kitaip pasielgė. Nemanyčiau, kad šis pavyzdys gerai atestuoja žydus ar kiek sumažina jų kaltę prieš tas tautas, kuriose jie bizniavo bolševizmu.

Nesu antisemitas ir nenoriu tais žodžiais ko nors kurstyti prieš žydus. Tai sakau norėdamas pabrėžti vieną dalyką: iš visų Lietuvos gyvenančių mes vienodai turim reikalauti lojalumo savajam kraštui, o nusikaltusius prieš lojalumo principą bausti vienodu mastu. Todėl manau, kad autoriaus siūloma daryti viena kita išimtis žydams, kurie ginklu kovoja prieš mūsų šalis, nėra priimtinas dalykas. Dėl specialios globos suirutės metu irgi manyčiau, kad žydai turi būti globojami tuo pačiu lygumo ir teisingumo principu, kaip ir kitų tautybių žmonės. Žinoma, galbūt reikėtų jiems specialios apsaugos, jeigu jie specialiai būtų puolami. Bet kažin ar yra pagrindo to laukti? Vargu ar mūsų visuomenė puls smaugti žydus vien dėl to, kad jie žydai. To iš lietuvių pusės bent ligi šiol niekada nėra buvę.

Pataikavimas kokiai nors tautinei grupei mūsų krašte gal kartais ir galėtų nešti kiek materialinės naudos, bet tai būtų nesuderinama su mūsų tautiniu orumu ir iš viso per laiką kažin ar tik greičiau neatsilieptų blogu, o ne geru.

Manau, kad žydai turėtų pagrindo daryti mums trukdymų tuo atveju, jei juos savo krašte traktuotume nelygiai. Tačiau lygus traktavimas neturi jiems įkvėpti noro kuo nors kenkti.

2. Dėl Vakarų kultūros

Kalbėdamas apie mūsų atkurtosios valstybės politinio gyvenimo perspektyvas ir kartu tai siedamas su mūsų kultūrinio gyvenimo perspektyvomis, autorius teigia: „kultūra mums turi eiti tik iš Vakarų“, „lietuviui tegali būti Vakarai arba Rytai, bet nieko pusiau“. Galbūt autorius, kalbėdamas apie kultūrą, pirmiausia turėjo galvoje jos išviršinę, materialinę pusę. Tačiau visumoj susidaro išpūdis, kad jis iš viso į kultūrą žiūri lyg ir per daug materialiai, lyg į daiktą, kurį mes galėtume importu išsivežti iš užsienio. Tuo pačiu atrodo, jog jis linkęs visai maža reikšmės skirti galimybei kurti savitą, lietuvišką kultūrą.

Manyčiau, kad kultūros, kaip dvasinio reiškinio, kūrimas greičiau parėina ne tiek nuo išorinių reiškinių, kiek nuo vidutinio giliojo tautos dvasios nusiteikimo. Todėl galvoju, kad tauta neturi lengva ranka graibstyti svetimųjų įtakų, bet, jų nesišalindama, turi pirmiausia ieškoti ir išreikšti tai, kas jai sava. Tik tuo atveju jos kultūros reiškiniai turės gilios ir didelės vertės.

Mūsų tauta jau kaip rasė yra vakarietiška, pagaliau pagrindiniai jos kultūrinio gyvenimo principai yra vakarietiškos kilmės, todėl mūsų tautoj besikurianti kultūra jau savaime yra ir bus vakarietiška. Todėl aš manau, kad pas mus kultūra turi kurtis, augti iš savo sveikų pagrindų į aukštesnį laipsnį, o ne iš kur nors eiti ar būti atvežama ir dar būtinai vienokio ar kitokio atspalvio.

Be to, iš autoriaus teigimų susidaro išpūdis, kad jis į dabartinę Vakarų kultūrą žiūri kaip į reiškinį, kurį mes turime priimti be jokių rezervų. Jis net teigia, kad dalies mūsų inteligentijos bei visuomenės ideologinis pakrypimas į bolševizmą rados tik todėl, kad mes negalėjome „subrاندinti lietuviškos Vakarų kultūros“. Bet iš kur tada radosi kur kas didesnė nei pas mus bolševizmo įtaka, pvz., Prancūzijoje, kuri yra tikrai subrendusios Vakarų kultūros šalis? Iš kur Vokietija, taip pat subrendusios Vakarų kultūros šalis, ką tik neseniai buvo nuriedėjusi į nacizmą, savo barbarybe taip artimą bolševizmui?

Pagaliau prisiminkime ir tai, kas į Rusiją atnešė visas įtakas, iš kurių išsivystė dabartinis rusų bolševizmas. Tas įtakas kaip tik atnešė vadina-mieji rusų „zapadninkai“ - vakariečiai, prisigrobstę Vakaruose materialistinių socialistinių idėjų. Liga, kuria dabar rusai serga, savo idėjiniais pagrindais, be jokios abejonės, yra kilusi iš Vakarų.

Čia tuos dalykus suminiu tik todėl, kad mes į dabartinę Vakarų kultūrą nežiūrėtume kaip į kažką visais atžvilgiais priimtina. Turėkim galvoj tai, kad Vakarai paskutiniu laiku pasiekė didelių technikos laimėjimų, dvasinės kultūros srity išgyveno tikrą puolimą, vadinamą dekadansą. Ne be reikalo kai kurie Vakarų išminčiai (Šopenhaueris) pranašavo

Vakarų kultūros žlugimą dvasinio bankroto akivaizdoje („Vakarų saulėlydis“)*. Patys savo akim matom, kad tai ko tik ir neįvyko. Patys savo akim matom, kokių žymių laipsniu Vakarai turėjo kapituliuoti prieš saujelę ideologinių barbarybės fanatikų, siaučiančių visame pasaulyje ir gebančių jį statyti prieš tikrą žlugimo grėsmę. Dėl ko tai? Pirmiausia dėl dvasinio bankroto, dėl vakarietiškos kultūros liguistumo ir dėl pačių jos pagrindų apirimo.

Todėl manyčiau, kad mes iš anksto turime nusistatyti kritišką požiūrį į Vakarų kultūros reiškinius. Ateina laikas, kai mus ta kultūra labiau negu kada nors užplūs su visom savo gerom ir blogom pusėm. Nesiruoškime visko priimti iš anksto išskėstomis rankomis, bet būkime kritiškai nusiteikę. Į viską žiūrėkime kaip tik iš savo lietuviškojo doros, tikėjimo sveiko natūralumo ir idealizmo požiūrio.

Man rodos, įtakos, pradėjusios eiti iš Vakarų nuo 1905 m. ir paskuiėjusios nepriklausomą Lietuvą, ypatingai per menininkus, rašytojus, kažko labai teigiamo ir pozityvaus nedavė. Daug didingesnį ir sveikesnį bei reikšmingesnį ateities požiūriu mūsų tautai yra tie kultūriniai reiškiniai, kurie gimė grynai tautinėse sąlygose, iš specifinio tautos dvasinio brenimo, iš jos kovos už savąją laisvę ir kultūrą. Todėl vertinant sveiku požiūriu yra, pvz., kur kas svaresni tie mūsų literatūros ir meno laimėjimai, kurie gimė tautos laisvės kovų metu jos specifinėse sąlygose, negu tie, kurie gimė jau aiškioj Vakarų įtakoj. Nors paskutiniai yra kur kas rafinuotesni, gal iš paviršiaus ir tobulesni, tačiau iš vidaus dvelkia idėjinio pakrikimo ir dažnai tikru dekadansu.

Taigi, turėdamas galvoj tuos faktus, manau, kad mūsų tauta, pažindama svetimas įtakas, giliųjų pagrindų savo kultūrai turi ieškoti savo gyvenimo reiškiniuose, savo kovose ir žygiuose, savo tvirtuose doriniuose nusiteikimuose ir papročiuose, savo anksčiau pasiektuose gražios ir šviesios dvasios kultūriniuose laimėjimuose.

Susumuodamas noriu pareikšti, kad, mano nuomone, labai teisingai yra užsibrėžta mūsų sąjūdžio dvasinio ir kultūrinio gyvenimo žygiams raginant ieškoti įkvėpimo prie tikrojo lietuviško gyvenimo simbolio: „prie rymančio Rūpintojėlio“.

3. Šaltas išskaičiavimas ar sentimentai

Visiškai nesinorėtų su autorium sutikti dėl Vilniaus klausimo, kai jis šitaip išsireiškia: „Vilnių mes turime bandyti išlaikyti, bet ne bile kokia

* „Vakarų saulėlydžio“ autorius yra Oswaldas Spengleris.

kaina. Dėl Vilniaus mūsų veikia ne tiek išskaičiavimas, kiek sentimentai." Kas tas šaltas išskaičiavimas ir kas tie sentimentai? Atrodo, kad šaltu išskaičiavimu autorius laiko tai, kas teikia materialinės naudos ir yra pateisinama praktiškumo požiūriu. Sentimentai gi - visa kita, kas nesiremia praktiniu momentu, atseit tokie dalykai kaip patriotizmas, kaip tautai iškiepytos įvairios tautinės ir moralinės idėjos, pagaliau kaip visos tautos dvasinių nusiteikimų kompleksas iš viso.

Atrodo, kad autorius linkęs niekinamai, tiesiog kaip į bereikšmį dalyką žiūrėti į visa tai, ką jis vadina sentimentais. Bet ar čia tik ne per daug jau šaltai skaičiuojama? Iš tikrųjų, argi vien tik praktiniais-materialiniais dalykais remiasi tautos gajumas ir galia? Ar tai, kas žadina tautos dvasią, kas tiesiog sudaro jos sielą, ne daugiau reikšmės turi jos egzistencijai? jei taip nebūtų, tai labai galimas dalykas, kad ateityje kas nors, pakišęs mums geresnį dubenį, galėtų nupirkti visus mūsų tautinius sentimentus.

Žiūrint grynai iš praktinio požiūrio, žinoma, Vilnius ypatingos naudos mums gal nežada. Vilniaus reikšmė mūsų tautai, be abejo, slypi tame, ką autorius vadina sentimentais. Tai yra vieta, kur sukoncentruota visa mūsų tautos istorija ir jos galybės prisiminimas. Tai yra tautai jos amžinoji sostinė. Tai yra vienintelis lietuvių miestas, kur šimtmečiai paliko savo dvasios vingius jo statybos paminkluose. Tai yra tikras ir tobulas lopšys mūsų tautai, mūsų menui ir kultūrai klestėti. Tai yra nuolatinė vieta, kur subėga visų lietuvių religiniai ir tautiniai troškimai. Pagaliau ar galima užmiršti tai, kad vilniečiai gyventojai didžiąja savo dauguma yra gyvoji mūsų tautos kūno ir kraujo dalis?

Praktiniu požiūriu žiūrint, visa tai gal ir niekis. Bet tauta savo dvasios gilumu išžiūri visai ką kita. Vilnius jai yra gyvybinis centras ir jautriausias širdies dalykas. Savo sąjūsiu ji tai jaučia. Tai nėra propagandos įkalimas. Propaganda, kuri nori įpūsti nesamą dalyką, niekada nesukels tokio jautraus širdies stygų aidėjimo.

Todėl, mano nuomone, nespręskime apie Vilnių grynai iš praktinio taško ir tinkamai įvertinkime reikšmę tų dvasinių veiksmų, kuriais remiasi tautos gajumas ir kūrybingumas.

4. Dėl slinkimo į rytus

Straipsnio autorius vienoj vietoj kalba apie „galvažudiškuosius rytus“, teigdamas, kad buvęs slinkimas rytų link sudaro visą mūsų tautos nelaimę. Tam tikrais istoriniais momentais, be abejo, daryta klaidų, per maža įvertinant pajūrį, bet ar iš viso slinkimas į rytus buvo istorinė klaida, tai, man rodo, dar klausimas. Jeigu Lietuvos valstybė savo galybei nebūtų

ieškojusi atramos rytuose ir pasitenkinusi savo etnografinėmis sienomis, tai labai galimas dalykas, kad mūsų tautą būtų ištikęs Rytprūsių likimas.

Tai dėl praeities. Aišku, čia painios istorinės problemos, ir dėl jų specialiai nesinorėtų leisti į ginčą, bet iš autoriaus teigimų jaučiasi tam tikra aliuzija į dabartį, lyg dabartinis atsigręžimas į rytus, atseit į Vilniaus kraštą, būtų mums grėsmingas.

Čia vėl tenka grįžtelėti istorijon. Be abejo, slinkimas į rytus turėjo ir pražūtingų vaisių. Bet kodėl tai buvo? Tik todėl, kad lietuviai, sunaikinus jų pagonišką kultūrą, pateko slavų kultūrinėn įtakon. Ne pats poslinkis į rytus buvo pavojingas. Pavojingas buvo savitos krikščioniškos kultūros neturėjimas ir jos skolinimasis iš slavų. Tokioj padėty daugiausia nukentėjo kultūriniai centrai. Pirmiausia, žinoma, Vilnius.

Tauta jaučia šitą jai istorijos padarytą žaizdą, ir atkaklus pasinešimas į Vilnių kaip tik išreiškia jos gyvybingą norą atgaivinti lietuviškumo atžvilgiu gerokai apmirusias sritis. Manychiau, kad tai teisingas ir sveikas tautos instinktas, išreiškiantis norą atkovoti tai, kas pralaimėta. Kartu tai ryžtingas užsimojimas pasipriešinti mums gresiančiam slavų tvanui, nė žingsnio prieš jį nesitraukiant atgal. Tai labiau negu kas kita rodo mūsų tautos gajumą ir ryžtą gyventi. Manychiau, kad šitas užsimojimas nereikia istorinės klaidos kartojimo: lietuviai į šitas sritis dabar grįžta kaip kultūriškai pajėgi ir galinti sėkmingai kovoti su svetimom įtakom tauta. Kitaip galvoti - reikštų be reikalo nepasitikėti savimi.

5. Ar būtina mums lenkų draugystė?

Bene svarbiausias čia diskutuojamo straipsnio autoriaus argumentas, dėl kurio lietuviams reikėtų kitokių požiūriu sužiurti į Vilnių, yra tai, kad mums esą būtinai reikalingi geri santykiai su lenkais. Ar autorius išeina iš tokių išvadų: pokariniu laiku Vokietija ir Rusija sudarys sąjungą ir tuo pačiu pavojų tarp jų gyvenančioms tautoms. Jungtinių Tautų Organizacija gal visai subyrės ar bent tuoj po karo ji bus silpna. Taigi tokioj padėtyje lietuviams nieko kito nelieta, kaip dėtis su lenkais, nes vienu ir kitu užtartytojai tegali būti tie patys.

Pirmiausia įdomu, koku pagrindu remdamasis autorius pranašauja JTO subyrėjimą ar būsimą silpnumą. Atrodo, kad Vakarų valstybės daro viską, kad išlaikytų šią organizaciją tvirtą ir vieningą (kaip laisvųjų tautų sąjungą) ir daugel dėl jos aukoja. Dabartinė Vakarų valstybių politika remiasi JTO principais. Atrodo, kad tuo pačiu ji remsis ir ateityje. Korėja rodo, kad JTO žymiu mastu prieina prie vieningumo ne tik šaltojo, bet ir karštojo karo srity. Galbūt kam noris pranašauti JTO silpnumą ar subyrė-

jimą, lyginant ją su buvusia Tautų Sąjunga, kurią sutampė ir išdraskė joje sukurtos priešingos ir vienai galybei nepalenktos jėgos. JTO, būdama vieno didžiulio anglosaksų bloko įtakoj, savo veiklai ir egzistencijai turi visai kitokią pagrindą. Reikia tikėti, kad ji bus ir tvirta, ir veiksminga. Todėl, man rodos, Lietuvos saugumas ateity pirmiausia turės remtis kolektyvinio saugumo principu, už kurį kaip tik ir kovoja Jungtinės Tautos.

Antras dalykas - ar yra pagrindo tikėti, kad ateities Vokietija būtinai stos į revanšistinių kelių ir sąjungų su Rusija ar kita valstybe vėl drįs kelti ginklą prieš visą pasaulį? Ar vokiečiai jau du kartus skaudžiai nepasimokė? Ar jie pagaliau nesupras, jog priderama sau vietą ir įtaką Europoje jie tegali iškovoti taikiu kultūriniu ir ūkiniu bendradarbiavimu su kitomis tautomis?

Atrodo, kad Vakarai to iš vokiečių tikisi ir vokiečiai tą tikėjimą pateisina, jeigu Vokietija šiandien jau yra įtraukiama į laisvojo pasaulio gynybos sistemą.

Aišku, labai galimas dalykas, kad gerokai tolimesnėj ateity Vokietija, susidarius atitinkamoms sąlygoms, vėl bandys parodyti savo veržlumą. Tačiau po būsimojo karo viso laisvojo pasaulio vienybės ir milžiniško apsiginklavimo akivaizdoj jokios agresyvios politikos, kad ir labai norėdama, ji negalės vesti.

Todėl iš viso tektų daryti išvadą, kad Lietuvai artimesnėj ateity po šio karo vargu ar grės tokie dideli pavojai, kad jai būtinai reikėtų išsigyti lenkų draugystę netgi Vilniaus krašto kaina.

Tiek iš politinio požiūrio. Yra dar kultūrinis požiūris. Bet ir čia, man rodos, artimas bendravimas su lenkais mums mažiau eitų į sveikata, negu su kai kuriomis kitomis tautom. Straipsnio autorius vienoj vietoj griežtai pasisakė prieš kultūrinį bendravimą su Rytiais. Čia norėtusi visai su juo sutikti. Rytų kultūroje mes linkę įžiūrėti tam tikrą dvasios tingumą, o jei aktyvumą - tai chaotišką, neplaningą, bendrai kažką tokio, kas turi savy daug nedarnumo ir chaotiškumo pradų. Tuo tarpu Vakarų kultūroje mes išvelgiam didelį dinamizmą, palinkimą į tvarką ir harmoniją ir t. t. Savo prigimtimi esam Vakarų tauta, ir su Vakaraus mums pirmiausia tinka bendrauti. Rytų kultūrinės tendencijos yra ryškios rusų kultūroje ir todėl mums ši kultūra yra svetima. Lenkai gi, nors yra buvę aiškioje Vakarų kultūros įtakoj, tačiau jų slaviškoji prigimtis savyje turi daug daugiau rytietiškų pradų nei lietuvių prigimtis. Pati istorija rodo, kad per lenkus yra mums atėjusi valstybinė netvarka, apsileidimas ūkinėje srityje ir t. t. Taigi tiek lenko, tiek rusų prigimtis ir jų kultūra mums yra kažkas svetimo, kažkas tokio, kas savo įtaka negali mums teigiamai atsiliiepti.

Todėl manau, kad kultūrinio bendradarbiavimo srityje mes turėtume jei ne griežtai atsiriboti, tai bent būti santūrūs ir atsargūs ne tik su rusais, bet ir su lenkais.

6. Rytprūsiai ar Vilnius?

Kalbant apie Vilniaus mainymą į Rytprūsius, aišku, pirmiausia reikia apsvarstyti, koks Rytprūsių likimas bus iš viso. Federalinės Vokietijos vyriausybė yra griežtai nusistačiusi atgauti tas žemes, kurias vokiečiams paliko Versalio sutartis. Atrodo, kad šiems vokiečių reikalavimams Vakarų valstybės neprieštaraus. Tai dėl to, kad Vokietiją palenktų bendrajai Europos gynybai ir kad vėliau nekiršintų vokiečių revanšistinių aistrų, nes su naujais Vokietijos teritorijos apkarpymais vokiečiai niekada nesusitaikins. Pažiūrėkim tik, koks triukšmas iš vokiečių pusės keliamas dėl Saro krašto. Nėra prasmės galvoti, kad vokiečiai susitaikytų, pvz., su Rytprūsių netekimu.

Jei Vakarų principinis nusistatymas būtų atimti iš Vokietijos Rytprūsius, vokiečių tauta tam greičiausiai prieštarautų. Todėl, kai siūloma išsižadėti Vilniaus dėl dalies Rytprūsių, reikėtų atsiminti štai kas: naujas Vokietijos sienų apkarpymas be abejo, žadins naujas revanšistines vokiečių aistras. Nors, kaip pirma buvo dėstyta, nėra prasmės tikėti, kad tai gali būti artimoj ateityje, bet kada nors didžiųjų Europos tautų - rusų ir vokiečių sąjunga, kaip tai pramato diskutuojamo straipsnio autorius, iš tikrųjų galėtų suardyti kolektyvinio saugumo sistemą, kurią dabar kuria JTO. Tokiu atveju, geru noru atsižadėję Vilniaus, galime netekti ir tos išmainytos Rytprūsių dalies.

Todėl, man rodos, lietuviškosios Vilnijos teritorijos mes niekada neturėtumėm paversti mainų objektu, kad kartais nepaliktumėm ir be mainais atiduoto, ir be mainais gauto.

Tezę „dėl Rytprūsių išvien su lenkais“, man rodos, dar reikėtų gerai pergalvoti. Kažin tuo atveju, jei lenkai nerodytų pagarbos mūsų teisėms, ar ne naudingiau ir tiksliau mums būtų užsitikrinti vokiečių palankumą Vilniaus klausimu. Kadangi atrodo, kad vokiečiai dalyvaus kare prieš sovietus, tai, be abejo, ir jų balsas Rytų Europos sutvarkyme nebus be svorio.

Ar galėtų mums prikišti dėl politinio bendradarbiavimo su Vokietija, jei ji bus kolektyvinio saugumo sistemos dalyvė? Atrodo, kad ne. Vienu ar kitu atveju dėl straipsnio autoriaus peršamo politikos pastovumo manyčiau, kad pirmiausia mūsų atstatytos valstybės politika turėtų likti pastoviai ištikima savo tautiniams siekiams ir JTO principams, o ne vie-

nai ar kitai sąjungai. Federalinės Vokietijos vyriausybė yra deklaravusi naują politiką Rytų Europos tautų atžvilgiu, ir dabar mums ji rodo ne vieną palankumo mostą. Kažin ar vertėtų į tai atsakyti iš anksto nusistatytu priešingumu? Ypač atmenant tai, kad Vokietija savo okupacijos metu Vilnių pripažino Lietuvai ir, reikia tikėtis, to nusistatymo nepakeis. Žinoma, jei lenkai savo kombinacijomis neužlīs mums už akių ir nemėgins patys kai kurių kitų nuolaidų kaina užsitikrinti sau vokiečių paramos Vilniaus klausimu.

Taigi, atsižvelgdamas į kai kuriuos anksčiau suminėtus faktus, manyčiau, kad, jeigu jau bendrauti su kuria didesniąją kaimynine valstybe, tai ir politiniu, ir ekonominiu, ir kultūriniu atžvilgiu mums būtų naudingiau bendrauti su Vokietija negu su Lenkija. Žinoma, tik tokiu atveju ir tik tol, kol Vokietija bus ištikima JTO ir kolektyvinio saugumo principams. Antras dalykas, kalbant apie draugystę su Vokietija tikima, kad ji pagal visas teisingumo ir draugiškumo normas atlygins mums už visus Hitlerio okupacijos metų padarytus nuostolius.

7. Bendrai dėl sienų

Manychiau, kad kalbant dėl atstatytos Lietuvos sienų pirmiausias dalykas yra išlaikyti Vilniaus kraštą. Be abejo, reikia siekti, gal su kai kuriom pataisom, viso to ploto, kurį nepriklausomybės laikais laikėme lenkų okupuota Lietuvos dalim. Paties Vilniaus miesto ir bent pagrindinio krašto branduolio turime siekti bile kokia kaina.

Manychiau, kad po būsimo karo Vilniaus kraštą išlaikyti savo rankose mes turime daug daugiau šansų negu po Pirmojo pasaulinio karo. Reikia tikėti, kad jėga, kuri aną sykį laikinai nulėmė Vilniaus reikalą, busimojo Vilniaus byloj tokio didelio vaidmens nebe vaidins. Atsiminkime, kad dabar sovietų valdomi kraštai bus okupuoti tarptautinės Vakarų valstybių kariuomenės. Tokioj padėty, aišku, visą bylą daugiausia nulems politinės ir diplomatinės priemonės. Lenkai Vilniaus byloje nėra teisūs. Teisės požiūriu mūsų pozicija bus stipresnė negu lenkų. Ne paskutinės reikšmės yra tas dalykas, kad didžiosios kaimynės tautos - vokiečiai ir rusai pripažįsta Vilnių Lietuvai. Vakarų valstybės po šio karo taip pat nestojo už tai, kad Vilnius būtų priskirtas Lenkijai. Anuometinis ir dabartinis Anglijos premjeras Čerčilis netgi savo kalboj pareiškė, kad jis niekada nebuvo už tai, kad Vilnius priklausytų Lenkijai. Reikšminga yra ir tai, kad Lietuva, pirmosios Vilniaus bylos metu buvusi mažai kam žinoma valstybė, į kurią žiūrėta su nepasitikėjimu, dabar dėl savo politinės laikysenos ir

kovos prieš vokiečių ir rusų okupacijas yra išsigijusi pasaulyje daug populiarumo ir simpatijų.

Todėl iš viso reikia tikėti, kad Vilnius bus mūsų. Žinoma, jis mūsų bus tik tuo atveju, jei mes stosime į atkakliausią ir besąlyginę kovą dėl Vilniaus. Šiai kovai laimėti sutelksime visas jėgas ir panaudosime visas galimas priemones, visiškai neabejodami dėl Vilniaus reikšmės Lietuvai ir niekada nesikėsindami jo paversti kokio nors maino objektu.

Dėl Klaipėdos reikalas savaime aiškus. Jos Lietuva taip pat negali niekadots atsisakyti. Bet Klaipėdos išlaikymas mums jokios problemos nesudaro, nes federalinė Vokietija yra pareiškusi, kad ji į Klaipėdą jokių pretenzijų nereikš.

Jei dauguma prieš Vokietiją kariavusių valstybių būtų nusistačiusios apkarpyti buvusias priešhitlerinės Vokietijos teritorijas ir jei būtų kiek tikresnių davinų, kad Rytprūsiai gali būti atskirti nuo Vokietijos, tokiu atveju, be abejo, mes turėtumėm pareikšti savo pretenzijas į istoriškai lietuviškąją Rytprūsių dalį, nes ji mums daug labiau priklauso negu kuriai nors kitai tautai. Tačiau, kaip pirma sakyta, mažai norėtusi tikėti, kad Vakarai būtų nusistatę apkarpyti versalines Vokietijos sienas. Greičiau galima galvoti, kad lenkai laisvu susitarimu gali dalį koridoriaus žemių pakeisti į Rytprūsius, tačiau tokiu atveju Rytprūsių byloj mes nebūtumėm dalininkai. Bet vargu ar vokiečiai gera valia atsisakys nuo Rytprūsių salos, iš kurios jie gali palaikyti įtaką Šiaurės rytų Europoj.

Iš savo pusės manyčiau, kad jeigu jau mūsų siena su Rytprūsiais eitu ta pačia linija kaip nepriklausomybės laikais, tai mums ir visam mažųjų Pabaltijo tautų blokui būtų daug geriau turėti bendrą sieną su Vokietija negu būti iš visų pusių apsuptiems slavų. Vienas dalykas - slavų potvytnis mums ir kitoms mažosioms Pabaltijo valstybėms ateityje gali būti pavojingesnis negu germanų. Antras - mažosioms tautoms iš viso yra daugiau šansų vesti savarankiškesnę ir nepriklausomesnę politiką esant kelių didesnių galybių įtakos sferoj negu vienos.

*Reikvytis**

Aukštaitis (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 341-352.

* Reikvytis - Bronius Krivickas.

Apie laisvės kovos prasmę

256 *dokumentas*

Apie būtinybę priešintis okupacijai

Daugiau ištvermės

Sunki yra kova prieš žiaurų okupantą, kuris savo letena yra prispaudęs visą mūsų kraštą. Ši kova yra juo sunkesnė, kad ir jis nesiskaito nei su jokiais priemonėmis, nei su pagrindiniausiais žmoniškumo dėsniais. Jau daug turime tautos kankinių, kurie visokiais būdais kankinami ir pamažu marinami kalėjimuose, rūsiuose ar kitur; jau daug pridėjo nežinomų kovotojų kapų; jau daug pridėjo tokių kapų, kurių net vietos niekas nebežino, kurių nė viena lietuvaite negali gėlėm apsodinti ar sena močiutė gaudžiom ašarom apraudoti. Bet su didžiausiu liūdesiu turim pripažinti, kad ne paskutiniai kenčia kalėjimuose, ne paskutiniai miršta garbingoje kovoje, o kad dar daug aukų gali pareikalauti Tėvynė, kol galutinai ir pilnai bus atkovota Jai laisvė ir nepriklausomybė. Sunki, žiauri ir nelygi kova, tačiau garbinga kova. Į šią kovą šaukia pavergtoji Tėvynė visus, nežiūrint amžiaus, socialinės padėties, išsimokslinimo ar kitokių skirtumų. Nėra jokių išimčių, kad tas ar tas yra laisvas nuo šios kovos, kad tas ar tas tik iš šalies gali stebėti, kaip vyksta toji žūtbutinė kova. Kaip visi nori gyventi Laisvoj, Nepriklausomoj Tėvynėj, kaip visi nori valgyti skanią ir kvapią jos laukų duoną, kaip visi nori, kad jos žemės nemindžiotų svetimieji grobikai, taip lygiai visi turi ir privalo prisidėti prie atkuriamojo darbo. Nors iki šio laiko jau sudėta nemaža aukų, tačiau aukos nenuėjo veltui. Raudonasis grobikas, o ypačingai jo pakalikai, pajuto, kad šis mažas, menkas kupstas verčia iš pagrindų didžiulį bolševizmo vežimą. Laisvės Kovotojai nevartoja tankų, patrankų, bombonešių ar kitokių galingų ginklų, tačiau ir menkesniais ginklais, ištverme, pasiryžimu, pasišventimu žengia žingsnis po žingsniui vis pirmyn ir pirmyn. Negelbsti nei šūkavimai, koliojimai, grasinimai mitinguose, laikraščiuose, negelbsti nei šimtai, tūkstančiai parsikviestų NKVD-istų. Nors jie siaučia dideliais būriais po ūkininkų, valdininkų, darbininkų, ramių piliečių pastoges, kankina, graso, gąsdina senelius, moteris, vaikus, tačiau niekur nieko nepelno. Visą pyktį, visą pagiežą išlieja ant visai nieko nekaltų asmenų, kurie myli tik darbą ir ramų gyvenimą. Jiems senelis, moteris ar

kūdikis yra dabar pasidarę didžiausi ir pikčiausi „banditai“, prie kurių eina, slenka su atkištais automatais, durtuvais, nes jie jau bijo ir lapo šlamėjimo. Kaip kiekvienas stimpas gyvulys paskutinėj agonijoje pasispardo ir gal dar smarkiau pasispardo, taip lygiai ir šie, jausdami paskutines savo dienas ir valandas, nori taip pasiausti, kad kartų kartos juos atsimintų ir apie juos kalbėtų. Tačiau gaila, kad to jų priešagoninio spardymosi niekas nebijo, niekas dėl to nesijaudina ir net dėmesio į tai nekreipia. Kova dėl to ne tik nemažėja, bet diena iš dienos didėja, ir artimoje valandoje bus paskelbta galutinė ir visuotinė kova, bet jau visų ir visų su ginklu, nes tas momentas sparčiais šuoliais artėja. Jau sukilę ne tik visi kraštai, kur bolševizmas yra įkėlęs savo koją, bet sukiilo lemiamai ir žūt-būtinei kovai visa Rusija. Rusijoje vyksta jau ne partizaninis karas, bet tikra revoliucija, kuri, kaip skelbia užsienis, prasidėjo pačioje Maskvoje ir plinta po visą kraštą. Kiekvieną dieną po keletą tūkstančių kareivių dezertyruoja ir stoja į kovą prieš antrąją žmonijos pabaisą - bolševizmą. Tad kova šiai pabaisai paskelbta beveik visos Europos, ir paskelbta ne žodžio, bet ginklo kova.

Daug kas išsigąsta persekiojimų, areštų, kankinimų ir negarbingai pasitraukia iš kovos. Jie bijo, jie dreba, kad juos gali areštuoti, gali į kalėjimą uždaryti ar į Sibirą išvežti, todėl, vieni šios baimės, kiti ištvermės stokos vedami, nūsiskuto nuo garbingų lietuvių pareigų ir pasitraukia į pašalį, kad tik jų niekas neužkabintų. Jie nori Laisvos, Nepriklausomos Tėvynės, jie nori atsikratyti žiauriojo grobiko vergijos pančių, tačiau jiems trūksta ištvermės, trūksta drąsos eiti pasirinktuoju keliu iki galutinės pergalės. Tiesa, laikas slenka, kova aštrėja, pergalė dar neiškovota, bet tas dar neleidžia negarbingai pasitraukti iš kovos, o turi dar labiau paskatinti ir paraginti aktyviau įsijungti į tą darbą ir pagreitinti pergalės artėjimo valandą. Nors mus vadina „banditais“, vokiškais nacionalistais ir dar kitokiais vardais, primesdami nebūtus, pramanytus darbus, tačiau tas visas šmeižtas mūsų garbingos kovos vertės nė kiek nesumažina. Tegul jie vadina kaip tik nori, bet ši kova bus sustabdyta tik tada, kai mūsų Tėvynė tikrai bus Laisva ir Nepriklausoma ir kai Jos šventą žemę nebemindžios svetimtaučių grobikų purvina koja. Tik daugiau ištvermės ir drąsos! Šalin baimę! Menkas karys, kuris viduryj mūsų pasitraukia iš kautynių lauko. Raudonasis slibinas jau kratosi paskutinėj mirties agonijoje nusibeldęs kažkur į Kaukazo kalnus, tad juo labiau ir juo griežčiau turime susiburti draugėn, kad kuo greičiausiai atsikratytume tos gėdos, kuri teršia dabar mūsų kraštą.

Laisvės žvaigždas (Tauro apygardos organas), 1945 10 27, Nr. 15, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

Apie būtinybę priešintis okupacijai

Kovos keliu

Lietuviai visada karštai mylėjo savo Tėvynę ir ryžtingai gynė ją nuo visų išibrovėlių ir pasikėsintojų. Ir tik ši didi laisvės ir Tėvynės meilė tesuteikė mūsų mažai tautai reikalingų jėgų, atsparumo ir ryžtingumo apsiginti nuo visų didelių ir plėšrių kaimynų, tarp kurių likimas jai lėmė gyventi.

Dar niekada mūsų tautai nebuvo taip labai reikalinga ši tiesų savo praeities kelią žinoti ir visa savo siela ir širdimi jausti, kaip šiandien, kada mūsų brangioji Tėvynė ir mes patys visi esame tokiaime baisiame pavojuje, kokio dar niekada neteko patirti per visą ilgą mūsų tautos istoriją. Tai, ką mes šiandien pergyvename, nėra paprasta okupacija, kurios tikslas tebutų tik pavergtą tautą išnaudoti, apiplėšti ir pripratintus prie nelaisvės jungo išigyti pigios vergų darbo jėgos. Raudonasis slibinas yra užsimojęs visas jo apžiotąsias tautas tiesiog išžudyti, t. y. padaryti tai, ko kultūringasis pasaulis dar nėra regėjęs, ir tik dėl to, kad tai yra žmonės, nori žmonės būti ir žmoniškai gyventi, kad jie negali virsti pamišėliškomis raudonosiomis žmogžudžių ir plėšikų gaujomis. Todėl visos raudonojo siaubo sūkuryje atsidadusios tautos pasirinko vienintelį galimą išsigelbėjimo būdą - pasipriešinimo, gynimosi kovos kelią. Tuo būdu išaugo partizaniniai sąjūdžiai Lenkijoje, Pabaltijy, Rumunijoje, Vengrijoje, Jugoslavijoje, Albanijoje ir kitur, net pačioje šio pragaro gelmėje - Rusijoje.

Šį neabejotinai tikrą kelią nesvyruodama pasirinko ir mūsų tauta, nes jos gausus ilgos praeities patyrimas ir sveika politinė nuovoka jai aiškiai pasakė, kad kito kelio nėra. Tai pagaliau yra visų paprasčiausia tiesa. Juk kiekviena gyva būtybė, net mažiausias, silpniausias vabalėlis pavojuje ginasi, visiškai neatsižvelgdamas į tai, ar priešas galingas, ar menkas, nes jis jaučia, kad gintis yra šventa pareiga. Tokia yra paties pasaulio kūrėjo valia, toks yra amžinasis gamtos įstatymas. Kas jo neištengia suprasti ir laikytis, gėdingai žūsta. Visi istorijos pavyzdžiai rodo, kad tokiu būdu žūsta ir ištisos tautos.

Tačiau reikia gerai suprasti ir kitą, ne mažiau svarbią tiesą, kad kiekviena kova reikalauja aukų. O šioje žūtbutinėje kovoje su daug kartų skaitlingesniu priešu mūsų tautos aukos negali būti mažos. Tačiau kokios didelės ir skaudžios jos bebūtų, mes nei akimirką neturime susvyruoti,

ar iš pasirinktojo tikro ir taip jau gausiai geriausių savo brolių ir sesių kančiomis bei krauju aplaistyto kelio iškrypti. Visada turim gerai atsiminti, kad mes esame pastatyti ir nuolat su savo mirtinuoju priešu grumiamės ant bedugnės krašto, kur kiekvienas susvyravimas tegali įstumti mus į baisią pražūtį.

Šioje kovoje dėl tautos gyvybės ir ateities pasiaukojančiai ir iki galo dalyvauti yra švenčiausia kiekvieno lietuvio ir lietuvaitės pareiga.

Visi ištikimieji lietuvių tautos sūnūs ir dukros jau seniai išgirdo šį sukruvintos savo Tėvynės pagalbos šauksmą ir drąsiai stojo ją gelbėti. Begalinės savo gimtojo krašto meilės ir neapsakomo laisvės ilgesio skatinami tūkstančiai jų įsijungė į šią kovą ir karžygiškai joje dalyvauja kas su ginklu rankoje, kas visokeriopai šią ginklo kovą ir jos dalyvius remdamas. Jų neišgąsdina ir nepalaužia jokie sunkumai, jokios aukos. Kovos lauke karžygio mirtį sutikusiųjų vietoje stoja naujos jėgos ir vienodai tvirtai, nesvyruodamos tęsia jų pradėtąjį žygį, tęsia ir tęs, kol sugrąžins Tėvynei tai, be ko ji gyventi negali, būtent laisvę ir nepriklausomybę.

Taigi ši istorinė kova yra visos tautos kova. Todėl kovojanti lietuvių tauta su panieka žiūri į tuos savo tautiečius, kurie nori ir stengiasi likti prie šios kovos neprisidėję ir tik naudotis jos laimėjimais. Dalis jų vaizdavo didelius patriotus, kovotojus ir „kovojo“ tik tada, kai nebuvo pavojaus ir nebuvo su kuo kovoti. O šiandien jie tik skundžiasi ir dejuoja, daugiausia nerimauja ir skleidžia nusiminimo nuodus. Tai - ne Kudirkos ir Basanavičiaus vaikai. Savaime suprantama, kad tauta ir laikys juos pasturlakais, kuriais jie panorą būti.

Lietuvių tauta sėkmingai žengia šiuo kovos keliu. Apsivalydama nuo savo vidaus priešų - parazitų, ji visų pirma ir žymiausia dalim pašalino visų didžiausią grėsmę ir pavojų. Pagaliau dabartinėmis aplinkybėmis ši pasipriešinimo kova tėra vienintelė galimybė pareikšti pasauliui tikrąją mūsų tautos valią ir tuo būdu sutrumpinti šių baisių mūsų kančių kelią.

Ir mūsų ryžtinga kova dėl savo tautos gyvybės ir ateities, mūsų laisvės šauksmas jau yra išgirstas. Todėl šiandien mes jau nebe vieni: bendrai su mumis kovoja mūsų broliai Šiaurės ir Pietų Amerikoje, mūsų pabėgėliai Vokietijoje, Švedijoje, Anglijoje ir kituose pasaulio kraštuose. Mūsų teisėti ir teisingi reikalavimai yra išgirsti užsienio valstybių ir jų žymiųjų politikų.

Kas žino šiandieninę tarptautinę padėtį, jau niekas neabejoja, kad nors ir iš lengvo, bet nuolat ir vis labiau ir labiau niaukiasi pasaulio horizontai, nebesulaikomai kaupiasi juose vis tirštesni ir tirštesni debesys būsimos audros, kuri visiems laikams nušluos nuo žemės paviršiaus visų

baisiausią žmonijos priešą - bolševizmą, atneš laisvę visoms jo pavergtomis ir žuodomoms tautoms, kartu ir mūsų brangiajai tėvynei Lietuvai. Ir tik šiuo gynimosi kovos keliu iki galo tvirtai žengdama mūsų tauta tegali išsigelbėti nuo visiškos pražūties ir sulaukti artėjančios išsilaisvinimo valandos. O ši išganingoji valanda jau visai nebetoli!

Laisvės varpas (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 03 01, Nr. 112, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 27, l. 25. Nuorašas, mašinraštis.

258 *dokumentas*

Laisvės kovos uždaviniai

Jei partizanų nebūtų...

Partizaninės kovos prieš mūsų krašto prispaudėjus lietuvių tautai brangiai kaštuoja. Laikas nuo laiko praeina per kaimus liūdnos žinios, kad vienoj ar kitoj vietoj dėl partizanų susidūrimo su bolševikais ūkininko trobesiai sudegę, žuvo civiliai žmonės - seneliai ar kūdikiai. Be to, miestų rūsiuose tūkstančius žmonių enkavedistai pūdo, žiauriausiai juos kankina vien dėl įtarimo turėjus ryšį su partizanais.

Dėl materialinių nuostolių, baisių bolševikinių kankinimų ir žudymų kaip kuris silpnesnės dvasios lietuvis išsigąsta priešo grasinimų ir suabejoja - ar apsimoka lietuviams partizaninis pasipriešinimas? Silpnadvasiai samprotauja, kad partizanai nei enkavedistus išnaikys, nei raudonąją armiją sumuš, todėl jų pastangos ir aukos veltui. Jie mano, kad reikia nuolankiai palenkti galvas po bolševizmo jungu ir tik laukti, kad ateis kažkas iš kažkur ir mus, lepšius, ištrauks iš po slegiančio bolševikinio vežimo rato. Bet tai bailių ir savanaudžių filosofija! Tokiam lepšiui jūs pabandykite įrodyti, kad partizanų jau nėra, kad jie jau pabėgo į Lenkiją ar kita kokia stichija juos sunaikinusi - pamatysite, kaip jis išsigąs. Nes gi naktis be partizanų visų savanaudžių turtą pavestų plėšimais išgarsėjusių azijatų, strībų ar kitokio „aktyvo“ malonei ir nemalonei. Tarbuoti piliečiai iš broliškų respublikų tuojaus savo amatą pakeistų ir vietoj duonos nakties glūdumoje ateitų aukso prašyti - pėsti ateitų, o važiuoti išvažiuotų. Ir sklistų po kaimus šiurpios žinios apie ugnimi išdegintas akis, prie sienų prikaltas rankas, apie šeimų išžudymus, sodybų išdeginimus - jei tik partizanų nebūtų. Bolševikų išperėti „katinai“ miestuose daug galvų žmoniems nupjaustė, jei nors vienas dantis tos galvos burnoje buvo, daugeliui

rankas supjaustė, kad duonos kilogramą išplėšti galėtų. Bet mūsų kaimuose jie nepasirodė, nes partizanai - tai ne tarybinė milicija, plėšikų neglosto.

Per „žemės ūkio kooperatines draugijas“ jau visi kaimiečiai būtų „savanoriškai“ į kolchozus suvaryti, jei tik partizanų nebūtų, jei nebūtų, kas mūs tautą vienija, nuo bolševikų pinklių išpėja, kieta ranka svetimo turto mėgėjus sudraudžia.

Ir žmonių išvežimo „grafikas“ būtų bolševikinėje aukštumoje pastatytas, jei partizanų nebūtų. Išvežtųjų vietoje burliokiškų kolchozninkų tūkstančiai „liuosose fondo žemėse“ darbuotųsi. O dabar žmonių išvežimas bolševikams aiškiai nuostolingas. Bausdami „buožę“, bolševikai patys save nubaudžia - išvežtųjų laukai dirvonuoja - okupantų nemaitina.

Ir daug visokių kitokių bolševikinių planų partizanai niekais paverčia ir todėl mūsų šalis vis dar neprisiveja broliškų respublikų - lietuvis dar kasdien duoną valgo. Bet užvis didžiausius nuostolius bolševikai patiria tai dėl to, kad partizanai tvirtai laiko pažabotą jų vidaus ir užsienio propagandą. Jei partizanų nebūtų, tai ne vienas Bimba mūsų pavergtą šalį būtų aplankęs! Bolševikai pulkais užsienio komunistus vežtų ir jiems rodytų, kaip džiaugiasi lietuviai tarybinėje santvarkoje laimę suradę. Rodytų užsienio komunistiškiems agentams, kaip pulkais lietuviai eina „Aukščiausią Tarybą“ rinkti, su koku entuziazmu ūkininkas paskutinį duonos kąsnį „valstybei“ atiduoda. Bet dabar nėra entuziazmo, nėra masių nuolankių vergų - nėra kuo ir prieš užsienį pasigirti. Priešingai, užsienis reguliariai gauna žinias, kas šiapus „geležinės uždangos“ darosi. Didžiuliu pasiryžimu, vieningai mūsų tautos vedama kova prieš žiauriausią visų laikų grobiką plačiam pasauliui skelbia, kad sunki bolševikinė okupacija. Pasaulis mato, kad tautos nesvyruodamos geriau pasirenka žūtibūtinės kovos kelią nei tarybinio rojaus laimę. O tas daug ką pasako! Bolševikų nepažįstančius užsienio darbininkus atšaldo nuo kompartijų šiltų viliojimų ir visoms tautoms primena apie skubų reikalą ruošti galutiniam atsiskaitymui su tautų budeliu bolševizmu.

Štai dėl kurių priežasčių mūsų tautos partizaninė kova apsimoka, nors trumpame straipsnelyje neįmanoma apžvelgti tos didžiulės reikšmės, kuri tenka mūsų kovai dėl tautinės, religinės, šeimyninės ir asmeninės laisvės. Jei partizaninė kova reikalauja daug aukų ir pasišventimo, jei kovojančiai tautai tenka pakelti žiaurių baisumų, tai nereiškia, kad kova turi būti sustabdyta ar susilpninta. Jei partizanų nebūtų, tai ramiesiems mūsų gyventojams tektų iškęsti dar žiauresnį ir baisesnį bolševizmo siautėjimą.

Veltui saujelė mūsų tautos išgamų dieną naktį svajoja, kad nuo raudonojo amaro nualps lietuvis. Šimtmečių kovose mūsų tauta užgrūdinta. Lietuviai ne vergauti gimę! Kol pavergtą mūsų tauta - niekas nesulauks to laiko, kad partizanų nebūtų!

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 07 06, Nr. 10 (42), GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

259 *dokumentas*

Apie tautos pasirinkimą

Kovojanti tauta ir jos partizanai

Bolševikai grubia jėga sunaikino Lietuvos valstybinę nepriklausomybę ir toliau tęsia lietuvių tautos naikinimą. Bet mūsų tauta nepasiduoda bolševikinei vergijai ir metai iš metų, diena iš dienos atkakliai veda kovą dėl savo išsilaisvinimo. Griaunamiesiems bolševikų siekiams atremti tauta naudoja visas galimas kovos priemones - pasyvų pasipriešinimą ir aktyvią kovą.

Pasyvus tautos pasipriešinimas vyksta visose srityse - kaip kaime, taip ir mieste. Negirdėtu vieningumu ir giliu pasišlykštėjimu tauta atmeta prievarta brukamą bolševikinę ideologiją ir kvailą raudonųjų budelių garbinimą. Ir mokyklose, ir šeimose bolševikai neranda silpnų užtvarų, pro kurias galėtų pulti ir subjauroti švarią lietuvių sąžinę. Savo rūsiuose budeliai daugybę lietuvių laiko uždare, bet jų pastangos lieka tuščios kanikinamųjų dvasiai palaužti. Žvėriškame įsiutime budeliai tepajėgia lietuvių kūną sužaloti, bet lietuvių sąžinė jų kruvinom rankom nepasiekiamo.

Tylioje pasipriešinimo kovoje lietuvių vienybė neišardoma, kas buvo geriausiai parodyta per dviejų vasarių „rinkimus“. Bet nuo senų amžių narsumu garsėjanti tauta nesitenkina vien pasyviu pasipriešinimu - ne mažiau sėkminga yra ir aktyviai vedamoji: kruvinam bolševikų ginklui tauta ginklu atsako. Ginkluotas tautos pasipriešinimas reiškiasi gausių partizanų dalinių organizavimu ir jų išlaikymu. Tuščiai bolševikai stengiasi save apgauti, kad partizanai - tai tik saujelė „lietuviškai-vokiškų buožių nacionalistų“. Tokio tvirtinimo kvailumu niekas neabejoja. Ir patys bolševikai [neįskaitomas žodis] junta, kad partizaninę kovą veda ne buvusių aukštų valdininkų, karininkų ar policininkų likučiai, bet visa tauta. Jokia kova kiek ilgiau negali tęstis, jei jos tauta neremia. Šią didelę ir nuolatinę paramą partizanai nuolat patiria. Ir todėl šiandieninis lietu-

vis partizanas moraliai yra nepalaužiamas, nes jis jaučia turįs tautos patikėjimą ir vykdamas jos valią. Partizanas turi savyje visas dvasines jėgas, kurias tauta šimtmečiais ugdžiusi ir paveldėjimo keliu šiandieniniam kovotojui įdavusi.

Tautos valia yra visiems jos nariams privaloma. Niekas neturi teisės elgtis priešingai, kaip to tauta reikalauja. Nes kiekvienas savoje tautoje gimęs ir augęs iš tautos yra gavęs ne tik fizines jėgas ir išteklius joms išvystyti, bet ir neapskaičiuojamus dvasinius lobius (kalba, papročiai, įgimtos moralinės savybės, istorinis patyrimas). O kas gauna, tas turi ir duoti, jeigu davėjas to reikalauja. Šiandien tauta iš savo narių reikalauja darbais ištikimybę įrodyti. Tautos nelaimės valandose niekas negali pasakyti: „Gelbėkitės kaip kas gali“ (žodžiai vieno supuvusios dvasios inteligento). Tauta yra gyvas, neardomas kūnas ir todėl kiekvienas jos narys savo veiksmus turi derinti prie viso organizmo veiksmų. Kas gavo iš tautos didžius fizinius dvasinius lobius, tas negali atsisakyti nuo procentų mokėjimo. „Rede, quod debes!“ („Atiduok, ką skolingas!“) – sako senas romėnų posakis.

Tautos skolininkai, kurie manosi gali savavališkai nuo tautos atsimes-
ti, nes [neįskaitomas žodis] pareigos šiandien yra sunkios, kurie tik imti nori, o gražinti vengia, – tokie tautiečiai yra jau pūvančios dvasios ir reikalingi radikalaus gydymo. O tautos gydytojo bei antstolio pareigų šiandien turi imtis partizanai. Jų pastangos turėtų būti kreipiamos į tai, kad visiems tautiečiams galimai vienodai, pagal sąlygas ir sugebėjimus, būtų paskirstytos pareigos kovoje dėl laisvės. Vienok partizanai, santyki audami su tauta, ir sunkioje šiandieninėje tamsoje neprivalo pamiršti šventų savo pareigų ir tikslų. Kovodami dėl teisės atstatymo, partizanai visados ir su visais privalo teisingai ir teisėtai elgtis. Ir dabartinėse kovos apylostose visi turi pajusti jų ginamos teisės pranašumą prieš bolševikinį beteisiškumą. Valdymo ir tautos organizavimo teisę partizanai betarpiiai yra gavę iš tautos. Todėl bet kokie partizanų reikalavimai tik gali būti teisėti, jei jie tarnauja bendram tautos labui. Reikalavimai, nieko bendro neturintieji su kovos tikslu, tėra savavališkas nusižengimas.

Žmonija šimtmečiais kovojo dėl savo asmeninės laisvės, dėl savo teisių ir [neįskaitomas žodis]. Tokiose apylostose tautiečio laisvė, jo asmeninės teisės tegali būti suvaržytos ar apribotos tik bendriems, visai tautai naudą teikiantiems tikslams. Okupantų vokiečių ar rusų šiurkštus elgesys su mūsų tautiečiais negali būti mums pavyzdžiu.

Tauta myli savo partizanus, nebodama didžiausių pavojų visokeriopai remia kovotojus, savo gynėjus. Visas dabarties ir ateities viltis tauta

yra sudėjus į partizanus. Mūsų pareiga pateisinti tautos pasitikėjimą - visur ir visados būti tinkamoje savo pareigų aukštumoje. Savo asmeniškumą turime paaugoti, kaip ir viską jau esame paaukoję mūsų mylimai Tėvynei Lietuvai ir mūsų brangiems lietuviams. Sunkiose Tėvynei dienosė ne tik partizanai, bet ir kiekvienas turi ieškoti progos, kaip ir kuo galėtų paremti didžias tautos pastangas [neįskaitomas žodis] - Atiduok, ką privalai!

Už tėvų žemę (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 08 10, Nr. 12 (44), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

260 *dokumentas*

Apie būtinybę priešintis okupacijai

Kovokime ryžtingai ir ištvermingai

Paskutiniu laiku mūsų tautą palietusieji įvykiai pastatė ją ties klausimu - gyventi arba žūti. Bolševikinių okupantų įvykdytas masinis mūsų tautiečių atplėšimas nuo tautos kūno ir jų išvežimas ten, kur jau milijonus gyvybių prarijo kančių ir bado šmėkla, rodo, kaip stipriai jie yra pasirengę ir vykdo mūsų tautos gyvųjų jėgų sunaikinimo, krašto apiplėšimo bei nuskurdinimo ir kolonizacijai erdvės paruošimo planą. Galima puikiai suprasti, kokia būtų visos mūsų tautos ateitis, jei šitie XX amžiaus barbarai niekieno netrukdomi galėtų vykdyti grobuoniškus tikslus teturintį mažesnio už save naikinimą. Sibiro taigose išbarstyti mūsų tautiečių kaulai tebylotų apie tą skaudžią, visam kultūringam pasauliui neišdildomą gėdos dėmę, [neįskaitomas žodis] mūsų mažos, taiką, darbą ir laisvę mylinčios tautos tragediją.

Bet taip neturi būti, negali būti ir, tvirtai tikime, taip nebus. Kad ir labai daug brangių aukų pareikalavo, kad ir kiek jų pareikalaus kova už būvį, kova dėl viso pasaulio viešai pripažintų žmogaus teisių, mes turime nenustoti pusiausvyros, giliai ir realiai galvoti, šventai tikėti ir ryžtingai bei ištvermingai kovoti. Nors esame per silpni, kad savo jėgomis galėtume pakeisti dabar esamą padėtį, bet labai ir labai daug kas priklauso ir nuo mūsų pačių. Mes galime, tai ir turime būti savo likimo kalviais.

Dabartinių, pasaulio likimą sprendžiančių, įvykių sukuryje kad ir skaudžiausia mūsų tautos tragedija vargu ar gali turėti lemiamos įtakos sprendžiamajai kovai kruopščius pasirengimo planus vykdančiųjų didžiū-

jų valstybių veiksmams. Iš daugelio įvykių gerai žinome, kiek tėra rūpinamasi svetimais vargais ir kiek ką jaudina kitų kančios, kai savoji ateitis taip pat sukelia nemažą rūpesčių, bet vis tik mūsų tautos laikysena turi ne tik kad lemiamos įtakos savo ateičiai, bet, proporcingai savo didumui, daro atitinkamą įtaką ir bendrajai pasaulio įvykių vystymosi raidai.

Gi bolševikiniai okupantai, pamynę bet kokią teisę ir žmoniškumą, išveždami tam tikrą dalį gyventojų mano vienu šūviu nušauti du kiškus: galutinai paruošti sąlygas mūsų krašte savo diktatūros, valstybinio kapitalizmo ir kolonizacijos įgyvendinimui ir moraliai palaužti laisvės kovos sąjūdį, paverčiant jo veiklą *tariama* priežastimi daromų masinių išvežimų ir kitokių tautos egzekucijų. Tiek savo pirmajam, tiek antrajam tikslui atsiekti po jėgos ir smurto, išnaudodami prislėgtą tautos nuotaiką, bolševikai išvystė kuo plačiausią propagandinę veiklą.

Treniruoti Kremliaus tarnai, diriguojami įvairaus plauko savanaudžių, svetimu prakaitu uždirbtos duonos mėgėjai, pradedant šiaudadūšiais provokatoriais ir baigiant nieko doro neišmanančiais prisiplakėliais, kalbėdami tai, kuo jau patys netiki, [neįskaitoma eilutė] melo ir klastos nuodais. Bolševikai nori, kad visi mūsų tautiečiai, lyg kai tie avinėliai, be kokio pasipriešinimo, nesutrukdydami jiems laiko, pagal bolševikų numatytą planą eitų į mirties nasrus, o visokiems šiaudadūšiams ir pataikūnams, laižantiems savo budelių kojas, už pataikavimą duoda viltį, kad į Sibiro taigų nasrus jie bus išvežti paskutiniai.

Bet mes neturime nueiti mūsų priešų mums peršamu keliu, kuris bus mūsų tautai greitos ir negailestingos mirties kelias.

Dabartinę padėtį svarstant blaiviai ir realiai, užtikrintai prieisime [prie] išvados, kad pasipriešinimo kova yra būtina, kad tik jos dėka okupantai iki šiol neįstengė, o taip pat iki jų galybės sutriuškinimo momento neįstengs atsiekti pilnutinio mūsų tautos sunaikinimo.

Jei būtų turima reikalo su kultūringu okupantu, kurio veržimosi tikslai būtų kur nors kitur ir kuris mūsų kraštu tepasinaudotų tik kaip laikina pereinamąją bazę, tai gal ir naudingiau būtų neparodyti aktyvaus pasipriešinimo, reikalaujančio daug brangių aukų, o pasitenkinti vien tik pasyviomis priemonėmis, siekiant išsaugoti gyvosios tautos jėgas bei materialinius išteklius aukščiausiam tautos tikslui - laisvos, nepriklausomos, demokratiniiais pagrindais tvarkomos Lietuvos valstybės atstatymui.

Bet taip nėra. Turime reikalą su civilizuotais, bet nekultūringais ir mažai žmoniškumo turinčiais okupantais, kurie turi gana aiškius mūsų tautos jėgų sunaikinimo, krašto nuskurdinimo ir kolonizacijos tikslus. Tų tikslų jie siekia brutaliomis jėgos priemonėmis, nesaisto savęs jokiais teisės normomis ir tesiskaito tik su priešpastatoma jėga.

Mes privalome sukaupti visas savo jėgas ir išvystyti visas galimas pastangas bolševikų užmačioms sutrukdyti. Jei jie ir toliau vykdytų savo šėtonišką užsimojimą - kartotų masinio pobūdžio išvežimus, - mes turime visomis išgalėmis tam pasipriešinti. Kad mūsų pastangos galėtų būti sėkmingos, turime ugdyti tautos vieningumą, stiprinti laisvės kovos sąjūdžio organizuotumą ir kiek galima daugiau sukaupti, saugoti ir taupyti dar tebesamas jėgas.

Tie, kuriems šiuo metu gresia ar ateityje grės pavojus būti areštuotiems ar masinio pobūdžio vežimais išvežtiems iš savo krašto, turi būti budrūs. Nereikia pasitikėti bolševikų duodamais klatingais pažadais, kurie tam ir duodami, kad atgal suviliotų pasprukusius ir artimiausia proga juos sugautų. Nė vienas, kuris jaučia savyje pakankamai jėgų šventai kovai už tautos teises, neturi duotis okupantų paimamas ir išvežamas. Visi, kas ir kiek išgali, privalo padėti nuo išvežimo ar dėl kitos priežasties į nelegalią padėtį patekusiems. Taip pat turi būti visais galimais būdais ir priemonėmis stengiamasi paremti į Sibiro katorgą išvežtiems. Kiekvieno lietuvių šventa pareiga yra padaryti viską, kas tik galima, kad visi, o ypač dėl Tėvynės laisvės ir tautos gerovės kovoje bolševikinio teroro paliesti tautiečiai, tiek išvežti, tiek savo Tėvynės prieglobstyje besisaugojantieji, nebūtų palikti savo likimui ir pasmerkti vargui ir skurdui. Amžina gėda tiems, kurie galėtų būti savanaudžiai tokiaame skaudžiam laikotarpyje ir neištiestų pagalbos rankos sunkios nelaimės paliestiems tautiečiams. Rūpinimasis vien tik savo kailiu mus visus vieną po kito greitai nuvestų į pražūtį.

Okupantai, tesugaudydami tikrai tokius, kurie yra nepajėgūs saugotis, greitai supras ir pajaus, kad jų masinio tautos naikinimo pastangos nėra jiems naudingos, dėl to bus priversti atlikti daugiau laiko užtrunkančius pasirengimo darbus, kad galėtų jos naikinimą įvykdyti mažesnėmis dalimis ir tam stengsis ieškoti ne tiek aštrių priemonių. Kas jiems iš to, kad išveš senius, moteris, vaikus ir menkaverčius jaunuolius, kada, artėjant pasaulio likimą sprendžiantiems įvykiams, kovoti galinčios jėgos vis tiek pasilieka savame krašte, o matant nekaltų žmonių kraują, kančias ir ašaras taip netoli prieš jų akis atsistoja į Niurnbergo teismo procesą panašus vaizdas.

Okupantams bailesnių priešų negali būti kaip tie, iš kurių atimta visa tai, kas begalima atimti. Savo užmačių pasekmes jis dar patirs, o nuo teisingo atpildo neišsisuks nė vienas niekšas. Tik būkime vieningi, ryžtingi ir ištvermingi!

Prisikėlimo ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 06 15, Nr. 2, Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondai. Nuorašas, mašinraštis.

Pasipriešinimo tikslai**Priešo užmačios ir mūsų tikslai**

Mūsų tėvynės dabartinė okupacija yra pasaulinės politikos katastrofos pasėka. Bolševikinė Rusija, pasinaudodama po karo suirusia Europos jėgų pusiausvyra, užgrobė visą rytinę ir vidurio Europą, jų tarpe ir Pabaltijo valstybes. Bolševizmo tikslai okupuotųjų kraštų, o taipgi ir mūsų Lietuvos, atžvilgiu aiškūs:

1) morališkai pavergti užkariautas tautas ir tuo būdu padaryti jas Kremliaus valdovų įrankiais, nebesugebančiais nuožmiam okupantui pasipriešinti,

2) nepasiduodančius ir atsparesnius fiziškai sunaikinti.

Lietuvos ir artimesnių Rusijai kraštų atžvilgiu rusiškasis komunizmas turi dar ir kitą, slaptesnį tikslą, būtent: paruošti dirvą Rusų (ar Slavų) valstybės išsiplėtimui, sovietinės santvarkos žlugimo atveju ir atėjus tautų apsisprendimo momentui. Kitaip tariant, stengiamasi* Lietuvą (ir artimesnias Rusijai valstybes) rusifikuoti.

Šitiems savo tikslams siekti bolševikai su priemonėmis nesiskaito. Jei pirmiems dviem siekiams įgyvendinti „užtenka“ „švelnesnių metodų“, kaip krašto apiplėšimas, moralinių tautos vertybių naikinimas ar „vieno kito“ „liaudies priešo“ sulikvidavimas, tai greitas rusifikacijos įgyvendinimas ir krašto kolonizavimas reikalauja tautos sunaikinimo. Bolševikai aiškiai to ir siekia. Masiniai gyventojų Sibiran trėmimai ir kiti panašūs metodai pakankamai tai įrodo.

Žinoma, tokia rusų agresija iššaukė visų pavergtų Europos tautų reakciją. Prasidėjo bruzdėjimas Pabaltijo valstybių tarpe. Sukilome ir mes. Sukilome, kad pasipriešintume mūsų tautai pragaištingiems okupanto įgeidžiams. Sukilome, kad apsaugotume savo tautą nuo sunaikinimo. Dar daugiau, pasiryžome neleisti okupantui plėsti mūsų krašto ir neduoti išniekinti mūsų tautos dvasinių vertybių. Trumpai tariant, pasistatėme sau tikslą užgniaužti ar bent *trukdyti priešo daromas mūsų tautos ir jos dvasinių bei medžiaginių vertybių naikinimo pastangas.*

Bet tai dar nėra vienintelis tikslas. Esama padėtis dar toli gražu mūsų nepatenkina. Kas jau kartą yra laisvės ragavęs, tam vergo gyvenimas niekad mielas nebus. Ir todėl mes pasiryžę arba mirt, arba vėl laisvę laimėt. *Laisvos ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymas* - antrasis, nė kiek ne menkesnis už pirmąjį, o dar šventesnis mūsų tikslas. Jo siekiame

mes visai etnografinėi Lietuvai. Teisių į Vilnių ar Klaipėdą mes nesame linkę niekam perleisti. Per daug jau aukų lietuvis sudėjo, per daug kraujo dėl jų išlieta, kad galėtume jų atsižadėti.

Mums ne vis vien, kaip tvarkysis laisvės sulaukus Lietuva. Pasinaudodami senosios Lietuvos laimėjimais ir jos klaidų vengdami, mes trokštame sukurti naują, gražesnę, šaunesnę Lietuvą ant demokratinių pagrindų. Taigi trečias mūsų tikslas - *kova dėl tolimesnės laisvos Lietuvos gerovės*.

Štai mūsų trys pagrindiniai tikslai. Tai trys šviesios žvaigždės tamsioj kovų naktį. Neišleiskime jų iš akių! Nenukrypkime nuo jų rodomo kelio! O būkime tikri - mūsų vargai, mūsų kraujas, mūsų aukos veltui nenueis.

Neperiodinis Prisikėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis, 1949 01 16, Nr. 1, LYA, f. K-5, ap. 1, b. 105, l. 19-26. Nuorašas, mašinraštis.

262 *dokumentas*

Kreipimasis į visuomenę

Abejojantiems

Štai jau devintosios metinės, kai Lietuva pavergta, kai ji pakaitom įvairiaspalvių barbarų niokojama. Todėl nenuostabu, kad atsiranda lietuvių, kuriuos ilgai trunkanti okupacija išvargino, nuslopino jų dvasios budrumą, atstūmė jiems išsivadavimo viltį. Žmogui nėra didesnės nelaimės, kaip netekti vilties. Mes niekuo negalime taip gerai pasitarnauti savo mirštančiam priešui, kaip netekdami išsilaisvinimo vilties, kaip tapdami abejingi, juk ar ne pilni jo laikraščiai įtikinėjimų, kad jis čia pasiliks amžius? Juk tą patį jis kasdien kartoja per radiją. Kai prarasime viltį, kai pavirsime abejingais aviniais, tada jie mus galės sunaikinti, paversti jungą traukiančiais jaučiais...

Fizine jėga mes pasipriešinti tuo tarpu negalime. Bet kiekvienas galime būti nepalaužiami dvasia. Mūsų valstybės fizinė jėga buvo silpna. Ji niekuomet negalėjo prilygti didžiųjų pasaulio valstybių jėgai. Mūsų niekas nerėmė. Per vieną dieną žlugo mūsų valstybė. Bet mūsų dvasios dar [neįskaitomi du žodžiai] priešas ir iki šiol nepalaužė.

Priešas gali mus šaudyti, gali tremti, bet nuslopinti mūsų laisvės troškimo neįstengs. Jis gali mus išblaškyti po visas savo stepes ir taigas, bet vos tikrai sugrius jo tironiška santvarka, vos tikrai jo geležinė kumštė nusvirs bejėgė, tuoj iš visų kraštų išlikę lietuviai susirinks į tėvynę, kaip skruzdės į išdraskytą skruzdėlyną.

Atrodo, kam tiktu labiau nusivilti, jei ne ištremtajam? O aš pažįstu senuką, kurį išvežė vaikstantį ant ramentų, ir jis atsiunčia dabar ilgiausius laiškus, pilnus neapykantos priešui ir kupinus netolimo išsilaisvinimo vilties. Štai kur gyvena nepalaužiama protėvių dvasia, štai į ką pasižiūrėjus turėtų susigėsti abejojantis!

Nūdieninis mūsų gyvenimas iš kiekvieno, kieno krūtinėje plaka neparsidavusio lietuvio širdis, reikalauja kovos: kovoja, kas verčiamas neišduoda savo tautiečio, kovoja, kas neina į susirinkimą ir tuo nutolina kolektyvinio ūkio įsteigimą, kovoja, kas nėra uolus tarnautojas, kas kiek galėdamas nestiprina priešo medžiaginės ar moralinės galios. Išsivaduosime tikrai. Tuo šiandien abejoti gali vien tas, kas nebetrokšta laisvės. Nusivilti per vėlu, nes jau girdėti artėjančios laisvės žingsniai. Saugokimės, kad neįkliūtume, bet ir nepamirškime tyliai kovoti. O abejoti ir nėra prasmės, ir neleistina.

A. Uosis*

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1949 07 01, Nr. 1, A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

263 *dokumentas*

Apie laisvės kovos prasmę

Pogrindžio reikšmė

Nors jau septinti metai, kai sugrįžo mūsų šalies raudonasis engėjas ir atėmė visas mūsų žmoniškąsias teises, bet neretai tenka sutikti tiek kaimė, tiek mieste, net inteligentų tarpe, žmonių, galvojančių, kad Lietuvai pogrindis esąs nereikalingas ir net tautai žalingas, nes per jį esą represuojama nemaža žmonių. Būtų galima čia nenagrinėti šios be galo klaidingos galvosenos, bet, pirma, kiekviena žalinga mintis, tarytum mažytis į kūną patekęs nuodų kiekis, yra išnešiojamas po visą tautos organizmą ir nuodija jos sąmonę; antra, mūsų tauta yra labai mažytė, todėl turime branginti kiekvieną tautietį ir visomis priemonėmis kovoti, kad jis grįžtų į tinkamą kelią, nuskaidrinti jo tautinį sąmoningumą, kol jis dar nėra tautai galutinai žuvęs; trečia, dažnai kiekviena žmonėse sklindanti min-

* A. Uosis - Vincas Adomėnas.

tis bei pažiūra turi savo sąmoningą pradžią, būtent: yra kieno nors tyčia paleista, todėl tenenustemba šių eilučių skaitytojas, kad pagrindžio spaudoje nagrinėjamas toks klausimas.

Jeigu ši mintis yra kieno nors paleista, tai vien mūsų mirtino ir klasingo priešo, nes tik jam vienam ji gali būti naudinga. O jeigu kas nors pats savaime pradėjo taip galvoti ir kalbėdamasis skleidžia tokią pažiūrą, tai jis labai pasitarnauja mūsų šalies smaugėjams. Tad abiem atvejais su šia mintimi reikia kovoti.

Visų pirmausia nepamirškime, kad pagrindis (ar partizanų veikla) yra organizuotas tautos kovai dėl laisvės. Šios organizuotos kovos moralinė reikšmė yra be galo didelė. Žinome, kad užsienyje, laisvose šalyse yra mūsų pabėgėlių komitetai bei įvairūs sambūriai ir net mūsų emigracinė vyriausybė, kurie visi kovoja dėl mūsų tautos laisvės. Tas faktas, jog pavergtame krašte yra partizanų veikla, organizuotas pagrindis, labai padeda tiems mūsų emigraciniams veikėjams. Pagrindis yra visos tautos teisingiausias valios reiškėjas pasaulio akyse; pagrindžio veikimas, kova su priešu yra lyg demonstravimas visam pasauliui, jog Lietuva nesutinka būti bolševikinė, jog ji pasiryžusi kautis žūtbūtinę kovą, norėdama išsivaduoti iš okupacijos jungo. Pagrindis – tai organizuota geriausių tautos sūnų ir dukrų kova ir protestas prieš smurtą. Geriausių ta prasme, kad tie žmonės, kovodami labai nelygią kovą, išsižadėdami visko, vien Tėvynės meilės vedami, dėl tautos laisvės pasiryžę kiekvieną mirksnį paaukoti savo gyvybę. Tai tik komunistai ir ypatingi jų saugumo ministerijos organai skleidžia mūsų tarpe mintį, kad Lietuvoje nesą jokio organizuoto pagrindžio, o [yra] vien nuo tarybinės valdžios besislapstančių būreliai.

Patys žinome, ypač kaimo gyventojai, jog kažkas leidžia pagrindžio laikraščius, kad žuvus vienam bei keliems kovotojams į jų vietą atsiunčiami nauji partizanai. Ar tai būtų galima, jei čia nebūtų organizacijos, ir geros organizacijos? Ne, tai padaryti būtų neįmanoma. Be to, jei nebūtų vieningo pagrindžio, pavieniai veikiančius partizanų būrius priešas būtų seniai sunaikinęs, o dabar pagrindžio jėgos, nors ir daug kovotojų žūva, ne menksta, bet stiprėja. Tатаi rodo, kad mūsų pagrindis gerai organizuotas ir tas labai nemalonu mūsų mirtinam priešiui. Tai kokia gali būti mums nauda iš tos organizacijos?

Pirmausia ji skleidžia bei puoselėja per pagrindžio spaudą ir šiaip, jau vien pačiu savo buvimu, laisvės mintį. Laisvė žmogui yra tiek pat reikalinga kaip paukščiui erdvė, žuviai vanduo. Atrodo, nereikėtų čia ko aiškinti. Bet, deja, kiekvienoje tautoje atsiranda žmonių, tiek mokytų, tiek paprastų, kurie rūpinasi vien gražiai apsirengti, skaniai pavalgyti ir išsigerti.

Jiems laisvė nebrangi. Todėl jie nebetenka savo žmoniško orumo ir virsta panašūs į penimas kiaules. Tai šitokiems ir tenka aiškinti, jog nelaisvas žmogaus gyvenimas yra bevertis, jog laisvė yra brangiau už gyvybę.

Kai žmogus keliauja per visišką tamsą, kai jį apima nežinios baimė, tada mažytis, kad ir toli mirksis žiburėlis jį labai nuramina. Mūsų tautą apgaubusios siaubingos nakties žiburėlis ir yra pagrindis. Jis paguodžia kenčiantį žmogų ir suteikia jam vilties; jis yra jo moralinė parama.

Daugelis žino, kiek partizanai apmalšino uolių saugumiečių, emvėdininkų, kankinusių mūsų žmones, kiek nutildė apylinkių bei valsčių pardsavusių pirmininkų. Kiek būtų per juos nukentėję žmoniai!

Jei šalies žemės ūkio sukollektyvėjimas iki šiol dar nebaigtas, tai čia taip pat daug nusipelnė mūsų partizanai. Kiek jie sudraudė kolchozų pirmininkų bei per savo neišmanymą ar baimę į kolūkius stojančių ūkininkų, kiek čia išplatinta atsišaukimų!

Bet užvis svarbiausia, kad pagrindis yra būsimoms laisvės kovoms reikalingų ginkluotų pajėgų branduolys. Esant reikalui, jis per trumpą laiką gali labai išsiplėsti, padidėti; čia itin svarbu, kad turim organizaciją, būsimos kariuomenės užuomazgą. Galime būti tikri, jog ir daug jėgų, suorganizuotų laisvosios tautos raudonajai bestijai sunaikinti, bet jų vienu neužteks. Kiekviena tauta turės paaukoti savo laisvės auką. Dar neatėjo tas metas, kada pagrindis galės efektingai pasirodyti. O darbo bus. Pavyzdžiui: kai besitraukiančių bolševikinių gaujų užpuldinėjami tautiečiai bėgs ieškoti partizanų pagalbos, maldaus apginti ir patys stos į jų gretas. Štai tada visiems, dabar nesuprantantiems, bus akivaizdžiai aišku, kaip svarbu turėti organizuotą kovinę jėgą, kaip buvo reikalingas tvirtas pagrindis.

Tad pasistenkime laiku suprasti pagrindžio reikšmę ir jam kuo galėdami padėti.

Partizanas (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 09 28, Nr. 8 (12), A. Kašėtos asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

264 *dokumentas*

Apie pasipriešinimo formas ir būdus

Atiduok Tėvynei, ką privalai!

Mūsų tauta trokšta laisvės, - nepriklausomumo, demokratinio gyvenimo. Kiekvienam lietuviui yra aišku, kad tik nepriklausomoje tėvynėje galima jaustis tikru žmogumi, būti ramiu dėl savo ir artimo ateities bei

laimės. Tikimasi, kad tėvynė nepriklausomybės metais suteikia visa tai, ko šiandien okupanto priespaudoje iškankinta širdis trokšta ir laukia.

Reikia vis dėlto pasvarstyti, ar vien trokšti, laukti ir, sulaukus nepriklausomo gyvenimo metų, reikalauti turimus troškimus patenkinti yra pakankamas ir pateisinamas dalykas.

Tiesa, kiekvienas lietuvių tautos narys ateityje turės tam tikras teises ir privilegijas, ir neužginčijama teisė jomis pilnai pasinaudoti. Tačiau jeigu jau šiandien nemanoma ateity paminėti pareikalauti viso to, kas lojaliai tokios bendruomenės nariui priklauso, tad juo labiau tenka gerai įsidėmėti ir visa tai, ko jau dabar tokiam nariui ne vien iš malonės, bet būtina ir privaloma yra atlikti Tėvynės labui. Atsižvelgiant į tai, kad mūsų Tėvynė jau daugiau kaip dešimt metų neša sunkų okupanto vergovės jungą, lietuvių atsakomybė prieš tautą kaip tik dar daugiau padidėja.

Išmušus laisvės valandai, kiekvienas lietuvis turės duoti ataskaitą Tėvynei. Jis turės įrodyti, ar vergijos metais atidavė Tėvynei, ką privalėjo. Ir ar bus vertas lietuvių vardo tas, kuris nei aktyviu, nei pasyviu būdu nė kiek neprisidėjo prie krašto išsilaisvinimo kovos, arba tas, kuris, besąlygiškai pataikaudamas priešui, dar padidino ir taip sunkias Tėvynės kančias.

Tenka pažymėti, kad yra tokių lietuvių, kurie, būdami nuolatos okupanto moraliai terorizuojami ir gyvendami ypatingose aplinkybėse, mano, kad jiems yra visiškai neįmanoma kad ir pasyviai prisidėti prie krašto išlaisvinimo kovos. Kiti dar galvoja, kad bet koks pasipriešinimas yra beprasmis ir pagaliau nėra tokių realių kovos būdų, kuriuos legaliai gyvenę lietuvis galėtų pasirinkti sėkmingam kovos vedimui.

Būtina bent trumpai peržvelgti kai kurias priežastis, kurios ypač miestuose gyvenančius lietuvių prie tokio klaidingo galvojimo privedė.

Viena iš svarbiausių viso to priežasčių yra ta, kad bolševizmas per savo trisdešimt trejus viešpatavimo metus labai puikiai įsisavino smurto, apgaulės, šantažo ir moralinio teroro priemones. Jų pagalba priešui pavyko tam tikrą tautos dalį įbauginti, o neretai bailį ar silpnesnės valios lietuvių paversti besąlyginai paklusniu vergu, negalvojančia bedvase mašina, už duonos kąsnį ar bolševikinės karjeros vardan išduodantį savo tėvą ar motiną.

Kita to priežastimi yra tai, kad nemaža tautos dalis buvo beapsivilianti Vakaraais - jų taip vadinama apcasementu politika. Buvo netikima, kad Vakarų pasaulis taip greit praregės, o jo per vėlus praregėjimas jau nebegalės atnešti laisvės bolševizmo pavergtoms tautoms.

Trečia priežastimi yra tai, kad, ypač didesnių miestų, gyventojus tiesiog apkurtino be paliovos veikianti vienašališka bolševikinė propagandos mašina. Tiesos žodis nustojo egzistavęs, nes už jį yra griežčiausiai baudžiama. Krašto inteligentija yra priversta skelbti ir kalbėti apie tai, kuo pati mažiausiai tiki. Bolševikai nuo pat okupacijos pradžios žiauriausiomis priemonėmis užgniaužė bet kokią opoziciją. Pogrindžio spauda neįmanoma pagaminti tokiu kiekiu ir dėl ypatingų aplinkybių taip išplatinti, kad ji visur ir visus gyventojų sluoksnius pasiektų.

Ketvirta svarbia klaidingos nuomonės susidarymo priežastimi yra tai, kad mūsų tautai atsidūrus fiziniai nepalyginus galingesnio priešų okupacijoje eilė tautos narių neįvertina savo, ypač šiam priespaudos metui nepaprastos reikšmės turinčios, dvasinės jėgos, jos palaikymo ir puoselėjimo būtinumo.

Gi tauta ilgam okupacijos metui gali būti atspari tik iki tol, kol joje, greta fizinių jėgų, nėra palaužta dvasinė atsparumo jėga. Žuvus šiai jėgai, fizinis tautos atsparumas netenka savo reikšmės.

Klaidingai nuomonei susidaryti palanki dirva buvo dar ir todėl, kad nepriklausomo gyvenimo metais mūsų vyriausybė nekreipė dėmesio ne tik į kariuomenės, bet ir [i] tautos paruošimą pogrindžio - partizaninei kovai.

Lietuviai niekada neleido savęs pavergti jėga, priešui pavykdavo mus pavergti tik apgaule. Šiandien kaip tik todėl XX amžiaus azijatiškasis bolševizmas kreipia dėmesį ne tik į fizines jėgas, bet ypač į dvasinės jėgos sunaikinimą. Šią mūsų tautai taikomą mirtiną smūgį turi suprasti kiekvienas lietuvis, realiai įvertinti šiuometinę kritišką mūsų tautos padėtį ir, susiorientavus esamoje padėtyje, savo kad ir mažą kovos indėlių prisidėti prie mūsų Tėvynei taikomo smūgio atlaikymo.

Pirmučiausia reikia pasvarstyti, kodėl mūsų tauta, jau daugiau kaip dešimt metų nešanti sunkų okupacijos jungą, nesuklupo ir dar neprarado savo dvasinės atsparumo jėgos. Tai yra tik todėl, kad pilksermėgis Lietuvos laukų artojėlis, kaip ir anais nepriklausomybės iškovojo metais, plika krūtine užstojo kelią slibinui sunaikinti. Mūsų tautos dvasios vertybė - nenumaldoma laisvės siekimo idėja. Tai artojų ir inteligentijos daliai priklauso nemirštama garbė, kai jie, mirksint menkučiam bunkerio žiburėliui, ginklu ir plunksna kovoja, šarvuodami tautą dvasine atsparumo jėga. Jų daug jau žuvo nelygioje kovoje, tačiau jų pradėta laisvės kova tebetęsiama jų kovos brolių ir sesių.

Ką visa tai reiškia, lietuviškasis kaimas gerai žino. Gi tiems, kurių iki šiol dar buvo per kieta galva visa suprasti ar mieste gyvenantiems iš arčiau tai pažinti, galima štai ką pasakyti: jeigu tautos pasipriešinimui

vadovaująs Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis silpnutis, nereikalingas, beprasmiškas, tai jo įvertinimo paieškotina pas tautų naikinimo trisdešimtmečio praktiką turintį okupantą. Kodėl be paliovos dienomis ir naktimis Lietuvos kaime masinis priešo siautėjimas? Kam tos invazijos? Kodėl neišsivaizduojamai susirūpino aukščiausieji Kremliaus pareigūnai, Lietuvos paleckiai, bartašiūnai, senisinovai, lapinai, saladovnikovai, sokolovai ir kiti? Kodėl kiekvienoje valdinėje įstaigoje šnipų šnipeliai?.. Kodėl mokslo, meno ir kitų sričių darbuotojų tarpe labiausiai bijoma „liaudies priešų“ ir t. t.?

Visa tai apsvarsčius kiekvienam turi būti aišku, kame glūdi tautos egzistencija: tautos nemarume. Reikia ypatingai pabrėžti, kad šiuo metu legaliai gyvenančiam lietuviui kaime, o ypač mieste, saugumo sumetimais nėra galima patirti, kas, kur ir kokioje kovos formoje yra įsijungęs į krašto laisvinimo kovą. Dabar yra patiriama tik apie tai, kas per neat-sargumą ar dėl kitos kurios nors priežasties išsišifruoja ir pakliūva priešui į rankas. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis yra labai platus savo apimtimi ir vedamos kovos forma.

Dalyvauti laisvės kovoje - tai dar nereikia būtinai būti sąjūdyje įregistruotu, jau dabar būtina turėti ryšį su kitais legaliam gyvenime esančiais asmenimis, su laisvės kovotojais - partizanais, vienokiu ar kitokiu būdu įsijungusiais į laisvės kovą. Ne visiems pagaliau įmanoma minimus ryšius palaikyti. Miestų ir laisvės kovotojų partizanų nelankomų vietovių gyventojai gali ir turi dalyvauti laisvės kovoje individualinės kovos formoje. Šiuo atveju būtina visuomet atsiminti, kad priešas turi visur platų šnipų tinklą. Todėl dar šiuo metu reikia vengti bent kiek platesnio grupinio - kolektyvaus kovos vedimo, nežiūrint to, ar ji pasireikštų aktyvia, ar pasyvia forma. Tokių vietovių gyventojai turi ieškoti tik individualinės laisvės kovos vedimo formų. Individualinės kovos vedimo forma šiuo metu esančių aplinkybių atžvilgiu yra naudinga tuo, kad ją naudojantis galima išvengti aukų, nes belieka pasitikėti tik savimi, išlaikyti paslaptį ir neperžengti ribų, būtinų saugumui garantuoti.

Visiems yra pakankamai aišku, kad priaugančioji karta yra mūsų tautos ateitis. Šiandien yra svarbu ją išsaugoti ne tik fiziniai, bet ir dvasiniai sveika, neišsižadančia tų idealų, už kuriuos mūsų tėvai ir protėviai kraują liejo ir aukojo gyvybes.

Svarbu yra, kad lietuvių tautoje neužgestų Tėvynės meilė, nebūtų palaužtas atsparumas, pasiryžimas laimėti, tautiškas susipratimas, nepriklausomybės troškimas, valstybiškumas, kultūringumas, dorovė, vieningumas, iniciatyva ir narsumas.

Individualinė laisvės kovai vesti forma bus tame, jeigu šeimos galva, pedagogas, studentas, valdinės įstaigos ar įmonės tarnautojas ir pan. nepersistengs, nebus uolus atlikdamas jam bolševizmo kraunamus uždavinius, kurių atlikimas galėtų pakenkti bent vienai iš aukščiau išvardintų vertybių.

Individualinės kovos sritis yra labai plati. Kiekvienam lietuviui tenka tik atsidėjimas ir atidžiai svarstyti, o esant geram norui visuomet bus surasta pakankamai ir vis naujų tos kovos vedimo formų.

Galima raginti kitus į kovą ir okupantui kenkti visur ir visada paslaptai taip, kad jis jokių būdu nesusigaudys, kas visa tai atlieka. Ir kai kitų lietuvių bus pastebėta, kad bolševizmui visur yra kenkiama, ypač kad nežinoma, kieno tai yra vykdoma, kils visų ūpas veikti, pasitikėjimas savimi, pasiryžimas ir, svarbiausia, įsitikinimas, kad ne visi taip galvoja ir veikia, kaip afišuojamasi, kalbama ar rašoma, kad kiekviename Lietuvos kampelyje plazda laisvės kovos vėliava Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio įrašytu šūkiu: Atiduok Tėvynei, ką privalai!

LLKS tarybos prezidento I sekcijos biuletenis, 1951 03-04, Nr. 3, R. Narvydo asmeninis archyvas. Nuorašas, mašinraštis.

265 *dokumentas*

Apie būtinybę priešintis okupacijai

Laisvės kovos kelyje

Laisvės kovos kelias yra sunkus, pagrįstas sunkiu nenuilstamu darbu, kančiomis ir net gyvybių aukomis. Bet, nebodamas to viso, lietuvis šiandien žengia, kad atgautų laisvę, nes laisvė reikalinga kiekvienam. Be jos negali gyventi nei joks gyvis.

Sugaukime mažiausią paukštelį ir uždarykime jį į narvelį, pastebėsime, kad jis nė vienos minutės nesustos daręs pastangų iš narvelio išsiliuosuoti. Arba uždarykime stipriausią žvėrį - liūtą, kaip jis ardo geležies grotas, kad tik pasiektų laisvę. O ką bekalbėti apie žmogų. Kaip liūdna žmogui, kada jis patenka į kalėjimą. Kaip išsiilgęs jis trokšta pamatyti nors saulės spindulį, kuris veržias pro mažytį kalėjimo langą. Tačiau šiandien tautą kalėjime, kur žmogus daugiau prislėgtas dvasiniai ir materialiniai, kaip anksčiau kalinys: jo prislėgta siela, negali reikšti laisvės žodžio, negali laisvai dirbti ir laisvai galvoti. Be laisvės mums šiandien

sunku, klaiku ir liūdna. Okupantai nori visai surakinti mūsų rankas ir širdies jausmą, protą ir net liežuvį, kad neturėtumėm laisvo žodžio, kad vėliau pasidarytumėm klusnūs Kremliaus tarnai.

Laisvės laukiam kiekvienas, bet į tą vedamą Laisvės Kovą ne visi įsijungė. Neskaitant Sniečkaus klusnių klapčiukų ir naikinamų batalionų (istrebitelių), dar daug lietuvių yra, kurie daugiau rūpinasi savo asmeniniais reikalais negu tautos ir asmens laisve. Jie maldauja okupantų malonės ir dėl savo kailio saugojimo daros klusnūs jų tarnai.

Lietuvi, kuris abejoji dėl laisvės ir dėl savo gyvenimo, mes tau primenam dar iš netolimos praeities kovų dėl laisvės vardus.

Jei būtų abejoję laisve ir drebėję dėl savo likimo Kudirka, Basanavičius ir kiti, nebūtų buvę išleista „Aušros“, „Varpo“, žadinančių Tėvynės meilę ir keliančių tautos kovingumo dvasią, norą būti laisviems leidinių. Jei būtų drebėję dėl savo likimo 1918 metų savanoriai, nebūtų buvę įgyvendintas Vasario Šešioliktosios Aktas - nebūtų laisvos Lietuvos. Jeigu būtų rūpinęsi tik savo gyvenimo reikalais lietuviai patriotai, nebūtų šiandien Tėvynėje ir užsienyje sujungtos į vieną visos politinės ir tautinės partijos išsilaisvinimo kovai: nebūtų Lietuvoje sukurtas Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis, o užsienyje - Vyriausiasis Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas. Tai yra darbas ir pastangos tų lietuvių, kurie nevengia darbo ir nebijo aukoti gyvybių dėl tautos laisvės.

Lietuvi! Iš tavęs okupantas nori padaryti kaip tą mažą šunytį, kuriam rodydamas duonos gabalėlį mokina tarnauti. Jis, būdamas alkanas ir mitydamas rodant duoną, sėdasi ant užpakalinių kojų ir pirmąsias sudėjęs laukia, kol gaus duonos gabalėlį. Jie mokina tol, kol išmoko, o vėliau, nors ir alkanas, ir užbėgęs prieš akis tarnauja, jam duonos niekas neduoda. Taip ir tave norėdami pajungti siūlo gėrybes, bet visa tai - kol jiems paklusi, o vėliau, kaip ir visus kitus, padarys savo įrankiais.

Lietuvi! Į tave Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis kalba laisvu žodžiu! Dabartinis okupacijos gyvenimas tau yra mokykla. Jis tave turi išvesti, nors per vargus, bėdas, skurdą ir kančias, į laimingą, laisvą gyvenimą. Tu dabar turi pasiruošti, kad atėjus laisvei galėtumei išlaikyti egzaminus, pradėdamas gyventi laisvą gyvenimą. Gyvendamas vergovės laikus dabokis, kad nesusiteptume! rankų Judo darbais, kad jie tau netrukdytų naudotis laisvės vaisiais.

Kaip gražu šiandien, kad daugelį kur užėjus randame net iš visai nepažįstamų asmenų prisiųstų partizanams reikalingų reikmenų. Kaip džiugu, kad atėjus šaltai žiemai lietuvė motina ar sesė aplankius partizanams pirmiausia paklausia: „Ar nereikia kojinių, pirštinių ar kitų

aprangos dalykų?" Malonu susitikti tokius žmones dabar, bet dar ma-
loniau juos bus susitikti atgavus laisvę, nes jie, nešdami sunkią prie-
spaudos dalį, prisidėdami nors maža parama, kartu su mumis veda
kovą prieš pavergėjus.

Mes kreipiamės ir kviečiame tuos tautiečius, kurie nesat susitepę ran-
kų brolių krauju, neturint galimybių paremti kovojančius brolius tiesio-
giniai, būkite LLKS nariais padėdami tautiečiams ir nepataikaudami iš-
davikams ir okupantams. Suteikdami bet kokią pagalbą tautiečiui, jūs
įnešate įnašą į LLKS grandinę.

Lietuva - kovojanti tauta. Ji nenusilenkė carams, kitiems pavergė-
jams, ji nenori nusilenkti ir Stalinui. Kur lietuvis bebūtų, ką bedirbtų, turi
būti lietuvis. Kiekviena įstaiga, įmonė, butas, kiekvieno kaimiečio sody-
ba turi būti ne tautos išdavikų, bet pasipriešinimo išgamoms ir okupan-
tams lizdu, o kiekvienas krūmas ir miškelis - nešantis išdavikams ir
okupantams mirtį.

Laisvės balsas (Žemaičių apygardos organas), 1952 02 12, Nr. 1 (151), GAMF, inv. Nr. 26.
Originalas, mašinraštis.
Publikuota: *Nenugalėtoji Lietuva*, t. 4, p. 266-268.

266 *dokumentas*

Apie būtinybę priešintis okupacijai

Prie laisvės vartų

Šiandien visas pasaulis ruošiasi žūtbutinei kovai prieš gresiantį komu-
nizmą, kuris grūmoja visam demokratiškajam pasauliui. Bet komunistai,
matydami, kad šiandien esą per silpni prieš demokratiškąjį pasaulį, ėmė-
si įprastos melagingos propagandos, dangstydamiesi taikos politika ir
skleisdami propagandą, kad Tarybų Sąjunga myli taiką ir draugišką tau-
tų politiką. Tuo tarpu pavergtuose kraštuose varo savo naikinimo poli-
tiką, kuria vadovavosi raudonajame rojuje kovodami virš 30 metų prieš
savo tautą įvairiausiais būdais: terorizavo, kankino ir trėmė ramius Ru-
sijos gyventojus. Vienu žodžiu, kas mylėjo savo Tėvynę ir įgimtas tradi-
cijas, raudonajame rojuje buvo šaudomi, tremiami į negyvenamas dyku-
mas ir badu marunami.

Įvairūs statistikai apskaičiavo, kad Rusijoje per trisdešimt su viršum
metų „raudonieji taikos apaštalai“ nukankino ir iššaudė virš 40 milijonų
ramių Rusijos gyventojų.

1939 m. bolševikai pamatė, kad vokiškieji fašistai pradėjo užgrobinėti ramias kaimynines valstybes. Toks vokiečių fašistų elgesys bolševikus labai jaudino ir, vokiečiams pradėjus karą su Lenkija, bolševikai nebeiškentę pasigrobė dalį Lenkijos. Tuo jie nepasitenkino, bet veržėsi toliau į vakarus. Okupavo Pabaltijį, kartu ir mūsų Tėvynę. Ir visose tose valstybėse pradėjo atidengti savo tikrąjį veidą. Tai ne paslaptis kiekvienam lietuviui, kad 1941 metais daug brangių Lietuvos sūnų ir dukrų buvo nukankinta ir išvežta į tolimas Rusijos taigas.

Antru kartą, t. y. 1944 metais, okupavus Lietuvą vėl tie „raudonieji taikos apaštalai“ skelbė savo melagingą politiką, kad jie atėję mus išvaduoti iš fašistų jungo ir kad jie myli liaudį ir dėl jos gerovės kovoja. Bet lietuvis šaltai žiūrėjo į tuos „išvaduotojus“. Tai aiškiai rodo tas faktas, kuomet bolševikai pareikalavo lietuvius stoti į raudonąją armiją. Visai maža lietuvių tautos dalis tepaklausė jų, bet priešingai – stojo į partizanų eiles ir su ginklu rankose kovojo prieš pavergėjus. Okupantas jėga bandė priversti vykdyti jo įsakymus: ėmė deginti ramių gyventojų sodybas ir šaudyti ramius lietuvius tautiečius. Tuo norėjo lietuvius partizanus priversti padėti ginklus ir pasiduoti, bet tas nieko negelbėjo. Tuomet karui pasibaigus metė į miškus dideles mases čekistų partizanų sunaikinimui, bet ir čia jie gavo didelį atkirtį: po kautynių iš Lietuvos miškų išsivežė didelį skaičių savų lavonų.

Priešas, atsimušęs lyg į plieno sieną ir negalėdamas įveikti partizanų ginklu, sugalvojo kitą naikinimo būdą. Skelbė klastingą amnestiją, buktai visa dovanoja, kad tik registruotųsi bolševikinėse saugumo įstaigose ir kad partizanai atiduotų jiems ginklus. Bet ir čia lietuvis partizanas puikiai supranta priešo jam paruoštą kilpą ir ši melaginga priemonė liko tyruose šaukiantis balsas.

Tada „raudonieji taikos apaštalai“ ėmėsi dar kitų priemonių. Numatydami jiems nepalankius tautiečius, ėmė areštuoti ir prievarta, įvairiais kankinimo būdais norėjo išgauti įvairias Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio paslaptis, bet ir čia daug lietuvių pasiryžo mirti, bet neišduoti brolių ir seserų žiauriems okupanto kankinimams. Jie vartojo ir tebevartoja įvairius žiaurius kankinimo metodus tautų naikinimo darbe. Nežiūrint [to], kokiais būdais jie naikina mūsų tautiečius, dauguma tautiečių miršta karžygio mirtimi, gindami teisingą tautos reikalą.

Gaila tų tautiečių, kurie kiek subauginti pasiduoda okupanto įtakai. Tokius silpnos valios tautiečius okupantas stengiasi kuo daugiausia išnaudoti. Ateina koks nors bolševikinis saugumietis ir įkalbinėja tave, brangusis lietuvi: „Apsiimk tu, pilieti, savo kaime sekti, ką kalba žmonės

ir ar nelankosi pas ką partizanai, ir pranešk mums. Už tai tau duosime, ką norėsi. Gausi pinigų ir įvairių reikmenų kasdieniniam gyvenimui. O jei atsisakysi pranešinėti mums, tai gausi 10 metų kalėjimo ar ištrensiu į Sibirą. Juk vakar buvo užėję partizanai, o tu nepranešei. Mes viską žinome, nuo mūsų niekas nekur nepasislėps. Sąlygas duosime kuo geriausias. Jei negali pranešti tiesiog į saugumą, tai pranešk raštiškai, o jei dar negerai, tai paėmę kareivių grupę darysime kratas pas apylinkės gyventojus, kad nebūtų įtarimo, jog tu gali mums teikti žinias. Tavo duoti pranešimai bus laikomi didžiausioje paslapyje. Štai sąlygas duodu kuo geriausias. Apie ką aš čia kalbėjau, turi laikyti griežtoje paslapyje, nepasakyti žmonai, broliui, tėvui. Už šių paslapčių išdavimą gausi penkerius metus kalėjimo. Tai prašau pasirašyti. Dabar pasirink slapvardį ir pasirašyk pasižadėjimą, kad teiksi man žinias. O jei teiksi melagingas žinias ar visai neteiksi, tai gausi 15 metų kalėjimo".

Tokiais grasinimais bolševikai padarė daug silpnos valios tautiečių šnipais. Kai kurie iš jų gana aktyviai veikia okupanto naudai, bijodami ištremimo arba kankinimų, ko pasėkoje daug savo tautiečių išduoda mirčiai, badui ir įkalinimui.

Lietuvi, ką darai? Pagalvok! Taip darydamas esi lygus Judui, kuris už 30 grašių pardavė Kristų, paskui, sąžinės graužiamas, pats pasikorė. Lietuvi, jei esi toks tautos išdavikas, tai mesk tą išdavikišką darbą, nes tokie tavo darbai pakars tave, kaip Judą pakorė. Mūsų tautoje tokių judų neturi būti, bet turime vienas kitą broliškai mylėti. Lietuvi, tau šiandien daug tenka pergyventi už tai, kad tu teisingai galvoji ir sieki laisvės kaip kiekvienas pasaulio sutvėrimas, kuris turi protą, o labiausiai žmogus, kuris yra aukščiausias Dievo kūrinys, sutvertas žemėje ir valdo didžiąją gamtos dalį savo rankose. Bolševikai, nepripažindami Dievo, kaip aukščiausiojo pasaulio Kūrėjo, ėmė griauti protingo žmogaus sukurtą gerovę pasaulyje. Ir nekaltų žmonių krauju pasruvę džiūgauja, kad seną pasaulį išardysią ir naują atstatysią. Savo bolševikiškomis ir kruvinomis rankomis smaugia ir mūsų brangią Tėvynę Lietuvą.

Jie savo melaginga propaganda tave, brangus lietuvi, nori įvelti į tą pragaištingą Tėvynės naikinimo darbą, padaryti įrankiu savo tikslams įgyvendinti mūsų Tėvynėje, tai yra tave išniekinti. Šiandien jie sakosi myli liaudį ir už jos reikalą gulda galvas. Tai yra grynas melas ir neteisybė. Pažiūrėkime, mieli lietuviai, kas vyksta šiandien: „Nėra ponų nei buožių!", „Mes, valstiečiai, savose rankose turim viską ir mes patys - šeimininkai, kartu draugai ir lygūs vienas kitam proletarai!" - skamba šūkiai. Bet pažvelkime į tikrovę, ką mes matome. Į mūsų tautos vadova-

vimo postus braunasi iš rytų bolševikų agentai, supuvę siela ir kūnu, kurie tvirkina jaunimą, tą brangiausią mūsų tautos žiedą. Atsibrovėliai įsteigė kolchozus ir, su ginklu suvarę tautiečius, verčia juos vergiškai dirbti už visai menką atlyginimą, iš kurio žmogus negali pragyventi. Mokyklose uždraudė religijos dėstymą - tą tvirčiausią tautos pamatą. Tūkstantmetė istorija rodo, kad kuri tauta pamynė po kojų religijos dogmas, tos tautos išnyko. Tai ir bolševikai, pasinaudodami ta patirtimi, apšmeižė religiją ir paskelbė žmonijos priešu, nes bolševikai puikiai supranta, kad žmogus, būdamas religingas, niekuomet nesidės į tą pragaištingą tautos naikinimo darbą, nes religija nustato tikrąsias gyvenimo gaires, pagal kurias žmogus turi žengti į gražų, kilnų ir kultūringą gyvenimą.

„Raudonieji taikos apaštalai“ griaua ir uždarinėja mūsų bažnyčias, draudžia jose atlikinėti religines apeigas, apdėdami jas mokesčiais. Persekioja inteligentiją, kuri lanko bažnytines apeigas. Griauna ir mūsų istorinius smūtkelius pakelėse, ir tautos didvyrių biustus, išsprogina įvairius tautos paminklus, griaua iššaudytų ir ištremtų lietuvių sodybas, žvėriškai naikina tai, ką lietuvis sunkiu darbu per ištisą eilę metų buvo sukūręs. Ką lietuvis sukūrė savo Tėvynėje, jis įrodė pasauliui, kad lietuvių tauta moka gyventi ir pati valdyti, tą šiandien iš rytų įsiveržę „raudonieji taikos apaštalai“ su pasityčiojimu barbariškai naikina ir griaua.

Daug lietuvių su skaudančia širdimi žiūri į išniekintą Tėvynę, bet nedrįsta stoti į atvirą kovą prieš savo tautos naikintojus. Yra dar ir tokių lietuvių, kurie nejaučia savo pareigos prisidėti prie Tėvynės išsilaisvinimo kovos. Jie, visaip dangstydamiesi, pataikauja okupantui, kad jo neišvežtų į Sibirą ar nepažemintų pareigose. Lenda į visokias bolševikines organizacijas ir ten nesąmoningai kenkia savo tautai. Atsisakę įgimtų tradicijų, išsižada Tėvynės ir kilniųjų idealų.

Nebetoli jau ir ta diena, kada laisvės trimitai skelbs laisvę ir pašauks tave, lietuvi, prie atsiskaitymo stalo, o tu būsi tuščiomis rankomis. Tuomet raudonuojančiu veidu ir baisia gėda turėsi prisipažinti, kad nesi vertas to brangaus lietuvio vardo. Tad, kol dar nevēlu, atsisakyk tų baisių bolševikinių žabangų, kurie nori tave suvilioti kaip į voratinklį ir pastatyti tautos priešu. Netikėk tu jais, nes jie yra vilkai avies kailyje. Nebepataikauk bolševikams ir ruoškis išsilaisvinimo kovai, kuri jau prie vartų. Ir kuomet pašauks Tėvynė, būk pilnai pasiruošęs.

Tu, lietuvi, šiandien turi būti stiprus ir galingas, lyg koks karo laivas, kuris nebijo jokių audrų nei stipriausių jūros bangų. Jis tam turi stiprų ir galingą inkarą, kuris išlaiko laivo lygsvarą. O tavo, lietuvi, inkaras turi būti karšta Tėvynės meilė, kuri tave išlaikys ir neleis išstumti iš gyveni-

mo lygsvaros. Ir tuomet tu neateisi prie laisvės atsiskaitymo stalo tuščiomis rankomis, bet atneši gražų laurų vainiką.

Brangus lietuvi! Šiandien tave šaukia Lietuvos Laisvės Sąjūdis į vieną išsilaisvinimo frontą, o tavo, lietuvi, pareiga - nesudrebėti, kad ir tektų lietuvišku krauju pasirašyti po laisvės išsilaisvinimo aktu.

Daug Lietuvos sūnų bei dukrų jau sudėjo savo gyvybes ant Tėvynės išsilaisvinimo aukuro. O mūsų šventa pareiga - ne sudrebėti, bet tęsti pradėtus jų žygius.

Tai į kovą už savo tėvų žemę! Prikelsime naują ir gražią Tėvynę Lietuvą ir papuošime jos padangę gražia trispalve vėliava, kaip gražusis pavasario gegužis kad puošia gamtą įvairiaspalviais žiedais.

Pirmyn į kovą!

P[ar]t[izanas] *Lingonėlis**

Kovojantis lietuvis (Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės organas), 1952 05, Nr. 5, GAMF, inv. Nr. 17. Nuorašas, mašinraštis.

267 *dokumentas*

Apie Lietuvos laisvės siekį

LLKS - tautos dvasia

Praamžiaus lėmimu mūsų tauta apsigyveno Nemuno upyne tarp Rytų ir Vakarų, tarp dviejų grobuonių, kurie, varžydamiesi tarpusavyje, visą laiką mums prapultį rengė. Matomai, Praamžius taip viską sutvarkė, kad ir anie galiūnai turėtų ko iš mūsų pasimokyti, kad ir jie į gyvenimą tam tikru laikotarpiu įeitų žmonėmis.

Istorijos eigoje mūsų tauta čia, sukūrusi galingą valstybę, lėmė kitų tautų rytojų - teikė joms prieglobstį nuo jų priešų; čia, valstybiškai žlugus, pati pateko į svetimųjų priespaudą, bet kaip tauta ji išliko visuomet gyva ir gaji.

Gražūs buvo nepriklausomybės laikai. Daug didingų laimėjimų buvo pasiekta tais laikais tiek kultūrinėje, tiek ekonominėje srityse. Ne veltui mes didžiavomės tais pasiekimais. Jais stebėjosi ne tik mums draugingų tautų atstovai, bet nusistebėjimą pareiškėdavo ir mums

* Lingonėlis - Steponas Erstikis.

prapulties geidę. Tie laimėjimai tuo didingesni, kai jie buvo pasiekti gyvenant tarp taip nedraugingų kaimynų, kurie buvo lygiai tiek panašūs, kiek ir skirtingi.

Nors ir sunkus tiesos kelias, bet jis ir tikras, nes galų gale tik tas kelias atneša laimėjimą. Po Didžiojo pasaulinio karo Vakarų demokratiniam pasauliui ir po didelių pastangų nepavyko įgyvendinti visoje žemėje tiesos. Didžiojo karo pasėkoje Rytuose milijonais žmonių lavonų grįsdamas sau kelią bolševizmas būt žmogui vadovu pasišovė. Vakaruose gimė nacionalsocializmas, paniekinęs visas kitas tautas, save paskelbęs viršžmogiu ir tuo vertęs kitus jam vergauti.

Lietuvio nežavėjo nė vienas kaimynų pasirinktas kelias. Jis pilnai suprato, kad tų dviejų jėgų susikirtimas yra neišvengiamas, kaip kad neišvengiamas ir jų išnykimas nuo žemės paviršiaus, nes, savyje neturėdamos sveiko prado, jau savo prigimtyje jos buvo pasmerktos išnykimui.

Pirmosios bolševikinės okupacijos metu lietuvių tauta priešinosi pasyviai, laukdama, kol dvi piktosios blogybės susikabins mirčiai. 1941 m. birželio mėn. lemtingomis dienomis lietuvių tauta pasirodė esanti gaji ir pasiryžusi atkurti savitą valstybinį gyvenimą. Deja, jai nebuvo lemta, vieną okupaciją pakeitė kita. Ir vėl lietuvių tauta kaupė jėgas ir ruošėsi kam tai lemtingo.

Kai raudonoji piktybė, mušdama rudąją, antrą kartą užgriuvo Lietuvą, lietuviai lyg kokios paslaptingos jėgos varomi apsisprendė vieningai: jei gu bolševikai pravedė baisingą terorą pirmosios okupacijos metu vien už tai, kad lietuvis šventai mylėjo gimtąją žemę ir buvo nuo jos neatplėšiamas, tai dabar jis jokių būdu nepakės šios tautos, kuri nepasiduos lengvai varoma į bolševikinį žvėryną. Ta paslaptingoji jėga buvo senovės vyčių dvasia. Lygiai kaip senovėje vyčiai, pastebėję pavojaus Tėvynei degančias ugnis aukštuose kuoruose, rinkosi į pulkus, taip antrojo bolševikmečio pradžioje būrėsi vyrai prie laužų, tvirtai pasiryžę ginti gimtąją šalį ir jos nuo amžių nusistovėjusias tradicijas. Tėvai laimino sūnus į mirtį suprasdami, kad tik savoje žemėje lietuvis gali būt žmogum, kad tik nepaniekinęs prosenelių ir senelių išminties ir patirties sukurs naują ir gražesnę gyvenimą. Lietuvis negalėjo sutikt su bolševizmo žmogaus nužmoginimo idėja, - taip iš giliai antibolševikinės tautos dvasios gimė *partizanas*.

Lietuvių tauta, eidama protėvių keliais, išugdė partizaną. Partizanas pakėlęs ant savo pečių sunkią išsilaisvinimo kovos našta, ypač tuo mo-

mentu, kai mes, būdami atskirti nuo laisvojo pasaulio, nežinojom tikrosios padėties. Bet ir čia sveikos tautos ugdytas partizanas sveikai galvojo: Vakarų demokratijos neišduos mūsų tautos bolševizmo valiai. Šiandien tas jau pilnai aišku kiekvienam iš girdimų ir lietuvių kalba transliacijų iš laisvojo pasaulio. Partizano pasirinktas kelias pasirodė teisingas. Tautos išugdytas savas pasididžiavimas paskui save patraukė ir didžiąją tautos dalį eiti ir per bolševikmetį žmonėmis.

Sveika tauta, sveikai apsispręsdama, rado savyje vadų, kurie sugebėtų tautai ir šiuo metu vadovauti. Bet ar jie galėjo atsisakyti nuo tautos lėmimo ją vesti ir per šį skausmo kelią? Taip gimė LLKS - lietuvių tautos valios reiškėjas ir vykdytojas.

Ne veltui sveika tauta didžiavosi savo sveikaisiais sūnumis - partizanais, - šiandien visas laisvasis pasaulis didžiuojasi ir stebisi mūsų tauta, kad ji, vieningai susitelkusi į LLKS, nežiūrint baisiausio teroro, nepraranda vilties ir su žmogiškuoju pasitikėjimu skina kelią į laisvą rytojų. Ne vienas Vakarų pasaulio atstovas yra padaręs pareiškimų, kad ir šiandien Lietuvoje demokratinis principas yra gilus. Bet ar tai naujenybė mūsų tautai? Ar to paties nerasime senovės mūsų kunigaikščių valstybėje, kai mažumos tvarkėsi laisvai ir gaudavo įvairiausių privilegijų, ar ne ta pačia mintimi Knygnešys per pavojus žygiavo iš Rytprūsių su knygų ryšulėliu, ar ne dėl to savanoris Kūrėjas ryžosi pralieti kraują, kad lietuvis būtų sau žmogus? To paties buvo siekiama ir nepriklausomaisiais metais, kai lietuvis lietuviu turėjo bendradarbiauti su kitataučiu, kurdamas žmonijai skaidresnį rytojų.

Didinga tautos praeitis davė ir duoda jėgų didingai žengti ir per bolševikmetį. Lietuvis, gindamas žmogiškąją „aš“, ir mirt nebijo. Partizanas perneša viską, pakelia visus sunkumus, su šypsena veide net ir gyvybę aukoja, kad jo mirtis išlaikytų tautą gyvą. Jis gerai supranta, kad miršta tik paskiri žmonės, bet ne tautos. Tuo labiau nemirs taip stipriai gyvybinga lietuvių tauta. Tauta, turėdama sūnų, kurie už ją aukojas, amžiais bus gyva. Tai vėl paveldėjimas iš prosenelių, tai jų dvasia. Lietuvis niekuomet nesišvaistė savo gyvybe cirko arenoje ar dėl damų, bet rado tikslingiau savo gyvybę paaukot Tėvynės gerovei.

Partizanui lengvai pernešami visi sunkumai, nes su juo žengia visa tauta. Beribiu pasiaukojimu ir pasišventimu tęsiama išsilaisvinimo kova per aštuonerius metus davė karžygiškiausių ir gražiausių pasiaukojimo, drąsos, ištvermės, artimo bei Tėvynės meilės pavyzdžių. Kiek daug karžygiškų darbų yra atlikę karštinčiai senutėliai, suaugę jaunuoliai ir net

vaikai! Visiems artimas Tėvynės skausmas, visi jį pergyvena ir kaip galėdami atiduoda savo pareigą Tėvynei. Tūkstančiai lietuvių, ištremtų į Sibirą, gyvena viena viltimi ir lūkesčiais su Tėvynėje kovojančiais, kad tiesa nugalės klastą ir smurtą, kad pavergtoji Tėvynė numes sunkų vergijos jungą ir kaip laisva valstybė kitų laisvų valstybių tarpe galės atiduoti savo pareigą žmonijai.

Ne svečiu į Lietuvą atvyko bolševikai, bet šeimininko nužmogint, kad jis pats savame krašte nebūtų kurtų. Bet lietuvis ir ne svečiu sutiktam turi didybės savo darbais ir pavyzdžiais ir anam žmogaus kelią parodyti. Lietuvis tiki, kad ir ne svečio širdyje dar rusena žmogiškoji kibirkštėlė, kuri išaugusi galinga liepsna gali jį apvalyti.

Prieš akis stovi Niurnbergas, kuriame vienas iš sėbrų, neradęs kelio gyvenimui grįžti žmogumi, turėjo progos pasisūpuoti, kad daugiau geležiniu batu nemindžiot šios žemės. Bolševizmas jau ten pasmerkė pats save, sutikdamas, kad žmogžudžiai nėra verti ir tos virvės, kuri reikalinga už jų darbus juos palydinti į paskutinę kelionę. Ar tai nebuvo jau tada įspėjimas jiems grįžti žmonėmis gyvenimui?

Nors skaudūs fiziniai sunaikinimai palietė lietuvių tautą, bet dvasioje ji didi ir nepalaužiamai tiki laisvu gyvenimu. Ji tiki, kad bolševizmas, išipynęs savo beprotybėje, sprogs pats savyje. Atidžiau pasekę pasaulyje vykstantį vyksmą, rasime daug faktų tam teigimui patvirtinti. Naciams už jų nusikaltimus Niurnbergas buvo surengtas tik karą pralaimėjus. Bolševizmo nusikaltimai prieš žmoniją jau šiandien keliami aikštėn ir pasmerkiami ne vien tautų viešosios opinijos, bet kaip tautinių, taip ir tarptautinių oficialių instancijų. Bolševizmas siunta agonijoje, bet iš savo pinklių išsinarplioti negali. Paneigęs žmoguje dievišką pradžią, kurdamas žemėje nebūtį, pats nesulaikomai į tą nebūtį rieda. Ginklo pagalba, gal ir atomo bombos forma, tebus reikalinga tik kaip priemonė bolševizmo užguitoms armijoms grįžti į nuteriotas tėviškes jų atkurti.

Sveika tauta, išugdžiusi *Partizanų*, kuris davė pagrindą LLKS, turi kuo didžiuotis, kiek lygiai LLKS didžiuojasi ją išugdžiusią tautą.

Tautos ir kartų kartos didžiulis lietuvių išsilaisvinimo kova, bet lietuvis atsakys: pasirėmęs protėvių patirtimi ir išmintimi, vadovaudamasis karžygių dvasia, aš tik žmogumi - lietuviu perėjau bolševikmetį.

Prie rymančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1952 06, Nr. 4 (20), GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

Laisvės kovos prasmė

Apie laisvės kovą ir didvyriškumą

Ateities istoriką, kuris atskleis dabartinio mūsų tautos gyvenimo puslapius, labiausiai stebins du dalykai. Pirmiausia jis turės stebėtis neregėtu dabarties vergijos baisumu, pavyzdžio neturinčiu žiaurumu ir ta taip nepaprastai išstobulinta komunistinės vergijos sistema, kuri, rodos, turėtų užslopinti paskutinį laisvojo žmogaus alsavimą, paversti visišku vergu ne tik fiziniu, bet ir dvasiniu atžvilgiu. Tačiau dar labiau ateities istoriką stebins tai, kad tauta po šios baisios vergijos jungu ne tik nesuklupo, bet sugebėjo vesti tokią nepaprastai sunkią ir didžią kovą. Ir klaus anas istorikas: iš kur sėmėsi sau ištvermės ir jėgos dešimtys tūkstančių partizanų, kurie geriau pasirinko mirtį negu baisiąją priešo vergiją, iš kur sėmėsi sau jėgų pavergtieji, kurie geriau pasirinko kankinio vainiką negu išdavystę? Ir, ieškodamas atsakymo į tuos klausimus, jis su tylia pagarba turės nulenkti savo galvą prieš mūsų tautos nepaprastą dvasinę didybę.

* + *

Tie, kurie laisva valia atiduodavo gyvybę už idėją, tie, kurie geriau sutikdavo iškentėti kankinio mirtį, kad nereikėtų padaryti išdavystės, tie visada bus laikomi didvyriais. Šiandien kiekvienam Lietuvos valsčių rasime šimtus tokių pavyzdžių. Kiekvienas valsčius turi mažiausiai kelias dešimtis partizanų, kurie neteko gyvybės tesėdami pasiryžimą geriau žūti, bet neišduoti laisvės kovos idėjos. Kiekvienam valsčių rasime daugybę pavyzdžių, kur tardomieji sutiko geriau iškentėti kankinių mirtį ir pasmerkimą, bet neišdavė savųjų. O kiek žmonių išdrįso ir išdrįsta šioj baisioj kovoje rizikuoti ne tik savimi, bet ir savo artimaisiais! Didvyriškumo pasireiškimas mūsų tautoj šiuo metu yra masinis. Todėl ateities istorijoje šis mūsų tautos gyvenimo tarpas bus vadinamas herojiškuoju ar didvyriškuoju laiku. O šalis, tiek didvyrių pagimdžiusi, dar kartą bus pavadinta didvyrių žeme.

* * *

Kaip visada lemiamais gyvenimo momentais, taip ir baisiajame šių dienų bandyme kiekvienas atskiras žmogus pasirodo, kas jis iš tikrųjų

yra. Šiuo laiku aiškiau kaip niekad sužvilga atskirų žmonių kilnumas ir dvasinė didybė. Tačiau šalia to geriau kaip niekad turi progos pasireikšti ir atskirų žmonių niekšybė bei dvasios žemumas. Paskutiniai reiškiniai, be abejo, meta šešėlį ir ant mūsų tautos šiuo herojiškuoju jos gyvenimo momentu. Bet reikia atminti tai, kad tam tikrą žemąją prigimties pusę turi kiekviena tauta ir net kiekvienas atskiras žmogus. Tačiau ir anos tamsiosios dėmės negali užtemdyti to, kas yra iš tikrųjų šviesu ir didinga. Tie šešėliai greičiau tik paryškina ir suteikia dar didesnę vertę viskam, kas šioj sunkioj tautos kovoj sužvilgo tikrojo heroizmo šviesa.

* * *

Ar aktyvus pasipriešinimas pavergėjui sumažino, ar padidino mūsų tautos nuostolius? Vienu atžvilgiu, be abejo, padidino, nes tai pareikalavo daug aukų. Tačiau kitu atžvilgiu, be abejo, sumažino, nes priešas, pajutęs, kokią reakciją sukelia tautos smaugimas, buvo priverstas skaitytis bei susiaurinti ir sulėtinti savo planus, kuriuos jis buvo paruošęs tautos naikinimui.

Labai galimas dalykas, kad nesipriešinimas pavergėjui mūsų tautai būtų buvęs mažiau nuostolingas negu priešinimasis. Bet ar tauta galėjo nesipriešinti ir kodėl ji priešinosi? Greičiausiai todėl, kad jai pasirodė per daug žema ir negarbinga nusilenkti paniekai, barbarybei, tapti bjauriausių dvasios išsigimėlių mindžiojama verge. Vadinasi, tauta pakilo į kovą gindama savo žmogiškąją vertingumą, gindama tai, kas visiems laisviems ir doriems žmonėms yra brangu. Tuo ji pasirodė kaip kilnus ir vertingas žmonijos bei tautų bendruomenės narys. Tuo ji įnešė savo indėlį į bendrąją žmonijos kovą dėl laisvės ir žmogiškumo idėjų. Todėl suprantama, kodėl jau šiuo metu, kol laisvės priešams dar nėra paskelbta galutinė kova, pasaulis su pagarba ir palankumu sužiuro į mūsų mažąją šalį.

*Karingis**

Prie romančio Rūpintojėlio (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1952 06, Nr. 4 (20), Pasvalio viešoji biblioteka. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: N. Gaškaitė, *Pasipriešinimo istorija*, Vilnius, 1997, p. 301-302.

* Karingis - Bronius Krivickas.

Vyčių sąjungos 1952 m. birželio 1 d. kreipimasis
į partizanus, kviečiantis kurti Vyčių sąjungos organizaciją

Broliai ir sesės partizanai!

Beveik prieš aštuonerius metus, raudonajam marui antrą kartą užpūdus Lietuvą, mūsų tauta pakilo į pasyvų ir ginkluotą pasipriešinimą bolševizmui ir savo krašto išdavikams. Ji pakilo su šviesia viltimi, jog Vakarų pasaulis nebus toks žabalas ir, nuplėšęs kruvinojo bolševizmo kaukę, pradės kryžiaus žygį prieš šią žmonijos priešą, niekšingai mindžiojanti tautų bei žmonijos laisvę. Ji pakilo su tvirtu tikėjimu širdyje, jog tik jos kova ir aukos bus svarbiausias argumentas laisvei atgauti. Ir šioje nelygioje ir garbingoje, ir teisingoje kovoje tauta negailėjo aukų: tūkstančiai geriausių jos sūnų ir dukterų savo krauju nulaistė savo tėviškės žemę, tūkstančiai jų mirė kankinių mirtimi kalėjimų rūsiuose, dešimtys tūkstančių buvo sugrūsti į lagerius lėtai bado mirčiai, o šimtai tūkstančių buvo išplėsti iš gimtųjų sodybų ir ištremti į laukinį Sibirą. Kova tęsėsi ir kasdien sunkėjo, tačiau jos tikėjimo savo, kaip tautos ir žmogaus, teise ir laisve nepajėgė palaužti raudonųjų žmogėdrių teroras, neužgesino jos vilčių ir praregėjimų Vakarų Pasaulio kelti šampano taurių draugiški toastai mūsų budeliui. O tos kovos prieky nepalaužiami ėjo ir eina partizanai. Ir šiandien, kada Vakarai, pažadinti Kremliaus tironijai besipriešinančių tautų kraujo upeilio, prasiveržusio pro geležinę uždangą, ir pajutę prie savo gerklės slenkančią kruviną bolševizmo ranką, subruzdą skubiai rengtis žūtbutinei kovai, mes, partizanai, matydami savo vilčių netolimą išsipildymą ir sudėtų laisvės kovoje aukų prasmingumą, dar labiau esame pasiryžę viską paaukoti savo tautos išsilaisvinimui, bet... ar tuo laisvė bus baigta?

Jau antri metai iš Vakarų kasdien skrieja į mus radijo bangomis ten esančių susibankrutavusių partijų bei kt. vadų pabėgėlių (ne tremtinių, kaip jie patys save vadina) ir Vakarų propagandos įtikinėjimai, garantijos: „Mes jus išlaisvinsime!“, „Mes aukojamės ir kovojame dėl lietuvių tautos laisvės“, „Mes, mes... ir mes...“. O kur ištikimiausi lietuvių tautos sūnūs ir dukros - laisvės kovotojai? Kodėl taip vengiama paminėti Lietuvos Laisvės Sąjūdį? Kodėl tylima apie milžinišką tautos įnašą laisvės kovoje? Kodėl, kodėl?!

Prieš akis iškyla 1944 m. vasara. Pro banguojančius javų laukus ir pakelėse palinkusius rūpintojėlius, keliaklupsčiaudama okupantams vokiečiams, skuba minia žmonių į Vakarus. Mes matome joje artėjančios rau-

donosios pabaisos išgąsdintas moteris ir vaikus, matome mūsų mokslo ir meno pažibas (tai iš dalies teisinga), bet... matome ir tuos, (o jų nemaža), kurie dar taip neseniai statėsi tautos vadovais, jos laisvės kovotojais ir iškilmingai prisiekinėjo, klykavo: „Mirsim, bet nevergausim!“, „Tas ne lietuvis, kuris Tėvynę bailiai, kaip kūdikis, apleis!..“ Ir stovime mes - ūkininkai, darbininkai, moksleiviai, sugniaužę kumščius, su giliu skausmu širdyje, o lūpos šnabžda: „Jie - mūsų vadai - organizatoriai - bėga... bėga it žiurkės iš skendimui pasmerkto laivo... Paliekame vieni...“ Ir mūsų krūtinėje išsiliepsnoja plieninis ryžtas: „Mes liekame! Tesiaučia audros, bet nepaliksime tavęs, tėvų žeme!“

Ir atūžė audra, atnešdama naują vergiją, tačiau tauta, palikusi be vadų, be vieningos organizacijos, be vieningo veikimo plano, ne palūžo, o gairėliškai pakilo į pasyvų ir ginkluotą pasipriešinimą. Kovų sukuriuose iš laisvės kovotojų eilių augo nauji organizatoriai - vadai, kurie ir kritiškiausiu momentu (Vakarų broliavimosi su bolševikais metu) neleido nusvirti laisvės kovų vėliavai ir, jausdami, kad visame krašte vykstanti kova turi tą patį tikslą, ir gerai suprasdami plačiai organizuoto veikimo reikšmę, savo krauju, savo pasiaukojančiu darbu nutiesė kelius į vieningos organizacijos (LLKS) bei vadovybės sukūrimą. Ne kas kitas, o tik kovų laukuose išaugę vadai savo auka bei pasišventusiu darbu vadovauja ir šiandien šiai sunkiai kovai, savo svarbiausiais uždaviniais pasistatę „kiek galint gelbėti skaudžioje būklėje atsidūrusią tautą ir organizuoti, paruošti, bei galimai daugiau išsaugoti tautos jėgas aukščiausiam kovos tikslui - laisvos ir nepriklausomos, demokratinės Lietuvos Respublikos atkūrimui“ (Iš LLKS kreipimosi į visus laisvės kovotojus). Ir ši kovos vėliava - LLKS pasistatytieji uždaviniai - buvo stipriu veiksmu, subūrusiu po ja vieningon kovon prieš okupantą visus lietuvius, nežiūrint jų pažiūrų ir įsitikinimų skirtumų, palikusius savo gimtajame krašte ir pakilusius į pasipriešinimą.

LLKS, kaip karinės organizacijos, pasirinktas kelias - suburti tautą vieningon kovon prieš bolševizmą - yra teisingas, tačiau, kaip šių dienų šviesoje išryškėjo, mūsų tautos vedama kova dėl laisvės bolševikinės vergijos jungo nusimetimu nepasibaigs, o tęsis ir toliau, tik, žinoma, įgaus kitą pobūdį ir formą. Šios tolimesnės kovos tikslas - tai apgynimas tautos teisės pačiai spręsti savo ateities likimą, pasirenkant naują santvarką bei valdžios aparato sąstatą ir užtikrinant sąlygas greitai demokratinei - kultūrinei pažangai.

Tautos, palikusios ilgametį kritišką būklę, sugebėjimas susiorganizuoti, jos kraujo aukos, pasišventimas ir valingumas kovoje su bolševizmu - mirtinu visos žmonijos priešu - dėl tautos ir žmogaus teisių bei laisvės - tai argumentai, kurie rodo jos didžiulį įnašą bendroje žmonijos kovoje

su bolševizmu ir subrendimą savistoviam gyvenimui, todėl bet koks ateityje pašalinių jėgų diktatas turi būti griežčiausiai atmestas. Ne mažiau tautai yra nepriimtinas ir į Vakarus pabėgusių mūsų politinių partijų vadovų (partijų, piršusių tautai pražūtingą Hymanso planą - uniiją su Lenkija, partijų, kurios dar 1926 m. kone ištūmė Lietuvą į bolševikų glėbį) ir kitų vadų pareikštas noras vadovauti išsilaisvinusiai tautai jos atkūrimo darbuose. Ne vien tik juoda partijų praeitis, bet ir nūdienos rietenos jų tarpe yra atestacija, kurios negali užtušuoti ir saldžiausi jų „čiulbėjimai“ per Vakarų radiją. Ir joks jų tylos suokaltis apie tautos kamieno didžiulį įnašą laisvės kovoje neturi išdilinti iš tautos atminties tų, kurie sunkiausiu metu nepaliko jos ir dėl jos teisių ir laisvės žuvo kovos lauke ar buvo nukankinti MGB tardymo rūsiuose, kenčia konclageriuose ar Sibiro ištėrime, kovoja ir dirba žiauriausio bolševikinio teroro sąlygose. Tauta turi pasirinkti ir, be abejo, ras iš likusių gyvų savo ištikimų sūnų ir dukrų tarpo, nešusių kartu jos sunkią dalį ir savo kova, savo auka švietusių jai tamsioje vergijos naktėje, pakankamai sau tinkamų vadovų bei organizatorių atsikūrimo darbuose, kurie, aišku, pareikalaus ne mažiau pasišventimo ir pasiaukojimo kaip nūdienu. Tačiau visa tai reikalauja jau šiandien parengti tautą šiam kovos barui, ko LLKS nesiima ir dėl įvairių priežasčių negali imtis. Šiai kovai vesti ir tapo įkurta Vyčių Sąjunga.

Broliai ir sesės partizanai! Bet kokios rezistencijos organizacijos ugdymas ir veiklos plėtimas bolševikinės okupacijos sąlygose be ginkluoto pagrindinio veikimo yra visiškai neįmanomas, todėl, tikėdamiesi rasti jūsup tarpe pritarimą ir paramą mūsų siekimams bei pastatytiems uždaviniams, kviečiame jus įsijungti ir į Vyčių Sąjungos eiles, kuri, tarp kitų savo pastatytų uždavinių, vienu iš pagrindinių laiko teikimą visokeriopos paramos LLKS jo kovoje su bolševikais. Vyčių Sąjungos įkūrimas ir partizanų įsijungimas į ją nėra LLKS skilimas ar skaldymas, bet tik tautos vedamos dėl laisvės bei ateities kovos fronto išplėtimas ir pastangos įtraukti ton kovon platesnius visuomenės sluoksnius, ypač intelektualines pajėgas, kurios savo darbu galėtų žymiai sustiprinti ir sąjūdžio veiklą. Mes tikime, kad tie, kurie šiandien ištvermingai kovoja ir aukojasi dėl savo tautos laisvės, rūpinasi jos ateitimi ir gerove, nebus abejingi mūsų kvietimui ir prisidės prie Vyčių Sąjungos uždavinių įvykdymo.

Vyčių Sąjungos centro valdyba

Okupuota Lietuva, 1952 m. birželio mėn. 1 d.

GAMF. Nuorašas, mašinraštis.

Publikuota: *Laisvės kovų archyvas*, 1993, Nr. 7, p. 131-133.

Vyčių sąjungos programinės nuostatos**Vyčių Sąjunga ir jos santykiai su LLKS**

Vyčių Sąjunga! Kas per nauja organizacija? Koks jos tikslas? Iš kur ji kilo? Nejaugi įvyko skilimas Lietuvos Laisvės Sąjūdyje (LLKS)? Tai klausimai, kurie kils kiekvienam lietuviui, pirmą kartą susidūrus su tuo pavadinimu, o ypač atidžiai sekančiam lietuviškojo pagrindžio vystymosi ir kovos eigą. Norint tiksliai ir aiškiai atsakyti į šiuos klausimus, pirmiausia turime nors trumpai pasekti pagrindžio vystymąsi ir jo tikslus antrosios bolševikų okupacijos metu.

1944 m. vasarą vokiečių okupacijos metu nepaprastai išaugusį, deja, dėl partinių rietenų ir įvairių intrigų nepajėgusį sudaryti vieningos vyriausios vadovybės, pagrindį, vedusį pasyvų pasipriešinimą prieš nacistinius okupantus ir organizavusį tautą įvairių organizacijų rėmuose lemiamai išlaisvinimo kovai, ištiko skaudus smūgis, nes daugelis jo vadų-organizatorių, nesulaikomai priartėjus prie Lietuvos amerikiečių atgavintai ir viskuo aprūpintai bolševikų lavinai, paspruko į Vakarų. Tačiau įaudrinta tauta, palikusi be vadų, be vieningos organizacijos, be vieningo veikimo plano, nepalūžo bolševikams antrą kartą okupavus kraštą ir, tikėdamasi greito susikirtimo tarp Vakarų demokratijos ir bolševikų, nugalėjus nacistinę Vokietiją, pakilo į pasyvų ir ginkluotą pasipriešinimą. Tačiau tautos viltys greit nesipildė ir užsitęsusi kova su sužvėrėjusiu okupantu pareikalavo didžiulių aukų. Jas ypač padidino neturėjimas vieningos organizacijos ir vadovybės. Šį kritišką laikotarpį geriausiai apibūdina LLKS Taryba savo kreipimesi (1949 m. kovo mėn. 1 d.) į sąjūdžio dalyvius ir visus krašto gyventojus: „Bolševikai išnaudojo tą padėtį. Stipriau pasireiškusių atskirus organizacinius vienetų daužė dalimis, įvairiausiais būdais išprovokuodami, naikino jų vadovybes. Atskirų organizacinių vienetų pastangas organizuoti, pasikeisti įgyta patirtimi susidūrė su įvairiais sunkumais ir didžiausiais trukdymais iš priešo pusės. Trukdymų viršūnė buvo tai, kad priešas, pasinaudodamas plačiuose visuomenės sluoksniuose patikėjimą turėjusiu Lietuvos judu (dr. J. A. Markuliu) ir jo bendrininkais, paėmė į savo rankas centrinių laisvės kovos sąjūdžio vadovavimą BDPS Centro Komiteto vardu, kas ne tik sustabdė tikrojo susijungimo pastangas, bet labai didele dalimi sugriovė ir tai, kas jau buvo padaryta. Griaunančiais įsakymais, sąmoningai paruoštomis

klaidinančiomis informacijomis tie judai sąjūdžio organizacinių vienetų vadovybėms davė beprasmių darbo, iššaukė klaidingus jų veiksmus, demoralizavo kai kuriuos sąjūdžio kovotojus bei dalyvius. Pigiais pažadais užmigdę naivesnių sąjūdžiui vadovaujančių asmenų budrumą, atitraukė juos iš sąjūdžio eilių ir, paėmę savo tariamą globon, sulikvidavo. Į sąjūdžio eiles, o kartais net į vadovybes, išpraudė savo agentus, per kuriuos rinko sau reikalingas žinias ir pagal jas vykdė sąjūdžio laisvės kovotojų bei dalyvių naikinimą. Padarytoji networka sudarė puikiausias sąlygas piktos valios asmenų ir nesąmoningo elemento savavaliavimams. Beprasmiškai kentėjo gyventojai, žuvo laisvės kovotojai, eikvojosi tautos jėgos. Tautos laisvės kovos sąjūdžiui atėjo kritiškas momentas. Tačiau sveikosios laisvės kovos sąjūdžio jėgos tą krizę nugalėjo. Kupini skaudžios patirties sąjūdžio organizaciniai vienetai vėl pasuko į sunkų, prieš didžiausiomis pastangomis trukdomą, savarankiškos centralizacijos siekimo kelią."

1949 m. vasario 16 d. po įtempto, didelių aukų pareikalavusio darbo tas siekimas buvo įgyvendintas, visas krašto sąjūdžio jėgas sujungus į vieningą visuomeninę karinę organizaciją - Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdį. LLKS įkūrimu ir baigėsi pirmasis pagrindinio vystymosi laikotarpis.

Koks LLKS tikslas? Į šį klausimą aiškiausiai atsakoma anksčiau minėtame LLKS Tarybos kreipimesi: „LLKS tikslas yra atstatyti laisvą, nepriklausomą, demokratinę Lietuvos Respubliką. Tam tikslui atsiekti LLKS svarbiausieji uždaviniai yra slopinti okupantų bei savo tautos išdavikų daromas tautos dvasinio ir fizinio naikinimo, krašto nuskurdinimo ir kolonizacijos pastangas, visais įmanomais būdais padėti skaudžios okupacijos kančias pernešančiai tautai ir organizuoti, parengti bei išsaugoti jos jėgas galutiniam išsilaisvinimo kovos žygiui."

Laisvės Kovos Sąjūdžio centralizacija buvo sunkus smūgis priešui, kuriam, nežiūrint jo įdėtų didžiausių pastangų ir padarytų sąjūdžiui didelių nuostolių, jau net iki šių dienų nepavyko LLKS visiškai užslopinti. Ši sunki, jau aštuonerius metus užtrukusi kova aiškiausiai įrodo LLKS gyvybingumą, kuris galimas tik turint stiprią atramą tautoje, tačiau, reikia pripažinti, ji per tokį ilgą laiką išsekino ir sąjūdžio jėgas, ypač intelektualines, kas žymiai sumažino galimybes vykdyti pasistatytus uždavinius, nes LLKS buvo priverstas pasinerti giliau į pagrindį, kad išsaugojus savo jėgas ir organizuotumą paskutiniame išsilaisvinimo kovos žygiui. Todėl kilo būtinas reikalas, kad į sąjūdžio darbą įsijungtų naujų intelektualinių pajėgų, tačiau didelė dalis mūsų inteligentijos tuo atžvilgiu laikosi pasyviai, net dalis bando neigti laisvės kovos būtinumą. Kuo jie tai

motyvuoja? Vieni tvirtina, jog Lietuvos nepriklausomybės atstatymas yra galimas tik Vakarų demokratijai sutriuškinus komunizmą, todėl dabar vykstantis tautos pasipriešinimas, ypač ginkluotas, yra nereikalingas, net žalingas, nes atneša tautai tik skaudžius nuostolius ir iššaukia didesnes priešo represijas, gi Vakarams nugalėjus Lietuva savaime atgaus laisvę; antri, pateisindami savo pasyvumą, ieško sąjūdyje klaidų ir juodų dėmių; treči savo pasyvumą aiškina tuo, esą neaišku, dėl kokios Lietuvos ateities sąjūdis kovoja, todėl šiandien vien tik kova dėl laisvės, kurios galutinė sėkmė priklausys tik nuo tarptautinių įvykių mums palankios raidos, nepateisinanti tolimesnio tautos jėgų eikvojimo, kai ši kova jau iššaukė Vakarų opinijos palankumą ir užtikrinimą dėl laisvos ateities.

Žinoma, lietuvių tauta tegali atgauti savo nepriklausomybę tik laisvųjų tautų bendruomenei, vadovaujamai Vakarų demokratijos, sutriuškinus komunizmą. To niekas ir nemano neigti. Vienos mūsų tautos pastangos, nors ji ir visa pakiltų į ginkluotą išsilaisvinimo kovą, čia, aišku, lemiamo vaidmens nesuvaidins, bet ar tai turi sulaikyti mus nuo kovos dėl tautos bei asmens laisvės ir teisių, kurias mums išplėšė kruvinasis Maskvos imperializmas? Ar vergiškas nusilenkimas dvasioje prieš savo tironą nėra savęs pasmerkimas pražūčiai? Ar lietuvių tauta turi kokią ypatingą teisę, kuri nereikalauja iš jos jokių aukų bendroje žmonijos kovoje su šiuo siaubu? Kas pagaliau būtų ištikė žmoniją, jei komunistinio imperializmo pavergtos tautos būtų nesipriešinusios ir sutikusios su savo dalia?

Bent kiek giliau pažvelgus į žmonijos bei mūsų tautos praeitį ir nūdieną, išplaukia aiškūs atsakymai. Be kovos, be aukų nė viena tauta negavo laisvės ir ateityje, aišku, negaus. Ir Didžiojo Karo pabaigoje buvo susidariusios palankios aplinkybės atgauti pavergtom tautom (jų tarpe ir lietuvių) laisvę ir nepriklausomybę, tačiau ar gavome veltui? Ne, tik žūtbūtine kova, tik geriausių tautos sūnų krauju išpirkom sau laisvę ir kiekvieną gimtosios žemės pėdą. Bet ar šis laimėjimas buvo tik kelių Nepriklausomybės kovų metų vaisius? Ne! Jis buvo jau pribrandintas keliasdešimt metų trukusios lietuvių tautos sąmoningiausių sūnų ir dukterų (knygnešių, aušrininkų, varpininkų ir kt.) kovos ir jų sudėtų brangių aukų, siaučiant tamsiai ir žiauriai carinės Rusijos vergijai. Tik jų kova ir aukos pažadino tautą iš sustingimo ir nuvedė į Prisikėlimą. Bet carinės Rusijos vergija yra tik šešėlis nūdienės - komunistinės. Šiandien komunistai ne tik begėdiškai išplėšė mūsų tautai laisvę ir žiauriausiai sumindžiojo jos teises, naikina jos žmones, plėšia jos turtus ir griauja žemės ūkį, bet stengiasi įsibrauti ir į kiekvieno lietuvio vidų, išniekindami jo

švenčiausius įsitikinimus ir paversti jį žemiausiu vergu, savo aklu įrankiu. Šiam tikslui pasiekti, neskaitant jau žiauriausio teroro ir ekonominio spaudimo, organizuoja sau talkon įvairiausias tautos padugnes, griebiasi įvairiausių melagingos propagandos priemonių ir kt., kad tik palaužus tautos dvasią, kad tik užslopinus laisvės ir šviesesnio gyvenimo troškulį. Todėl tik kova, nepalaužiama kova su pavergėjais ir tautos išdavikais ir jų skleidžiama pragaištinga dvasia gali išlaikyti tautą sveiką ir nepalūžusią išsilaisvinimo žygiui bei ateities laisvam gyvenimui, o taip pat įduoti į jos rankas svarbiausią argumentą atgauti visišką laisvę ir nepriklausomybę, laisvajam pasauliui sutriuškinus komunizmą. Žinoma, ši tautos vedama kova pareikalavo ir pareikalaus aukų, bet ar išvengėm jų pirmosios bolševikinės okupacijos metu, nors aktyvus pasipriešinimo ir nebuvo? Tūkstančiai tautiečių buvo nukankinta ir nužudyta, dešimtys tūkstančių ištremta Sibiran - tai tik vienerių bolševikų veiklos metų balansas mūsų krašte. Be to, jei Maskvos imperializmo pavergtų tautų pasipriešinimas ir kova nebūtų atidengę tikrojo komunizmo veido, tai šiandien apie pavergtų tautų išsilaisvinimą ar išlaisvinimą nebūtų galima nė svajoti, nes ir likusios dar laisvos pasaulio tautos jau būtų užkrėstos šiuo raudonuoju maru ir dalis net užvaldyta Kremliaus tironų. Tik pavergtų tautų kančios ir kraujas, prasiveržę pro geležinę uždangą, atvėrė Vakarams akis, kurie, pamatę jau ir prie savo gerklės slenkančią kruviną bolševizmo ranką, dar laiku subruzdavo rengtis žūtbūtei kovai, kad tuo išgelbėjus visą žmoniją nuo baisaus pavojaus. { šią kovą, aišku, turi įsijungti visos tautos, laisvos ir pavergtos, nes komunizmas - visos žmonijos mirtinas priešas, ir jo sutriuškinimui kiekviena tauta turi duoti kuo didžiausią įnašą.

„Kas nedirba, tas neklysta“, - tai gyvenimo nepalaužiama tiesa, kurią turėtų atsiminti ir sąjūdžio kritikai. Sąjūdis nesėdėjo sudėjęs rankas, bet dirbo ir kovojo, todėl, aišku, pasitaikė ir klaidų, ir juodų dėmių, bet tepagalvoja kiekvienas, kame jų priežastys ir kokiose sąlygose tai atsitiko. Teisingai sako sąjūdžio vadovybė anksčiau minėtame kreipimesi: „LLKS Taryba prašo gyventojus, giliau neištyrus visų sąlygų ir aplinkybių, per daug lengvabūdiškai nesmerkti laisvės kovotojų už kai kur pasitaikančias ar tariamas klaidas, o stengtis patiems padėti, patarti, kad tokių klaidų būtų kiek galint daugiau išvengta. Kiekvienas, kas jaučiasi galįs ką nors geriau padaryti - teateinie ir tedarai, tauta bei sąjūdis liks jam už tai dėkingi. Bet tegul pagalvoja, ką daras tas, kas savo viską neigiančia kritika teprisideda tik prie naikinimo to, kas yra perkama brangiausiomis tautos aukomis.“ Lietuviškojo pagrindžio, palikto savo daugumos vadų likimo valiai, nueitas kovos kelias pirmame jo vystymosi

laikotarpyje aiškiausiai parodo priežastis, iššaukusias klaidas ir juodas dėmes, kurių neišvengta ir vėliau, kasdien sunkėjant kovai ir žuvus daugumai intelektualinių pajėgų, bet tai ne liaudies, nešančios visą kovos našta, kaltė, o mūsų inteligentijos, sergančios „išlikimo“ manija.

Žvilgtelėjus į LLKS tikslą, žinoma, ne vienam asmeniui kyla neaiškumų: žodžiu „demokratija“ šiandien dangstosi kruviniausias istorijoj režimas - komunistinis, juo dangstosi ir nepaprastai išsiplėtojęs JAV kapitalizmas, tad kokią demokratiją čia turi galvoj LLKS? Kaip bus sprendžiamos atstatytoj nepriklausomoj Lietuvoje išlikusios politinės, socialinės, ekonominės ir kultūrinės problemos? Tiesa, LLKS Taryba savo 1949 m. vasario mėn. 16 d. Deklaracijoje tais klausimais šiek tiek yra pasakiusi, tačiau labai miglotai - bendrais žodžiais, pav., „<...> 20. Socialinių problemų racionalus išsprendimas ir krašto ūkinis atstatymas yra susijęs su žemės ūkio, miestų ir pramonės reforma, kuri vykdoma pačioje nepriklausomo gyvenimo pradžioje.“ Kodėl LLKS vadovybė taip pasielgė? LLKS, pasistatydama vien tik visų sąmoningų tautiečių aukščiausią siekimą - laisvę ir nepriklausomybę savo tikslu, siekė įtraukti vieningon kovon visus lietuvius, nežiūrint jų politinių, religinių ir kt. įsitikinimų skirtumų. Gi užsibrėžus vienoki ar kitoki iškilusių prieš tautą problemų išsprendimo kelią, be abejo, kaip parodė vokiečių okupacijos meto po grindžio praktika, o taip pat į Vakarus pabėgusių tarpusavio rietenos, sukeltų skilimą, nesutarimų, kas būtų didžiausiu stabdžiu kovoje dėl laisvės. Todėl LLKS, ypač kaip karinės organizacijos, pasirinktas kelias buvo teisingas ir iš šio kelio neturi iškrypti. LLKS svarbiausias tikslas - atstatyti nepriklausomą, demokratinę Lietuvą ir sudaryti tautai sąlygas laisvai apsispręsti, o jos ateities gyvenimo gaires turi nubrėžti tautos daugumos paramą turintieji ar įgausiantieji politiniai ir kt. sąjūdžiai. Žinoma, šiandien jau negali kilti abejonių dėl netolimo Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės atstatymo, tačiau pagrindžio kova dėl laisvės, kova prieš supuvusią komunizmo dvasią, besiskverbiančią į tautos kūną, ne tik negali būti nutraukta, bet, priešingai, turi būti dar labiau suintensyvinama, tik, aišku, kaip teisingai pastebi dalis mūsų inteligentijos, ji turi būti dar praplėsta tautos įsisąmoninimo bei paruošimo ateities kovai dėl demokratinės, socialiai teisingos santvarkos sukūrimo ir socialinių bei kt. reformų įgyvendinimo uždaviniais. Mes neturime užmiršti tai, jog ir komunizmą sutriuškinus bus jėgų, norinčių primesti svetimą mūsų žmonėms, siekiantiems naujo laisvo gyvenimo, santvarką, primesti įvairius nutarimus, padarytus šiandien saujelės mūsų pabėgėlių, esančių Vakaruose ir siekiančių išsaugoti savo interesus be tautos, nešančios visą kovos našta, atsiklausimo. Mes neturime užmiršti tai, jog komunizmo

nugalėjimu laisvės kova nesibaigs: ginkluotą kovą pakeis dvasinė. Tautų kultūriniame, ekonominiame lenktyniavime vystysis tolimesnė kova už laisvę ir nepriklausomumą, kurio sėkmingumą kaip tik galės garantuoti sukūrimas tinkamos santvarkos, išvengiančios praeities bei nūdienos klaidų ir jungiančios visą tautą į vieningą šeimą, siekiančią sau užtikrinti šviesesnį gyvenimą. Visa tai reikalauja, jog jau šiandien tauta būtų ruošiamai kovai dėl naujos santvarkos sukūrimo, dėl teisės pačiai spręsti savo ateities likimą, o tai – tolimesnis pagrindžio vystymosi etapas, kurio uždavinių vykdymas, kaip parodė patirtis, be ginkluoto pagrindžio bolševikinio teroro sąlygose yra neįmanomas. Todėl kaip besivystytų pagrindis, kokie bekiltų nauji sąjūdžiai, visi turi remti LLKS ir kuo glaudžiausiai bendradarbiauti.

Kokios gaunasi išvados? Pirma, lietuvių tautos ginkluotas bei pasyvus pasipriešinimas komunizmui ir kova dėl laisvės yra būtini; antra, LLKS pasirinktas kelias, siekiant įtraukti visą tautą vieningon kovon dėl laisvės, yra teisingas; trečia, LLKS, kad tinkamai galėtų įvykdyti pasistatytus uždavinius, šiuo metu reikalingas aktyvios intelektualinių pajėgų paramos; ketvirta, jau pribrendo laikas kilti naujam sąjūdžiui, kuris, glaudžiai bendradarbiaudamas su LLKS, siektų išaiškinti tautos daugumos siekius bei pažiūras būsimos santvarkos ir socialinių bei kt. reformų įgyvendinimo klausimais ir, pavertęs tai savo programos punktais, organizuotų bei paruoštų tautą jų įgyvendinimui. Šios pastarosios išvados pasėkoj ir buvo įkurta Vyčių Sąjunga (VS).

VS yra tautinė, visuomeninė, politinė-kultūrinė organizacija, kuri iki paskutinės nepriklausomybės kovos veikia slapta, vadovaudamasi tautiniu ir politiniu sąmoningumu, savitarpiniu pasitikėjimu ir griežčiausios drausmės principais, o atgavus laisvę – viešai, vadovaudamasi lietuviškumo, socialinio teisingumo, krikščioniškosios moralės, demokratijos ir drausmės principais. VS savo svarbiausiu tikslu laiko Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės *iškovojimą* ir *išsaugojimą*, tai pagrįsdama tik visos lietuvių tautos vieningomis pastangomis, tautiniu sąmoningumu, Tėvynės meile ir pasiaukojimu. Šios organizacijos pobūdis ir tikslas jau aiškiausiai parodo skirtumus tarp VS ir LLKS. Sąjūdis yra karinė visuomeninė organizacija, kurios tikslas – *atstatyti* laisvą, demokratinę, nepriklausomą Lietuvos Respubliką, gi pašalinus iš Lietuvos okupantus ir sudarius tautos pasitikėjimą turinčią Lietuvos Vyriausybę jos veikla *bus sustabdyta* (pati sustabdys savo veiklą arba bus likviduota įstatymo nustatyta tvarka, kaip yra numatyta LLKS Įstatuose), o VS yra visuomeninė *politinė-kultūrinė* organizacija, kurios tikslas yra *iškovoti* ir *išsaugoti* laisvę bei nepriklau-

somybę, ypatingai išplečiant savo veiklą išsilaisvinus iš vergijos. Išsaugojimui bei užtikrinimui ilgalaikės ir tvirtos krašto politinės-ekonominės egzistencijos VS siekia: pirma, vieningesnės, galingesnės, tautinės-demokratinės Lietuvos valstybės atstatymo su Vilnium sostine, Klaipėdos kraštu ir Rytprūsių dalimi; antra, socialinio teisingumo įgyvendinimo pravedant žemės ūkio, pramonės ir miestų reformas; trečia, sudaryti sąlygas tautinei kultūrai ir švietimui, mokslui bei menui tarpti, tautos dvasiniam bei fiziniam atsparumui ugdyti. Visa tai yra smulkiau išdėstyta VS programoje (Laikinuose VS įstatuose), todėl čia nenagrinėsiu (tai dar bus padaryta atskirais straipsniais spaudoje. - *Red.*). Taigi VS uždaviniai apima bendrus visos tautos nūdienos ir ateities siekimus, o LLKS - tik nūdienos. Kadangi VS arčiau susidurti ir santykiauti su LLKS, atstačius Lietuvos valstybę ir sudarius tautos pasitikėjimą turinčią vyriausybę, atrodo, neteks, todėl pažvelkime į jų santykius nūdienoj.

LLKS pagrindiniai uždaviniai: kiek galint gelbėti skaudžioje būklėje atsidūrusią tautą ir organizuoti, paruošti bei galimai daugiau išsaugoti tautos jėgas aukščiausiam kovos tikslui - laisvos, nepriklausomos Lietuvos Respublikos atkūrimui yra taipogi ir VS uždaviniai, nes, aišku, tik iškovojus laisvę bei išsaugojus sveiką tautos dvasią galima siekti tolimesnio VS tikslo - užtikrinimo tautai šviesesnės, gražesnės ateities. Tiek LLKS, tiek VS aukščiausias šiandien siekimas yra iškovoti tautai laisvę ir nepriklausomybę, taigi bendri siekimai gimdo ir bendrą kovą, kurioje visos tautos jėgos turi būti suburtos vieningon vadovybėn. Todėl VS pripažįsta, jog LLKS Taryba okupacijos metu yra aukščiausias tautos politinis organas, vadovaujantis politinei ir karinei tautos išsilaisvinimo kovai, ir vienu nūdienos savo uždavinių yra pasistačiusi visokeriopai remti LLKS jo vedamoje išsilaisvinimo kovoje su bolševikiniu okupantu bei tautos išdavikais. VS šiandien siekia kiek galint glaudesnio bendradarbiavimo su sąjūdžiu, kad savo suorganizuotom intelektualinėm pajėgom galėtų suintensyvinti LLKS vedamą kovą, o taip pat savo ruožtu paruošti tautą demokratinės, socialiai teisingos santvarkos sukūrimui bei socialinių, ekonominių, kultūrinių reformų įgyvendinimui atstačius nepriklausomybę.

*Miškinis**

Vyčių keliu (Vyčių sąjungos organas), 1952 11 10, Nr. 2, GAMF. Nuorašas, mašinraštis.
Publikuota: *Laisvės kovų archyvas*, 1993, Nr. 7, p. 100-105.

* Autorius nenustatytas. Tikėtina, kad tai - Vyčių sąjungos įkūrėjas Antanas Bakšys.

Turinys*

PRATARMĖ.....	7
TARPTAUTINIAI ĮVYKIAI IR LIETUVA.....	47
1 dokumentas. Dzūkų grupės vado Juozo Vitkaus-Kazimieraičio 1945 m. rugpjūčio 5 d. kreipimasis į partizanus.....	47
2 dokumentas. Naujo karo galimybės - <i>Už tėvų žemi</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1945 08 15, Nr. 6.....	49
3 dokumentas. Europa pasibaigus Antrajam pasauliniam karui - <i>Karinė</i> ir politinė apžvalga (Žaibo apygardos leidinys), 1945 09 30-10 27.....	50
4 dokumentas. Tarptautinių įvykių apžvalga - <i>Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1945 10 27, Nr. 15.....	52
5 dokumentas. Ateities prognozės - <i>Už tėvų Žemi</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 03 10, Nr. 4 (16).....	54
6 dokumentas. Tarptautinė padėtis pasibaigus Antrajam pasauliniam karui - <i>Laisvės varpas</i> (Lietuvos partizanų (vėliau - Jungtinės Kęstučio apygardos) spaudos organas), 1946 09 03, Nr. 103.....	55
7 dokumentas. Apie politinį Karaliaučiaus krašto priklausomybės Sprendimą - <i>Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1947 03 20, Nr. 6 (51).....	57
8 dokumentas. Pasaulio įvykių apžvalga - <i>Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1947 06 07, Nr. 9 (54).....	58
9 dokumentas. Tarptautinė padėtis 1948 m. išvakarėse - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 01 08, Nr. 129.....	59
10 dokumentas. Tarptautinės padėties analizė - <i>Laisvės rytas</i> (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1948 01 08, Nr. 17.....	61
11 dokumentas. Požiūrio į komunizmą pasikeitimas pasaulyje - <i>Prisikėlimo</i> ugnis (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 12 31, Nr. 9.....	63
12 dokumentas. Berlyno blokados padariniai Sovietų Sąjungai - <i>Už tėvų</i> <i>žemi</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1949 05 15, Nr. 64.....	64

* Turinyje nurodytos dokumentų redakcinės antraštės, laikraščio, kuriame dokumentas publikuotas, pavadinimas, priklausomybė, išleidimo data ir numeris.

13 dokumentas. Išsivadavimo tikimybė - <i>Laisvės varpas</i> (Dainavos apygardos organas), 1949 09 10, Nr. 7 (31).....	66
14 dokumentas. 1945-1949 m. tarptautinių įvykių apžvalga - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1950 01, Nr. 1 (7).....	71
15 dokumentas. Lietuvos nepriklausomybė tarptautinių įvykių šviesoje - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1950 02 01, Nr. 1 (14).....	78
16 dokumentas. Išsilaisvinimo galimybės - <i>Partizaninė kova</i> (Algimanto apygardos organas), 1950 03 30, Nr. 3 (27).....	83
17 dokumentas. Vasario 16-osios minėjimas užsienyje - <i>Laisvės varpas</i> (Kėstučio apygardos organas), 1950 06 01, Nr. 4 (156).....	85
18 dokumentas. Sovietų Sąjungos „taikos“ propaganda - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos partizanų srities organas), 1950 08 24, Nr. 7 (11).....	86
19 dokumentas. Tarptautinė padėtis Korėjos karo šviesoje - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1950 10 03, Nr. 127.....	88
20 dokumentas. Žinios apie Baden Badeno pasitarimą - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1950 10 03, Nr. 127.....	91
21 dokumentas. Apie Lietuvos kelią - <i>Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1950 10 15, Nr. 10 (35).....	94
22 dokumentas. Susidūrimo tarp Vakarų demokratinio pasaulio ir Sovietų Sąjungos prognozės - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1951 01 25, Nr. 2 (135).....	97
23 dokumentas. Apie partizanų kovas užsienyje - <i>Laisvės bakas</i> (žemaičių apygardos organas), 1951 06 30, Nr. 10 (143).....	99
24 dokumentas. Korėjos karo baigtis - <i>Laisvės varpas</i> (Kėstučio apygardos organas), 1951 08 01, Nr. 4 (165).....	100
25 dokumentas. Tarptautinės padėties analizė - <i>Laisvės kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 01-02, Nr. 1-2.....	102
26 dokumentas. Partizaninio karo atgarsiai užsienyje - <i>Laisvės kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 01-02, Nr. 1-2.....	107
27 dokumentas. Siaurės Atlanto paktui - treji metai - <i>Laisvės varpas</i> (Kėstučio apygardos organas), 1952 04 18, Nr. 2 (171).....	108
28 dokumentas. Korėjos karo atgarsiai - <i>Laisvės kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 05, Nr. 5.....	110
29 dokumentas. Tarptautinių įvykių analitinė apžvalga - <i>Laisvės varpas</i> (Kėstučio apygardos organas), 1952 05 25, Nr. 3 (172).....	115

30 dokumentas. Vakarų ir Rytų santykių apžvalga - <i>Laisvės kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 06, Nr. 6.....	122
31 dokumentas. Tarptautiniai įvykiai ir Sovietų Sąjungos politika - <i>Aukštaitis</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1.....	126
32 dokumentas. Lietuvos okupacijos ir pirmųjų trėmimų paminėjimas užsienyje - <i>Partizanas</i> (LLKS Pietų Lietuvos srities organas), 1952 07 10, Nr. 3 (28)	129
33 dokumentas. Apie Sovietų Sąjungos ir Vakarų pasaulio priešpriešą - <i>Aukštaičių kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 07, Nr. 1.....	132
34 dokumentas. Lietuvos okupacijos ir pirmųjų trėmimų paminėjimas užsienyje - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1952 10, Nr. 5 (21).....	136
35 dokumentas. Apie Lietuvą laisvajame pasaulyje - <i>Laisvės varpas</i> (Kęstučio apygardos organas), 1953 04 10, Nr. 1 (176).....	139
36 dokumentas. Įvykiai Lenkijoje, Vengrijoje ir Viduriniuosiuose Rytuose - <i>Partizanų šūvių aidas</i> (Žemaičių apygardos Juozapavičiaus tėvūnijos organas), 1956 09-10, Nr. 1 (20).....	143
APIE KOMUNIZMO TEORIJĄ IR PRAKTIKĄ.....	148
37 dokumentas. Partizanų 1945 m. gegužės 10 d. kreipimasis į vyrus dėl okupacinės valdžios vykdomos karinės įskaitos.....	148
38 dokumentas. Lietuvos išlaisvinimo komiteto atsišaukimas į Lietuvos vyrus (ne anksčiau kaip 1945 m. rugsėjo 16 d.).....	149
39 dokumentas. Išsivadavimo galimybės ir požiūris į partizanų legalizaciją - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1945 07 01.....	150
40 dokumentas. Apie 1945 m. vykdytus gyventojų trėmimus - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1945 08 15, Nr. 6.....	152
41 dokumentas. Apie padėkos laišką Stalinui - <i>Per audras</i> (Nenustatyto partizanų dalinio laikraštis), 1945 09 24.....	153
42 dokumentas. Lietuvos gyventojų trėmimai - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 03 10, Nr. 4 (16).....	155
43 dokumentas. Apie vidaus reikalų liaudies komisaro Juozo Bartašiūno vykdomą partizanų legalizaciją - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 03 10, Nr. 4 (16).....	156
44 dokumentas. Okupacijos kasdienybė - <i>Už tėvų žemę</i> , 1946 07 oi, Nr. 10 (22)	158

45 dokumentas. Apie sovietinius penkmečio planus - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 08 10, Nr. 12 (24).....	160
46 dokumentas. Apie Lietuvos kaimo skurdinimą - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 09 24, Nr. 15 (27).....	164
47 dokumentas. Apie komunistinę doktriną ir būtinybę jai priešintis - <i>Lijisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1946 12 15, Nr. 109.....	166
48 dokumentas. Padėtis Lietuvoje 1946 m. pabaigoje - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 01 04, Nr. 110.....	169
49 dokumentas. Apie Gegužės 1-osios šventimą - <i>Laisvės rytas</i> (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1947 04 27, Nr. 8.....	171
50 dokumentas. Apie sovietinę tikrovę - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 06 01, Nr. 115.....	173
51 dokumentas. Komunistinės doktrinos kritika - <i>Laisvės rytas</i> (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1947 06 15, Nr. 11.....	176
52 dokumentas. Apie ūkininkų skurdinimą - <i>Laisvės rytas</i> (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1947 07 31, Nr. 14.....	177
53 dokumentas. Apie sovietinę tikrovę ir bolševikų propagandą - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 11 01, Nr. 124.....	179
54 dokumentas. Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės spaudai parengtas straipsnis apie sovietinę tikrovę.....	181
55 dokumentas. Lietuvos gyventojų trėmimas - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 01 08, Nr. 129.....	183
56 dokumentas. Apie trėmimų organizavimą - <i>Laisvės rytas</i> (Dainavos apygardos Šarūno rinktinės organas), 1948 01 08, Nr. 17.....	184
57 dokumentas. Apie žemės ūkio sukolektyvinimą - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 05, Nr. 135.....	185
58 dokumentas. Nurodymai gyventojams, kaip elgtis trėmimo metu - <i>Laisvės vaipas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 05, Nr. 135.....	188
59 dokumentas. Informacija apie Lietuvos gyventojų trėmimą - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 06 15, Nr. 2.....	189
60 dokumentas. Dėl genocido apibrėžimo - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 06, Nr. 136.....	189
61 dokumentas. Straipsnis, nukreiptas prieš kolūkių kūrimą - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1949 01 02, Nr. 1 (10).....	192

62 dokumentas. Apie sovietinę nomenklatūrą - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 03, Nr. 1.....	193
63 dokumentas. Priskėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų spaudai parengtas straipsnis apie gyventojų trėmimą.....	196
64 dokumentas. Kreipimasis į gyventojus, raginantis nestoti į kolūkius - <i>Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1949 06 18, Nr. 23	198
65 dokumentas. Kreipimasis į gyventojus, raginantis nestoti į kolūkius...	199
66 dokumentas. Apie tautos sąvoką sovietinėje santvarkoje - <i>Kęstučio</i> <i>apygardos biuletenis</i> , 1950 04-05, Nr. 3-4.....	200
67 dokumentas. Straipsnis apie sovietinę tikrovę - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1950 10 31, Nr. 129.....	203
68 dokumentas. Spaudai parengtas Priskėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų straipsnis apie žuvusiųjų išniekinimą.....	205
69 dokumentas. Informacija rusų kareiviams apie Lietuvoje atliekamą administracinę reformą - <i>Svobodnoje slovo</i> (Dainavos apygardos laikraštis), 1950 11, Nr. 7.....	206
70 dokumentas. Bolševizmo ideologiniai pagrindai - <i>Laisvės kova</i> (Kęstučio apygardos Birutės rinktinės organas), 1951 03 15, Nr. 5.....	208
71 dokumentas. Sovietinė „taikos“ politika - <i>Laisvės kova</i> (Kęstučio apygardos Birutės rinktinės organas), 1951 03 15, Nr. 5.....	209
72 dokumentas. Apie Raudonąją armiją - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1951 03 15, Nr. 5 (138).....	210
73 dokumentas. Apie Sovietų Sąjungos imperialistines užmačias - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 05 24, Nr. 5 (19).....	212
74 dokumentas. Apie padėtį okupuotoje Lietuvoje - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1951 07 22, Nr. 11 (147).....	213
75 dokumentas. Apie Lietuvos sovietinimą - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 09 27, Nr. 8 (22).....	217
76 dokumentas. Juozo Karliavičiaus-Gardino straipsnis, parengtas Tauro apygardos laikraščiui „Partizanas“, apie okupantų elgesį Lietuvoje...	220
77 dokumentas. Komunizmo idėja ir praktika - <i>Laisvės varpas</i> (Kęstučio apygardos organas), 1951 10 18, Nr. 6 (167).....	224
78 dokumentas. Lenkų karininkų žudynės Katynėje - <i>Laisvės varpas</i> (Kęstučio apygardos organas), 1952 04 18, Nr. 2 (171).....	226

79 dokumentas. Sovietinės propagandos kritika - <i>Kovojantis lietuvis</i> (žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės organas), 1952 03, Nr. 3.....	227
80 dokumentas. Apie Josifą Staliną - <i>Kovojantis lietuvis</i> (žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės organas), 1952 03, Nr. 3.....	229
81 dokumentas. Straipsnis apie genocidą - <i>Laisvės kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 04, Nr. 4.....	231
82 dokumentas. Kovos dėl valdžios Kremliuje prognozės - <i>Laisvės balsas</i> (žemaičių apygardos organas), 1953 03 20, Nr. 3 (161).....	234
83 dokumentas. Apie Josifo Stalino mirtį - <i>Laisvės varpas</i> (Kėstučio apygardos organas), 1953 04 10, Nr. 1 (176).....	238
POŽIŪRIS Į OKUPACINĖS VALDŽIOS RINKIMUS.....	240
84 dokumentas. Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės partizanų 1946 m. sausio 30 d. atsišaukimas dėl okupacinės valdžios rinkimų boikoto..	240
85 dokumentas. Dalyvavimas okupacinės valdžios rinkimuose - Lietuvos interesų išdavystė - <i>Už tėvų Žemį</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 01 30, Nr. 2 (14).....	241
86 dokumentas. Būtinybė boikotuoti okupacinės valdžios rinkimus - <i>Laisvės vaipas</i> (Dainavos apygardos organas), 1946 02 01, Nr. 2 (4).....	243
87 dokumentas. Apie rinkimų eigą - <i>Laisvės varpas</i> (Dainavos apygardos organas), 1946 02 25, Nr. 3 (5).....	245
88 dokumentas. Lietuvos išlaisvinimo komiteto atsišaukimas dėl rinkimų boikoto.....	246
89 dokumentas. Lietuvos darbininkų centro komiteto 1947 m. sausio 20 d. atsišaukimas dėl rinkimų boikoto.....	248
90 dokumentas. Būtinybė boikotuoti okupacinės valdžios rinkimus - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 01 27, Nr. 2 (34) ...	250
91 dokumentas. Tauro apygardos partizanų atsišaukimas, raginantis boikotuoti 1947 m. vasario 9 d. įvyksiančius okupacinės valdžios rinkimus.....	252
92 dokumentas. Apie 1947 m. vasario 9 d. rinkimų rezultatus - <i>Laisvės žmogus</i> (Tauro apygardos organas), 1947 02 20, Nr. 5 (50).....	253
93 dokumentas. Apie 1948 m. sausio 18 d. įvyksiančius okupacinės valdžios rinkimus - <i>Laisvės vaipas</i> (Jungtinės Kėstučio apygardos organas), 1947 11 15, Nr. 125.....	254

94 dokumentas. Dėl 1948 m. sausio 18 d. įvyksiančių okupacinės valdžios rinkimų boikoto - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 12 08, Nr. 127.....	257
95 dokumentas. Būtinybė boikotuoti okupacinės valdžios rinkimus - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 12 24, Nr. 128.....	258
96 dokumentas. Priskelimo apygardos Maironio rinktinės partizanų informacija apie tai, kaip 1948 m. sausio 18 d. vyko okupacinės valdžios rinkimai.....	260
97 dokumentas. Apie sovietinius „liaudies teismus“ - <i>Laisvės varpas</i> (Dainavos apygardos organas), 1948 12 10, Nr. 15 (24).....	262
98 dokumentas. Apie 1950 m. gruodžio 17 d. įvykusių okupacinės valdžios rinkimų eigą - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 03 27, Nr. 3 (7) ...	263
99 dokumentas. Atsišaukimas dėl 1951 m. vasario 18 d. įvyksiančių okupacinės valdžios rinkimų boikoto.....	265

SANTYKIAI SU KOLABORANTAIS.....267

100 dokumentas. Lietuvos laisvės armijos kovotojų 1944 m. gruodžio 3 d. pareiškimas Obelių valsčiaus sovietų valdžios atstovams.....	267
101 dokumentas. Įspėjimas ginkluotiems sovietų valdžios pareigūnams ..	268
102 dokumentas. 1945 m. liepos 1 d. atsišaukimas į stribus.....	269
103 dokumentas. Lietuvos išlaisvinimo komiteto atsišaukimas į stribus (ne anksčiau kaip 1945 m. rugsėjo 16 d.).....	270
104 dokumentas. Atsišaukimas į gyventojus, raginantis nekolaboruoti (ne anksčiau kaip 1946 m. vasaris).....	272
105 dokumentas. Lietuvos partizanų 1947 m. sausio 1 d. kreipimasis į kolaborantus.....	274
106 dokumentas. Pietų Lietuvos partizanų straipsnis apie bolševizmą ir kolaborantus.....	276
107 dokumentas. Adolfo Ramanausko-Vanago straipsnis apie stribus - <i>Mylėk tėvynę</i> (Dainavos apygardos Merkio rinktinės organas), 1947 03 15, Nr. 3 (8)	279
108 dokumentas. Apie kolaborantų vaidmenį sovietinant Lietuvą - <i>Laisvės varpas</i> (Dainavos apygardos organas), 1947 11 20, Nr. 2 (11).....	281
109 dokumentas. Lietuvos partizanų kreipimasis į šnipus.....	284
110 dokumentas. LLKS atsišaukimas į stribus (ne anksčiau kaip 1949 m. vasaris).....	285

<i>111 dokumentas. Apie provokatorius Kostą Kubilinską ir Algirdą Skinkį -</i> <i>Laisvės varpas</i> (Dainavos apygardos organas), 1949 08 17, Nr. 6 (30).....	286
<i>112 dokumentas. LLKS kreipimasis į kolaborantus.....</i>	288
<i>113 dokumentas. LLKS kreipimasis į kolaborantus.....</i>	289
<i>114 dokumentas. LLKS atsišaukimas, raginantis kaimų gyventojus</i> <i>neimti okupacinės valdžios siūlomų ginklų.....</i>	290
<i>115 dokumentas. Straipsnis apie išdavystę - Priskėlimo ugnis</i> (Priskėlimo apygardos organas), 1952 08, Nr. 2 (23).....	291
<i>116 dokumentas. Požiūris į kolaboruojančią visuomenės dalį -</i> <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1953 04 20, Nr. 4 (162).....	293
PARTIZANINIO KARO AKTUALIJOS.....	297
<i>117 dokumentas. Lietuvos demokratų sąjungos 1944 m. spalio 15 d.</i> <i>kreipimasis į tautą - Tėvynė</i> (Lietuvos demokratų sąjungos organas), 1944 10 15, Nr. 4.....	297
<i>118 dokumentas. Apie padėtį Lietuvoje ir pasipriešinimą okupacijai -</i> <i>Į kovą</i> (Nežinomo partizanų dalinio laikraštis), 1944 11 28, Nr. 4.....	297
<i>119 dokumentas. Lietuvos gelbėjimo tarybos atsišaukimas.....</i>	299
<i>120 dokumentas. Padėtis Lietuvoje - Karinė ir politinė apžvalga</i> (Žaibo apygardos leidinys), 1945 09 30-10 27.....	302
<i>121 dokumentas. Apie provokacijų pavojingumą - Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 06 01, Nr. 115.....	304
<i>122 dokumentas. Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio</i> <i>atsišaukimas į lietuvių tautą - Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1947 06 07, Nr. 54.....	306
<i>123 dokumentas. Apie MVD agentus-smogikus - Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 10 01, Nr. 122.....	308
<i>124 dokumentas. Partizaninio judėjimo organizuotumo svarba -</i> <i>Neperiodinis Priskėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis</i> , 1949 01 16, Nr. 1.....	311
<i>125 dokumentas. Partizanų veiklos analizė - Kęstučio apygardos biuletenis,</i> 1950 04-05, Nr. 3-4.....	315
<i>126 dokumentas. Apie Čekistų provokacijas - Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 08 24, Nr. 7 (11).....	319
<i>127 dokumentas. LLKS 1951 m. sausio 5 d. kreipimasis į lietuvių tautą -</i> <i>LLKS tarybos biuletenis</i> , 1951 01 15, Nr. 1.....	320

128 dokumentas. Apie MGB agentų-smogikų provokacijas - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), (15 24, Nr. 5 (19)).....	323
129 dokumentas. LLKS nurodymai, kaip elgtis, jei prasidėtų karinis konfliktas tarp Vakarų ir Rytų - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1951 12, Nr. 5 (21).....	326
130 dokumentas. LLKS sukūrimo dvejų metų sukaktis - <i>Laisvės varpas</i> (Kėstučio apygardos organas), 1952 04 18, Nr. 2 (171).....	327
131 dokumentas. Juozo Šibailos-Dieduko pranešimas apie darbą vyriausiojoje vadovybėje - <i>Aukštaitis</i> (Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1.....	331
KOVA SU GIRTAVIMU.....	335
132 dokumentas. Prisikėlimo apygardos partizanų spaudai parengtas straipsnis apie alkoholizmo žalą.....	335
133 dokumentas. Antialkoholinė propaganda - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 10 07, Nr. 13 (45).....	340
134 dokumentas. Antialkoholinė propaganda - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 03, Nr. 1.....	343
135 dokumentas. Apie kovą su girtavimu - <i>LLKS tarybos biuletenis</i> , 1950 07, Nr. 2.....	345
136 dokumentas. Straipsnis apie alkoholizmo žalą - <i>Laisvės kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 04, Nr. 4.....	347
APIE ETIKĄ, PATRIOTIZMĄ, DVASINĖS VERTYBES.....	350
137 dokumentas. Apie inteligentijos pasyvumą - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 07, Nr. 11 (23).....	350
138 dokumentas. Parama nukentėjusiesiems - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 08 10, Nr. 12 (24).....	351
139 dokumentas. Socialiniai klausimai - <i>Už tėvų Žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 03 18, Nr. 4 (36).....	352
140 dokumentas. Apie nesipriešinimo amoralumą - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 07 20, Nr. 11 (43).....	354
141 dokumentas. Kreipimasis į gyventojus dėl paramos „nubuožintiesiems“ - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 11 01, Nr. 7.....	356

142 dokumentas. Kreipimasis į gyventojus dėl paramos tremtiniais - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 11 01, Nr. 7.....	356
143 dokumentas. Kreipimasis į gyventojus dėl paramos partizanams - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 11 01, Nr. 7.....	357
144 dokumentas. Apie partizanų ir visuomenės santykius - <i>Neperiodinis</i> <i>Prisikėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis</i> , 1949 01 16, Nr. 1.....	357
145 dokumentas. Apie inteligentų laikyseną - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 04, Nr. 2.....	360
146 dokumentas. LLKS tarybos kreipimasis į laisvės kovotojus - <i>Neperiodinis Prisikėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis</i> , 1949 04 17, Nr. 2.....	362
147 dokumentas. Motinų Stiprybė - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 05, Nr. 3.....	375
148 dokumentas. Tremtinio laiškas iš Sibiro - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 05, Nr. 3.....	376
149 dokumentas. Apie pasiaukojimą ir didvyriškumą - <i>Malda girioje</i> (Žemaičių apygardos Visuomeninės minties organas), 1949 U 01, Nr. 1.....	377
150 dokumentas. Apie partizano įvaizdį visuomenėje - <i>Malda girioje</i> (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 12 22, Nr. 2.....	379
151 dokumentas. Apybraiža apie partizaną Julijų Karpių-Vieversį - <i>Dainavos</i> <i>partizanas</i> (Dainavos apygardos organas), 1950 02, Nr. 3.....	381
152 dokumentas. Liongino Baliukevičiaus-Dzūko straipsnis apie laisvės kovotojų dvasinę būseną (1950 m.).....	384
153 dokumentas. Mykolo Babrausko-Vaišvilko straipsnis apie miesto gyventojų požiūrį į okupaciją ir pasipriešinimą jai (1950 m.).....	396
154 dokumentas. Liongino Baliukevičiaus-Dzūko straipsnis apie moralinę situaciją kaime (1950 m.).....	406
155 dokumentas. Apie visuomenės ydas - <i>Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1950 05 15, Nr. 5 (30).....	418
156 dokumentas. Apie laisvės kovotojui būtinas savybes - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 10 27, Nr. 9 (13).....	419
157 dokumentas. Apie būtinybę neprarasti išsivadavimo vilties - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 07 20, Nr. 6 (20).....	422
158 dokumentas. Apie pasiaukojimą ir karjerizmą - <i>Laisvės bakas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1951 11, Nr. 16 (149).....	423

159 dokumentas. Motinų Stiprybė - <i>Laisvės varpas</i> (Kėstučio apygardos organas), 1952 01 18, Nr. 1 (170).....	426
160 dokumentas. Apie visuomenės patriotinį ugdymą - <i>Aukštaitis</i> (Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1.....	427
161 dokumentas. Rytų Lietuvos srities vadas Antanas Slučka-Šarūnas - <i>Aukštaitis</i> (Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1.....	430
162 dokumentas. Apie partizanų tarpusavio santykius - <i>Aukštaitis</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1.....	431
163 dokumentas. Apie visuomenės laikyseną okupuotoje Lietuvoje - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1952 06 18, Nr. 4 (154).....	433
164 dokumentas. Apie pasirinkimo laisvę - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1952 08, Nr. 2 (23).....	436
165 dokumentas. Vyčių sąjungos požiūris į kultūrą, socialinius klausimus, tautos charakterį - <i>Vyčių keliu</i> (Vyčių sąjungos organas), 1952 09 08, Nr. 1.....	437
166 dokumentas. Suimto partizano laiškas - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1952 09, Nr. 4 (20).....	442
167 dokumentas. Apie poetą partizaną Bronių Krivicką - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1953 02, Nr. 1 (23).....	444
168 dokumentas. Straipsnis iš paskutinio Žemaičių apygardos laikraščio „Laisvės balsas“ numerio, kurio nebespėjo išleisti 1953 m. rugpjūčio 29 d. bunkeryje žuvusi jo redaktorė Irena Petkutė - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1953 08 25, Nr. 8 (166).....	445
JAUNIMAS - ATEITIES VILTIS.....	447
169 dokumentas. Pietų Lietuvos partizanų atsišaukimas į jaunimą.....	447
170 dokumentas. Mokytojų ir moksleivių uždaviniai okupuotoje Lietuvoje - <i>Už tėvų Žemį</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas). 1946 07 01, Nr. 10 (22).....	448
171 dokumentas. Mokytojo padėtis - <i>Mylėk tėvynę</i> (Dainavos apygardos Merkio rinktinės organas), 1947 05 20, Nr. 4 (9).....	450
172 dokumentas. Pietų Lietuvos partizanų atsišaukimas į mokytojus.....	453
173 dokumentas. Kreipimasis į Lietuvos jaunimą - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 12, Nr. 8.....	454
174 dokumentas. Pietų Lietuvos partizanų atsišaukimas į moksleivius....	455

175 dokumentas. Pietų Lietuvos partizanų atsišaukimas į mokytojus.....	456
176 dokumentas. LLKS 1950 m. birželio 1 d. atsišaukimas į mokytojus ir moksleivių tėvus.....	457
177 dokumentas. Kreipimasis į stojančius į komjaunimą - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 08 24, Nr. 7 (11).....	458
178 dokumentas. Rytų Lietuvos partizanų atsišaukimas, raginantis nestoti į komjaunimą.....	459
179 dokumentas. LLKS 1950 m. rugsėjo 1 d. atsišaukimas į mokytojus	461
180 dokumentas. LLKS atsišaukimas į mokytojus.....	462
181 dokumentas. Apie pionierių organizaciją - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 10 27, Nr. 9 (13).....	463
182 dokumentas. LLKS kreipimasis į mokytojus.....	466
183 dokumentas. Apie jaunimo patriotinį ugdymą - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 12 19, Nr. 11 (25).....	468
184 dokumentas. Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų atsišaukimas į moksleivius.....	470
185 dokumentas. Kreipimasis į jaunimą - <i>Laisvės varpas</i> (Dainavos apygardos organas), 1952 06 05, Nr. 1 (38).....	471
186 dokumentas. Apie jaunimo padėtį - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 08 25, Nr. 4 (29).....	473
187 dokumentas. Apie pionierių organizaciją - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 10 24, Nr. 6 (31).....	475

TRADICIJOS.....479

188 dokumentas. Straipsnis Motinos dienos proga - <i>Prie rymančio</i> <i>Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 04, Nr. 2.....	479
189 dokumentas. Straipsnis Motinos dienos proga - <i>Kovojantis lietuvis</i> (Žemaičių apygardos Šatrijos srities organas), 1952 05, Nr. 5.....	481
190 dokumentas. Prisikėlimo apygardos partizanų sveikinimas Motinos dienos proga Viktorijai Tvarijonienei, kurios namuose buvo partizanų bunkeris.....	482
191 dokumentas. Straipsnis Tautos šventės proga - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1951 09 01, Nr. 4 (20).....	484

192 dokumentas. Straipsnis Tautos šventės proga - <i>Vyčių keliu</i> (Vyčių sąjungos organas), 1952 09 08, Nr. 1.....	485
193 dokumentas. Straipsnis Vėlinių proga - <i>Malda gilioje</i> (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 11 01, Nr. 1.....	489
194 dokumentas. Straipsnis Vėlinių proga - <i>Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1950 11 15, Nr. 11 (36).....	490
195 dokumentas. Straipsnis Vėlinių proga - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 10 24, Nr. 6 (31).....	492
196 dokumentas. Minint Lapkričio 23-iąją - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 11 01, Nr. 7.....	494
197 dokumentas. Advento prasmė - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1946 11 25, Nr. 108.....	495
198 dokumentas. Straipsnis Kalėdų proga - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1949 12 15, Nr. 4.....	497
199 dokumentas. Straipsnis Kalėdų proga - <i>Malda girioje</i> (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 12 22, Nr. 2.....	498
200 dokumentas. Straipsnis Kalėdų proga - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 12 17, Nr. 10 (14).....	499
201 dokumentas. Straipsnis Kalėdų proga - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1951 12, Nr. 5 (21).....	502
202 dokumentas. Straipsnis Kalėdų proga - <i>Partizanas</i> (LLKS Pietų Lietuvos srities organas), 1951 12 09, Nr. 11 (25).....	503
203 dokumentas. Prisikėlimo apygardos vado Juozo Paliūno-Ryto straipsnis Kalėdų proga.....	505
204 dokumentas. Straipsnis Kalėdų proga - <i>Partizanų šūvių aidas</i> (Juozapavičiaus tėvūnijos organas), 1956 11-12, Nr. 2 (21).....	507
205 dokumentas. Straipsnis 1950-ųjų Naujųjų metų proga - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1950 01, Nr. 1 (7).....	509
206 dokumentas. Straipsnis 1953-ųjų Naujųjų metų proga - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1953 01 25, Nr. 1 (159).....	512
207 dokumentas. Straipsnis Vasario 16-osios proga - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 02 10, Nr. 131.....	516
208 dokumentas. Straipsnis Vasario 16-osios proga - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1949 01-02, Nr. 1 (10).....	518

209 dokumentas. Straipsnis Vasario 16-osios proga - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 01 15, Nr. 1 (5).....	520
210.dokumentas. Straipsnis Vasario 16-osios proga - <i>Laisvės kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 01-02, Nr. 1-2.....	521
211 dokumentas. Straipsnis Velykų proga - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1948 03, Nr. 133.....	524
212 dokumentas. Straipsnis Velykų proga - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 04, Nr. 2.....	525
213 dokumentas. Straipsnis Velykų proga - <i>Kęstučio apygardos biuletenis</i> , 1950 04-05, Nr. 3-4.....	528
214 dokumentas. Straipsnis Velykų proga - <i>Laisvės varpas</i> (Kęstučio apygardos organas), 1952 04 18, Nr. 2 (171).....	530
215 dokumentas. Straipsnis Velykų proga - <i>Laisvės kova</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 04, Nr. 4.....	531
216 dokumentas. Straipsnis Velykų proga - <i>Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1953 04 20, Nr. 4 (162).....	533
BAŽNYČIA IR TIKĖJIMAS.....	536
217 dokumentas. Dėl Kauno arkivyskupijos kurijos raginimo paklusti legalizacijai - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1945 07 15, Nr. 4.....	536
218 dokumentas. Bažnyčios ir tikinčiųjų persekiojimas - <i>Laisvės varpas</i> (Dainavos apygardos organas), 1948 12 10, Nr. 15 (24).....	537
219 dokumentas. Apmąstymai Kūčių naktį apie gėrį ir blogį - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 12, Nr. 6.....	539
220 dokumentas. Vyčių sąjungos požiūris į religiją ir Bažnyčią - <i>Vyčių keliu</i> (Vyčių sąjungos organas), 1952 11 10, Nr. 2.....	545
ISTORIJA IR KULTŪRA.....	553
221 dokumentas. Nepriklausomos Lietuvos socialinė politika ir jos padariniai okupuotoje Lietuvoje - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 04 04, Nr. 5 (17).....	553
222 dokumentas. Trumpa Lietuvos istorijos apžvalga - <i>Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1946 05 25, Nr. 5 (23).....	556
223 dokumentas. Daina lietuvių gyvenime - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 03, Nr. 1.....	557

224 dokumentas. Apie kultūrą, demokratiją ir laisvės kovas - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 09, Nr. 4.....	561
225 dokumentas. Prisikėlimo apygardos Maironio rinktinės partizanų spaudai parengtas straipsnis apie gimtąją kalbą.....	568
226 dokumentas. Apie 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo prasmę - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 10, Nr. 6.....	569
227 dokumentas. Raudonosios armijos kareiviams skirtas straipsnis apie Lietuvos-Sovietų Sąjungos santykius - <i>Svobodnoje stovo</i> (Dainavos apygardos laikraštis), 1950 06, Nr. 5.....	572
228 dokumentas. Pasipriešinimo istorijos apžvalga - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1951 08 01, Nr. 3 (19).....	575
229 dokumentas. Paskutinių dešimtmečių Lietuvos istorijos apžvalga - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 01 18, Nr. 1 (26).....	578
230 dokumentas. Apie lietuvių kompozitorius - <i>Kovojantis lietuvis</i> (Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės organas), 1952 03, Nr. 3.....	582
231 dokumentas. Apie santykius su lenkais - <i>Partizanas</i> (LLKS Pietų Lietuvos srities organas), 1952 07 10, Nr. 3 (28).....	583
232 dokumentas. Apie sovietinę kultūrą - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1952 08 25, Nr. 4.....	586
233 dokumentas. Maironio mirties sukaktis - <i>Vyčių keliu</i> (Vyčių sąjungos organas), 1952 09 08, Nr. 1.....	591
234 dokumentas. Straipsnis apie rusų rašytoją Aleksejų Tolstojų ir sovietinę kultūrą - <i>Laisvės aidai</i> (Vyčių sąjungos Aukuro apygardos vadovybės organas), 1952 11, Nr. 1.....	597
235 dokumentas. Apie kūrėjo pasirinkimą - <i>Laisvės bakas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1953 05 20, Nr. 5 (163).....	600
236 dokumentas. Daina okupuotoje Lietuvoje - <i>Laivės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1953 06 20, Nr. 6 (164).....	602
APIE SPAUDĄ.....	607
237 dokumentas. Laisvosios spaudos paskirtis - <i>Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 03 20, Nr. 113.....	607
238 dokumentas. Laisvosios spaudos paskirtis - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 06 06, Nr. 8 (40).....	608

239 dokumentas. Adolfo Ramanausko-Vanago atsakymas į sovietinės spaudos publikacijas.....	610
240 dokumentas. Apie spaudos reikšmę - <i>Kovų aidai</i> (LLA Žalčio rinktinės organas), 1948 01, Nr. 1.....	612
241 dokumentas. Apie sovietinę Žurnalistiką - <i>Laisvės varpas</i> (Dainavos apygardos organas), 1948 09 01, Nr. 11 (20).....	613
242 dokumentas. Apie spaudos reikšmę - <i>Neperiodinis Prisikėlimo apygardos partizanų ir OS narių biuletenis</i> , 1949 01 16, Nr. 1.....	614
243 dokumentas. Laisvosios spaudos reikšmė - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 03, Nr. 1.....	615
244 dokumentas. Poezijos rinkinio „Kovos keliu žengiant“ anotacija - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 04, Nr. 2.....	617
245 dokumentas. Leidinio „Malda girioje“ pristatymas - <i>Malda girioje</i> (Žemaičių apygardos visuomeninės minties organas), 1949 11 01, Nr. 1.....	618
246 dokumentas. Laisvosios spaudos reikšmė - <i>Dainavos partizanas</i> (Dainavos apygardos organas), 1950 02, Nr. 3.....	620
247 dokumentas. Laisvosios spaudos reikšmė - <i>Lietuva brangi</i> (Vyčio apygardos organas), 1951 01 31, Nr. 1 (18).....	624
ATEITIES PROGNOZĖS IR VIZIJOS.....	627
248 dokumentas. Būsimosios Lietuvos vizija - <i>Už tėvų žemę</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1946 03 10, Nr. 4 (16).....	627
249 dokumentas. Apie galimą Vakarų ir Rytų konfliktą ir padėtį Lietuvoje - <i>Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 08 01, Nr. 4.....	628
250 dokumentas. LLKS programinės gairės - <i>Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1949 05, Nr. 3.....	630
251 dokumentas. Lietuvos sienų klausimu - <i>LLKS tarybos biuletenis</i> , 1950 07, Nr. 2.....	635
252 dokumentas. Lietuvos sienų klausimu - <i>LLKS tarybos biuletenis</i> , 1950 07, Nr. 2.....	637
253 dokumentas. Ateities prognozės - <i>LLKS tarybos biuletenis</i> , 1950 07, Nr. 2.....	639
254 dokumentas. Išsilaisvinimo viltys - <i>Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1951 05 24, Nr. 5 (19).....	642

255	<i>dokumentas. Apie Lietuvos geopolitinę padėtį - Aukštaitis</i> (LLKS Rytų Lietuvos srities organas), 1952 m. II ketvirtis, Nr. 1.....	643
APIE LAISVĖS KOVOS PRASMĘ		653
256	<i>dokumentas. Apie būtinybę priešintis okupacijai - Laisvės žvalgas</i> (Tauro apygardos organas), 1945 10 27, Nr. 15.....	653
257	<i>dokumentas. Apie būtinybę priešintis okupacijai - Laisvės varpas</i> (Jungtinės Kęstučio apygardos organas), 1947 03 01, Nr. 112.....	655
258	<i>dokumentas. Laisvės kovos uždaviniai - Už tėvų žemi</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 07 06, Nr. 10 (42).....	657
259	<i>dokumentas. Apie tautos pasirinkimą - Už tėvų Žemi</i> (Dainavos apygardos Dzūkų rinktinės organas), 1947 08 10, Nr. 12 (44).....	659
260	<i>dokumentas. Apie būtinybę priešintis okupacijai - Prisikėlimo ugnis</i> (Prisikėlimo apygardos organas), 1948 06 15, Nr. 2.....	661
261	<i>dokumentas. Pasipriešinimo tikslai - Neperiodinis Prisikėlimo' apygardos partizanų ir OS narių biuletenis</i> , 1949 01 16, Nr. 1.....	664
262	<i>dokumentas. Kreipimasis į visuomenę - Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1949 07 01, Nr. 1.....	665
263	<i>dokumentas. Apie laisvės kovos prasmę - Partizanas</i> (Pietų Lietuvos srities organas), 1950 09 28, Nr. 8 (12).....	666
264	<i>dokumentas. Apie pasipriešinimo formas ir būdus - LLKS tarybos prezidento I sekcijos biuletenis</i> , 1951 03-04, Nr. 3.....	668
265	<i>dokumentas. Apie būtinybę priešintis okupacijai - Laisvės balsas</i> (Žemaičių apygardos organas), 1952 02 12, Nr. 1 (151).....	672
266	<i>dokumentas. Apie būtinybę priešintis okupacijai - Kovojoantis lietuvis</i> (Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės organas), 1952 05, Nr. 5.....	674
267	<i>dokumentas. Apie Lietuvos laisvės siekį - Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1952 06, Nr. 4 (20).....	678
268	<i>dokumentas. Laisvės kovos prasmė - Prie rymančio Rūpintojėlio</i> (LLKS Visuomeninės dalies organas), 1952 06, Nr. 4 (20).....	682
269	<i>dokumentas. Vyčių sąjungos 1952 m. birželio 1 d. kreipimasis į partizanus, kviečiantis kurti Vyčių sąjungos organizaciją</i>	684
270	<i>dokumentas. Vyčių sąjungos programinės nuostatos - Vyčių keliu</i> (Vyčių sąjungos organas), 1952 11 10, Nr. 2.....	687

PARTIZANAI APIE PASAULĮ, POLITIKĄ IR SAVE
1944-1956 m. partizanų spaudos publikacijos

Redaktorė *Rima Mekaitė*
Dailininkas *Alfonsas Zvilius*
Maketuotoja *Nijolė Juozapaitienė*

SL 2015. 1998 11 30. 44,5 sp. l. Tiražas 1500 egz. Užs. Nr.1095
Išleido Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras,
Didžioji g. 17/1, LT-2001 Vilnius
Spausdino AB „Vilspa“, Viršuliškių skg. 80, LT-2056 Vilnius
Kaina sutartinė

B 99/5343

I. SIMONAITYTĖS BIBLIOTEKA

ISBN 9986-757-19-3